

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

BAŞLANGICINDAN 1950'YE KADAR BALIKESİR'DE ÇIKAN
DERGİLERDEKİ EDEBÎ VE KÜLTÜREL MUHTEVA
ÜZERİNDE BİR İNCELEME

DOKTORA TEZİ

AYDIN GÜLER

BALIKESİR, 2021

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**BAŞLANGICINDAN 1950'YE KADAR BALIKESİR'DE ÇIKAN
DERGİLERDEKİ EDEBİ VE KÜLTÜREL MUHTEVA
ÜZERİNDE BİR İNCELEME**

DOKTORA TEZİ

AYDIN GÜLER

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. MUSTAFA ÖZSARI

BALIKESİR, 2021

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI*

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 201512512004 numaralı Aydın GÜLER'in hazırladığı Başlangıcından 1950'ye Kadar Balıkesir'de Çıkan Dergilerdeki Edebî ve Kültürel Muhteva Üzerinde Bir İnceleme konulu DOKTORA tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 12.07.2021 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Yakup ÇELİK

Üye (Danışman) Prof. Dr. Mustafa ÖZSARI

Üye Doç. Dr. Sabahattin ÇAĞIN

Üye Prof. Dr. Salim ÇONOĞLU

Üye Prof. Dr. Kahraman BOSTANCI

12.07.2021

Enstitü Onayı

* Noktalı alanlar bilgisayar ortamında doldurulmalıdır.

Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ
Müdür

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

12/07/2021

İmza

Aydın GÜLER

ÖZET

BAŞLANGICINDAN 1950'YE KADAR BALIKESİR'DE ÇIKAN DERGİLERDEKİ EDEBÎ VE KÜLTÜREL MUHTEVA ÜZERİNDE BİR İNCELEME

GÜLER, Aydın

Doktora, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Özsarı

2021, 340+XVIII Sayfa

“Başlangıcından 1950'ye Kadar Balıkesir'de Çıkan Dergilerdeki Edebî ve Kültürel Muhteva Üzerinde Bir İnceleme” adlı bu çalışma, başlangıç aşamasından 1950'ye kadar, bir diğer deyişle Millî Mücadele döneminden tek partili dönemin sonuna kadar Balıkesir'deki dergicilik faaliyetlerini ele almaktadır.

1918-1950 yıllarına karşılık gelen bu dönemde *Yeni Edremit*, *Dilek*, *Çağlayan*, *Irmak*, *Gençleryolu*, *Kaynak*, *Alkım*, *Enerji* ve *Ege* dergilerinin yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu çerçevede çalışmanın kapsamını oluşturan söz konusu dergilerde edebî ve kültürel yazılar incelenmiştir.

Adı geçen dergiler, edebî ve kültürel yazılar bağlamında oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. Dergilerde şiir, hikâye, roman, tiyatro, mensur şiir, manzum hikâye, mektup, gezi yazısı, deneme ve fıkra, röportaj, hatıra, özdeyişler, nutuk, masal, fabl ve efsane türünde pek çok yazı yayımlanmıştır. Şiirler temalarına göre inkılâp, tabiat, aşk

gibi 11 başlıkta ele alınabilir. Hikâyelerde aile, millî savaş, gündelik hayat, efelik gibi konular ele alınmıştır.

Bunlara ilave olarak dergilerde eski Türk edebiyatı, yeni Türk edebiyatı, Türk Halk edebiyatı, dünya edebiyatı, dil yazılarının yanı sıra güzel sanatların çeşitli kollarına ve tarih, coğrafya, felsefe grubu, hukuk, iktisat, köycülük, tıp, spor, basın-yayın ve siyaset gibi alanlarda da kültür yazıları bulunmaktadır.

Özetle bu dergiler, çevrelerinde bir kültür muhiti oluşturmuşlardır. Ulusal düzeyde edebiyata yön veren pek çok isim bu dergilerde eserlerini yayımlarken yerel anlamda pek çok yazar ve şairin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yeni Edremit, Dilek ve Enerji dergileri kültürel yönleri ön planda dergilerdir. Çağlayan ve Irmak ise edebî yönleri ağır basmaktadır. Bunların yanı sıra Gençleryolu, Kaynak, Alkım ve Ege dergileri ise kültürel ve edebî yazıların oranı ise birbirine oldukça yakındır. Bu durum, Balıkesir’de yayıncılık anlamında bir anlayışın geliştiğinin önemli bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir basın tarihi, Balıkesir dergicilik faaliyetleri, Çağlayan, Gençleryolu, Kaynak.

ABSTRACT

A RESEARCH ON LITERARY AND CULTURAL CONTENT AT JOURNALS PUBLISHED IN BALIKESİR FROM BEGINNING TO 1950

GÜLER, Aydın

Phd Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Adviser: Prof. Dr. Mustafa ÖZSARI

2021, 340+XVIII Pages

This study titled “A Research On Literary and Cultural Content At Journals Published In Balıkesir From Beginning To 1950” deals with the journalism activities in Balıkesir from the beginning to the 1950’s, in other words, from the period of the National Struggle to the end of the single-party period.

It was determined that the journals Yeni Edremit, Dilek, Çağlayan, Irmak, Gençleryolu, Kaynak, Alkım, Enerji and Ege were published in this period, which corresponds to the years 1918-1950. In this context, literary and cultural articles were examined in the aforementioned journals that constitute the scope of the study.

The aforementioned journals have a very rich content in the context of literary and cultural articles. Many articles such as poems, stories, novels, theater, prose poetry, verse stories, letters, travel articles, essays, interviews, memoirs, aphorisms, speeches, fairy tales, fables and legends have been published in magazines. Poems can

be discussed under 11 titles such as revolution, nature, and love, according to their themes. In the stories, issues such as family, national war, daily life and efelik were discussed. In addition to these, the journals include old Turkish literature, new Turkish literature, Turkish folk literature, world literature, language writings as well as various branches of fine arts and history, geography, philosophy group, law, economics, agriculture, medicine, sports, press and politics. There are also cultural writings in such fields.

In summary, these journals have created a cultural center around them. While many names leading the literature at the national level published their works in these journals, many authors and poets appeared locally. Yeni Edremit, Dilek and Enerji journals are journals with cultural aspects at the forefront. Çağlayan and Irmak predominate in literary aspects. In addition to these, the rate of cultural and literary writings in Gençleryolu, Kaynak, Alkım and Ege journals are very close to each other. This situation is an important indicator that an understanding in terms of publishing has developed in Balıkesir.

Key Words: History of Balıkesir press, journalism activities in Balıkesir, Çağlayan, Gençleryolu, Kaynak.

ÖN SÖZ

Dergi; edebiyat, ekonomi, siyaset, spor vb. konularda belli aralıklarla çıkan, bir kapağa ve cilde sahip içeriği gündem veya gündem dışı konulardan oluşan süreli yayınlardır. Gazete ve dergi olarak çıkan süreli yayın faaliyeti, Balıkesir’de 1886-1888 yılları arasında çıkan *Karesi* gazetesi ile başlamıştır. Karesi gazetesi yarı resmî bir vilâyet gazetesidir ve haftalık olarak toplam 104 sayı yayımlanmıştır. Karesi’nin kapanmasından sonra yaklaşık 25 yıl Balıkesir’de süreli yayın neşriyatı yapılmamış, ancak II. Meşrutiyetin ilanından sonra yeni gazete ve dergiler yerel düzeyde yeniden yayımlanmaya başlamıştır. Bu süreçte Balıkesir’de ağırlıklı olarak gazeteler yayımlanmıştır. Balıkesir’in 1922’de Yunan işgalinden kurtuluşundan sonra şehirde gazete yayıncılığının yanı sıra yeni bir süreli yayın olarak dergi yayıncılığı da başlamıştır. 1922-1950 yılları arasında Balıkesir şehir merkezinde kronolojik olarak *Dilek*, *Çağlayan*, *Irmak*, *Gençler Yolu*, *Kaynak*, *Alkım*, *Enerji* adıyla dergiler çıkmıştır. Bunlara ilave olarak Edremit’te 1918 yılında tek sayı olarak *Yeni Edremit* adlı dergi yayımlanmış, yine Edremit’te 1941’de *Ege* adıyla tek sayı olarak bir dergi neşredilmiştir. Fakat bu iki derginin de tek sayı yayımlandıklarını, içlerinde edebî ve kültürel hareketliliği etkileyecek belirgin bir özellik bulunmadığını da belirtmek gerekir. Bu durumda Balıkesir’de edebiyat dergiciliği faaliyetinin ağırlıklı olarak 1923’ten itibaren başladığını söylemek mümkündür.

Balıkesir’de çıkmış dergilerin bazıları üzerine bildiri, makale ve yüksek lisans tezi düzeyinde çalışmalar yapılmıştır. Bununla beraber söz konusu çalışmalarda Balıkesir’de Atatürk ve İnönü dönemlerinde gelişen edebî ve kültürel hareketliliğe bir bütün olarak bakılmamış, ancak dergilerde çıkan yazıların listelenmesi veya tanıtılmasıyla yetinilmiştir. Bu nedenle çalışmamızda 1918-1950 arasında

Balıkesir'deki dergicilik faaliyetleri incelenmiş söz konusu dergilerde çıkan edebî ve kültürel yazılar ve bu yazılarla ortaya konulan olan edebî ve kültürel gelişim süreci analiz edilmiştir. Böylece yaklaşık 20 yıllık dönemde Balıkesir dergilerinde çıkan yazılardan hareketle şehirde gelişen yerel edebiyat hareketlerine dair bazıları ilk olmak üzere değerlendirmeler yapılmıştır. Dergilerde çıkan kültürel yazılar üzerinden Balıkesir halkının ilgilendiği kavramlar ve olguların yanı sıra şehrin ihtiyaç duyduğu konu ve olaylara dair gözlemlerde bulunulmuştur.

Başlangıcından 1950 yılına kadar Balıkesir'de çıkmış dergileri tespit etmek, bu dergilerde yayımlanan edebî ve kültürel metinleri analiz etmek ve söz konusu dergiler etrafında gelişen edebî ve kültürel hareketliliği ortaya koymak; böylece Balıkesir edebî hareketliliği Genel Türk edebiyatının gelişim sürecini ilişkilendirmek amacıyla hazırlanmış olduğumuz bu çalışma bir Giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde tezin amacı, problemi, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları değerlendirilmiştir. Tanımlar başlığında dergi kavramının üzerinde durulmuş ve derginin medya içindeki yeri ve bir diğer süreli yayın türü olan gazeteden farkları ortaya konulmuştur. Kuramsal çerçeve başlığı altında yerel basının ortaya çıkışı kapsamında Balıkesir matbuat tarihi ve Balıkesir'in ilk süreli yayını olan Karesi gazetesi ele alınmıştır. Giriş kısmının kalanında Balıkesir dergiciliği, Cumhuriyet dönemi edebiyatı, yerel basın ve matbuat tarihi üzerine yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Birinci bölümde Cumhuriyet döneminde 1950'ye kadar Türkiye'de dergicilik faaliyetleri ele alınmıştır. Türkiye'deki dergicilik faaliyetinin mahiyeti ve kapsamı incelendikten sonra ilgili tarihlerde Balıkesir'de çıkan dergiler tanıtılmıştır. Bu bölümde, giriş bölümünde başvuru kaynakların yanında Balıkesir'de çıkan gazetelerden, ulusal dergilerden ve yerel kültüre yönelik diğer yayınlardan yararlanılmıştır. Genel itibarıyla çalışmanın yerel basın tarihini kapsayan bu bölümde hem yerel hem de ulusal kaynaklar birinci elden incelenmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümü, *Balıkesir'de 1923-1950 Yılları Arasında Yayımlanmış Dergilerde Edebî Ürünler* başlıklı bölümdür. Bu bölümde 1923-1950 yılları arasında Balıkesir'de çıkmış dergilerdeki edebî eserler incelenmiştir. Edebî eserler şiir, hikâye, roman ve tiyatro gibi türlerin yanı sıra mensur şiir, manzum hikâye, mektup, gezi yazısı, deneme ve fıkra, röportaj, hatıra, özdeyiş, masal, fabl ve efsane

gibi edebî türlere yer verilmiştir. Şiirler temalarına göre inkılâp şiirleri, kahramanlık şiirleri, aşk, devlet adamlarını öven şiirler, dinî, felsefî ve mistik şiirler, gurbet şiirleri, aile şiirleri, günlük hayata dair şiirler, eğitim içerikli şiirler ve diğer temalar olarak tasnif edilmiş ve incelenmiştir. Benzer bir şekilde hikâyeler de konularına göre aşk hikâyeleri, aile hikâyeleri, inkılâp hikâyeleri, yalnızlık hikâyeleri, töre hikâyeleri, efelik hikâyeleri, gündelik hayat hikâyeleri başlıkları altında ele alınmıştır. Sonrasında da hikâyeler kişiler, mekân ve zaman açısından ele alınmıştır. Romanlarda ise telif ve tercüme eserler ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Tiyatro eserleri ise Millî Mücadele piyesleri, güdümlü piyesler, gündelik hayatı anlatan piyesler olarak tasnif edilmiştir. Diğer edebî türlerde metinler, metin merkezli bir incelemeye tabi tutulmuş, bu metinlerin ortak konu veya temaları saptanmış ve dergilerde çıkan edebî eserlerin Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatındaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tezin üçüncü bölümü olan Balıkesir’de 1923-1950 Yılları Arasında Yayımlanmış Dergilerde Bilimsel Ürünler başlıklı bölümde edebiyat bilimi, tarihi ve eleştirisine, güzel sanatlara ve tarih, coğrafya, felsefe grubu, hukuk, iktisat, ziraat, hayvancılık ve köycülük, tıp ve halk sağlığı, spor, basın-yayın, siyaset ve pozitif bilimler gibi bilimlere dair yazılar ele alınmıştır. Bu bölümde söz konusu alanlarda yayımlanan yazıların içerikleri, nitelikleri ve derinlikleri tartışılmıştır. İktisat, ziraat, hayvancılık ve köycülük, tıp ve halk sağlığı gibi alanlarda yazılan yazılarda yerel halkın problemlerinin pratik bir şekilde çözülmeye çalışıldığı, öte yandan tarih, coğrafya, felsefe grubu gibi alanlarda çıkan yazılarda ise daha bilimsel bir hava bulunduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmanın başlangıcından sonuna kadar, karşılaştığım bütün zorluklarda bana yol gösteren, yardımları ve desteğiyle çalışmanın her aşamasında emeği bulunan hocam Prof. Dr. Mustafa Özsarı’ya teşekkürü bir borç bilirim. Değerli fikirleriyle çalışmaya katkı sağlayan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Yakup Çelik’e ve Prof. Dr. Salim Çonoğlu’na teşekkür ederim. Ayrıca tez çalışmasının tashih aşamasında yardımlarını benden esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Fatma Sönmez, Dr. Yunus Emre Mutlu, Arş. Gör. Ezgi Aydoğmuş, Arş. Gör. Sercan Ceylan’a şükranlarımı iletirim. Bu uzun, emek ve sabır gerektiren yolda göstermiş oldukları anlayış ve desteklerinden dolayı eşim ve kızıma müteşekkirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELER/ ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
KISALTMALAR LİSTESİ	xviii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	1
1.3. Önem.....	1
1.4. Varsayımlar.....	1
1.5. Sınırlılıklar	2
1.6. Tanımlar.....	3
2. İLGİLİ ALANYAZIN	7
2.1. Kuramsal Çerçeve	7
2.2. İlgili Araştırmalar	9
2.2.1. Kitaplar.....	10
2.2.2. Makaleler.....	12

2.2.3. Tezler.....	14
3. YÖNTEM.....	16
3.1. Araştırmanın Modeli	16
3.2. Evren ve Örneklem.....	16
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri.....	16
3.4. Verilerin Toplanma Süreci.....	16
3.5. Verilerin Analizi.....	17
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	18
4.1. Başlangıcından 1950'ye Kadar Balıkesir'de Çıkan Dergiler	18
4.1.1. Yeni Edremit	20
4.1.2. Dilek	22
4.1.3. Çağlayan.....	24
4.1.4. Irmak	26
4.1.5. Gençleryolu	28
4.1.6. Kaynak	32
4.1.7. Alkım.....	38
4.1.8. Enerji	40
4.1.9. Ege.....	42
4.2. Balıkesir'de 1923-1950 Yılları Arasında Yayımlanmış Dergilerde	
Edebî Ürünler.....	46
4.2.1. Şiir	46
4.2.1.1. Temalarına Göre Şiirler.....	47
4.2.1.1.1. İnkılap Şiirleri	47
4.2.1.1.2. Kahramanlık Şiirleri.....	57
4.2.1.1.3. Tabiat Şiirleri.....	68
4.2.1.1.4. Aşk Şiirleri	87
4.2.1.1.5. Devlet Adamlarını Öven Şiirler	97

4.2.1.1.6. Dini, Felsefî, Mistik Şiirler	102
4.2.2.1.7. Gurbet Şiirleri.....	110
4.2.1.1.8. Aile Şiirleri.....	113
4.2.1.1.9. Günlük Hayata Dair Şiirler	118
4.2.1.1.10. Eğitim İçerikli Şiirler	122
4.2.1.1.11. Diğer Temalar	126
4.2.2. Hikâye	135
4.2.2.1. Konu	135
4.2.2.1.1. Aşk Hikâyeleri.....	136
4.2.2.1.2. Aile Hikâyeleri	142
4.2.2.1.3. Milli Savaş Hikâyeleri.....	145
4.2.2.1.4. İnkılâp Hikâyeleri.....	150
4.2.2.1.5. Yalnızlık Hikâyeleri	151
4.2.2.1.6. Töre Hikâyeleri	152
4.2.2.1.7. Efelik Hikâyeleri	153
4.2.2.1.8. Gündelik Hayat Hikâyeleri.....	156
4.2.2.2. Kişiler	167
4.2.2.3. Zaman ve Mekân.....	170
4.2.2.3.1. Zaman.....	170
4.2.2.3.2. Mekân.....	172
4.2.3. Roman	174
4.2.3.1. Şapkada Bir Sır.....	175
4.2.3.2. Saadet Çağı.....	177
4.2.3.3. Kocatepe'nin Beş Atlısı	178
4.2.4. Tiyatro	181
4.2.4.1. Millî Mücadele Konulu Piyesler	183
4.2.4.2. Gülümlü Piyesler	186

4.2.4.2.1. Yıkılan Ocak	187
4.2.4.2.2. Köye Doğru	190
4.2.4.2.3. Bir Kaçak Yakalandı	193
4.2.4.2.4. Vazife-Polis	195
4.2.4.2.5. Eski Mektep.....	197
4.2.4.2.6. Çılgın.....	199
4.2.4.3. Gündelik Hayatı Anlatan Piyesler.....	202
4.2.4.3.1. Gece Vizitası	202
4.2.4.3.2. Telkin Kuvveti.....	203
4.2.4.3.3. Bizim Terzi.....	204
4.2.5. Diğer Edebî Yazılar.....	206
4.2.5.1. Mensur Şiir	206
4.2.5.2. Manzum Hikâye	208
4.2.5.3. Mektup	210
4.2.5.4. Gezi Yazısı	212
4.2.5.5. Deneme ve Fıkra	214
4.2.5.6. Röportaj.....	221
4.2.5.7. Hatıra	222
4.2.5.8. Özdeyişler.....	227
4.2.5.9. Nutuk.....	229
4.2.5.10. Masal, Fabl ve Efsane	230
4.3. Balıkesir’de 1923-1950 Yılları Arasında Yayımlanmış Dergilerde	
Bilimsel Ürünler	235
4.3.1. Edebiyat ve Dile Dair Yazılar	235
4.3.1.1. Genel Edebiyat/ Edebiyat Teorisi	236
4.3.1.2. Edebiyat Tarihi ve Eleştirisi	242
4.3.1.2.1. Eski Türk Edebiyatı.....	243

4.3.1.2.2. Yeni Türk Edebiyatı	245
4.3.1.2.3. Halk edebiyatı ve Halk Bilimi.....	252
4.3.1.2.4. Dünya Edebiyatları.....	259
4.3.1.2.5. Dil Yazıları	261
4.3.2. Edebiyat Dışındaki Güzel Sanatlara Dair Yazılar	267
4.3.2.1. Tiyatro	268
4.3.2.2. Resim.....	270
4.3.2.3. Müzik	272
4.3.2.4. Güzel Sanatlara Dair Diğer Yazılar	274
4.3.3. Diğer Bilimler	275
4.3.3.1. Tarih	275
4.3.3.2. Coğrafya	279
4.3.3.3. Felsefe Grubu	280
4.3.3.4. Hukuk	284
4.3.3.5. İktisat	286
4.3.3.6. Ziraat, Hayvancılık ve Köycülük	287
4.3.3.7. Tıp ve Halk Sağlığı	290
4.3.3.8. Spor	292
4.3.3.9. Basın- Yayın.....	293
4.3.3.10. Siyaset	295
4.3.3.11. Diğer Bilimler	296
5. SONUÇ.....	299
6. KAYNAKÇA	307
6.1. Yararlanılan Kaynaklar	307
6.2. İncelenen Kaynaklar.....	314

ÇİZELGELER/ ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Dergilerin Basım Yılı Aralıkları	65
Tablo 2: Yayımlanan Şiirlerin Dergilere Göre Dağılımları	155
Tablo 3: Dergilerin Şiir İstatistikleri	155-156

KISALTMALAR LİSTESİ

CHF: Cumhuriyet Halk Fırkası

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

Bkz: Bakınız

Nr.: Numara

vd: Ve diğeri

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Bu çalışmanın konusu başlangıcından 1950'ye kadar Balıkesir'de çıkmış dergileri tespit etmek, bu dergilerin edebî ve kültürel muhtevası üzerinde bir değerlendirme yapmaktır. Balıkesir'de dergi yayıncılığı 1918'de *Yeni Edremit* mecmuasıyla başlamıştır. *Yeni Edremit*'i kronolojik olarak, *Dilek*, *Çağlayan*, *Irmak*, *Gençleryolu*, *Kaynak*, *Alkım*, *Enerji* ve *Ege* dergileri takip etmiştir. Çalışmada adı geçen dergilerin edebî ve kültürel konulara nasıl yaklaştığı ortaya konacaktır. Edebî yazılarda Türkiye'deki dönemin edebiyat anlayışlarıyla ne derece örtüştüğü üzerinde durulacak, kültürel yazılarda ise dergilerde Balıkesir'in gerçekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda hangi konularda yazılara yer verildiği sorunu ele alınacaktır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı; 1918-1950 arasında yayımlanan Balıkesir dergilerinin edebî ve kültürel muhtevalarını incelemek, dönemin edebiyat anlayışı ile uygunluğunu belirlemektir. Aynı zamanda dergilerde yazan önemli isimlerin, söz konusu dergilerde ne tür yazılar yayımladığı ve yazıların içeriği ortaya konulacaktır.

1.3. Önem

Bu çalışmanın önemi, yayımlanan dergilerin bütüncül halde edebî ve kültürel muhtevalarının incelenmesidir. Bununla birlikte söz konusu dergilerin Balıkesir'de ve Türkiye'de bulunduğu yankılara da değinilecektir.

1.4. Varsayımlar

Balıkesir dergileri, içine doğduğu şehrin edebî ve kültürel ihtiyaçlarını yansıtmaktadır. Bu ihtiyaçlar, dergilerde yazı olarak karşılık bulmuşlardır. Okurların

duyduğu estetik ihtiyacın yanı sıra köycülük, hukuk, halk sağlığı gibi pratik ihtiyaçlar da dergilerde karşılanmaya çalışılmıştır. Bunların dışında dergilerde yazılan yazıların taranmasıyla Balıkesir'deki kùltür çevresi ve önemli kùltür şahsiyetleri de ortaya çıkacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmada 1918-1950 tarihleri arasında Balıkesir'de yayımlanan dergiler taranmıştır. Bu dergiler şunlardır:

- 1) Yeni Edremit, 1 sayı (1918)
- 2) Dilek dergisi, 6 sayı (1923)
- 3) Çağlayan dergisi, 15 sayı (1925-1926)
- 4) Irmak dergisi, 16 sayı (1928)
- 5) Gençleryolu dergisi, 78 sayı (1929-1932)
- 6) Kaynak dergisi, 168+33 sayı (1933-1951)
- 7) Alkım dergisi, 34 sayı (1934-1939)
- 8) Enerji dergisi, 20+10 sayı (1937-1940)
- 9) Ege, 1 sayı (1941)

Bu çalışma, yukarıda sayılan dergilerin edebî ve kùltürel muhtevası bağlamında önce taranarak sonrasında da edebî ve kùltürel muhteva açasından değerlendirilerek hazırlanmıştır. Bu dergilerden *Enerji* dergisi, ilk 20 sayısı Isparta'da; son 10 sayısı ise Balıkesir'de çıkmıştır. Anılan tarama esnasında *Enerji* dergisinin 30 sayısı da taranmış olmakla birlikte değerlendirme kısmında Balıkesir'de çıkması nedeniyle son 10 sayısı dikkate alınmıştır. Ayrıca *Dilek*, *Çağlayan* ve *Irmak* dergilerinde yayımlanan Balıkesir'e dair aktüel yazılar (bir dükkânın açılması, çeşitli kriminal olaylar) ve *Kaynak* dergisinde yayımlanan Halkevi faaliyetleri raporları, meteoroloji raporları edebî ve kùltürel açağan herhangi bir veriye sahip olmaması nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır.

Bu araştırma veri kaynağı açasından süreli yayınlar, makaleler, kitaplar, lisansüstü tezler, bildirimler, internet veri tabanları ve sözlükler gibi yazılı kaynaklar ile sınırlanmıştır.

1.6. Tanımlar

Dergi, Türkçe Sözlük'te *siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın, bülten, mecmua* olarak tanımlanmıştır (http 1). Dergiler bir toplumun düşünce, sanat ve yaşam tarzını en iyi yansıtan araçlardandır.

Dergiler, gazetelerle birlikte basın; basın da radyo, televizyon ve internet ile birlikte medyayı oluşturur. Bu durumda dergi için medyanın beş unsurundan birini oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Basını oluşturan dergi ve gazete birbirine sıklıkla karıştırılmakta ve bu iki tür arasındaki çizgi bazen net olarak çizilememektedir. Basının bu iki kolu pek çok yönden yakınlık ve benzerlik göstermekle birlikte çok sayıda farka sahiptir. Bu farkların en önemlisi dergilerin yayın aralığıdır. Gazeteler, günlük haberi büyük bir hızla okuyucuya ulaştırırken ilk hedef haber atlamadan haberi okuyucuyla buluşturmadır. Dergi ise belirli bir yayın aralığına sahip olduğu için habere farklı bakış açılarıyla yaklaşma şansına sahiptir.

Gazete ve dergi arasında görünüş anlamında da farklar vardır. Bunun başında dergilerin ciltli, kapaklı olması gelir. Gazetelerde cilt ve kapağa rastlanmaz. Ayrıca dergiler çeşitli boyutlarda çıkmakla birlikte genel itibarıyla gazetelerden daha küçük bir yapıya sahiptir. Bu tip özellikleri ile de dergi, gazeteden daha çekici bir haldedir (Yapar Gönenç, 2012: 26).

Dergiler, kâğıt anlamında gazetelere nispeten daha fazla çeşitlilik içerir. Dergilerde kuşe, enzo, hamur ve saman kâğıt kullanılırken gazetelerde daha ziyade saman kâğıt kullanılmaktadır.

Dergilerin gazeteden önemli bir farkı da içerik üzerinedir (http 2). Dergiler içeriklerine ve uzmanlık alanlarına göre farklılık arz eder. Söz gelimi bir bilim dergisinin içeriği ile bir edebî derginin içeriğinin ve gündemlerinin aynı olması beklenemez. Ancak gazetelerde asıl olan haberdur ve gazeteler arasındaki fark haberin veriliş biçimi ve yorum farkına dayanmaktadır.

Dergi ve gazete arasındaki farklara bakarak dergilerin özelliklerini söylemek gerekirse:

- Dergilerin haftalık olmaktan başlayarak altı ayda bir varan bir yayın aralığı bulunmaktadır.

- Dergiler, içeriğine bağılı olarak çeşitli konularda yazılar bulundurulur. Bu yazılar, dergilerin ne üzerine yoğunlaştığı ile ilgilidir.

- Dergiler, kitap ve gazetelerden ayrı yayınlardır. Bu nedenle başlı başına sahip olunurlar (Yapar, 2012:69).

- Dergiler cilde sahiptir. İster Amerikan cilt olsun, ister dikişli olsun ister zımbalı cilt olsun dergilerde mutlaka ciltleme işlemi bulunmaktadır. Bu maddeye tek istisna internet dergileridir. İnternet dergileri bir dergi dizgisine sahip olmakla birlikte sanal bir varlığa sahip olduğu için cilt veya sayfa gibi kıstasların dışında kalmaktadır.

Dergicilik üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Dergicilik tarihi ve dergilere dair tasnif çalışmaları oldukça dikkat çekicidir. Alim Gerçel'in *Sosyal ve Kültürel Bakımdan Mahallî Dergiler* başlıklı bildirisinde dergiler, çıkarıcılara göre tasnif edilmiştir:

- Şahısların yayımladığı dergiler
- Oda, birlik, meslek kuruluşları, vakıf ve derneklerin yayımladığı dergiler
- Resmî kurum ve kuruluşların yayımladığı dergiler
- Okul dergileri (Yapar, 2012:69)

Dergilerin büyük çoğunluğu şahıs veya şirketler tarafından çıkarılmaktadır. Dergicilik pastasının en geniş paylarından biri şahıs, şirket veya holding dergilerinden oluşmaktadır. Bu grup özellikle dergilerin gerçek anlamda dergicilik ruhunu yansıttığı ve okurun ulaşma imkânının en geniş olduğu gruptur. Ücretlidirler, pek çok yoldan temin etme ihtimali yüksektir. Buna bağılı olarak okurun kendisine sahip çıktığı kadar yayın ömürleri bulunmaktadır.

İster oda, birlik, meslek kuruluşları, vakıf ve dernek gibi sivil toplum kuruluşlarının yayımladığı dergiler olsun ister resmî kurum ve kuruluş dergisi olsun, bu tip dergilere ulaşmak ortalama bir okur için çok daha zordur. Çünkü bu dergiler genellikle daha sınırlı basılır, belirli bir hedef kitleleri vardır ve temel olarak çıkarıldıkları zaman aralığı içerisinde çıkarıcı sivil toplum kuruluşunun veya kurumunun icraatlarını yansıtır. Bu tip dergiler çoğunlukla satılmaksızın dağıtılır. Derginin ömrü ancak bağılı olduğu kuruluşun ilgili idarecisinin veya yönetim kurulunun aldığı karara bağılıdır. Bu tip dergiler ticari bir beklentiye karşılık gelmediği için çıkarıcı kurum ve kuruluşun bütçesinin müsaade ettiği ölçüde yayın ömürlerini sürdürür.

Son grup olan okul dergileri ise genel itibariyle okumaya ve yazmaya hevesli gençlerin okul idarelerinin ve okul aile birliklerinin özverileriyle yayımlanmaktadır. Bu dergiler herhangi bir dağıtım ağına sahip olmayıp dağıtım için öğrenciler kullanılmaktadır. Derginin fiyatı çoğunlukla dergilerin basım maliyetini karşılayacak biçimde belirlenir. Bu dergilerin yayın ömürleri de dergiyi çıkaran öğrenci, öğretmen, idareci ve okul aile birliği temsilcilerinin inisiyatifine bağlıdır.

Dergiler, dağıtımlarına göre de tasnif edilmektedir. Bunlar

- Yerel dergiler
- Ulusal dergiler
- Uluslararası dergiler (Ağırman ve Ağırman, 2002:207)
- İnternet dergileri

Yerel dergiler, bu dergiler arasında en fazla tartışmaya konu olan dergi çeşitleridir. Zira, yerel dergiler için çok çeşitli tarifler bulunmaktadır. Ancak yerel dergiler, genel itibariyle ulusal dağıtım şirketleriyle anlaşmayıp belirli sınırlar - özellikle yayımlandığı il veya ilçe- içinde dağıtılan ve içinde yerele dair haberi barındıran dergilerdir.

Ulusal dergiler, günümüz için konuşacak olursak YAYSAT veya Turkuvaz Medya gibi güçlü ulusal dağıtım firmaları tarafından Türkiye'nin hemen her yerine dağıtılan, içinde belirli bir bölgeye dair değil hem ülkeye hem dünyaya dair yazılar bulunan dergilerdir. Bu dergiler tiraj olarak yerel dergilere göre çok daha yüksek sayılarda basılmaktadır.

Uluslararası dergiler, günümüz itibariyle çoğunlukla akademik yayın yapan dergilerdir. Etki sınırı ve kapsamı diğerlerine göre daha geniş olup diğer ülkelerde de yankı bulmaktadır.

İnternet dergileri ise kâğıda baskısı olmayan dergilerdir. Hipertextin etkisiyle sadece sanal ortamda var olan, ücretli veya ücretsiz, satılan- alınan değil indirilen dergilerdir. Bu dergilerin basım ve dağıtım maliyeti yoktur. Harcama kalemleri diğer dergilerden çok daha farklıdır. Günümüz itibariyle sayıları giderek artmaktadır.

Bir de dergileri içerikleriyle sınıflandırmak da mümkündür. Bunlar:

- Sanat dergileri

- Fikir dergileri
- Sektör dergileri

Sanat dergileri, sanatsal metinler veya görselleri okuyucuyla buluşturmak üzere basılır. Belirli bir zevkin ürünü olarak derlenen metin veya görseller bazen bir dosya bazen de bir seçki halinde birleştirilerek okuyucuya sunulur.

Fikir dergileri, doğrudan doğruya bilgi vermek, gündem veya kamuoyu oluşturmak üzere çıkar. Akademik dergiler, felsefe dergileri, siyaset dergileri bu dergilerin en belirgin çeşitleridir.

Sektör dergileri ise belirli bir işi, bir yöntemi anlatmak veya tanıtmak üzere basılır. İş merkezli dergilerdir. Önemli olan bağlantı kurmak, pazarlama yapmak veya bilgiyi paylaşmaktır.

Sonuç olarak bir yayını dergi yapan temel faktörler süreli olması, odaklandığı okuyucu kitlesini hedef alacak yazılar sunması, basılı dergilerin ciltli olmasıdır. Örneklerini verdiğimiz üzere dergiler çeşitli şekillerde tasnif edilebilir.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Türkiye’de yerel basın Tanzimat’tan sonra gelişmeye başlamıştır. Nitekim 12 Kasım 1864’te Devlet-i Aliye’de Vilâyet Nizamnamesi hazırlanmış ve bu nizamname kapsamında yeni teşkil edilen her vilâyette bir matbaa kurulmuş ve o vilâyet ile yazışma işlerinin yürütülmesi adına mektupçu adıyla bir görev oluşturulmuştur (Kocabaşoğlu ve Birinci, 1995, s.102). Bu matbaa aracılığıyla bölge ile yazışmalar yürütülmesi ve bunun yanı sıra bölgenin kültür faaliyetlerine de katkıda bulunması hedeflenmiştir. Taşra gazete ve dergiciliğinin Osmanlı coğrafyasında doğması ve yayılması bu vilâyet matbaaları ve bu matbaalarda basılan vilâyet gazeteleri sayesinde gerçekleşmiştir. Hatta vilâyet gazeteleri 1900’lü yıllardan itibaren taşrada gelişen basın hayatının öncüsü vazifesini yerine getirmişlerdir. Bu bakımdan Balıkesir dergilerine geçmeden evvel, bir yerel basın örneği olarak vilâyet gazeteleri ve Balıkesir vilâyet gazetesi hakkında bilgi vermekte yarar vardır.

Vilâyet gazetelerinin özelliklerine bakıldığında göze çarpan ilk şey, pek çok şehirdeki ilk süreli yayının bu gazeteler olduğudur. Bülent Varlık, *Yerel Basının Öncüsü: Vilâyet Gazeteleri* adlı makalesinde vilâyet gazetelerinde yer alan yazıların genellikle imzasız olduğunu belirtmektedir (Varlık, 1985, s. 101). Vilâyet gazeteleri bölgenin ihtiyaçlarına cevap veren pratik konular, yerel atamalar, çıkarılan nizamnamelerin halka duyurulması gibi işlevler yüklenmiştir.

Vilâyet gazetelerinin ilk örneği 1865’te çıkarılmaya başlanan Tuna gazetesidir. Mithat Paşa’nın çıkarılmasına öncülük ettiği bu gazete Türkçe ve Bulgarca dillerinde yayımlanmıştır. Tuna gazetesinin çıkışından sonra Fırat, Suriye, Trablusgarp, Edirne, Yanya, Envar-ı Şark gibi vilâyet gazeteleri de yayın hayatına girmiştir. Vilâyet gazetelerinin sayısı zamanla artmış, 1900’lü yıllara gelindiğinde ise vilâyet gazetelerinin sayısı 50’ye yaklaşmıştır.

Balıkesir’de basın hayatı vilâyet matbaasının kurulmasıyla başlamıştır. Daha önceleri merkezi Bursa olan Hüdâvendigâr vilâyetine bağlı bir sancak merkezi olan Balıkesir 1881’de yapılan düzenleme ile vilâyet statüsüne yükseltilmiştir. 1864 Vilâyet nizamnamesine göre vilâyet merkezlerinde birer matbaa kurulması ve bu matbaaya bağlı olarak birer vilâyet gazetesi çıkarılması gereğince yeni teşkil edilen Karesi vilâyetinde de bir matbaa kurulması, ardından da bir gazete çıkarılması kararlaştırılmıştır. Vali Reşat Paşa’dan sonra, Nisan 1885’te Karesi Vilâyeti’ne Atıf Bey vali olarak atanmıştır (Uzunçarşılı, 1925, s. 149). Bu atamadan sonra 17 Mart 1886’da Karesi Vilâyet Matbaası faaliyete geçmiştir (Yurdakök, 1992, s. 10). Mustafa Özsarı’nın ifade ettiği üzere, Balıkesir’de vilâyet matbaasının açılması ve gazetenin çıkarılması Balıkesir’de bir bayram atmosferi yaratmıştır (Özsarı, 2007, s.193). Matbaanın faaliyete geçmesinin ardından aynı yıl çıkarılmaya başlanan Karesi Gazetesi ile Balıkesir’de yerel basının temelleri atılmıştır.

Karesi gazetesi, vilâyetin resmi siyasi gazetesi olup haftada bir gün yayımlanmıştır. Karesi gazetesi üzerine çalışma yapan Selmin İskender, Karesi gazetesinin 1886-1888 yılları arasında 105 sayı çıktığını kaydetmiştir (İskender, 2005, s. 25).

1888’de Balıkesir’in mutasarrıflık statüsüne indirilmesi ve Hüdâvendigâr Vilâyetine bağlanmasıyla beraber matbaa da sökülerek Bursa’ya gönderilmiştir. *Karesi* gazetesi 26 yıllık bir aradan sonra tekrar aynı isimle yayın hayatına kaldığı yerden devam etmiş, 1924’te adı değişerek Balıkesir olmuştur (Yurdakök, 1992, s.21).

1916 yılında Yeni Karesi Liva Matbaası çalışır hale getirildikten sonra Balıkesir’in 8 Ekim 1923 yılında tekrar vilâyet statüsüne yükseltilmesiyle birlikte adı tekrar Vilâyet Matbaası olmuştur (Yurdakök, 1992, s.21). Ancak zaman içinde artan maliyetler sebebiyle 1939’da matbaa, Türk Dili Gazetesi’ne kiraya verilmiş ve matbaanın adı Türk Dili Matbaası olarak değişmiştir (Yurdakök, 1992, s.12).

Vilâyet Matbaası’nın Bursa’ya gönderilmesinden sonra Balıkesir’de kurulan ikinci matbaa ise Cemil Efendi’ye ait Cemil Efendi Matbaası’dır. Bu matbaa 1892’de kurulmuştur (Özsarı, 2007, s.194). Balıkesir’in ilk özel matbaası olan Cemil Bey Matbaası’nda *Balıkesir*, *Yıldırım* ve *Karesi* gazeteleri yayımlanmıştır. Mustafa Özsarı *19. Yüzyılın İkinci Yarısında Balıkesir’in Sosyal ve Kültürel Durumuna Genel Bir*

Bakış adlı makalesinde, söz konusu matbaada hangi eserlerin basıldığıının bilinmediğini kaydetmiştir (Özsarı, 2007, s.194).

Cemil Bey Matbaası'ndan sonra kurulan Halil Efendi Matbaası hakkında elde fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak sonrasında kurulan Dilek Matbaası, Balıkesir dergiciliğinde önemli yer tutmaktadır. Dilek Matbaası'nın kuruluşu hakkında net bir bilgi bulunmamakla birlikte Abdullah Yurdakök, bu matbaanın 1919 yılında mevcut olduğunu kaydetmiştir (Yurdakök, 1992, s.16). Bu matbaanın dergicilik yönünden önemi ise 1923'te Balıkesir'in ikinci dergisi olan Dilek dergisini çıkarmasından ileri gelmektedir. Önemli bir yazar ve şair olan Ruhi Naci Sağdıç'ın oğlu Ozan Sağdıç'ın belirttiği üzere Balıkesir gençlerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş bu dergi, matbaanın kendi imkanlarıyla kurulmuş olmakla birlikte maddi yetersizlikler nedeniyle uzun bir yayın hayatına sahip olamamıştır (Sağdıç, 2005, s.196).

Balıkesir, basın hayatı açısından kısa zamanda önemli isimler ve yayınlar ortaya çıkarmıştır. *Karesi* gazetesi ile başlayan Balıkesir basını tezimizin kapsamındaki 1950 yılına kadar, *Karesi* (2), *Balıkesir*, *Ses*, *Doğru Söz*, *İzmir'e Doğru*, *Balıkesir* (2), *İrşad*, *Zaferi Millî*, *Türk Dili*, *İstiklal*, *Savaş* ve *Balıkesir Postası* gazeteleri ile *Yeni Edremit*, *Dilek*, *Çağlayan*, *Irmak*, *Kaynak*, *Gençleryolu*, *Alkım*, *Enerji*, *Ege* gibi dergilere ev sahipliği yapmıştır. Bu gazete ve dergilerde harf sırasıyla Abdülgaffur (Güney), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), İsmail Hakkı (Akay), Hasan Basri (Çantay), Kâmil (Su), K. Kani (Akpınarlı), Muharrem Hasbi, Mustafa Necati, Mustafa Seyit (Sütüven), Mükerrerem Kâmil (Su), Münir Yenal, Orhan Şaik (Gökyay), Refik Fikret (Sağnak), Ruhi Naci (Sağdıç) ve Vasıf Çınar gibi değerli isimlerin imzaları bulunmaktadır.

Sonuç olarak, Balıkesir'de 1886'da başlayan basın faaliyeti değerli isimlerin büyük özverileriyle hız kazanmıştır. Bir taşra şehri olan Balıkesir, çok değerli gazeteci, yazar ve şairler çıkarmıştır. Balıkesir'de çıkan gazete ve dergiler, Balıkesir'in düşünce hayatını doğrudan etkilemiş, bunun yanı sıra edebî ve kültürel muhitin gelişimine çokça katkı sunmuştur.

2.2. İlgili Araştırmalar

Balıkesir basın tarihi üzerine yapılan çalışmaların dışında Türk basın tarihi, dergicilik tarihi, yerel basın tarihi, dönemin edebî anlayış ve akımlarını içeren bazı

kitaplar, makaleler, tezler ve bildireler de çalışmamızın kavranması açısından önem arz etmektedir.

2.2.1. Kitaplar

İnci Enginün'ün yazdığı *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyete (1839- 1923)* (2007) adlı kitapta bulunan "Nesir" başlığında

- a) Başlangıç dönemi
- b) Fikir gazeteciliği ve siyasi gazeteler
- c) II. Abdülhamit dönemi- dergiler
- d) Meşrutiyet'ten sonraki basın
- e) Mütareke dönemi basını

bölgümleri ve 1923-1950 dönemlerini içeren bilgileri tezimizin hem basın tarihi kısmı için hem de dergilerin çıktığı dönemdeki edebiyat kavrayışını anlamak adına önemlidir.

Ahmet Oktay (Börteçene)'nin yazdığı *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı* (1993) adlı çalışma edebiyatın arka alanı, edebiyat ortamı ve arayışlar ile yazarlar/ yapıtlar/ örnekler şeklinde üç bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmadaki ilk iki bölüm Cumhuriyet dönemini anlamak ve Cumhuriyet dönemindeki temel edebî yönelimleri gözlemlemek açısından oldukça değerlidir.

Orhan Koloğlu'nun yazdığı *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi* (2006) adlı çalışma, basından önceki dönem, Osmanlı'da basın, Türkiye Cumhuriyeti'nde basın bölümlerinden oluşmaktadır. Bu çalışma Türk basın tarihini pek çok yönleri ile ayrıntılı biçimde ele almaktadır.

Hıfzı Topuz'un yazdığı *100 Soruda Başlangıçtan Günümüze Türk Basın Tarihi Davalar, Hapisler, Saldırıları, Faili Meçhul Cinayetler ve Holdingler* (1996) adlı kitap basın tarihini kuşatıcı 100 soruya cevap üzerinden anlatmaktadır. Kitap, ilk Türkçe gazeteden 90'lı yılların basınına kadar bilgiler içermektedir.

Cevdet Perin'in yazdığı *Atatürk Kültür Devrimi* (1981) adlı eser giriş bölümünde uygarlık ve kültür kavramlarını, birinci bölümünde Atatürk devriminden önce Türk kültürüne dair genel bir değerlendirmeyi, ikinci bölümünde Atatürk kültür

devriminin neleri kapsadığını, üçüncü bölümünde ise Atatürk'ten sonraki kültür Atatürk kültür devrimlerini incelemektedir.

Cevdet Perin'in *Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü* (1974) adlı çalışmasında düşünce özgürlüğü kavramı tanıtıldıktan sonra dünya tarihinde düşünce ve basın özgürlüğünün ne şekilde yer aldığı açıklanmaktadır. Burada Avrupa, Amerika, Rusya gibi medeniyetlerin kronolojik bir anlayışla düşünce ve basın özgürlüğü konusunda verdikleri çabaya değinildikten sonra basının görevleri, basın özgürlüğü kavramı ve dünyada basının durumuna dair değerlendirmeler yapılmıştır.

İ. Ceylan Koç'un yazdığı *Tek Parti Döneminde Basın İktidar İlişkileri (1929-1938)* (2006) adlı eser dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm 1929-1938 arası dönemde basın alanındaki hukuksal yapı ve kurumlaşmalar başlığını taşımaktadır. Bu bölümde basın yasaları ve Matbuat Umum Müdürlüğü kurum yapısı işlenmiştir. İkinci bölüm Serbest Cumhuriyet Fırkası döneminde basın- iktidar ilişkileri başlığını taşımaktadır. Bu bölümde ise Cumhuriyet dönemi basınında ilk muhalif sesler ve iktidarın tepkilerine yer verilmiştir. Üçüncü bölüm Cumhuriyet Halk Fırkası ve basın ilişkileri olarak adlandırılmıştır. Bu bölümde tek parti döneminde basın ve iktidarın ilişkisi incelenmiştir. Son bölüm olan dördüncü bölüm ise basın yasası sonrasında basın-iktidar ilişkileridir. Bu bölümde özellikle Atatürk'ün ölümünden sonra gelişen basın- iktidar ilişkileri incelenmiştir.

İsa Kayacan'ın *Dünyada ve Türkiye'de Gazetecilik Basınımızın Anadolu Cephesi* (1996) adlı kitabında tam bir bölümleme olmaksızın matbaacılığın tarihinden başlayarak basın tarihi ve basın ile ilgili prosedürlere değinilmiştir.

Alpay Kabacalı'nın *Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü* (1990) adlı eseri on iki bölümden oluşmaktadır. Alpay Kabacalı, bu çalışmada ilk matbaayı, basın tarihini, basına dair mevzuatları değerlendirmiştir. Çıkan mevzuatların, yasaların ve iradelerin basını ve toplumu nasıl etkilediğine değinmiştir. Bunu resmi kayıtların yanı sıra pek çok önemli ismin hatıratlarından parçalara yer vererek yapmıştır.

Selim Nüzhet Gerçek'in *Türk Matbaacılığı I* (1939) adlı çalışması ilk Türk matbaası olan İbrahim Müteferrika Matbaası'nı konu edinmektedir. Öncelikle matbaacılık tarihinden bahseden Gerçek, daha sonra İbrahim Müteferrika Matbaası'nın kuruluşunu ve burada çıkan eserlere dair ayrıntılı bilgi ve belgelere yer vermektedir.

Server İskit'in *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları* (1943) adlı eserinde basın tarihi, tarihi dönemlere göre ayrılmıştır. Bu dönemler içinde çıkan basın yasaları ve mevzuatlar belgeler halinde sunulmuş, mevzuatlara gazetecilerin tepkilerine yer verilmiş ve dönemlerin basın anlayışı ve yönelimleri değerlendirilmiştir.

2.2.2. Makaleler

Mustafa Özseri'nin "19. Yüzyılın İkinci Yarısında Balıkesir'in Sosyal ve Kültürel Durumuna Genel Bir Bakış" adlı makalesi, Balıkesir'in kent tarihini ve 19. yüzyılda Balıkesir'in kültür merkezlerini incelemektedir.

Kahraman Bostancı'nın "Sürelî Yayınlar Tarihimizde Unutulan Mahalli Bir Dergi: Yeni Edremid" adlı makalesinde arşivlerde bulunmayan, kaydı tutulmamış bir dergi olan Yeni Edremid dergisine dair bilgi verilmekte ve dergideki yazıların aktarmasına yer verilmiştir.

Nurettin Güz'ün "Türkiye'de Matbaanın Kurulması" adlı makalesinde Osmanlı'daki matbaalar, Osmanlı'da İbrahim Müteferrika Matbaası'nın kurulma fikri ve kuruluşu, matbaanın gecikmesi gibi konular ele alınmaktadır.

Berrin Küçükcan'ın "Dünden Bugüne Matbaanın Serüveni" adlı makalesi, dünyada matbaacılığın tarihini ve Osmanlı'ya matbaanın girişini değerlendirmektedir. Devamında İbrahim Müteferrika Matbaası'nda basılan eserler ve matbaanın Osmanlı'ya geç girme sebepleri tartışılmaktadır.

M. Kazım Benek'in "Osmanlı'da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyete Kadarki Gelişimi" adlı makalesinde basın tarihi dönemlere ayrılarak incelenmiştir. Makalede basının ortaya çıkışı ortaya konarak basının neden geç ortaya çıktığı tartışılmıştır.

Kenan Demir'in "Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler" adlı makalesinde gazetelerin ortaya çıkışından başlanarak Tanzimat döneminin önemli gazeteleri tanıtılmıştır.

Yasemin Doğaner'in "Hürriyet ve Modernleşme Enstrümanı Olarak Osmanlı'da Basın" adlı makalesi basının ortaya çıkışı ve tarihi konularını içermektedir. Makalede Osmanlı'da basının modernleşmeye etkileri ve modernleşmenin basına yansımaları tartışılmaktadır.

Nurcan Şen'in "Tanzimat Devri Periyodikleri ve Dergicilik" adlı makalesi Tanzimat d6neminde çıkan dergileri tanıtılmaktadır. Dergiler alfabetik olarak sıralanmış, çıkış tarihi ve yazar-Şair kadrosu bilgileriyle sunulmuştur.

Abdi Erkal'ın "Osmanlı'dan G6n6m6ze T6rkiye'de Yerel Basının Gelişim S6reci" adlı makalesinde matbaacılığın ve yerel basının ortaya çıkışından bahsedilmiştir. Sonrasında Osmanlı'da ve T6rkiye Cumhuriyeti'nde yerel basının geliŐiminden bahsedilmiŐ ve g6n6m6zde yerel basından 9 6rnek alınarak s6ylem analizine tabi tutulmuştur.

Zafer Toprak'ın "Fikir Dergiciliğinin Y6z Yılı" adlı makalesinde dergiciliğın doğuşundan bu yana 6nemli dergiler çeşitli konular ve başlıklar etrafında listelenerek tanıtımları yapılmıştır.

Aslı Yapar G6nen'in "T6rkiye'de Dergiciliğın Tarihsel Gelişimi" adlı makalesinde dergiciliğın d6nyada ortaya çıkışından bahsedilmiştir. Sonrasında Osmanlı ve T6rkiye Cumhuriyeti'nde çıkan bilinen dergiler listelenerek değerlendirilmiştir.

Kenan Demir'in "Osmanlı'da Dergiciliğın Doğuşu ve Gelişimi (1849-1923)" adlı makalesinde dergi ve gazete tanımları ile ayrımlarına yer verildikten sonra çıkan dergiler kronolojik biçimde ele alınarak tanıtımları yapılmıştır.

Erdal Bozdağ'ın "Yerel Bir Mecmua 6rneği: ağlayan Mecmuası (İnceleme-Fihrist)" adlı makalesinde ağlayan dergisi tanıtılmış, derginin yazı içeriği ve yazar-Şair kadrosu belirtildikten sonra dergide çıkan yazılar yazar-Őairine g6re alfabetik olarak listelenmiştir.

Sabahattin G6ltekin'in "1928'de Yayınlanan Bir Taşra Dergisi: Irmak 6zerine" adlı makalesinde *Irmak* dergisi 6zerine bilgi verilmiş, 6nemli yazılara, yazar ve şairlere değinildikten sonra dergide çıkan yazılar sayıları ve sayfalarına g6re listelenmiştir. Ancak s6z konusu makalede listelenen yazılarda pek çok eksiklik g6ze çarpılmaktadır.

Aslı Yapar G6nen'in "Dergicilik ve Gazetecilik Arasındaki Ayrım" adlı makalesinde dergi ve gazete arasındaki kavramsal farklar işaret edilmiştir. Bunun yanı sıra bir dergiye dergi yapan fakt6rlere değinilmiştir.

2.2.3. Tezler

Mustafa Özсарı tarafından hazırlanan *Ege Bölgesi Halkevi Dergilerindeki Edebî Kültürel Muhteva Üzerine Bir İnceleme* (2002) adlı doktora tezi, dergi inceleme metodu ve Halkevi dergiciliği hakkında bilgi edinmek amacıyla gözden geçirilmiştir.

Selmin İskender tarafından hazırlanan *Karesi Gazetesindeki Edebî ve Kültürel Muhteva Üzerine Bir İnceleme (1886-1888)* (2005) adlı yüksek lisans tezi Balıkesir basın tarihi ve Balıkesir basın hayatının başlangıcı hakkında bilgi toplamak üzere incelenmiştir.

Başak Tekdurmaz tarafından hazırlanan *Balıkesir Halkevi Çalışmaları ve Kaynak dergisinin Sistematik İndeksi* (2004) adlı yüksek lisans tezi, *Kaynak* dergisi hakkında bilgi edinmek amacıyla okunmuş, adı geçen tezde derginin son sayısı olan 22-33 numaralı sayının değerlendirmeye alınmadığı gözlemlenmiştir.

Ayşe Tepebaşı tarafından hazırlanan *Mihrab, Şen Yuva, Çağlayan, Meşale, Çığır Dergilerinin Değerlendirilmesi, Tahlili ve Fihristi* (2011) adlı yüksek lisans tezi *Çağlayan* dergisi hakkında bilgi toplamak amacıyla okunmuştur. Tezde adı geçen dergiler tanıtılmış, yazar ve şair kadroları hakkında bilgi verilmiş ve belirli başlıklar altında bu dergide çıkan yazılar listelenmiştir.

Sabahattin Gültekin tarafından hazırlanan *Harb Malülleri, Yeni Kitap, Yeni Kalem, Irmak ve Yürüyüş Dergilerinin Değerlendirilmesi ve Tahlilî Fihristi* (2010) adlı yüksek lisans tezi *Irmak* dergisi üzerine bilgi toplamak amacıyla okunmuştur. Tezde adı geçen dergiler tanıtılmış, yazar ve şair kadroları hakkında bilgi verilmiş ve belirli konular altında bu yazılar listelenmiştir. Ancak *Irmak* dergisi yazılarında pek çok eksik göze çarpmaktadır.

Yücel Öztürk tarafından hazırlanan *Bursa Basın Tarihi* (2010) adlı yüksek lisans tezinin giriş bölümü dünyada ve Osmanlı'da matbuat tarihi hakkında bilgi toplamak üzere okunmuştur.

Atilla Girgin tarafından hazırlanan *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'deki Yerel Basının Gelişmesi* (1997) adlı yüksek lisans tezinin giriş bölümü yerel basın kavramı ve yerel basının Osmanlı'da doğuşu hakkında bilgi toplamak üzere okunmuştur.

Salih Kınısün tarafından hazırlanan *Türkiye'de Yerel Basının Gelişimi, Sorunları ve Geleceğine Yönelik Öngörüler Bingöl Yerel Basın Örneği* (2019) adlı

yüksek lisans tezi Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti döneminde yerel basının gelişimi ve durumu hakkında bilgi toplamak üzere okunmuştur.

Halit Aslan tarafından hazırlanan *Türk Dili Gazetesindeki Edebî ve Kültürel İçerikli Yazıların Sistemik İndeksi* (2019) adlı yüksek lisans tezi Balıkesir dergileri ile Türk Dili Gazetesi arasında ilişki kurma amacıyla incelenmiştir.

Sema Uğur Kınay tarafından hazırlanan *Müstecabizâde Esat Adil'in Hayatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme* (2012) adlı yüksek lisans tezi Balıkesir dergiciliğinin önemli ismi Esat Adil üzerine bilgi toplamak üzere gözden geçirilmiştir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, genel anlamıyla başlangıcından 1951'e kadar Balıkesir dergiciliğinin edebî ve kültürel muhtevasını tarama ve değerlendirme çalışmasıdır. Taramada bulunan metinler tür, konu, biçim gibi özellikleri açısından kategorilere ayrılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Türk dergicilik tarihinde içerisinde Cumhuriyet'in Tek Parti Dönemi dergiciliğinin bir parçası olan 1918-1950 dönemi Balıkesir dergiciliği ele alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Çalışmayı hazırlamak üzere İzmir Millî Kütüphanesi, Balıkesir İl Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane dijital sayfası, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi kullanılmıştır. İzmir Millî Kütüphanesi ve Balıkesir İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan dergiler fotoğraflanarak bu fotoğraflardan bir dijital arşiv oluşturulmuştur. Millî Kütüphane dijital sayfası, Hakkı Tarık Us Arşivi, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi'nden dijital destek alınmıştır. Buralarda bulunmayan bazı dergilerin çeşitli sayıları sahhaf ve kitabevlerinden satın alınarak tamamlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Çalışmanın konusunu oluşturan Balıkesir dergileri İzmir Millî Kütüphanesi ve Balıkesir İl Halk Kütüphanesi'nde fotoğraflanmak suretiyle dijital arşive aktarılmıştır.

Arşive eklenen dergi sayıları öncelikle yazıların başlığı, yazarı, türü, konusu/teması ve künyesi belirtilecek biçimde fişlenmiştir. Bu aşamada Isparta'da

çıkmaya başlayıp sonradan Balıkesir'e taşınan *Enerji* dergisi tüm sayılarıyla fişlenmiş, *Dilek*, *Irmak*, *Çağlayan* gibi dergiler bütün yazılarıyla değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda 4122 adet fiş ortaya çıkarılmıştır.

Dergilerdeki yazıların envanterini oluşturmak için fişlerin tamamı birer excel sayfasına aktarılmış ve dergilerin içerik envanteri diğer yayınlarla çapraz okuma yapmak adına hazırlanmıştır.

Bu arşive ilk anda giremeyen eksik dergi sayıları Millî Kütüphane dijital sayfası, Hakkı Tarık Us Arşivi ve Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi'nden ve kitapçılardan temin edilerek arşiv tamamlanmıştır. Kalan eksik sayılar da fişlenmiştir.

İkinci aşamada hazırlanan fişler bir kenara konarak yazıların ayrıntılı okumaları ve özetlenmeleriyle ikinci bir fişlemeye girişilmiştir. Yukarıda sayılan bilgilerin yanı sıra şiirlerden örnekler ve yazılardan özetler eklenerek; edebî ve kültürel yanı olmayan yazılar ile *Enerji*'nin Isparta'da çıkan sayıları göz ardı edilerek yeni bir takım fiş grubu hazırlanmıştır. Bu esnada dergilerdeki yazıların dijital envanterleri güncellenmiş ve çapraz okumalara hazır hale getirilmiştir.

Balıkesir'de çıkan *Türk Dili ve Savaş* gazeteleri; İzmir'de çıkan *Fikirler*, İstanbul'da çıkan *Halk Bilgisi Haberleri*, *Yeni Adam*, *Varlık*, Afyon'da çıkan *Taşpınar*, Denizli'de çıkan *İnanç*, Manisa'da çıkan *Gediz*, Bursa'da çıkan *Uludağ* ve *Türkün*, Ankara'da çıkan *Kadro*, *Ülkü* dergileri bu çapraz okumalara tabi tutulmuş, bu yayınlarda çıkan Balıkesir dergileri ile ilgili yazılar ve birden fazla dergide basılmış yazılar fişlenmiştir.

Nihayetinde Balıkesir dergilerinde çıkan yazıların mahiyeti, içeriği ve istatistikleri üzerine net bilgiler elde edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Balıkesir dergilerinde çıkan yazıların dijital envanterinin oluşturulması verileri analiz etmeyi kolaylaştırmaktadır. Derlenip toparlanan bu veriler tür, içerik, tarih gibi yönlerden değerlendirilerek sağlıklı bir analiz yapma imkânı vermektedir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Başlangıcından 1950'ye Kadar Balıkesir'de Çıkan Dergiler

Balıkesir dergiciliği 25 Mayıs 1918'de Eczacı Avni İsmail Bey'in çıkardığı *Yeni Edremit* ile başlamıştır. Sadece 1 sayı çıkabilmiş olan bu dergi, Balıkesir'de dergi yayıncılığının önünü açmıştır. *Yeni Edremit* (1918)'ten sonra çıkan *Dilek* (1923), *Çağlayan* (1925-1926), *Irmak* (1928), *Gençleryolu* (1929-1932), *Kaynak* (1933-1951), *Alkım* (1934-1939), *Enerji* (1937-1940) ve *Ege* (1941) dergileri 1950'ye kadar çıkmış diğer Balıkesir dergileridir.

Yeni Edremit dergisinde az miktarda yer alan edebî ve kültürel yazıların sayısı, *Dilek*'ten sonra özellikle *Çağlayan*, *Irmak* ve *Kaynak*'ta gözle görülür derecede artmıştır.

Balıkesir dergileri, söz konusu zaman aralığının kısa olmasına karşılık hızlı bir gelişim süreci geçirmiştir. Bu süreç içerisinde Balıkesir dergileri gerek baskı kalitesi gerekse içerik yönünden ulusal dergilerle yarışacak seviyeye gelmiştir.

Balıkesir dergilerinin tanıtımına yer verdiğimiz bu bölümde, dergilerin tanıtım kısmına geçmeden önce tezimizin kapsamındaki 1918-1950 dönemi Türkiye'deki dergicilik faaliyetlerine ve yayın anlayışına dair kısa bir bilgi vermek yerinde olacaktır.

Ali Gevgilili'nin *Türkiye Basını* adlı makalesinde belirttiği üzere Mustafa Kemal liderliğindeki Millî Mücadele hareketi, ilk örgütlenme çabalarından itibaren basına ilgi duymuştur (Gevgilili, 1983, s.213). Bunun neticesinde Anadolu'da Millî Mücadele taraftarı basının ortaya çıktığı görülmektedir. Böylece Millî Mücadele taraftarları ve karşıtları olmak üzere basın ikiye bölünmüştür.

Orhan Koloğlu'nun belirttiği üzere Millî Mücadele döneminde, Anadolu'da Millî Mücadele'ye destek veren 82 yayın belirmiştir (Koloğlu, 2006, s.115). Bu

yayınların önemli bir kısmı Ankara'da kurulmuştur. Ankara'nın yanı sıra Adana, Konya, Kastamonu, Trabzon, Giresun ve Balıkesir bu yayınları çıkaran şehirlerdir.

Dergicilik alanı ise gazetecilikten farklılık göstermektedir. Millî Mücadele'nin ikiye böldüğü basın hayatı, dergicilik alanında görülmemektedir. Yani dergiler Millî Mücadele'nin yanında yer alarak bu konuda bir bütünlük sağlamışlardır (Yapar Gönenç, 2007, s. 66). Bu dönemde çıkan önemli dergiler *Büyük Mecmua* (1919), *Aydede* (1920), *Dergâh* (1921)'tir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra kurulan *Yeni Mecmua* (1923), *Millî Mecmua* (1923), *Resimli Ay* (1924), *Hayat* (1926) gibi dergiler halkın kültür hayatını genişleten dergilerdir. 1932-1934 arasında yayımlanan *Kadro*, 1933'ten günümüze kadar gelen Yaşar Nabi Nayır'ın çıkardığı *Varlık* dergisi, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun çıkardığı *Yeni Adam* (1934), Hüseyin Cahit Yalçın'ın çıkardığı *Fikir Hareketleri* (1933) bu dönemde çıkan önemli fikir dergileridir.

1933'te çıkmaya başlayan Halkevi dergileri ise Türkiye'de dergicilik faaliyetlerinin artmasını ve canlanmasını sağlamıştır. Mehmet Kaplan'ın editörlüğünde çıkan *Atatürk Devri Fikir Hareketleri* adlı kitabın önsözünde Mehmet Kaplan, Halkevi dergileriyle ilgili olarak, hemen hemen her vilâyette çıkan ve çeşitli adlar taşıyan Halkevi dergilerinin çıktıkları yerin halk kültürü mahsullerini derlediğini ve devrin ideolojisini yaymaya çalıştığını belirtmiştir (Kaplan, 1981, s. XXV).

Mahmut H. Şakiroğlu, *Halkevi Dergileri ve Neşriyatı* adlı makalesinde 77 adet Halkevi dergisi olduğunu belirtmekle birlikte Mustafa Özsarı da yeni kayıtların ortaya çıkmasıyla bu sayının daha fazla olabileceğini belirtmekte ve bu düşünceye örnek olarak *Güzel Günler* dergisini göstermektedir (Şakiroğlu, 1996, s.131-142 ve Özsarı, 2002, s.46).

Ankara Halkevi'nin çıkardığı ve başlangıçta Fuat Köprülü'nün yönettiği *Ülkü* dergisi 1933 Şubat'ında çıkmaya başlamış olup, Halkevi dergiciliğinde önemli bir yere sahiptir. *Ülkü*'nün adını bizzat Mustafa Kemal Atatürk vermiştir. *Ülkü* dergisi diğer Halkevi dergileri için bir örnek teşkil etmektedir. İçerik olarak diğer Halkevi dergileri *Ülkü*'yü izlemektedir. Ayrıca, *Ülkü* dergisinde *Dergiler Arasında* başlığında diğer Halkevi dergileri incelenmiş ve zaman zaman eleştirilmiştir. *Ülkü*'nün yanı sıra *Halk Bilgisi Haberleri*, *Yeni Türk*, *Fikirler*, *Ün*, *Uludağ*, *Çorumlu*, *Gediz*, *İnanç* ve *Taşpınar* dergileri Halkevi dergiciliğinin önemli örnekleridir.

Halkevi dergilerinin çıkmaya başlaması, Harf inkılâbı, taşrada basın faaliyetlerinin artması, devletin, kendi politikası çizgisinde yayım yapan dergileri desteklemesi sayesinde 1935'te 130 yeni dergi yayım hayatına başlamış, böylece piyasadaki dergi sayısı 330 olmuştur (Özsarı, 2002, s.45).

1935'ten sonra çıkan *Yücel* (1935), *Hareket* (1939), *Yurt ve Dünya* (1941), *Büyük Doğu* (1942), *Marko Paşa* (1946) gibi fikir, edebiyat ve mizah dergileri, dergicilik hayatının canlı kalmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak, Türk dergiciliği Millî Mücadele döneminde devletin bağımsızlığını önemsemiş ve önelemiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra dergilerin önceliği kültür hayatı olmuştur. Bu dergilerde genel yayım politikası dikkate alındığında halk kültürü ürünlerinin toparlanmasına özen gösterildiği, halk ürünleri ile adeta bir kültür envanteri oluşturma yoluna gidildiği görülmektedir. Buna ilâve olarak Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönemde fikir dergiciliği öne çıkmıştır. Söz konusu dergilerin önemli bir kısmı fikir ve ideoloji ağırlıklıdır. Bu durum Balıkesir'de çıkan dergilerde açıkça görülmektedir. Örneğin Türkiye'nin önde gelen Halkevi dergilerinden birisi olan ve Balıkesir Halkevi tarafından yayımlanan *Kaynak* dergisi Kemalist ideolojinin yerel düzlemde güçlü sesi olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık *Çağlayan* ve *Irmak* gibi dergiler ise daha çok edebî yönleriyle dikkati çekmektedir. Bu bakımdan Balıkesir'de çıkan dergilerin içeriği, aynı zamanda Türkiye genelinde çıkan dergilerin içeriği ile büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Fakat Balıkesir dergileri aynı zamanda yerel hususiyetleri de üzerinde taşıyan yayım organlarıdır. Dolayısıyla Balıkesir'de çıkan dergileri içerik açısından daha geniş bir bakışla incelemek, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının gelişim sürecine dair bazı ilginç sonuçlara ulaşmamamıza zemin hazırlayacaktır. Aşağıda ilk olarak *Yeni Edremit* dergisi hakkında bilgi verilmiştir.

4.1.1.Yeni Edremit

Balıkesir vilâyet sınırları içinde bu günkü anlamda dergi olarak niteleyebileceğimiz ilk yayım organı Edremit'te neşredilen *Yeni Edremit* adlı dergidir. Derginin elimizde tek sayısı vardır. Bu sayı da 15 Mayıs 1918'de yayımlanmıştır. Söz konusu sayının dışında *Yeni Edremit*'in herhangi bir sayısının çıkıp çıkmadığını

bilmiyoruz. Derginin ön kapağında dergi adı klişesinin altında “On beş günde bir neşrolunur fennî, ilmî, iktisadî Türk mecmuasıdır” ifadesi bulunmaktadır. Bu ifade esasında *Yeni Edremit*'in hangi gerekçelerle yayımlandığını da ortaya koymaktadır. Derginin özellikle fennî, ilmî, iktisadî Türk mecmuası olarak çıkacağına belirtilmesi, esasen o günün şartlarından dikkatle üzerinde durulması gereken bir husustur. Çünkü 1918 yılı Birinci Dünya Savaşı'nın son yılıdır ve Edremit Körfezi Ayvalık hattı yakın gelecekte pek çok sancılı gelişmelerin yaşanacağı bir bölgedir. Özellikle Ayvalık'ta büyük ölçüde Rum nüfusun yaşaması, Edremit'te ise dikkat çekici düzeyde gayri Müslim nüfusun yaşaması, bu bölgedeki nüfus çeşitliliğinin nezaketini göstermektedir. Bölgede yaşayan Türk nüfus kendisini korumak ve bölgenin Türk yurdu olduğunu daima vurgulamak amacıyla, böyle bir teşebbüse girmiş olmalıdır. Özellikle *Yeni Edremit*'in Türk mecmuası olarak vurgulanması, dergiyi çıkaran kadronun da genel hassasiyetini göstermesi bakımından dikkati çeken bir husustur.

Prof. Dr. Kahraman Bostancı, *Sürelî Yayınlar Tarihimizde Unutulan Mahalli Bir Dergi: Yeni Edremit* adlı makalesinde derginin sahibinin ve sorumlu müdürünün Eczacı Avni İsmail Bey olduğunu kaydetmiştir (Bostancı, 2007, s.51). Derginin fiyatı yüz para, abonelik ücreti ise elli kuruştur. Derginin adresi ise Eczacı Avni İsmail Bey'in Edremit'teki “daire-i mahsusa”sı olarak geçmektedir. Ancak derginin basıldığı matbaaya dair bilgi bulunmamaktadır.

Derginin ilk yazısı *Mukaddime* adlı tanıtım yazısıdır. Bu yazı, derginin çıkış amacını şu şekilde özetlemektedir:

“Dest-i kudret-i tabiatın nihâyetsiz ihtimâmlarına mazhar olduğu halde- acı olsa da bir hakikattir- sükkân ve takdîrkârânı tarafından pek ziyâde ihmâl edilen güzel Edremîd'de uyanan yeni ruhu teşvik ve ta'mîm, vatanın bu güzîde parçasını müştâkânuna en iyi bir surette takdim ve irae ve bu sâyede Edremîd'le azîz memleketin ve aksâm-ı sâiresi arasında ilim ve fennin icâbâtına daha ziyâde muvafık ve onun kavaidinden mülhem usullerle bir mübâdele-i his ve menfaat te'mîn eylemek gibi pek ulvî bir maksadla “Yeni Edremit” matbuât âlemine arz-ı didâr ediyor.” (Heyet-i Tahririye, 1918, s.2)

Dergideki diğer yazılar arasında Edremit'in tarihini anlatan Haydar Niyazi'nin *Edremit* isimli makalesi, Avni İsmail'in *Sabunculuğa Dair* adlı makalesi, Rıza Tevfik'e ait dört, H. Cemal'e ait bir şiir, son olarak da çeşitli konularda yazılmış mahalli yazılar bulunmaktadır.

4.1.2.Dilek

Balıkesir dergiciliğinin ikinci dergisi olan *Dilek*, 6 sayı çıkmıştır. Birinci sayı 15 Mart 1923 Perşembe, altıncı sayı da 1 Haziran 1923 Cuma günü yayımlanmıştır. Derginin ön kapağında derginin adı, “15 günde bir çıkan halk mecmuasıdır.” ifadesi ve münderecat listesi bulunmaktadır.

Dergi sayılarının kapaklarında, üçüncü sayıda Halide Edip Adıvar’ın, dördüncü sayıda Balıkesir Çalışma Derneği’ndeki bir toplantının ve beşinci sayıda ise Eminittin Bey’in fotoğrafı yer almaktadır.

Derginin kapanma sebebini tam olarak bilemiyoruz. Zira altıncı sayıda yer alan Münir Sadık’ın *Yükselelim* başlıklı yazısı, “*Maabadı var*” ifadesiyle bitmektedir. Buradan anlıyoruz ki Dilek dergisinin basın hayatından çekilmesi beklenmeyen bir karar sonucunda olmuştur. Ruhi Naci (Sağdıç)’ın oğlu Ozan Sağdıç da *Birinci Savaştan İkincisine* adlı hatıra kitabında Balıkesir’in idealist gençlerinin Dilek Matbaası’nın sahibini ikna ederek bir kültür ve edebiyat dergisi çıkardıklarını ancak maddi koşullardan dolayı fazlaca dayanamadığını belirtmektedir (Sağdıç, 2005, s. 196). Derginin tirajına dair herhangi bir kayda rastlayamadık.

Dergi 20x 28 ebatlarında olup yazıların uzunluğuna ve türlerine göre tek veya çift sütun halinde dizilmiştir. Derginin altı sayısı da on altışar sayfadan oluşmaktadır. İlk iki sayıda herhangi bir reklam bulunmazken sonraki sayılarda arka kapakta reklam da yer almaktadır. Dergi, Dilek Matbaası’nda basılmış olup aylık 10 kuruş, senelik 19 altı’dan satışa sunulmuştur. İdarehanesi de yine Dilek Matbaası’nda görünmektedir.

Derginin imtiyaz sahibi hakkında bilgi olmamakla birlikte müdürlüğünü Mehmet Fehmi yapmıştır. Dergide İsmail Hakkı (Uzunçarşılı), Ruhi Naci (Sağdıç), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Şerafettin Kerim, Naime Halit, Fazıl Reşit, Hamit gibi yazarlar bulunmaktadır. Bunun dışında dergiye sabit bir yazar kadrosu atfetmek oldukça zordur.

Dilek’in çıkış amacı ve yayın ilkeleri, derginin ilk sayısında çıkan ve imzasız olarak yayımlanan *Dileğimiz* başlıklı bir başyazıda belirtilmiştir:

Dilek, her şeyden evvel necip bir arzunun, ciddi bir ihtiyacın ve bütün bunların fevkinde azimkâr bir cihetin mütevellidir.

Dilek; muzaffer inkılâbın açtığı yeni hayat yolunda ümitten, azimden ve samimiyetten doğmuş bir çiçektir. Onun nefhası; nur ve hakikat yolcularına bir itr-ı ümit serpilirse en büyük dileği husule gelmiş olacaktır.

Yeni hayatın zaruretleri karşısında hâlâ tereddütten, şüpheden kendini kurtaramayanlara sadece acımak lazımdır. Millet; zaten geride ve zulmette kalmaktan âtil bir zevk duyan bu zulmetin arkada bir inkılâbın genç ruhundan aldığı bir şevk ve imanla “iyiye, doğruya ve güzele” şitâb etmektedir. Dilek bu mesut kafilenin nâçiz bir cüzü olarak gayesinin güneşine koşacaktır.” (Dileğimiz, 1923, s. 1-2).

Yukarıya alınan pasajdan anlayabileceğimiz üzere dergi, kültür hayatı ve yeni hayatın gereklilikleri üzerine yayın hayatına başlamış ve okurlarına yeni bir yaşam tarzının gereklerini işaret etmektedir. Dergi, Millî Mücadele'nin sonrasında milletin hayatında değişecek ihtiyaçlarını gözlemlemekte ve bu ihtiyaçları fikir ve sanat açılarından gidermek amacındadır.

Dergi, muhtevası itibarıyla sanat dergiciliğinden ziyade fikir dergisi hüviyetindedir. İçinde her ne kadar şiir ve öykü bulunsa da düşünce yazıları ağır basmaktadır. Dergideki 50 adet yazıda öykü, şiir, tenkit gibi edebî türlerden başka siyasi, iktisadi, sosyal konularda makaleler de vardır.

Dilek'te yayımlanan 7 adet şiirin şairleri Hamid, Ruhi Naci, Esat Adil, İbrahim Hakkı, İsmail Nami, Suphi Gündoğdu, Fazıl Reşit'tir. Dergide yayımlanan şiirlerin büyük bir kısmı Millî Mücadele'de kahramanlıklar gösteren ordumuz için yazılan şiirlerdir. Bunun yanı sıra Ruhi Naci'nin yazdığı *Sulh Çiçekleri*¹ adlı şiire yazılan “*Mecmuamızın mesleği Halkçılık olduğu cihetle Ruhi Bey kardeşimizden açık Türkçe ile hece vezninde şiirler bekleriz*” eki, Ruhi Naci'de tepkiye neden olmuş, Ruhi Naci bu eke cevap olarak *İntikad*² isimli tenkidi yazmıştır. Dergide Millî Mücadele'yi anlatan şiirler hece vezninde yazılmışken, bireysel temalı şiirler aruz vezniyle kaleme alınmıştır. *Dilek* dergisinde yayımlanan dört hikâyenin ikisi telif ikisi tercümedir.

Dergide yer alan makalelerin önemli bir kısmı siyasi konular üzerine yazılmıştır. Elif Tı'nın *Türkçülük- İslamcılık*³, imzasız olan *Avrupa'yı Bir Harpten Çekindiren Sebepler*⁴ Ayn Nuri'nin *Umran*⁵, Dilek imzalı *İntihabat ve Namzetlerimiz*⁶ makaleleri bunlardan bazılarıdır. Ancak asıl dikkati çeken birinci sayıda bulunan,

¹ Sağdıç, R. N. (1923). *Sulh Çiçekleri*, *Dilek*, S.2, 1 Nisan 1923, ss.10.

² Sağdıç, R. N. (1923). *İntikad*, *Dilek*, S.5, 15 Mayıs 1923, ss.14-16.

³ Elif Tı (1923). *Türkçülük- İslamcılık*, *Dilek*, S.1, 15 Mart 1923, ss. 5-7.

⁴ *Avrupa'yı Bir Harpten Çekindiren Sebepler* (1923). *Dilek*, S.1, 15 Mart 1923, ss: 4-6.

⁵ Ayn Nuri (1923). *Umran*, *Dilek*, S. 4, 1 Mayıs 1923, ss.7-10.

⁶ *İntihabat ve Namzetlerimiz* (1923). *Dilek*, S. 5, 15 Mayıs 1923, ss.1-2.

Atatürk'ün *Balıkesir Hutbesi*'dir⁷ Bunlardan başka Naime Halid'in kaleme aldığı *Kadın Sahifesi*⁸ makaleleri de dikkat çeken makalelerdir.

Sonuç olarak *Dilek* dergisi, değişmekte olan toplum düzeni ve ihtiyaçlarına karşılık vermek amacıyla öne çıkmış, edebî yönünden ziyade kültürel yönleri ağır basan bir dergidir. Yayın hayatı altı sayıyla sınırlı kalmıştır. Dergideki makalelerin konu yelpazesi geniş olmasıyla geniş okur kitlesine ulaşmayı hedeflemiştir.

4.1.3. Çağlayan

Çağlayan dergisi on beş sayıdan ibaret olup birinci sayısı 20 Ekim (Teşrinievvel) 1925, son sayısı olan on beşinci sayısı 15 Mayıs 1926'de yayımlanmıştır. Derginin ön kapağında adı, münderecat listesi, “*On beş günde bir çıkar edebî ve ilmi mecmua*” ibaresi ile fiyat ve abonelik bilgileri bulunmaktadır. Dergideki bütün sayılarda kapak sayfasının sol üst köşesinde idarehane bilgisi ve abone şartları bilgisi yer almaktadır. Derginin bütün sayılarının kapaklarında münderecât bölümü olmadığı gibi münderecat sayfasının olduğu sayılarda yazıların tamamı münderecâta yansıtılmamıştır. Ayrıca dergi kapaklarında veya içerikte fotoğraf kullanımı standart değildir.

Çağlayan dergisinin arka kapak sayfasında reklam da bulunmaktadır. Derginin ücreti seneliği 180 kuruş, 6 aylığı 100 kuruş ve sayısı da 7,5 kuruşa satışa sunulmuştur.

Çağlayan dergisi 20x 28 boyutlarında yayımlanmış olup 16 sayfadan oluşmaktadır. Derginin sayfaları, yazıların uzunluğu ve durumuna göre çift veya üç sütun olarak dizilmiştir.

Derginin sahip ve idarecileri Esat Adil, Ruhi Naci, Orhan Şaik ve Mansur Tekin iken derginin sorumlu müdürü Orhan Şaik'tir. İdarehanesi ve adresi olarak Balıkesir Kaptanzade Oteli'nde Balıkesir Çağlayan dergisi olarak gösterilmiş, Balıkesir Vilâyet Matbaası'nda basılmıştır. Ruhi Naci (Sağdıç)'ın oğlu Ozan Sağdıç yazıhane olarak gösterilen yerin herhangi bir büro olmadığını, doğrudan doğruya Ruhi

⁷ Atatürk, Mustafa Kemal (1923), *Dilek*, S.1, 15 Mart 1923, ss.3-4.

⁸ Naime Halid (1923) *Kadın Sahifesi*, *Dilek*, S. 1, 15 Mart 1923 ve nr. 4, 1 Mayıs 1923.

Naci'nin Kaptanzade Oteli'nde kaldığı odanın kastedildiğini ifade etmiştir (Sağdıç, 2005, s.196).

Derginin ilk sayısında birinci sayfada bulunan “*Çağlayan Niçin Çıkıyor?*” adlı yazı, derginin çıkış nedenini ve amacını belirtmektedir. Bu yazı şöyledir:

“Aziz Türk diyarının mütevazı bir köşesinde “Çağlayan”ı neşrederken çok düşündük. Biliyoruz, bu zamanda yalnız ilim ve edebiyat terennüm edecek bir mecmuanın “in’ikas-ı bedi”i dar bir vadide yorgun akislerle dolaşıp bir zaman sonra işitilmez olur.

Yine biliyoruz ki karilerimize bugün takdim ettiğimiz bu demet-i rengin ve mütenevvi çiçeklerle tezyin edilmiş değildir. Fakat bizim bu demetimiz تنها kırların su sızıntıları kenarında yetişmiş bakir goncaların masum kokularından bir nebze olsun vardır.

Esasen buna imkân da yok, meydan da...

Mecmuamız muhterem karilerininindir. Onlar istediği müddetçe yaşayacaktır. Bizim buradaki vazifemiz muhterem karilerimize vasıta-i telakki olmaktan başka bir şey değildir. İlave edeceğimiz bir cihet daha var; biz edebiyatta zevk-i selimi muayyer addediniriz. Güzel olduktan sonra nazarımızda onun eski veya yeni tarzda olmasının ehemmiyeti yoktur. Elverir ki millî zevki terennüm etsin!

Bizde edebiyat namına vaki olacak her hareket kuvvetini daima feragat ve fedakarlıktan alır. İşte biz de bu gayret ve cesareti aynı menbadan alıyoruz. Teşvik ve teselli için de yine o menbaa koşacağız.

Hülasa, meramımız; bu çorak ve susuz çölde edebiyat kervanına karışarak, teşne gönüllere sakilik edebilmek ve genç dimağlara asrın vasıl olduğu ilim ve irfan merhalesinden, meşaleler tutmaktadır. Muvaffak olursak ne mutlu bize!....”⁹

Çağlayan dergisi 15 Mayıs 1926'da son sayısını çıkarmıştır. Ozan Sağdıç'ın belirttiğine göre bu derginin kapanması, Ruhi Naci'nin derginin basım maliyetini artık karşılayamaması ve Orhan Şaik'in yüksek öğrenim yapmak üzere Balıkesir'den ayrılması başta olmak üzere çeşitli sebeplerden kaynaklanmıştır.

Dergideki 344 adet yazı, 229 tanesi şiir, 39 tanesi hikâye, 32 tanesi makale, 19 tanesi deneme, 12 tanesi mektup, 9 tanesi özdeyiş, 3 tanesi hatıra, bir tanesi manzum hikâyeden oluşmaktadır.

Çağlayan dergisinde 108 farklı imza bulunmaktadır. Bu 108 farklı imzanın 72'sinin dergide şiirleri vardır (Polat, 1999, s. 470). Orhan Şaik Gökyay, Ruhi Naci Sağdıç, Esat Adil Müstecaplıoğlu, Şinasi Gündoğdu, Nevmid, Nüzhet Şükrü, Tokadizade Şekip, Muharrem Hasbi, Hamdi Ali, Muallim Cûdi, Hüseyin Avni, Refik Fikret, Şeref, Şinasi, Vedat Râci, Ziyaeddin Emin, Sabahattin Ali en çok şiirleri bulunan isimlerdir. Dergide modern şiirler olmasının yanında gazel, kıt'a ve rubai gibi Divan edebiyatı tarzında şiirler de bulunmaktadır. Burada neşredilen şiirlerin özellikle aşk ve tasavvuf temalı olanları aruz vezniyle, sosyal temaların ve bir kısım aşk şiirleri

⁹ *Çağlayan Niçin Çıkıyor?* (1925). *Çağlayan*, S.1, 20 Teşrinievvel 1925, ss.1.

de hece vezniyle yazılmıştır. Gönül Kızı, Esat Adil, Ruhi Naci, Yusuf İzzet, Sabahattin Ali gibi isimlerin telif hikâyeleri, Alphonse de Lamartine'in Mansur Tekin tarafından çevrilen hikâyeleri bulunmaktadır. Sabahattin Ali'nin de ilk yazıları yine Çağlayan dergisinde görülmektedir (Narlı, 2004, s. 129; Bozdağ, 2013, s.1081; Duymaz, 2016, s.8).

Dergide edebî yazıların yanı sıra, edebiyat dışı alanlarda da epeyce fazla yazı yayımlanmıştır. Bu yazıların konu yelpazesi oldukça geniştir. Esat Adil'in *İspor Tehlikeli Bir Hal Alıyor*¹⁰, Esat Hilmi'nin ikinci, üçüncü ve dördüncü sayılarda neşredilen *Jan Jak Ruso ve Felsefesi*¹¹, *Verâset ve Terbiye*¹² Kazım Nami'nin *Türkçe Meselesi ve İzciliğe Dair*¹³, Edib'in *Ziraat Mektebi Notlarından*¹⁴, Haydar Mehmet'in *Felsefe Aleminde Bir Nazar*¹⁵ gibi yazılar derginin kültürel yanının genişliğinin bir göstergesidir.

Sonuç olarak *Çağlayan* dergisi, manifestosundan da anlaşılacağı üzere, kendisini milletin sahipliğinde olarak görmekle birlikte amacını ilim ve edebiyat olarak tanımlamaktadır. Bu yolda yapılan güzellik tanımının şartı ise eskiye ait olmasından değil, millî zevke ve değerlere uygun olmasından geçmektedir.

4.1.4. Irmak

Irmak dergisi, on altı sayıdan ibaret olup ilk sayısı 15 Şubat 1928'de, son sayısı 15 Kasım (Teşrinisani) 1928'de yayımlanmış 15 günde bir yayımlanan edebî ve ilmi bir dergidir. Derginin kapağında derginin adı, sayının bilgileri ve tarihi, idarehanesi Türk Dili Matbaası, adresi olarak Balıkesir Irmak mecmuası belirtilmekte ve abonelik bilgilerini içerir ibareler bulunmaktadır. Derginin imtiyaz sahibine dair kesin bir bilgi bulunmamakta ama sorumlu müdürlüğünü Esat Adil'in yaptığı anlaşılmaktadır.

Derginin bütün sayılarının ön kapaklarında “*Bu Nüshada*” başlığıyla yazıların listesi ve yazarları verilmiştir. Dergi kapağında resim veya fotoğraf kullanımı standart

¹⁰ Müstecaplıoğlu, E. A. (1925a). *İspor Tehlikeli Bir Hal Alıyor*, *Çağlayan*, S. 2, 1 Kasım 1925, ss.12-13.

¹¹ Esat Hilmi (1925). *Jan Jak Ruso ve Felsefesi*, *Çağlayan*, S.2, 1 Kasım 1925, ss.6-8; S.3, 15 Kasım 1925, ss.6-9; S.4, 1 Aralık 1925, ss.6-8.

¹² Esat Hilmi, “*Verâset ve Terbiye*”, *Çağlayan*, S.6, 1 Ocak 1926, ss.4-5.

¹³ Duru, K. N. (1926). *İzciliğe Dair*, *Çağlayan*, S.9, 15 Şubat 1926, ss.2-3.

¹⁴ Edib (1926). *Ziraat Mektebi Notlarından*, *Çağlayan*, S. 6, 1 Ocak 1926, ss.16.

¹⁵ Haydar Mehmet (1926). *Felsefe Aleminde Bir Nazar*, *Çağlayan*, S.7, 15 Ocak 1926, ss.12.

değildir. 2. sayının kapağında İstasyon Caddesi'nin, 13. sayısının kapağında halkın, 14. sayısının kapağında Edremit manzarasının ve 15. sayının kapağında Balıkesir'in genel bir manzarasının fotoğrafı bulunmaktadır. Yani 16 sayının dördünün kapağında fotoğraf kullanılmıştır.

Derginin ebatları 20x 28'dir. Dergi altı aylığı 100, senelik 200 kuruş, ayrıca bir nüshası 10 kuruştur. Her bir sayı 16 sayfadan oluşmakta ve bu sayılar yazıların yoğunluğu ve miktarlarıyla orantılı olarak iki veya üç sütun olarak yayımlanmaktadır.

Derginin son sayısının 16. sayfasında “*Irmak diğer aylarda yeni harflerle intişar edeceğinden tahrir hey'etimizin yazılarını yeni harflerle ve okunaklı bir surette yazmalarını rica ediyoruz.*”¹⁶ şeklinde bir ilan bulunmaktadır.

Dergi, yayın politikasını, amacını şu şekilde ifade etmektedir:

*“Bir buçuk senedir -Çağlayan'ın durması ile- muhitimizde hâsıl olan edebî boşluğun matemiyle inledik. O günden bu güne kadar Balıkesir'de zevk-i bediimizi okşayacak; Çağlayan'ın bıraktığı edebî boşluğu dolduracak bir mecmuanın çıkmayışı bizi teessüre sevk ediyordu; ruhumuzda biriken, biriktikçe taşan, taştıkça köpüren o teessürlerimiz bugün bilfil “Irmak” halinde akıyor.”*¹⁷

Aynı yazıda derginin asıl gücün okurlar olduğuna dikkat çekilmekte, derginin ancak okurları ile büyüyüp genişleyeceği ve onların yönlendirmeleri ile edebî ve ilmi yazıların artacağı işaret edilmektedir. Yazının devamında derginin diğer amaçlarının bir yandan okurlarının edebiyata ve ilme olan ilgisini beslemek, bir yandan hevesli gençleri yazmaya teşvik etmek ve gençlerin fikirlerini geliştirmesini desteklemek olduğu belirtilmektedir.

Dergi bu amaçla yola çıkarak 16 sayısında 326 tane yazıya yer vermiştir. Sebahattin Çağın'ın *Irmak Mecmuası* adlı bildirisinde de belirttiği üzere dergide edebî ürünler belirgin biçimde ağır basmaktadır (Çağın, 1999, s.449). Dergide çıkan yazıların 174 tanesi şiir, 48 tanesi hikâye, 82 tanesi makale, 8 tanesi özdeyiş, 5 tanesi deneme, 5 tanesi mektup, 2 tanesi manzum hikâyedir.

Irmak dergisinde Esat Adil, Orhan Şaik, Ruhi Naci, Tokadizade Şekip, Fazıl Behiç, Celal Sıtkı, Mustafa Seyit, Ferruh Niyazi, Sabri Esat, Şinasi Gündoğdu gibi isimlerin şiirleri bulunmaktadır. Bu şiirlerin 43'ü aruz, 111'i hece, 10'u da serbest vezinle yazılmıştır.

¹⁶[Başlıksız] (1928), Irmak, S. 16, 15 Teşrinisani 1928, ss.16.

¹⁷ Irmak Çıkarken (1928). *Irmak*, S.1, 15 Şubat 1928, ss.1

Dergide 48 tane hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerin yazarları arasında Gönül Yuvası, Çoban Ateşi, Celal Sıtkı, Sabahattin Ali, Guy de Moupasant, Arif Eroğlu, Mehmet Cevdet, Naci Nafiz gibi isimler bulunmaktadır. Fransız edebiyatına katkılarından dolayı Chevalier ve Légion D'Honour sahibi bir subay olan Pierre Louys (1870-1925)'un *Bilitis'in Şarkıları* adlı hikâyeleri Pertev Naili tarafından çevrilmiştir. Ancak Sabahattin Gültekin "1928'de Yayımlanan Bir Taşra Dergisi: "Irmak" Üzerine" adlı makalesinde ve Abdullah Yurdakök *Balıkesir Basın Tarihi* adlı eserinde *Bilitis'in Şarkıları* adlı hikâyelerin yazarını yanlış olarak Pertev Naili'yi göstermiştir.¹⁸

Irmak dergisi, kültürel anlamda dikkat çeken makaleler ve yazı dizileri içermektedir. Mahmut Ekrem'in *Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimatçılar*, Şinasi İlhan'ın *Ahiler ve Teşkilatları*, Gazali'nin *Türk Kadın Şairleri* başlığı altında 15. yüzyıldan başlayarak 11 kadın şairin hayatlarını, sanatlarını ve onlara dair çeşitli latife ve anekdotları anlattığı yazılar ilgi çekicidir. Bunların yanı sıra Celal Sıtkı'nın *İsveç Jimnastiği* spor alanında dönemin spor ve sağlık yaklaşımlarını göstermektedir. Dergide *Hikmet Çiçekleri* adındaki yazı dizisinde bazen belirli bir yazarın bazen de çeşitli yazarların söylediği özlü sözlere yer verilmiştir.

Sonuç olarak *Irmak* dergisi, *Çağlayan* dergisinin devamı olmak niyetiyle ortaya çıkmıştır. *Çağlayan* dergisinin artık basılmayışından doğan edebî ve kültürel boşluğu doldurma niyeti, derginin hareket noktasını oluşturmaktadır. Dergide yer alan edebî eserlerin çeşitliliği, üslupları ve bu eserlerdeki biçim özellikleri güdümlü edebiyattan uzak durulduğu, estetiğin merkeze alındığını göstermektedir.

4.1.5. Gençleryolu

Gençleryolu, çalışmamız çerçevesinde Balıkesir'de *Kaynak* dergisinden sonra en fazla sayısı olan dergidir. Dergi 78 sayı çıkmıştır. İlk sayısını 28 Şubat 1929'da, son sayısı da 15 Kasım 1932'de yayımlanmıştır. Derginin yayıncılık faaliyetlerine neden son verildiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Dergi her ayın on beşinde ve ayın son gününde yayımlanmakta olup genel itibariyle 15 günde bir çıkmaktadır. Derginin kapak sayfasında "*Her Ayın On Beşinde*

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz: Gültekin, S. (2012). 1928'de Yayımlanan Bir Taşra Dergisi: "Irmak" Üzerine, *Gazi Türkiyat*, Ankara, s. 151-168 ve Yurdakök, A. (1992), *Balıkesir Basın Tarihi*, Balıkesir: İnce Ofset

ve Sonunda Çıkar, Mektep, Halk Mecmuası” ile “Siyasetten Maada Her Şeyden Bahseder” ibarelerine yer verilmiştir. Arka kapak sayfası ise ilanlara ayrılmıştır.

İlk sayısından son sayısına kadar fiyatı 7,5 kuruştur. Abonelik bedeli ise altı aylık 80, yıllık 150 kuruştur. Ölçüleri 20x28’dir. Dört sayı dışında her bir sayı 16 sayfadan oluşur. Derginin baskısı son derece muntazam olup birden fazla sayının tek fasikülde toplandığı iki örnek vardır. Bunların ilki olan 35 ve 36. sayılar 31 Temmuz 1930’da, diğer örnek olan 48 ve 49. sayılar ise 31 Mart 1931’de basılmıştır. İki fasikül de 32 sayfa halinde çıkmıştır. Ayrıca 32. sayı 24 sayfa, 33 ve 34. sayılar da 20 sayfa olarak hazırlanmıştır.

Derginin sahibi Balıkesir’de Kuva-yı Milliye’nin en önemli isimlerinden olan Eminittin Bey’dir¹⁹. Sorumlu müdürlüğünü ilk 11 sayıda Ahmet Süreyya, 12. sayıdan itibaren Dr. Nefi Etem’dir. 37. sayıdan son sayısına kadar derginin sahipliğini, müdürlüğünü ve başmuharrirliğini Eminittin Bey üstlenmiştir. *Gençleryolu* dergisinde müstear isimler ve mahlaslarla birlikte toplam 140 farklı yazar ve şair bulunmaktadır (Bilgegil, 1999, s. 463).

Balıkesir’de çıkan *Türk Dili* gazetesi, *Gençleryolu* dergisinin çıkışını 1 Şubat 1929’da yayımladığı şu haber ile duyurmuştur:

Şehrimizde bu namla resimli bir mecmua intişar sahasına atılıyor.

Balıkesir’de Gençler Yolu namıyla gençliğin manevi ihtiyaçlarını temin maksadıyla on beş günde bir mecmuanın intişar edeceği haber alınmıştır. Vilâyetin pek muhtaç olduğu böyle bir mecmuanın çıkması Balıkesir irfan hayatına pek başkalık bahşedeceği izahtan müstağnidir. Şu kadar diyelim ki: Bu mecmua kudretli ellerce tedvir olunacak ve yalnız okuma ve yazma faaliyetlerinin uyanmasına, tenmiye ve inkişafına çalışacaktır.

Şimdiden bu mecmuanın çok güzel olacağı kanaatına izhardan mahzuz olmaktadır. Bu mecmua hakiki bir mektep mecmuası olarak sahai matbuata atılacaktır. Mecmua resimli olacaktır. Bu, bize pek çok şeyler vadeden “Gençler Yolu’nun” muvaffakiyetini ve bir an evvel çıkmasını bekleyelim. Memleketimizin ve büyüklerin bu mecmua müteşebbislerinin kucaklaması ve ellerini uzatması cidden zikre şayan ve takdire seza bir hareketi maarif ve irfandır. (Başlıksız, 1929, s.3)

Eminittin Bey’in *Niçin Çıkartıyoruz?* başlıklı yazısında derginin çıkış amacı belirtilmiştir.

Mecmuanın gayesi: Okuma ve yazma heveslerini ve arzularını ateşlemektir. Bunun için her türlü fedakârlık ihtiyar olunacaktır.

“Gençleryolu” maarif hayatını, irfan hareketlerini, mektep faaliyetlerini takip edecek ve sinesine bastırarak; mekteplileri yekdiğerine tanıtacak, memleketin, halkın- bu vadede- en lüzumlu ihtiyaçlarını araştırıp bulacak ve okuyup yazmanın zevkini duyurmağa, doyurmağa vasıta olacaktır.

¹⁹Eminittin (Çeliköz) Bey ile ilgili detaylı bilgi için bkz. M. Özseri (2019). *Balıkesir Kuva-yı Milliyecileri*, Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları.

“*Gençleryolu*” coşkunluğunu çevresinden alacak, muhitinin ihtiyaç ve arzularına göre çağlayıp gidecektir.²⁰

Bu yazıda ayrıca gençlerin, velilerin okuyacak metin bulamayışından da bahseden Eminittin Bey derginin hedef kitesini esasen okullu gençler olarak belirlemiştir. Onların okuma ihtiyaçlarını karşılamak ve yazdıkları yazıların basılmasına imkân tanımak *Gençleryolu*'nun öncelikli hedefidir. Bu yolda öğrencilerin okuyabileceği, ilgilerini çekebileceği yazılar yayımlandığı gibi aynı zamanda onlarda çeşitli konularda -örneğin yerli malı kullanmanın önemi gibi iktisadi konularda- farkındalık yaratmak amaçlanmış, hatta pek çok öğrencinin adı ve öğrenci numarası eklenerek yazıları yayımlanmıştır.

Dergi, reklam konusuna önem vermiştir. *Gençleryolu* dergisinin ilki 17 Şubat 1929, sonuncusu 17 Ekim 1929 tarihlerinde olmak üzere *Türk Dili* gazetesinde toplam 70 adet ilanı bulunmaktadır.

Dergide fotoğraf kullanımı diğer dergilere nazaran oldukça fazladır. İlk sayının kapağında Atatürk'ün, ikinci sayfada Kazım Paşa'nın, üçüncü sayfada ise İsmet İnönü'nün fotoğrafları görülür. Bunun yanı sıra hemen hemen her sayının kapağında derginin önemseydiği bir yazıya dair veya bir etkinliğin fotoğrafı olmakla birlikte iç sayfalarda da yazıyla ilgili fotoğraf veya resim kullanımı görülmektedir.

Gençleryolu dergisi 76 fasikül halinde 78 sayı yayımlanmıştır. Bu 78 sayıda 870 yazı tespit edilmiştir. Bu yazıların 149 tanesi şiir, 145 tanesi hikâye, 288 tanesi makale, 47 tanesi hatıra, 33 tanesi özdeyiş, 29 tanesi masal ve fabl, 19 tanesi nutuk, 35 tanesi roman, 19 tanesi sözlükten, 12 tanesi piyes, 7 tanesi deneme, kalanı mektup, manzum hikâye, mensur şiir, gezi yazısı, röportaj, ilan gibi türlerden oluşmaktadır.

Dergideki 149 şiirde Osman Nazif, Sabri Gültekin, Muharrem Zeki, Mustafa Doğan, Orhan Veli, Rıza Pulat, Fahri Fahir, Fazıl Behiç, Gazali, Ruhi Naci, Muharrem Hasbi, A. Nedim, N. Zeki, Gönül Yuvası, Bahri Vedat, İsmail Hakkı, Halide Nusret, Hasan Basri, Vehbi Evinç gibi isimlerin imzaları bulunmaktadır. Dergide bireysel hisleri anlatan şiirler olduğu gibi Millî Mücadele'yi anlatan, bilimi yücelten, tasarruf bilincini aşıl原因an, aile sevgisini aşıl原因an şiirler de yer almaktadır. Dergide 5 tane aruz

²⁰ Çeliköz, E. (1929). Niçin Çıkarıyoruz?, *Gençleryolu*, S.1, 28 Şubat 1929, ss. 2-3.

ölçüsüyle, 9 tane de serbest ölçü ile yazılmış şiir vardır. Kalanı hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Gençleryolu dergisindeki hikâyelerde Karaoğlu Şakir, Kemalettin Sami, Ömer Nusret, Mehmet Cevdet, A. Süreyya, Hikmet Turhan, Nami Kaya, Eminittin, N. Zeki, Hikmet Gürhan, Osman Nazif, Mahmut Ekrem, gibi isimler bulunmaktadır. Ayrıca Moupassant, Leonfrapye, Hanri Seenkeviç, Leo Tolstoy, Maksim Gorki, gibi isimlerden çeviri yapılmıştır. M. Furney'in *Moğolistan'da Bir Fransız Ailesi*, Charles Guyon'un *Eskimolar Arasında* ve *Necaşi'nin Memleketinde* gibi hikâyelere yer verilmiştir. Bu hikâyelerin konu dağılımları oldukça geniş olmakla birlikte öğretici yönü öne çıkan hikâyelerin sayısı fazladır.

Gençleryolu dergisinde iki adet de romana yer verilmiştir. Bu romanların ilki yazar bilgisi bulunmayan ancak A. Süreyya tarafından çevrilen *Şapkada Bir Sır* adlı polisiye romandır. *Gençleryolu* dergisinin yedinci ile yirmi dokuzuncu sayıları arasında on dokuz sayıda tefrika edilmiştir. Diğer roman ise Sigriat Undset'in *Saadet Çağı* adlı romanıdır. N. Zeki tarafından çevrilen bu roman, altmış ikinci sayı ile yetmiş yedinci sayı arasında on altı sayıda tefrika edilmiştir. Ancak romanın tefrikası, dergi kapandığı için tamamlanamamıştır.

Derginin dikkat çekici yönlerinden biri de hatıra türüne verilen yerdir. Karaoğlu Şakir *Kara Günler* ile İbrahim Etem'in *Balıkesir Nasıl Kurtuldu?* ve *Bir İhanet Levhası* adlı yazı dizileri I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele günlerinin ne kadar çetin geçtiğini gözler önüne sermektedir.

Gençleryolu dergisi, Halk edebiyatı ve halk bilimi alanında hatırı sayılır bir yazı miktarına sahiptir. Âşık biyografileri, ağız derlemeleri, masallar ve fabllar, topluma mal olmuş, toplumun önemseydiği kişilerin hayatlarının anlatıldığı pek çok yazı bulunmaktadır.

Dergideki makalelerin konu dağılımı oldukça geniştir. Balıkesir'deki diğer dergilerden farklı olarak *Gençleryolu* dergisinin spor konusuna çok daha önem verdiği görülmektedir. Özellikle futbol ve atletizm ile ilgili haberler büyük bir özenle verilmektedir. Bir Sporcu adlı yazar lig maçlarını, spor kulüplerinin tarihlerini titizlikle anlatmaktadır. Ayrıca Karaoğlu Şakir, bir heyetle birlikte ilçeleri gezmekte ve ilçelerdeki spor tesisleri hakkında yazılar yazmaktadır.

Dergide iktisat alanında pek çok makale bulunmaktadır. Bu makaleler temel olarak tasarruf, yerli malı kullanma bilinci, kooperatifçilik çevresinde toplanmaktadır. Bilhassa N. Zeki, Eminittin ve Doğan kooperatifler üzerine ciddi yazılar yazmaktadır.

Sonuç olarak *Gençleryolu* dergisi, eğitim ihtiyaçları üzerine inşa edilmiş bir dergidir. Öğrencilere ve öğretmenlere okuyacakları metinler sağlamayı, onlara memleketin durumu ile ilgili bilgi vermeyi, öğrencilere bağlanabilecekleri ülküyü sağlamayı kendine görev edinmiştir. Dergideki pek çok edebî eserin bu yolda güdümlü olması düşüncemizin bir kanıtıdır.

4.1.6. Kaynak

Kaynak, Balıkesir Halkevi tarafından yayımlanmış bir dergidir. Bir Halkevi yayın organı olması, *Kaynak* dergisini, aynı zamanda Balıkesir’de yayımlanan incelediğimiz dönemdeki diğer dergilerden ayıran bir özelliktir. Kaynağın gerek yayın politikasının oluşturulması, gerekse içeriği, söz konusu süreli yayının Halkevi dergisi olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bakımdan Kaynak dergisini incelemeye geçmeden evvel Halkevleri ve Halkevi dergilerine dair kısa bilgi vermekte yarar vardır.

Halkevleri, bilindiği gibi resmen 19 Şubat 1932’de açılmış yarı resmi bir kültür kurumudur. Bu kurumlar, inkılâbı yaymak, derinleştirmek, halkı yeni Türkiye’nin benimsediği yeni yaşam biçimine hazırlamak, bu yaşam biçiminin halk tarafından benimsenmesine katkı sağlamak amacıyla bizzat Gazi Mustafa Kemal’in yönlendirmeleriyle kurulmuştur (Özsarı, 2002, s.46).

İlk açıldığında Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van’da faaliyete başlayan Halkevleri, kısa sürede ülke geneline yaygınlaşmış ve 1950 yılına gelindiğinde biri Londra’da olmak üzere Halkevi sayısı 478’e ulaşmıştır (Özsarı, 2002, s.9-10).

Balıkesir Halkevi de Türkiye’de 1933’te açılan Halkevlerinden birisidir ve faaliyetine resmen 24 Şubat 1933’te başlamıştır. İlk kurulduğunda başkanlığını Müstecabizade Esat Adil Bey’in yaptığı Balıkesir Halkevi dergi ve kitap yayıncılığı, tiyatro, halkı eğitici konferans faaliyetleri, sağlık ve köycülük çalışmaları gibi farklı alanlarda önemli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar içinde dergi yayıncılığı önemli bir yere sahiptir.

Halkevleri, düşüncelerini yaymak, faaliyetlerini duyurmak amacıyla dergiler çıkarmaktadır. Halkevi dergileri arasında en güçlü ve yaygın olan dergi Ankara Halkevi'nin yayımladığı *Ülkü*'dür. Buna ilâve olarak *Halk Bilgisi Haberleri* (Eminönü Halkevi), *Kaynak* (Balıkesir Halkevi) *Fikirler* (İzmir Halkevi), *Çorumlu* (Çorum Halkevi), *Gediz* (Manisa Halkevi), *İnanç* (Denizli Halkevi), Taşpınar (Afyon Halkevi), *Uludağ* ve *Türkün* (Bursa Halkevi) ve *Ûn* (Isparta Halkevi) dergileri Türk yayıncılığında dikkati çekene Halkevi yayın organlarıdır.

Halkevi dergilerinin yayın politikaları CHP nizamnamelerinde, CHP Genel Sekreterliğinin parti teşkilâtlarına gönderdiği genel tebligatlarda, Halkevi çalışma talimatnamelerinde belirtilmiştir. Halkevi dergilerinin yayın politikaları şöyle özetlenebilir:

1) Halkevleri Neşriyat ve Kütüphane komiteleri, Halkevinin diğer şubelerinin neşriyatına delalet eder. Ancak komiteler basılmasını uygun gördükleri eserleri ve her türlü yükümlülüğü üstlenen bir mazbata ile İdare Heyetine teslim ederler. İdare Heyeti neşrinde bir sakınca görmezse, eseri Halkevi neşriyat ve kütüphane komitesine havale eder. ("C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi Esas Maddelerinden", 1933, s.14)

2) Şube üyeleri mecmua çıkaracak ve çıkarılmakta olan mecmua ve gazetelere intisap ederek muhitin umumi bilgisini yükseltmeye yarayacak konularda yazılar yazacaklardır.

3) Bu yazılarda Cumhuriyet ve inkılâp prensiplerinin kökleşmesi, memleket sevgisinin, vatandaşlık vazifeleri duygusunun yükseltilmesi amaçlanacaktır.

4) Ana Türk dilinin bugünkü yazı ve edebiyatta kullanılmayan, fakat halk arasında yaşayan kelimeleri, ıstılahları ile kadim millî masalları araştırıp toplayacaktır.

5) Milli tarihin mahallî safhalarına, bilhassa- eğer varsa- muhitteki göçebe Türk aşiretleri arasında olmak üzere alelum kadim millî gelenekleri tetkik edecektir ("C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi Esas Maddelerinden", 1932, s. 10).

6) Dergiler, kendi bölgelerindeki fikir ve kültür hareketlerinin, tarih ve folklor konularının yayın organıdır; yerel özellikleri yansıtır ("Halkevleri Teşkilât, İdare ve Mesai Talimatnamesi", 1934, s.11).

7) Dergiler, eleştiriyi aydınlatıcı ve yükseltici bir vasıta olarak kullanır. Başka dergilerde çıkan yazıların birbirleri tarafından ilmî, tamamlayıcı ve bilinçli bir şekilde

eleştirilmeleri, dergilerin üzerinde ciddiyetle duracakları işlerdendir (Özsarı, 2002, s. 47).

Halkevleri Talimatnamelerinde belirlenen hususları Balıkesir Halkevi dergisi olan Kaynak dergisinin de yayın politikasının belirlenmesinde temel ön bilgiler olarak kabul etmek gerekir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, *Kaynak*, Balıkesir Halkevi tarafından yayımlanmış olup ilk sayısı 19 Şubat 1933'te çıkarılmıştır. *Kaynak* dergisinin çıkacağı haberi *Türk Dili* gazetesinin 22 Şubat 1933 tarihli 2048 numaralı sayısında okura duyurulmuştur ("Kaynak Mecmuası", 1933: s.2). Derginin son sayısı ise 168. sayısı olan Ocak 1947 tarihinde çıkmıştır. Bu tarihten sonra *Kaynak* dergisi alışlagelmiş Halkevi dergisi çizgisinden uzaklaşmış, edebî dergi hüviyetine bürünmüş, ismine Yeni Seri'yi eklemiş ve sayı numaralarını birinci numaradan başlayarak Mayıs 1948 itibariyle yeniden çıkmaya başlamış ve son sayısını Şubat/Ocak 1950-1951 tarihinde 22/33 numaralı sayısı ile vermiştir. Andığımız son sayı bazı araştırmalarda fark edilmemiştir. Abdullah Yurdakök'ün *Balıkesir Basın Tarihi* adlı eserinde, Mahmut H. Şakiroğlu'nun *Halkevi Dergileri ve Neşriyatı* adlı makalesinde, Başak Tekdurmaz'ın *Balıkesir Halkevi Çalışmaları ve Kaynak dergisinin Sistematik İndeksi* adlı basılmamış yüksek lisans tezinde tespit ettiğimiz son sayı bulunmamaktadır.

Kaynak dergisi genel itibariyle düzenli olarak yayımlanamamıştır. Derginin sayfa sayıları, dergiye gelen yazıların hacmine ve sayısına göre sayfa sayıları değişiklik göstermektedir. Söz gelimi ilk beş sayı tek sayı ve tek fasikül halinde 32 sayfa halinde yayımlanmıştır. Ancak çift ve üç sayılı fasiküllerde sayfa sayısı 48'e de çıkmıştır. Yeni Seri adıyla çıkmaya başladığında da 16 sayfa halini almıştır. Öte yandan dergide her yıl bir cilt olarak değerlendirilmiş olup sayfa sayıları cilt olarak bütüncül bir değer göstermektedir. Buna örnek olarak ilk sayının 32. sayfa ile bitişini, ikinci sayının 33. sayfa ile başlayışını ve birinci yılın son sayısı olan on birinci sayının 296. sayfa ile tamamlanışını gösterebiliriz. Dergi ilk sayılarda 20x28 ebatlarında çıkarken 1948 yılı sayılarında ölçü 24x33 olarak değişmiştir.

Kaynak dergisi, çıkış tarihinde çeşitli aksamalar yaşamış bir dergidir. Bu yüzden zaman zaman birden fazla sayı tek fasikül halinde yayımlanmıştır. Bu sayılar şöyle listelenebilir:

1. Yıl: 6/7 Temmuz- Ağustos 1933, 8/9 Eylül-Ekim 1933, 10/11 Kasım- Aralık 1933

2. Yıl:13/14/15 Şubat-Mart-Nisan 1934, 16/17/18 Mayıs- Haziran-Temmuz 1934, 19/20 Ağustos Eylül 1934

9. Yıl: 102/103 Temmuz 1941, 120/121 Şubat 1943

11. Yıl: 135/136 Nisan-Mayıs 1944, 137/138 Haziran- Temmuz 1944

12. Yıl: 146/147 Mart- Nisan 1945, 148/149 Mayıs- Haziran 1945, 152/153/154 Eylül- Ekim- Kasım 1945, 155/156 Aralık 1945-Ocak 1946

Yeni Seri 2. Yıl: 16/17 Ağustos-Eylül 1949, 18/19 Ekim-Kasım 1949, 20/21 Aralık 1949- Ocak 1950, 22/33 Şubat 1950-Ocak 1951

Ayrıca dergi, 102-103 numaralı Temmuz Ağustos 1941 sayısından sonra 113 numaralı Haziran 1942 sayısına kadar basılmamıştır. Bu durum 113 numaralı Haziran 1942 sayısının iç kapağında *Özür* başlıklı yazıda nedeniyle birlikte belirtilmektedir:

“Kâğıtsızlık yüzünden mecmuamız Eylül 941’den beri çıkamamakta idi. Bu kerre kâğıt temin etmiş olduğumuzdan çıkarmış bulunuyoruz. Ancak mecmuamızı dokuz ay gibi bir farkla çıkardığımızdan tedahül etmiş olan dokuz sayıyı, abonelerimize bir kolaylık olmak üzere, numara ve farklarının birbirine karışmaması için son çıkardığımız 103’ten itibaren çıkamadığımız Eylül, I. teşrin, II. teşrin, I. kanun 941, II. Kânun, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs 1942’ye kadar konması icap eden numaralar aylarına göre (104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112) olacaktır. Şimdi çıkardığımız sayı da 113 Numarayı almış oluyor. Keyfiyeti özürle bildiririz.”²¹

Kaynak’ın imtiyaz sahibi Konya mebusu Tevfik Fikret Sılay’dır. Derginin Neşriyat müdürlüklerini ise Şubat 1933- Kasım 1934 arasında Esat Adil, Aralık 1934- Mart 1935 arasında A. Akabek, Nisan 1935- Nisan 1946 arasında Abdi Ağabeyoğlu, Mayıs 1948- Kasım 1949 arasında Arif Hikmet Par, Aralık 1949- Ocak 1950 arasında Naim Miscioğlu, Şubat 1950- Ocak 1951 arasında da Ekrem Çavuldur yürütmüştür.

Dergi, ilk sayıdan 4. yıla kadar 15 kuruş olarak görülmekte, daha sonrasında fiyat ile ilgili bir ibareye yer verilmemiştir. Yine aynı şekilde, derginin abonelik bedeli yıllık 150 kuruş, 6 aylık 80 kuruş olarak belirlenmiştir. Dergi, Yeni Seri adını aldıktan sonra Mayıs 1948 tarihli birinci sayısından kapanıncaya kadar aylık 25 kuruş olarak fiyatlandırılmıştır. Derginin 1-79 numaralı sayıları Balıkesir Vilâyet Matbaası’nda basılırken 19 Eylül 1939 tarihli 80. sayısı itibariyle son sayısına kadar Türk Dili Matbaası’nda basılmıştır.

²¹ Özür (1942). *Kaynak*, S.113 Haziran 1942, ss.1.

Derginin ilk 168 sayısını kapsayan formatının çıkış amacı bir manifesto halinde açıklanmamıştır. Bununla birlikte Halkevlerinin açılışı, açılış nedenleri ile derginin amacında doğal bir uyum görülmektedir. Buna karşılık yeni serinin 1. sayısında

“Güzel Balıkesir’imizi dışa tanıtacak en iyi vasıta hiç şüphe yok ki dergi ve gazetedir. Daha ellenmemiş ve işlenmemiş birçok konuları olan Karesi diyarının en verimli aynası bizce KAYNAK’tır.

Gayemiz ilimizin sosyal, kültürel ve folk alanındaki değerini belirtmek olmakla beraber sanat değeri olan her esere sayfalarımızı açık bulunduracağız. Biz ileri bir sanat ve iş adamı yetiştirmenin sırrını önce kendimizi ve anlatmakta buluyoruz.

Bizde mahalli dergiler istenilen şekilde çıkamıyor. Folklor malzemesini gelişigüzel bir şekilde toplayıp neşretmek hiçbir fayda sağlamaz. Onları bilimsel bir anlayışla aydınlarımızın önüne sermek gerekir. Biz işte bu düşünce ile gelecek sayılardan başlayarak Balıkesir’imizin geçmiş yıllardaki durumunu canlandırmaya çalışacağız.”²²

ifadelerine yer verilmiştir. Bu ifadelerle hem geçmişteki 168 sayının yayın politikası kısmen özetlenmiş hem de sonraki sayılar için izlenecek yol olarak belirlenmiştir.

Kaynak dergisi, Balıkesir dergileri içerisinde adından en çok söz ettiren dergidir. Bir Halkevi dergisi olmasının çeşitli avantajlarına sahiptir. Dergiyi tanıtmak amacıyla, Balıkesir’de çıkan günlük *Türk Dili ve Savaş* gazetelerinde dergi ile ilgili tanıtım yazılarına yer verilmiştir. Ayrıca *Kaynak*, Ankara Halkevi’nin çıkardığı *Ülkü* dergisinde *Halkevleri Neşriyatı* ve *Dergiler Arasında* başlıkları altında 12 kez tanıtılmış ve incelenmiştir. İstanbul’da çıkan *Yeni Adam*’da da önemli dergilerin ve bu dergilerinin yaşlarının listelendiği bir yazıda *Kaynak* dergisinin 3 yaşında olduğu belirtilmiştir (“Türk Basını”, 1936, s.11).

Kaynak dergisi, içerik açısından oldukça zengindir. İlk yayımlanan 168 sayıda 1556, yeni seri adı altında da 464 yazı olmak üzere toplam 2020 yazı bulunmaktadır. Bu yazıların 833 tanesi makale, 600 tanesi şiir, 129 tanesi hikâye, 86 tanesi nutuk, 67 tanesi deneme, 65 tanesi hatıra, 55 tanesi faaliyet raporu, 20 tanesi ilan, 16 tanesi masal, 15 tanesi tiyatro, 14 tanesi sözlük, 9 tanesi roman, 9 tanesi mektup, 6 tanesi manzum hikâye, 5 tanesi gezi yazısı, 2 tanesi röportaj, 2 tanesi mensur şiirden oluşmaktadır.

Kaynak dergisinde şiir önemli bir yer tutmaktadır. Yukarıda da söylediğimiz gibi 600 tane şiir bulunan dergide, şiirlere dair ilginç bir dağılım vardır. Dergilerdeki şiirlerin 366’sı hece ölçüsüyle, 229’u serbest ölçüyle, 5’i de aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Kaldı ki bu aruz vezninin kullanıldığı 5 şiirin 4’ü Yusuf Fakih’in eserleri olup diğer

²² Tekrar Çıkarken (1948). *Kaynak*, S.1, s.3.

tek şiirin Mithat Cemal Kuntay'a ait *Atatürk'ü Ankara'da Karşılarken* isimli şiirdir. Elbette bu şiirler içerisinde pek çok Halk edebiyatı eseri (mani, türkü, destan) olduğunu da belirtmek gerekir.

Derginin şair kadrosu yıllara göre oldukça geniş bir dağılım göstermektedir. Esat Adil, M. Sait, Orhan Şaik, Halil Sezai, Mustafa Seyit Sutüven, Celal Sıtkı, H. Fehmi, Refik Fikret Sağnak, R. Gökalp Arkın, A. Osman Balkır, Vahdet Başaran, Fahri Erdinç, Fethiye Orbey, Feridun Ankara, Salih Vecdi Bora, Cihat Genculu, Orhan Ülkülü, Leman Çiçekdağ, Korkut Bayülken, Kazım Feyzi Ozan, Sunullah Arısoy, Arif Hikmet Par, Sabih Şendil, Behçet Kemal Çağlar, Arif Nihat Asya gibi isimlerin yanı sıra, özellikle yeni seri bölümünde kendi kalemlerinden hayatlarını ve en beğendikleri şiirleri yollayan Yaşar Nabi Nayır, Ümit Yaşar Oğuzcan, Salah Birsnel, Munis Faik Ozansoy, Dünder Akınal, Orhan Veli, Oktay Rifat, Necati Cumalı, Salih Zeki Aktay gibi isimlerin de şiirleri bulunmaktadır.

Dergide şiirden sonra en fazla görülen edebî tür hikâyedir. Bu alanda *Kaynak*'ta yazan isimlerin başında Mükerrerem Kâmil Su, Celal Sıtkı, M. Cevdet, Osman Nazif, Muharrem Adak, Mithat Bilgehan, Halil İbrahim Paracıkoğlu, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, Oğuz Özdeş, İlhan Orkon, Mualla Akbıyık, Münevver Kaymakçı, Leman Çiçekdağ, Naki Tezel, Nevzat Türkkân, İsmail Hakkı Akay gelmektedir. Bu isimlerin dışında Pierre Loti, O. Henry, Jules Renard, Guy de Moupasant, Ivan Bunin, Alphonse Daudet, Lamartine, Panteleyman Romanof, Victor Hugo'dan çeviri hikâyeler de bulunmaktadır.

Kaynak dergisinde roman neşri de yapılmıştır. Hüsametdin Işın'ın *Kocatepe'nin Beş Atlısı* adlı romanı, 9 sayıda tefrika edilmiştir. Tiyatro alanında da Ahmet Vefa Aray'ın *Bir Kaçak Yakalandı*, Avni Güler'in *Vazife-Polis*, Suat Canvaner'in *Zafer* gibi eserleri yayımlanmıştır.

Kaynak dergisinin edebî yönünün kuvvetli olduğu kadar kültürel yönü de oldukça kuvvetlidir. Dergide tarih, coğrafya, güzel sanatlar, halk sağlığı, köycülük, spor, basın- yayın alanlarında da pek çok yazı yazılmıştır. Özellikle tarih alanında Esat Adil, Kerim Kâni Akpınarlı, Ekrem Çavuldur, Hamit Altay gibi yazarlar ön plana çıkmaktadır. Coğrafya alanında ise Seyfi Alpan, Besim Darkot, Cenap Refik Orkon, Nedim Alper, Refet Onurlu, İzzet Onurlu, Hasan Ali Türker, Osman Balkır; güzel sanatlar alanında Sırrı Özbay, Ferit Celal Güven, Elif Naci; tıp ve halk sağlığı alanında

B. Tunçay, Dr. Kâmil, Dr. Vasfî Yücel, Dr. Nef'î Ural, Dr. Sait Akay; basın- yayın alanında C. Sami Buldu, İlhan Oymak, Sabih Şendil, gibi isimler bulunmaktadır.

Kaynak dergisini diğer Balıkesir dergilerinden ayıran en önemli unsurlardan biri de diğer dergilere nazaran nutuk türüne en fazla yer vermesidir. Nutuk türüne *Gençleryolu*, *Kaynak* ve *Enerji* dergilerinde rastlanmaktadır. Dergide 86 adet nutuk yazısı bulunmaktadır. Bu nutuklar Atatürk, İsmet İnönü, Hikmet Çetinkaya, İbrahim Şevki Işıkman, Mükerrrem Kâmil Su, Cevdet Demiray, Hamit Altay gibi isimler tarafından söylenmiştir. Atatürk, İsmet İnönü gibi önemli devlet adamlarının söylediği nutukların diğer Halkevi dergilerinde de bulunduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir.

Diğer önemli bir içerik de dil devrimi kapsamında dilimize alınan yeni kelimeler ile ilgili sözlük çalışmaları bulunmasıdır. Kimi zaman bunlar imzasız olarak yayımlanmakla beraber kimi zaman da Mustafa Salman'ın, Cavide Abdi'nin derlemeleri sonucunda karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak *Kaynak* dergisi, Balıkesir Halkevi'nin çıkardığı Balıkesir'in en uzun ve hacimli dergisidir. Yazar ve şair, konu ve tema yelpazeleri oldukça geniştir. Balıkesir Halkevi'nin icraatlarını rapor halinde yayımlaması, yapılacak etkinliklerin haberleri, çıkan yayınların ilanı gibi pek çok konuya bünyesinde yer vermiştir. Balıkesir'in yerel basınında ve ulusal basında yankıları olan bir dergidir. *Ülkü*'de *Kaynak* dergisinin sıklıkla incelemeye alınması; *Türk Dili* gazetesinde, *Savaş* gazetesinde *Kaynak* dergisine dair yazıların yer alması bunun en belirgin örneğidir.

4.1.7. Alkım

Alkım, Balıkesir Lisesi öğrencileri tarafından çıkarılmış bir okul dergisidir. *Alkım* dergisi 34 sayı halinde yayımlanmıştır. Derginin ilk sayısı 15 Aralık 1936'da, son sayısı olan 34. sayısı 1938- 1939 tarihinde çıkmıştır. Derginin bir önceki sayısı ise 15 Nisan 1939 olduğuna göre son sayının tarihi temel olarak 1939 yılının Mayıs- Eylül arasını kapsamaktadır. Derginin ön kapağında adı, genel olarak başyazısı, "*Her ayın 15'inde çıkar okul dergisi*" ibaresi bulunmaktadır. Dergiye dair herhangi bir satış veya abonelik fiyat bilgisine rastlanmamıştır. Derginin bütün sayılarında, ön kapağın sol üst kısmında imtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü olarak Balıkesir Lisesi'nin müdürü

Vicdani Ataseven, yazı işleri müdürü olarak da Cezmi Tahir Berk'tin'in adı bulunmaktadır. Balıkesir Vilâyet Matbaası'nda basılmıştır.

Alkım dergisinde reklam veya ilan bulunmamaktadır. Ancak *Alkım* dergisinin *Türk Dili* gazetesinde 9 adet reklamı bir de derginin içeriği hakkında bir inceleme yazısı vardır (Akpınarlı, 1936, s. 3). Dergi, 20x28 boyutlarında çıkmıştır. Derginin sayfa sayıları, derginin sayılarına göre değişmektedir. Bunda bazı sayıların bir arada tek fasikülde toplanmasının rolü vardır. Derginin 6/10, 11/12, 16/17, 18/22, 23/24, 26/27, 30/34 numaralı sayıları birer fasikül halinde çıkmıştır. Toplam olarak 34 sayılık dergi, 17 fasikül halinde neşredilmiştir. Az önce değindiğimiz üzere, sayfa sayıları fasikül ve sayı arasındaki ilişkiye göre şekillenmektedir. Dergi kapağında fotoğraf veya resme rastlanmamaktadır. İçerikte ise görsel kullanımı yok denilebilecek kadar azdır. Dergideki fotoğraflar temel olarak devlet büyüklerine, okulda çalışan müdür ve öğretmenlere, öğrencilere aittir. Derginin sayfaları çift sütun olarak dizilmiştir.

Derginin ilk sayısında *Alkım* isminin çeşitli alanlardaki anlamları açıklanmaktadır²³ (Uraz,1936, s. 1). Sırrı Yırcalı'nın yazdığı *Sayın Okuyucu* başlıklı yazı, derginin çıkış amacını anlatmaktadır:

*“Balıkesir’i ve Balıkesirlilerin büyük kalkınmada gerek kültürel gerek siyasal bakımdan gösterdiği uyanıklığı harcadığı emekleri bilirsin. Bununla övünen bizler bu emeğin verimini üretmeğe uğraştığımızı gözünün önüne sereceğiz. Seni aydınlatmak değil kendi aydınlığımızı sana göstermek istiyoruz buradaki satırlarda yapmak ve ulaşmak isteğinin inanla karışmış özünü bulacaksın. Beğenip beğenmemekte serbestsin. Amacımız kötüyü beğendirmek değil, beğenilebilecek bir hale sokmaktır.”*²⁴

Ayrıca Balıkesir Lisesi'nin müdürü Vicdani Ataseven, derginin 6-10. sayısında *Niçin Çıkıyoruz?*²⁵ başlıklı yazısında öğrencilerin kendisine gelerek bir dergi çıkarmayı düşündüklerini ve bu konuda kendisinden yardım beklediklerini belirtir. Balıkesir'de bir kültür muhiti oluşturmaya başlayan Balıkesir Lisesi müdürü de bu göreve karşı kayıtsız kalmamayı seçmiş ve fikri uygulamaya karar vermiştir. Bu kararı Balıkesir Valisi İbrahim Etem Aykut ve Encümen üyeleri de desteklemiştir.

Alkım dergisi, yaklaşık 4 yılda 34 sayı çıkarmış ve 470 yazıya ev sahipliği yapmıştır. Dergide 178 tane şiir, 130 tane makale, 61 tane öykü, 48 tane deneme, 13

²³ Uraz, N. (1936). *Alkım*, *Alkım*, S. 1, 15 Aralık 1936, ss.1.

²⁴ Yırcalı, S. (1936). *Sayın Okuyucu*, *Alkım*, S.1, 15 Aralık 1936, ss.2.

²⁵ Ataseven, V. (1936). *Niçin Çıkıyoruz?*, *Alkım*, S.6-10,15 Mayıs-Eylül, 1936, ss.1

tane nutuk, 8 tane tiyatro, 3 tane özdeyiş, 3 tane gezi yazısı bulunmakta, kalan 26 yazı da çeşitli türlerdedir.

Sırrı Yırcalı, Vahit İnce, Erdem Selenge, Sırrı Çoruh, Cihat Genculu, Mehmet Yaşar, Kazım Feyzi Ozan, Orhan Ülkülü, Nefi Bolak, Vahdet Başaran, Melahat, Halil Soyuer, Hikmet Ertürk, Leman Çiçekdağ, Galip Onursan, İlhan Arat, Halil İnkaya, Kevser Selçuk, Ali Değer, Nedim Göknil en çok şiirleri bulunan isimlerdir. Dergideki şiirlerde aruz vezni kullanılmamış, 10 tanesinde serbest ölçü kullanılmış kalan 168 şiir ise hece ölçüsüyle yazılmıştır.

İlhan Orkon, Mehmet Yaşar, Mithat Bilgihan, Cihat Bilgehan, Aydın Aykut, Bedirhan Çınar, Cihat Genculu, Muharrem Batmaz, Cevdet Alptekin, Nedim Göknil, Leman Çiçekdağ dergide hikâyeleri olan isimlerdendir. Bu isimlerin yanı sıra, Theodore Banville, Alphonse Daudet, Georges Riguët gibi yazarların dergide çeviri hikâyeleri bulunmaktadır.

Dergideki edebî yazıların yanı sıra değerli kültürel yazılar da bulunmaktadır. Bu kültürel yazıların konu çeşidi fazladır. Muazzez Demir'in altı yazıdan oluşan *İstanbul'daki Düşkün Çocukların Sosyal Menşei ve Mukadderatı Hakkında Bir Tetkik* adlı yazı, Meserret Hanım'ın yazdığı *Kitab-ı Dede Korkut Hakkında* adlı yazı, Sırrı Yırcalı'nın yazdığı *Vitaminler* başlıklı yazı, Nimet Akıncı'nın *Dilimiz Hakkında* adlı yazı, Cevat Utkan'ın *Sosyal Hayatta Kadınlar* adlı yazı, Hamit Altay'ın *Tarihte Bergama* adlı yazı dizisi bu çeşitliliği başarılı bir şekilde örneklendirmektedir.

Sonuç olarak *Alkım* dergisi, Balıkesir Lisesi'nde kurulmuş bir okul dergisidir. Yazarları öğretmen ve öğrencilerden oluşmaktadır. Yayın hayatını 34 sayı sürdürmekle birlikte gençlerin edebiyat ile ilgili potansiyelini gözler önüne sermiştir.

4.1.8. Enerji

Enerji dergisi, incelenen dergiler içerisinde Balıkesir menşeli olmayan tek dergidir. Dergi, Isparta'da yayın hayatına başlamıştır. İlk sayısı Nisan 1937, son sayısı olan 29-30. sayı ise Ocak- Şubat 1940 tarihinde çıkmıştır. Derginin genel direktörü Hilmi Dilmen, yazı işleri direktörü ise Nazım Örensun'dur. Derginin sahip ve mesulleri direktörleridir. Ancak 16. sayı itibariyle Nazım Örensun dergide hem imtiyaz sahibi hem de yazı işleri müdürü olarak görünür. Derginin yıllık abone bedeli 240 kuruş, öğretmenlere ise 200 kuruştur. Ayrıca abonelik olmaksızın satışı da 20

kuruş olarak fiyatlandırılmıştır. Derginin satışından toplanan hasılat Isparta öğretmenleri yardım sandığına bağışlanmaktadır. *Enerji* ilk 20 sayı Isparta’da çıktıktan sonra imtiyaz sahibi Nazım Örensun’un Balıkesir’e kültür müdürü olarak atanmasıyla Balıkesir’e taşınmıştır. 21. sayıya kadar kapakta yer alan Isparta yazısı da kalkmıştır. Dergi Isparta’da Doğan Matbaası’nda, Balıkesir’de Balıkesir Türk Pazarı’nda basılmıştır. Derginin söz konusu taşınma durumu Türk Dili Gazetesi’nin 4146 numaralı sayısına da konu olmuştur (*Enerji*, 1939, s. 2).

Enerji dergisi maddi imkânların çok fazla elvermeyişinden dolayı kesin ve muntazam bir şekli olmayan bir dergidir. Dergilerin sayfa sayısı, yazı miktarı ve maddi koşullara bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bu yüzden dergiye ortalama bir sayfa sayısı atfetmek mümkün değildir. Söz gelimi derginin ilk sayısı 36 sayfa çıkarken 11. sayı 24, 16. sayı 16, 19/20. sayı 8 sayfa olarak çıkmıştır. Ayrıca dergi toplamda 30 sayı olmasına rağmen 7 ve 8. sayılar, 9 ve 10. sayılar, 12 ve 13. sayılar, 14 ve 15. sayılar, 17 ve 18. sayılar, 19 ve 20. sayılar tek fasikülde basılmıştır. Ayrıca elimizde olmayan 24 ve 25. sayıların da sayfa sayı ve numaralarından dolayı aynı fasikülde olması kuvvetle muhtemeldir. Yani 30 sayılık *Enerji* dergisi 22 fasikül halinde basılmıştır.

Enerji, edebî bir dergiden ziyade bir kültür dergisidir. Her ne kadar içinde 1 hikâye ve 8 şiir bulunsa da onun için yapılabilecek en doğru tanım, edebî yönü de olan bir kültür dergisi olduğudur.

Nazım Örensun, derginin çıkış amacını 1. sayıda şöyle açıklamaktadır:

Enerji Niçin Çıkıyor? başlıklı yazıdaki “*Enerji, İç Anadolu yaylasının, tabiatın verdiği bin bir güzelliği taşıyan sakin ve fakat Cumhuriyet prensiplerine, kültür nuruna heyecanla gönül bağlamış bulunan faal muhitinde cihanşümül bir irfan olgunluğuna hizmet emeliyle doğan, fişkırın taptaze ve çok samimi ve mütevazi hislerle; vakar, temkin ve azalet timsali olan Türk evladının umumi kültürünü takviye ve bu kültürü sarsılmaz bir Enerji ile yaymak vazifesini kafalarının içine yüklenen öğretmenlerin terbiye ve tedris işindeki gayretlerini kolaylaştırma gayesiyle çıkıyor. Kendisini, memlekete ve onun emsalsiz bir tarihi ve medeni hüviyet evlatlarına arz edişinden tek maksadı da budur.*”²⁶

Enerji dergisi, 21. sayısı itibariyle Balıkesir’e taşınmıştır. Bu sayıya kadar derginin kapağında yazan *Isparta* yazısı bu sayı itibariyle kapaktan kaldırılmıştır. Derginin taşınması ile ilgili bu durumu Nazım Örensun *Enerji Nasıl Yürüdü ve Nasıl Yürüyecek*²⁷ adlı yazısında derginin Isparta’da yoğun ve başarılı iki yılı geride bıraktığını ifade ettikten sonra, bu süreçte derginin çıkması için varlığını takviye

²⁶ Örensun, N. (1937). *Enerji Niçin Çıkıyor?*, *Enerji*, S. 1, Nisan 1937, ss.1.

²⁷ Örensun, N. (1939). *Enerji Nasıl Yürüdü ve Nasıl Yürüyecek?*, *Enerji*, S.21, Mart 1939, ss. 419.

edecek maddeden mahrum kalmış hatta kendisini çıkarana için maddeten belki de telafi edilemeyecek zararlara neden olduğunu belirtmektedir. Ancak Balıkesir öğretmenlerinin kıymetli değer ve istekleri ile derginin Balıkesir’de çıkmaya devam edeceğini ifade etmiştir.

Derginin esasen bir kültür dergisi olduğu yazıların bütününe bakıldığında kolayca görülmektedir. Dergide tespit edilen 166 yazının 8 tanesi şiir- 21. sayıdan sonra 1 adet-, 2 tanesi mektup -bu mektuplar da öğretmenlik yapacaklara tavsiyeler içermektedir-, 1 tanesi de hikâyedir. Makaleler içerisinde edebiyata dair olduğunu söyleyebileceğimiz tek örnek Enver Demir’in Hasan Basri Çantay’ın *Ülkü Edebiyatı* adlı eserine dair yaptığı incelemesidir.

Dergideki yazının kalanı ilk yirmi sayı için iki ana başlık altında incelenebilir. Bunlardan biri Isparta şehri, diğeri ise terbiye, pedagoji, köycülük, kültür gibi sosyal konulardır. İlk yirmi sayıda, Isparta’nın coğrafyası, şehir planı, şehirde bulunan öğrenci pansiyonları, Isparta’nın tarihi, Isparta’nın madenleri ve toprak yapısına dair yazılar önemli yer tutar. Ancak derginin çıkış amacındaki terbiye, pedagoji, köycülük, kültür gibi sosyal konulu yazılar tüm sayılar boyunca devam etmiştir.

Dergide yazıları en fazla dikkat çeken yazar Nazım Örensun’dur. Tespit edilen 166 yazının 46’sı ona aittir. Örensun’un yazılarında temel konular çocukların gelişim evreleri ile eğitimidir. Onun yanı sıra Prof. Dr. Mustafa Şekip Tunç, Fazıl Ahmet Aykaç, İ. Hakkı Tonguç, Bekir Türk, Besim Darkot, Tahir Erdem, Hilmi Dilmen, Kemal Kaya, Sabri Erkin yazılarıyla; Muammer Necip Tanyeli, Cezmi Tahir Berktin, Zeki Tunaboşlu, M. R. Gökten da çevirileriyle dergide yer almıştır.

Kısacası *Enerji* dergisi, bir Isparta dergisi olarak çıktıysa da Balıkesir dergisi olarak kapanmıştır. İçeriği kültürel konulardan, bilhassa pedagojiden oluşan bu dergi özellikle sosyal bilimler içerikli yazılarla donatılmıştır. Derginin çıkış amacı öğretmenlerin meslek bilgilerini arttırmak, eğitim camiasına katkı sunmaktır.

4.1.9. Ege

Ege dergisi, Edremit Halkevi’nin çıkardığı bir dergidir. Elimizde *Ege* dergisinin ilk sayısı olduğunu düşündüğümüz tek sayısı mevcuttur. Bu dergi 29 İkteşrin 1941’de çıkmıştır.

Derginin elimizdeki sayısından başka bir sayıya ulaşılamamış olması ile birlikte derginin hangi zaman aralığıyla basılacağı veya fiyatı ile ilgili bir bilgi de yoktur.

Dergi, 18 sayfa olarak çıkmıştır. Ön kapağında Edremit Körfezi'nin olduğu bir harita, CHP'nin altı ok işareti ve Edremit'ten iki fotoğraf bulunmaktadır. Dergi Balıkesir'deki Türk Dili Matbaası'nda basılmıştır. Derginin tirajı hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Özetlemek gerekirse, Cumhuriyet'in ilanından önce 25 Mayıs 1918'de *Yeni Edremit* Dergisi ile başlayan Balıkesir dergi yayıncılığı çalışmamızın sınırı olan 1950 yılına kadar önemli bir mesafe kat ederek yoluna devam etmiştir. *Yeni Edremit*, *Dilek*, *Çağlayan* ve *Irmak* dergileri Arap harfleriyle, *Kaynak*, *Gençleryolu*, *Alkım*, *Enerji* ve *Ege* dergileri yeni Türk harfleriyle neşredilmiştir. Bu dergiler içerisinde *Kaynak* dergisi, Balıkesir Halkevi'nin himayesinde, *Alkım* dergisi Balıkesir Lisesi öğretmen ve öğrencilerinin himayesinde, *Ege* ise Edremit Halkevi desteğinde çıkarken diğer dergiler özel teşebbüs olarak kendini göstermiştir.

Balıkesir dergiciliği hem edebî hem de kültürel yönüyle değerli yazılar içermektedir. Edebî türlerde şiir, hikâye, roman, tiyatro, masal, fabl, gezi yazısı, mektup gibi edebî türlerden başka makale, konferans, deneme gibi türler de bulunmaktadır. Bu yazılar okurlarda bir bilinç, aydınlanma ve farkındalık yaratma amacı taşımaktadır.

1918'de başlayan Balıkesir dergiciliğinin temel dinamikleri bilhassa iki grup çevresinde toplanmaktadır. Bunların ilki eğitim camiasıdır. Balıkesir eğitim camiası, Balıkesir dergiciliğinin esasında temelini oluşturmaktadır. Dergilerde en fazla yazı yazmış olan alfabetik sırayla Arif Hikmet Par, Cenap Orkon, Cezmi Tahir Berktin, Eminittin Çeliköz, Hamit Altay, Kâmil Su, Mansur Tekin, Meserret Ergin, Muazzez Demir, Mustafa Doğan, Mustafa Salman, Mükerrerem Kâmil Su, Nazım Örensun, Niyazi Aşçılı, Orhan Şaik Gökyay, Osman Balkır, Rasim Kocabaş, Refik Fikret Sağnak, Ruhi Naci Sağdıç, Sabri Sözen, Salih Vecdi Bora, Sırrı Özbay, Zinnur Erginer gibi isimler Balıkesir'de görev almış öğretmenlerdir.

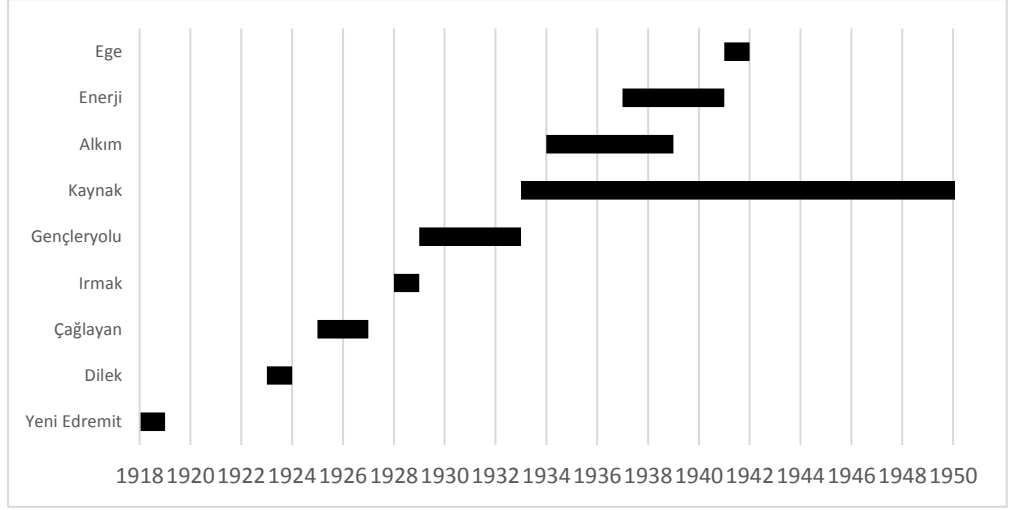
Balıkesir dergiciliğini siyasi cenah da hem yakından takip etmiş hem de desteklemiştir. Doğrudan doğruya bir siyasetçi olmamakla beraber, siyasi bir yönü de olan Esat Adil bu isimlerin başında gelir. *Dilek*, *Çağlayan*, *Irmak* ve *Kaynak*

dergilerinde imzası vardır. Esat Adil'in yanı sıra dönemin valilerinden olan Fazlı Güleç, İbrahim Etem Aykut; Balıkesir Belediye Başkanı İsmail Naci Kodanaz ve yardımcısı Vasıf Bey dergilere destek vermiş hatta bazı dergilere yazı da vermişlerdir. Ancak Balıkesir dergileri siyasi cepheden aldığı desteğe rağmen siyasi yazılardan mümkün mertebe uzak durmuş, siyasi konulara giren yazılarda da muhalif bir yazıya yer vermemiştir.

Yukarıda saydığımız ve sayamadığımız pek çok kişinin bir araya gelip sanat ve kültür çevresinde gördükleri bir boşluğu kapatmak, dergicilik alanındaki ihtiyacı gidermek üzere sorumluluk almaları, üretime geçmeleri ve bu yönde gösterdikleri derin özveriler oldukça dikkat çekicidir. Bu bilgiden hareketle Balıkesir'in çok sayıda değerli isme ve kaleme sahip olduğunu kaydetmek doğru olacaktır.

Balıkesir dergileri edebî ve kültürel yazıları dengeli miktarlarda yayımlamıştır. Söz gelimi *Yeni Edremit*, *Dilek* ve *Enerji* dergileri daha ziyade kültürel yazılara ağırlık verirken *Çağlayan* ve *Irmak* dergileri edebî yazı ağırlıklıdır. *Gençleryolu*, *Kaynak*, *Alkım*, *Ege* dergileri ise hem edebî hem kültürel yazılara yakın miktarlarda yer vermiştir.

Balıkesir dergilerinde tiraja dair bilgi bulunmamaktadır. Adını andığımız dergilerin ne kadar basılıp dağıtıldığı hakkında elimizde somut bir bilgi yoktur. Buna ek olarak kapanma nedenine dair bilgi de basın çevresinde bulunmamaktadır. Söz gelimi *Dilek*'in son sayısındaki yazılardan birinin altında devamı olduğuna dair bilgi vardır. *Irmak*'ın son sayısında yeni Türk harflerine geçileceğine dair ek vardır. Bu durum *Dilek* ve *Irmak* dergilerinin bir sonraki sayılarının çıkmasının beklendiğini ancak beklenmeyen sebeplerle kapandıklarını göstermektedir. *Çağlayan*, *Gençleryolu*, *Alkım* ve *Enerji* dergilerinin kapanış nedenlerine dair net bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak dönemlerinin gerçeği olarak maddi meselelerin ana neden olduğu düşünülebilir. Bu bilgiler ışığında kapanmasının anlaşılabilen tek dergi *Kaynak* dergisidir. Onun kapanışı da doğrudan doğruya Halkevlerinin kapanması ile ilgilidir.

Tablo:1 Dergilerin Basım Yılı Aralıkları

Tabloda Balıkesir’de çıkan dergilerin basım yılı aralıkları verilmiştir. Bu tablodan da anlaşıldığı üzere dergiler büyük oranda birbirinden bağımsız yıllarda çıkmıştır. 1919-1922, 1924 ve 1927 yıllarında Balıkesir’de hiç dergi basılmamıştır. Buna karşılık özellikle 1937-1939 yılları arasında *Kaynak*, *Alkım* ve *Enerji* dergilerinin aynı anda yayın yaptığı görülmektedir. Bu da yeni ve genç Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyo-ekonomik anlamda belirli bir standardı yakaladığının habercisidir. Söz konusu dönem Atatürk döneminin son yılları ile Atatürk döneminden hemen sonraki yıl olup halkın refahının en yüksek olduğu dönemleri işaret etmektedir. Refahı yükselen halk da böylece yayın çıkarabilmiş veya çıkan yayınları daha rahat bir şekilde takip edebilmiştir. İşaret edilen *Kaynak*, *Alkım* ve *Enerji* dergilerinin birinin Halkevi dergisi, birinin okul dergisi ve diğerinin özel teşebbüsle çıkan bir dergi olduğu göz önünde tutulduğu zaman Atatürk döneminin ekonomik ve sosyal politikalarının verimliliğinin basına da yansıdığı görülmektedir. Zira hem kamu kaynaklarının, hem milletin ve devletin desteğinin hem de özel teşebbüsün sermayesinin bu dergileri çıkarmak adına gerekli finansal kapasiteye sahip oluşu ülkedeki ortalama refah seviyesinin yükseldiğinin göstergesidir.

4.2. Balıkesir’de 1923-1950 Yılları Arasında Yayımlanmış Dergilerde Edebî Ürünler

4.2.1. Şiir

İncelemeye esas aldığımız dokuz dergide toplam 1348 şiir çıkmıştır. Bu şiirlerin 5’i *Yeni Edremit*, 7’si *Dilek*, 228’i *Çağlayan*, 176’sı *Irmak*, 148’i *Gençleryolu*, 600’ü *Kaynak*, 178’i *Alkım*, 1’i *Enerji* ve 5 tanesi de *Ege*’de yayımlanmıştır. Yaklaşık 30 yılı kapsayan bir süreçte yayımlanan söz konusu şiirlerde müşterek noktalar olduğu gibi, pek çok farklı özellikler de bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle incelediğimiz şiirler gerek dil gerekse üslup özellikleri bakımından heteronom/ayrı türdenlik bir karakter göstermektedir. Bu bakımdan, ele alınan şiirlerin üsluba ait özellikleri şudur veya şu değildir gibi bir hüküm vermek epeyce zordur. Buna karşılık dergilerde yayımlanan şiirler içerik özellikleri açısından epeyce ortak hususlara sahiptir. Bu şiirlerin muhteva bakımından müşterek özellikler taşımasının elbette belirgin sebepleri vardır. Şiirlerin yazıldığı dönem her şeyden önce Atatürk dönemi ile İnönü dönemlerini kapsamaktadır. Özellikle Atatürk döneminde Türk İstiklâl Harbi yeni kazanılmış, bu büyük zaferin Türk milleti üzerinde oluşturduğu olumlu atmosfer ve kendine güven hissi şairlerin hayal dünyasının da biçimlenmesinde belirgin bir etkiye sahip olmuştur. Büyük bir özveri ile verilmiş bir mücadeleden sonra ülkemizin düşman işgalinden kurtuluşu ve kurtuluşun vermiş olduğu zafer sarhoşluğu pek çok şairin ruh dünyasını etkisi altına almıştır. Bu etkiyi pek çok şiirde görmek mümkündür. Ayrıca karizmatik bir kişiliğe sahip olan ve kurtuluştan sonra yeni bir savaş, medeniyet savaşı başlatan Mustafa Kemal Paşa’nın önderliğinde memlekette meydana gelen değişim, dönüşüm ve ilerleme, şairleri de etkisi altına almıştır. Dolayısıyla Atatürk döneminin olumlu atmosferinin etkisini şiirlerde ve diğer edebî türlerde görmek mümkündür. Buna karşılık İnönü dönemi şiirleri gerek tema gerekse malzemenin ele alınış biçimi bakımından Atatürk döneminden oldukça farklı bir karakter göstermektedir. Bu hususlar, doğal olarak şiirlerdeki temaları da etkisi altına almıştır.

İncelediğimiz dergilerde çıkan şiirleri temalarına göre tasnif edildiğinde bu şiirlerin inkılâp şiirleri, kahramanlık şiirleri, tabiat şiirleri, aşk şiirleri, devlet adamlarını öven şiirler, dini, mistik, felsefî şiirler, aile şiirleri, eğitim şiirleri, gurbet

şiiirleri, gündelik hayat şiiirleri ve diğer şiiirler başlıkları altında değerlendirilmesi mümkündür. Aşğıda ilk olarak İnkılap şiiirleri ele alınmıştır.

4.2.1.1. Temalarına Göre Şiiirler

4.2.1.1.1. İnkılâp Şiiirleri

İnkılâp şiiirlerini incelemeye geçmeden önce, Atatürk döneminde sıklıkla kullanılan inkılâp edebiyatı ve inkılâpların ülkede nasıl yankı bulduğu üzerinde kısaca durmamız gerekmektedir. İnkılâp edebiyatı kavramı üzerinde 1923-1938 arasında Türkiye'nin önemli fikir ve sanat adamları görüşlerini beyan etmişlerdir. Bu süreçte yazarlar İnkılâp edebiyatının mahiyetini yazılarına konu ederken bir yandan da dönem edebiyatıyla ilgili ciddi eleştirilerde bulunmuşlardır.

İnkılâp edebiyatı ile ilgili önemli yazılardan biri, Fuat Köprülü'nün 1926'da *Hayat* dergisinde yayımladığı *İnkılâp ve Edebiyat* adlı makalesidir. Bu makalede Köprülü, Milli Zafer'i takip eden büyük inkılâp yıllarının edebiyatçılarda ve sanatkarlarda nasıl bir etki bıraktığını sorgulamaktadır. Köprülü, inkılâplarımızın ruhunu ve mahiyetini samimiyetle duyan ve duyuran bir esere rastlayamadığını belirtmektedir. Köprülü'ye göre romanlarda, hikâyelerde, piyeslerde ve şiiirlerde Türk milletinin mefkureleri yoktur. Türk milletinin kendi hayatı, kendi mefkureleri ve kendi yaşayış biçiminin bulunmayışından dolayı fikir ve sanat dünyası gerçek hayattan kopuktur (Köprülü, 1926, s. 2-3).

Köprülü'ye göre milli hayata dayanmayan, halkın ruhuna yabancı olan, Avrupa modellerinin basit bir taklidi olmaktan öteye geçmeyen eski edebiyat da yıkılmaktadır. Köprülü bu konuda yazdığı

“İçtimai hayatın her sahasındaki derin inkılâplarla uyumlu olarak, ortaya bugünkü hayatın istediği yeni “Bedi kıymetler” sanata yeni cereyanlar vermeğe mecburdur. Bu yeni edebiyat, asıl ilhamlarını “milli hars”tan “halkın ruhu”ndan alacak için tamamıyla “asri” ve “hayati” bir mahiyette olacak ve bu suretle Türk ruhunun “Asliyet ve hususiyet”ini gösterebilecektir.” (Köprülü, 1926, s.3)

cümleleriyle bir anlamda Milli Edebiyat anlayışının ruhunu tekrar ifade etmiştir.

Yakup Kadri de *Kadro* dergisinde *İnkılâp Edebiyatı* adlı yazısında, inkılâp edebiyatını tanımlarken

“İnkılap edebiyatı demek, yeni bir humanisma, yeni bir lisan ve ruh telakkisi demek oluyor. Nasıl ki Rönesans sanatkarı iskolatizma'nın elinde donup taş kesilmiş itibarî insanı kaldırıp yerine etiyle, kaniyle yürüyen, konuşan, oturup kalkan, ağlayan ve gülen insanı ikame etti ise, bugünün ve yahut yarının sanatkarı da bu hareketle gelmiş mahlukun, ezeliyet ve ebediyet içindeki baş döndürücü dinamizmasını ifade edecektir.”
(Karaosmanoğlu, 1934, s. 23)

cümlelerini kullanmıştır.

Yakup Kadri, bu cümlelerle skolastik düşünceden Rönesans'a geçiş ile Osmanlı'dan Türkiye'ye geçiş arasında ilgi kurmuştur. Bir diğer deyişle, Orta Çağ'ın skolastik düşüncesi ile Osmanlı arasında, Rönesans düşüncesi ile Türkiye arasında benzerlik görmüştür. Bu durumda Türkiye sanatı ve halkı ile Osmanlı sanatı ve halkı arasındaki fark, Rönesans sanatı ve halkı ile Orta Çağ sanatı ve halkı arasındaki fark kadar belirgin ve çarpıcıdır.

İnkılâp edebiyatı ile ilgili fikirlerini belirten bir diğer önemli isim de Eflatun Cem (Güney)dir. Eflatun Cem, *Kadro* dergisinde yazdığı *İnkılâp Edebiyatı* adlı yazısında şu cümlelerle inkılâp edebiyatının mahiyetini anlatmaktadır:

“Vakıta şu anarşik san'at tezahürleri arasında yeni görüş ve duyularla yeni bir edebiyat kumildanıyor: Şe'niyetlerden doğan, cemiyete şuur olan bir inkılâpçı edebiyat! Ama ferdî psikolojilerin yavelerile kokuşan edebiyatın kalabalığı, içtimai duygularla yanan bu öz san'atın yığınlara kadar yayılıp yerleşmesine fırsat vermiyor; bir “Yaban” bir “Roman” çıkıyor; okunacağı gibi okunmuyor.. Bugünkü tekniği ruhlandırmak için bir (Tez) atılıyor; özlü bir tenkitle karşılanmıyor. Böylece, milletin benliğinden kopup gelen san'at cereyanı, bir karanlık çağlayan halinde kaybolup gidiyor.” (Güney, 1933, s. 68)

Genel itibariyle edebiyat anlayışının değişimine işaret eden Eflatun Cem, aynı zamanda eski edebiyata da sert bir eleştiri getirmektedir.

Yukarda görüşlerine yer verdiğimiz yazarlar ilk olarak eski edebiyat dedikleri Cumhuriyet öncesi edebiyat anlayışına sert eleştiri getirmişlerdir. Devamında da sanatın toplumsal bir mahiyet kazanması gerekliliğine, kişisel hisler çerçevesinde gelişen edebiyatın marazi, sahte ve donuk bir edebiyat olduğuna ve en önemlisi inkılâplar çevresinde değişen içtimai hayatın sanat eserlerine yansısıyla birlikte eserlerin milli bir ruh kazanacaklarına işaret etmişlerdir. Onlara göre halkın ruhunu, yaşayışını eserlere ancak inkılâp edebiyatı yansıtabilir.

Bu görüşler bir araya getirildiği zaman ortaya bir Millî edebiyat paradigması çıkmaktadır. Millî edebiyatta olduğu gibi halkın yaşayışı, halkın sanat anlayışı, halkın yaşam pratikleri ve yaratıcı ruhu eserlere geçmelidir. Yine de bu görüşler inkılâp edebiyatı ile ilgili olarak genel fikirler vermekle birlikte somut bir kavrayış ortaya koymamaktadır. Daha da önemlisi inkılâp edebiyatının mahiyeti yazar ve şairler içinde

tam olarak benimsenememiş, bu anlayış ile yazılan eserler nicelik bakımından diğerlerinin önüne geçmemiştir.

İncelemiş olduğumuz Balıkesir dergilerinde 50 adet inkılâp şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirlerin 1'i *Dilek*'te, 1'i *Çağlayan*'da, 6'sı *Gençleryolu*'nda, 35'i *Kaynak*'ta, 7'si de *Alkım*'da çıkmıştır. Bu şiirler Cumhuriyetin değerleri, Cumhuriyet ile köylere verilen değer, Cumhuriyet'in eğitime verdiği önem, saltanat döneminin kötülüğü, önemli günler ve inkılâpların getirdiği sosyal ve ekonomik kavrayışlar gibi temalar çevresinde toplanmıştır.

Dilek dergisinde yayımlanan tek şiir Mülazım-ı Evvel İsmail Hakkı'ya aittir. İsmail Hakkı, "Dilek"im adlı şiirinde yeni kurulmakta olan Türkiye için temennilerinden bahsetmektedir:

*İsterim ki Türk milleti, Türk vatanı hep gülsün;
Cennet olan her bucağı şeref, rif'atle dolsun!
İsterim ki Türk köylüsü artık birden uyanısın;
Mekteplerle ülkemizin her tarafı donansın!..²⁸*

dizeleriyle ülkede yapılacak inkılâplar içinde eğitimin ve Türk köylüsünün yeri olmasını dilediğini ifade etmektedir.

Çağlayan dergisinde inkılâp şiiri olarak ele alınabilecek bir şiir vardır. Bu şiir Refik Fikret'e aittir. Refik Fikret, *Bugünkü İnkılap*²⁹ adlı şiirinde dini değerleri istismar eden hocalara karşı Atatürk'ün icraatları anlatılmıştır.

Gençleryolu dergisinde inkılâp şiiri olarak 6 adet şiir çıkmıştır. Bu şiirler Eminittin, Gazali, H. Hamdi, Halide Nusret, O. Nazif ve Muharrem Zeki'ye aittir. Bu şiirlerin üçü 23 Nisan'a atfen yazılmıştır. Halide Nusret'in *En Büyük Vazife* adlı şiirinde çocuklara değer verilmesi gerektiği anlatılırken bir yandan da dünün çocukları olan Kemal, Hamit ve Fikret'in bugün tarihimizde yer alan çok değerli isimler olduğu şu dizelerle vurgulanmaktadır:

*Çocukları sev, onlara hürmet et,
Kemal, Hamit ve Fikret;
Çocuktular dün
Bugün
Tarihte bir altın sahifedirler³⁰*

²⁸ İbrahim Hakkı (1923). "Dilek"im, *Dilek*, S.4, s.4, 1 Mayıs 1923.

²⁹ Sağnak, R. F. (1926). Bugünkü İnkılap, *Çağlayan*, S.13, 15 Nisan 1926, s.12.

³⁰ Zorlutuna, H. N.(1931). En Büyük Vazife, *Gençleryolu*, S.51, s.3, 23 Nisan 1931.

O. Nazif, *23 Nisan* adlı şiirinde, 23 Nisan'ı Çocuk Bayramı olarak ele almaktadır. Şiire Çocuk Bayramı'nın coşkulu havası hakimdir. Şiirde bu coşkulu hava,

*Küçük bir Türk yavrusuyum
Daha ana kuzusuyum...
Bugün benim bayram günüm;
En sevinçli bir düşünüm...*

dizeleriyle vurgulanmaktadır.

Gençleryolu'nda 23 Nisan'a dair son şiir, Gazali'ye aittir. Gazali, şiirini milli egemenlik düşüncesi üzerine kurmuştur. Milli egemenlik, zaferin ve bağımsızlığın kazanılmasında en önemli etkenlerden biri olarak görülmektedir. Gazali bu düşüncelerini

*İrkımın istiklâl için dünyalara
İlk haykırdığı gün "23 Nisan"dı
O haykırış, zafer bürçleri üstünde
Şerefli bir nağme olup dalgalandı³¹*

dizeleriyle ifade etmiştir.

Gençleryolu'nda inkılâp şiiri olarak ele alınabilecek son şiir H. Hamdi'ye ait *Yerli Malı* adlı şiirdir. Yazıldığı dönem, dünyada ekonomik buhranın yaşandığı dönemdir. Türkiye'deki ve dünyadaki bu buhran, halkın ekonomi konusunda ciddi bir hassasiyet geliştirmesine neden olmuştur. Bu hassasiyet pek çok sanat eserine de yansımıştır. H. Hamdi, *Yerli Malı* adlı şiirinde yerli malı kullanımını teşvik etmenin önemini şu mısralarla anlatmaktadır:

*Yerli malı bir nimettir
Bunu bilmek meziyettir
Yaban ele para vermek
Bizim için bir cinnettir.³²*

Kaynak, inkılâp şiirlerinin en fazla görüldüğü Balıkesir dergisidir. *Kaynak* dergisinde 35 inkılâp şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirler kronolojik olarak İbrahim Şevki, Sadık, Malatya Mebusu Dr. Hilmi, Fadıl Ahmet, Muharrem Adak, Halil Sezai, Orhan Ülkülü, H. Baha, Oğur Özdeş, S. Vecdi Bora, Osman Balkır, Necip Pehlivan, B.B. , Ferda Sekendiz, Recep Yersu, Kevser Selçuk, Selahattin Savcı, Cahit Atakent,

³¹ Gazali (1932). 23 Nisan, *Gençleryolu*, S.71, 30 Nisan 1932, s.6.

³² H. Hamdi (1932). Yerli Malı, *Gençleryolu*, S. 65, s.12, 15 Ocak 1932.

Eminittin Çeliköz, Nedim Alper, İsmail Aslaner, Behçet Kemal Çağlar ve Arif Hikmet Par'a aittir.

Bu şiirlerin on ikisi Cumhuriyet değerlerine gönderme yapmaktadır. Bu gönderme bazı şiirlerde saltanatın zararları, bazılarında vatanın kurtuluşu, bazılarında da Cumhuriyet ile birlikte halkın mutlu oluşuna değinilmektedir. Bu şiirlerin ilki İbrahim Şevki'ye ait olan *Harman* adlı şiirdir. *Harman*'da saltanatın halk üzerindeki etkileri anlatılmaktadır. Bu şiirde Sultan, halkın emeğini gasp eden bir kimlikle görülmektedir.

Çiftçinin bu acıklı borç ödeme çağından,

Yalvarıp dilenerek

Yahut atmaca gibi tepesine binerek

Köylünün..

Bu canından ele maya katan dünkü ölünün,

Şu birkaç ay,

Arpa.. Nohut.. Bakla.. Buğday..

Nesi varsa, alırdı:

Gene onun ambarı, bütün yıl, boş kalırdı..³³

Harmandan Dönüş isimli şiirde ise İbrahim Şevki, Sultan'ın köylüyü hiç önemsemediğini

Padişah çiftliğinde onlar birer ırgattı..

Devlet arabasına koşulur birer attı!

Eline kamçı alan şaklatır durur.,

Her şahlanmış karşısında bir zebani kudurur!...³⁴

dizeleriyle anlatmaktadır.

Bursa milletvekili M. Baha (Muhittin Baha Pars) da yazdığı *Güneş Doğarken* adlı şiirde Millî Mücadele'nin ne kadar zor şartlarda yürütüldüğünü anlatmıştır. Ancak bu mücadelenin sonunda milletin üzerine çöken kara bulutlar dağıtılmış, halifelik ve saltanat kaldırılmıştır. Bu kurumların kalkması Atatürk'ün bu memlekete bir güneş gibi doğması sayesinde gerçekleşmiştir. Onun büyüklüğü sayesinde milletin verdiği can, döktüğü kan ülkenin kurtulmasını sağlamıştır. Bu kurtuluş M. Baha'nın şiirine

Bugünü, yarını, kurtaran Gazi,

Şimdi götürüyor maziye bizi,

Fethe çekiyoruz tarihimizi

³³İşıkman, İ. Ş. (1933a). *Harman, Kaynak*, S.8-9, Eylül- Ekim 1933, s.231-233.

³⁴İşıkman, İ. Ş. (1933b). *Harmandan Dönüş, Kaynak*, S.8-9, Eylül- Ekim 1933, s.233-234.

*Yolun açık olsun büyük kumandan
Dehası zamana sığmayan insan³⁵*

dizeleriyle yansımıştır.

Sadık, *Belkahve* adlı şiirinde ise halkın Cumhuriyet'in kuruluşundan ne kadar mutlu olduğunu şu dizelerle anlatmaktadır:

*Erkek, kadın, genç, yaşlı bir muallim grubu
Başında liderleri gidiyor köye doğru
Yüzlerde neş'e, sevinç, göğüsler birer çelik,
Zafere hazırlanan ordu gibiydi gençlik³⁶*

Cumhuriyet ile birlikte hava kuvvetlerine de değer verilmeye başlanmış ve bu sebeple Türk Hava Kurumu ve Hava Kuvvetleri kurulmuştur. Şiirlere de bu önemli gelişme konu olmuştur. Bu şiirlerden biri İbrahim Şevki'nin *Uçun Gençler!* şiiridir. İbrahim Şevki,

*Bize göre en azılı düşman bile darda;
Çünkü şimşek kanı çakan çelik ordu karada...
Öptürürken donanmamız eteğini denize
Kanatlanıp uçuyoruz yıldızlarla iz ize...³⁷*

dizeleriyle Türk pilotlarının başarılı uçuşlarından duyduğu coşkuyu yansıtır. İbrahim Şevki, yazdığı bu şiirle karada ve denizde destansı bir varlık koyan Türk Ordusu'nun artık göklerde de yer aldığını büyük bir mutlulukla belirtmektedir.

Kadınların toplum hayatındaki konumunun düzenlenmesi de şiire tema olarak yansımıştır. Pek çok yönde inkılâplar hayata geçirilirken kadınlar ihmal edilmemiş toplum içerisindeki rollerinde büyük değişiklikler yapılmıştır. Kadınların iş hayatındaki yerlerini almaları, seçme ve seçilme hakkını kazanmaları, medeni kanun vasıtasıyla erkeklerle yasalar önünde eşit olmaları söz konusu dönem adına çok büyük bir inkılâptır. Salih Vecdi Bora da *Gözlerin Aydın Olsun!* adlı şiirinde kadınların artık yüzlerinin güldüğünü, eskisinden mutlu olduklarını

*Kezban, düşünme artık gözlerin aydın olsun,
Yurt için çarpan kalbin neşe sevinçle dolsun
Şimden sonra orduda sen de çelik bir kolsun.³⁸*

³⁵Pars, M. B. (1936). Güneş Doğarken, *Kaynak*, S.46, 19 Kasım 1936, s.323-324.

³⁶Sadık (1933), *Belkahve*, *Kaynak*, S.8-9, Eylül- Ekim 1933, s.240.

³⁷Işıkman, İ. Ş. (1934a). Uçun Gençler!, *Kaynak*, S.21, Ekim 1934, s.455. Söz konusu şiir Savaş gazetesinde de yayımlanmıştır. İbrahim Şevki, "Uçun Gençler!", *Savaş*, S. 292, 25 Ekim 1934, s.3.

³⁸Bora, S. V. (1937). Gözlerin Aydın Olsun!, *Kaynak*, S.48, 19 Ocak 1937, s.407.

dizeleriyle anlatmaktadır.

Selahattin Savcı da *Türklük ve Cumhuriyet* adlı şiirinde bu iki kavramı yan yana koymaktan ve bu iki kavramı yan yana görmekten çok mutludur. Bu mutluluğu

*Selam sana, sağol yüce Türklüğüm,
Selam sana, sağol yüce cumhuriyetim!
Türk oğluyum!
Yüreğimde Türklükten başka şey taşıyamam,
Cumhuriyet ruhumdur, ben onsuz yaşıyamam...³⁹*

dizeleriyle büyük bir coşku ile üzerine basa basa vurgulamaktadır.

Cumhuriyet döneminin en önemli inkılâplarından biri de Halkevleridir. Halkevleri pek çok inkılâbın uygulandığı, halka anlatıldığı ve bir kültür oluşturulup oluşturulan kültürün kökleştirildiği yerlerdir. Kaynak dergisi bir Halkevi dergisi olması sebebiyle Halkevlerinin açılış yıldönümü için bir şiir yayımlamıştır. *Halkevi Yıldönümü İçin* adlı Orhan Ülkülü'ye ait bu şiir Halkevinin insanlar için ne ifade ettiğini

*Senin bağrında parlar ülkümüzün alevi
Bu alevden alırsız kalp ateşi Halkevi⁴⁰*

dizeleriyle anlatmaktadır.

Kaynak'ta çıkan inkılâp şiirlerinin bir örneği de Türk diline olan sevgiyi içerir. Bu sevgi, basit bir hamaset duygusuyla değil, samimi bir şekilde Türk'ün benliğini kazanma araçlarından biri olarak

*Bana ülkü can veren güzel tatlı dilimdir
Temiz çarpan kalbimde yaşayan sevgilimdir
Mert kalbimde o benim çürümeyen özümdür
Bana her şey gösteren sağlam keskin gözümdür.⁴¹*

dizelerine yansır. Bir insanı insan yapan etmenlerin en başında dil gelir. Şaire göre dil, insana ülkü verir, kalbe sevgili olur, insanın özü olur, her şeyi tanımasını ve bilmesini sağlar. Bir milletin benliğini oluşturur. Orhan Ülkülü de *Öz Dilim* adlı şiirinde bu unsurlara dikkat çekmiştir.

³⁹ Savcı, S. (1939). Türklük ve Cumhuriyet, *Kaynak*, S.81, 19 Ekim 1939, s.182-183.

⁴⁰ Ülkülü, O. (1937). Halkevi Yıldönümü İçin, *Kaynak*, S.49, 19 Şubat 1937, s.25.

⁴¹ Ülkülü, O. (1936). Öz Dilim, *Kaynak*, S.45, 29 Ekim 1936, s.303.

Kaynak'ta çıkan inkılâp şiirlerinin önemli bir bölümünü de önemli günler oluşturmaktadır. Özellikle 23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim'e dair yazılan bu şiirler bayram coşkusunu çeşitli şekillerde okurlara aşılamaktadır.

Cahit Atakent ve Eminittin Çeliköz 23 Nisan'ı özellikle milli egemenlik yönüyle ele alan şiirler yazmışlardır. İki şiir de Meclis'in kuruluşunu kutlamaktadır. Cahit Atakent *23 Nisan* adlı şiirinde

İşte hür kardeşlerim!..

Bugünü çok sevelim

“Yüz binlerce asırlar

Türk yaşasın” diyelim⁴²

dizeleriyle hürriyetin ve milli egemenliğin verdiği coşkuyu ifade eder.

Kevser Selçuk ise *Yirmi Üç Nisan* adlı şiirinde 23 Nisan'ın çocukları ne kadar mutlu ettiğini anlatmaktadır. Şaire göre meleklere haset ettirecek kadar, şafakların kucak açacağı kadar şen, mutlu ve kutlu bir gündür 23 Nisan.

Oh ne şeref ne mutlu ey şen çocuklar bize

Bizim bayramımızdır 23'ü Nisan'ın

Melekler haset etse yeridir neş'emize

Kucak açmış bizlere al şafaklar inanın⁴³

Malatya Mebusu Dr. Hilmi (Oytaç) ise *Çocuk Bayramı Marşı* şiiriyle 23 Nisan ile çocukların ne kadar mutlu olduğunu, bu günün bize taze bir hayat verdiğini

Dağlar, taşlar, ovalar kımıldanır süslenir

Gazinin çocukları bayram yapar eğlenir

23 Nisan bize taze bir hayat verdi

Cumhuriyet perisi Nisan elinden geldi.⁴⁴

dizeleriyle anlatır. Buradaki mutluluğun başlıca sebebi bu günün çocuk bayramı olması ve Cumhuriyete giden yolun ilk aşaması olan Meclis'in açılmasıdır.

Özel günlerden olan 19 Mayıs için de *Kaynak*'ta bir şiir yayımlanmıştır. Recep Yersu'ya ait *19 Mayıs* adlı şiirde 19 Mayıs'ın saçtığı kıvılcımın önemi

Bir imanın doğuşu, bir nura doğru koşu

Atılan adımların en sağlamı, en hoş⁴⁵

⁴² Atakent, C. (1940). 23 Nisan, *Kaynak*, S.88, 19 Mayıs 1940, s.292.

⁴³ Selçuk, K. (1939) Yirmi Üç Nisan, *Kaynak*, S.76, 19 Mayıs 1939, s.78.

⁴⁴ Oytaç, H. (1934). Çocuk Bayramı Marşı, *Kaynak*, S.13-14-15, Şubat- Nisan.1934, s.332.

⁴⁵ Yersu, R. (1939). 19 Mayıs, *Kaynak*, S.65-66, 19 Mayıs 1939, s.65-66.

mısralarıyla anlatılmaktadır.

30 Ağustos ise tarihimizin dönüm noktalarından birini teşkil etmektedir. Bu tarih, Millî Mücadele'nin sonunu, büyük zaferi göstermektedir. İbrahim Şevki 30 Ağustos adlı şiirinde bu zaferin ne kadar büyük ve önemli olduğunu şu mısralarla anlatmaktadır:

*Bir gün dünya karşımızda titriyerek yükündü
O kıvançlı gün işte, bu kutlu gündü!
Türk kanının çözülmüştü yıldırım bendi
Şanlı ordu kükreyerek Akdeniz'e yüklendi!⁴⁶*

Kaynak'ta Cumhuriyet Bayramı'na dair iki şiir neşredilmiştir. Bu şiirler H. Baha'ya ve Halil Sezai (Paracıkoğlu)'na aittir. H. Baha, *Cumhuriyet Bayramı!* adlı şiirinde Cumhuriyet'in nasıl kurulduğuna değinmiştir. Memleket oldukça zor şartlardan geçmiş ancak en sonunda Cumhuriyet kurulmuştur:

*Büyük vatan uğradı büyük bir tehlikeye,
Büyük başın ağrısı çünkü büyük olurmuş,
En büyük kahramanlar atıldı mehlekeye
Derdini veren Allah dermanını bulurmuş.⁴⁷*

29 Ekim'e dair yazılan bir diğer şiir de Halil Sezai (Paracıkoğlu)'na aittir. Halil Sezai, *En Büyük Gün* adlı şiirinde Cumhuriyet sevgisine yer vermektedir. Cumhuriyet halkın gönül yaralarını sarmış, halka yeni umutlar vermiştir. Bu önemli günün coşkusu şu dizelerle anlatılmaktadır:

*Dindi bu gün gönülde acısı her yaranın
On beş milyon kalp bağlı ufkunda Ankara'nın!
Bu ufuktan yeni bir güneş doğacak susun,
Hiç yoktan bir mucize yaratan bu ulusun,
Hakkıdır kutlulamak, yaşatmak bu gününü
En büyük kurtuluşun yapılan düğününü⁴⁸*

Kaynak'ta çıkan inkılâp şiirlerinden biri ilerleme temalıdır. Behçet Kemal Çağlar'a ait *İleri* adlı şiir medenileşmeyi, halkın yükselmesini şu dizelerle anlatmaktadır:

Hepimiz aynı safın aynı yolun neferi

⁴⁶ Işıkman, İ. Ş. (1934c). 30 Ağustos, *Kaynak*, S.19-20, Ağustos- Eylül 1934, s.426. Söz konusu şiir Savaş gazetesinde de yayımlanmıştır. Işıkman, İ. Ş. (1934d). 30 Ağustos, *Savaş*, S.247, 30 Ağustos, 1934, s.1.

⁴⁷ H. Baha (1936). Cumhuriyet Bayramı!, *Kaynak*, S. 45, 29 Ekim 1936, s.290.

⁴⁸ Paracıkoğlu, H. S. (1935). En Büyük Gün, *Kaynak*, S. 33, 19.10.1935, s.769.

*Kalemi kılıç yapan insanların zaferi
Önünü görmek için elbette gözün feri
İleri biraz daha, biraz daha ileri⁴⁹*

Alkım dergisinde ise inkılâp şiirleri kategorisinde 7 adet şiir neşredilmiştir. Bu şiirler Ümran Avcıoğlu, Orhan Ülkülü, Kevser Selçuk ve Mehlika Arın'a ait olup bir şiir de imzasız olarak çıkmıştır.

Alkım'da çıkan inkılâp şiirleri özel günler, Cumhuriyet sevgisi ve Cumhuriyet kurumlarının millete gösterdiği şefkatini ele almaktadır.

Alkım'da çıkan özel günler ile ilgili iki şiir Ümran Avcıoğlu'nun *23 Nisan* ve Orhan Ülkülü'nün *Altı Eylül* adlı şiirleridir. *23 Nisan* adlı şiir, oldukça kısa olup bir çocuk gözünden Çocuk Bayramı'nın verdiği mutluluk şu dizelerle anlatılmıştır:

*Yirmi üç Nisan
Bizim günümüz
Gülüp oynarız
Bu gün biz hürüz⁵⁰*

Orhan Ülkülü'nün yazdığı *Altı Eylül* adlı şiirde ise düşman işgalinden kurtulmuş olmanın verdiği mutluluk ve gurur anlatılmaktadır.

*Ey bugün bin kederden kurtulan Balıkesir
Bir arkanın göksüsün olmayacaksın esir
Başka ele geçerken birer birer beldeler
İlk defa senden çıktı düşmana karşı asker⁵¹*

Temiz Yürekli Çocuk adlı şiirinde Kevser Selçuk, Kızılay'ın insanlara verdiği desteği vurgulamaktadır. Kızılay, içli yaralara merhem olmakta, öksüzlerin derin yaralarını sarmaktadır. Bu yüzden herkesin Kızılay'a destek olması gereği şu dizelerle anlatılmaktadır:

*Bunun için üye ol Kızılay derneğine
Vermelisin kalbini insanlık örneğine
Kızılay muhtaç bu gün senin sevgenliğine
Dert dolmuş kalplerine kimsesiz öksüzlerin⁵²*

Mehlika Arın ve imzasız olarak yayımlanan iki şiir ise Cumhuriyet sevgisini farklı yönlerden anlatmaktadır. Mehlika Arın, *Cumhuriyet* adlı şiirinde Cumhuriyet'in

⁴⁹ Çağlar, B. K. (1948). İleri, *Kaynak*, S. 7, Kasım 1948, s.6.

⁵⁰ Avcıoğlu, Ü.(1937). 23 Nisan, *Alkım*, S.6-10, 15.Mayıs- Ekim 1937, s.79.

⁵¹ Ülkülü, O. (1937). Altı Eylül, *Alkım*, S.11-12, 15 Kasım 1937, s.14.

⁵² Selçuk, K. (1938). Temiz Yürekli Çocuk, *Alkım*, S. 23-24, 29 Ekim 1938, s.24.

on beşinci yılını kutlarken insanlara nasıl neşe saçtığını şu dizelerle göstermektedir:

Bu günün sevgisini

Kanımıza sindirdik

Cumhuriyet sesini

*Göğsümüzde dindirdik*⁵³

Özetleyecek olursak, Balıkesir dergilerinde inkılâp şiiri olarak sınıflandırabileceğimiz toplam 50 şiir yayımlanmıştır. Bu şiirler, Balıkesir dergilerinde çıkmış toplam 1348 şiirin yaklaşık %4'ünü oluşturmaktadır. Bu oranın, belirlediğimiz diğer temalar içerisinde en düşük oranlardan biri olduğunu söyleyebiliriz.

Balıkesir dergilerinde yayımlanmış inkılâp şiirleri, serbest ölçü ile yazılmış birkaç şiiri istisna olarak görürsek çok büyük kısmı farklı sayılarda da olsa hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bu şiirler bir sanat gayesi ile değil, inkılâplar karşısında duyulan duygusal coşku ile yazılmıştır. Bu coşku da doğal olarak estetik derinliği zayıflatmış ve bir inkılâp şiiri geleneği oluşmasını engellemiştir. Bu yüzden söz konusu şiirleri sanat yönünden irdelemenin çok da doğru olmayacağı kanısındayız.

İnkılâp şiirlerinin büyük bir kısmı Atatürk döneminde yazılmış şiirlerdir. Atatürk döneminden sonra inkılâp şiirleri yok olmasa da sayısı ciddi oranda azalmıştır. İbrahim Şevki (Işıkman), Kevser Selçuk, Muhittin Baha Pars, Orhan Ülkülü en fazla inkılâp şiiri yazan şairlerdir.

4.2.1.1.2. Kahramanlık Şiirleri

Balıkesir dergilerinde ele alınan belli başlı temalardan biri de kahramanlıktır. Kahramanlık şiirlerini incelemeyen önce kahramanlık şiirlerinin mahiyeti üzerine kısa bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır.

Kahramanlık şiirleri bilindiği üzere kaynağını destanlardan almaktadır. Destanlar, milletlerin en eski edebi eserleridir. Zaman içinde şekil ve içerik olarak değişim göstermekle birlikte kahramanlık şiirlerinin özünde destanlarda olduğu gibi önemli toplumsal olaylar yatmaktadır. Kahramanlık şiirleri de bu yönüyle bakıldığında zaman toplum vicdanında derin izler bırakmış bir olayı, özellikle yiğitlik, kahramanlık

⁵³ Arın, M. (1938). Cumhuriyet, *Alkım*, S. 23-24, 29 Ekim 1938, s.25.

olaylarını manzum olarak anlatma ihtiyacını gidermek üzere ortaya çıkmıştır (Özdemir, 1990, s. 83).

Yakın tarihe baktığımız zaman uzun bir savaş silsilesinin sonunda gelen I. Dünya Savaşı'nı Osmanlı Devleti'nin de dahil olduğu İttifak Devletleri mağlup tamamlamıştır. Bu savaşın sonunda başlayan işgal hareketleri ülkemizde onulmaz yaralar açmıştır. İşgaller esnasında Mustafa Kemal, Samsun'a geçmiş ve Millî Mücadele'nin ilk kıvılcımlarını atmıştır. Türk milleti de bu kıvılcımları görüp Atatürk'ün çevresinde kenetlenerek dünya tarihinin en dikkat çekici mücadelelerinin sonucunda düşman ordularını yenerek vatanın bağımsızlığını sağlamıştır.

Balıkesir dergilerinde 114 adet kahramanlık şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirlerin 3'ü *Dilek*'te, 12'si *Çağlayan*'da, 7'si *Irmak*'ta, 11'i *Gençleryolu*'nda, 63'ü *Kaynak*'ta, 17'si *Alkım*'da ve 1'i de *Ege*'de çıkmıştır.

Balıkesir dergilerinde kahramanlık şiirleri, savaş esnasında kahramanlaşan insanlar, Millî Mücadele'nin sonrasında gelen ferahlatıcı barışın verdiği huzur gibi alt temalarla anlatılmıştır.

Dilek dergisinde de kahramanlık temalı 3 şiir yayımlanmıştır. Bu şiirler Ruhi Naci, İsmail Nami ve Fazıl Reşit'e aittir. Söz konusu şiirlerde Millî Mücadele'de kazanılan zaferin verdiği huzur, düşmandan ve işgalden kurtulmuş olmanın verdiği mutluluk ve Türk ordusuna duyulan minnet temaları işlenmiştir.

Bu şiirlerin ilki, Ruhi Naci'nin *Dilek* dergisinde yayımladığı *Sulh Çiçekleri* adlı şiirdir. Şiirde Millî Mücadele'den zaferle çıkmış olan vatanımıza baharın gelişi şu dizelerle anlatılmıştır:

*Şu gelen tâze bahâr hürmetine
Kalb-i eytam-ı nizâr hürmetine
Gel de ey gül bu vatan bağına gül!..⁵⁴*

İsmail Nami'nin *Secde* adlı şiirinde ise düşmanın yurttan atılması ve işgalden kurtulmuş olmanın verdiği mutluluğa yer verilmektedir. Düşmanın kahrolup gitmesi, Türk milletini rahatlatmış ve milletin ruhu huzur bulmuştur. İsmail Nami bu hisleri

*Göğsüme sığmayan kalbimde şükran;
Geldim huzuruna işte Allah'ım!
Düşmanın büsbütün mahvolduğu an,*

⁵⁴ Sağdıç, R. N. (1923). *Sulh Çiçekleri*, *Dilek*, S.2, 01 Nisan 1923, s.10.

*Yetsin senelerce dinmeyen âhum!*⁵⁵

dizeleriyle anlatmıştır.

Fazıl Reşit ise vatani düşman işgalinden kurtaran Türk ordusuna duyduğu şükranı ve minneti şu dizelerle anlatır:

Hürmet sana, selam sana ey ordum!

Sâyenizde gülşen oldu bu yurdum!

Adl-i hakla payidâr ol ey millet!..

*Efrâdına, serdârına bin minnet!..*⁵⁶

Çağlayan dergisinde ise 12 adet kahramanlık şiirine yer verilmiştir. Bu şiirlerde, gençlerdeki hürriyet hissi, düşman işgalinin verdiği acı, efelerin heybetleri ve cesaretleri, Türklük sevgisi, Türk ordusunun gücü, vatan sevgisi ve şehit annelerinin duyduğu hüznün anlatılmıştır.

Ziya Gökalp'in yazdığı *Kıta* adlı şiir, gençlerin yüreklerindeki hürriyet isteği ve coşkusuna gönderme yapmaktadır. Bu hürriyet isteğini Ziya Gökalp şu dizelerle anlatmaktadır:

Yaşlıları esir olan bu millet

Ey genç senin hür kalbine dayanır..

Kalpten gelen fikirlerdir; hürriyet

*Ne verilir, ne alınır; yaşatır*⁵⁷

Orhan Şaik (Gökyay)'ın yazdığı *Duydum Ki* şiiri, düşman işgalinden duyulan teessürü, tabiata yansıtmıştır. Gecenin saçları dağılmış, goncanın yaprağı kıvrılmıştır. Orhan Şaik, teessürün tabiata yansımasını şu dizelerle anlatmıştır:

Dağılmış saçları kara gecenin

Diclenin yüzü bir duvak olmuş

Kıvrılmış yaprağı açan gonçenin

*Ağlamak isteyen bir dudak olmuş*⁵⁸

Çağlayan dergisinde çıkmış 12 kahramanlık şiirinin 3'ü efeler ile ilgilidir. Efelerin cepheye gidişi, cesareti ve heybetini anlatan şiirler Ferruh Niyazi, Esat Adil (Müstecaplıoğlu) ve Fuat'a aittir.

Ferruh Niyazi'nin *Efeler* adlı şiiri, efelerin cepheye gidişini anlatmaktadır. Bir

⁵⁵ İsmail Nami (1923). *Secde, Dilek*, S.5, 15 Mayıs 1923, s.9.

⁵⁶ Fazıl Reşit (1923). *Orduma Hitap, Dilek*, S.6, 1 Haziran 1923, s.5.

⁵⁷ Ziya Gökalp (1925). *Kıta, Çağlayan*, S.2, Kasım 1925, s.15.

⁵⁸ Gökyay, O. Ş. (1926). *Duydum Ki., Çağlayan*, S. 7, 15 Ocak 1926, s.7.

tahkiye ihtiva eden şiirde efelerin cepheye gidişi şöyle anlatılmıştır:

*Bir gündü haber esti ufuklardan; “ilerle...”
Yollandık o gün cepheye bir kanlı hevesle,
Üç gün gece gündüz yürüdük sam yeli olduk
Hakkın kolu düşmanlara tufan seli olduk⁵⁹*

Fuat ise *Bir Zeybek* adlı şiirinde zeybekleri farklı bir yönden işlemiş, Aydın zeybeğinin heybetine şu dizelerle dikkat çekmiştir:

*Yollarda rüzgârım, dağda fırtına
Hey bana Aydın'ın zeybeği derler!
Yaslanan efe, yüz dağın sırtına
Dumanlı dağların tek beyi derler⁶⁰*

Esat Adil (Müstecaplıoğlu), efelik temalı şiirinde en ünlü efelerden biri olan Çakıcı'ya (Çakırcalı Mehmet Efe) gönderme yapmıştır. Bu şiirde onun cesareti ve karşı koyma kararlılığı dizelere şu şekilde yansımıştır:

*Atıyor dizgini, çek mavzerini
Yarıver safları arslan Çakıcı*

*Ödemiş yolları askerle dolu
Tutmuş etrafını jandarma kolu
Odur ancak kurtulma yolu
Karşı koy bir daha taslan Çakıcı⁶¹*

Ali Hadi, *Hedef Akdeniz Üstü* adlı şiirinde Türk ordusunun gücü karşısında duyduğu heyecanı anlatmaktadır. Türk ordusunun savaşa gidip düşmanı helak etmesini, süngüsüne binlerce Yunan kellesi takıp karanlıkları yırtmasını

*“Türkoğlu, bu gün hasmını helâk etme zamânı
“Koş cenge, uç al ürküt akınlarla cihânı
“Git süngüne binlerce Yunan kellesi tak da
“Zulmetleri yırt, onları at garba şafakta,⁶²*

dizeleriyle istemektedir.

Kahramanlık şiirleri içerisinde bir de ağıt vardır. *Köylü Bir Şehit Anasının Enîni* adlı şiiri Nüzhet Şükrü yazmış olup Sakarya Meydan Muharebesi'nde şehit düşen gencin köylü annesinin yaşadığı hislere yer verilmektedir. Bu şiirde

⁵⁹ Ferruh Niyazi (1926). Efeler, *Çağlayan*, S.10, 1 Mart 1926, s.14.

⁶⁰ Fuat (1926). *Bir Zeybek*, *Çağlayan*, S.15, 15 Mayıs 1926, s.15

⁶¹ Müstecaplıoğlu, E. A. (1926). Çakıcı, *Çağlayan*, S.11, 15 Mart 1926, s.12.

⁶² Ali Hadi (1926). *Hedef Akdeniz Üstü*, *Çağlayan*, S.11, 15 Mart 1926, s.9.

*Yavrucuğum şehîd oldu geçen zafer ânında;
Yunanlıya mezâr olan Sakarya'nın yanında.
Ya gâziyim anacığım ya şehîd diyordu...*

dizeleriyle şehit oğulun annesine söylediği son sözlere yer verilmiş ve buradaki trajik havaya dikkat çekilmiştir.

Irmak dergisinde kahramanlık şiirleri kategorisinde 7 şiir yayımlanmıştır. Bu şiirler, Mim Re, Ahmet Asım, Ha Ayn, Esad (Adil Müstecaplıoğlu), Elif Ayn (Esat Adil Müstecaplıoğlu), Mustafa Doğan ve Celal Sıtkı'ya aittir.

Irmak'ta yayımlanan kahramanlık şiirleri çektiğimiz tarihi eziyetler, İzmirliilerin ve Balıkesirliilerin işgal karşısında yaşadığı sıkıntılar, Balıkesir'in kurtuluşu, Anadolu'nun destansı olaylara sahne oluşu, Eftelle (Pamukçu) zeybeğinin mağrur hali ve bayrak sevgisi temalarından oluşmaktadır.

Ahmet Asım'ın yazdığı *İzmir İçin... Zavallı Yurt* adlı şiirde İzmirliilerin düşman işgali karşısında yaşadığı derin teessür

*Duyuldu hâke eninler semâya figânlar
Döküldü dağlara çıplak zavallı insanlar
Bütün nasibi mukadder bu şehre hep dehrin⁶³*

dizeleriyle ifade edilmiştir.

Ha Ayn'ın yazdığı *6 Eylül* adlı şiirde düşman işgalinden kurtuluşun verdiği mutluluk anlatılmaktadır. Halk, yaralarını sarmakta; ağlayanlar, gözyaşlarını silmekte; hayat, yavaş yavaş normale dönmektedir. Bu durum

*Bir sabah eylülün altıncı günü
Atlılar dağları hızla aştılar
Sildiler nineler yaşlı gözünü
Hasretle öpüşüp kucaklaştılar*

*Yurdumun kızları 6 Eylül
Hicranı son defa bu gün attılar
Yurdumun kızları 6 Eylülle
Bu günde sevişip nişanlandılar⁶⁴*

dizeleriyle anlatılmıştır. Bu şiir, ordunun ve atının gözünden değil de halkın gözünden yazılmasıyla bakış açısı yönünden dikkat çekicidir.

⁶³ Ahmet Asım (1928). İzmir İçin... Zavallı Yurt, *Irmak*, S.6, 15 Mayıs 1928, s.16.

⁶⁴ Ha Ayn (1928). 6 Eylül, *Irmak*, S.13, 15 Eylül 1928, s.4.

Elif Ayn (Esat Adil Müstecaplıoğlu)'nun yazdığı *Anadoluya* adlı şiirde Anadolu'nun pek çok kanlı ve destansı olaylara sahne olduğu anlatılmaktadır. Anadolu, tarih boyunca birçok büyük olaya, savaşa ve mücadeleye sahne olmuştur. Elif Ayn da bu duruma

*Bir destan yazdın ne mutlu sana
Her sahifesinde zaferler dolu
Bu ne cidal.. Yoksa susayan kana
Hep sana mı koştu ey Anadolu!*⁶⁵

dizeleriyle yer vermiştir.

Mustafa Doğan'ın *Eftelle Zeybeği*⁶⁶ adlı şiirinde eski adıyla Eftelle, şimdiki adıyla Pamukçu'da olan zeybeğin destansı ve mağrur duruşu anlatılmaktadır. Eftelle zeybeğinin korkunç yüzü bile öldürücü, derisi çeliktendir. Zeybeğin heybeti dizelere şu şekilde yansımıştır:

*Sordular yüzü mü öldüren korkunç diye
Derisi çelikten, elbisesi tunç diye
Bana zafer anlattı gözlerinin alevi
şahlanan at üstünde Eftelle zeybeğinin.*⁶⁷

Gençleryolu dergisinde kahramanlık şiirleri kapsamında 11 adet şiir çıkmıştır. Bu şiirler Türklük, Türklük sevgisi, düşman işgaline duyulan öfke, Mehmetçiklerin heybeti gibi alt temalar çerçevesinde işlenmiştir.

Bu şiirlerin ilki, bir marş biçiminde olan, Veçhi'nin yazdığı *Çünkü Türküz* şiiridir. Bu şiirde şair, Türk olmanın mahiyetini ve Türklüğün gücünü büyük bir coşkuyla şu dizelerle anlatmaktadır:

*Tutarken kâinatı evladın avucunda,
Yaşar sevgin ruhumun göklere urucunda:
Asrımızın mukadderatı süngümüzün ucunda;
Biz vatanın ufkunda esen zafer yeliyiz..*⁶⁸

Fazıl Behiç'in yazdığı *Tarihten Bir Sahife*⁶⁹ adlı şiirde ise Türklerin cesareti ve cihangirliği anlatılmaktadır. Türkler hür doğmuştur, esaret bilmezler. Türkler, bu

⁶⁵ Müstecaplıoğlu E. A.(1928). *Anadoluya*, *Irmak*, S. 13, 15 Eylül 1928, s.11.

⁶⁶ Mustafa Doğan (1928). *Eftelle Zeybeği*, *Irmak*, S.13, 15 Eylül 1928, s.13.

⁶⁷ Söz konusu şiir, Sabahattin Gültekin'in yazmış olduğu *1928'de Yayımlanan Bir Taşra Dergisi: Irmak Üzerine* adlı makalesinde derginin bütün sayılarındaki yazılar listelenmesine rağmen listeler içinde bulunmamaktadır.

⁶⁸ Veçhi (1929). Çünkü Türküz, *Gençleryolu*, S.4, 15 Nisan 1929, s.9.

⁶⁹ Fazıl Behiç (1930). *Tarihten Bir Sahife*, *Gençleryolu*, S.29, 30 Nisan 1930, s.2.

sayede bağımsızlık ve hürriyet yolunda düşmanlarını büyük bir başarıyla alt etmişlerdir.

*Dünyanın en serâzât bir millettiz biz,
Hür doğmuşuz, hür yaşadık, hür öleceğiz;
Esaretin manası yok lisanımızda.....*

*En azılı düşmanları beyninden vurduk;
Biz daha dün Sakarya 'da öyle bir yumruk
İndirdik ki Yunanlının çürük beynine.⁷⁰*

O. Nazif ise 30 Haziran adlı şiirinde Balıkesir'in Yunan işgaline uğramasından duyulan teessürü anlatmaktadır. 30 Haziran Balıkesir tarihi adına oldukça kara ve kötü bir gündür. Şiire göre halk, bu günü aklından çıkarmamalı ve öfkesini diri tutmalıdır.

*Bu gün bizden almıştı yurdu Yunan domuzu
Mazlumların kanları seller gibi çağladı...
Ak sakallı, kır saçlı ihtiyarlar ağladı..
Unutma ey hemşeri bu Haziran otuzu!..⁷¹*

Celal Sıtkı'nın *Mehmetçikler* adlı şiirinde askerlerimizin cesareti, heybeti ve fedakarlığı anlatılmaktadır. Mehmetçikler çelikten bir yay, tunç çehreli bir alaya benzetilmiştir. Hür yaşamak için canlarını esirgemeyenler yiğitler olarak görülmektedir. Mehmetçiğe olan bu saygı şu şekilde belirtilmiştir:

*Düşmanı tepeliyen,
"Vatanım, benim!.." diyen
İşte er oğlu erler*

*Düşmanı ezmek için,
Hür, serbest gezmek için
Can esirgemeyenler..⁷²*

Kahramanlık şiirleri açısından en fazla yayın yapan dergi *Kaynak*'tır. *Kaynak* dergisinde kahramanlık şiiri başlığında 63 şiir çıkmıştır. Bu şiirler pek çok alt temalardan oluşmaktadır. Bu alt temaların başlıcaları, Balıkesir'in işgalden kurtuluşu, Türklük sevgisi ve gururu, şehitlere duyulan minnet, askerlerimizin cesaret ve güçleri, Türk analarının savaşta gösterdiği cesaret, memleket sevgisidir.

⁷⁰ Söz konusu şiir birebir aynı şekilde olmak üzere 70. sayıda bir kez daha yayımlanmıştır. Fazıl Behiç (1932). Tarihten Bir Sahife, *Gençleryolu*, S.70, 15 Nisan 1932, s.3.

⁷¹ O. Nazif (1930a). 30 Haziran, *Gençleryolu*, S. 33, 30 Haziran 1930, s.6.

⁷² Celal Sıtkı (1932). Mehmetçikler, *Gençleryolu*, S.70, 15 Nisan 1932, s.3.

Kaynak dergisinde en fazla şiir yayımlayan şairler Esat Adil (Müstecaplıoğlu), İbrahim Şevki (Işıkman), A. Osman Balkır, Cemal Tutaş, Orhan Ülkülü, Oğuz Özdeş, Selçuk Özçelik, Vahdet Başaran, Selahattin Savcı, İsmail Hakkı Akay, Basri Gocul, Behçet Kemal Çağlar gibi isimlerdir.

Bu şiirlerin ilki İbrahim Şevki (Işıkman)'a ait olan *6 Eylül*'dür. Şaire göre 6 Eylül tarihinden önce düşman halkın güneşini karartmış, gündüzünü geceye çevirmiştir. Düşmandan kurtulmak için çok fazla kan dökülmüş, ateş sağanağı açılmıştır. Millî Mücadele'nin ilk kurşununu atan şehrin Balıkesir olması ise gurur vericidir. Bütün bu duygular:

*Gündüzümüz geceydi.. Ömrümüz bir işkence
Gibi sürüp giderdi!..
Gönülleri kaplıyan ölüm yüzü kederdi!..
Önümüz bir uçurumdu, yönümüz de kapkara,
Bir "kurtuluş güneşi" işte doğdu o sıra.⁷³*

dizeleriyle tasvir edilmektedir.

Esat Adil'in *Balıkesir* şiirinde ise Balıkesir'in Millî Mücadele'deki yeri anlatılmaktadır. Balıkesir'in ilk kurşunu atması ve düşman ile sultanın yurda saldırısına karşı koymasından duyulan haklı gurura şu dizelerde yer verilmektedir:

*"Düşman"la "Saray" yurduna saldırdığı gün,
İlk kurşunu sen oldun atan bağına zulmün..
Haysiyeti milliyeni sancak yapıp açtın,
İman dolu bir gayreti etrafına saçtın.⁷⁴*

A. Osman Balkır'ın yazdığı *Ben Kimim?* başlıklı şiirde Türk olmanın verdiği gurur anlatılmaktadır. Türkler, dünyanın her yanına atlarını dolaştırmış, bozkurtun peşinde fetihten fethe koşmuş bir millettir. Osman Balkır, Türklerin cihangirliğini şu dizelerle anlatmaktadır:

*Aştım bir kükreyişte Kafkas'ın dağlarını;
Yarattım bir yepyeni ülke Anadolu'da...
Atımın nallarile Karpatlar'ın karını
Açarak ben gösterdim bozkurlara yolu da...⁷⁵*

⁷³ Işıkman, İ. Ş. (1934b). 6 Eylül, *Kaynak*, S.19-20, Ağustos- Eylül 1934, s.429. Adı geçen şiir *Savaş* gazetesinde de yayımlanmıştır: Işıkman, İ. Ş. (1934). 6 Eylül, *Savaş*, S.252, 6 Eylül 1934, s.3.

⁷⁴ Müstecaplıoğlu, E. A. (1934a). Balıkesir, *Kaynak*, Ağustos- Eylül 1934, s.441.

⁷⁵ Balkır, A.O. (1935). Ben Kimim?, *Kaynak*, S.24, Ocak 1935, s.508. Bu şiir Osman Nazif imzasıyla *Savaş* gazetesinde yayımlanmıştır. O. Nazif, (1934). Ben Kimim?, *Savaş*, S.294, 29 Ekim 1934, s.3.

Cemal Tutaş da yazdığı *Vatan Anası* şiiriyle yiğit Türk erkeklerini yetiştirenlerin yiğit Türk kadınları olduğunu ve Türk kadınlarının ne kadar cesur ve kuvvetli olduğunu

*Sarsılmaz yurdumuzun odur asıl anası,
Halis düşman kanıdır ellerinin kınası,
Memleketi uğruna terk edip her şeyini
Kahramanca harp etti toplayıp eteğini⁷⁶*

dizeleriyle anlatmaktadır. Türk kadınının da Türk erkeği kadar vatanına bağlı, düşmana karşı gözü pek olduğu çarpıcı biçimde vurgulanmaktadır.

Vahdet Başaran, Mehmetçiklerin kahramanlığını anlattığı *Vatan Fedailerine* adlı şiirinde Mehmetçiklerin hiçbir fedakarlığının boşa gitmediğinin altını çizmektedir. Mehmetçiklerin çektiği hicran ve hasret, verdikleri can ve döktükleri kan hürriyet olarak geri dönmüştür:

*Ey mahzun gönülleri hicran ve hasret dolu!
Ey vatani uğruna can veren Mehmetçikler!
Sizin gayretinizle kurtuldu Anadolu
Boşuna gitmedi hiç çektiğiniz emekler⁷⁷*

Kahramanlık şiirleri içinde önemli bir tema olarak Çanakkale Savaşları da bulunmaktadır. Çanakkale, Türklüğün kaderinin belirlendiği önemli dönüm noktalarındandır. Selçuk Özçelik de yazmış olduğu *Çanakkale* adlı şiirde bu konuyu vurgulamakta ve burada şehit düşen askerlere duyduğu minneti şu dizelerle ifade etmektedir:

*Ey şanlı Çanakkale, kahramanlar otağı
O şerefli toprağın şehitlerin yatağı
Üstünde nice Türk'ün aktı temiz kanları
Onlar öldüler fakat; ölmeyecek şanlıları⁷⁸*

Alkım dergisinde de 17 adet kahramanlık şiiri bulunmaktadır. Bu kahramanlık şiirleri Türklerin fetih ruhunu, vatan sevgisini, şehitlere duyulan minneti, Meriç Nehri'ne dökülen kanı, Mehmetçiklerin yiğitliğini, Edirne'nin düşman işgalinden kurtuluşunu anlatmaktadır.

Alkım'da yayımlanan 17 kahramanlık şiir içinde sadece Talha Sözen'in *Yüz Yıl*

⁷⁶ Tutaş, C. (1935). *Vatan Anası*, *Kaynak*, S.28, 19 Mart 1935, s.558.

⁷⁷ Başaran, V. (1935). *Vatan Fedailerine*, *Kaynak*, S.30, 19 Temmuz 1935, s.641.

⁷⁸ Özçelik, S. (1937). *Çanakkale*, *Kaynak*, S.53, 19 Haziran 1937, s.142.

Sonra şiiri serbest ölçüyle, kalanı ise hece ölçüsüyle yazılmıştır. *Alkım*'da en çok şiirleri bulunan şairler harf sırasıyla Erdem Selenge, Hikmet Ertürk, Mehmet Yaşar, Orhan Ülkülü ve Talha Sözen'dir.

Alkım'da çıkan kahramanlık şiirlerinden olan *Eribenin Ölümü*, Orhan Ülkülü'ye ait bir şiirdir. Bu şiirde şehit düşmüş bir Türk kızının övgüsü yer almaktadır. Bu Türk kızının cesareti ve yiğitliği tarihe geçmiştir. Orhan Ülkülü, bu yiğitliğe dizelerinde şöyle yer vermektedir:

*O kıpkızıl göklerden Ankara'ya atıldın,
Tarihin yazmadığı yiğitlere katıldın.
O al göklerde söndün oldun şahap yıldızı,
Yaşıyorsun kalplerde ey kahraman Türk kızı.⁷⁹*

Talha Sözen'e ait *Yüz Sene Sonra* adlı şiirde vatani kurtarmak için şehit düşen Mehmetçiklere duyulan minnet göze çarpmaktadır. Onlar, vatani kurtarmak uğrunda kefensiz ve tabutsuz halde ovada vurulmuş halde yatanlar, kutsal görevlerini yerine getirmiş insanlardır. Mehmetçiklerin yaptıkları bu büyük fedakârlık yüz sene sonra da unutulmayacak, daima minnetle anılacaklardır:

*O ıssız vahada uyuyan ecdatlarını selamlayacak
Ve diyecekler: "Bu büyük mezarlıkta binlerce;
Kefensiz ve tabutsuz yatan çiftçi ve askerler
Hepsi bir akşamda, önlerinden vurulmuş olarak yatıyorlar
Onlar mukaddes vazifelerini ikmal etmişlerdir.⁸⁰*

Mehmet Bozkurt'un yazmış olduğu *26 Mart* adlı şiirde ise Edirne'nin düşman işgalinden kurtuluşu anlatılmıştır. Bu kurtuluş ile halk bayram havası içindedir. Herkes mutlu, herkes coşkuludur. Mehmet Bozkurt, Edirne'nin kurtuluşunun verdiği coşkuyu şu dizelerle anlatmaktadır:

*Çınliyordu her yerde "yaşa" "varol" sesleri
Haykırıyordu herkes "yaşasın asker" diye
Girmişti Edirne'ye çünkü Türkün askeri,
Kavuşmuştuk yine biz güzelim Edirne'ye!⁸¹*

Hüdaî Süsoy ise *Vatanım* adlı şiirinde vatan sevgisine büyük bir coşkuyla yer vermiştir. Şair vatanını çok sevmekte, vatani için çok çalışmaktan zevk duymakta ve vatan uğruna ölmeye can atar haldedir. Şair bu coşkuya şu dizelerde yer vermektedir:

⁷⁹ Ülkülü, O. (1937). *Eribenin Ölümü*, *Alkım*, S.2, 15 Ocak 1937, s.21.

⁸⁰ Sözen, T. (1937). *Yüz Sene Sonra*, *Alkım*, S.4, 15 Mart 1937, s.16.

⁸¹ Bozkurt, M. (1938). *26 Mart*, *Alkım*, S.16-17, 15 Nisan 1938, s.19.

*Her şeyden mukaddessin, sen ey güzel vatanım
Ben de senin uğrunda ölmeğe can atanım
İleri gitmek için her şeyi bilmek için
Ben her an geceleri, gündüzlere katanım⁸²*

Ege dergisinde ise kahramanlık şiiri olarak görülebilecek tek şiir yayımlanmıştır. Bu şiir, Ruhi Naci Sağdıç'ın *Milli Şehitlerimizin Anıdırna* adlı şiirdir. Bu şiirde Ruhi Naci, Mehmetçiklerimizin vatanı kahramanca savunduklarını ve vatanı korumak uğrunda canlarını hiçe saydıklarını şu dizelerle anlatmaktadır:

*Düşman saldırınca güzel vatana
Karşı durdun bize kurşun atana
Ne mutlu sendeki o temiz kana
Sınırda kanları akan Memedim!⁸³*

Özetlemek gerekirse, Balıkesir dergilerinde çıkan kahramanlık şiirleri, dönemin hamasi edebiyatına uygun ve uyumlu bir surette çıkmıştır. Bu şiirlerde vatan sevgisi, ordumuzun gücü, Mehmetçiklerimizin cesareti, fedakarlığı ve heybetleri, efelerin Millî Mücadele'ye katkıları gibi genel temalar olmasıyla birlikte, Hatay'ın anavatana katılması, beş hava şehidi vermemizin ardından duyulan teessürün bulunduğu diğerlerine nazaran somut ve güncel temalar ve şiirler de bulunmaktadır.

Kahramanlık şiirleri, Balıkesir dergilerinde çıkan toplam 1348 şiirin 114'ünü teşkil etmektedir. Bu da toplam şiire oranının %8'i olduğu anlamına gelir. Dönem şartları altında bu sayının dikkat çekici olduğunu söylemek mümkündür. Bu şiirleri en fazla yayımlayan dergi 63 adet şiir ile *Kaynak*'tır.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan kahramanlık şiirleri incelendiği zaman hamasi edebiyata ve Millî edebiyat geleneğine en uygun ölçü olan hece ölçüsünün serbest ve aruz ölçülerine nazaran çok daha baskın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Sayılı örnekler haricinde şiirlerin hece ölçüsüyle yazıldığını söylemek mümkündür.

Balıkesir dergilerinde çıkan kahramanlık şiirlerinde sanat kaygısı oldukça zayıftır. Bunun başlıca iki nedeni, şiirlerde didaktik unsurların ve tahkiye unsurlarının ön plana çıkmış olmasıdır. Didaktik unsurlar, halka doğrudan öğüt vermek ve halkı yönlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Tahkiye unsurları ise şiirlerdeki fiiller sayesinde görülmektedir. Bu şiirlerde fiillerin çokluğuyla şiire hareket katılmış, şiirin

⁸² Süsoy, H.(1938). Vatanım, *Alkım*, S.23-24, 29 Ekim 1938, s.10.

⁸³ Sağdıç, R. N. (1941a). Milli Şehitlerimizin Anıdırna, *Ege*, S.1, 29 Ekim 1941, s.5

işaret ettiği dönem ve durum okurun gözünde canlandırılmaya çalışılmıştır. Bu iki unsurun fazlaca kullanılması, sanatsal unsurları ve daha da önemlisi sanat kaygısını arka plana çekmiştir.

4.2.1.1.3. Tabiat Şiirleri

Tabiat şiirleri, Türk ve dünya edebiyatında en eski zamanlardan beri yazılan şiirlerdir. Siyavuşgil'e göre din gibi, ilim gibi, sanat da, şiir de tabiatla insan arasında kurulan mücadeleden doğmuştur. Tabiat, insan zekasının ve hayal gücünün ilk ilham kaynaklarından (Siyavuşgil, 1993, s.7).

İslamiyet öncesi Türk edebiyatında koşuklar ile görülmeye başlanan tabiat şiirleri İslamiyet döneminde Halk edebiyatında özellikle koşmalar ve semailerle, Divan edebiyatında ise özellikle kasidelerin nesib ve teşbib bölümlerinde görülür. Elbette bahariye, şitaiyye gibi kasidelerde veya gazellerde çeşitli tabiat unsurlarını görmek de mümkündür.

Söz konusu dönemlerin şiirlerinde tabiat genel manada ferahlatıcı, insanı iyi hissettiren bir şekilde görülmektedir. Ancak daha önemli bir yönü ise şiirde bir dekor niteliği taşımalarıdır.

Jean Jacques Rousseau'nun özellikle Emile adlı eserinde tabiata dair görüşleri dikkat çekicidir. Rousseau'nun tabiatın güzelliğinin insanların eserleri ve medeniyetinden üstün olduğu düşüncesi romantikleri etkilemiştir (Kaplan, 2006, s.79). Romantik yazar ve şairler tabiata kalbin gözü ile bakmış ve her türlü teselliyi tabiatta aramışlardır (Siyavuşgil, 1993, s. 9). Bu fikir ise Türk edebiyatına Hâmid aracılığıyla gelmiş ve Hâmid, *Sahra* adlı eserinde tabiat ile medeniyeti karşılaştırmıştır. Bu şiirde kışın güzel bir mevsim oluşu ve çobanın hayatı tabiat şiirlerine önemli bir yenilik katmıştır (Enginün, 2016, s. 510). Önceki dönemlerde tabiat, genel itibarıyla bir dekor olarak yer alırken Hâmid ile birlikte tabiat artık görülen, duyulan, işitilen, hissedilen ve en farklı olarak da hayran olunan bir mertebeye yükselmiştir.

Servet-i Fünun edebiyatında tabiata verilen önem, duygu ve hayal dünyasına verilen önemden az değildir (Kaplan, 2010, s. 50). Servet-i Fünun sanatçıları bütün duyularını tabiata açarak tabiatı bir maddeler bütünü olarak değil, kendine ait ruhu olan bir varlık olarak görmüşlerdir.

Kimi zaman gerçeklerden kaçış vasıtası olarak tabiatı gören Servet-i Fünuncular, tabiatı bir hayal âlemi olarak kabul etmişlerdir. Bu esnada tabiatı sadece gördükleri şekilde değil çoğunlukla tablolarından yola çıkarak algılamışlardır. Bu sebeple tablo altı şiirleri Servet-i Fünun döneminde ortaya çıkmıştır.

Servet-i Fünun ile başlayan parnasyen şiirin yanına Fecr-i Ati ve özellikle Ahmet Haşim ile sembolizmin katılması şiirde tabiata başka bir bakış açısı getirmiştir. Ahmet Haşim, *Yollar* ile birlikte sembolizmi özellikle tabiat üzerinde kullanmış, şiirlerinde göl, kuşlar, ay, gece, hazan, Dicle, çöl gibi unsurlara sıkça yer vermiştir. Bu unsurlar şairin ruh halini yansıtacak biçimde ve dikkat çekici bir peyzaj dahilinde değerlendirilmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde ise temel olarak iki tabiat anlayışıyla karşılaşırız. Bu anlayışların ilki Hâmid ile başlayıp Haşim'e uzanan ve saf şiire yönelen anlayıştır. Bu anlayıştaki şiirlerde derin bir sanat kaygısı ve Batılı felsefi düşüncelerin etkisi sezilmektedir. Söz konusu şiirler için Mustafa Özsarı, Bergsonizmin etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Özsarı, 2002, s. 130).

Diğer anlayış ise Millî Edebiyat anlayışından kaynağını almış olan memleketçi şiirdir. Millî romantik şiirin bir devamı niteliğindeki bu anlayış, Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra aydınların Anadolu'yu tanımaya başlaması ve şiirlerine aktarmasıyla kuvvet kazanmıştır. Bu şiir anlayışında sanat kaygısı kuvvetli olmamakla beraber Anadolu tabiatı yüzeysel biçimde ele alınmıştır.

Balıkesir dergilerinde çıkan şiirler değerlendirildiği zaman tabiat şiirlerinin, Balıkesir dergilerinin en fazla yayımladığı ikinci şiir teması olduğunu görülür. Balıkesir dergilerinde 214 adet tabiat şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirlerin 1'i *Yeni Edremit*'te, 2'si *Dilek*'te, 14'ü *Çağlayan*'da, 27'si *Irmak*'ta, 23'ü *Gençleryolu*'nda, 97'si *Kaynak*'ta, 48'i *Alkım*'da ve 2'si *Ege*'de çıkmıştır.

Balıkesir dergilerinde çıkan tabiat şiirleri, tema itibariyle çeşitli alt gruplar halinde incelenmeye müsaittir. Bu alt gruplar tabiat ve tabiatın unsurlarının güzellikleri, günün belirli zamanlarının tabiatındaki görünüşleri, mevsimlerin tabiata etkileri, belirli yerleşim yerlerinde gözlenen tabiat, çoban ve kır hayatı olarak düşünülebilir.

Dilek dergisinde tabiat şiiri kategorisinde 2 şiir yayımlanmıştır. Bunların ilki Hamid'in *Kış* adlı şiiri, diğeri ise Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'nun *Şarkı*'sıdır.

Hamid'in şiiri kışın acımasızlığını, Esat Adil'in şiiri ise gül bahçesindeki neşeyi anlatmaktadır.

Çağlayan dergisinde 14 tabiat şiiri çıkmıştır. Bu şiirler günün çeşitli zamanlarında doğanın görünümü, Ay'ın güzelliği, mevsimlerin doğaya kattıkları, çoban hayatı ve doğanın güzellikleri temaları çevresinde yazılmıştır. *Çağlayan* dergisinde en fazla tabiat şiiri yazan şairler, Faik Ali, Orhan Şaik (Gökyay), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Ruhi Naci (Sağdıç), Muharrem Hasbi, Ali Ekrem, Arif Nihat ve Sındırgılı İbrahim'dir.

Irmak'ta 27 adet tabiat şiiri neşredilmiştir. Bu şiirler mevsimlerin tabiata etkisine, günün belirli saatlerinin görünümüne, tabiatın ve tabiat unsurlarının güzelliğine, kır ve köy hayatına dairdir. *Irmak* dergisinde en fazla şiiri olan şairler Refik Fikret (Sağnak), Çubukçuzade Sıtkı, Celal Sıtkı, Elif Ayn (Esat Adil Müstecaplıoğlu), Hamdi Ali, Şinasi Gündoğdu'dur.

Gençleryolu dergisinde tabiat şiirleri kategorisi altında 23 şiir yayımlanmıştır. Bu şiirlerin temaları; tabiat ve tabiat unsurlarının güzellikleri, mevsimlere göre tabiatın görünümü, günün belirli saatlerinin tabiata etkileri ve oluşturduğu manzaralar, kır ve köy hayatı ile insanın tabiat ile iç içe olmasının verdiği huzur olarak dağılım göstermektedir. *Gençleryolu* dergisinde en fazla tabiat şiiri olan şairler Mahmut Remzi, Osman Nazif, Mustafa Doğan, N. Zeki ve Fahri Fahir'dir.

Balıkesir dergilerinde en fazla tabiat şiiri yayımlayan dergi *Kaynak*'tır. *Kaynak*'ta 97 adet tabiat şiiri yayımlanmıştır. *Kaynak*'taki 97 tabiat şiiri tabiatın ve tabiat unsurlarının güzellikleri, belirli yerleşim yerlerinin tabiatları, günün belirli saatlerinin tabiatındaki görünümü, mevsimlerin tabiata etkileri, çoban ve kır hayatı, tabiat olayları gibi temler çevresinde yazılmıştır. *Kaynak*'ta tabiat şiirlerini en fazla yazan şairler Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Orhan Şaik (Gökyay), Halil Sezai (Paracıkoğlu), İbrahim Şevki (Işıkman), Refik Fikret (Sağnak), Salih Vecdi Bora, Kevser Selçuk, A. Osman Balkır gibi şairlerdir.

Alkım dergisinde 48 adet tabiat şiiri çıkmıştır. Bu tabiat şiirleri tabiat ve tabiat unsurlarının güzellikleri, günün belirli zaman dilimlerinin sunduğu tabiat manzarası, yerleşim yerlerinin tabiatları, mevsimlere göre tabiatın halleri ile çoban ve kır hayatı gibi temleri işlemiştir. *Alkım*'da en çok tabiat şiiri yazan şairler Mehmet Yaşar, Halil Soyuer, Sırrı Çoruh, Talha Sözen, Orhan Ülkülü'dür.

Ege dergisinde 2 adet tabiat şiiri çıkmıştır. Bu şiirleri Leman Kızıldağ ile F. Aca yazmıştır. Söz konusu şiirlerin ikisi de belirli bir yerleşim yerinin güzelliklerine dairdir. Bu yerleşim yerleri ise Edremit ve Akçay'dır.

Balıkesir dergilerindeki tabiat şiirlerinin bir kısmında dışavurumcu bir tavır görülür. Tabiat, bu şiirde Tevfik Fikret şiirinden alıştığımız gibi bir ruh halinin yansıtılmasıdır. Bu yansıtma çerçevesinde, anlatılmak istenen tabiatın kendisi değildir. Bir başka deyişle gerçek bir tabiatın müşahedesi yerine tabiatın şair tarafından tanzim edilmesi söz konusudur. Böylece lirik ben de kendi ruh halinin izlerini tabiatta görmektedir. Rıza Tevfik bu yansıtmaya

*Nûş ettim güneşin akan rengini
Ruhumu haz ile yakan rengini
Ufukta görünce o kan rengini
Felekler ben gibi dil-hûndur sandım⁸⁴*

dizelerinde yer vermiştir.

İncelenen dergilerde günün belirli saatlerinin tabiattaki görünümüne yer verilmiştir. Bu temde akşam ve gece vakitleri ön plana çıkmakla birlikte günün doğumu, sabah ve öğle vakitlerine dair şiirler de bulunmaktadır. Söz konusu şiirlerde seher, akşam ve gecenin güzel yanlarının anlatıldığı gibi korkutucu, zor ve hatta yıldırıcı yönleri de vurgulanmıştır. Burada da tabiatta Kant'ın yüce (sublime) kavramı görülmektedir. Yani tabiat zor ve korkutucu yönleriyle insanı zayıf ve çaresiz hissettirerek tabiatın büyüklüğü ve üstünlüğü karşısında insanda bir huşu hissi uyandırmaktadır⁸⁵.

Bu şiirlerin ilki Faik Ali'ye ait *Akşam*'dır. Şiirde akşamın özellikleri bir anlamda Servet-i Fünun estetiğinden kalma bir anlayışla sıralanmakta ve akşam saatlerinin uyandırdığı his şu dizelerle dile getirilmektedir:

*Akşam.. Ziyâya zulmetin, elvâna gölgenin
Akşam.. Sürûra hüznün olan talibi;
Mahsûs olur tebâ'üdü sâ'ât-i rûşenin,
Hırmanların hayâl-i nihan-ı takarrübü...⁸⁶*

⁸⁴ Bölükbaşı, R. T. (1918a). Akşam Garipliği, *Yeni Edremit*, S.1, 15 Mayıs 1918, s.5

⁸⁵ Kant'ın yüce hakkındaki görüşleri üzerine ek bilgi için bkz. Taylan Altuğ (1989). *Kant'ın Estetiği*, İstanbul: Pavel Yayınevi; GENOVA, Anthony C. (1972), Kant's Transcendental Deduction of Aesthetical Judgements, *The Journal of Aesthetics And Criticism*, Vol.30 No:4 (Summer 1972), Blackwell Publishing.

⁸⁶ Ozansoy, F. A. (1925). Akşam, *Çağlayan*, S.1,20 Ekim 1925, s.5

Sedat Raci'nin *Akşam* adlı şiirinde ise köyde akşam manzarası betimlenmiştir. Akşam olunca güneş saklanmış, göl ve bulutlar kızarmış, çoban da koyunları damlara sokmuştur. Kısacası gün ve hareketlilik bitmiş, istirahat vakti gelmiştir. Bu hareketliliğe dizelerde şöyle yer verilmiştir:

*Güneş karşıki dağın arkasına saklandı
Göl kızıla boyandı, gökte bulutlar yandı
Çoban ağıla soktu artık koyunlarını
Kuşlar yuvalarında bekliyorlar yarını⁸⁷*

N. Zeki (Tunaboşlu)'nun *Gölde Bir Akşam* adlı şiirinde göl kıyısında uyuyup kalan birinin akşam vaktindeki hisleri tasvir edilmiştir. Bu şiirde akşam, sadece oluşturduğu karanlık siluet olarak değil aynı zamanda diğer insanların evlerine dönmesiyle dışarıdakilerin yalnızlaştığı ve dışarda kalan insanlarda hissettirdiği hüznle birlikte şu dizelerle tasvir edilmiştir:

*Birden sıcak alınma düştü soğuk bir damla
Ürpererek silkindim, baktım her yer kararmış.
Uzaklaşırken oradan süratli adımlarla
Hissettim ki ruhumu derin hüznün sarmış⁸⁸*

A. Osman Balkır'ın yazdığı *Gece ve Ay* adlı şiirde gecenin sunduğu tabiat manzarasına yer verilmiştir. Bu manzara oldukça görkemli ve göz alıcıdır. Şaire göre geceleyn gökyüzü sincabi bir kubbe olur, yıldızlar bir altın avizeye dönüşür. Bu tabiat tasviri, dizelerde şöyle yer bulmuştur:

*Sincabî kubbedir gök yüzü gece;
Bir altın avize balkıyan yıldız...
Gönül avlamağa çıkar sessizce
Dağların ardından gülümser bir kız!⁸⁹*

M. Kemal Ertan, *Akşam* adlı şiirinde akşamları oluşan tabiat manzarasına dikkat çekmiştir. Bir diğer deyişle akşamın tabiata olan yankısı, akşamın tabiatta ön plana çıkardığı görünüm ön plana çıkarılmıştır. Şiirde akşamları suda kızıl gölgeler kaynaşmakta, dağlarda ihtişam artmakta, kuşlar ise yuvaya dönmektedir. Bu manzara şiirde şu dizelerle yansıtılmaktadır:

*Ağır ağır her yere çökerken garip akşam,
Suda kızıl gölgeler bin bir renkle kaynaşır..*

⁸⁷ Sedat Raci (1928). *Akşam*, *Irmak*, S.16, 15 Kasım 1928, s.8.

⁸⁸ Tunaboşlu, N. Z. (1929), *Gölde Bir Akşam*, *Gençleryolu*, S.18, 15 Kasım, s.7.

⁸⁹ Balkır, A. O. (1936a). *Gece ve Ay*, *Kaynak*, S.47, 19 Aralık 1936, s.360.

*Yeşil sıra dağlarda görülür bin ihtişam;
Yuvaya dönen kuşlar cıvıldaşır oynasır...⁹⁰*

Talha Sözen'in *Gece* adlı şiirinde gece vakti ortaya çıkan tabiat manzarasına yer verilmiştir. Akşam rüzgârları dağlarda ağaçları uykuya yatırmakta kuşlar sükunetle uyumakta yıldızlar denize aksetmektedir. Bir diğer deyişle gece, tabiatı sakinleştirmekte ve şiirde de belirtildiği üzere tabiatı uykuya yatırmaktadır. Bu doğa tasviri şiirde şu dizelerle aktarılmıştır:

*Dağların üzerinde sükûnet bulmuş akşam rüzgârı,
Dalgalandan ağaçları uykuya yatırıyor.
Çiğde kuş sükuneti uyuyor.
Ve yıldız mavi dalganın köpüğünü yaldızladı.⁹¹*

Elif Ayn (Esat Adil Müstecaplıoğlu)'nun yazdığı *Bir Sağanak Gecesi* adlı şiirde şiddetli yağış biçimi olan sağanak ile karanlığı barındıran gecenin kesişimiyle korkutucu bir sahne tasvir edilmiştir. *Bir Sağanak Gecesi*, tabiatın zorlu ve çetin yönlerini anlatan şiirlerden biri olarak şu dizelerle betimlenmektedir:

*Ufuklar karardı, sular karardı
Kapkara bir derya döktü boşlukta
Kayalarda çakan fırtınalardı
Sazlar parçalandı engin loşluklarda⁹²*

Refik Fikret (Sağnak)'ın *Gece Yarılarında*⁹³ adlı şiirinde gecenin ürkütücü yanları tasvir edilmiştir. El ayak çekilince yolların, evlerin, ağaçların gece yarılarında birer korku sakladığı belirtilmiştir.

Seher veya gün doğumu vakti, incelenen dergilerde yayımlanan bütün şiirlere iyi yanlarıyla yansımıştır. Seher vakti, günün getireceği güzelliklerin habercisidir. Üzülenler, kalp kırıklığı içinde olanlar çareyi yeni günden beklemektedir.

Esat Adil ise günün sabah saatlerinde doğanın görünümünü *Seher* adlı şiirinde anlatmıştır. Seherin tazeleyici gücü ile birlikte kuşlar ötüşmeye başlar, ufuklara pembe gölgeler düşer.

*Mahmûr bir edâ ile kuşlar figân eder..
Sâir olur sabâ yine bihoş, derbeder*

⁹⁰ Ertan, M. K. (1946). Akşam, *Kaynak*, S.155-156, Aralık 1945- Ocak 1946, s.5.

⁹¹ Sözen, T. (1936). Gece, *Alkım*, S.2, 15 Ocak 1936, s.5.

⁹² Müstecaplıoğlu, E. A. (1928a). Bir Sağanak Gecesi, *Irmak*, S.5, 15 Nisan 1928, s.9.

⁹³ Sağnak, R. F. (1928). Gece Yarılarında, *Irmak*, S.5, 15 Nisan 1928, s.8.

Âfâka mevce mevce düşer penbe gölgeler⁹⁴

Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun yazdığı *Gün Doğarken* adlı şiirde ise günün doğuşunun tabiata etkilerine yer verilmiştir. Günün doğumuyla güneş bir kızıl laleye dönüşmüş, alem başka bir hale gelmiş, bülbül gül fidanlığında uyanmıştır. Güneşin doğuşu, tüm canlıları yeni bir güne hazırlamaktadır. Bu hazırlanışla oluşan manzara okura

*Yol aldı bulutlar garptan şimâle,
Ufuklarda açtı bir kızıl lâle
Bütün alem döndü başka bir hâle
Gül fidanlığında bülbül uyandı⁹⁵*

dizeleriyle aktarılmıştır.

F. Tüzemen ise *Sarı Kırmızı* adlı şiirinde güneşin doğuşuyla oluşan manzarayı tasvir etmiştir. Diğer şiirlerde de olduğu gibi *Sarı Kırmızı*'da da güneşin doğumu, günün getireceği güzelliklerin habercisidir. Bu yüzden seher vakti şiirlere ümit verici yanıyla yansımıştır. *Sarı Kırmızı*'da da tabiatın güneş doğarkenki hali tasvir edilmiştir. Deniz sakin ve durgundur. Sabahın olmasıyla birlikte şair de mutlu ve ferahdır. Bu ferahlık tabiat ve kuşlara da neşe halinde yansımıştır.

*Ufukta kızıl güneş yükselirken bu sabah
Deniz ne kadar sakin ne durgun ve ölgündü;
Gözlerim ne sevinçli, kalbim ne kadar ferah
Tabiat ve kuşlar da benim gibi gülgündü⁹⁶*

Balıkesir dergilerinde tabiatın ve tabiata dair unsurların güzelliklerine sıklıkla yer verilmiştir. Bu şiirlerde çoğunlukla tabiatın güzellikleri, rahatlatıcılığı, insana neşe ve mutluluk verdiği anlatılmaktadır. Öte yandan tabiatın zorlu yönleri de bazı şiirlerde görülmektedir.

Söz konusu tabiatın ve tabiatın unsurlarının güzelliğine değinen şiirlerden biri Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'nun Divan şiiri geleneğine ait şarkı nazım biçimiyle yazdığı *Şarkı* adlı şiiridir. Şiirde gül bahçesindeki neşeye değinilmiştir. Walter G. Andrews bahçelerde duygusal vurgunun yansıtıldığını, hayat gibi tabiatın da çok düzenli ve denetimli bir ortamda ideal güzelliğinde görüldüğünü ve ideal bahçenin bir yandan da ideal sevgiliyi sembolize ettiğini işaret etmektedir (Andrews, 2012, s. 184).

⁹⁴ Müstecaplıoğlu, E. A. (1925b). Seher, *Çağlayan*, S.2, Kasım 1925, s.3.

⁹⁵ Müstecaplıoğlu, E. A. (1933). Gün Doğarken, *Kaynak*, S.6-7, Temmuz- Ağustos 1933, s.201.

⁹⁶ Tüzemen, F. (1938). Sarı Kırmızı, *Alkım*, S.14, 15 Ocak 1938, s.10.

Şiirde bahsedilen bu neşe, insanın denetiminde ve insanın belirlediği bir ortamda geçmesine rağmen insanın tesir ettiği bir neşe olmaktan ziyade tabiatın kendinde verilmişliğinden kaynaklanmaktadır:

*Ay doğdu ufuktan, gece bir nûra boyandı;
Bin gonca açıldı yine gül bahçelerinde...
Bülbüllerin ilhâmına âhular uyandı;
Bin neşve saçıldı yine gül bahçelerinde*

Ruhi Naci'nin Ay!.. adlı şiirinde Ay'ın güzelliği ve heybeti anlatılmıştır. Türk edebiyatında ay, İskender Pala'nın da belirttiği gibi gecelere güzellik vermekte, gecelerin güzelliği ay ile kâim olmaktadır (Pala, 2007, s. 42-43). Divan şiirinde ay ya sevgili ya da sevgilinin güzelliğine dair bir mukayese ölçütü olarak görülmektedir. Bu şiirde de Ay, sonsuz ihtişama sahip, gökten inmeyen bir yıldız ve afet şekli almış yosma bir kıza benzetilmiştir. Şair, Ay'ın güzelliğini

*Sen ey bir gün semâdan inmeyen yıldız!
Gurûrun, ihtişamın inhinâ bilmez*

*Bir âfet şekli almış; yosma bir kız
Kadr-i üftâde ezmiş, hiç ricâ bilmez⁹⁷*

dizeleriyle anlatmıştır.

Ay'ın güzelliğini anlatan bir başka şiir de Cihat Genculu'nun *Hüzün* başlıklı şiiridir. Bu şiirde Ay mahpus durumda, acı çekmekte ve mecnun haline düşmektedir. Ay'ın içinde olduğu hüzün hali şu dizelerde görülmektedir:

*Ay da mahpus içinde ıstıraptan bir selin
Acıların süzgeci ışığını eliyor.
O da mı yoksa mecnun ardında bir emelin?
Teessürü belki de hicranından geliyor.⁹⁸*

Dergilerde yayımlanan şiirlerde Rousseau'nun tabiata ait olan şeylerin güzel olduğuna dair düşüncesinin yansımaları görünmektedir. Sındırgılı İbrahim'in *Küçük Koru* adlı şiirinde de tabiatın güzelliği, bülbüllerin şen olması, ormanların, ovaların gülşen hâlde olması

*Küçük koru! Bülbüllerin ne de şen
Ormanların, ovaların hep gülşen..
Yamacında akan sular diyor ki:*

⁹⁷ Sağdıç, R. N. (1925). Ay!..., *Çağlayan*, S.3, 10 Kasım 1925, s.3.

⁹⁸ Genculu, C. (1937). Hüzün, *Alkım*, S.3, 15 Şubat 1937, s.19.

*Küçük kuru! Bülbüllerin ne de şen*⁹⁹

dizeleriyle okuyucuya aktarılmaktadır.

Elif Ayn (Esat Adil Müstecaplıoğlu)'nun yazdığı *Bir Zambak Açtı* adlı şiirde zambağın açışından duyulan mutluluğa değinilmiştir. Tabiatın bir unsuru olan çiçekler, insanların kendilerini mutlu hissetmeleri adına doğal bir tetikleyici halini alır. Bu şiirde zambağın açışından mutluluk duyan lirik ben, zambağı aya, kar köpüklü sulara ve subaya şu dizelerle benzetmektedir:

Buluttan ay doğar gibi

Bahçemde bir zambak açtı.

Kar köpüklü sular gibi

*Bahçemde bir subay gibi*¹⁰⁰

Hamdi Ali'nin *Gülüm* adlı şiirinde ise gülün güzelliği anlatılmıştır. Bilindiği üzere Divan edebiyatında gül, sevgilinin temsilidir. Ancak bu şiirde gül, Divan edebiyat mazmunu olmaktan uzaktır. Gülün boyun bükmesi ve yapraklarının yaş dolması üzücü bir sahne oluştururken, lirik ben, onu bir sırdaş, yoldaş olarak kabul etmiştir.

Büker bazı boynunu,

Yaprakları yaş olur.

Gider okşarım onu,

*Derdime yoldaş olur.*¹⁰¹

Tabiat ve tabiat unsurlarının güzellikleri temini işleyen şiirlerden biri Mahmut Remzi'nin *Teselli* adlı şiiridir. Rüzgâr kimi zaman yıkan dağıtan, kimi zaman hasta eden kimi zaman da özellikle pusu, sisi ve dumani temizleyen bir tabiat unsurudur. Bu şiirde rüzgârların sadece havayı temizlemesi değil, aynı zamanda ruhu temizlediği görülmektedir. Buna ilâveten suyun yorgunluk alan insanı tazeleyen niteliği öne çıkarılmıştır. Nitekim tabiatın insanı rahatlatan halleri şu şekilde işlenmiştir:

Rüzgârlara karşı dur

Temizlesin ruhunu;

Bir su başında otur

*Yıka yorgunluğunu*¹⁰²

Osman Nazif ise *Kuş* adlı şiirinde kuşların neşesini, dertsizliğini samimi bir

⁹⁹Sındırgılı İbrahim (1926). Küçük Kuru, *Çağlayan*, S.11, 15 Mart 1926, s.9

¹⁰⁰ Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). Bir Zambak Açtı, *Irmak*, S.3, 10 Mart 1928, s.11.

¹⁰¹ Hamdi Ali (1928). Gülüm, *Irmak*, S.11, 15 Ağustos 1928, s.2.

¹⁰² Mahmut Remzi (1932). Teselli, *Gençleryolu*, S. 68, 15 Mart 1932, s.15.

dille betimlemektedir. Yukarıda değindiğimiz gibi tabiatın kendinde verilmişliği itibarıyla mutlu, dertsiz hâli vardır. *Kuş*'ta ise tabiatın söz konusu durumu şu dizelerle anlatılmıştır:

*Yeşil yeşil yapraklar
Arasında yuvası..
Ne de güzel sesi var;
Ne derdi var ne yesi..¹⁰³*

Fahri Fahir'in yazdığı *Bir Gezintiden* adlı şiirde kırdaki gezintiye çıkan bir grubun yaşadığı rahatlamaya yer verilmiştir. Şiirde tabiat genel itibarıyla sakin, sessizdir. Bu sebeple özellikle şehirden gelen insanları mutlu etmekte ve insanlara enerji vermektedir. Şiirde tabiatın ve tabiat karşısındaki insanların tasviri şu şekilde yapılmaktadır:

*Yanımızda yavaşça akıp giden bir dere,
Oturduğumuz çınar çıkınca birdenbire;
Sevinçle demiştik -Ah gölgeli bir çınar-*

*Üstümüzden atarak ceket, pardösüleri
Bu çınar dibinde ilk, yorgunluğun eseri,
Geçmişti çimenlere uzanan... uzananlar...¹⁰⁴*

Osman Balkır'ın *Kızıl Sular Diyarı* adlı şiirinde kızıl suların kattığı masalsi atmosfer anlatılmıştır. Dumanlı yeşillikler ufuklara uzanmakta, güneşin batışı ile denizler pembeleşmektedir. Tüm bunlar manzarayı efsunlu bir hale getirmektedir. Osman Balkır tabiatın bu güzelliğini

*Ufuklara kol atar dumanlı yeşillikler
Şafak, pembe eliyle yıkarken denizleri..
Varlığın füsünuna bürünür burda her yer;
Altının kızıl rengi parlatır benizleri!¹⁰⁵*

dizeleriyle belirtmiştir.

N. Duran ise *Nehir*'de nehrin akışını ve nehrin hâllerini tasvir etmiştir. Nehir bazen çağlamakta, bazen süzülmekte ancak durmamaktadır. Hep neşeli değil bazen de üzgün görünür. Bu yönüyle ilk bakışta nehrin bir hayat alegorisi olduğu sanılır. N. Duran, nehrin tasvirini şu dizelerle yapmaktadır:

¹⁰³ O. Nazif (1932). *Kuş*, *Gençleryolu*, S.69, 31 Mart 1932, s.14.

¹⁰⁴ Fahri Fahir (1931). *Bir Gezintiden*, *Gençleryolu*, S.59, 15 Eylül 1931, s.15.

¹⁰⁵ Balkır, A. O. (1936b). *Kızıl Sular Diyarı!*, *Kaynak*, S.47, 19 Aralık 1936, s.361.

*Gece gündüz bu ne manasız alkışlar?
Kâh çağlarsın, kâh süzülür durmazsın
Neden böyle bu sert kolsuz akışlar?
Çılgın gibi, hep üzülür durmazsın.¹⁰⁶*

Dağların görünümü, dağların heybeti de tabiat unsurlarının tasvir edildiği şiirler içerisinde önemli yer tutmaktadır. Mustafa Seyit'in *İki Dağ* adlı şiirinde dağların heybeti ve tasvirine yer verilmiştir. Bu iki dağın biri karlarla kaplı, diğerinin ise dört yanı kayalıktır. Bu tasvir şiirde

*İki dağ vardı;
Karşı karşıya
Göklere doğru dimdik..
Birinin karlı gövdesi, başı;
Birinin dört yanı yalçın kaya;¹⁰⁷*

dizeleriyle yer almıştır.

Ferhan Oğuzkan ise *Peyzaj*'da bir deniz manzarasına yer vermiştir. Sakin denizde yelkenliler vardır. Tabiata uyumlu olmaları kaydıyla insan ve tabiat ilişkisinin güzel manzaralar ortaya koyabileceği düşüncesi üzerinde durulur. Bu bağlamda denizin çevresinde bir çam ormanı ile sakın ve huzurlu bir tabiat resmi çizilmiştir.

*Deniz beyaz, pupa yelkenlerde gelir
Enginden "bir nefes" sıhhat gibidir
Çam yeşilliğidir kaplıyan etrafı
Deniz beyaz, pupa yelkenlerde gelir.¹⁰⁸*

Burhanettin Şavlı ise *Yalkuz Ağaç* isimli şiirinde bir ağacın toplum nezdindeki değerini vurgulamaktadır. İnsanlar bu ağacın insanların bahtını açtığını, insanları aşık ettiğini düşünmektedir. Yalkuz ağaç olarak adlandırılan ağacın yalnız ağaç, tek ağaç veya hayat ağacı olarak görülmesi mümkündür. Yalnız ağaç, Mircea Eliade'nin ifadesiyle dünya kültürlerinde yer altı, yeryüzü ve gökyüzü katmanları arasındaki iletişimin kimi zaman bir "evrensel sütun" iken kimi zaman ulu ve yüce bir dağ kimi zaman ise hayat ağacı sayesinde sağlandığını belirtmiştir (Eliade, 1991, s. 17-20). Bu ağaçlar birer tapınma nesnesi değil, kutsalın tezahürü olarak görülmektedir. Dolayısıyla hayatı, ölümsüzlüğü, bilgeliği, gençliği ya da genç kalmayı ve yukarda belirtilen üç katmanı birbirine bağlamayı ifade etmektedir (Ergun, 2004, s. 17). Bu

¹⁰⁶ Duran, N. (1935). Nehir, *Kaynak*, S.35, Aralık 1935, s.899.

¹⁰⁷ Sutüven, M. S. (1934a). İki Dağ, *Kaynak*, S.23, Aralık 1934, s.491. Bu şiir Savaş gazetesinde de yayımlanmıştır. Sutüven, M. S. (1934b). İki Dağ, *Savaş*, S.325, 6 Aralık.1934, s.3.

¹⁰⁸ Oğuzkan, F. (1948). Peyzaj, *Kaynak*, S.3, Temmuz 1948, s.8.

bilgiler ışığında şairin işaret ettiği *Yalkuz Ağaç*'ın topluma etkisi şu dizelerle anlatılmaktadır:

*Bu ağaç kiminin bahtını açar,
Kimini âşık eder derde atar.
Bilirim sevabını günahını,
Tanırım Yalkuz ağacı dostlar¹⁰⁹*

Mustafa Seyit (Sütüven)'in ünlü bir şiiri olan *Sütüven*, Sütüven Şelalesi'nin mitolojik güzelliğini anlatır. Dağ kokusuyla kayadan duman duman atlayan su, füsunlu bir ortam oluşturur. Mustafa Seyit bu güzelliği

*Bir kayadan duman duman
On iki metre atlayan
Dağ kokusile yüklü su*

*Öyle füsunludur yer,
Şirin'e borçludur (Homer)
Çünkü senindir (İlyada)¹¹⁰*

dizeleriyle ifade ederken bir yandan da buranın büyük bir mitolojik zenginlik oluşturduğunu da işaret eder.

Kazım Feyzi Ozan'ın yazdığı *Kelebekler* adlı şiirde tabiatın bir parçası olan kelebeklerin güzelliği temi görülmektedir. Kelebekler ipekten kanatları, renk renk oluşları ile kanatlarıyla ufuklara tül germektedir. Kelebeklerin güzelliği dizelerde şu şekilde anlatılmaktadır:

*Dokunma incinmesin ipekten kanatları
Onu al şafakların kızıl çiçeği bekler;
Sürüyor arkasından mor, pembe, beyaz, sarı
Her akşam ufuklara tül geren kelebekler...¹¹¹*

Sırrı Çoruh *Meriç* adlı şiirinde Meriç Nehri'nin güzelliğine yer vermiştir. Meriç Nehri, hem bulunduğu yere hayat vermesi yönüyle önemlidir hem de Yunanistan ile sınır teşkil ettiği için Türkiye'nin bağımsızlığının ve kurtuluşunun belgesi niteliğindedir. Şiirde Meriç bahar sevinciyle akmakta, gecenin rengiyle insanın kanında dolaşmaktadır. Sırrı Çoruh, Meriç Nehri'nin güzelliğini

¹⁰⁹ Şavlı, B. (1948). Yalkuz Ağaç, *Kaynak*, S.5, Eylül 1948, s.13. Bu şiir *Ülkü* dergisinde de yayımlanmıştır. Şavlı, B. (1948). Yalkuz Ağaç, *Ülkü*, S.20, Ağustos 1948, s.46.

¹¹⁰ Sütüven, M. S. (1934). Sütüven, *Kaynak*, S. 12, Ocak 1934, s.301.

¹¹¹ Ozan, K. F. (1936). Kelebekler, *Alkım*, S.2, 15 Ocak 1936, s.5.

*Bahar sevinciyle akan bu Meriç,
Dilsiz bakışıyla yakan bu Meriç,
Gecenin rengini alınca her yer
İçimde dolaşan kanlara benzer...*¹¹²

dizeleriyle ifade etmiştir.

Tabiat şiirlerinde istisna olarak tabiatın korkutucu ve acımasız yanları da sergilenmektedir. Tabiatın korkutucu ve acımasız hâlleri şiirlerde çoğunlukla güneşin yakıcılığı veya fırtına gibi hava şartlarıyla, özellikle de kış mevsiminin soğukluğu karşısında insanların ne kadar zor duruma düşmesi şeklinde dizelere yansımaktadır.

Osman Nazif'in *Fırtına* adlı şiirinde böyle bir durum söz konusudur. Fırtına, insanların çaresizliğini insanların yüzüne vuran büyük bir kuvvet ve doğa olayıdır. İnsanların fırtınaya dair bulabileceği herhangi bir çözüm yoktur. Ancak fırtınanın geçmesi beklenir. Bu şiirde de fırtına kudurmuş bir aslan gibi saldırmakta, dinmeyeceğine inanıldığı için insanları korkutmaktadır. Fırtınanın bu baş döndürücü saldırganlığı şu şekilde dizelere yansımaktadır:

*Kudurmuş bir aslan gibi
Saldırıyor, saldırıyor
Fırtınalar ne asabiler
Saldırıyor, saldırıyor*¹¹³

Basri Şener'in *Toprak Kederli* adlı şiirinde ise kuraklıktan kaynaklanan derin bir mutsuzluk göze çarpmaktadır. Bulutlar yağmur bırakmadan geçip gitmekte, canlılar suya ve yeşile hasret vaziyettedir. Toprak ise susuzluktan çatlamıştır. Bu durum karşısında şair, bulutlara yağmur bırakmaları için adeta yalvarmaktadır.

*Öyle süzülerekten geçmeyin üstümüzden
Dökülün bulutlar, dökülün şu fakir toprağa.
Canlılar suya, yeşile hasret
Toprak ki çatlamış boydan boya*¹¹⁴

İncelenen dergilerde mevsimler ve özelliklerine değinen şiirler bulunmaktadır. Bunların ilki Hamid'in *Kış*, adlı şiiridir. Şiirde kışın bütün ufuklara uzanmış, hayatı pençesi altına almış hâli anlatılmıştır. Kışın zorlayıcılığı

*Bir gul-i mehıbsın bütün âfâka uzanmış
Pençende hayât âh ile inler*

¹¹² Çoruh, S.(1937b). Meriç, *Alkım*, S.6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, s.68

¹¹³ O. Nazif (1931). Fırtına, *Gençleryolu*, S.43, 15 Ocak 1931, s.3.

¹¹⁴ Şener, B. (1949). Toprak Kederli, *Kaynak*, S.11, Şubat 1949, s.11.

Bir mevt ile titrer

Bazen köpürür hiddet ve vahşetle olursun

İstersin o dem her şeyi kırmak

Zehrinle ısırma¹¹⁵

dizelerinde dile getirilmiştir.

Muharrem Hasbi *Bahar Temennisi* gazelinde bahar mevsiminin kendisi için önemini anlatmıştır. Bu gazelde şair, bahar mevsimini sevgiliye benzetmiş ve baharın kendisi için bir yaşam kaynağı olduğunu

Safâ-yı bağ-ı âlemsin hayâtım, varlığım sensin

Olur mu sâye-i zülfünde varlık hâk-sârında¹¹⁶

dizeleriyle ifade etmiştir.

Osman Nazif ise *Bahar Türküsü* adlı şiirinde baharın gelişini heyecanlı terennüm etmektedir. Baharın gelişiyse tabiat canlanmakta, canlanan tabiat, insanlara neşe saçmaktadır. Baharın tabiata getirdiği canlılığı

Çiçeklendi hep ağaçlar,

Zümrüt oldu bütün ova!

Çiçek dolu hep yamaçlar;

Neşelendi bu gün ova!¹¹⁷

dizelerinde görmek mümkündür.

Salih Vecdi Bora'nın yazdığı *Yurtta Bahar* adlı şiirde baharın gelişiyse beraber mor sümbüllerin açışı, derenin bir senfoni misali akışı ve insanı kederden uzaklaştırışı anlatılmaktadır. Diğer şiirlerde de işaret edildiği üzere tabiatta canlanma, hareketlenme ve güzelleşme görülmektedir. Şiire yansıyan bu mutluluk

Açıldı öz yurduma cennetten bir pencere

Mor sümbüller getirdi bahar doğduğum yere

Yeni bir senfoniye besteliyorken dere

Veda ettim gönlümü ezen büyük kedere¹¹⁸

dizeleriyle ifade edilmiştir.

Mehmet Yaşar'ın *Bahar* adlı şiirinde de baharın gelişiyse canlanan ve güzelleşen tabiat tasvir edilmektedir. Şiirde kullanılan fiiller ile tasvirlerle hareket katılmıştır. Bu yönüyle işaret edilen şiirde bir canlandırma söz konusudur. Adı geçen

¹¹⁵ Hamid (1923). Kış, *Dilek*, S.1, 15 Mart 1923, s.2

¹¹⁶ Muharrem Hasbi, (1926). Bahar Temennisi, *Çağlayan*, S.14, 01 Mayıs 1926, s.3.

¹¹⁷ O. Nazif, (1932). Bahar Türküsü, *Gençleryolu*, S.69, 31 Mart 1932, s.14.

¹¹⁸ Bora, S. V. (1941). Yurtta Bahar, *Kaynak*, S.98, 19 Mart 1941, s.480.

canlandırma çerçevesinde baharın gelişiyle arılar dolaşmakta, rüzgâr ruhlara işlemekte, her yan sanki huriler diyarına dönmektedir. Bu dönüşüm

*Vızlıyan arılar ve gülen çiğdem,
Gözlerden ruhlara işliyen rüzgâr
Düşünülmez bu an yakınlaşan bu dem;
Huriler âlemi sanki her diyâr.¹¹⁹*

dizelerinde tasvir edilmiştir.

Galip Onursal'ın *Yaz Gelince* adlı şiirinde yaz mevsiminin gelişiyle tabiatın ve insanların yaşayışının gösterdiği değişimler tasvir edilmiştir. Yazın gelişiyle birlikte değişen toplum hayatı şiirin temel meselesini oluşturmaktadır. Bu mesele çerçevesinde yaz gelince evlerde perdeler, pencereler açılır, kırlardan güzel kokular saçılır, havanın ısınmasıyla insanlar serin gölgelere kaçarlar. Bu tasvir dizelerde şu şekilde yer almaktadır:

*Yaz gelince, perdeler pencereler açılır
Her tarafa kırlardan mis kokular saçılır
Sıcak fazla oldu mu hiçbir yerde durulmaz
Hemencecik serin bir gölgeliğe kaçılır.¹²⁰*

Ruhi Naci'nin *Hazan* adlı şiiri sonbahar ile birlikte gelen soğuklar ve bu soğukların doğaya yayılışına yer verilmiştir. Hazanla birlikte tabiat hasta bir şekilde kışa hazırlık yapmakta, hüznü şarkılar söylemektedir.

*Sabâ donmuş kısık bir sesle söylerdi
Muhakkak hasta olmuş, vardı bir derdi:
Kutuplardan gelirken yolda kalmıştım,
Soğuk bir yerde üryan hâba dalmıştım...¹²¹*

Ziya, *Hazanda Çoban* adlı şiirinde hem mevsim hem de çoban hayatını birleştirerek bir eglog yazmıştır. Sonbaharın yansıttığı hüznü çobanda ve kavalında somutlaştırır. Bu hüznü Ziya, şiirinde şu şekilde yer vermiştir:

*Bir hazan gününün solgun gecesi
Neden böyle garip ağlıyor çoban
Göklere süzülen bir kaval sesi
Bak, hicrân bestesi çağlıyor çoban¹²²*

¹¹⁹ Yaşar, M. (1938). Bahar, *Alkım*, S.16-17, 15 Nisan 1938, s.18.

¹²⁰ Onursal, G. (1937). Yaz Gelince, *Alkım*, S.13, 15 Aralık 1937, s.16.

¹²¹ Sağdıç, R. N. (1926). Hazan, S.6, 1 Ocak 1926, s.4.

¹²² Ziya (1925). Hazanda Çoban, *Çağlayan*, S.1, 20 Ekim .1925, s.14.

Mevsimlerin tabiata etkisinin yansıtıldığı şiirlerden biri Çubukçuzade Sıtkı'nın *Güz...* adlı şiiridir. Şiirde sonbaharın gelişi ile değişen tabiatın manzarası tasvir edilmiştir. Şiirde hayat ile mevsimler arasında bir ilinti kurulmuş, şair kendi hayatının güzünü ile yılın güz mevsimini bağdaştırmıştır. Şiirde geçen bu bağdaştırma ve tasvir

*Yaseminler takarak göğsüne eylülün onu..
Ağaran saçlarıma sordu baharın sonunu
Sarmaşıklarla kucaklaştı yine zülf-i arus
Seherin şebnemi oldu sarı yapraklara süs¹²³*

dizeleriyle yapılmıştır.

Mustafa Doğan'a ait *Kış* adlı şiirde çocuksu bir gözle kış mevsiminin görünümüne yer verilmiştir. Sokaklar karla dolmuş, dağlar da ak ak olmuştur. Çocuklar için oyun vakti ve fırsatı doğmuştur. Bu sebeple kar oldukça güzel ve davetkârdır. Şiirde kışın tabiata etkisi şu şekilde görülmektedir:

*Karla dolmuş, işte sokak
Bak dağlara, her yer ak.. ak..
Biz de oyun oynayarak
Kış babayı karşılasak¹²⁴*

Balikesir dergilerinde yer verilen temlerden biri de köy, kır ve çoban hayatıdır. Bu şiirlerde köy, kır ve çoban hayatının bir eglog biçiminde tabiatla birlikteliği vurgulanmaktadır. Şiirlerde köy, kır ve çoban hayatının kimi zaman çarpıcı gerçekliği kimi zaman da büyüleyici güzelliği işaret edilmektedir.

Şinasi Gündoğdu'nun *Köy Damları* adlı şiirinde köyün zavallı hâli tasvir edilmektedir. Damlar sıska, kimsesiz ve kerpiçtendir. İnsanlar sürekli dertlerine tahammül etmek zorunda kalmıştır. Bu zor durum

*Piç çocuklar gibi sıska, piç damlar
Ahiret rengi var duvarlarında,
Ah bu kerpiç damlar, bu kerpiç damlar
Tahammül şarabı, dert kadehine¹²⁵*

dizeleriyle anlatılmakta, köylerdeki zorlu hayat gerçekçi biçimde sunulmaktadır.

Hasan Bıçak'ın *Çoban* adlı şiirinde çobanın dağlarda nasıl yaşadığına, sürüye nasıl baktığına yer verilmiştir. Şiirde çoban, arkasında sevdiği bir hayatı bırakarak

¹²³ Çubukçuzade Sıtkı(1928). *Güz...*, *Irmak*, S.8, 15 Haziran 1928, s.3.

¹²⁴ Mustafa Doğan (1931). *Kış*, *Gençleryolu*, S.45, 15.02.1931, s.9.

¹²⁵ Şinasi Gündoğdu (1928). *Köy Damları*, *Irmak*, S.8, 15 Haziran 1928, s.4.

sürüsüyle dağlara çıkmıştır. Bu durum, dizelerde şu şekilde yer almaktadır:

*Kızıl akşamlarda hayali güler;
Yosmayı pınarda avutur çoban..
Köpeği yamaçta sürüyü güder,
Ayşe'yi gönlünde uyutur çoban..¹²⁶*

Kemal Bayaziter'in yazdığı *Yayla Kızı Destanı* ise çoban hayatını değil, kır hayatını anlatmaktadır. Bu şiirde yayla kızları güneşin vurduğu suları kendine eş tutabilecek kadar yamandır. Yaylada yaşayan kızların hayatları şiire şu şekilde yansımıştır:

*Ufkun bir köşesinde gizlenen yanık güneş...
Saçlarını yayıyor sular sanki ona eş.*

*Bacalarda tütüyor hep onların dumanı
Yayladaki genç kızlar buranın en yamanı¹²⁷*

Mehmet Yaşar, *Kaval Sesi* adlı şiirinde kaval sesinin rahatlatıcılığına yer vermiştir. Kavalın hınçlı dereyi sakinleştirmesi ve dertli gönüllerin kaval ile avunması şu dizelerde yer bulmuştur:

*Hincını kayadan, topraktan alan,
Dereyi dizinde uyutur kaval.
Nağmeden nağmeye geçtikçe çoban
Bin dertli gönülü avutur kaval.¹²⁸*

Kaval Sesi şiirinin yanı sıra Halil Soyuer'in yazdığı *Çal Çoban*¹²⁹ adlı şiirde ise benzer bir şekilde çobanın çaldığı kavalın sesi, tabiatla çınladıkça çobanın dertleri yankılanmakta ve nağmeler yalçın kayalarda yükselmektedir. Kavalın sesi gönülleri dolaşır, o içten nağmeler dağlarda eksik olmaz. Bunlara ilâveten Kevser Selçuk'un *Güzel Çoban*¹³⁰ ve Agâh Önen'in *Iğdırlı Çoban*¹³¹ adlı şiirlerinde ise çobanların dağlardaki yaşayışları, sürülerin dağlarda otlayışları ve tabiat ile çobanın ilişkisine değinilmiştir.

İncelenen dergilerde çeşitli yerleşim yerlerinin tabiatları ve görünümüne dair şiirler de bulunmaktadır. Bu şiirlerde belirtilen yerler temel ve bilinen özellikleri

¹²⁶ Bıçak, H. (1939). Çoban, *Kaynak*, S. 78, 19.07.1939, s.136.

¹²⁷ Bayaziter, K. (1940). Yayla Kızı Destanı, *Kaynak*, S.85, 19 Şubat 1940, s.246.

¹²⁸ Yaşar, M. (1937). "Kaval Sesi", *Alkım*, S.6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, s.59.

¹²⁹ Soyuer, H. (1938). Çal Çoban, *Alkım*, S. 14, 15 Ocak 1938, s.10

¹³⁰ Selçuk, K. (1941). Güzel Çoban, *Kaynak*, S.96, 19 Ocak 1941, s.439.

¹³¹ Önen, A. (1949). Iğdırlı Çoban, *Kaynak*, S.13, Mayıs 1949, s.5.

üzerinden tasvir edilmektedirler. Daha da önemlisi bahsedilen yerler üzerine olumsuz hiçbir vurgu bulunmamakta ve söz konusu yerler anlatılırken memleketçi edebiyatın getirdiği kısmi bir idealleştirme ve hayranlık uyandırma düşüncesi şiirlerde yer almaktadır.

İlhan Geçer'in *Zonguldak Üzerine* adlı şiirinde ise Zonguldak'a ait gözlemler bulunmaktadır. Şair Zonguldak'ın havasının kömür koktuğunu, her yanın karbon olduğunu, emek hissini her yana yerleştiğini şu dizelerle ifade etmiştir:

*Kara elmas diyarı Zonguldak'tayım
Kömür kömür kokuyor hava...
Yollar, dereler, pencereler zerre zerre karbon;
Yollardan geçip giden vagon,
Alın terini süzüyor
Bambaşka bir dünyada yaşayanların¹³²*

Refik Fikret Sağnak, *Giresun* adlı şiirinde Giresun şehrinin tabiatına duyduğu hayranlığı coşkuyla anlatır. Tabiatın yemyeşil olduğunu ve şairin kendini buraya kaptırdığını

*Yeşil Giresun'dan çıkar fışkırır,
Güleryüzlü meltem büyür orada.
İçimde bir (Uşak) ağlar, hıçkırır
Gönlümün şarkısı var (Tamzara)da.¹³³*

dizeleriyle ifade eder.

Sırrı Çoruh'un *Baharın Fecri* adlı şiirinde Balıkesir'e baharın gelişiyle oluşan masalsi ortam tasvir edilmiştir. Balıkesir günün doğumuyla birlikte güzellik tığıyla hayaller dokumakta, neşenin kovani halini almakta, ufkun ahengi ise kederi kovmaktadır. Bahar mevsiminde Balıkesir'in verdiği his şu dizelerle anlatılmıştır:

*Kızarırken doğu Balıkesir'de
Güzellik tığıyla hayaller doku
İlham mabedinde gark ol ve bir de
Ruhunu baharın fecrinde oku¹³⁴*

Halil İnkaya ise *İvrindi Akşamları* adlı şiirinde İvrindi'deki akşam manzarasına yer vermiştir. Söz konusu şiirde şair, bir ressam hassasiyetiyle tabiatı tasvir etmiştir. Aynı zamanda bu manzaranın gönüllere bir dinginlik ve neşe verdiğini belirtmektedir.

¹³² Geçer, İ. (1949). Zonguldak Üzerine, *Kaynak*, S.16-17, Ağustos- Eylül 1949, s.5.

¹³³ Sağnak, R. F. (1945a). Giresun, *Kaynak*, S.150, Temmuz 1945, s.462.

¹³⁴ Çoruh, S. (1937). Baharın Fecri, *Alkım*, S.4, 15.Mart 1937, s.28.

Bu dizelerde İvrindi,

*Güneş battığı yerde bulutlar kızılalmış,
Akşamların gölgesi yeşil çamları aşmış.
Biraz ötesinde de sıra sıra çınarlar,
Neşe kaynağı bura her gönülde neşe var.
Bir dinlenme bağıdır İvrindi akşamları,
Bir neşe kaynağıdır İvrindi akşamları.¹³⁵*

dizeleriyle betimlenmiştir.

Leman Kızıldağ'ın *Edremidi Tanı* adlı şiirinde Edremit'in masalsı güzelliğine yer verilmiştir. Bu şiirde bir tabiat tasvirinden ziyade Edremit'te yaşamının verdiği mutluluk dile getirilmiştir. Bu mutluluk dizelere şu şekilde yansımıştır:

*Şirin Edremidi anlatmak zor soranlara,
Bu yeşil şehri Ege tanıtır az zaman sonra.
Okuduklarını masal, şen bir rüyaymış sanma,
Edremit kazası basit bir köymüş sanma.¹³⁶*

F. Aca ise *Akçayda Mehtap* başlıklı şiirinde Akçay'da mehtabın görünümünü tasvir etmektedir. Dağlara bir kızılık sinmiş, bağlara gölgeler gömülmektedir. Ay gökte salınırken balıkçılar kayıkta balıkçı ağlarını çekmektedir. Söz konusu tasvir şiirde

*Hafifçe bir kızılık sinmiş yüce dağlara,
Koyu yeşil gölgeler gömülüyor bağlara
Ay gümüşü süsleyen sonsuz ufuklarına,
Bir kayıkta balıkçı ırabını çekmekte¹³⁷*

dizeleriyle görülmektedir.

Belirli yerleşim yerleri ve bu yerlerin tabiatlarına dair en fazla şiir *Kaynak*'ta yayımlanmıştır. *Kaynak*'ta bu teme ait 22 şiir bulunmaktadır. Bu şiirler Orhan Şaik (Gökyay), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Mustafa Seyit (Sütüven), Muharrem Adak, Kevser Selçuk, İlhan Geçer, Basri Şener, Ayhan Hünalp, Refik Fikret Sağnak gibi şairler tarafından yazılmıştır. Söz konusu şiirlerde Erdek, Dicle, Anadolu, Edremit, Ankara, İstanbul, Zonguldak, Doğu Anadolu, Gökova, Balıkesir, Giresun, Antalya, Uluborlu gibi yerleşim yerlerinin tabiat manzaraları ele alındığını da kaydetmek

¹³⁵ İnkaya, H. (1938). İvrindi Akşamları, *Alkım*, S.16-17, 15 Nisan 1938, s.18.

¹³⁶ Kızıldağ, L. (1941). Edremidi Tanı, *Ege*, S.1, 29 Ekim 1941, s.11.

¹³⁷ Aca, F. (1941). Akçayda Mehtap, *Ege*, S.1, 29 Ekim 1941, s.14.

gerekmektedir.

Bu bölümde yazdıklarımızı özetleyecek olursak Balıkesir dergilerinde çıkan 214 tabiat şiiri yayımlanmış toplam 1348 şiirin yaklaşık %16'sını oluşturmaktadır. Bu da bize aşk şiirlerinden sonra en fazla yazılan şiirin tabiat şiiri olduğunu gösterir.

Dergilerde yayımlanmış tabiat şiirlerini incelediğimizde bu şiirlerin belirli temler çevresinde yazıldığını görürüz. Bunlar esas olarak tabiat ve tabiat unsurlarının güzellikleri, mevsimlerin tabiata yansımaları, günün belirli saatlerinin tabiattaki görüntüleri, çoban ve kır hayatı, yerleşim yerlerinin tabiat açısından değerlendirilmesidir.

Balıkesir dergilerinde çıkan tabiat şiirlerini çeşitli yönlerden incelemek de mümkündür. Söz gelimi yerleşim yerlerinin tabiat açısından değerlendirilmesi sadece tabiat şiiri olarak değil, aynı zamanda memleket şiirleri kapsamında da ele alınabilir. Ancak bu şiirler yüksek bir yekûn ifade etmediği için tabiat şiiri kapsamında incelenmiştir.

Tabiat şiirlerinde tabiat genel olarak huzur verici, sakinleştirici bir etkidir. Ancak az sayıda tabiat şiiri, tabiatın korkutucu, zor ve hatta yıldırıcı yönlerini vurgulamıştır. Burada da tabiatta Kant'ın sublime (yüce) kavramı görülmektedir. Yani tabiat zor ve korkutucu yönleriyle insanı zayıf ve çaresiz hissettirerek tabiatın büyüklüğü ve üstünlüğü karşısında insanda bir huşu hissi uyandırmaktadır.

4.2.1.1.4. Aşk Şiirleri

Dünya edebiyatında Sappho'dan, Türk edebiyatında ise Aprınçur Tigin'den beri yazılagelen aşk şiirleri, Balıkesir dergilerinde de oldukça rağbet görmüştür. Balıkesir dergilerinde 332 adet aşk şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirlerin 1'i *Dilek*'te, 115'i *Çağlayan*'da, 80'i *Irmak*'ta, 30'u *Gençleryolu*'nda, 94'ü *Kaynak*'ta ve 12'si *Alkım*'da yayımlanmıştır.

Dilek dergisinde sadece 1 adet aşk şiiri yayımlanmıştır. Bu şiir Suphi Gündoğdu'ya aittir.

Çağlayan dergisinde ise 115 aşk şiiri yayımlanmıştır. Bu aşk şiirleri sevmenin güzelliği, sevgilinin hâlleri, sevgilinin aşğa ettiği eziyetler, ayrılık acısı, sevgiye

kavuşmamak gibi alt temalar üzerinden yazılmıştır. *Çağlayan* dergisinde Şinasi Gündoğdu, Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Refik Fikret (Sağnak), Ferruh Niyazi, Nevmîd, Mustafa Doğan, Ruhi Naci, Nüzhet Şükrü, Şeref en fazla aşk şiiri yayımlayan şairlerdir.

Irmak dergisinde 80 aşk şiiri yayımlanmıştır. Bu aşk şiirleri sevgilinin güzelliği, sevgilinin aşığa ettiği eziyetler, ayrılık acısı, sevgiye kavuşmamak gibi temler üzerinden yazılmıştır. *Irmak* dergisinde Şinasi Gündoğdu, Müstecabzade (Esat Adil), Celal Sıtkı, Ferruh Niyazi, Fazıl Behiç, Mustafa Doğan, Ruhi Naci, Nüzhet Şükrü en fazla aşk şiiri yayımlayan şairlerdir.

Gençleryolu dergisinde 30 aşk şiiri neşredilmiştir. Bu aşk şiirleri sevmenin güzelliği, sevgiliye kavuşmanın verdiği coşku, sevgilinin aşığa ettiği eziyetler, ayrılık acısı, sevgiye kavuşmamak gibi temlere yer verilmiştir. *Gençleryolu* dergisinde Fahri Fahir, Osman Nazif, Fazıl Behiç ve Mustafa Doğan en fazla aşk şiiri yayımlayan şairlerdir.

Kaynak dergisinde aşk şiiri kategorisi altında 94 şiir çıkmıştır. Bu şiirler sevgilinin halleri, platonik aşk, sevgilinin gidişi ve gelişi, ayrılık sancıları, aşkın verdiği mutluluk gibi alt temalar çevresinde toplanmıştır. Bu şiirleri en fazla yayımlayan şairler Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Mustafa Seyit (Sütüven), Halil Sezai (Paracıkoğlu), Salih Vecdi Bora, Leman Çiçekdağ, Cihat Genculu gibi şairlerdir.

Alkım dergisinde 12 farklı şairin 12 adet aşk şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirler ayrılık acısı, âşık olmak, aşkın anlamının çilelerle anlaşılması gibi temler çevresinde toplanmıştır. *Alkım*'da aşk şiiri yayımlayan şairlerden bazıları Abdülbaki Gölpinarlı, Vahit İnce, Cihat Genculu, Nihal Pencap ve Nedim Göknül gibi isimlerdir.

Balıkesir dergilerinde çıkan aşk şiirleri incelendiği zaman şairlerin aşk gibi bireysel bir duyguya yaklaşımlarının doğal olarak farklılık göstermesinden dolayı aşk şiirleri üzerine somut fikirler ileri sürmek oldukça güçtür.

Devrin ruhu, Millî Mücadele'den çıkmış olmanın getirdiği rahatlama, yaşayışta asaletin aranması gibi bilinçaltına sinmiş fikirlerin kimi zaman aşkların idealize edilmesine yol açtığı görülür. Öte yandan aşkın ta kendisi ve platonik aşklar da bu şiir kategorisinin birer parçaları halindedir. Ancak ilerleyen zamanlarda Garip hareketinin Türk edebiyatına etkisi ile birlikte aşk daha gerçekçi bir üslup ile şiirlerde işlenmiştir.

Aşk, bilindiği gibi şiirlerde üç farklı şekilde görülmektedir. Bunlar platonik aşk, beşerî aşk ve tasavvufî aşktır¹³⁸. Bu başlıkta tasavvufî aşk, altıncı başlığa bırakılacak ve Balıkesir’de çıkan dergilerdeki beşerî aşk ve platonik aşk şiirleri değerlendirilecektir.

İncelenen dergilerde aşk şiirleri aşığın çektiği ıstırap, âşık olmanın hissettirdiği mutluluk veya tutku, kavuşma isteği veya hasret, kavuşamama veya ayrılma, sevgilinin güzelliği ve platonik aşk gibi temlerde yazılmıştır.

Dergilerde en fazla neşredilen temlerden biri aşığın çektiği ıstıraptır. Âşık çoğu şiirde aşktan dolayı kendisinden geçmekte, ancak aşkına karşılık bulamayışından veya sevgilinin acı vermeyi sevmesinden dolayı türlü türlü acılar çekmektedir.

Bu şiirlerden biri Suphi Gündoğdu’ya ait *Gönlüme* adlı şiirdir. Söz konusu şiirde gönlün en önemli amacının âşık olduğu dile getirilmektedir. Ancak gönlün bu kadar kolay ve derinden âşık olması aşığı acıdan acıya sürüklemektedir. Âşık bu durumdan mustarip olmakla birlikte kısmen bir zevk de duymaktadır.

Mâdem ki seylâbe-i aşk dinmeyecektir..

Mâdem ki sevdâzedeler gülmeyecektir..

Öğretme bana aşk ve muhabbet ne demektir!..

Gönlüm bütün aşkın elem ve zevkini daima!

Yok, yok beni hicrânsız, emelsiz de yaşatma!¹³⁹

Ferruh Niyazi, *Sevgiliye* adlı şiirinde sevgilinin verdiği ıstırapa yer vermektedir. Sevgilinin, aşığın canını yakmasıyla âşık her gece ağlamakta, elem aşığın gölgesi gibi ona yoldaş olmaktadır. Şair, aşkın verdiği bu ıstırapı

Gönüllerde yıldızlar göz yaşım oldu

Elem gölgem gibi yoldaşım oldu

Benimle ağlayan tek başım oldu

Kalbim gözlerinle dolduğu zaman¹⁴⁰

dizeleriyle anlatmıştır.

Hamdi Ali, *Fadimeme Sitem* adlı şiirinde somut bir şekilde beşerî aşkı işlemiştir. Fadime’ye olan hasret, lirik ben’i yaralamaktadır. Bu hasret şiirde şu şekilde

¹³⁸ Mehmet Kalpaklı (1999), “Divan Şiirinde Aşk”, *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*, İstanbul: YKY, s.454-455; ayrıntılı bilgi için bkz. İskender Pala (1995), “Ah Mine’l Aşk”, *Cogito*, nr.4, s.81-102; Recai Özcan (2012), *Türk Romanında Aşk*, İstanbul: Kitabevi Yay.

¹³⁹ Suphi Gündoğdu (1923). *Gönlüme*, *Dilek*, S.5, 15 Mayıs 1923, s.14.

¹⁴⁰ Ferruh Niyazi (1926). *Sevgiliye*, *Çağlayan*, S.15, 15 Mayıs 1926, s.11.

anlatılmıştır:

Kalbime saplanmış hasretin oku

İçimde üç yılın hasreti dolu

Söyleyin ey dağlar nerede yolu

Söyleyin buradan geçti mi Fadimem¹⁴¹

Ferruh Niyazi, *Vaad Akşamı* adlı şiirinde gerçekleşmeyen bir beklentisini anlatmaktadır. Sevgili, âşığa buluşma vaadinde bulunsa da vaadini yerine getirmemiştir. Bu da doğal olarak âşıқта bir hayal kırıklığı ve hüznü yaratmıştır:

Karşı dağlarda çobanlar bakıyorken çalılar

Birer inciydi o sahilde uzanmış yahılar

Ta içinden heyecanlar ile sarsıldı deniz

Bekledim, vaadinize, gelmediniz, gelmediniz¹⁴²

Ruhi Naci *Beraber Terennüm: Halil Nihad'la* isimli tahminde sevgilinin güzelliği ve konuşma biçiminin üzerinde durur. Halil Nihad (Boztepe)'nin gazeline tahmis yazan Ruhi Naci sevgili istediği zaman konuşmakta, konuştuğu zaman da ezbere konuşmaktadır. Sevgilinin bu hâli dizelere şu şekilde yansımıştır:

Dinle ey dil o güzel dilber-i kişver konuşur

O huzurda durup dinleyen ister konuşur

Hiç yanılmaz bilirim muttasıl ezber konuşur

“Gülerek gül gibi vakta ki o dilber konuşur”

“Sanırım nâz ile karşımda kebûter konuşur”¹⁴³

Nüzhet Şükrü ise *Son Söz* başlıklı şiirinde tutkulu bir aşkın âşığı ne hâle getirdiğini tasvir eder. Âşık, sevdiğini gördüğü zaman içinde yangın duymakta, annesini tanıyamayacak kadar şuurunu kaybetmekte ve sevgili uğrunda canını değersiz görmektedir. Bu tutku şiire

Yangın olur içimde seni gördüğüm zaman

Anam bile görünse onu bile seçemem

Şuna artık emin ol bir kere daha inan

Hayatımdan geçerim ben senden vazgeçemem¹⁴⁴

dizeleriyle yansımaktadır.

1930'lu yıllarda kısa bir süre Balıkesir Lisesi'nde Türk edebiyatı öğretmenliği

¹⁴¹ Hamdi Ali (1926). Fadimeme Sitem, *Çağlayan*, S.10, 1 Mart 1926, s.13.

¹⁴² Ferruh Niyazi (1926), “Vaad Akşamı”, *Çağlayan*, S.11, 15 Mart 1926, s.9.

¹⁴³ Sağdıç, R. N. (1928). Beraber Terennüm: Halil Nihad'la, *Irmak*, S.2, 1 Mart 1928, s.1.

¹⁴⁴Nüzhet Şükrü (1928). Son Söz, *Irmak*, S.8, 15 Haziran 1928, s.11.

yapan Abdülbaki Gölpınarlı'nın başlıksız Şiirinde aşkın anlamının çilelerle ve aşk uğruna harcanan emekle anlaşılacağına değinilmektedir. Aşığın halini kimsenin anlamayacağını ve feleğin aşığın umutlarını kırdığını Şair Şu Şekilde anlatmaktadır:

*Kimse bilmez benim bu melâlimi
Anlıyan bulunmaz garip hâlimi
Felek kırdı benim yâlübâlimi
Kanlarla doldurdu sahbayı ařkı¹⁴⁵*

Balıkesir dergilerinde yayımlanan Şiirlerin önemli bir kısmı beşerî aşk ile ilgilidir. Ancak bu beşerî aşk Şiirlerinin bir kısmı sevgili karşısında tutkuyu, bağlılığı ve mutluluğu işaret etmektedir.

Fahri Fahir *İçimden Sesler* adlı Şiirinde sevgiliye duyulan aşkı anlatmıştır. Sevgili onu güzelliğiyle, bakışlarıyla kendine bağlamıştır. Sevgiliye duyulan tutku, Şiirde Şu dizelerde görülmektedir:

*Saçların içerimde, alevden bir sarmaşık,
Bakışların kalbolur, seven kalbin yasına
Gnlm bağlamadı, bu hisle hiçbir aşık
Mecnun bu kadar içten, yanmadı Leylasına!¹⁴⁶*

Fazıl Behiç, *Baş Başa* başlıklı Şiirinde sevgiyi ve sevgiliyi bulmanın huzurunu anlatır. Sevgiyi bulma konusunda ümitsiz olan Şair, sevgiyi bulmanın verdiği mutluluğu

*Ne kadar mitsizdik evvelce bu sevdadan,
Akıbet sebatımız bahtiyar etti bizi
(Mteheyyi, uzun bir arşamba)ya mal olan
Tesadüf birleştirdi akıbet bizi¹⁴⁷*

dizeleriyle ifade etmektedir.

Fazıl Behiç'in *Bizim Aşkımız* adlı Şiiri Şairlerin aşklarının geçiciliğine değinmektedir. Şiirin bütünlüğüne bakıldığı zaman Fuzuli'nin

*Ger derse Fuzl ki gzellerde vefâ var
Aldanma ki Őâir sözü elbette yalandır¹⁴⁸*

¹⁴⁵ Gölpınarlı, A. (1937). [Başlıksız], *Alkım*, S.3, 15 Şubat 1937, s.12.

¹⁴⁶ Fahri Fahir (1930). *İçimden Sesler*, *Gençleryolu*, S.27, 31 Mart 1930, s.12.

¹⁴⁷ Fazıl Behiç (1930). *Baş Başa*, *Gençleryolu*, S.32, 15 Haziran 1930, s.8.

¹⁴⁸ Fuzuli, *Leylâ ve Mecnun*, YKY, Birinci baskı, İstanbul:2000, s.192.

beytine ve Kuran'da Şuara suresinin 225-226. ayetlerine gönderme yapılmaktadır¹⁴⁹. Şair, şairlerin aşklarının geçici, ilkbahar yağmuru kadar kısa, şairlerin aşklarının aşktan ziyade hevese benzediğini şu dizelerle anlatmaktadır:

*Benimle hayatını birleştirmek isteyen
Menekşe gözlü, zümrüt bakışlı kız, iyi bil
Şairlerin hissine inanmak caiz değil!
Kendini feda etme boş bir heves uğruna.
Benzer bizim aşkımız ilkbahar yağmuruna.¹⁵⁰*

Hatip Mehmet Efendi'nin *Türkmen Kızı* adlı şiirinde manilerle atışan iki sevgili görülür. Sevgililer birbirini sevmekte ve bir arada kalmak istemektedir. Hatta bu konuda kız, alışlagelmişin dışında oğlana nazaran daha cesur bir ifade almıştır. Samimi bir üslubun ve 8'li hece ölçüsünün kullanıldığı şiirde sevgililer şu şekilde atışmaktadır.

Kız

*Ağam oğlan, beyim oğlan
Sana olsun canım kurban
Olayım derdine derman
Gel kaçalım ağam oğlan!*

Oğlan

*Anan duyar, baban duyar
Ardımızdan atlı koyar
Gelen atlı cana kıyar
Ben gidemem Türkmen kızı¹⁵¹*

Salih Vecdi Bora ise *Kezban!* adlı şiirinde köylü güzeli Kezban'a duyulan aşkı anlatmıştır. Kezban'a olan aşktan geçmek mümkün değildir, âşığın en büyük isteği Kezban'ın kınalı avucundan su içmektir:

*İçime aşkın gibi akan şu gür çeşmeden
İçimdeki sevgiyi sana biraz eşmeden
Kınalı avucunla bi yol su ver içeyim
İmkan var mı Kezbanım? Bu sevgiden geçeyim¹⁵²*

Cihat Albayrak *Ülkümün Mabedi* adlı şiirinde sevgiliye kavuşamamayı anlatır. Âşığın akli daima sevgilisindedir. Âşık, sevgilisinden başka bir şey düşünmemekte, onun yokluğunda çevresinde ne kadar insan olsa da kendini kimsesiz hissetmekte ve

¹⁴⁹ Şuara 225-226: "Onların her vadide şaşkın şaşkın dolaştıklarını ve gerçekte yapmadıkları şeyleri söylediklerini görmez misin?"

URL: <https://kuran.diyar.net.tr/tefsir/%C5%9Euar%C3%A2-suresi/3156/224-227-ayet-tefsiri> , erişim tarihi: 30.11.2020.

¹⁵⁰ Fazıl Behiç (1929). Bizim Aşkımız, *Gençleryolu*, S.15, 30 Eylül 1929, s.4.

¹⁵¹ Hatip Mehmet Efendi (1933). Türkmen Kızı, *Kaynak*, S.6-7, Temmuz- Ağustos 1933, s.190-192.

¹⁵² Bora, S. V. (1936). Kezban!, *Kaynak*, S.45, 29 Ekim 1936, s.295.

herkes neşeliyken bile kendini neşesiz ve mutsuz hissetmektedir. Şair, hislerini şu dizelerle dile getirmektedir:

*Her an hayalimde, "o" dolaşıyor
Ah... Bir kavuşsam... Uzaklaşıyor...
Benden uçan ruhum onda yaşıyor,
Artık benliğimle vedalaşıyor.¹⁵³*

Nihal Pencap, *Alkım* dergisinde yayımladığı *Demirci Kızının Aşkı* adlı şiirde âşığın kalbinin kızgın demirler gibi yandığını ve demir kadar sağlam olduğunu belirtmektedir. Bu şiirde diğerlerinden farklı olarak bir kızın duyguları fütürist bir yaklaşımla sunulmaktadır. Şair, lirik ben'in güçlü aşk duygusunu şu dizelerle anlatmaktadır:

*Tırak, tırak, tırak... tırak...
Demirci demir dövüyor.
Döv, demirci döv!..
Fakat.
Elindeki demiri eritsen,
Kıpkızıl etsen,
Benim gönlüm kadar kızgın,
Benim sevgim kadar sağlam,
Edemezsin!..¹⁵⁴*

Hayriye Derviş'in yazdığı *Bakınca* adlı şiirde sevginin ve sevmenin verdiği coşku anlatılmıştır. Bu şiirde belirgin bir Fuzulî etkisi sezilmektedir.

*Değildim ben sana mâil sen ettin aklımı zâil
Bana ta'n eyleyen gafil seni görgeç utanmaz mı?¹⁵⁵*

beytinde olduğu gibi, sevgilinin güzelliği karşısında onu gören gözler ve gönüller çaresiz kalmakta ve âşık olmaktadır. Bu şiirde de sevgili beline altın kemeri takınca görenler onda bir tılsım olduğunu düşünmekte ve bu peri güzelliğine hayran hayran bakmaktadırlar:

*İnce beline altın kemeri
Hayran olursun sen de takınca
Tılsımın var ki ey güzel peri
Titrer gönüller sana bakınca¹⁵⁶*

¹⁵³ Albayrak, C. (1937). Ülkümün Mabedi, *Alkım*, S.4, 15 Mart 1937, s.27.

¹⁵⁴ Pencap, N. (1937). Demirci Kızının Aşkı, *Alkım*, S.6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, s.67.

¹⁵⁵ Tarlan, A. N. (2005). *Fuzuli Divanı Şerhi*, Ankara: Akçağ Yayınevi, s.628.

¹⁵⁶ Derviş, H. (1935). Bakınca, *Kaynak*, S.26, 19 Mart 1935, s.537.

Balıkesir dergilerindeki aşk şiirlerinde hasret, arayış ve kavuşma isteği önemli bir yer tutmaktadır. Bu şiirlerden Mehmet Hamdi'nin *Türkmen Kızı* adlı şiirinde kız-oğlan atışması vardır. Oğlan kıza sevgisini ifade etmekte, kız ise kendisini naza çekmektedir. Bu şiirde Türkmen Kızı, yiğit kadın; oğlan ise yiğit ve ideal bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır.

*Dağda aşım karı buzu
Atladım tepeyi düzü
Çadırdan göründü yüzü
Al yanaklı Türkmen kızı¹⁵⁷*

Esat Adil ise *Hasret* adlı şiirinde sevgiliden ayrı olmanın verdiği acıya değinmiştir. Aşığın hasretle geceleri ağlayıp, gam rüzgârlarıyla savrulduğu anlatılmaktadır. Aşığın çektiği bu ıstırap şu dizelerde görülmektedir:

*Her gece haykırıp nursuz göklere
Yalvarır, bir ışık diye ağlarım*

*Gam rüzgârlarıyla saçılıp yere
Zulmette iz yapar beyaz saçlarım¹⁵⁸*

Celal Sıtkı'nın yazdığı *Ah... O İğde Dalları* adlı şiirde şair iğde dallarının hatırlattığı aşk maceralarına yer vermiştir. Söz konusu şiirde lirik ben, bir sevgiliye hasret değildir. Belirli bir dönemde yaşadığı aşka, o aşk esnasında duyduğu hislere hasrettir. Bu iğde dalları altında yaşanan ilk aşklar, iğde dallarının kokusuyla serbest çağrışım halinde dizelerde görülmektedir:

*Süründükçe yerlerde o ipekli şalları;
Gözlerimde canlanır ninemin masalları;
Bana ne hoş görünürdü şalvarının alları;
Rüzgâr eser sallanır; o uzun şalvarları,
Ah... O iğde dalları! Ah... O iğde dalları!¹⁵⁹*

Mutlu Niyazi Akay da *Özlemine Çekerken* başlıklı şiirinde sevgiliye duyulan özlemi kaleme almıştır. Sevgilinin hasreti, bir hayale neden olmuş, âşığın gözlerinin önüne düşmüştür:

*Bu gün yine... Hayalin karşımda durdu,
Siyahlara bürünmüş gamlı bir halde*

¹⁵⁷ Mehmet Hamdi (1926). *Türkmen Kızı*, *Çağlayan*, S.12, 1 Nisan 1926, s.8-9.

¹⁵⁸ Müstecaphoğlu, E. A. (1925). *Hasret*, *Çağlayan*, S.4, 1 Aralık 1925, s.5.

¹⁵⁹ Celal Sıtkı (1928). *Ah... O İğde Dalları*, *Irmak*, S.1, 10 Şubat 1928, s.5.

Ezgilerin mızrabı kalbime vurdu.

İzin kalan yerlerde, bu sevhilde.¹⁶⁰

İncelenen dergilerdeki aşk şiirlerinde kavuşamama, ayrılık ve ayrılığın verdiği ıstırap üzerinde dikkatle durulmuştur. Bu şiirlerde âşığın içine düştüğü durum oldukça hüznüldür. Bu şiirlerden Orhan Şaik (Gökyay)'ın kaleme aldığı *Gelinime Hediye* adlı şiir, aşkın mahzun yönünü göstermektedir. Âşık, sevdiği kıza kavuşamamıştır. Üstelik sevdiği kız bir başkasıyla evlenmektedir. Bu yüzden âşık doğal olarak oldukça dertlidir. Söz konusu şiirde âşığın derdi dizelere şu şekilde yansımaktadır:

Varıp şu dağlara yaslansam ağlasam yeridir

O; karşı dağların ardında bir hayal olalı

Gözümde hasreti akşam tutuşturur eritir

Dizinde ağlayabilmek onun muhal olalı¹⁶¹

Nedim Göknil'in *Ayrıldığım Zaman* adlı şiiri ayrılık anında şairin hissettiği teessüre yer vermektedir. Ayrılık anlarında şair teselli bulmaz bir acı çekmekte ve kendisini gurbette hissetmektedir. Bu duygular şiirde

Ne teselli bulmaz sonsuz bir acı

Ruhumu sılaya sürükleyecek

Ve ne de gurbetin o yorgun saçı

Haturalarımı körükleyecek¹⁶²

dizeleriyle tasvir edilmiştir.

Dergilerde çıkan aşk şiirlerinde işlenen temlerden biri de platonik aşktır. Bu platonik aşk şiirlerinde âşık çeşitli nedenlerden dolayı aşkını sevdiğine açamamaktadır. Bir süre sonra bundan zevk almaya başlayan âşık duyduğu aşktan kimsenin haberi olmasını istememektedir.

Fazıl Behiç'in *Başkasının Sevdiği* adlı şiirinde ise platonik aşk görülmektedir. Fazıl Behiç'in Enis Behiç (Koryürek)'in *Ey Genç Kadın* adlı şiirine yazılmış bir nazire niteliğinde olan şiirde şair, başka birinin sevdiği bir kadına âşık olmuş ve bu aşkı artık içinde tutamamaktadır. Söz konusu şiirde âşık sevgilisine hitap ediyor gibi görünmekle beraber hislerini içinde yaşamayı tercih eder. Bu yüzden ona hayalinde aşkını ilan eder:

Çılgınım ilk gördüğüm günden beridir sizi

¹⁶⁰ Akay, M. N. (1935). Özlemine Çekerken, *Kaynak*, S.34, 19 Kasım 1935, s.859.

¹⁶¹ Gökyay, (1928). Gelinime Hediye, *Irmak*, S.1, 10 Şubat 1928, s.5.

¹⁶² Göknil, N. (1939). Ayrıldığım Zaman, *Alkım*, S.30-34, 1938-1939, s.55.

*Hayatım andırıyor karanlık bir dehlizi
Bu dehlizde gömülü bin bir elemin izi
Izdırap çekmek için yaratmış Allah bizi
“Siz ki bir başkasının sevdiği kadınsınız
“Siz ki benden çok uzak, bana pek yakınsınız¹⁶³*

Elif Ayn (Esat Adil Müstecaplıoğlu)’nun yazdığı *İçin İçin* adlı şiirde platonik aşka yer verilmiştir. Şair, sevdiği kişinin kendisini tanımamasını, bilmemesini, bu sevginin saklı kalmasını ve bu şekilde temizliğini korumasını dilemektedir:

*Bilmek istemem
Beni bildiğini
Anlamasın, duymasın
Sakın
Sevildiğini¹⁶⁴*

dizeleriyle sevmek-sevilmek diyalektiğinden ziyade, sevmenin güzelliği ve gizli kalmanın verdiği mutluluğa işaret edilmiştir.

Balıkesir dergilerinde aşk şiirleri içerisinde işlenen son tem sevgilinin güzelliğidir. Bu şiirlerde âşıklar, sevgililerinin güzelliği karşısında akıllarını, iradelerini ve mantıklarını kaybedecek noktaya varırlar.

Bu şiirlerden biri Tokadizade Şekip’in *Şarkı* adlı şiiridir. Söz konusu şiirde lirik ben, sevgilinin güzelliğini anlatmıştır. Sevgili o kadar güzeldir ki sevgilinin güzelliğinden güller dahi utanmaktadır. Söz konusu şiir, Divan şiiri geleneğinden beslenen bir üslupla ve mazmunlarıyla ve Divan edebiyatının nazım biçimlerinden şarkı nazım biçimiyle kaleme alınmıştır. Sevgilinin güzelliği şu dizelerle tasvir edilmiştir:

*Duysun heyecânlar seni görsün de gönüller,
Gül, çehre-i sâfında açılsın yine güller,
Baksın da utansın leb-i renginine
Gül, çehre-i sâfında açılsın yine güller¹⁶⁵*

Özetle, Balıkesir dergilerinde yayımlanan 1348 şiirin 332’si, yani yaklaşık %25’i aşk şiiri olarak yazılmıştır. Bir diğer söyleyişle Balıkesir dergilerinde çıkan şiirlerde en çok rağbet gören tema aşktır.

¹⁶³ Fazıl Behiç (1928). Başkasının Sevdiği, *Irmak*, S.3, 10 Mart 1928, s.9.

¹⁶⁴ Müstecaplıoğlu, E. A. (1933). İçin İçin, *Kaynak*, S.3, 19 Nisan 1933, s.80.

¹⁶⁵ Tokadizade Şekip (1925). Şarkı, *Çağlayan*, S. 4, 1 Aralık 1925, s.5.

Aşk şiirlerine edebiyat dergileri olan *Çağlayan* ve *Irmak* özellikle yer verirken *Yeni Edremit*, *Enerji*, *Ege* dergileri hiç aşk şiirine yer vermemiş, yine ağırlıklı olarak fikir dergisi mahiyetinde olan *Dilek* de sadece 1 adet aşk şiiri yayımlamıştır. Bu da bize yayın politikası ile içerik uyumunun yüksekliğini ve tutarlılığını göstermektedir.

Balıkesir dergilerinde çıkan aşk şiirleri çok geniş bir dağılım göstermektedir. Bu dağılım içerisinde hâkim olan şiirler, romantik aşk şiirleridir. Kimi zaman gayet gerçekçi kimi zaman da platonik aşkı anlatsalar da sevgi, hasret, kavuşma, ayrılma, uzaklaşma, ulaşma gibi kavramlar, romantik aşkın anlam alanında bulunan kavramlardır. Öte yandan kıskançlık ve erotizm bu şiirlere girmemiştir.

4.2.1.1.5. Devlet Adamlarını Öven Şiirler

Devlet adamlarını öven şiirler, edebiyatımızda medhiye olarak bilinir. Medhiyeler önemli din adamlarını, devlet adamlarını övmek üzere yazılmış şiirlerdir (Karataş, 2001, s. 280-281; Dilçin, 2016, s.153). Divan edebiyatında bu medhiyeler, kasidenin bir bölümünü oluşturmakla birlikte o kasidenin türünü belirlemektedir. Ancak zamanla kaside ile medhiyeler özdeşleştiği için zaman içinde kaside denince akla medhiyeler gelir olmuştur (Pala, 2007, s. 301).

Devlet adamlarını öven şiirlerin, inkılâp şiirleri başlığı altında da işlenmesi mümkündür. Ancak miktar açısından devlet adamlarını öven şiirlerin inkılâp şiirleri kadar yazılmış olması bu çalışmada ayrı bir başlık olarak ele alınmasını gerektirmiştir.

Balıkesir’de çıkan dergilerde yer alan devlet adamlarını öven şiirler, *Gençleryolu*’nda 5 adet, *Kaynak*’ta 43 adet, *Alkım*’da 17 adet, *Ege*’de 1 adet olmak üzere toplam 66 adettir. Dergilerde yer alan övgü şiirleri merkeze Mustafa Kemal Atatürk’ü ve İsmet İnönü’yü almıştır.

Atatürk’e dair övgü şiirleri 1938’e kadar, milli bayramlarda hafifçe yoğunlaşmakla birlikte normal zamanlarda da görülmektedir. 10 Kasım 1938’de Mustafa Kemal Atatürk’ün ölümünün ardından kendisi için pek çok şiir yazılmış, ilerleyen zamanlarda ise 10 Kasım anma günleri ve milli bayramlara toplanmış, diğer zamanlarda ise Atatürk’e dair şiir görülmemeye başlanmıştır.

Öte yandan İsmet İnönü’ye dair şiirler 1938’den sonra İsmet İnönü’nün Milli Şef olmasıyla artış gösterir. Dergide Atatürk’ün ölümüne kadar sadece I. İnönü ve II.

İnönü Savaşları'nın kutlanması esnasında övülen İsmet İnönü'ye dair, Milli Şef olduktan sonra daha fazla övgü şiiri yazılmıştır.

Elbette devlet adamlarını öven şiirler Mustafa Kemal Atatürk ile İsmet İnönü'den ibaret kalmamıştır. Atatürk ve İnönü'den başka Mustafa Necati, Ali Çetinkaya, Ali Canip Yöntem gibi isimler için de övgü şiirleri yazılmıştır.

Gençleryolu dergisinde devlet adamlarını öven 5 şiir yayımlanmıştır. Bu şiirlerin tamamı hece ölçüsüyle ve Hamdi Zühtü, Gazali (Saltık), Sedad Raci, A. Nedim, Hikmet Turhan (Dağlıoğlu) tarafından yazılmıştır. Bu şiirlerde Mustafa Necati, Ali Canip Yöntem, Mustafa Kemal Atatürk ve tarih boyunca Türklüğe hizmet etmiş önemli devlet adamlarına övgüde bulunulmuştur.

Balıkesir'de çıkan dergilerde devlet adamlarını öven şiirlerin ilki Hamdi Zühtü'nün *Muazzez Ölüye* adlı şiiridir. Bu şiirde Hamdi Zühtü, Mustafa Necati'nin ölümüne kendinin ve memleketin duyduğu üzüntüyü anlatmaktadır. Çünkü Mustafa Necati, Ömer Faruk Huyugüzel'in de belirttiği üzere, Atatürk etrafındaki inkılâpçı kadronun önde gelen isimlerinden biri olarak Kuva-yı Milliye içindeki çalışmalarının yanı sıra özellikle Cumhuriyet döneminde eğitim alanındaki yaygın ve köklü hizmetleriyle siyaset ve kültür dünyasında hâlâ hatırlanan idealist bir devlet adamıdır. Ayrıca Mustafa Necati, çıkardığı veya yazdığı gazete ve dergiler bakımından da önemli bir yazardır (Huyugüzel, 2000, s. 444).

Tabutunun önünde huşula hep diz çöktük.

Hıçkırarak kabrinde sana göz yaşı döktük.

Senin kabrin gönlümüz, gönlümüz yas bağlıyor.

Sana gençlik ağlıyor, gençlik sana ağlıyor.¹⁶⁶

Gazali'nin yazdığı *Samimi Hürmet* adlı şiirde Ali Canip Yöntem'in Türk dili için sarf ettiği emeklerden bahsedilmiştir. Ali Canip, Türk dili için gösterdiği çabalardan dolayı saygı uyandıran önemli biridir ve çabalarının sonunda Türk dili adına zafere ulaşmıştır:

“Ali Canip” işte nurlu bir çehre,

Güzel Türk dilinin yüce muhyisi.

Yirmi yıl hak için yükseldi sesi,

¹⁶⁶ Hamdi Zühtü (1929). Muazzez Ölüye, *Gençleryolu*, S.2, 15 Mart 1929, s.2.

*En sonunda nail oldu zafere.*¹⁶⁷

Hikmet Turhan (Dağlıoğlu), *Büyüklerimiz*¹⁶⁸ isimli şiirinde vatanı öğrenmek için bu vatan için çalışan önemli devlet büyüklerini de tanımak gerektiğinden bahis açarak Sokullu, Köprülü, Mustafa Reşit, Namık Kemal, Şinasi, Süleyman Paşa, Gazi Osman Paşa, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak gibi önemli insanların tanınması gerektiğini ifade ettikten sonra Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü'yü daha uzun bir şekilde anlatır.

Kaynak'ta basılmış övgü şiirleri Atatürk'ün iyiliği, vatanı için ettiği hizmetler, tarih karşısında büyüklüğü, halk için ifade ettiği büyük değer, Atatürk'e duyulan sevgi, Atatürk'ün ölümüne dair derin yas duygusu, Ziya Gökalp'in Türklüğe ettiği hizmet, N. Kemal'in ölümünden dolayı duyulan hüznün gibi alt temalar çevresinde toplanmıştır.

Dergide Atatürk'ün ölümüne kadar olan -*Kaynak*'ın kuruluşu itibariyle- 5 yıl ile Atatürk'ün ölümünden sonraki -*Kaynak*'ın kapanmasına kadar- 13 yıl arasında bu şiirlerin yayımlanma sıklığı oldukça farklıdır. Atatürk'ün ölümünden sonra devlet adamlarına yazılan övgü şiirleri anlamlı bir fark oluşturacak kadar azalmıştır. Dikkate şayan bir diğer nokta da *Kaynak*'ta Atatürk'ün ölümünden sonra Atatürk'ten başkası için şiir yazılmamış olmasıdır.

İbrahim Şevki (Işıkman)'ın *Ulu Gazi* adlı şiirinde Atatürk sevgisi görülmektedir. Halka göre Atatürk'ün açtığı yol uğurlu ve kutludur, bu yüzden Atatürk'ün kararlarına hayatını bağlamış nice can ve koca bir halk vardır. Şair, halkın Atatürk'e olan bu bağlılığını

*Senin uğru açık olan izinde
Kutluluğun yolu var;
Eğilerek öptüğümüz dizinde
Yatmış nice şehit, nice ulu var...*¹⁶⁹

dizeleriyle aktarmaktadır.

Orhan Seyfi Orhon'un *Gidiyor* adlı şiiri önemli ve bilinen bir şiirdir ve *Kaynak*'ta da yayımlanmıştır. Atatürk'ün ölümünün hissettirdiği derin yas, oldukça duygusal bir üslupla dizelere şöyle yansımıştır:

Gidiyor, rast gelmez bir daha tarih eşine;

¹⁶⁷ Gazali (1929). Samimi Hürmet, *Gençleryolu*, S.8, 15 Haziran 1929, s.4.

¹⁶⁸ Dağlıoğlu, H. T. (1932). Büyüklerimiz, *Gençleryolu*, S.76, 15 Eylül 1932, s.10.

¹⁶⁹ Işıkman, İ. Ş. (1933) Ulu Gazi, *Kaynak*, S.4, 19 Mayıs 1933, s.104.

Gidiyor on yedi milyon kişi takmış peşine!

Gidiyor, sonsuz olan kudreti sığmaz akla;

Gidiyor, göğsünü çepçevre saran bayrakla.¹⁷⁰

Faruk Nafiz'in *Sen Öldün Ölüm Güzel Demektir* şiirinde Atatürk'ün ölümünün ardından Türk milletinin üzüntüden adeta kahrolduğu anlatılmaktadır. Atatürk'ün ölümüyle bir günün bin yıl gibi yaşandığını, Türk milletinin en çok yandığı gün olarak onun öldüğü gün olduğunu anlatılmaktadır. Bu derin teessür şiire şu dizelerle yansımıştır:

Sanki bin yıl yaşamış gamlı cihan bir günde!

Çocuğum ilk acıdan sarsılıyor ömründe,

Eşimin benzi kül olmakta anarken yarını

"Gitti yavrum!" diyen annem yoluyor saçlarını.¹⁷¹

R. G. (Ramazan Gökalp Arkın)'ın yazdığı *10 Yıl Yahut Tarih İçinde*¹⁷² adlı şiirde Atatürk'ün Türklüğe hizmeti ve Türk milletinin cesareti anlatılmaktadır. Türkler destansı bir hayat sürdürmüş, cesareti ve imanı ile öne çıkmıştır. Mustafa Kemal'i en önde gören millet İnönü, Dumlupınar, Sakarya'da onun peşine düşmüş, onun yolunda and içerek bağımsızlığını kazanmıştır.

Kaynak dergisinde Atatürk'ten başka Ziya Gökalp için de yazılan şiirlere yer verilmiştir. Bunlardan biri olan Muharrem Adak'ın *Ziya Gökalp İçin* adlı şiirdir. Şiirde Ziya Gökalp'in Türklüğe ettiği hizmetler anlatılmaktadır. Türklük unutulmuşken, millet bilinci giderek azalmaktayken Gökalp'in yaptığı çıkış, milleti kendine getirmiş ve millete Turan hayali kurdurmaya başlamıştır:

Yetirip unutulmuşken soyumuzun adını;

Gök gürelemesi gibi işittik feryadını;

Bu yürekte sesinle sen biz Türküz diyordun

Turanın özlemile hep içini yiyordun.¹⁷³

Alkım dergisinde devlet adamlarını öven 17 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin tamamı Atatürk'e yöneliktir. Bu şiirlerin 3'ü Atatürk hayattayken, kalan 14 şiir ise ölümünden sonra yazılmıştır. Söz konusu şiirlerin hepsi hece vezniyle yazılmıştır.

¹⁷⁰ Orhon, O. S. (1942). *Gidiyor*, *Kaynak*, S.118, 19 Kasım 1942, s.83.

¹⁷¹ Çamlıbel, F. N. (1942). *Sen Öldün Ölüm Güzel Demektir*, *Kaynak*, S.118, 19 Kasım 1942, s.91.

¹⁷² Arkın, R. G. (1933). *10 Yıl Yahut Tarih İçinde*, *Kaynak*, S.8-9, Eylül- Ekim 1933, s.238.

¹⁷³ Adak, M. (1935). *Ziya Gökalp İçin*, *Kaynak*, S.34, 19 Kasım 1935, s.836.

Alkım'da çıkan övgü şiirlerini en çok yayımlayan şairler Cihat Genculu, Ali Değer, Mehmet Yaşar, Mehmet Bozkurt, Fikret İper gibi şairlerdir. Bu şairlerin şiirlerde Atatürk'ün büyüklüğü, vatanı nasıl kurtardığı, milletin onu ne kadar sevdiği ve arkasından tutulan yas gibi temalar görülür.

Ali Değer'in *Dün ve Bugün* adlı şiirinde Atatürk'ten önceki Osmanlı dönemi ile bugünkü Türkiye Cumhuriyeti mukayese edilmektedir. Osmanlı İmparatorluğu küçüldükçe küçülmüş, kaybedilen savaşın sonunda Türklerin yok olacağı düşünülmüştür. Ancak Atatürk'ün 19 Mayıs'ta Samsun'a çıkışından sonra Türkler dirilmiş, vatanına ve bağımsızlığına sahip çıkmıştır. Atatürk'ün önderliğinde inkılâp üzerine inkılâp yapılmış ve Türkiye çağdaş medeniyetler seviyesine yükselmiştir. Bu yükseliş dizelerde şu şekilde yer almaktadır:

*Kanunu biz yarattık hududu biz ayırdık
"Atatürkün" sözüne bir mabut gibi taptık
Onu dinleyen her Türk sabaha çabuk vardı
İnkılap yaratıp, bugünkü şekli aldı
Bugünkü durum böyle yarınki daha güzel
O bir günkü vaziyet Avrupa'yı da geçer.¹⁷⁴*

Fikret İper'in *Kalplerin Söylediği* adlı şiirinde Atatürk sevgisi ve onun için tutulan yas dile getirilmiştir. Millet Atatürk'ün öldüğüne inanmamış, bütün yurt ortak bir kalp halinde Atatürk için yas tutmuştur. Atatürk'ün ölümünden sonra duyulan teessür şu dizelerle anlatılmaktadır:

*Duydum, ölmüş dediler bilmem ki hakikat mi
Ağladım hıçkırarak yaptığım kabahat mi
Bütün bir yurt kalbinin işte müşterek yası
Ağlamağa hakkı var çünkü öldü Atası¹⁷⁵*

Mehmet Yaşar'ın yazdığı *Katafalkın Önünde* adlı şiirde ise Atatürk'ün ölümünün kabullenilmesinin zorluğuna değinilmektedir. Şair, o ana kadar Atatürk'ün öldüğüne inanmamıştır. Katafalkın önünde bu gerçeğe ağır biçimde yüzleşir:

*Beynimde, gözümde süzülüp patladı gerçek:
Tabuta sarılmış, yüce al bayrağı öksüz
Gördüm; Atatürksüz, koca dünya Atatürksüz!
Beynimde, gözümde süzülüp, patladı gerçek.¹⁷⁶*

¹⁷⁴ Değer, A. (1938). *Dün ve Bugün*, *Alkım*, S.23-24, 29 Ekim 1938, s.31-32.

¹⁷⁵ İper, F. (1938). *Kalplerin Söylediği*, *Alkım*, S.25, 15 Aralık 1938, s.30-31.

¹⁷⁶ Yaşar, M. (1939). *Katafalkın Önünde*, *Alkım*, S.26-27, Ocak- Şubat 1939, s.14.

Edremit Halkevi'nin çıkardığı *Ege* dergisinde de devlet adamlarını öven bir şiir yayımlanmıştır. Ruhi Naci'nin yazdığı *Yüce Millî Şefimiz İçin Marş* adlı şiirde Türk milletinin İsmet İnönü'ye duyduğu sevgi ve bağlılığa işaret edilmiştir:

*Millet ki senin reyinle yaşar
Emrinle durur, emrinle coşar
Emrinle dolar, emrinle taşar
İsmet İnönü! İsmet İnönü!¹⁷⁷*

Özetle, Balıkesir dergilerinde çok yüksek oranda olmasa da devlet adamlarını öven şiirlere yer verilmiştir. Balıkesir dergilerinde neşredilen 1348 şiirin 66'sı bu başlık çerçevesindedir ki bu da söz konusu şiir kategorisinin toplam şiir sayısına oranının yaklaşık olarak %5 olduğu anlamına gelir.

Devlet adamlarını öven şiirler, merkezine özellikle Atatürk'ü, kısmen de İsmet İnönü, Ziya Gökalp gibi önemli isimleri yerleştirmiştir.

Bu kategorideki şiirlerin sadece 1 tanesi aruz vezniyle yazılmış, kalanı da büyük ölçüde hece vezni ile kaleme alınmıştır.

Devlet adamlarını öven şiirler örneklerde görüldüğü üzere bir sanat kaygısının dışında; minnet, mutluluk, yas gibi duyguları ihtiva etmektedir. Bu yüzden bu şiirlerin incelenmesi konusunda inkılâp şiirleri bölümünde söylediğimiz gibi şiirleri sanat yönünden irdelemenin doğru olmayacağını ifade etmemiz gerekir.

4.2.1.1.6. Dinî, Felsefî, Mistik Şiirler

Dinî, felsefî ve mistik şiirler, aşk ve tabiat şiirlerinden sonra en fazla yayımlanmış şiirlerdir. Balıkesir dergilerinde 187 adet dinî, felsefî, mistik şiir yayımlanmıştır. Bu şiirlerin 3'ü *Yeni Edremit*'te, 66'sı *Çağlayan*'da, 21'i *Irmak*'ta, 30'u *Gençleryolu*'nda, 24'ü *Kaynak* ve 43'ü de *Alkım*'da çıkmıştır. Bu şiirleri incelemeye başlamadan önce dinî, felsefî ve mistik şiirler üzerine bilgi vermekte fayda bulunmaktadır.

Dinî, felsefî ve mistik şiirlerin edebiyatımızdaki kökeni 11. yüzyıla dayanmaktadır. Her ne kadar gök tanrı inancının çeşitli destanlarda yer aldığını görsek

¹⁷⁷ Sağdıç, R. N. (1941b). *Yüce Millî Şefimiz İçin*, *Ege*, S.1, 29 Ekim 1941, s.4.

de İslamiyet'in kabulü vasıtasıyla dinî-tasavvufî şiirin başlangıcı Ahmet Yesevi'ye dayanmaktadır. Doğu Türklerinde halk tasavvufunun müjdecisi ve en büyük temsilcisi Ahmet Yesevi, Batı Türklerinin en büyük ve en eski halk mutasavvıf şairi Yunus Emre'dir (Köprülü, 1991, s. 4).

Ahmet Yesevi ve Yunus Emre'den sonra Anadolu'da derin bir tasavvuf kültürü oluşmuş, Hacı Bektaş Veli, Mevlâna gibi çok önemli ve büyük mutasavvıfların varlıkları ile bu düşünce oldukça genişlemiştir. Sonrasında kurulan tekkeler, tarikatlar ve çeşitli dergâhlar tasavvuf kültürünün ve düşüncesinin gelişmesine ciddi katkılar sunmuş ve Anadolu'da mistik düşünce sisteminin yayılmasını sağlamıştır.

Salim Çonoğlu'na göre, mistisizm insanın mantık ve akılla erişemediği ilahi hakikati sezgi yoluyla arama düşüncesidir. Kaynağını dinden alan, tecrit olmaya ve 'vecd'e dayalı bir sistem olan mistisizme göre, insanoğlu akıl yolu ile kavrayamayacağı Tanrı'yı ancak metafizik bir sezgiyle kavrayabilir (Çonoğlu, 2007, s.101).

Söz konusu kavrayış asırlar boyu hem Divan edebiyatında hem de özellikle Halk edebiyatında karşılık bularak bu düşünüşün bir estetik gelenek haline geldiği görülmektedir. Mehmet Kaplan'a göre ise bu estetik, Cumhuriyet devrinde zayıflamıştır. Çünkü Cumhuriyet devri şairleri genellikle duyu organlarıyla idrak edilen âleme değer verirler ve varlık ötesine gitmezler (Kaplan 2014, s.272).

Balıkesir dergilerinde çıkan dinî, mistik ve felsefî şiirler çok yönlülük gösterir. Hayatın mahiyetini sorgulama, dertlerin ve eziyetlerin insanları üzmesi, ölüm, Allah'a yakarış, Allah'a seslenme, ilahi aşk, yaşlanma korkusu ve tasavvufî düşünce ve muhakeme etme temlerine sıklıkla yer verilmektedir.

Yeni Edremit dergisinde 3 adet dinî, mistik ve felsefî şiir çıkmıştır. Bu şiirler hayatın mahiyetini kavramaya yöneliktir. Söz konusu şiirleri H. Cemal ve Rıza Tefvik yazmıştır.

Dinî, mistik ve felsefî şiirleri en fazla yayımlayan dergi *Çağlayan*'dir. *Çağlayan* dergisinde bu başlık altında 66 şiir çıkmıştır. *Çağlayan*'da çıkan dinî, mistik ve felsefî şiirler sakinin aşkı sunması, hayatın dertleri, dünyanın bir eziyet mekânı oluşu, dünya dertlerinden uzak durmak, ilahi aşkı aramak, Allah'a yakınma, varoluş, ölüm, Allah'tan merhamet dileme, yaşlılık gibi temalar çevresinde toplanmıştır.

Çağlayan'da en çok dinî, mistik ve felsefî şiir yayımlayan şairler Tokadizade

Şekip, Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Ruhi Naci (Sağdıç), Sabahattin Ali, Hicri-i Nâkâmî, Orhan Şaik (Gökyay), Nevâmîd, Muharrem Hasbi gibi şairlerdir. Ayrıca *Çağlayan*'ın hemen her sayısında hikemi beyitler başlığında bu kategoriye ait bir beyit veya şiir alıntısına yer verilmiştir.

Irmak dergisinde dinî, mistik ve felsefî 21 şiir çıkmıştır. Bu şiirler Allah ile konuşma, hayatın ve dünyanın değersizliği, hayat karşısında zayıflık, şarap, meyhanesaki-şarap gibi temalar çevresinde yazılmıştır. *Irmak*'ta en fazla dinî, mistik ve felsefî şiir yazan şairler, Tokadizade Şekip, Ruhi Naci (Sağdıç), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Mustafa Seyit (Sütüven), Mustafa Doğan'dır.

Gençleryolu dergisinde 30 adet dinî, mistik ve felsefî şiir yayımlanmıştır. Bu şiirlerin 13'ü Gazali (Saltık) tarafından yazılmış olup şiirler Allah sevgisi, Allah ile konuşma, varlığa tasavvufî bakış açısı gibi temalar çevresinde toplanmıştır. Diğer şiirlerde de yaşlılık, ölüm, insan hayatının zavallılığı, gam ve kederin insan hayatına etkisi gibi temalara yer verilmiştir.

Kaynak dergisinde dinî, mistik, felsefî şiir başlığı altında inceleyebileceğimiz 24 şiir çıkmıştır. Bu şiirler başta ölüm olmak üzere, kara bahattan ve felekten şikâyet, hayatın mahiyeti, inanç, insan-Allah ilişkisi gibi temalar çevresinde yazılmıştır. *Kaynak*'ta çıkan bu 24 dinî, mistik ve felsefî şiiri kaleme alan şairler arasında Ahmet Vefa Aray, Hamdi Arabacıoğlu, Necdet Rüştü Efe, Halil Soyuer, Mustafa Seyit (Sütüven), İbrahim Şevki Işıkman gibi isimler bulunmaktadır.

Alkim dergisinde dinî, mistik ve felsefî şiir kategorisine ait 43 şiir yayımlanmıştır. Şiirlerde en fazla görülen temalar, yaşlanma korkusu, ölüm, hayat ve arzuların mahiyeti, geceleri çöken hüznün, inanmanın verdiği huzur, dertlerin insan hayatını dolduruşudur. *Alkim*'da en fazla dinî, mistik ve felsefî şiir yazan şairler Mehmet Yaşar, Mehmet Bozkurt, Sırrı Çoruh, Vahdet Başaran, İlhan Arat, Erdem Selenge, Kazım Feyzi Ozan gibi şairlerdir.

Mustafa Seyit (Sütüven) *Mezaristan* adlı şiirinde ölüme bir çeşit kavram olarak bakmaktadır. Şiirde ölüm fikri karşısında insanların durumuna yer verilmektedir. Şaire göre dünya geçicidir bu yüzden şair kendini mezarlığa yakın hissetmektedir. Mezarlıkta her yer sessiz, her yer karanlıktır. Şaire göre esas son burasıdır:

Bu akşam her taraf ıssız bütün ekvân mezâristan

Ki her senginde bir muzlim silik unvân mezâristan¹⁷⁸

Halil Soyuer'in *Hastanede Öldüğüm Gün* adlı şiirinde şair, hastanede öleceği gün nelerin yaşanacağını anlatmaktadır. Bir diğer deyişle ölüm, şairin kendisine dair kurduğu tahayyüldür. Ecelin başa geldikten sonra sıcak yatakta soğuk bir beden bırakacağına değinir:

Bir gün, ecel alır, elbet beni de;

Bu yalan dünyada baki kim kalır.

Fırın gibi sıcak yatak içinde;

Derisi buz tutmuş bir cisim kalır.¹⁷⁹

Dergilerde Allah ile konuşma, seslenme amacını taşıyan çeşitli şiirler bulunmaktadır. Bunlardan biri Tokadizade Şekip'in *Allahıma Hitabım* adlı şiiri bir şathiyedir. Şiirde şair, Allah'a seslenmekte ve onunla konuşmaktadır. Dünyanın halinden mustarip olan şair, bu durumu Allah'a şikâyet eder:

Meydanda değil mi dünyanın hali?

İşimiz boğuşmak, boğuşturan sen.

Yaşayan kalmıyor belâdan hâlî

Bu hâlin sırrını var mı bilen.¹⁸⁰

Mustafa Doğan ise *Kıta*'sında şarabın haram olmasından şikâyet etmektedir. Şeriatta ekşi ayran helal iken şarabın haram olması şair adına oldukça üzücüdür. Bu şiirde Mustafa Doğan'ın Ömer Hayyam tarzı bir üslup kullandığı görülmektedir:

Seyyidü'l kavm-i Arab hazret-i peygambere siz

Benden arzoleyiniz hürmet ü tazim ü selâm

Ekşi ayranları kılmış da şeriatta helal

Yine etmiş o güzel bâdeyi şiddetle haram¹⁸¹

Gazali de bir şathiye halinde Allah ile konuşmasını *Allah ile Hasbihal* adlı şiirinde dile getirmektedir. Şair, Allah'ın mahiyetini düşünür, Allah'ın hikmetlerini zihninde sorgular. Bu sorgulamaya

Hak ile batıl sence bir gibi...

Hak mı batıl mı, nesin Allah'ım?

Cana kıymayın dersin, kıyarsın...

¹⁷⁸ Sutüven, M. S. (1928). Mezaristan, *Irmak*, S.3, 10 Mart 1928, s.9.

¹⁷⁹ Soyuer, H. (1948). Hastanede Öldüğüm Gün, *Kaynak*, S.5, Eylül 1948, s.11.

¹⁸⁰ Tokadizade Şekip, (1928). Allahıma Hitabım, *Irmak*, nr.1, 10 Şubat 1928, s.2. Bu şiir Türk Dili gazetesinde de yayımlanmıştır. Bkz. Tokadizade Şekip, (1926). Allahıma Hitabım, *Türk Dili*, S.172, 06 Aralık 1926, s.3.

¹⁸¹ Mustafa Doğan, (1928). Kıta, *Irmak*, S.7, 1 Haziran 1928, s.3.

Katil "Habil" mi, nesin Allah'ım¹⁸²

dizelerinde yer verilmektedir.

Hamdi Arabacıoğlu'nun *Kara Baht* adlı şiirinde felekten şikâyetin izleri görülür. Çirkinliğin sebebinin kendisi olmadığını belirten şair, hakkını aramak için Hak divanına soru sormaktadır. Bu şikâyetin izleri dizelerde şu şekilde görülmektedir:

*Her zaman kara baht bana vergi,
Çirkinsem ben miyim bunun sebebi?.
Mâyemiz bir iken tanrımız gibi,
Hakkımdır Hak için divana geldim.¹⁸³*

Allah'a yapılan bu seslenişlerin yanı sıra, yakarış içeren şiirler de mevcuttur. Bu yakarışlar şairlerin genel itibarıyla bağışlanma ve affedilme isteğini ve ölüm korkularını dile getirmektedir.

Ruhi Naci (Sağdıç)'ın *Allahım* adlı şiirinde ise Allah'tan merhamet dileyen bir insanın hâli anlatılmaktadır. Bu insan ellerini bağlamış, üzgün bir hâlde sessizce merhamet beklemektedir. Bu bekleyiş dizelere şu şekilde yansımıştır:

*Piş-i eltâf-ı izzetinde senin
İşte el bağlamış dîvân duruyor
Şu ibâdın -ne istiyor gel sor!-
Elemden midir bu çîn-i cebîn?
Kalbinin sızlayan melâline bak!¹⁸⁴*

Mustafa Doğan'ın *İtiraf* adlı şiirinde hem bağışlanma hem de yaşama isteği vardır. Şair, alnındaki karadan dolayı Allah'tan bağışlanmayı dilemekte ve bu leke ile ölmekten korktuğu için de yaşamak istemektedir. Söz konusu bağışlanma isteği

*Bir damga var alnımda, evet hem de kapkara
Günahım pek aşkındır, beni affet Allah'ım
Ben yaşamak isterim, ah! Merhamet Allah'ım.¹⁸⁵*

dizeleriyle dile getirilmektedir.

Necdet Rüştü Efe'nin *İnsan* başlıklı şiirinde ise Allah- insan ilişkisine değinilmiştir. Şaire göre insanın kalbinin temizliği, iyi niyeti bu ilişkinin şeklini belirlemektedir. Kötü niyetli insanın Allah'a yalvarması boşa iken iyi niyetli, temiz

¹⁸² Gazali (1932). Allah ile Hasbihal, *Gençleryolu*, S.67, 29 Şubat 1932, s.2.

¹⁸³ Arabacıoğlu, H. (1940). Kara Baht, *Kaynak*, S.88, 19 Mayıs 1940, s.295.

¹⁸⁴ Sağdıç, R. N. (1926a). Allahım, *Çağlayan*, S.12, 1 Nisan 1926, s.3.

¹⁸⁵ Mustafa Doğan (1929a). İtiraf, *Gençleryolu*, S.5, 30 Nisan 1929, s.13.

kalpli insanın yardımına Allah mutlaka koşar:

*Alnında fenalık yer eden bir kara izse
Yalvarma, erişmez sana göklerdeki Tanrı
Hiç korkma fakat kalbin eğer saf ve temizse
Mutlak koşar imdadına her yerdeki Tanrı¹⁸⁶*

Allah'a yakarışlardan başka yine ölümü çağrıştıran temlerden biri yaşlılık ve yaşlanma korkusudur. Şairler yaşlanmayı korkulacak bir şey olarak görmektedir. Çünkü yaşlanmanın sonrasında ölümün kendilerini beklediğini düşünmektedirler.

Bu bağlamda Rıza Pulat'ın *Karaltında Kalanlar* başlıklı şiiri yaşlanma korkusunu ve yaşlılığı anlatmaktadır. Bu şiirde yaşlılık, kış metaforu ile karşılanmıştır. Yaşlılığı kışa benzeten şair, mezarın çok da uzakta olmadığını şu dizelerle ifade etmektedir:

*Doymadan bir hayata, girmeden bir bahara.
Kış olan ömrünüzü gömünüz, haydi kara!
Ağlasın başınızda fırtınayla köpekler!¹⁸⁷*

Sırrı Çoruh'un *Aynalarda Çizgiler* adlı şiiri yaşlanma korkusunu ve yaşlılıktan duyulan mutsuzluğu anlatmaktadır. Yaşlanan insanların yüzleri çizgilerle dolar, insanlar yaşlandıkça mezara yaklaşır. Şair, bu mutsuzluğu şiirde şu dizelerle işlemiştir:

*Aynaları ağlatan ruhuna dolanlardır...
Çizgilerin dibinde dinle, anla ne vardır.
Anlarken gözlerinden düşün yaşları emer,
Yıllara mezar olan yüzündeki çizgiler¹⁸⁸*

İncelenen dergilerdeki bazı dinî, felsefî ve mistik şiirlerde hayatın acı vericiliği, çekilen dertler konu edilmiştir. Bunlardan biri olan Ruhi Naci (Sağdıç)'ın yazdığı *Nasîbe-i Takdîr* adlı şiirde hayatta çekilen dertler anlatılmaktadır. Şiirde emellerin geçip gittiği geriye ise söz konusu bir tek hüznün kaldığı vurgulanmıştır. Şair, söz konusu dertlenmeyi şu dizelerle anlatmaktadır:

*Her gün geçer, gider mütevâli emellerim
Bir zıll-ı incizâb bırakıp da hıyâna..
Ben pür-ümid-i nasibe-i takdiri peylerim..
Bâis olan bu, işte bu hâl-i melâlime...¹⁸⁹*

¹⁸⁶ Efe, N. R. (1944). İnsan, *Kaynak*, S.137-138, Haziran- Temmuz 1944, s.287.

¹⁸⁷ Rıza Pulat (1929). *Karaltında Kalanlar*, *Gençleryolu*, S.7, 31 Mayıs 1929, s.11.

¹⁸⁸ Çoruh, S. (1936). *Aynalarda Çizgiler*, *Alkım*, S.1, 15 Aralık 1936, s.2.

¹⁸⁹ Sağdıç, R. N. (1925). *Nasîbe-i Takdîr*, *Çağlayan*, S.1, 20 Ekim 1925, s.3.

Hicri-i Nâkâmî, *Kıtalar*'ında dünyanın bir çeşit eziyethane olduğunu ifade etmektedir. Ona göre insan doğduğu andan itibaren alçaklıkla, aşağılanmayla karşılaşmaktadır. Ancak insan, bunlar için doğmamıştır. Aksi hâlde yaratma gücü insana verilmezdi. Bu muhakemeye şair, dizelerinde şu şekilde yer vermiştir:

*Beşer olur mütehammil mezellele mutlak;
Ne çâre! Gelmedi bu âleme mezellet için..
Eğer mezellet için gelmiş olsa, bî-şüphe
Kuva-yı fâtrayı vermez idi âdeme hak!*¹⁹⁰

Esat Adil, *Feryâd* başlıklı şiirinde hayat karşısında zayıflığı anlatmaktadır. Çekilen eziyetler, hayatın zorluğu şaire çaresizliği hissettirmiştir. Şair de hayatını kırık bir kadeh, bir harabe ve kendini bir divâne olarak görmektedir:

*Harâb olmuş hayâtım bir kırık peymâne hâlinde
Dönerken şem-i vuslatta ben pervâne hâlinde;
Sarây-ı aşk u kalbimdir bugün virâne hâlinde,
Cihân muhitini devreylerim divâne hâlinde!*¹⁹¹

Vahdet Başaran, *Neşemi Boğazladım* adlı şiirinde karamsarlık yoluyla neşeyi öldürmeye değinir. Şair, neşeyi dertler yüzünden bir insan gibi boğup kara toprağa gömmüştür. Bu karamsarlık dizelerde şöyle gösterilmiştir:

*Dün şu çamın dibinde neşemi boğazladım,
Sivrilen turnaklarım ve kılı ellerimle..
Sonra mezar taşına öldüğü günü yazdım,
Gömdüm kara toprağa bütün emellerimle..*¹⁹²

Balıkesir dergilerindeki bazı dinî, felsefî ve mistik şiirler, tasavvuf düşüncesine ve mistik anlayışa yer vermektedir. Bu şiirleri en çok yazarlardan biri olan Gazali, bu minvalde *Gençleryolu*'nda 13 dinî, mistik ve felsefî şiir yayımlamıştır. Şair bu şiirleri varlık ve tecelli ile ilgili olan bir dizi şeklinde kaleme almıştır. Bu seriye ait şiirlerden biri de *Varlığımın Miracı*'dır. Şair, varlığı bir ayna olarak görür, her şeyi kendinde var eder. Can ile teni birbiriyle bitişik olarak düşünür. Bu düşüncenin şiirdeki yansıması

*Varlığım parlak bir aynaya benzer
Her şey bende erir, bende görünür
Şarkım, garbım, şimal, cenubum yoktur.
Evel ten canken, can tende görünür!*¹⁹³

¹⁹⁰ Hicri-i Nâkâmî, (1926). *Kıtalar*, Çağlayan, S.6, 1 Ocak 1926, s.4.

¹⁹¹ Müstecaplıoğlu, E. A. (1928a). *Feryad, İrmak*, S.6, 15 Mayıs 1928, s.8.

¹⁹² Başaran, V. (1937). *Neşemi Boğazladım*, *Alkım*, S.3, 15 Şubat 1937, s.14.

¹⁹³ Gazali (1930). *Varlığımın Miracı*, *Gençleryolu*, S.27, 31 Mart 1930, s.11.

dizelerinde görülür.

Ahmet Vefa Aray'ın *İnanmak* adlı şiirinde şair inancın hayattaki yerini anlatmaktadır. İnanmanın kimi için gerekli, kimi için nahoş bir şey olduğunu düşünmekle birlikte kendisi için bir ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır:

“Her gönülde bir arslan yatar” Derler boş değil;
Benim bu “Arslan”ım da içimdeki “İnanç”tır.
Belki sizce her şeye inanmak pek hoş değil.
Fakat ne yapayım ki inanmak ihtiyaçtır!¹⁹⁴

Mehmet Yaşar ise *Cami* adlı şiirinde camide gerçekleştirilen ibadetin insanı ne denli rahatlattığını anlatmaktadır. Namazın başındaki cehennem korkusu namaz ilerledikçe cennet huzuruna dönüşmektedir:

Çiniler üstünde çağlıyan bir ses..
İnliyen sütunda buğulu taşlar;
Sükûtta alkışa bürünür herkes,
İmanlı kalplerden çözülür yaşlar.¹⁹⁵

İncelenen dergilerde az sayıda da olsa ilahi aşka dair şiirler bulunmaktadır. Bunlardan biri Ali Ragıp'ın *Saki* başlıklı şiiridir. Şiirde Divan edebiyatı mazmunlarına ve anlayışına yer verilmiştir. Şiire hakim olan mey meclisinde saki verdiği şarapla gönülleri yakmaktadır. Verdiği şarap güneş gibi hem ışık hem de sıcaklık vermektedir. Bu durum da yazarın ruhunu uyuşturmakta, onu rahatlatmaktadır:

Güneş gibi fer verdin
Bu hüzn-i âbâda sâki
Ruhuma eter verdin
Getirir bâde sâki!
Ey fevkalade sâki!¹⁹⁶

Son olarak dergilerde yer verilen dinî, felsefî ve mistik şiir temlerinden biri hayatın mahiyetidir. Bu tem üzerine şiir yazan şairler, hayatın sırlarına vakıf olma kaygısı içerisinde hayatı anlamaya çalışmaktadırlar.

Rıza Tevfik'in *Sorma Hocam* adlı şiiri bu anlayış çerçevesinde yazılmıştır. Şair, şiirinde hayatın sırlarına ulaşmaya çalışmakta, elde ettiği bilgilerin ancak sezgi yoluyla kavranabileceğinden dolayı onları herkese açamayacağını bildirmektedir. Şiirde, hayatın mahiyetini ve tasavvufî sırları anlama konusunda düşüncelere yer

¹⁹⁴ Aray, A. V. (1941). *İnanmak*, Kaynak, S.96, 19 Ocak 1941, s.440.

¹⁹⁵ Yaşar, M. (1938). *Cami*, *Alkım*, S.15, 15 Şubat 1938, s.7.

¹⁹⁶ Ali Ragıp (1938). *Saki*, *İrmak*, S.5, 15 Nisan 1928, s.7.

verilmiştir:

Bana sual sorma cevap müşküldür

Ben sana sırrımı açamam hocam

Hakkın hazinesi darı değildir

*Cami avlusunda saçamam hocam*¹⁹⁷

Dinî, mistik ve felsefî şiirler bölümünü özetleyecek olursak, bu başlıkta çıkan toplam 187 şiirin toplam 1348 şiirin yaklaşık %14'ünü oluşturduğunu görürüz. Bu oran diğer temaları bir kenara bırakırsak, aşk ve tabiat şiirlerinin arkasından en fazla şiir barındıran üçüncü başlık olduğu anlamına gelir.

Dinî, mistik ve felsefî şiirler, kültür yazıları ön planda olan *Dilek*, *Enerji* ve *Ege* dergilerinde görülmemektedir. Bunun aksine en fazla dinî, mistik ve felsefî şiiri özellikle sanat yönünü ön plana çıkaran *Çağlayan* ve *Irmak* dergilerinde görürüz. Bununla birlikte 600 şiir yayımlamış *Kaynak* dergisinin bu kategoride sadece 24 şiire yer vermiş olması oldukça dikkat çekicidir.

Balıkesir'de çıkmış dergilerin yayımladığı dinî, mistik, felsefî şiirler, çok çeşitli temalar altında işlenmiştir. Allah sevgisi, Allah ile konuşma, Allah tarafından bağışlanma isteği, hayatın dertlerle dolu olması, ölüm, yaşlanma korkusu bu temalardan sadece birkaçıdır.

Balıkesir'de çıkmış dergilerin yayımladığı dinî, mistik, felsefî şiirler bireyin iç dünyasına yönelmiştir. Özellikle estetik yönüne gösterilen özen ve hissettirilen sanat kaygısı, bu şiirleri Ahmet Haşim ve Necip Fazıl'ın saf şiir anlayışına yaklaştırmıştır.

4.2.2.1.7. Gurbet Şiirleri

Gurbet, Türk edebiyatında en fazla kullanılan temalardan biridir. Bu tema Türk şiirinde ilk olarak Divan edebiyatı ve tasavvufî Halk edebiyatında görülmektedir. Tasavvuf açısından gurbet, Elest bezminden¹⁹⁸ ayrıldıktan sonra ruhların dünyaya gönderilmesiyle başlamaktadır. O yüzden dünyanın her yeri insanlar için bir gurbet mahiyeti taşımaktadır. Dolayısıyla insanın dünyaya gelişiyle başlayan gurbet de ölüm

¹⁹⁷ Bölükbaşı, R. T. (1918b). Sorma Hocam, *Yeni Edremit*, S.1, 15 Mayıs 1918, s.5.

¹⁹⁸Kâlû Belâ olayının da gerçekleştiği, ruhların Allah huzurunda toplandığı meclistir. Kur'an'da Ârâf/171-172 'de de anlatılmaktadır.

ile birlikte son bulmaktadır.

Yine Divan edebiyatında gurbet, beşerî aşk gözünden bakıldığı zaman sevgilinin olmadığı her yer anlamına gelir. Bir diğer deyişle Divan edebiyatında gurbet, hem ilahi aşkta hem de beşerî aşkta sevgilinin yanında veya huzurunda bulunamamaktan doğmaktadır.

Tanzimat sonrasında gelişen Türk edebiyatında ise gurbet daha ziyade mücbir sebeplerin sonucu olarak kullanılmaya başlanmıştır. Dönemin siyasi şartlarından dolayı sürgünler, kalebentlik cezaları, savaş, esaret, eğitim, seyahat, memuriyet gibi sebeplerle sıldan uzak kalan sanatçılar, eserlerinde gurbetten kaynaklanan gariplik ve kimsesizlik hissini işlemişlerdir (Şahin, 2015, s.27).

Balıkesir dergilerinde ise gurbet temel olarak iki sebepten kaynaklanmaktadır: Bunların ilki memuriyet görevleri, diğeri ise eğitimidir. Lirik ben bu şiirlerde ailesinden uzaklaştığı veya gittiği yerde kimsesiz kaldığı için mutsuzdur.

İncelenen dergilerden *Çağlayan*'da 4, *Irmak*'ta 3, *Gençleryolu*'nda 3, *Kaynak*'ta 16, *Alkım*'da 4 tane olmak üzere toplam 30 gurbet şiiri neşredilmiştir.

Çağlayan'da çıkan 4 şiirin tamamı gurbete çıkmanın acısını ve kimsesizlik hissini işlemektedir. Söz konusu şiirler Sabaeddin Emin, Nüzhet Şükrü, Orhan Şaik (Gökyay) ve Ethem Ruhi tarafından yazılmıştır.

Irmak'ta yayımlanan 3 şiir, gurbete çıkış, gurbetin verdiği acı ve gurbetten anneye dert yanma gibi temler çevresinde yazılmıştır. Bu şiirler Esat Adil (Müstecaplıoğlu), İdris Ahmet ve Hamza Azvî tarafından yazılmıştır.

Gençleryolu'nda çıkan 3 şiir, gurbetten dönüşün getirdiği mutluluğu, Balıkesir'den ayrılmanın verdiği hüznü ve sıla hasretini işlemektedir. *Gençleryolu*'ndaki gurbet şiirlerini Mustafa Doğan ve F.F. yazmıştır.

Kaynak'ta yayımlanan 16 gurbet şiirinin tamamı gurbetin lirik benlerde uyandırdığı acı ve burukluğa dairdir. Buna ilâveten bazı şiirlerde de gurbetin verdiği acı, lirik bende sıla sevgisini körüklemektedir. Bazı şiirlerde hasreti hissedilen sıla İstanbul ve Ankara'dır. *Kaynak*'ta çıkan gurbet şiirleri 15 farklı şair tarafından yazılmıştır. Bu şairlerden bazıları harf sırasıyla İsmail Hakkı Akay, İsmail Gün, Korkut Bayülken, M. Oğuz Alper ve Nihat Adil'dir.

Alkım dergisinde yayımlanan 4 gurbet şiirinin biri trenin yolcularını gurbete

çıkartışı, diğer şiirler ise gurbetin acılığı üzerinedir. Söz konusu şiirler B. Keşkekoğlu, Erdem Selenge, İlhan Arat ve Leman Çiçekdağ tarafından yazılmıştır.

Bu şiirlerden Ethem Ruhi'nin *Gurbet Diyarında* adlı şiirinde gurbet acısına yer verilmiştir. Lirik ben, gurbetin çektirdiği acıyı bülbül ile dertleşerek hafifletmeye çalışmaktadır. Bülbül, ötüşü itibariyle hüznü bir sese sahiptir. Lirik ben de bülbülün bu hüznü ötüşünden kendisiyle hemdert görerek bülbüle şu şekilde seslenmektedir:

*Güzel bülbül ne ağlarsın derin derin ellerde
Tüvlenmedik yavrın mu var yoksa hazin ellerde
Anlıyorum sen de benim gibi gurbet
Fakat niçin figân ile yanık bağrın delesin¹⁹⁹*

Hamza Azvî ise *Anne* adlı şiirinde gurbetten dert yanmaktadır. Gurbette çektiği acıyı, yalnızlık ve gariplik hissini annesiyle dertleşerek gidermeye çalışan lirik ben içinde bulunduğu durumu şu dizelerle özetlemektedir:

*Yüzüme bir gülen çehre bulmadım,
Bu gurbet ilinde yıllar var anne.
Azaplar içinde hep adım adım
Yürüdüm bu yokuşun tamamını anne²⁰⁰*

Mustafa Doğan *Gurbette* isimli şiirinde ise gurbetin lirik bende uyandırdığı hisleri betimlemeye ve gurbet karşısında kendi durumunu tanımlamaya ve tanımaya çalışmaktadır. Bu şiirde gurbet, bir yandan da lirik benin içindeki sıla sevgisini de hararetlendirmektedir.

*Hicran içimde bir coşkun sel midir?
Bir yanardağ mıdır, yoksa bel midir?
Hasretim tutuşmuş bir emel midir?
Yurdundan ırakta, pek ıraktayım.²⁰¹*

İsmail Hakkı Akay Öz *Vatanım İçin* başlıklı şiirinde henüz çocukken sıldan ayrılan lirik benin memleket hasretine yer vermektedir. Lirik ben, sürekli memleket hasreti çekmekte ve memlekete dönmeyi veya memleketi görmeyi aklından çıkaramamaktadır:

*Küçücüküm, bunu ben inleyerek söylemişim;
Doğduğum memleketin hasretile inlemişim!*

¹⁹⁹ Ethem Ruhi (1926). *Gurbet Diyarında*, *Çağlayan*, S.15, 15 Mayıs 1926, s.14.

²⁰⁰ Hamza Azvî (1928). *Anne*, *Irmak*, S.10, 1 Ağustos 1928, s.9.

²⁰¹ Mustafa Doğan (1929). *Gurbette*, *Gençleryolu*, S.6, 15 Mayıs 1929, s.7.

*Ki o günden beridir bu, çıkmıyor aklımdan hiç;
Kırk yıl oldu çıkaltı, gitmemişim ah bu ne geç?.*²⁰²

Mustafa Doğan, Balıkesir dergilerinde yayımlanan gurbet şiirleri içerisinde tek mutluluk içeren şiiri yazmıştır. *Yurda Dönüş* adlı şiirde lirik benin uzun süre gurbet acısı çektikten sonra sılaya dönmesi çok güzel bir olay şeklinde anlatılmaktadır:

*Vatan, vatan diyerek gece gündüz ağladım
Alem güldü eğlendi, ben siyahlar bağladım
O yabancı ellerde gurbet olmuşken adım
Basıyorum çok şükür ana el toprağım*²⁰³

Özetle, Balıkesir dergilerinde çıkan şiirlerde gurbet teması düşük sıklıkta işlenen temalardan biridir. 1348 şiir içerisinde 23 gurbet şiiri yaklaşık %2'ye karşılık gelmektedir. Dergilerde çıkan 23 gurbet şiiri içerdiği his yönünden birbirleriyle çok küçük farklarla ayrılmaktadır. Son derece duygusal ifadeler içeren bu şiirlerde hissedilen acının iki sebebi esas olarak lirik benin bulunduğu yabancı yerlere karşı aidiyet hissini zayıflığı ve yalnızlıktır. Ailenin, arkadaşların bulunmadığı ve herhangi bir mazisinin olmadığı yere karşı lirik ben mustarip ve mesafeli olarak yaklaşmaktadır.

Şiirlerde lirik benlerin neden gurbette bulunduğu veya gurbetteki yaşam şartlarına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Şiirlerde hissedilen mahzunluğun hangi mahrumiyetlerden kaynaklandığına dair bir işaret veya ipucuna rastlanmamaktadır. Bu durum da akla “Bülbülü altın kafese koymuşlar, ille de vatanım demiş.” atasözünü getirmektedir.

4.2.1.1.8. Aile Şiirleri

Aile, toplum şekillerine göre üyelerinin sayısı değişen ve cinsî bağlantı ve soy üzerine kurulmuş zümredir (Ülken, 1969, s.6). Ferdin içine doğduğu, karakterinin şekillendiği aileler hem sosyolojik hem de psikolojik açıdan büyük bir önem taşımaktadır. Buna ilâveten fertlerde kişilik oluşumunun önemli bir kısmı genetik faktörle ve aile terbiyesi ile açıklanmaktadır.

Türk milletinde aileye atfedilen önem de göz önüne alındığı zaman şairlerin

²⁰² Akay, İ. H. (1941). Öz Vatanım İçin, *Kaynak*, S.97, 19 Şubat 1941, s.453.

²⁰³ Mustafa Doğan (1929b). *Yurda Dönüş*, *Gençleryolu*, S.5, 30 Nisan 1929, s.6.

aile kavramına kayıtsız kalması imkânsızdır. Karakter gelişimi açısından en önemli modelleri teşkil eden anne ve baba başta olmak üzere kardeşler ve hatta büyükanneler Balıkesir dergilerinde çıkan aile temalı şiirlerde yer bulmuşlardır.

İncelenen dergilerde *Çağlayan*'da 4, *Irmak*'ta 3, *Gençleryolu*'nda 6, *Kaynak*'ta 19 ve *Alkım*'da 7 adet olmak üzere toplam 39 aile şiiri neşredilmiştir. Bu dergilerde çıkan şiirlerde anne sevgisi, baba sevgisi, aile fertlerinden birinin ölümünden doğan acı gibi temlere yer verilmiştir.

Çağlayan dergisinde yayımlanan 4 şiirde anne ile dertleşme, annenin ölümü, babanın ölümü ve baba-kız sevgisi temleri görülmektedir. *Çağlayan*'da çıkan bu şiirleri Mustafa Şevket, Ömer Ali, Refik Fikret (Sığnak) ve Ruhi Naci (Sağdıç) yazmıştır.

Irmak dergisinde çıkan 3 şiir, kardeşin ölümünün verdiği acı, anne sevgisinin yüceliği ve annelerin şefkati üzerine yazılmıştır. Söz konusu şiirler Mustafa Seyit (Sütüven), Nüzhet Şükrü ve Sıtkı Şükrü tarafından yazılmıştır.

Gençleryolu'nda yayımlanan 6 şiir anne sevgisi, annenin ölümünün verdiği hüznün, kardeş için duyulan yas, evlâdın ölümü üzerine yazılmıştır. Bu şiirler Ahmet Zeki, Belkıs Süreyya, Nedim, O. Nazif ve Orhan Veli (Kanık) tarafından kaleme alınmıştır.

Kaynak'ta neşredilen 19 aile şiiri anne ölümünün verdiği hüznün, evlat acısı, abladan ayrılık, nine için tutulan yas, yuvanın dağılışı, babanın yokluğu gibi temler çevresinde yazılmıştır. *Kaynak*'ta çıkan 19 şiir, 19 farklı şair tarafından yazılmıştır. Bu şairler içinde harf sırasıyla İbrahim Şevki Işıkman, İsmail Hakkı Akay, Kâzım Feyzi Ozan, Korkut Bayülken, M. Sait, Salih Vecdi Bora, Sami Işıktaş gibi isimler bulunmaktadır.

Alkım'da yayımlanan 7 adet aile şiiri anne sevgisi, anne özlemi ve kardeş sevgisi gibi temler çevresinde yazılmıştır. Bu şiirler Bedriye, Faruk, Halil Yakın, Hilmi Karan, Melahat, Mustafa Çemberci ve Reşit Bayat tarafından yazılmıştır. Bu noktada *Alkım*'daki şiirlerin Balıkesir Lisesi öğrencileri tarafından yazılmış olduğunu da belirtmek gerekmektedir.

Dergilerde ölüm düşüncesi veya somut bir ölüm ardından duyulan yas önemli bir yer tutmaktadır. Mehmet Akif'in *Bir Mersiye* adlı şiirinde oğlunun ölümü ardından babanın oğlu için duyduğu sevgi ve oğlunun ölümü karşısında teessürünü

anlatılmaktadır. Bu üzücü durum içinde babanın oğluna bakışı

*Bir nüsha-i kübrâ idin oğlum aramızda
Sen benden okurdun, seni ben senden okurdum*

*Yüksekliğin idrâkımı yorgun bırakınca
Kalbimle yetişsem diye şairliğe vurdum.²⁰⁴*

dizeleriyle tasvir edilmiştir.

İsmail Hakkı (Akay)'ın *Mersiye* adlı şiirinde ölüm teması görülmektedir. Şair, kardeşinin ölümünün ardından duyduğu derin teessürü dile getirmektedir. Kardeşin ölümü ile şairin ağlamaktan gözleri kurumuştur. Lirik ben, ne sevinç ne de mutluluğa dair hiçbir şey hissedememektedir. Şair, yas duygusunu şu dizelerle anlatmaktadır:

*Ayrılmakla tükettin gözlerimin yaşını
Mezarına diktiğim o mermerden taşını
Gören yolcu dursun da bir fatiha okusun
Sevinçten bir eser yok kalbim yine çok mahzun
Sana bu gün hasretle açılıyor kucağım
Pek yakında kardeşim yanına varacağım²⁰⁵*

Nefi Bolak'ın *Giden Kardeşime!* adlı şiirinde ise kardeşin ölümüne dair hissedilen teessüre yer verilmektedir. *Alkım*'da kardeş ölümüne dair başka şiirler de yayımlanmıştır. Vahdet Başaran'ın *Onu Tekrar Göreyim*²⁰⁶ ve *Ömrümün Yası*²⁰⁷ ile Cihadiye'nin *Ölen Kardeşime*²⁰⁸ söz konusu ölüm şiirleridir.

Nefi Bolak'ın *Giden Kardeşime!* adlı şiirinde de söz konusu teessür, bir nevi fiziksel acıya dönüşmüştür. Şairin elinden gelen tek şey ise Allah'tan, genç ölü için af dilemektir. Şair yas duygusunu şu dizelerle aksettirmektedir:

*Gönlümde zemberek gibi bir yılan,
Kıvrıla kıvrıla dişliyor beni.
Ölümün kıpkızıl iğnesi olan
Ayrılık acısı şişiyor beni...²⁰⁹*

Ömer Ali'nin yazdığı *Anne* adlı şiirde anneye içini döken evladın iç sıkıntısı görülmektedir. Yalnızlık ve kimsesizliğin etkisiyle evlat, anne ile dertleşmektedir:

²⁰⁴ Mehmet Akif (1925). Bir Mersiye, *Çağlayan*, S.3, 10 Kasım 1925, s.1.

²⁰⁵ Akay, İ. H. (1930). Mersiye, *Gençleryolu*, S.38, 31 Ekim 1930, s.14.

²⁰⁶ Başaran, V. (1937). Onu Tekrar Göreyim, *Alkım*, S.4, 15 Mart 1937, s.6.

²⁰⁷ Başaran, V. (1937). Ömrümün Yası, *Alkım*, S.5, 15 Nisan 1937, s.17.

²⁰⁸ Cihadiye (1937). Ölen Kardeşime, *Alkım*, S.4, 15 Mart 1937, s.25.

²⁰⁹ Bolak, N. (1937). Giden Kardeşime!, *Alkım*, S.2, 15 Ocak 1937, s.25.

*Yıldızlar kanamış, çalan kim anne
Kaç yıldır mehtâbı gören bir göz yok..
Kaçmış mı bu ilden sevdiğim anne?!
Kaçmış mı uzağa, uzakta mı çok?!²¹⁰*

Ruhi Naci (Sağdıç), *Son Yudum* başlıklı şiirinde babanın ölümüyle ailenin içine düştüğü durumu anlatmaktadır. Babanın ölümüyle öksüz kalan iki kardeşin durumu şiirde şu şekilde anlatılmaktadır:

*İki öksüz kalakaldık babamın öldüğü gün,
Biri bendim biri ablamdı o bîçârelerin
Ağladım ben, fakat ablam süzülüp baktı.. derin
Hıçkırıklar çekerek yeis ile düşkün düşkün²¹¹*

Nüzhet Şükrü'nün *Ana* şiirinde anne sevgisinin yüceliğine yer verilmektedir. Anneler çocuklarını kayıtsız şartsız ve saf bir sevgiyle severler. Anneler çocuklarına sarılırken içleri titrer, çocuklarına dair en ufak bir tehlikede kanları çekilircesine üzürlürler. Nüzhet Şükrü de annelerin sevgisini şu dizelerle tasvir etmektedir:

*Kol açar yavrusuna "Canım!" diye sarılır.
Tatlı ılık bir sevinç dolaşır her yanını
Kapacakmış gibi kalbi sanki yarılır
Zavallının kurutur bir düşünce kanını²¹²*

Belkıs Süreyya'nın *Sevgi Demeti* başlıklı şiirinde ise anneye duyulan sevgiye yer verilmektedir. Tıpkı annenin çocuklarını kayıtsız şartsız sevdiği gibi çocuklar da annelerini öyle bir bağlılıkla sevmektedir. Bu yüzden çocuk annenin kollarını çiçeklerle dolu bir bahçe olarak görmekte ve annesini öpmeye doyamamaktadır. Söz konusu anne sevgisi

*Gezinirken has bahçenin içinde,
Buselerle çiçeklere konarım.
Beni her gün kucaklıyan anneme,
Öpücükten bir demetçik sunarım.²¹³*

dizeleriyle ifade edilmektedir.

Orhan Veli'nin *Anneme* başlıklı şiirinde annenin son nefesini verme anı tasvir edilmektedir. Annenin ölümüyle birlikte lirik benin yaşadığı acı ve annenin son anlarına dair dikkatli gözlemler şiirin içeriğini oluşturmaktadır. Buna ilâveten İbrahim

²¹⁰ Ömer Ali (1925). Anne, *Çağlayan*, S.1, 20 Ekim 1925, s.14.

²¹¹ Sağdıç, R. N. (1926a). Son Yudum, *Çağlayan*, S.10, 1 Mart 1926, s.1.

²¹² Nüzhet Şükrü (1928). Ana, *İrmak*, S.11, 15 Ağustos 1928, s.14.

²¹³ Belkıs Süreyya (1929). Sevgi Demeti, *Gençleryolu*, S.5, 30 Nisan 1929, s.11.

Oluklu'ya göre bu şiir Orhan Veli'nin yayımlanan ilk şiiridir²¹⁴. Şiirde annenin ölümüne dair yapılan gözlem

*Dışarda inliyen rüzgâr kudurmuş,
Ruhumu okşayan nefesin durmuş...
Bir ümit: Göğsüne uzandı elim:
Heyhat ki o müşfik yürek de durmuş²¹⁵*

dizeleriyle anlatılmaktadır.

İbrahim Şevki Işıkman'ın, *Rüya!* adlı şiirinde evlat acısının verdiği derin hüznü anlatılmaktadır. Şiirde babanın duyduğu derin teessür, evladının ölümünü kabullenemeyişi ile harmanlanmıştır. Bunun yanında babanın evladını bir kuşa benzetmesi de evladın ne kadar küçük ve savunmasız olduğunu anlattığının bir göstergesidir. Şiirde babanın acısı şu dizelerle dile getirilmektedir:

*Yavrucuğum beni yakıp bırakarak uçmuşun;
Ne talihsiz, ne baharsız, ne ömürsüz kuşmuşun.
Zümrüd uçmak yaprakları şimdi sana yuva mı?
Ah!... O körpe gövdeciğe kara toprak reva mı?²¹⁶*

Aile üyelerinin ölümüne dair bir şiir de Korkut Bayülken'in *Yaseminim* başlıklı şiiridir. *Yaseminim* şiirinde şair, ablanın ölümünden duyduğu hüznü dile getirmektedir. Ablanın adına dair bir bilgi bulunmamakla birlikte abla bir yasemin çiçeğine, yaseminin narınlığı üzerinden benzetilmiştir. Şiirde kaybın ardından yaşanan üzüntü

*Söyle... Hangi zalim el ayırdı yeşilinden.
Aldığın bu intizar hangi kuşun dilinden?
Hangi rüzgâr dağıttı yapraklarını böyle?!
Söyle ey nazlı çiçek.. ey nazlı çiçek söyle..²¹⁷*

dizeleriyle dile getirilmiştir.

Salih Vecdi Bora'nın *Ayrılık* adlı şiirinde ise bir ailenin dolayısıyla yuvanın dağılışı konu edilmiştir. Bu şiirde, diğer aile şiirlerinden farklı olarak yuvanın dağılmasının sebebi ölüm değil, aileye sokulan fitneler ve yalanlardır. Bu yüzden şair aileye fitne sokanlara açık bir sitemle, üzüntüsünü şu dizelerle anlatmaktadır:

*Gül bahçeleri gibi kokulu şen yuvamız
Uzun bir kara yılan dilile zehirlendi*

²¹⁴<http://www.orhanveli.net/anneme.html>, erişim tarihi: 07.12.2020.

²¹⁵ Orhan Veli (1929). *Anneme*, *Gençleryolu*, S.6, 15 Mayıs 1929, s.13.

²¹⁶ Işıkman, İ. Ş. (1935). *Rüya!*, *Kaynak*, S.24, Ocak 1935, s.506.

²¹⁷ Bayülken, K. (1937). *Yaseminim*, *Kaynak*, S.48, 19 Ocak 1937, s.412.

Renkli çiçekler açan gönüldeki ovamız

*Ve öten bülbüllere vahşi kartallar dendi*²¹⁸

Kısacası, Balıkesir dergilerinde aile şiiri olarak sınıflandırılabilir 39 şiir bulunmaktadır ve bu şiirler incelenen dergilerdeki toplam 1348 şiirin %3'ünü teşkil etmektedir. Söz konusu şiirler çoğunlukla basit benzetmelerle yazılmış ve sanatsal derinliği çok fazla olmayan şiirlerdir. Aile şiirlerinde didaktik unsurlar bulunmakla birlikte çoğunlukla duygusal değerlere yer verilmiştir. Aile üyelerinin ölümü şiirlerde en fazla görülen temadır. Bu yüzden şiirler tem açısından çoğunlukla trajedilere yaslanmaktadır.

Aile şiirlerinin şair kadrosu oldukça geniştir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bir şairin iki adet şiiri neredeyse yok gibidir. Ancak bu şiirlerin kayda değer bir kısmının Balıkesir Lisesi öğrencileri tarafından yazıldığını da kaydetmek gerekmektedir.

4.2.1.1.9. Günlük Hayata Dair Şiirler

Öncelikle söylemek gerekir ki günlük hayata dair şiirler kategorisi şiir tasniflerinde çok sık görülen bir kategori değildir. Çünkü geçmişinin diğer şiir temalarına göre çok eski veya köklü olduğu söylenemez.

Bilindiği üzere şiirin tema alanının genişlemesine dair ilk hamleler Rezaizade Mahmut Ekrem tarafından gerçekleştirilmiştir. Rezaizade, *Zemzeme*'sinde "*Demek olur ki, âsâr-ı edebiye ve hususa dair şiir güzel addolunabilmek için kendisinde fikir ve hayal ve hisse müteallik bir iyi şey bulunmak lazımdır.*"²¹⁹ (Rezaizade Mahmut Ekrem 1885, s. 3-17) ifadesine yer vermiştir ki bu düşünce özellikle Servet-i Fünun şiirinin tema alanını genişleten bir düşünce olmuştur.

Nitekim Tevfik Fikret'in 1911 yılı sonrasında sosyal temalı şiirlere yönelmesi, *Balıkçılar, Verin Zavallılara* gibi hem sosyal hem de kısmi olarak tahkiye unsurlarını bulunduran şiirler yazması, Rezaizade'nin fikirlerinin hayat bulduğunun bir göstergesidir.

Aynı dönemde Mehmet Akif'in yazdığı şiirlerinin de manzum hikâyeye yakınlığı, devamında Millî Edebiyat anlayışının da didaktizmi sağlamak adına günlük

²¹⁸ Bora, S. V. (1937). Ayrılık, *Kaynak*, S.50, 19 Mart 1937, s.58.

²¹⁹Rezaizade Mahmud Ekrem, "Zemzeme III" İstanbul 1301/1885, s.3-17

hayata yaklaşması Türk edebiyatında günlük hayatı anlatan şiirlerin düşünce zeminini oluşturmuştur.

Balıkesir dergilerinde çıkan günlük hayata dair şiirleri de bu bağlamda incelemek gerekmektedir. Söz konusu şiirler yukarıda belirttiğimiz birikime yaslanan ve daha sonra ortaya çıkan Garip Şiiri'nin etkisiyle genişleyen bir yapıya ve anlayışa sahiptir.

Çağlayan'da 3, *Irmak*'ta 9, *Gençleryolu*'nda 11, *Kaynak*'ta 41, *Alkım*'da 2 olmak üzere gündelik hayata dair 66 şiir bulunmaktadır. Adı geçen şiirler üzerinde hâkim temalar belirlemek zor olsa da, gündelik yaşayış, yoksulluğun zorluğu, çeşitli karakterlerin ilginç hareketleri şiirlerde görülmektedir.

Çağlayan'da yayımlanan 3 şiirde güne başlayış, bir cinayete tanıklık, misafirin kapıdan çevrilmesi gibi temlere yer verilmiştir. Bu şiirleri Arif Nihat (Asya) ve Mehmet Şükrü yazmıştır.

Irmak'ta çıkan 9 şiir yaşlanmak, garip bir adamın misafirliği, düğün eğlencesi, gururu kırılan kadının hali ve yoksulluk gibi temler işlenmiştir. Söz konusu şiirleri Celal Sıtkı, Fuat Ömer, Mustafa Doğan, Refik Fikret (Sağnak), Sabahattin Ali gibi şairler kaleme almıştır.

Gençleryolu'nda neşredilen 11 gündelik hayat şiiri bir mirasyedinin akıbeti, bir hayat kadınının ölümü, çalışmanın verdiği neşe, yoksulluk, kimsesizlik ve yerli malının teşviki gibi temler çevresinde toplanmaktadır. Bu şiirleri Fahri Fahir, Mehmed Gazali, Mustafa Doğan, O. Nazif gibi şairler yazmıştır.

Kaynak dergisinde çıkan gündelik hayata dair 41 şiirde hayatın akışı, başıboşluk, insanların günlük dertleri, hayata karşı duyarsızlaşma, büyük şehirlerde hayat gibi temalar işlenmiştir. Söz konusu şiirler Ferhan Oğuzkan, İlhan Oymak, İsmail Ali Sarar, Muzaffer Tayyip Uslu, Sabih Şendil, Sabri Altınel gibi isimler tarafından yazılmıştır.

Alkım dergisinde yayımlanan iki şiir ise bir cinayet ile bir at koşusu hakkında olup Cihat Genculu ve Sabri Altınel tarafından yazılmıştır.

Arif Nihat (Asya)'nın *Çağlayan*'da yayımlanan *Cinayet Gecesi* adlı şiirde lirik ben bir adamın bir kadını öldürüşüne tanıklık etmektedir. Şiirde sarhoşluk, zorbalık ön plana çıkmış bunlar karşısındaki şaşkınlığa şu dizelerle değinilmiştir.

*Hayatın kadehte buldum tadını
O gün yarı sarhoş yarı ayıktım
“Beni rahat bırak!” diyen kadını
Saçlarından tutup koynuma tıktım²²⁰*

Sabahattin Ali, *Hayat* başlıklı şiirinde hayatı yaşama biçimine dair çeşitli tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu şiirde şair, kendisince bir hayat tanımı yaptıktan sonra hayatın nasıl yaşanması gerektiğine dair açılımlarda bulunmaktadır.

*Hayat ne fazla gülmek ne de yasa girmektir..
Mevzuatı çiğnemek, talii devirmektir;
Dünyayı parmağına dolayıp çevirmektir..
Yaşamak: yatağından nehir gibi taşmaktır²²¹*

Fuat Ömer, *Teneke Damlarda: Mehtap- Yağmur* başlıklı şiirinde yoksulların hayatlarının zorluğunu anlatmaktadır. Şair, şiirde mehtapta parlayan çatıların altında yoksul ve hasta insanların yaşadığını, bu insanların yaşam şartlarının güçlüğünü ve mevcut şartlar altında iyileşmesinin zor olduğunu merhametli bir dille anlatmaktadır.

*Mehtapta parlıyor teneke damlar:
Yağıyor, teneke damlara yağmur.
Böyle yaşıyor bu evde adamlar:
Kimi sağır, kimi kör, kimi kambur.²²²*

Mustafa Doğan *Bir Metruke İçin* başlıklı şiirinde hayat kadınlarının acıklı hayatlarını anlatmaktadır. Şair, bu şiirde yaşarken ve gençliklerinde uğruna pek çok cinayetler işlenen hayat kadınlarının sadece genç ve güzelken değer gördüklerine, öldükten sonra kimsenin onları tanımadığına, kimsenin onlar için üzülmeye değinmediğine değinmektedir:

*Her delikanlı onda buldu son hevesini
Onun için çekildi tabancalar, kamalar...
Dört kişi götürüyor bugün cenazesini;
Bir fahişe ölmüş kim rahmet okur, kim ağlar?²²³*

Fahri Fahir, *Sefiller* başlıklı şiirinde sefil durumdaki insanların yaşadığı zorlukları gözler önüne sermektedir. Şiirde sefil insanların yalnız ve kimsesiz kaldığı, yiyecek bir lokmaya muhtaç oldukları ve ölene kadar bu zorlu hayata katlanmak zorunda kaldıkları şu dizelerle anlatılmaktadır:

²²⁰ Asya, A. N. (1926). Cinayet Gecesi, *Çağlayan*, S.11, 15 Mart 1926, s.1.

²²¹ Sabahattin Ali (1928). Hayat, *Irmak*, S.4, 1 Nisan 1928, s.9.

²²² Fuat Ömer (1928). Teneke Damlarda: Mehtap- Yağmur, *Irmak*, S.6, 15 Mayıs 1928, s.9.

²²³ Mustafa Doğan (1930). Bir Metruke İçin, *Gençleryolu*, S.23, 31 Ocak 1930, s.11.

*Ne dert yoldaşınız var, ne bahtınız size yar;
Sefalet süründürür böyle mezara kadar!
Sokakta can verseniz, bulunmaz kaldıranlar
Aç köpekler sürükler ölünüzü bir yana!..²²⁴*

O. Nazif ise *Vatan Malı* adlı şiirinde yerli malı kullanma gerekliliğine yer vermiştir. *Gençleryolu* dergisinde yayımlanan pek çok hikâye ve piyeste yerli malı vurgusunu yapan yazar ve şairler gibi O. Nazif de söz konusu şiirde bu temi işlemiştir. Bu temin ve konunun bu kadar önemle üzerinde durulmasının nedeninin 1929'da çıkan Büyük Buhran olduğu unutulmamalıdır. Şair, şiirinde yerli malı kullanmanın önemini şu dizelerle anlatmaktadır:

*Vatanının malını sev budur bu gün ihtiyaç
Yabancıya bir metelik vermek bile biz aç
Bırakmağa kâfi gelir düşün ki her gün bizden
Ne milyonlar akmaktadır, durdurmazsan onu sen²²⁵*

İsmail Ali Sarar'ın *Kim Dinler?* başlıklı şiirinde başıboşluk hissi ele alınmaktadır. Şiirde lirik ben tüm sıkıntı ve amaçlarından azade olup başıboşluk hissine kapılarak rahatlamak istemektedir.

*Seni düşünmemek, hatırlamamak elde mi?
Azat olmak bütün düşüncelerden
Avare bir insan olmak
Ne kadar iyi değil mi?
Sen dağlar ardında
O uzak şehirde
Ben İstanbul'da okumağa gelmişim
Kim dinler derdimi?²²⁶*

Muzaffer Tayyip Uslu *Büyük Şehir* isimli şiirinde büyük şehirlerdeki gece hayatı portresini çizmektedir. Söz konusu şiir insanların hayatlarından ziyade gece hayatının geçtiği mekânların tasviri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu tasvir dizelerde şu şekilde görülmektedir:

*Büyük ve kalabalık şehirlerin,
Islak asfalt caddeleri.
Bol ışıklı aydınlık geceleri,
Kürk mantolu güzel kadınları,*

²²⁴ Fahri Fahir (1930). Sefiller, *Gençleryolu*, S.35-36, 31 Temmuz 1930, s.27.

²²⁵ O. Nazif (1929). Vatan Malı, *Gençleryolu*, S.3, 31 Mart 1929, s.11.

²²⁶ Sarar, İ. A. (1948). Kim Dinler?, *Kaynak*, S.5, Eylül 1948, s.6.

*Büyük ve kalabalık şehirlerin.*²²⁷

Özetle, Balıkesir dergilerinde gündelik hayata dair toplam 63 şiir bulunmaktadır. Bu şiirler hayatın pek çok yönünü farklı açılardan ele aldıkları için tem açısından haklarında hüküm vermek oldukça zordur. Hem ferdi hem de toplumsal temlere yakın miktarlarda değinen şairler, şiir tekniği açısından çok yüksek oranda Garip Şiiri üslubuna yakın durmuşlardır.

4.2.1.1.10. Eğitim İçerikli Şiirler

Balıkesir dergilerinde çocuklar için eğitim ve eğitime dair şiirler yayımlanmıştır. *Irmak*'ta 2, *Gençleryolu*'nda 1, *Kaynak*'ta 5, *Alkım*'da 8, *Enerji*'de 1 adet olmak üzere eğitim ve eğitime dair toplam 17 şiir çıkmıştır.

Bilindiği üzere edebiyat ve eğitim ilişkisi oldukça sıkı bir ilişkidir. Sanatın faydalı olması gerektiği yönünde fikir bildiren yazar ve şairler toplumu sosyal olaylar ve durumlar karşısında bilgilendirme amaçlarını metinlerine yansıtmışlardır.

Edebiyatın eğitici amaçları edebiyatın kendisi kadar eskidir. Zira özellikle *Pançatantra* ve *Kelile ile Dimne* gibi fabl eserleri doğrudan doğruya eğitim amaçlı yazılmış metinlerdir.

Türk edebiyatında da eğitici metinler sıkça görülmektedir. Yunus Emre'nin *Risaletü'n Nushiyye'si*, Mevlana'nın *Mesnevi'si*, Divan edebiyatında çıkan pendnameler, Namık Kemal'in tiyatro oyunları, Tevfik Fikret'in *Haluk Defteri* ve *Şermin* adlı eserleri eğiticilik yönünden ön plana çıkan eserlerdir (Kavcar, 1999, s.3).

İncelenen dergilerdeki şiirlerde didaktik unsurlara sıklıkla yer verildiği önceki başlıklarda işaret edilmiştir. Eğitim şiirleri başlığı altında toplanan şiirlerin diğer şiirlerden farkı, çocuklar için yazılmış olmalarıdır. Eğitim şiirleri başlığı altındaki şiirler çocuklara nasihat ve çocukların okul hayatları, çocukların okul ve öğretmenleriyle olan ilişkisini içermektedir.

Bu kapsamda *Irmak*'ta çıkan 2 şiir çocuklara hayat ile ilgili öğütler ve öğretmenlerin önemi temalarında yazılmıştır. Bu şiirlerin şairleri Fuat Hüsnü ve Turgut'tur.

²²⁷ Uslu, M. T. (1949). Büyük Şehir, *Kaynak*, S.11, Şubat 1949, s.11.

Gençleryolu'nda çıkan tek şiir Nazım'a aittir ve bu şiirde bir öğrenci gözünden derslerin özellikleri tek tek ele alınmaktadır.

Kaynak'ta çıkan 5 şiir eğitimin gerekliliği, öğretmenlerin hâl ve tavırlarının öğrencilere etkisi, okulu sevmeye, kitaplardaki hayatlar ve kitaptaki hayatın güzelliği temalarına yer verilmiştir. Söz konusu şiirler harf sırasıyla Ercüment Uçarı, Feridun, İlhan Alan, İlhan Oymak ve İsmail Karan tarafından yazılmıştır.

Alkım'da çıkan sekiz şiirde öğretmenden ayrılmanın verdiği üzüntü, sınavı olan bir öğrencinin yaşadığı heyecan, öğrencinin öğretmenini sevmesi, okul bahçelerindeki hayat, yaz tatiline girmenin üzüntüsü, derslerle ilgili düşünceler gibi temalar işlenmiştir. Bu şiirler Fatma Tüzemen, F. Nengüç, Halil İnkaya, Mehmet Bozkurt, Sırrı Çoruh, Sırrı Yırcalı tarafından yazılmıştır.

Enerji dergisinde ise çıkan tek eğitim şiiri çocuklar için verilen nasihatleri içeren Bekir Türk tarafından yazılmış *Öğüt* adlı şiirdir.

Irmak dergisinde çıkan Nasihat adlı şiirde Fuat Hüsni, çocuklara hayat yolunda çeşitli nasihatlerde bulunmaktadır. Şaire göre dünyanın göz alıcı renkleri çeşitli çirkinlikleri gizlemekte ve özellikle çocukları aldatmaktadır. Bu yüzden lirik ben, çocuğa dünyaya dair nasihatler vermektedir:

<i>Ne fazla inan bahta</i>	<i>Dünyaya bel bağlama,</i>
<i>Ne gücen ne yan bahta</i>	<i>Zayıf olma ağlama;</i>
<i>O dönek yalan bahta</i>	<i>Yüreğini dağlama</i>
<i>Aldanmak yaman, kızım..</i>	<i>Sızmasın yaran kızım..²²⁸</i>

Turgut, *Muallim* adlı şiirinde ise öğretmenin önemi üzerinde durmaktadır. Şiirde öğretmen bütün gücüyle hayatını ortaya koyarak milletini yükseltmenin yolunu aramaktadır. Cehalete karşı yükselen isyan ateşinin başında bulunmaktadır.

Aradın kudret olan ruhunu yer yer aradın
Nesle bir burç-ı fazilettir emin ol ki adın
İrkımın en derin ebâdı cebininde iken
Sana yoksun diyenin ağzı ölüm, ruhu diken²²⁹

Malatya Ortamektep talebelerinden Nazım, yazdığı *Derslere Dair* adlı şiirde

²²⁸ Fuat Hüsni (1928). Nasihat, *Irmak*, S.4, 1 Nisan 1928, s.9.

²²⁹ Turgut (1928). Muallim, *Irmak*, S.6, 15 Mayıs 1928, s.9.

her dersin önemini ayrı ayrı belirterek aldığı derslere karşı yaklaşımını şu dizelerle ortaya koymaktadır:

Ben talibi ilmim bugün

Türkçeye olmak aşına

Her Dersi görmek isterim

Gider insanın hoşuna

Çalışıp gayretle hemen

Arzum onun da başına

Maksada ermek isterim

Bir çelenk örmek isterim²³⁰

İsmail Karan yazdığı *Talebe* adlı şiirde okulu ne kadar sevdiğini okulda yaşanan güzel anları tasvir ederek anlatmaktadır. Bu tasvir dizelere şu şekilde yansımıştır:

Kara tahta başında talebe

Dudakları, gözleri okudu;

Yazdı beyaz tebeşirle, penbe

Gönül gönül bir destan okudu.²³¹

İlhan Oymak, *Sevgi* adlı şiirinde kitaptaki hayatın güzelliği üzerinde durmaktadır. Kitaplardaki hayatlar daha güzeldir, daha saftır. Kitaplardaki hayatlar bir anlamda asıl olması gerekenlerdir. Buna karşın gerçek beklendiği kadar güzel değildir. Şiirde bu bakış açısı, okurları kitapların güzelliğine dair ikna etme ve okumayı arttırma amaçlarını taşımaktadır.

Sevgi yalnız kitapta güzel

Düş'te içim geçti

Sanatta güzel sevgi

Oysaki gerçek dalgalı

Aftos numaralı

Geçtim cilveyi bile sömürmem²³²

Sırrı Yırcalı'nın *Ayrılırken...* başlıklı şiiri Abdülbaki Gölpınarlı'ya ithafen yazılmış bir şiirdir. Abdülbaki Gölpınarlı, Balıkesir Lisesi'nin saygın bir öğretmenidir. Edebiyata olan hakimiyeti ve öğrenciler üzerindeki etkisi sayesinde öğrencilerin de edebiyatla ilgilenmelerini sağlamıştır. *Alkım* dergisinin ilk sayısının çıkmasından

²³⁰ Nazım (1931). Derslere Dair, *Gençleryolu*, S.48-49, 31 Mart 1931, s.20.

²³¹ Karan, İ. (1948). Talebe, *Kaynak*, S.2, Haziran 1948, s.10.

²³² Oymak, İ. (1949a). Sevgi, *Kaynak*, S.15, Temmuz 1949, s.6.

hemen önce İstanbul'a atanması öğrencilerde büyük bir üzüntü oluşturmuştur. Sırrı Yırcalı da Gölpınarlı'ya olan sevgisini ve gidişinden dolayı duyduğu üzüntüyü şu dizelerle anlatmaktadır:

İçimden zehir saçan yılan çıkıp yerinden,

Kıvrılmış ray üstüne nara atıyor sanki,

Haykırıp uzaklaşan treni görüp birden,

Göz yaşım dile geldi inledi: Bâki.. Bâki...²³³

Sırrı Çoruh'un *Mektep Bahçelerinde* başlıklı şiirinde okul bahçelerindeki hayata işaret edilmektedir. Şair, Balıkesir Lisesi'nin şehre konumundan bahsettikten sonra okul bahçesindeki öğrenci ilişkilerine, koridorlarda ve sınıflarda süren eğitim hayatına odaklanmaktadır. Bu şiirde önemli olan nokta, öğrencinin eğitim hayatını algılayışıdır. Söz konusu algılayış şu dizelerde görülmektedir:

Ülkülerle beslenen kartal gibi lisemiz,

Şehirin en üstünde kanatlarını açıp;

Parçalar cehaleti kökünden pençesile...

Nurlara yol açılır mektep bahçelerinde.²³⁴

Özetle, Balıkesir dergilerinde 17 eğitim şiirine yer verilmiştir. Bu şiirler yukarıda belirtildiği gibi çocuklara nasihatleri ve çocukların okul hayatlarını, çocukların okul ve öğretmenleriyle olan ilişkisini içermektedir.

Gençleryolu, *Kaynak* ve *Alkım* gibi dergiler yayın politikaları gereği çocuklar için çok sayıda eser vermişlerdir. Şiir, hikâye, tiyatro, hatıra gibi pek çok edebi tür aracılığıyla çocuklara hitap etmişlerdir. Bir önceki bölümde yer alan dergilerin tanıtımlarında da görüldüğü üzere, *Gençleryolu* özellikle çocuklara okuyacak metin sağlamak için çıkmıştır. *Kaynak*, bir Halkevi dergisi olup Cumhuriyet'in kültür anlayışını genişletmek ve kökleştirmek amacındadır. Bu genişletme ve kökleştirmenin en önemli hedef kitlelerinden biri de çocuklardır. *Alkım* ise halihazırda Balıkesir Lisesi öğrencileri ve öğretmenleri tarafından çıkarılmaktadır. Söz konusu dergide en fazla yazılar öğrenciler tarafından yazıldığı için bu yazıların yine öğrencilere hitap etmesi çok doğaldır.

²³³ Yırcalı, S. (1936). Ayrılırken..., *Alkım*, S.1, 15 Aralık 1936, s.6.

²³⁴ Çoruh, S. (1937a). Mektep Bahçelerinde, *Alkım*, S.6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, s.64-66.

Bu bilgiler ışığında yayımlanan şiirlerde yukarıda belirtilen temler üzerinden çocukları veya öğrencileri bilgilendirmek, onları hayata hazırlamak ve çocuklarla öğrencilerin bakış açısını sağlıklı biçimde ifade etme amacı bulunmaktadır.

Şiirlerin büyük bir kısmında didaktik bir üslup bulunmaktadır. Özellikle Fuat Hüsni'nün *Nasihah* ve Bekir Türk'ün *Öğüt*²³⁵ şiirinde çocuklar için hem didaktik hem de müşfik bir üslup kullanılmıştır. Öte yandan Abdülbaki Gölpınarlı'nın İstanbul'a tayininin ardından yazılan şiirler, öğrencilerinin öğretmenlerine duyduğu derin bir sevgi ve saygı, okul hayatına veya sınavlara dair şiirler, duygusallıktan ziyade basit heyecanlar çerçevesinde yazılmışlardır.

4.2.1.1.11. Diğer Temalar

Yukarıda genel olarak değindiğimiz temalar dışında, Balıkesir'de çıkmış dergilerde bazıları ferdî, bazıları ise toplumsal temaları işlemiş başka şiirler de vardır.

Bu şiirlerden bazıları kitap, yazar veya şairlerin ölüm yıldönümleri için anma, eğitim gibi toplumsal meseleler üzerine yazılmıştır. Bazı şiirler ise dostluk, sıla veya çocukluk hasreti, zaman algısı gibi bireysel temalar çevresinde yazılmıştır. Özellikle Garip şiiri, günlük yaşama dair temalara sirayet etmiş ve gayet basit şeyler şiirin bir malzemesi haline gelmiştir.

Yeni Edremit'te 1, *Çağlayan*'da 9, *Irmak*'ta 24, *Gençleryolu*'nda 22, *Kaynak*'ta 163, *Alkım*'da 13, *Ege*'de 1 adet diğer temalara ait şiir yayımlanmıştır. Bu kategorideki şiirlerin fazlalığı, tema yelpazesinin genişliği ve belirli bir alt temanın kategori oluşturmak adına yeterli miktara ulaşamamasından kaynaklanmaktadır.

Yeni Edremit'te çıkan 1 diğer temalı şiir vardır. Bu şiir Rıza Tevfik tarafından yazılmıştır ve Tevfik Fikret'in ölümü sonrasında ona duyulan sevgiyi anlatmaktadır.

Rıza Tevfik'in yazdığı *Fikret'in Mezarında* adlı şiir, şairin Fikret'in mezarının ziyaretini anlattığı bir şiirdir. Şair, mezara vardığında, mezarın ıssız kaldığına, orada vahşi güllerin açtığına, toprağa yüz sürmeye geldiğine değinir:

Dediler ki ıssız kalan türbende

²³⁵ Türk, B. (1939). *Öğüt*, *Enerji*, S.21, 03.1939, s.450.

Vahşi güller açmış görmeye geldim

O cennet hâkinin başına ben de

Hasretle yüzümü sürmeye geldim.²³⁶

Çağlayan dergisinde diğer temalara ait 9 şiir çıkmıştır. Bu şiirler şairlik, başıboşluk, vefasızlık gibi temalar çevresinde yazılmıştır. Bu başlık altındaki şiirleri en fazla yayımlayan Arif Nihat, Sabahattin Emin, Ruhi Naci, Refik Fikret (Sağnak) gibi şairlerdir.

Arif Nihat'ın *Kıta*'sında öncelikle muhatabının şiirine eleştiri görülür. Muhatabının yazısının ve sözünün kaba olmasından dolayı şair, yontma yardımı teklifinde bulunur. Bu teklif aynı zamanda şairin kendisi adına da bir iddia taşır. Şaire göre şairin yazısı kadar sözü de ince olmalıdır:

Getirin yontayım kaleminizi

Bu kalem değil ki bir meşe dalı

Ay oğul azıcık ince olmalı

Şâirim diyecek kalemin izi²³⁷

Aynı şekilde Mim Ayn'ın yazdığı *Bent*²³⁸'inde de şairlikte sözün önemi anlatılmıştır. Şaire göre, şairin sözünün güzelliğine kâinat dahi âşık olduğundan dolayı şiir iyi şairler için bir geçim kaynağı olur.

Çağlayan'da çıkan diğer temalı şiirlerin alt tema yelpazesi oldukça geniştir. Öyle ki içlerinde folklorla dair bir şiir de bulunmaktadır. Ruhi Naci (Sağdıç)'ın yazdığı *Kısmet Günü* adlı şiirde Hıdırellez gününün halk için önemi anlatılmaktadır. Halk, Hıdırellez'in gelişinden dolayı oldukça mutlu ve heyecanlıdır. Bu heyecan dizelere şu şekilde yansımıştır:

Bu mübarek güne "Kısmet günüdür" der kızlar

Helecanlar geçiren tâze yürekler sızlar

"Dilerim ben gece gündüz şunu senden rabbim!

"Dilerim umduğumun aynını ver sen rabbim

Diye endişe-i kismetle göğüsler çarpar

²³⁶ Bölükbaşı, R. T. (1918c). Fikret'in Mezarında, *Yeni Edremit*, S.1, 15 Mayıs 1918, s.6.

²³⁷ Asya, A. N. (1925). Kıta, *Çağlayan*, S.4, 01 Aralık 1925, s.9.

²³⁸ Mim Ayn (1926). Bent, *Çağlayan*, S.8, Şubat 1926, s.7.

*Heyecandan titrer içli gönüller par par*²³⁹

Örneklediğimiz şiirler dışında *Çağlayan*'da çıkmış şiirlerde korku ve merak, saza övgü, insanlara hiciv, güne erken başlama gerekliliği, yalnızlık gibi temalar da görülmektedir.

Irmak dergisinde diğer temalar başlığı altında inceleyebileceğimiz 24 şiir yayımlanmıştır. Söz konusu şiirler yalnızlık, karamsarlık, gençlik, dostluk gibi alt temalar üzerine yazılmıştır.

Celal Sıtkı'nın *Kayalar* adlı şiirinde geçmişe özlem teması işlenmiştir. Şair, gözleri ufka dalmış vaziyette yosunlu taşlara bakarak geçmişi anar. Geçmişte kayaların oraya sevgilisiyle gelmiştir. Şair bu hatıradan hareketle kim bilir kaç aşığın buralara geldiğini, kaç sevgilinin burada mutlu sözler söylediğini düşünmektedir. Şair, mekânın insan hayatıyla olan ilişkisini şu dizelerle sorgulamaktadır:

Bu yosunlu taşlarda gözlerim ufka dalar,

Hicranlı hayalimi geçmiş demlere salar;

Akşamlar gün batarken rüzgâr yüzlerimi yalar

Her gelen çılgınları kucağında oyalar,

*Kaç aşığın şiiriyle inledi bu kayalar*²⁴⁰

Irmak'ta yer alan şiir temalarından biri de şiire verilen değerdir. Kef Nun'un ve Ruhi Naci (Sağdıç)'ın bu temada şiirleri bulunmaktadır. Kef Nun'un yazdığı *Gazel*'de²⁴¹ şairin şiire verdiği önem ve gösterdiği özene yer verilmiştir. Ruhi Naci (Sağdıç)'ın *Papanist Melek Hanıma*²⁴² adlı şiirinde ise adı geçen şairin şiir üzerine hakimiyeti methedilmiştir.

Irmak dergisinde yalnızlık ve sevgisizlik temalarında da şiirler görülmektedir. İsmail Hikmet'in *Unutulan Ad* isimli şiiri buna bir örnektir. Şair, kimsenin kendisini sevmediğini, düzgün bir ilişki kuramadığını anlatmakta ve bundan mutsuzluğunu dile getirmektedir:

Dudaklarım değmedi daha bir çift dudağa

Boynuma iki çıplak kol olsun dolanmadı.

²³⁹ Sağdıç, R. N. (1926). Kısmet Günü, *Çağlayan*, S.9, 15 Şubat 1926, s.5.

²⁴⁰ Celal Sıtkı (1928a). *Kayalar*, *Irmak*, S.3, 10 Mart 1928, s.8.

²⁴¹ Kef Nun (1928). *Gazel*, *Irmak*, 01 Haziran 1928, s.7.

²⁴² Sağdıç, R. N. (1928). *Papanist Melek Hanıma*, *Irmak*, S.4, 01 Nisan 1928, s.8.

Senelerce bağlandım intizâr denen başa

*Beni kimse sevmeydi, beni kimse anmadı*²⁴³

Ayrıca Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'nun *Kandil*²⁴⁴ adlı şiiri kendini yalnız ve kimsesiz hisseden bir gencin gece vakti kandil ile konuşmasını, Manisalı Mahmut İsmet'in *İhanet*²⁴⁵ adlı şiiri kimsenin kendisini sevmemesinden oluşan mutsuzluğu, Şinasi Gündoğdu'nun *Taş*²⁴⁶ başlıklı şiiri karanlık ve kimsesizliğin acımasızlığını, Hamdi Ali'nin *Gidiyorum*²⁴⁷ adlı şiiri ise insanlardan uzaklaşma ve yalnızlığı dile getirmiştir.

Gençleryolu dergisinde diğer temalı şiirler grubuna alabileceğimiz 22 şiir bulunmaktadır. Bu şiirler iktisat, bilim, şair atışması ve spor gibi alanlarda toplanmıştır.

Gençleryolu'nda çıkmış şiirlerde bilim temine yer verilmiştir. İki de Bahri Vedat (Alpman) tarafından yazılmış olan *Fenne*²⁴⁸ ve *Fenne Hitabım*²⁴⁹ adlı şiirleri bilginin ve bilimin değerini anlatan şiirlerdir.

Kaynak dergisinde diğer temalar kategorisi altında 163 şiir bulunmaktadır. Diğer temalar başlığı altında yalnızlık, mazi, günlük hayatın basit derterleri, günlük hayatta kullanılan eşyalar gibi temalara yer verilmiştir.

Bu kategorideki şiirlerin fazlalığının nedeni şairlerin temel olarak Garip şiir akımı etkisi altında olmasıdır. Ahmet Oktay'ın da ifade ettiği üzere Garip Şiiri, her şeyden önce şairaneden kurtulma çabası olarak nitelenebilir (Ahmet Oktay, 1993:106). Bu kategorideki şiirler, İnci Enginün'ün işaret ettiği Garip Şiirin özellikleriyle paralellik göstermektedir. İnci Enginün *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*'nda Garip Şiiri'nin özelliklerini şiirde ahengin vezin ve kafiye dışında aranması gerekliliği, bütün söz oyunlarının karşısında olma durumu, özel bir şiir diline reddiye, bütün şiir geleneklerinden uzak olma, şairaneliği edasındaki hususiyette aramak olarak sıralamıştır (Enginün, 2007, s.87-88).

²⁴³ İsmail Hikmet (1928) Unutulan Ad, *Irmak*, S.16, 15 Kasım 1928, s.8.

²⁴⁴ Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). *Kandil*, *Irmak*, S.1, 10 Şubat 1928, s.9. Bu şiir *Kaynak* dergisi ve *Türk Dili* gazetesinde de yayımlanmıştır. Bkz. Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). *Kandil*, *Türk Dili*, S.413, 26 Eylül 1927, s.3; Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). *Kandil*, *Kaynak*, S.2, 19 Mart 1933, s.51.

²⁴⁵ Manisalı Mahmut İsmet (1928). *İhanet*, *Irmak*, S.4, 1 Nisan 1928, s.2.

²⁴⁶ Şinasi Gündoğdu (1928). *Taş*, *Irmak*, S.6, 15 Mayıs 1928, s.16.

²⁴⁷ Hamdi Ali (1928). *Gidiyorum*, *Irmak*, S.7, 1 Haziran 1928, s.16.

²⁴⁸ Alpman, B. V. (1930). *Fenne*, *Gençleryolu*, S.32, 15 Haziran 1930, s.6.

²⁴⁹ Alpman, B. V. (1930). *Fenne Hitabım*, *Gençleryolu*, S.35-36, 31 Temmuz 1930, s.16.

Arif Hikmet Par'ın sorumlu müdür olarak çıkarmaya başladığı *Yeni Seri*'nin şiir anlayışı, tercihi yukarda belirttiğimiz bu anlayışa sıkça yer vermiştir. Gerek Arif Hikmet Par, gerek Ercüment Uçarı gibi şairler bu tip şiiri sıklıkla yayımlamışlardır.

Bu bilgiden hareketle Arif Hikmet Par'ın *Radyo* isimli şiirine baktığımız zaman insanların asıl dertlerini radyo kanalıyla örttüğünü gösteren, kısmen sosyal bir eleştiri de barındıran dizeleri şöyledir:

*Kapadık ruhumuzun kapılarını,
Eşe dosta
Kuşa kurda yem yapıverdik sevgilerimizi
Mektup getirmedi diye posta,
zlmyoruz
Bir radyomuz var diyoruz.
Dünya parmağımızda...²⁵⁰*

Aynı şekilde Ercüment Uçarı'nın *Ağıt* adlı şiiri de yaşlanmayı ve utanmayı Garip şiiri anlayışıyla şu şekilde yorumlamıştır:

*Sen saından
Ben sakalımdan utanmasam
Kime ne diyeceğiz bilmem ki
Kime a... dostum
Ya insanlar
Ya trampetler
Ya kurřunlar²⁵¹*

Bu anlayışa dair son bir örnek olarak Muhteşem Sünter'in *Dertli* adlı şiirini göstermek mümkündür. şair, içindeki dertleri denize atan taşa benzetir. Denize atılan taş dalgaları ne kadar genişletirse, şairin içindeki dert de o şekilde genişlemektedir:

*Bir taş düşmeye görsün denize
Halkalar nasıl genişler bilirsiniz
Ben deniz değilim amma*

²⁵⁰ Par, A. H. (1948). *Radyo, Kaynak*, S.5, Eylül 1948, s.6.

²⁵¹ Uçarı,E. (1948). *Ağıt, Kaynak*, S.6, Ekim 1948, s.8.

*Bir dert düşmüş içime bilmezsiniz!*²⁵²

Kaynak dergisinde Garip Şiiri'nin etkisinden uzak, diğer temalar içerisinde başka şiirler de yayımlanmıştır. Bu temalardan biri de idealizmdir. Feridun'un *Ülküm*²⁵³ adlı şiiri, görev ve çalışma şevkini anlatmaktadır. Şair, öğrenmek ve öğretmek için hazırdır, bu uğurda kendini kararlı biçimde güdülemiştir.

M. Kemal Ertan'ın postacıya hitaben yazdığı *Postacı*²⁵⁴ isimli şiirinde yazar, postacıdan kendisine posta getirmesini, bu posta sonunda duygulanmayı istemektedir. Burada dikkat çekici husus, bu postanın bir aşk mektubu veya ailevi bir mektup olma şartı gözetilmemiş olmasıdır.

Alkım dergisinde çıkan diğer temalı şiirlerin sayısı 13'tür. Söz konusu şiirlerin önemli kısmı hayaller çevresinde toplanmıştır.

Fatma Tüzemen'in *Sınav*²⁵⁵ şiiri de yukarıdaki şiirde olduğu gibi heyecanı anlatmaktadır. Bu şiirde gün doğumuna kadar ders çalışan öğrenci, doğan güneşin kendi sınav heyecanı ile dalga geçtiğini düşünmektedir.

Alkım dergisinde yer alan temalardan biri toplumsal bir konu olan Hatay meselesidir. Kazım Feyzi Ozan'ın yazdığı *Türk Şairi Sana* başlıklı şiirinde, Türk şairlerine Hatay'da yaşananları yazmadıkları için sitem etmektedir. Şaire göre, Türk şairi Hatay'da yaşananları mutlaka ölümsüzleştirmelidir:

Ozan, sükutun yeter ağzındaki bağı kır,

Gönlünün sözlerini kızıl göklere haykır!

Haykır göklere haykır, dağlara yere haykır

*Niçin bize çatana niçin biz çatmıyoruz?*²⁵⁶

Diğer temalar başlığı altında toplanan metinlere genel olarak bakıldığında, Balıkesir dergilerinde birbirinden farklı konularda pek çok şiirin yayımlandığı görülür. Bu şiirlerde hayatın olağan akışı, fertlerin hayatta karşılaştığı çeşitli sıkıntıların bireysel hayata etkisi, yalnızlık ve kimsesizlik, yoksulluk gibi konular işlenmiştir. Bu şiirler tek bir kategoride toplanamadığından diğer temalar olarak değerlendirilmiştir.

Özetle, Balıkesir'de incelediğimiz dönemde çıkan dergilerde toplam 1348 şiir

²⁵² Sünter, M. (1949). Dertli, *Kaynak*, S.13, Mayıs 1949, s.5.

²⁵³ Feridun (1934). *Ülküm*, *Kaynak*, S.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, s.405.

²⁵⁴ Ertan, M. K. (1947). *Postacı*, *Kaynak*, S.168, Ocak 1947, s.12.

²⁵⁵ Tüzemen, F. (1936). *Sınav*, *Alkım*, S.1, 15 Aralık 1936, s.25.

²⁵⁶ Ozan, K. F. (1937). *Türk Şairi Sana*, *Alkım*, S.3, 15 Şubat 1937, s.30.

yayımlanmıştır. Söz konusu şiirlere tematik olarak bakıldığında inkılâp şiirleri (50 adet-%4), kahramanlık şiirleri (114 adet- %8), tabiat şiirleri (214 adet- %16), aşk şiirleri (322 adet- %25), devlet adamlarını öven şiirler (66 adet- %5), dini, mistik, felsefi şiirler (182 adet- %14), gurbet şiirleri (23 adet- %2), aile şiirleri (39 adet- %3), günlük hayata dair şiirler (66 adet- %5), eğitim ile ilgili şiirler (17 adet-%1) ve diğer temalar (233 adet- %17) olmak üzere 11 kategoride ele almak mümkündür.

İnkılâp şiirlerinde Atatürk ilke ve inkılâpları, kurulan yeni kurumlar, özel günler, yapılan inkılâplar karşısında duyulan coşku gibi temalar ele alınmıştır. Bu coşku, şiirleri duygusallığa evirmiş ve estetik derinliği azaltmıştır.

Kahramanlık şiirleri, destancılık geleneğinin modern bir devamı halindedir. Bu şiirlerde hamasi edebiyatın ve Millî edebiyatın geleneklerine bağlı kalınarak, Millî Mücadele destansı biçimde ele alınmıştır. Didaktik unsurlar ve tahkiye unsurları kahramanlık şiirlerinde öne çıkan iki unsurdur. Bu durum inkılâp şiirlerinde olduğu gibi estetik kaygıyı arka plana itmiştir.

Tabiat şiirleri, tabiatın ve tabiat unsurlarının güzellikleri, mevsimlerin tabiata yansımaları, günün belirli saatlerinin tabiattaki görünüşleri, çoban ve kır hayatı, yerleşim yerlerinin tabiat açısından değerlendirilmesi gibi konular çevresinde yazılmıştır.

Bu şiirlerde tabiat, genel olarak romantizm döneminden kalan düşüncelerin etkisiyle iyi, güzel, rahatlatıcı yönleriyle yer bulurken az sayıda şiirde zorlu, çetin ve yıldırıcı yanı da şiirlere yansımıştır. Söz konusu şiirlerde Hamid- Haşim çizgisinde sanat kaygısı yüksek olan şiirler bulunmakla birlikte tabiat peyzajını yüzeysel biçimde ele alan şiirler de bulunmaktadır.

Aşk şiirleri, Balıkesir’de çıkan dergilerde en fazla rağbet görmüş temadır. Çağlayan ve Irmak gibi sanat dergiciliğini önceleyen dergilerde ağırlıklı olarak yer alırken, *Yeni Edremit*, *Enerji* ve *Ege* gibi kültürel dergilerde aşk şiiri görülmemektedir.

Aşk şiirleri hem biçim hem de içerik açısından çok yönlülük göstermektedir. Biçim yönünden gazel gibi eski şiirin geleneğine ait nazım biçimi sıklıkla ve rahatlıkla görülürken koşma ve semai gibi Halk edebiyatı geleneğine ait nazım biçimlerine ve modern şiir geleneğine ait serbest ölçü ile fütürizmi çağrıştıran şiirler geniş bir yelpaze oluşturmaktadır.

Bu şiirler, romantik aşklar ve platonik aşklar gibi temalara eşlik eden sevgi,

hasret, kavuşma, ayrılma, uzaklaşma, ulaşma gibi kavramlar çevresinde toplanmaktadır.

Devlet adamlarını öven şiirler, methiye geleneğinin devamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Başta Atatürk olmak üzere, İsmet İnönü, Mustafa Necati, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem gibi önemli isimler de bu şiirlere konu olmuştur. Bu şiirler sanat kaygısının uzağında; çoğunlukla minnet, mutluluk ve yas gibi duyguların getirdiği didaktizm çevresinde teşekkül etmiştir.

Türk edebiyatında kökleri çok eskiye giden dinî, mistik ve felsefî şiirlerin İslami anlamda ilk örnekleri Ahmet Yesevi'ye aittir. Yesevi, Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş gibi önemli isimler hem Türk dünyasında, hem de Anadolu'da dinî düşünüşün ve estetiğın önünü açmışlardır.

Dinî, mistik ve felsefî şiirler, aşk ve tabiat temalı şiirlerden sonra en fazla yayımlanmış üçüncü şiirlerdir. Bu şiirler çoğunlukla Allah sevgisi, Allah ile konuşma, Allah tarafından bağışlanma isteğı, yaşlanma korkusu gibi temalar çevresinde teşekkül etmiştir.

Dinî, mistik ve felsefî şiirler, aşk ve tabiat şiirlerinde olduğu gibi görece yüksek bir sanat kaygısıyla yazılmış, bu yönüyle Ahmet Haşim ve Necip Fazıl'ın saf şiir anlayışıyla paralellik göstermiştir.

Gurbet şiirleri gurbetin yarattığı sancıları, kimsesizlik ve aileden uzaklığın etkisiyle gariplik temlerini ele almıştır. Bu şiirlerde genellikle karamsar bir hava görölmektedir.

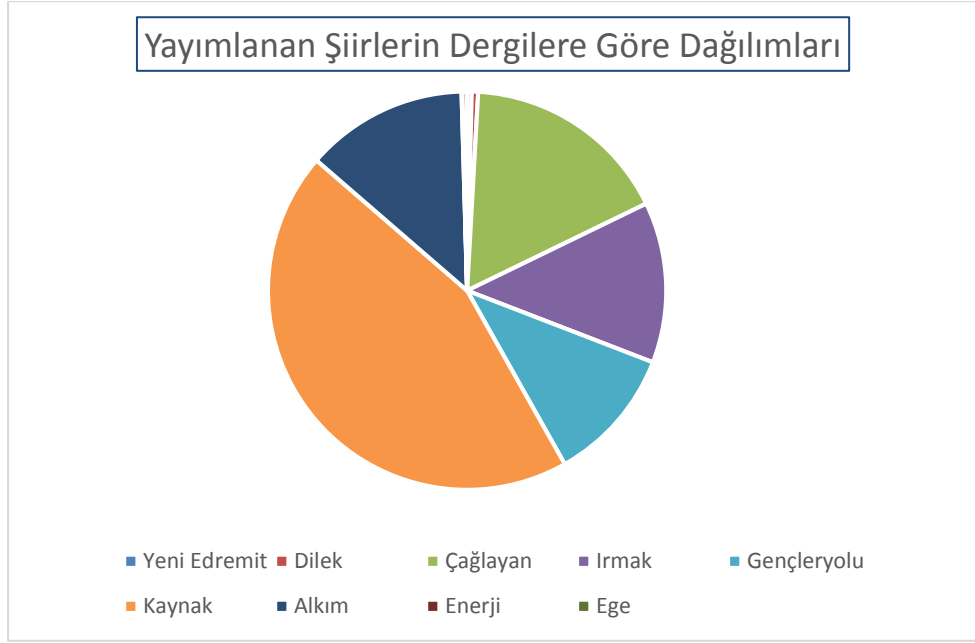
Aile şiirleri, aile bireyleri arasındaki sevgi, aile bireylerinin vefatı karşısında ailenin düştüğü zor durum gibi temlerde yazılmıştır. Şiirlerin büyük bir kısmı aile bireylerinin ölümlerinin geride bıraktığı trajedileri ifade etmektedir.

Günlük hayata dair şiirler, hayatın akışını ele alan şiirlerdir. Şehir yaşantısı, yoksulluk, ülkenin iktisadi gündemi bu şiirlere yansımıştır. Söz konusu şiirler hayatın çeşitli yönlerini değişik açılardan irdelemektedir.

Eğitim şiirleri, çocuklar için yazılmış şiirlerdir. Bu şiirlerin bazıları çocuklara nasihatler içerdiği gibi bazıları öğrencilerin okul hayatına dair hislerine ve öğrenci-öğretmen ilişkilerine yer verilmiştir.

Diğer temaların görüldüğü şiirler, bir bütün halinde ele alındığında en fazla,

ancak temaların her biri tek olarak incelendiğinde bir başlık haline gelemeyecek miktarda olan şiirlerdir. Söz konusu şiirlerin biçim ve sanatlı söyleyişten uzak durmaları sebebiyle Garip Şiiri'nin etkisi altında olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlayış, Balıkesir dergilerinde çıkan şiirlere yoğun anlamda, 1940'lı yıllardan sonra genişleyerek sirayet etmiştir.

Tablo 2: Yayımlanan Şiirlerin Dergilere Göre Dağılımları

Dergilerde çıkan şiirlere dair bazı istatistikler oldukça dikkat çekicidir. Neşredilen şiirlerin dergilere göre dağılımı yukarıda görülen grafikteki gibidir. Bu dağılımda en fazla şiir yayımlayan dergilerin yayımlama miktarı sırasına göre *Kaynak*, *Çağlayan*, *Alkım*, *Irmak*, *Gençleryolu*, *Dilek*, *Yeni Edremit*, *Ege* ve *Enerji* olduğu görülmektedir.

	Tekil Dergi Sayısı	Yayımlanan Toplam Şiir İçindeki Oran	Dergide Yayımlanan Şiir Sayısı	Tekil Dergi Başına Oran
Yeni Edremit	1	%0,3	5	5
Dilek	6	%0,5	7	1.2
Çağlayan	15	%17	228	15.2
Irmak	16	%13	176	11
Gençleryolu	76	%11	148	2

Kaynak	148	%45	600	4
Alkım	17	%13	178	10.4
Enerji	7	%0,007	1	0.14
Ege	1	%0,3	5	5

Tablo 3: Dergilerin Şiir İstatistikleri

Tablo 3'te Balıkesir'de çıkan dergilerin şiir istatistikleri incelenmiştir. Bu tabloda tekil dergi sayısı olarak birden fazla sayının tek fasikülde toplanmasıyla oluşan sayılara, 1348 şiirin dergilerde yüzdelik dağılımına, her bir dergide kaç şiir yayımlandığına ve dergilerde sayı başına ortalama kaç şiir yayımlandığı bilgisine yer verilmiştir.

Bu bilgilerden yola çıkarak sayı başına en fazla şiire yer veren derginin *Çağlayan* olduğu anlaşılmaktadır. 15 sayı halinde yayımlanan *Çağlayan*'da 228 tane şiire yer verilmiş ve sayı başına yaklaşık 15 şiir yayımlanmıştır. Bu sayı, 16 sayfalık bir dergide hemen hemen her sayfada bir şiire karşılık gelmekte olup oldukça yüksek bir değer ifade etmektedir. Bu bağlamda *Çağlayan*, adeta bir şiir dergisi niteliği taşımaktadır.

Çağlayan'ın ardından sayı başına en fazla şiir *Irmak* dergisinde yayımlanmıştır. 16 sayıda neşredilen 176 şiir, sayı başına 11 adet şiire karşılık gelmekte olup her üç sayfanın ikisinde şiire yer verildiği anlamına gelir. *Çağlayan* ve *Irmak* için önceki bölümlerde ifade edilen edebî yönü ağır basan dergi tanımı ise sadece şiir neşri yönüyle dahi doğrulanmaktadır.

Bu tabloda en dikkat çekici istatistik *Kaynak*'a aittir. Çıkan 600 şiir, toplam şiirin çok büyük bir kısmını ifade etmekle birlikte sayı başına yaklaşık 4 şiirin yayımlanması derginin şiir türüne ayrı ve büyük bir yer vermediği ancak şiir türünü de ihmal etmediği anlamına gelmektedir.

4.2.2. Hikâye

4.2.2.1. Konu

Balıkesir'de çıkan dergilerde edebî tür olarak şiirden sonra en fazla hikâye yayımlanmıştır. *Dilek*'te 4, *Çağlayan*'da 16, *Irmak*'ta 38, *Gençleryolu*'nda 128,

Kaynak'ta 133 ve *Alkım*'da 65 olmak üzere toplam 384 hikâye çıkmıştır. Bu hikâyeleri konularına göre aşk hikâyeleri, aile hikâyeleri millî savaş hikâyeleri, inkılâp hikâyeleri, yalnızlık hikâyeleri, töre hikâyeleri, efelik hikâyeleri ve gündelik hayatı anlatan hikâyeler olmak üzere 8 kategoride incelemek mümkündür. Aşağıda ilk olarak Aşk hikâyeleri ele alınmıştır.

4.2.2.1.1. Aşk Hikâyeleri

Balıkesir dergilerinde 71 adet aşk hikâyesi yayımlanmıştır. Bu hikâyelerin 2'si *Dilek*'te, 8'i *Çağlayan*'da, 24'ü *Irmak*'ta, 5'i *Gençleryolu*'nda, 22'si *Kaynak*'ta ve 10'u *Alkım*'da çıkmıştır. Bu hikâyelere genel olarak bakıldığında, söz konusu hikâyelerde aşkın ve aşk olgusunun farklı şekillerde ele alındığı görülür. Örneğin, aşka ve aşk olgusuna bakışta Atatürk döneminde yazılmış hikâyelerle İnönü döneminde yazılmış hikâyeler arasında bazı farklar vardır. Bu farkların ortaya çıkmasının geri planında yaşanan dönemlerde gerçekleşen sosyal, kültürel ve toplumsal dönüşümün etkilerini görmek mümkündür. Aşağıda dergilerde çıkan aşk hikâyelerine dair genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Balıkesir'de çıkan dergilerde aşka ve aşk olgusuna bakışta romantizmin etkisini görebiliriz. Nitekim hikâyelerin önemli bir kısmı romantik aşk hikâyesi olarak değerlendirilebilir. Söz konusu romantik aşk hikâyelerinde mutlu aşk hikâyelerine, olağanüstü aşklara, âşığın sevdiğini bulmak üzere yollara düşmesine ve sevgilisini aramasına, âşıklar arasında şakalaşmalara, aşkı bulamamaktan yakınmaya ve ayrılığın getirdiği ruhsal çöküntüye değinilmiştir. Buna ilâveten yukarıda işaret edilen romantizmin dışında ve oldukça gerçekçi biçimde aşkın verdiği zarara yer verilmiştir. Harf sırasıyla Elif Ayn (Esat Adil Müstecaplıoğlu), Gönül Yuvası, Hikmet Turhan (Dağlıoğlu), Mehmet Cevdet, Mükerrerrem Kamil (Su), Nermin Hamid, Sabahattin Ali en fazla aşk hikâyesi yayımlayan yazarlardır.

Romantik aşk vakalarına dayalı bu hikâyelerin önemli bir kısmı kavuşulan, mutlu aşk hikâyeleridir. Bu hikâyelerde, ya mutlu bir aşkta kavuşma anı anlatılır ya da hislerini açan âşığın kabul gördüğü anlatılır. Bu örneklerden biri olan Vehbi Evinç'in *Ayşe'nin Rüyası*²⁵⁷ başlıklı hikâyesinde, köyün en güzel kızı ile en yakışıklı erkeği Ali

²⁵⁷ Evinç, V. (1931). *Ayşe'nin Rüyası*", *Gençleryolu*, S.63, 15 Aralık 1931, s.16.

sevgilidir. Ayşe'nin aklı sürekli Ali'dedir. Ali'nin yanında olmadığı her an onu düşünür. O sırada Ali askerliğini yapmaktadır. Bir gün eline Ali'den mektup gelir. Mektup yakında kavuşacaklarını müjdelir. Ayşe, Ali döndüğünde evlenmek için çeyiz hazırlıklarını tamamlamaya çalışır. Tamamladığı günün gecesinde rüyasında Ali'yi askerliğini bitirmiş olarak görür. Uyandığında da Ali'yi karşısında bulur. Yazar, bu hikâyede rüya motifini kullanmıştır.

Mutlu aşk hikâyeleri olarak düşünebileceğimiz hikâyelerde kavuşmanın yanı sıra yuvayı kurtarmak da söz konusu olabilir. Mükerrerem Kâmil Su'nun *Gece Biterken*²⁵⁸ adlı hikâyesinde bir kadının evliliğini aklıyla kurtardığını görürüz. Mutlu bir evlilikleri olan Nihat ile Leyla'nın evliliğinde son zamanlarda kara bulutlar dolaşmaya başlar. Bir süredir Nihat içine kapanmış, az konuşur olmuştur. Eve bir gece alkollü olarak gelir. Leyla'yı uyandırır. Onu artık sevmediğini, sevgisizlik ile evliliğin yürüyemeyeceğini söyler. Leyla buna çok üzülür. Nihat, artık onu değil, Macide'yi sevdiğini söyler. Leyla da ona bir oyun oynamaya karar verir. Nihat'a teşekkür edip kendisinin de aslında Macide'nin kuzenini sevdiğini ancak bunu bir türlü Nihat'a söyleyemediğini ifade edip odadan çıkar. Nihat ne yapacağını bilemez hâle gelmiştir. Haberi alınca alkolün etkisi birden geçmiş, ayılmıştır. Nihat bütün gece hislerini dinler, kendini çok kötü hisseder. İçindeki kıskançlığı tartıp Leyla'yı hâlâ sevdiğini anlar. Daha sonra Leyla ile konuşur evliliklerini kurtarırlar. Bu hikâyede gözümüze çarpan şey, kadının aileyi toparlayan unsur oluşu ve zekasıyla aileyi bir arada tutuşudur.

Bazı aşk hikâyelerinde de olağanüstü olaylar anlatılır. Bu hikâyelerde gerçekdışı unsurlar ve karakterler görülür. T. Karaoğlu'nun *Su Kızı*²⁵⁹ adlı hikâyesinde de böyle bir durum söz konusudur. Delikanlı, bir gece ormanda atını çermeye doğru yürütür. O sırada yıkanmakta olan bir kız görür. Delikanlı, kızın güzelliğinden dolayı hayrete düşer ve kıza âşık olur. Pınara kızın kim olduğunu sorsa da pınar ona yanıt vermez. Delikanlıyı avutmak için ona suyundan içirir, türlü avutucu sözler söyler. En sonunda kız, bu konuşmayı fark eder. Delikanlının çabalarını takdir eden kız, kendisinin Su Kızı olduğunu söyler.

²⁵⁸ Su, M. K. (1936). Gece Biterken, *Kaynak*, S.36, Ocak 1936, s.920-922.

²⁵⁹ Karaoğlu, T. (1926). Su Kızı, *Çağlayan*, S.8, Şubat 1926, s.2-3.

Bu hikâyede su faktörü önemli bir yer tutar. Sonsuzluğun simgesi olan su, hikâyede delikanlının âşık olduğu perinin bağlı olduğu elementi ve delikanlının dertleştiği pınar olarak karşımıza çıkar.

Gönül Yuvası adlı müstear bir isim tarafından yazılan *Ayrılık*²⁶⁰ adlı hikâyede ise bir hurafe gerçeküstü şekilde anlatılır. Bu hikâyede iki sevgili yan yana gelmiş hasret gidermektedir. Bu sırada anlatıcı, sevgilisini gözlerinden öper sevgilisi ani bir şekilde gözlerden öpmenin ayrılığa neden olduğunu söyler ve birden ortadan kaybolur. Anlatıcı ise o gözlerin hayali ile sevgilisinin yollarını gözler.

Balıkesir'de çıkan dergilerde yayımlanan bazı aşk hikâyelerinde âşığın yollara düşmesi anlatılır. Bu hikâyelerde âşık, arayışta olan kişidir. Bu hikâyelerin biri olan Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun *Saz Şairi*²⁶¹ adlı hikâyesinde dumanlı yalçın dağların kalender saz şairi köy köy gezip sazını çalarak gönül yarasına şifa aramaktadır. Gönülünde fırtınalar koparken başı kartallar kadar yüksek, kalender biçimde kimseden şikâyet etmeden dolaşmaktadır. Sıcak bir yaz gününde çamlarla çevrili şirin bir köyden geçerken subaşındaki kızlardan birini sevgilisine benzetmiştir. Ona içli türküler söylerken köy kızları ağlamaya başlamışsa da saz şairi aradığı sevgilisinin burada olmadığını anladıktan sonra sazını omuzuna, asasını eline alıp yoluna devam etmiştir.

Aşk hikâyelerinin bazılarında ise aşktan dolayı görülen zararlar anlatılmıştır. Bu durum, kimi zaman âşıkların sevgililerine kavuşamamalarından, kimi zaman âşığın sevdiği kişiye uyguladığı şiddetten kimi zaman da hastalıktan kaynaklanmıştır. Söz konusu hikâyeler yukarıda bahsedilen hikâyelerden çok daha farklı bir anlatıma sahiptir. Bu hikâyeler, diğerlerinin aksine çok daha gerçekçi ve çarpıcı bir üslupla kaleme alınmıştır.

Söz gelimi, Elif Kef, yazdığı *Yara*²⁶² adlı hikâyesinde tensel açlığın neden olduğu zarara dikkat çekmiştir. Bu hikâyede adam gençliğinde mahcup bir hayat yaşayan kendi hâlinde biridir. Babasının vefatından sonra bir aile dostunun yardımıyla yol bekçiliği işine girmiştir. Önceleri yalnız, تنها bir yerde çalışırken sonra işlek bir yere tayin edilmiş, orada insanlarla daha fazla haşır neşir olmaya başlamıştır. Bir gün karşıdan gelen bir atlı kadına odaklanır. Kadın oldukça dikkat çekicidir. Seyir hâlinde iken atın ayağına takılır ve kadın düşer. Yere düşen kadın bayılınca adam yardım

²⁶⁰ Gönül Yuvası (1928). *Ayrılık*, *Irmak*, S.14, 1 Ekim 1928, s.7.

²⁶¹ Dağlıoğlu, H. T. (1929). *Saz Şairi*, *Gençleryolu*, S.13, 30 Ağustos 1929, s.5-6.

²⁶² Elif Kef (1923). *Yara*, *Dilek*, S.1, 15 Mart 1923, s.14-15.

etmek niyetiyle kadını kulübeye götürür, atı da samanlığa çeker. Kadının kendine gelmesi için yüzüne su serper ve yaralarını bezle temizler. Adam, ilk kez kadına dokunmanın şaşkınlığını yaşamıştır. Kadın bu şaşkınlığı fark eder ve teşekkür etmek için onunla birlikte olur. Ancak kadın bir hayat kadınıdır ve kadından bulaşan hastalıklar adamın vücudunda geçmeyecek izler bırakır. Bu hikâyede yazar, mazbut bir hayat yaşayan adamın kontrolsüz davranışına ve fuhuşun muhtemel sonuçlarına dikkat çekmektedir.

Münevver Kaymakçı'nın *Deli Kartal*²⁶³ adlı hikâyesi diğer hikâyelere nazaran farklı bir yapıya sahiptir. Aşk duygusuna dayanarak başlayan hikâyenin büyük bir kısmı bir eşkıyalık hikâyesine evrilmiştir. Bu yönüyle adı geçen hikâyede eşkıyalık unsurları en az aşk unsuru kadar öne çıkmıştır. *Deli Kartal*, Kaynak dergisinin iki sayısında yayımlanmıştır. Muallim Ayşe köyde herkesin tanıdığı ve çok sevdiği bir kızdır. Bir sonbahar sabahı Ayşe çocukların sesini duyup bahçeye çıkar. Çalıların arasından Deli Kartal diye bilinen korkunç bir haydut onu bileklerinden tutarak kaçırmak ister. Ayşe direnir ve Deli Kartal'ı kovar. Deli Kartal da Ayşe'nin kendine varmaması halinde köyün koruluğunu yakmakla tehdit eder. Köyün ileri gelenleri Ayşe'yi korumak için silahlı gençler tertip eder ancak Ayşe bu duruma itiraz ederek göğsüne bir kama koyar. Deli Kartal koruyu yakmaya başlamıştır. Köyün zarar görmemesi için Ayşe onun yanına gitmeye karar verir. Deli Kartal, Ayşe'nin mert bir kadın olduğunu bilmektedir. Ona göre Ayşe gelse bile vuruşmaya gelecektir. Nitekim karanlığın içinde bir atlı görülür Deli Kartal'ın çetesi onun Ayşe olduğunu fark etmiştir. Ayşe yanlarından geçip Deli Kartal'a yönelir ve kamasını Deli Kartal'ın göğsüne saplar, ardından kendini de kayalıklardan göle doğru atar.

Bu hikâyede alp kadın tipi görülmektedir. Haydut, istediğini elde etmek için önce Ayşe'yi ve sonra köyü tehdit etse de Ayşe mert bir şekilde Deli Kartal'ın karşısına çıkmış, önce onu öldürüp ardından da kendini kayalıklardan göle atmak suretiyle intihar ederek haydutun amacına ulaşmasını engellemiştir.

Bu hikâyeye benzer biçimde Cihad Bilgehan'ın *Esire*²⁶⁴ adlı hikâyesinde de zorla evlendirilmek istenen bir genç kızın, evlenmemek için kendini Akdeniz'in sularına atarak intihar etmesi anlatılır. *Deli Kartal*'da Ayşe, *Esire*'de genç kız, kendini

²⁶³ Kaymakçı, M. (1938). *Deli Kartal*, *Kaynak*, S.64, 19 Mayıs 1938, s.401-402; S.65, 19 Haziran 1938, s.421-422.

²⁶⁴ Bilgehan, C. (1938). *Esire*, *Alkım*, S.18-22, 15.Mayıs- Eylül 1938, s.92.

kayalıklardan suya atarak ruhlarını temiz biçimde sonsuzluğa ulaştırmıştır. Muallim Ayşe ve genç kız, bu hikâyelerde kazanan kişiler olmuştur. Aralarında tek fark, ilk hikâyede Ayşe, mert kadın tipi olarak görünürken, ikinci hikâyede genç kız daha pasif bir direniş sergilemiştir. Ancak Ayşe'nin ve genç kızın hayatlarının intihar yoluyla sona ermesi ise dikkat çekici bir nokta teşkil etmektedir.

Balıkesir dergilerinde çıkmış kimi aşk hikâyeleri de sevgililer arasında şakalaşmayı içerir. Gönül Yuvası'nın yazdığı *Oyun*²⁶⁵ adlı hikâye de bunun bir örneğidir. Bu hikâyede, iki sevgiliden biri, diğerini Ay, dolunay haline geldiği gece sahilde kayalarla dalgaların çarpıştığı yerde beklemesi konusunda tembih etmiştir. Ay, yusuvarlak bir hâl alınca uzaklardan bir yelkenli belirir. Yelkenli yaklaşır, içinde kimse yoktur. Sadece önünde bir mektup vardır. Mektupta sevdiğinin gelemeyeceğini yazar. Sevgilisini bekleyen genç kız, üzüntüden bayılır. Ancak bu sevgilisinin şakasıdır.

Aşk hikâyelerinin bazı örnekleri de âşık olamamaya dairdir. Bir diğer deyişle bu hikâyeler aşkı aramayı anlatır. Söz konusu hikâyelerde anlatıcı aşkı bulamamaktan ve kalbini dolduramamaktan yakınır. Bu hikâyelerden biri Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'na ait *Meçhul Sevgili*'dir²⁶⁶. Anlatıcı her gün göklere, yalçın dağlara tırmanıp Allah'a sevgilisi olması için, aşkı bulmak için dua etmektedir.

Bu hikâyeye benzer başka bir hikâye de Gönül Yuvası'nın *Kartal* adlı hikâyesidir. Bu hikâyede anlatıcı gün batımını izlemektedir. Güneşin batışıyla kızıla boyanan tabiatın güzelliğini hayran hayran seyrederek. Bu esnada dağlardan kopup kayalara tüneyen bir kartal görür. Kartal, kayalardan süzülür, ovaya doğru iner. Anlatıcı, kendine doğru gelen kartaldan kendini kapmasını, aşksız kalan boş kalbini sökmesini ister. Bu iki hikâye arasındaki temel fark, ilk hikâyede aşk Allah'tan istenen, dua edilen bir kavrama işaret ederken diğer hikâyede aşksızlığın bezdirici bir durum olduğu vurgulanır

Aşk hikâyeleri ile ilgili görülebilecek son kategori ise ayrılığın getirdiği duygusal çöküntüdür. Aşk hikâyeleri içerisinde ele alabileceğimiz bu konu, büyük hayal kırıklıkları, duygusal boşluklar üzerinde yükselmektedir.

²⁶⁵ Gönül Yuvası (1928). *Oyun*, *Irmak*, S.10, 01 Ağustos 1928, s.16.

²⁶⁶ Müstecaplıoğlu, E. A. (1926). *Meçhul Sevgili*, *Çağlayan*, S.14, 1 Mayıs 1926, s.9.

Sabahattin Ali'nin ilk hikâyesi olan *O Arkadaşım*²⁶⁷, bir ayrılık hikâyesidir. Anlatıcının, insanlardan uzak duran bir arkadaşı vardır. Söz konusu arkadaş bir gün Darülfünun'dan bir kızla sevgili olur. Daha sonrasında iki sevgilinin arası bozulur ve kız oğlanı terk eder. Bunun üzerine oğlan cevap alamasa da kıza mektuplar yazmaya başlar. Anlatıcı, mektuplardan birinin müsveddesini bulur ve cebine koyar. Bu mektup, oğlanın kıza aşkını çaresizce anlattığı bir mektuptur.

Mükerrem (Kâmil Su)'nun *Unutmak İste*²⁶⁸ adlı hikâyesinde ise bir kızın sevgilisinden ayrıldıktan sonra yaşadığı duygusal çöküntüye yer verilir. Sarışın, yeşil gözlü bir kız olan Nihal, anlatıcıya yaşadığı aşk hezimetini anlatmak istemektedir. Kız, geniş omuzlu, sert bakışlı, mağrur bir askere yani Nejat'a aşık olmuş, onun kendisine yalan söyleyebileceğini aklına bile getirmemiştir. Zaman içerisinde Nejat'ın zaten evli olduğunu öğrenince Nihal'in gururu kırılmıştır. Görüldüğü üzere buradaki ayrılık ve duygusal çöküntü, yalan ve sadakatsizlikten kaynaklanmaktadır.

Bazı hikâyelerde evlilik de kötü sonuçlara neden olmuştur. Mükerrem Kâmil (Su)'nun yazdığı *Bir Rüya Gördüm*²⁶⁹ başlıklı öyküsünde Güler, bir yaz gecesi pencereden gelen "Bir Rüya Gördüm" şarkısının sesine uyanmıştır. Bu şarkıyı ilk sevgilisi Çeler, ona kemanyla çalmıştır. Gençken aralarında çok güzel bir aşk vardır. Güler'in ailesinin evine Erdem gelince işler değişmiştir. Erdem büyük alım satım işleriyle uğraşan biridir. Ailesi onu Güler'le evlendirmeye karar verir. Bu haberi duyan Çeler adeta yıkılmıştır. Güler de Erdem ile evlense de onu hiçbir zaman sevmemiştir. Bu hikâyede bir evliliğin, bir aşkı bitirdiği görülmektedir.

M. Emin Ölmezgil'in *Söğütlü Çeşme* adlı hikâyesinde ise Demir ile Gülbeniz, köy okulunda çalışan iki öğretmendir. Gülbeniz Söğütlü Çeşme'yi merak ettiği için Demir, Gülbeniz'i oraya götürür. Orada, Gülbeniz ile Demir arasında bir aşk doğar. Bir ay kadar sonra evlenirler. Çocukları olur. Ancak çok zaman geçmeden Gülbeniz, bir hastalıktan dolayı vefat eder. Demir de çeşitli aralıklarla Söğütlü Çeşme'ye gidip orada teselli bulur. Bu hikâyede ise evliliğin etkilediği kötü bir olayı değil, evliliğin üzücü bir şekilde bittiği anlatılmaktadır.

Balikesir'de çıkan dergilerde yer alan aşk hikâyeleri sadece telif eserlerden oluşmamaktadır. Bu dergilerde 7 adet tercüme hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerden

²⁶⁷ Sabahattin Ali (1928). *O Arkadaşım*, *Irmak*, S.6, 15 Mayıs 1928, s.14-15.

²⁶⁸ Su, M. K. (1933). *Unutmak İste*, *Kaynak*, nr.3, 19 Nisan 1933, s.87-88.

²⁶⁹ Su, M. K. (1935). *Bir Rüya Gördüm*, *Kaynak*, S.30, 19 Temmuz 1935, s.639-641.

Alphonse Daudet'nin *Arlesienne*'i²⁷⁰, Alphonse Daudet'nin *Provensli Bir Çobanın Hikâyesi*²⁷¹ ve Moupassant'ın *Ölü*²⁷² adlı hikâyeleri farklı dergilerde yayımlanmış, Pierre Louys'un *Bilitis'in Şarkıları* adlı hikâyesi de birden fazla sayıda yayımlanmıştır. Bu öykülerin yanı sıra Alphonse de Lamartine'in *Göl*²⁷³, Antoine de Courson'un *Engel*²⁷⁴, Maurice Leblanc'ın *Kırmızı Anahtar*²⁷⁵ gibi öyküleri de dergilerde neşredilmiştir.

Görüldüğü gibi dergilerde çıkan hikâyelerin bir bölümünde hem köylü hem şehirli halkın başından geçen aşk vakaları anlatılmıştır. Aşk hikâyelerinde dikkat çekici olan bir durum olarak mekân konusunda verilen bilginin yetersiz oluşudur. Bir diğer deyişle bu hikâyelerde olaylar ancak ev, köy, tabiat gibi muğlak ve somut olmayan mekânlarda gerçekleşmektedir.

Mutlu sonla biten aşklar hikâyelerde bulunmakla birlikte bu hikâyeler büyük oranda hayal kırıklıkları veya kötü sonlara sahip hikâyeler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında, bu dergilerde yer alan aşklar ve aşıkların bazı hikâyelerde idealist bir perspektifle, bazılarının ise gerçekçi perspektifle oluşturulduğunu ifade etmek mümkündür.

4.2.2.1.2. Aile Hikâyeleri

Aile, toplumun en küçük birimi ve kan bağı çevresinde teşekkül etmiş bir topluluktur. Bu toplulukta eşler ve varsa onlara bağımlı çocukların olduğu görülmektedir (Marshall, 2005, s. 112-113). Aile hikâyeleri, aile bireylerinden birinin ölümü, aile bireyleri arasındaki komik olaylar, dağılan aileler, aile kurma hayali gibi konular çevresinde teşekkül etmiş hikâyelerdir. *Dilek*'te 2, *Irmak*'ta 3,

²⁷⁰Daudet, A. (1935). "Arl"lı Kız, *Kaynak*, S.27, 19 Nisan 1935, s.562-564 (Çev: Naci Erçevik).

Daudet, A. (1937). Arlesiéenne, *Alkım*, S.2, 15 Ocak 1937, s.28-30 (Çev: Cevat Utkan).

²⁷¹Daudet, A. (1933). Provensli Bir Çobanın Hikâyesi, *Kaynak*, S.6-7, Temmuz- Ağustos 1933, s.194-196 (Çev. Kurtoglu Kamil).

Daudet, A. (1932 "Yıldızlar- Provance"li Bir Çoban Hikâyesi, *Alkım*, S.4, 15 Mart 1937, s.19-22 (Çev. Cevat Utkan).

²⁷²Moupassant, G. (1928). Ölü, *Irmak*, S.7, 1 Haziran 1928, s.12 ve 14-16 (Çev: Eminittin Çeliköz).

Moupassant, G. (1928). Ölü, *Irmak*, S.8, 15 Haziran 1928, s.14-16 (Çev: Eminittin Çeliköz).

Moupassant, G. (1931). Ölü, *Gençleryolu*, S.61, 15 Ekim 1931, s.12 (Çev: Eminittin Çeliköz).

Moupassant, G. (1931). Ölü, *Gençleryolu*, S.63, 15 Aralık 1931, s.11-12 (Çev: Eminittin Çeliköz).

²⁷³Lamartine, A. (1925). Göl, *Çağlayan*, S.1, 20 Ekim 1925, s.10.

²⁷⁴Courson, A. (1935). Engel, *Kaynak*, S.24, Ocak 1935, s.513-514.

²⁷⁵Leblanc, M. (1923). Kırmızı Anahtar, *Dilek*, S.2, 1 Nisan 1923, s.13-16.

Gençleryolu'nda 10, *Kaynak*'ta 13, *Alkım*'da 11 olmak üzere toplam 39 aile hikâyesi yayımlanmıştır. Bu hikâyeler, çoğunlukla acıklı vakaları anlatacak şekilde kurgulanmıştır.

Mehmet Cevdet'in yazdığı *Mukaddes Hedef*²⁷⁶ adlı hikâyede çocuğun anası ve babası vefat etmiştir. Bu sebeple çocuk kendini büyük bir boşlukta hisseder. Bu çocuğa, komşuları Raif Bey sahip çıkar. Ona kendi oğlundan farksız davranır, ilgilenir. Ancak çocuğun içindeki anne ve baba boşluğunu dolduramaz. Birkaç ay sonra Raif Bey de vefat eder. Bu durum çocuk için iyice ağır gelir. Bir gece kar yağarken dışarı çıkar. Anne ve babasına kavuşmak için mezarlığa gider. Sabah, insanlar çocuğu mezarlıkta donmuş bir halde bulurlar. Bu hikâyede anne ve babanın çocuklarının hayatındaki yerine ve değerine değinilmiştir.

Aynı şekilde Ali Haydar'ın *Zavallı Peder*²⁷⁷ adlı hikâyesinde ise bu sefer evladını yitirmiş bir babanın yaşadığı derin hüzne yer verilmiştir. Zifiri karanlık bir mart gecesinde Ay, zaman zaman bulutların arasında görülmektedir. Hastane yoluna giden sokağın başında bir gölge belirir. Gölge, yavaş yavaş mezarlığa doğru ilerler ve kendi kendine mırıldanır. Mezarlıkta derin bir sessizlik vardır. Bu sırada Yalı camisinde yatsı namazı okunmaya başlamıştır. Meçhul şahıs çamlarla örtülü ince patikada ilerlemeye başlar ve mini mini bir mezarın başında durur. Ona önce ezberden Yasin okur. Daha sonra mezarın başına kapanarak hıçkırığa hıçkırığa ağlar. Sabah mezarlığın yanından geçen insanlar, bir mezarı kucaklayarak ölmüş bir adam görürler.

Öte yandan Sadrettin'in *Bir Kurban* başlıklı hikâyesinde ise Azmi, yerli malı kullanmak isteyen vatanperver bir adamdır. Karısı Vildan'ın ise yerli malında gözü yoktur. Vildan, pahalı ve ithal malları sevmektedir. Karısının bu isteklerini yerine getirmek isteyen Azmi, zamanla borçlanır, borçlarını ödeyemeyeceğini anlayınca o baskıya dayanamaz ve intihar eder. Verdiğimiz örneklerde ilk iki hikâyede de intihar, sevgiden kaynaklanmaktadır. Ancak *Bir Kurban*'da²⁷⁸ intihar ekonomik ve sosyal nedenlerle gerçekleşir. Yazar, bu noktada okura yerli malı kullanmanın gerekliliğini, ithal mal kullanıp borca girmenin hazin sonunu bir sosyal mesaj olarak vermiştir.

²⁷⁶ Mehmet Cevdet, (1929). *Mukaddes Hedef*, *Gençleryolu*, S.18, 15 Kasım 1929, s.11-12.

²⁷⁷ Ali Haydar (1930). *Zavallı Peder*, *Gençleryolu*, S.29, 30 Nisan 1930, s.12.

²⁷⁸ Sadrettin (1929). *Bir Kurban*, *Gençleryolu*, S.18, 15 Kasım 1929, s.15-16.

Kaynak dergisinde yayımlanan Nail Tahir'in *Yuva Saadeti*²⁷⁹ adlı hikâyesinde aile kurmak hayali, önemsenen bir kavram olarak karşımıza çıkar. Hikâyede anlatıcı, ümitsiz senelerden sonra hayatını düzene koymuş, hedeflediği hayatı yaşamaya başlamıştır. Anlatıcının en çok istediği ve eksikliğini duyduğu şey, bir aile kurmaktır. Her gün, eve döndüğünde sıcak bir yuva bulmak, kendini bir eş ve eve gelince kendisine sarılan bir çocuğunun olmasının hayalini kurmaktadır.

Balıkesir'de çıkan dergilerde annenin çocuğu eğitmesine yer veren hikâyeler de bulunmaktadır. Bu hikâyelerde belirli davranışlar çocuğa yaparak, yaşayarak öğretilmektedir. Kemalettin Sami'nin *İki Fatura*²⁸⁰ adlı hikâyesinde on yaşlarında bir çocuk bir tüccardan borca dair birkaç kelime duyar. Eve geldiğinde evin pek çok getir-götür işlerini yaptığı için de bir fatura yazar. Anne faturayı alır, çocuğuna ses etmez. Akşamki sofrada istediğinden fazla para ve bir fatura daha vardır. Faturada annenin emeklerine karşılık herhangi bir tutar yazmaz. Çocuk bu durumdan utanır, parayı geri vererek annesine sarılır. Çünkü çocuk annesinden gereken dersi almıştır.

Balıkesir dergilerinde çıkan aile hikâyelerinin bir kısmında da aile içinde çıkan geçimsizlikler de konu edilmiştir. Bunlardan biri Ferma Üçer'in *Yıkılış*²⁸¹ adlı hikâyesidir. Bu hikâyede Selim Sırrı bir kumarbazdır. Ülker adında bir eşi, İnci ve Haluk adlarında iki çocuğu vardır. Selim Sırrı, oradan buradan topladığı bütün paraları kumar masasında kaybetmektedir. Daha sonra Selim Sırrı evi terk eder. Ülker, çocuklarını tek başına büyütür. İnci hemşire, Haluk şoför olmuştur. Bir gün Haluk arabasıyla giderken bir kaza yapar ve Selim Sırrı'ya çarpar. Selim Sırrı'yı öldürmemek için bir direksiyon manevrası ile kendini feda eder. İnci de o adamın babası olduğunu hastanede anlar. Bu hikâyede kumarın bir aileyi nasıl dağıttığı gözler önüne serilmektedir.

Aile içi geçimsizliğe başka bir örnek de Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun *Kırkıdan Sonra*²⁸² adlı hikâyesidir. Ali Rıza, yirmi yıl gurbette kaldıktan sonra eşi Nadide ve altı çocuğuyla memleketine döner. Ablaları bu dönüşten dolayı çok mutludur. Kardeşlerinin mağdur olmaması için bir ablası ev, bir ablası para, bir ablası da yağını ve yakacağını verir. Ancak Nadide onlardan rahatsız olur ve her fırsatta olay

²⁷⁹ Tahir, N. (1949a). Yuva Saadeti, *Kaynak*, S.16-17, Ağustos- Eylül 1949, s.16-17.

²⁸⁰ Kemalettin Sami (1929). İki Fatura, *Gençleryolu*, S.16, 15 Ekim 1929, s.10.

²⁸¹ Üçer, F. (1937). Yıkılış, *Alkım*, S.5, 15 Nisan 1937, s.18-20.

²⁸² Dağlıoğlu, H. T. (1938) Kırkıdan Sonra, *Kaynak*, S. 67, 19 Ağustos 1938, s.447-448; S.68, 19 Eylül 1938, s.467-468.

çıkarak Ali Rıza'nın ablalarını aileden uzak tutar. Nadide'nin rahatsızlığı Ali Rıza'nın ablalarıyla da kalmaz. Ali Rıza'nın İzmir'deki yeğenlerinden de şikayetçi olur. Bir hastalığın tedavisi için İzmir'e giden aile, Ali Rıza'nın yeğenlerinde kalır. Ancak memlekete döndüklerinde Nadide yeğenlerine çeşitli iftiralar atar. Bir süre sonra Nadide'nin annesi de gelince Ali Rıza iyice zorlanır ve kırkıktan sonra meyhanelerden çıkmaz hale gelir. Bu hikâyede geçimsizliğin, bir insanı nasıl etkileyebildiği anlatılmaktadır.

Aile hikâyelerinden biri de bir entrika komedisi halinde teşekkül etmiştir. *Hatırşinas Olunuz*²⁸³ adlı hikâyede, Amca Sabur Bey, zengin Pembe halanın resmini yeğeni Civelek'e gösterir. Amca-yeğen tabloyu asmaya çalışırken başlarına çeşitli sakarlıklar, kazalar gelir. Sonunda tablo patlar, asılmaz hale gelir. Amca da yeğenini bu kazalardan sorumlu tutar. Adı geçen hikâye, aile hikâyeleri içerisinde eğlenceli olarak görülebilecek tek hikâyedir.

Yukarıda incelediğimiz bu hikâyelerin yanı sıra 3 tane de çeviri hikâye neşredilmiştir. Bu hikâyeler Emile Moselly'nin yaşlı bir adamın eşini kaybettikten sonraki ruh halini anlatan *Büyük Acı*²⁸⁴, Leonfrapye'nin analık ve babalık duygularının arıkuşlarında da görüldüğünü anlattığı *Kedi ile Arıkuşu*²⁸⁵, Marsel Provo'nun gelini rakibi olarak gören bir kaynananın oğlunun hayatını zorlaştırışını anlattığı *Rakibe*²⁸⁶ isimli hikâyelerdir.

4.2.2.1.3. Millî Savaş Hikâyeleri

Belirtmek gerekir ki, millî savaş hikâyeleri kapsamı, Millî Mücadele döneminin kapsamından geniştir. Türk ordusunun bütün mücadelelerini kapsamaktadır. Balıkesir'de çıkan millî savaş hikâyeleri konularını kronolojik olarak Balkan Savaşları'ndan Kurtuluş Savaşı'na kadar uzanan yaklaşık 10 yıllık dönemden almaktadır. *İrmak*'ta 3 adet, *Gençleryolu*'nda 19 adet, *Kaynak*'ta 15 adet ve *Alkım*'da 7 adet olmak üzere toplam 44 millî savaş hikâyesi yayımlanmıştır.

²⁸³ Hatırşinas Olunuz (1930), *Gençleryolu*, S.24, 15 Şubat 1930, s.12-13.

²⁸⁴ Moselly, E. (1949). Büyük Acı, *Kaynak*, S.15, Temmuz 1949, s.5 (Çev. Naim Miscioğlu).

²⁸⁵ Leonfrapye (1929). Kedi ile Arıkuşu, *Gençleryolu*, S.19, 30 Kasım 1929, s.6-7 (Çev. N. Zeki)

²⁸⁶ Provo, M. (1923). Rakibe, *Dilek*, S.6, 1 Haziran 1923, s.12-15 (Çev. Mim Te).

Millî savaş hikâyelerinin konuları Çanakkale Savaşları, Türk ordusunun cesareti, Yunan askerlerinin zulmü, çocuk kahramanlar, Balıkesir'in işgali, milletin savaşlardan sonra yaşadığı üzüntü gibi konulardan oluşmaktadır.

O. Nazif'in *Dört Bulgara Bir Türk*²⁸⁷ başlıklı hikâyesi Balkan Savaşları esnasında geçmektedir. Hikâyede bir asker hudut muhafazasında görev yapmaktadır. Nöbeti teslim ettikten sonra biraz gezinmek, biraz da çilek yemek üzere ormana gider. Abdest almak için çeşmeye ilerleyince karşı bayırda dört kişi görür. Kim olduğunu düşünse de bulamaz. Bunun üzerine grubu takip etmeye başlar. Grup, askeri fark edince aralarında çatışma çıkar. Asker, söz konusu çetecileri birer birer vurur. Daha sonra anlaşılır ki bu kişiler namlı birer Bulgar çetecisidir. Asker, garnizona dönünce bu durumu kendi subayına ve Bulgar subayına bildirir.

Arif Eroğlu'nun yazdığı *Nöbetçi*²⁸⁸ başlıklı hikâyede Çanakkale'de savaşan askerlerin ruh halleri anlatılmıştır. Mehmet, bu savaşta cephanenöbeti tutmaktadır. Oradaki cehennem havası, mermilerin sürekli başının üzerinden ve çevresinden geçmesi onu cinnete yaklaştırmıştır. Uykusuz günlerin ardından tuttuğu bu nöbet onu iyice zorlar. Cephanenin üst kısmında bir kayaya dayanarak beklerken uyuyakalır. Rüyasında yemyeşil köyünü ve sevgilisi Ayşe'yi görür. Rüya olduğunu fark edip uyanır ve rüyasından utanır. Yine de içinde memlekete dönme isteği belirir. Nerede olduğunu düşünerek, kendince bir yön tayin eder ve o yöne doğru koşmaya başlar. Koşarken taşa takılır düşer. Bu düşüşten dolayı bir kez daha utanır. En sonunda mavzerini göğsüne yaslayarak ateşler ve intihar eder.

Millî savaş hikâyeleri içerisinde Türk milletinin cesaretini anlatan hikâyeler de vardır. Mükerrerem Kâmil Su'nun *İzmir'i Alınca*²⁸⁹ adlı hikâyesinde Cahid, Lale'den Millî Mücadele'ye katılmak için ayrılır ve bu mücadele bitmeden ona dönmeyeceğini belirtir. Lale, düşmanlara öfkeli, hınç dolu bir kızdır. Cahid'in gitmesi de öfkesini arttırmıştır. Bir plan yapar. Annesinin İngiliz, babasının Türk olduğunu söyleyerek düşman ordusuna sızar. Güzelliği ile herkesi büyüleyen Lale, komutanın da ilgisini çeker. Düşman komutan Lale'ye âşık olur. Lale ile komutan konuşurken komutan ordunun tüm planlarını anlatır. Lale de bu planları Kuva-yı Milliye'ye sızdırır. 9 Eylül

²⁸⁷ O. Nazif (1930). Dört Bulgara Bir Türk, *Gençleryolu*, S.35-36, 31 Temmuz 1930, s.26-27.

²⁸⁸ Arif Eroğlu (1928). Nöbetçi, *İrmak*, S.9, 1 Temmuz 1928, s.13.

²⁸⁹ Su, M. K. (1936). İzmir'i Alınca, *Kaynak*, S.40, 19 Mayıs 1936, s.131-134.

günü yalnız kaldıkları bir anda Lale, komutanı vurarak öldürür. Düşman da yenilir. Cahid ile Lale böylece kavuşurlar.

Naki Tezel'in *Yıkılan Köprü*²⁹⁰ adlı hikâyesinde ise milletin orduya yardım etmek için seferber oluşu anlatılır. Bu hikâyede G. köyündeki köprüden pek çok ikmal hattı geçmektedir. Bu köprü de çok sağlam bir köprü değildir. Nitekim bir gün köprü yıkılır. Askerler sevkiyat için beklerler. Köylü köprüyü onarmak için seferber olur. Tosun Dayı köylüyü organize eder. Suya girip büyük kazıklar çakılırken çalışanları teşvik eder. Köprü tamir edilir. Bir hafta kadar sonra da II. İnönü Zaferi'nin müjdesi gelir. Ancak Tosun Dayı bütün gün ve gece suda kaldığından dolayı ciğerlerini üşütür, hastalanır ve ölür.

Balıkesir dergilerinde Yunanlıların yaptıkları zulümlere dair hikâyelere de yer verilmiştir. Laçın Akgün'ün *Türk'ün Kanı*²⁹¹ adlı hikâyesinde Ali, savaştan ağır yaralarla Muratlar köyüne dönmüştür. Köyünün en güçlü delikanlısı Ali'nin iyileşmesi uzun sürmektedir. Ali'nin kardeşi Balkan Harbi'nde ağır yaralanıp hastanede ölmüş, babasından da 5 senedir haber gelmemiştir. Ülkede işgaller artsa da Mustafa Kemal sahneye çıkmış, düşmanı memleketten atmaya başlamıştır. Kaçan Yunanlılar Muratlar köyünden geçerken Ali'nin kardeşini kaçırmaya çalışırlar. Bir anda kendine gelen Ali, kardeşini kurtarmak için hasta yatağından kalkar ve düşmanları öldürür. Daha sonra köylüler de Yunan ordusunu kovalamaya başlar. Ali'nin babası Recep Çavuş da düşman kovalayan askerler arasındadır. Baba oğul Yunan ordusunu kovalarken kavuşmuş olurlar.

Yunan zulmünün görüldüğü başka bir hikâye de Şevket'in *Uyuyan Yavruya*²⁹² başlıklı hikâyesidir. Bu hikâyede Yunanlılar Bursa'yı işgal etmişlerdir. Şehrin sakinlerinden Aziz Bey, eşi Hüsniye Hanım ve küçük çocukları Ayten kendi hallerinde yaşayan bir ailedir. Bir gün evin kapısı çalınır, Hüsniye Hanım kapıyı istemsizce açar. Merkez kumandan muavini kapıdadır. Adam bir anda evden içeri dalar. Hüsniye Hanım'a sahip olmak ister, gücü yetmeyince Ayten'in göğsüne ateş edip çıkar. Annenin ödü patlamıştır. Aziz Bey eve gelince gördüğü manzara karşısında cinnet geçirir. Bir aile böyle sönmüş olur.

²⁹⁰ Tezel, N. (1939). Yıkılan Köprü, *Kaynak*, S.78, 19 Temmuz 1939, s.131-135.

²⁹¹ Akgün, L. (1938). Türk'ün Kanı, *Alkım*, S.23-24, 29 Ekim 1938, s.27-29.

²⁹² Şevket (1930). Uyuyan Yavruya, *Gençleryolu*, S.23, 31 Ocak 1930, s.7.

Mahmut Ekrem (Çavuldur)'un *Şehit Fahri*²⁹³ isimli hikâyesinde ise doğrudan Yunan ordusunun değil, Ayvalık'ta yaşayan yerli Rumların yaptıkları zulümler konu edilmiştir. Hikâyeye göre, İzmir'in işgalinden sonra beklenen olmuş ve Ayvalık da işgale uğramıştır. Şımarık ve canavar yerli Rumların kılavuzluğunda Türklerin geleceği kararmıştır. Yerli Rumlar oradaki asayişini sağlayan müfrezeyle saldırmış, tüfeklerini inzibat zabiti Fahri Bey'e çevirmiş ve onu şehit etmişlerdir. Fahri Bey'in ağzındaki altın dişlerini bile sökmüş, üzerini soymuş ve çıplak cesedine bıçak saplayarak "Türko, Türko!" diye bağırılmışlardır.

Balıkesir dergilerinde çıkmış millî savaş hikâyeleri içerisinde kayda değer bir bölümü çocuk kahramanları konu edilmektedir. Hikmet Turhan (Dağlıoğlu)'nun yazdığı *Fedakâr Çocuk*²⁹⁴ başlıklı hikâyede, Temmuzun sıcak günlerinin birinde bir yanda Gavur İmam, Anzavur; bir yandan da düşman yaklaştığı için şehir boşalmıştır. Balıkesir boşalıyor, Çerkezler de köyleri talan ediyorlardır. Bursa yolundaki bir kafilde memur ailesinin on iki yaşlarında bir oğlu üzüntü ile ağlamaktadır. Yolda bir asker kafilesine denk gelirler. Zabit, sigara içerken elini çantasına atar. Bir şey arıyordur. Kumandanın verdiği evrak zarfını evde unutmuştur. Bu evrakta mühim raporlar vardır. Az önce ağlayan çocuk, Kaya, hemen şehre gidip evrakı getirmek ister. Annesi, babası engellemeye çalışsa da Kaya onları dinlemez. Bir ata binip zabitin tarif ettiği evi bulur. Üç gün sonra elinde zarfla döner. Bu zor görevi adeta kelleyi koltuğa alarak başarıyla tamamlar.

Nevzat Türkkân'ın *Kahraman Ali*²⁹⁵ adlı hikâyesinde de Ali, İzmir'in T. köyünde büyümüş, ağabeylerini şehit vermiş 14-15 yaşlarındaki bir çocuktur. Düşman İzmir'e ayak bastığında yerinde duramamış, emekli yüzbaşı olan muhtara gidip orduya katılmak üzere görev istemiştir. Muhtar ona Yunan cephesinden Türk ordusu planlarının alınıp getirilmesi görevini verir. Ali, oraya uzun yolları aşır gider. Çadıra yaklaşır. Nöbetçiyi bayıltıp uyuklayan subayın yanına gelir. Subayı kandırarak planları alır, ormana girer. Yunan askerleri Ali'yi orada vurur ancak öldüremezler. Ertesi sabah Ali'nin köylüsü Ayşe onu bulup köye getirir. Ali evde dinlenirken annesi muhtara planları verir. Ardından da Ali son nefesini evinde verir.

²⁹³ Çavuldur, M. E. (1930). Şehit Fahri, *Gençleryolu*, S.34, 15 Temmuz .1930, s.7-8.

²⁹⁴ Dağlıoğlu, H. T. (1931). Fedakâr Çocuk, *Gençleryolu*, S.48-49, 31 Mart 1931, s.25-26.

²⁹⁵ Türkkân, N. (1940). Kahraman Ali, *Kaynak*, S.89, 19 Haziran 1940, s.333-336.

Balıkesir’de çıkan dergilerde Balıkesir’in işgali de konu edilmiştir. Ha Be’nin yazdığı *Uğurlar Olsun!*²⁹⁶ başlıklı hikâyede halk, işgal edilen Balıkesir’den ayrılmaktadır. Bu ayrılışı yerli Rumlar gülererek ve alaycı biçimde izler. Anlatıcı da şehirden ayrılmak üzere gara gelmiştir. Arkadaşı Yanko da onu gülererek izlemekte, onun şehirden ayrıldığına emin olmak istercesine beklemekte ve ona “Uğurlar olsun.” Diye seslenmektedir. Anlatıcıya bu laf çok ağır gelmiştir. En kısa zamanda döneceğini biliyordur. Türk ordusu zafer kazandıktan sonra Balıkesir kurtulur. Anlatıcı, şehre geri döndüğünde gözleri Yanko’yu arar ancak bulamaz. Çevresine sorduğunda “Cehenneme gitti.” yanıtını alır. Anlatıcı da Yanko’nun ardından “Uğurlar olsun!” yanıtını verir.

Millî savaş hikâyeleri içerisinde eşkıyaların halka verdiği zarar da ele alınan konulardan biridir. Halk, sadece düşman elinde değil, eşkıyalar elinde de acılar çekmektedir. Abdullah da *Kara Günlerin Belası* isimli hikâyesinde bu acıları anlatır. Harp zamanında bir taraftan düşmanlar bir taraftan da içindeki haydutlar kol gezmektedir. Anne, baba ve kız evlerinde ateşin başında oturmaktadır. Kız ve baba akşam için huzursuz olduklarını, saklanmak gerektiğini hissederler. Tam ailece odadan çıkarken haydutlar evi basıp altın isterler. Hasan Ağa, eşkıyalara altın vermek istemez. Bu esnada avludan Hasan Ağa’nın oğlunun vurulduğuna dair ses gelir. Bunun üzerine ablası Fatma, kardeşine koşarken eşkıyalar Fatma’yı da vururlar. Evde Mustafa’nın altın da gasp edilince Hasan Ağa cinnet geçirme noktasına gelmiştir. Bir an önce Kemal ordusunu köyde görmek ister²⁹⁷.

Örneklerde görüldüğü gibi, Millî savaş hikâyeleri, Anadolu- Türk insanının savaşlar boyunca vatan, millet, namus, maddiyat gibi konular üzerinden çektiği cefaları gösteren bir belge niteliğindedir. Halkın çektiği acılar, modern anlatım tekniklerinin de yardımıyla tarihe not düşülmüştür. Ayrıca bu hikâyeler, halkın tek tek tanımadığı pek çok bilinmeyen kahramana yer vererek söz konusu dönemin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

²⁹⁶ Ha Be (1928). *Uğurlar Olsun!*, *Irmak*, S.13, 15 Eylül 1928, s.4.

²⁹⁷ Abdullah (1931). *Kara Günlerin Belası*, *Gençleryolu*, S.64, 31 Aralık 1931, s.15.

4.2.2.1.4. İnkılâp Hikâyeleri

Balıkesir dergilerinde toplam 5 adet inkılâp hikâyesi çıkmıştır. Bu hikâyelerin 3'ü *Kaynak*'ta, 2'si *Alkim*'da yayımlanmıştır. Bu hikâyeler O. Nazif, R. Gökalp Arkın, Cevdet Alptekin, Y. Y. Gökuf tarafından yazılmış olup hikâyelerde ülkünün önemi, bir çocuğun öğretmen olmak isteği, taassupla mücadele, Cumhuriyet'in kazanımlarından duyulan mutluluk gibi konular işlenmiştir.

O. Nazif'in yazdığı *Ülkü*²⁹⁸ adlı hikâye, alegorik bir yapıya sahiptir. Bu hikâyede kara bulutlu bir kış gecesinde tüm şehir uyumaktadır. Anlatıcı, karanlıkta batıya doğru giden bir adam görür. Peşine takılır. Kolundan tutunca bu adamla konuşmaya başlar. Adam, adının Ülkü olduğunu, okuyanların ve çalışanların kalbine girdiğini, onunla yaşayanın mutsuzluk görmeyeceğini söyler.

R. Gökalp Arkın'ın *Bunu Çocuğum Seçti!*²⁹⁹ başlıklı hikâyesinde, bir çocuğun pek çok gözlemden sonra öğretmen olmak isteği anlatılmaktadır. Hikâyede, anlatıcının çocuğu Türk devrimlerinin güzel günlerinde doğmuştur. Anlatıcı, çocuğuna hem anne hem de baba olmaya çalışmaktadır. Bu çocuk, devrimler sayesinde babasının olamadığı şeyleri olacak, yapamadığı şeyleri yapacaktır. Çocuk hızla büyümekte kendini geliştirmektedir. Bir gün tesadüfen bir konferansa girer. Bir konuşmacıyı dinlerken insanları aydınlatmanın hazzına vararak öğretmen olmak istediğini babasına söyler.

Cevdet Alptekin'in *Taassup*³⁰⁰ adlı hikâyesinde ise Kâmil bir çobandır. Muhtarlık seçimlerinde rakip aday, eski hayatı devam ettireceğini söyleyince Kâmil muhtar olabilmek adına yenici bir tutum alır ve bunun sonucunda da muhtar olarak seçilir. Eski düzenin geri dönmemesi için halk odasında köy yararına kararlar alınır. Ancak Kâmil, taassup ile mücadele etmek için taassup aleyhinde hurafelere sarılmaya başlar. Bu yolla kendisine, ailesine ve köyüne zarar vermeye başlar. Bu hikâyede asıl olarak inkılâpların zihnen benimsenmesi gerekliliği tartışılmaktadır. Şeklen yapılacak yeniliklerin, taassup kadar millete zarar vereceği anlatılmaktadır.

Y. Y. Gökuf'un yazdığı *On Beş Yılın Senfonisi*³⁰¹ isimli hikâyede ise bir müzisyenin Cumhuriyetin coşkusuna katılması anlatılmaktadır. Bir kış gecesinde,

²⁹⁸ O. Nazif (1934). "Ülkü", *Kaynak*, S.21, Ekim 1934, s.467.

²⁹⁹ Arkın, R. G. (1935). *Bunu Çocuğum Seçti!*, *Kaynak*, S.29, 19 Haziran 1935, s.668-669.

³⁰⁰ Alptekin, C. (1938). *Taassup*, *Alkim*, S.15, 15 Şubat 1938, s.13-15.

³⁰¹ Gökuf, Y.Y. (1938). *On Beş Yılın Senfonisi*, S.23-24, 29 Ekim 1938, s.21-23.

karlı ve ay olan bir gecede bir insan silueti belirir. Bu insan açık bir yere ulaşınca kemanını alıp çenesinin altına yerleştirir ve Cumhuriyetin kazanımlarını düşünüp vecde gelerek kemanını çalar. Söz konusu hikâyede sanatçı, Cumhuriyetin kazanımlarını, ülkenin bağımsızlıklarını düşündükçe daha bir mutlu olmakta ve kemanını daha şevkle çalmaktadır.

4.2.2.1.5. Yalnızlık Hikâyeleri

Balıkesir dergilerinde çıkan hikâyelerin bir kısmında gurbete giden veya çeşitli nedenlerle insanlardan uzaklaşmış insanların yalnızlıkları anlatılmaktadır. Bu hikâyelerin sayısı 5'tir. Söz konusu hikâyelerin biri *Çağlayan*'da, ikisi Irmak'ta diğer ikisi ise *Alkım*'da yayımlanmış olup Cihat Bilgehan, Gönül Kızı, Hayri Nedim, Naci Nafiz ve Tuğrul tarafından yazılmıştır.

Gönül Kızı'nın yazdığı *Tufan Gecesi*³⁰² adlı hikâyede anlatıcı hayaletle konuşmaktadır. Anlatıcı, ıssız bir gecede yağmurun sesinden, gök gürültülerinden huzursuz olmuştur. Evin içine vuran rüzgârda kapılar açılıp kapanırken anlatıcı, odasında bir ihtiyar hayaleti görür. İyice korkar, köşesine büzülür. O hayalet, anlatıcıyı sakinleştirir. Anlatıcı ile hayalet konuşmaya başlarlar. Hayalet, tufandan beri yaşadığını ve ona maceralı bir hikâye anlatacağını söyler. Bu hikâyenin hem anlatıcıya hem de kendi yalnızlığına iyi geleceğini bildirir.

Cihat Bilgehan ise *Çoban- Kaval*³⁰³ adlı hikâyede bir çobanın tabiattayken hissettiği yalnızlığı gidermek için kavala sarılışını anlatır. Çoban, annesini ve sevgilisini geride bırakıp hayvanlarla uzaklara gitmektedir. Onlardan uzaklaşan çoban kendini tabiatta kimsesiz hisseder. Bu hissi kendine unutturmak için kaval çalmaktadır. Bu hikâyede yaptığı iş sebebiyle anne ve sevgilisinden ayrılması nedeniyle tabiat, alışlagelmişin aksine çobanın kendisini kimsesiz hissetmesine neden olmuştur. Bu yalnızlıktan sıyrılmak üzere tekrar tabiata değil de insan üretimi olan kavala yönelmesi ve kendini ifade ederek yalnızlık hissiyle başa çıkmaya çalışması dikkat çekicidir.

³⁰² Gönül Kızı (1926). *Tufan Gecesi*, *Çağlayan*, S.8, Şubat 1926, s.8-9 ve 16.

³⁰³ Bilgehan, C. (1938). *Çoban-Kaval*, *Alkım*, S.15, 15 Şubat 1938, s.4.

Tuğrul'un yazdığı *Defter* başlıklı hikâyede ise yalnızlık hissi, kendisini gurbete götüren trende başlamaktadır. Tren kalkarken insanlar vedalaşır, trenin gardan uzaklaşmasıyla birlikte sallanan mendiller giderek küçülür. Ancak trende pencereye kolunu dayamış bir genç insanları değil tabiatı seyretmektedir. Derin bir iç çekişten sonra defterini açıp son şiirini yazar. Hikâyede gördüğümüz üzere gencin yalnızlık hissi garda kimsenin kendisini uğurlamayışı ve gurbete çıkıyor olma düşüncesi ile tetiklenmiştir.

4.2.2.1.6. Töre Hikâyeleri

Töre, bir toplumda yerleşmiş gelenek ve göreneklerin, ortak davranış biçim ve kuralların bütünüdür. Töre konu alan hikâyeler bu başlık altında toplanmıştır.

Balıkesir dergilerinde töre hikâyeleri başlığı altında ele alınabilecek iki hikâye yayımlanmıştır. Söz konusu hikâyeler Celal Sıtkı ve Hamdi Arabacıoğlu tarafından yazılmıştır.

Celal Sıtkı'nın *Postun Kerameti*³⁰⁴ adlı hikâyesinde halkın hurafeye düşkünlüğü eleştirel bir dille anlatılmıştır. Hikâyede soğuk bir kış gecesinde Miralay Bey dostlarını eve çağırır. Sohbet esnasında Miralay Bey, konuklarına duvardaki yaban keçisi postunu gösterir. Ona dair uydurduğu hurafelerin halk arasında çarçabuk yer edindiğini, kabul gördüğünü belirterek bu durumu mizahi bir biçimde konuklarına anlatır.

Hamdi Arabacıoğlu'nun *Kapçık*³⁰⁵ başlıklı hikâyesinde ise bir çocuğun sünnete dair hatıralarına yer verilir. Hikâyede bir bahçede tabak çanaklar toplanırken çocuğun aklına sünnet olduğu gün gelmiştir. Okuduğu mektebe sünnetçi gelmiş, bütün öğrencileri sırayla sünnet etmiştir. Okulda sünnet olan çocuk daha sonra eve giderken babası ile karşılaşmış ve babası çocuğunun sünnet olmasından duyduğu memnuniyetle ona gümüş bir çil vermiştir. Öte yandan eve vardığında çocuğun sünnet olmasından dolayı anne, sünnet düğününü yapamayacağını düşünür ve çocuğuna kızıp tokat atar. Daha sonra çocuk sünnetten artan deriyi yani kapçı Hacı Davut'un tavsiyesiyle erik dalına asar. İlerleyen zamanlarda çocuğun sünnet düğününe özenmesi üzerine çocuğa

³⁰⁴ Celal Sıtkı (1928b). *Postun Kerameti*, *Irmak*, S.3, 10 Mart 1928, s.14-15.

³⁰⁵ Arabacıoğlu, H. (1940). *Kapçık*, *Kaynak*, S.89, 19 Haziran 1940, s.318-321.

sünnet düğünü de yapılmıştır. Bu hikâyede halkın sünnet düğününe verdiği değer görülmektedir.

4.2.2.1.7. Efelik Hikâyeleri

Efe, Öztoprak'ın da belirttiği üzere Batı Anadolu Bölgesi'nde dağa çıkan kitlelerin reislerine verilen genel bir adlandırmadır (Öztoprak, 2016, s.9). Efe, efelik ve yine bununla ilgili olan zeybek ve zeybeklik üzerine pek çok görüş ve tanım bulunmaktadır. Ancak genel itibarıyla efeleri, Batı Anadolu'da, uğradıkları çeşitli haksızlıklar sonucunda dağa çıkmış ve doğru olduğuna inandıkları yöntemlerle hak ve adalet arayan köylü kökenli silahlı kişilerin başı veya komutanı olarak nitelenebilir (Öztoprak, 2016, s.19).

Efeler ve zeybekler Millî Mücadele döneminde de ön plana çıkmış, halihazırda buldukları Batı Anadolu dağlarında Yunan ordusunu çokça yıpratmışlardır. Efeler ve zeybeklerin Kuva-yı Milliye örgütlenmesi içerisinde bu yüzden önemli bir yere sahip oldukları bilinmektedir. Bunun sonucunda efe ve zeybekler üzerine hikâye yazılmış olması da oldukça doğaldır.

Nitekim Balıkesir'de çıkan dergiler de Batı Anadolu'nun bu gerçeğine kayıtsız kalmamışlar ve şiirlerde olduğu gibi hikâyelerinde de efelere yer vermişlerdir. Söz konusu dergilerden *Irmak*'ta 1, *Gençleryolu*'nda 3 ve *Kaynak*'ta 2 hikâye olmak üzere toplam 6 efe hikâyesine yer verilmiştir.

Efeler, Millî Mücadele'ye büyük bir özveriyle destek vermişler, hayatlarını ortaya koydukları gibi yaşayışlarını da memleketin kurtulması üzerine planlamışlardır. Bunlara bir örnek olarak Üçüncüoğlu'nun *Efenin Düğünü*³⁰⁶ adlı hikâyesini göstermek mümkündür. Hikâyede Osman Efe, Harb-i Umumi yüzünden evlenemediği 7 yıllık nişanlısıyla düğün hazırlığı yapmaktadır. Düğün yapılacağı gün İzmir'i Yunanlılar işgal eder. Düğüne katılan zeybekler bunu saklamaya çalışsa da Osman Efe bu haberi öğrenir. Düğünden sonra, düğün gecesinde orduya katılmaya hazırlanır. Zeybekler ile birlikte oraya gider. Ordu İzmir'e girdiğinde bir evden atılan kurşunla şehit düşer³⁰⁷.

³⁰⁶ Üçüncüoğlu (1928). *Efenin Düğünü*, *Irmak*, S.1, 10 Şubat 1928, s.14-16.

³⁰⁷ Söz konusu hikâye herhangi bir değişiklik yapılmaksızın, ilk yayımlandığından 5 yıl sonra çok küçük değişikliklerle bir kez de *Kaynak* dergisinde yayımlanır. Bilgi için bkz. Üçüncüoğlu (1933). *Efenin Düğünü*, *Kaynak*, S.1, Şubat 1933, s.29-31.

Kemalettin Sami'nin *Bir Damla Kan* adlı hikâyesinde ise Aydınli Hasan Efe'nin aile dramına yer verilmiştir. İlk parçası 15 Ağustos 1929 tarihli 12. sayıda ve son parçası 15 Eylül 1929 tarihli 14. sayıda olmak üzere 3 sayı halinde yayımlanan bu hikâye Hasan Efe'nin eşini ve çocuğunu kaybedişi anlatılmaktadır. Hikâyede Ahmet, yürürken bir âmâyaya rastlamıştır. Ona sadaka verecekken âmânın Çanakkale Cephesi'nden asker arkadaşı olan Aydınli Hasan Efe olduğunu fark eder. Ona kendini tanıtır evine götürür, başına gelenleri sorar. Hasan Efe, Çanakkale'den sonra köyüne dönmüştür. Köyüne döndüğünde evine girerken eşinin ve çocuğunun çığlıklarını duyar. Eve girdiğinde üç süngülü Yunan askerinin eşine ve çocuğuna saldırdığını görür. Elini tabancasına attığında askerler Hasan Efe'yi tutup yaka paça dışarı sürüklerler. Karısı da Hasan Efe'den onların intikamını almasını, en azından bir damla da olsa Yunanlıların kanını dökmesini ister. Yakalanan Hasan Efe çeşitli işkencelere uğrar ve çok dayak yer. Sonunda Efe'yi salarlar. Efe hemen köyüne döner; ancak köy yanmış, geriye sadece çığlıklar kalmıştır. O sırada bağırarlardan biri de çocuğu Mehmet'tir. Mehmet'i bulur fakat Mehmet, Efe'nin kollarında son nefesini verir. Bunun üzerine Hasan Efe, Orta Anadolu'ya doğru gitmeye başlar. Amacı yeni orduya katılmaktır. Yoldayken girdiği bir köy odasında bir ihtiyar ile karşılaşır. İhtiyar kendisini halifenin gönderdiğini söyler ve Yunanlılara karşı gelinmemesi gerektiğini ifade ederek Yunanlıları savunur. Hasan Efe bu sözleri duyduktan sonra büyük bir tartışma başlatır. Ancak ihtiyar onu duymazdan gelir. Sinirle orayı terk eden Hasan Efe orduya katılır. Savaş sırasında da gözlerini kaybeder. Hasan Efe ile Ahmet'in karşılaşmasından birkaç gün sonra Ahmet, işi gereği bir köye gider. Yolda bir çobana rastlar. O çobanın Hasan Efe olmasına şaşırır. Birkaç gün önce kör olan Hasan Efe, Türk doktorları sayesinde iyileştirilmiştir.

Yukarıda işaret ettiğimiz gibi 3 sayıdan oluşan bu uzun hikâyede pek çok noktaya değinilmiştir. Hikâyede öncelikle Çanakkale Savaşı'nın zorluğuna, devamında Yunan askerlerinin zalimliğine, Orta Anadolu yolunda karşılaştığı işbirlikçi hocanın beyin yıkamaya çalışmasına ve sonunda da Türk doktorlarına övgüye yer verilmiştir.

Mahmut Ekrem'in *Gençleryolu*'nun 3 sayısında yer alan *İbiş Oğlu*³⁰⁸ adlı hikâyesinde de efelerin cesareti ve Yunan işbirlikçilerinin millete verdiği zarar

³⁰⁸ Çavuldur, M. E. (1930). İbiş Oğlu, *Gençleryolu*, S.35-36, 31 Temmuz 1930, s.12

anlatılmaktadır. Hikâyede, iki Yunan askeri, Burhaniye'den Edremit Yunan Divan-ı Harbine bir tutuklu götürmektedir. Bu tutuklu, üzerinde efe kıyafeti olan otuz beş yaşını geçmiş İbişoğlu İsmail Efe'dir. İbişoğlu'nun Divan-ı Harbe götürülmesinin nedeni İbişoğlu'nun Yunanlılara karşı yaptığı baskın olup bu baskın üzerine Kara Hacı diye bilenen bir işbirlikçinin yaptığı ihbardır. Divan-ı Harp'te gördüğü işkencelere rağmen dayanır ve beraat eder. Ailesini bağrına bastıktan sonra mavzerini alıp Hacı Halil'den intikamını alır. Daha sonra Madra Dağı'na çıkan efe, Yunan jandarması ve askeri aramaya başlar. Çevreye işkence eden Yunan jandarma karakol kumandanını öldürür. İbişoğlu, Yunan müfrezesine saldırdıktan sonra ortadan kaybolur. Bu durum hakkında halk arasında pek çok iddia konuşulmaya başlar. Bir zaman sonra İbişoğlu'nun yanında bulunan gençlerin teslim olduğu haberi gelir. Teslim olmadan önce, Yunan jandarma karakol kumandanına yapılan saldırıdan sonra bu gençler İbişoğlu'nu öldürmüşler ve böylece Yunanlılar tarafından affedilmişlerdir.

Kemalettin Sami'nin yazdığı *Efe'nin Nişanlısı*³⁰⁹ adlı hikâyeye de temeli aşka dayanan üzücü bir hikâyedir. Hikâyede Sarı Efe, Kızıl Efe ile Karabel'in orada bir sonraki saldırı planını görüşmekten dönerken bir Yunan atlı görür. Sarı Efe derhal ormana saklanıp atlıyı vurarak öldürür. Bir süre sonra köyden gelen Mehmet Ağa ile konuşurken Sarı Efe'nin nişanlısı Emine'nin Kuva-yı Milliye casusluğu yaptığını ve Yunan ordusuna karıştığını öğrenir. Efe, hemen ormana doğru gider ve vurduğu atlının nişanlısı olduğunu fark eder. Diğer efeler ve köylüler mücadelenin ilerleyen zamanlarında bir gün Sarı Efe'yi, nişanlısının öldüğü yerde intihar etmiş bir halde bulurlar.

Son olarak M. Emin'in yazdığı *Köy Delikanlıları*'nda ise Ali Efe'nin Yunan işgaline karşı çıkmak için nişanlısı Ayşe'yi geride bırakması anlatılır. Hikâyede Taşpınar köyünden Ali Efe ile Ayşe birbirini çok seven iki gençtir. Bu iki genç nişanlı olup aileleri tarafından da tez zamanda evlendirilmek istenmektedir. Düğün hazırlıkları başlar. Ancak her yerde Yunan ordusunun kendilerine doğru geldiği lafı dolanmaktadır. Ali'nin yeğeni Ahmet bu sözleri köy kahvesinde söyledikten sonra onu duyan Ali Efe, düşmanla savaşma kararı alır. Ahmet, Ali Efe'yi yanında götürmek istemez ancak Ali ailesi ve nişanlısıyla vedalaşıp cepheye doğru yola koyulur.

Çavuldur, M. E. (1930). İbiş Oğlu, *Gençleryolu*, S.37, 15 Ekim 1930, s.11.

Çavuldur, M. E. (1930). Kahbe Arkadaşlar, *Gençleryolu*, S.38, 31 Ekim 1930, s.13-14.

³⁰⁹ Kemalettin Sami (1930). Efe'nin Nişanlısı, *Gençleryolu*, S.37, 15 Ekim 1930, s.12.

Özetle, dergilerde yayımlanan efelik konulu hikâyelerde efelerin gösterdiği büyük özverilere yer verilmiştir. Yukarıda da yer verilen bütün hikâyelerde efeler çeşitli dramlar ve trajediler yaşamışlardır. Kimi zaman hayatlarını, kimi zaman ailelerini kaybetmişler; kimi zaman düğünlerini ve dolayısıyla hayatlarını ertelemişlerdir. Ancak hikâyelerden çıkarılacak birkaç önemli nokta vardır. Bunların ilki efelerin vatanseverliklerinin tartışılmaz bir mertebede olduğudur. Efeler, söz konusu vatan olduğunda yapmaları gereken özveriyi ikinci defa düşünmeksizin göstermişlerdir. İkinci bir nokta zararlı hiçbir şeye tevessül etmemeleridir. Bir diğer deyişle milletin zararına olabilecek her şeyden uzak durmuş, millet için azami ölçüde faydalı olmaya gayret etmişlerdir. Üçüncü olarak efeler, cesaret yönünden hiçbir zafiyet göstermemiştir. Düşmanla çarpışmak konusunda hiç tereddüt etmeden ortaya çıkan ve günden güne büyüyen işgal tehlikesi ile yüzleşmek konusunda oldukça kararlı bir duruş sergilemişlerdir. Nihai olarak da efeler duygusal yönüyle öne çıkmışlardır. Efeler ailelerine, sevgililerine ve nişanlılarına bağlı insanlardır. Ne kadar zaman geçse de gözleri sevdiklerinden başkasını görmemekte, sevdikleriyle yaşayacakları güzel zamanları hayal etmektedirler. Bu durum gerçekleşmediğinde de yaşadıkları üzüntüyü açıkça belli ederek, *Efe'nin Nişanlısı* hikâyesinde de olduğu gibi, intihar etme eğilimleri göstermektedirler.

4.2.2.1.8. Gündelik Hayat Hikâyeleri

İnsanların günlük hayatlarını değişik yönlerden ele alan hikâyeleri gündelik hayat hikâyeleri başlığı altında ele almak mümkündür. Balıkesir dergilerinde en fazla yayımlanan hikâyeler gündelik hayat hikâyeleridir. *Çağlayan*'da 7, *Irmak*'ta 5, *Gençleryolu*'nda 94, *Kaynak*'ta 79, *Alkım*'da 33 olmak üzere toplam 218 adet gündelik hayata dair hikâye çıkmıştır. Gündelik hayata dair hikâyeler grubuna dair en ilginç noktalardan biri de bu konularda çok fazla tercüme hikâyeye rastlanmasıdır. İncelenen dergilerde bu konuda toplam 68 tercüme hikâye vardır ve bu konudaki bütün hikâyelerin üçte birine yakın bir orandadır. Bu hikâyeler Alexander Dumas Pere, Alphonse Daudet, Andre Maurois, Charles Guyon, Guy de Moupassant, Jules Renard, M. Furney, Panteleymon Romanof ve Victor Hugo gibi önemli yazarların hikâyelerinden seçilmiştir.

Gündelik hayata dair bu hikâyeler konu yönünden farklılıklar göstermektedir ve bunları çeşitli tasniflerle ele almak oldukça güçtür. Yine de söz konusu hikâyeleri daha titiz bir şekilde incelemek amacıyla gündelik hayata dair hikâyeleri; hayata dair eğitici hikâyeler, arkadaşlık hikâyeleri, çocukların başrollerde olduğu çocuk hikâyeleri, suç hikâyeleri, hayatı kavramaya çalışan içe dönük hikâyeler, köy hayatını ve şehir hayatını anlatan hikâyeler, yoksulluk ve işçi hikâyeleri, hayvanların gündelik hayatlarını anlatan hikâyeler olarak gruplamak mümkündür.

Gündelik hayata dair hikâyelerde en büyük yeri eğitim hikâyeleri ve eğitici hikâyeler tutar. Söz konusu hikâyelerde esas amaç okura bir ders vermektir. Bu hikâyeler yapı itibarıyla tezli hikâye gibi görünse de hikâyeler daha ziyade bir tezi savunmak yerine okura mesaj vermektedir. Bu hikâyeler genel itibarıyla kısa, vereceği mesajı mümkün olduğu kadar doğrudan veren, sanatlı söyleyişlerden uzak metinler olarak görülür. Celal Sıtkı, Eminittin (Çeliköz), Ercüment Uçarı, H. İ. imzalı Hasan Basri (Çantay), Hikmet Turhan Dağlıoğlu, Karaoğlu Şakir, N. Zeki (Tunaboylu), Nedim Göknül bu hikâyelerde öne çıkan yazarlardır.

Karaoğlu Şakir'in *Kimleri Besliyoruz?*³¹⁰ başlıklı hikâyesinde yerli malların kullanılmasının teşvik edildiği görülür. Bir bayram günü Nüzhet ve Neriman eğlenmek için parka gitmişlerdir. Bu parkta balon görünce almak isterler. Nüzhet parkın bir köşesinde bir dilenciye görünce başka ülkelerden alınan mallar yüzünden Türk işçilerinin bu hallere düştüğünü düşünür. Çünkü okuldaki öğretmeni Nüzhet'i yerli malı kullanmak üzere eğitmiştir.

İmzasız olan *Okuma Bilmeli*³¹¹ adlı hikâyede ise kitapların okurlarına açtığı sınırsız ufuk vurgulanmaktadır. Anne ile çocuk arasında geçen bu hikâyede çocuk annesinden her akşam kendisine hikâye anlatmasını ister. Anne de çocuğuna hiç gidip görmediği sadece adlarını bildiği yerlerden hikâyeler anlatır. Çocuk annesinin bunları nereden bildiğini sorunca annesi ona kitaplardan öğrendiğini söyler.

Gençleryolu'nda eğitimin önemini vurgulayan bir diğer hikâye de *Okuma Öğrenmeyen Bir Oğlan Çocuğunun Başına Gelenler*³¹² başlıklı hikâyedir. Bu hikâyede Ören adlı okuma yazma öğrenmek istemeyen bir çocuğun ayağını kurt kapanı olduğu

³¹⁰ Karaoğlu Şakir (1929). *Kimleri Besliyoruz?*, *Gençleryolu*, S.3, 31 Mart 1929, s.10-11.

³¹¹ Okuma Bilmeli, *Gençleryolu*, S.17, 31 Ekim 1929, s.13-15.

³¹² Çeliköz, E. (1929a). *Okuma Öğrenmeyen Bir Oğlan Çocuğunun Başına Gelenler*, *Gençleryolu*, S.18, 15 Kasım 1929, s.9-10.

yolunda uyarı tabelası bulunmasına rağmen kurt kapanına kaptırması, annesinin mektubunu okuyamadığı için duyduğu utanç, adres okuyamadığından çiraklık yaptığı yerden kovulması Ören'in okuma yazma bilmeyişinden kaynaklanmaktadır. Bu hikâye üzerinden eğitime uzak duran insanların başına geleceği şeyler işaret edilmektedir.

Namuslu olmanın önemli bir erdem olduğunu anlatan *Namuslu Olunuz*³¹³ başlıklı hikâyede fakir bir ailenin çocuğu olan Sevim, bahçelerinde bir yumurta bulup annesine götürür. Annesi de yumurtanın komşularına ait olduğunu söyler ve Sevim'den yumurtayı sahiplerine götürmesini ister. Komşu, Sevim'in bu dürüstlüğünü beğenir. Yumurta çatlayıp tavuk olduğunda Sevim'e verir. Sevim de o tavuğun yumurtalarını pazarda satarak annesine yardımcı olur. Bu hikâyede dürüstlüğün ve namusun insan için değeri ve faydası vurgulanmıştır.

Hikmet Turhan (Dağlıoğlu)'nun yazdığı *Ali Ağa'nın Atı*³¹⁴ isimli hikâye ise insanın malının kıymetini bilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Hikâyede Ali Ağa'nın güzel bir atı vardır ancak Ali Ağa ata hiç bakmaz. Sonra da bakımsız ve huysuzluğundan şikâyetle atı satar. Komşusu Hüseyin Çavuş atı satın alıp ata bakım yapar ve atı iyileştirir. Kasabada yapılan at yarışını bu at kazanınca da Ali Ağa atı sattığına pişman olur.

Bu hikâyelerin dışında Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun *Küçük Hafız*³¹⁵ adlı hikâyesinde mahalle baskısı nedeniyle çocuğunun eğitimini engelleyen babanın duyduğu pişmanlığa, Bedirhan Çınar'ın *Yasaya Hürmet* başlıklı hikâyesinde ise Hakan'ın çocuğuna karşı uyguladığı acı adalete yer verilmiştir. Örneklerde görüldüğü üzere bu gruptaki hikâyeler okura kıssadan hisse vermek için basit bir olay örgüsüne ve yüzeysel bir karakterizasyona sahiptir. Asıl amacın mesaj vermek olduğu göz önünde tutulursa hikâyelerin amacını gerçekleştirdiği görülmektedir.

Gündelik hayatı ele alan hikâyeler içerisinde arkadaşlığı konu edinen hikâyeler de bulunmaktadır. Arkadaşlıklar bu hikâyelerde vakanın merkezini oluşturmaktadır. Kimi zaman bir çocukluk hatırası, kimi zaman beraber yapılan askerlik karakterleri birbirlerine bağlamaktadır. Bu hikâyeler C. Atakent, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, Leman Çiçekdağ, Mehmet Cevdet, Naim Miscioğlu, Nihat ve Zekai Gönen gibi

³¹³ Çeliköz, E. (1929). *Namuslu Olunuz, Gençleryolu*, S.21, 31 Aralık 1929, s.14.

³¹⁴ Dağlıoğlu, H. T. (1930). *Ali Ağa'nın Atı, Gençleryolu*, S.26, 15 Mart 1930, s.11.

³¹⁵ Dağlıoğlu, H. T. (1938). *Küçük Hafız, Kaynak*, S.60, 19 Ocak 1938, s.321-323.

yazarlar tarafından yazılmış olup hikâyelerde arkadaşlık bazen yetişkinler arasındaki maziye işaret ederken, bazen de çocuklar arasında dayanışmayı vurgulamaktadır.

C. Atakent'in yazdığı *Ferâgat*³¹⁶ adlı hikâyede iki çocuktan birinin diğerine annesinden dayak yememesi için para vermesi anlatılır. Mehmet, fakir bir ailenin biricik çocuğudur. O gün eline 10 kuruş geçmiştir. O parayla kendine pasta, şekerleme almayı düşünüyordur. O sırada yanından kaygıyla arkadaşı Ekrem geçer. Annesi onu süt almaya yollamıştır. O da yolda on kuruşu düşürmüştür. Eve süt almadan dönerse dayak yiyecektir. Durumu anlayan Mehmet de bu parayı Ekrem'e verir.

Zekai Gönen'in *Eski Dost*³¹⁷ isimli hikâyesinde ise iki dostun yıllar sonra karşılaşmaları konu edilir. İki arkadaş, İzmir'in Paraşüt kulesinin önünde yıllar sonra karşılaşılır. İki genç de birbirini görünce çok duygulanmıştır. Görüşemedikleri yılları birbirine anlatırlar. Biri pek çok sağlık sorunu yaşadktan sonra bağcılığa yönelmiş, diğeri ise kendini eğitime vermiştir. Tekrar görüşmek konusunda sözleşirler ve Kordonboyu'ndaki Atatürk Heykeli'ne selam vererek ayrılırlar.

İncelenen dergilerde çocukların günlük hayatlarına dair hikâyeler bulunmaktadır. Bu hikâyelerde çocukların yaşayışları, eğlenceleri, merhametleri, muziplikleri, hayalleri anlatılmaktadır. Hikâyelerde çocukların düşünceleri ve muhakemeleri metinlere başarıyla yansıtılmıştır. Çocukların günlük hayatlarının anlatıldığı bu hikâyeleri A. Süreyya (Örgeevren), Hikmet Turhan Dağlıoğlu, Muharrem Batmaz, N. Zeki (Tunaboylu) ve Ömer Nusret gibi yazarlar yazmıştır.

A. Süreyya (Örgeevren)'in yazdığı *Yırtık Elbise ve Dantele*³¹⁸ adlı hikâyede çocukların merhameti anlatılmaktadır. Bir dilenci, temmuz güneşi altında yavaş yavaş yürürken sığınacak bir gölge aramaktadır. Bu esnada bir köşkün kapısının açık olduğunu görür ve bir ağacın altına kıvrılmak umuduyla bahçeye girer ve bir gölgeye uzanır. Köşkün hanımı ile çocuğu oynamak için bahçeye indiklerinde bahçede dilenciye görürler. Çocuk daha önce dilenci görmediği için ona dokunmak ister. Annesi müsaade etmese de çocuk annesinin elinden kurtulur ve dilenciye dokunur. Bu temas ile birlikte dilenci uyanır ve çocuk şaşkınlıkla dilencinin kendi babası gibi bir insan olduğunu söyler. Çocuğun bu tepkisinin ardından annede bir merhamet hissi uyanır ve dilenci tıka basa doyurularak köşkten uğurlanır.

³¹⁶ Atakent, C. (1940). *Ferâgat*, *Kaynak*, S.86, 19 Mart 1940, s.271-272.

³¹⁷ Gönen, Z. (1939). *Eski Dost*, *Alkım*, S.30-34, 1938-1939, s.75-76.

³¹⁸ Örgeevren, A. S. (1929). *Yırtık Elbise ve Dantele*, *Gençleryolu*, S.10, 15 Temmuz 1929, s.10-11.

Ömer Nusret'in *Küçük Tayyareci*³¹⁹ isimli hikâyesinde ise bir çocuğun pilot olma hayaline yer verilir. Neş'et'e amcası oyuncak motorlu uçak hediye etmiştir. O hediyeden sonra Neş'et rüyalarında bile pilot olduğunu görmektedir.

Gündelik hayatı konu edinen hikâyeler içerisinde suç olaylarını ele alanlar da bulunmaktadır. Elif Ayn (Esat Adil Müstecaplıoğlu), Hikmet Turhan (Dağlıoğlu) ve Aydın Aykut suç olaylarını anlatan hikâyeleri yazan yazarlardır.

Hikmet Turhan (Dağlıoğlu)'nun yazdığı *Allah'tan İntikam*³²⁰ başlıklı hikâyede çocuğu olmayan bir öğretmenin yaptıkları anlatılmaktadır. Köy öğretmeni uzak ve ücra bir köyde herkesin sevgisini kazanmıştır. Öğretmen çocuklara şeker veriyor, onları seviyordur. Ancak yedi ila on yaş arasındaki on sekiz çocuk iki ayda ölür. Köylüler ve köy doktoru bu durum karşısında çok üzgündür. En alakadar kişi olduğu için öğretmen tutuklanmış ve mahkemeye çıkarılmıştır. Mahkemede suçunu itiraf eden öğretmen çocuğu olmadığı için Allah'tan bu şekilde intikam aldığını bildirmiştir.

Aydın Aykut'un *Her Şey Yerini Bulur*³²¹ adlı hikâyesinde ise kaçırılan bir kızın kurtuluşuna yer verilmektedir. Bir kız karanlıkta köyün dışına çıkmış, yorulup ağaca yaslanarak uyumuştur. İki haydut kızı görüp uyandırmış, ardından da kaçırmıştır. Kapısız bir kulübeye kızı götüreren haydutlar mavzerlerini de kulübeye bırakıp çıkarlar. Kız da mavzerle yalnız kalınca mavzeri doldurup haydutları öldürerek oradan kaçar.

Görüldüğü üzere yapı ve izlek bakımından çok karmaşık olmayan ve suç olaylarını anlatan hikâyeler, temelde bir gazete haberinden alınmışçasına sade ve vakaya odaklanarak kurulmuş hikâyelerdir.

İnsanların iç dünyasına odaklanan hikâyeler de gündelik hayatı anlatan hikâyeler içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu hikâyelerde yazarlar, karakterlerin- özellikle başkarakterlerinin- yaşadıkları olaylar veya gözlemledikleri karşısında neler düşündüğüne ve hissettiklerine odaklanmışlardır. Bir diğer deyişle, karakterlerin dünyayı kavrama ve anlamlandırma çabaları bu hikâyelerin vakalarının merkezindedir. Bu düşünceden hareketle tabiat da bu hikâyelerde insanların iç dünyasını olumlu anlamda tetikleyen bir unsur olarak görülmektedir.

³¹⁹ Ömer Nusret (1929). *Küçük Tayyareci*, *Gençleryolu*, S.5, 30 Nisan 1929, s.14.

³²⁰ Dağlıoğlu, H. T. (1930). *Allah'tan İntikam*, *Gençleryolu*, S.35-36, 31 Temmuz 1930, s.20.

³²¹ Aykut, A. (1937). *Her Şey Yerini Bulur*, *Alkim*, S.5, 15 Nisan 1937, s.27.

Gönül Yuvası'nın yazdığı *Çiçeklerim*³²² adlı hikâye bu hikâyelerin bir örneğidir. Hikâyede anlatıcı çiçekleri çok sevmektedir. Bahçesinde renk renk çiçekler bulunmaktadır. Pek çok insan bu çiçekleri hayranlıkla izler. Bilhassa çiçekleri görmeye gelirler. Ayçiçeği, böğürtlen, gül, sarmaşık, karanfil ve manolya bu çiçeklerden sadece birkaçıdır. Anlatıcı, çiçekler konusunda çevresinde bir uzman olarak görülmektedir. Çiçeği açmayan, saksısında ot bitmeyen çiçek heveslileri soluğu anlatıcının yanında alırlar.

Cihat Bilgehan ise *Saadet*³²³ adlı hikâyesinde saadeti arayan anlatıcının durumunu anlatır. Akşam karanlığında soğuk rüzgârların karşısında Ay, ilahi parlaklığıyla gezinirken baharda, sevgilinin dudaklarında mutluluk arayanların yanılacağını söyler. Saadeti aramakta olan anlatıcı, saadetin yerini sorunca Ay da "Saadetin biricik kaynağı Anadolu'dur." der. Her ne kadar hikâyenin bitişi tezli hikâyeleri çağrıştırmakta olsa da hikâyede vaka, anlatıcının saadeti araması üzerine kurulmuştur.

Muammer'in yazdığı *Hayattan Bir Sahife*³²⁴ adlı hikâyede ise bir tren yolculuğunun verdiği heyecan ve tabiatın güzelliğine değinilir. Hikâyede anlatıcı uzun zamandır gitmek istediği yere gitmenin heyecanı içindedir. İstasyona gidilir, trene binilir. Ömerköy'de inen yazar yeşillikler içinde hazırlanmış olan evi görür. Bahçede bir değirmen arkı, arka tarafta bir asma bulunur. Evin tabiat ile iç içe olması anlatıcıyı çok mutlu etmiştir.

Gündelik hayatı anlatan hikâyeler içerisinde ele alınan konulardan biri de köy hayatıdır. Köylerin güzelliği, köyde yaşamının zorlukları, köyde yaşayış bu hikâyelerde ele alınmıştır. Söz konusu hikâyelerle ilgili dikkat çeken birkaç husus bulunmaktadır. Bu hikâyeler, sadece mekân bağlamında köy hikâyelerinden oluşmamakta; köy yaşayışının öne çıkarıldığı metinlerdir. Bu hikâyelerde karakterlerin diyalogları oldukça azdır. Anlatıcı hikâyelerde anlatma fonksiyonunu üstlenmiştir. Diyalog tekniği ise oldukça ihmal edilmiştir. Abdurrahman Orhun, Celal Sıtkı, Ercüment Uçar, Hüsnü Zeki Söylemez, İsmail Hakkı Akay, N. Zeki (Tunaboşlu) ve Tahir Harimi Balcıoğlu gibi yazarlar köy hayatını anlatan hikâyeler yazarlar.

³²² Gönül Yuvası (1928). *Çiçeklerim*, *Irmak*, S.15, 1 Kasım 1928, s.14-16.

³²³ Bilgehan, C. (1939). *Saadet*, *Alkım*, S.28, 15 Mart 1939, s.6-7.

³²⁴ Muammer (1934). *Hayattan Bir Sahife*, *Kaynak*, S.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, s.388-389.

Hüsnü Zeki Söylemez'in *Bir Anadolu Senfonisi* başlıklı hikâyesinde ideal bir Anadolu köyünün tablosu çizilir. Köylülerin misafirperverliği ve sıcakkanlılığı da değinilen bir diğer noktadır. Hikâyede iki arkadaş atlarıyla meşe ormanlarına doğru giderler. Ormandan geçerken karşı sırta bir köy gören gençler köye doğru ilerler. Köylüler, köye gelen gençlere çekingen yaklaşmaktadır. Gençlerden biri sıhhiye memuru olarak köye aşı yapmaya gelmiştir. Bir ceviz ağacının gölgesinde çocuklara aşı yapar. Köylüler memurun sıcak tavrından duydukları memnuniyetten dolayı onları bırakmaz. Akşam kaymakam da geleceği için kuzu çevrilecektir. Gençleri de bu eğlenceye dâhil ederler. Gençler ziyafeti beklerken köyün manzarasını izler ve gördükleri manzara karşısında Anadolu'ya bir kez daha hayran olurlar.

Celal Sıtkı'nın *Babam İçti*³²⁵ adlı hikâyesinde ise köylerde ve insanlardaki yokluk ve mahrumiyet işlenmiştir. Hikâyede Söğüt'ün bir köyüne atanan yeni öğretmen Anadolu'ya ilk kez gitmektedir. Kafasında müthiş bir Anadolu sureti varken köye gittiğinde büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Bu köy Yunanlılar tarafından yakılıp yıkılmıştır. Köy halkı oldukça fakir düşmüştür. Öğretmen ilk aylığını çocuklara defter, kitap, kalem almak için harcar. Okul açıldıktan bir ay kadar sonra bir öğrencinin kitap getirmediyini fark edince bu durumun sebebini öğrenciye sorar. Öğrenci de babasının sigara kâğıdı bulamadığı için tütünü kitabın sayfalarına sarıp içtiğini anlatır.

Köy hayatının zorluğunu anlatan bir başka hikâyeyi Abdurrahman Orhun yazmıştır. *Haciz*³²⁶ başlıklı bu hikâyede kötü niyetli bir muhtarın bir köylünün üzerine gitmesi ve ona verdiği zarar konu edilmiştir. Ali, iki ay önce Muhtar'ın işlediği bir suçta muhtara karşı şahitlik etmiştir. Bunun üzerine muhtar Ali'yi düşman bilmiş, bütün imecelere, sürek avlarına onu yollamıştır. Kendi tarlasında ekin ekmeye ve biçmeye bir türlü fırsat bulamayan Ali'nin evine haciz gelir. Rahmetli eşinin kıyafetlerini köyün hafifmeşrep kadınına almak isteyerek eşinin hatıralarına saygısızlık eden muhtarı duyunca cinnet geçirir, korucuyu öldürür, muhtarı da ağır yaralar.

N. Zeki (Tunaboşlu)'nun *Dolu*³²⁷ adlı Bulgarcadan çevirdiği hikâyesinde anlatıcı ders yılını bitirdikten sonra köye ailesinin yanına hasada yardım etmek üzere ailesinin yanına gider. O gün yakıcı ve bunaltıcı bir hava vardır. Güneş tüm yakıcılığı

³²⁵ Celal Sıtkı (1933). Babam İçti, *Kaynak*, S.3, 19 Nisan 1933, s.89.

³²⁶ Orhun, A. (1939). Haciz, *Kaynak*, S.79, 19 Ağustos 1939, s.155-158.

³²⁷ Tunaboşlu, N. Z. (1930). Dolu, *Gençleryolu*, S.30, 15 Mayıs 1930, s.12-13.

ile insanları rahatsız etmektedir. Bir süre sonra bulutlar giderek yaklaşmaya başlar ortalık kararır. Kısa zamanda fırtına kopar. İnsanlar tarladaki balyaları güç bela evlere getirebilirler. Fırtına kısa zamanda dolu yağışına dönüşür. Dolu bittiğinde buğdayla kaplı tarlada kalan bütün buğdaylar zarar görmüştür.

İsmail Hakkı Akay'ın *Saadet ve Sefalet*³²⁸ adlı hikâyesinde zengin ve fakir köylülerin kışa bakışları karşılaştırılmıştır. Pek çok olay ve durum karşısında olduğu gibi insanların maddi koşulları yaşanan deneyime farklı bir yön kazandırmaktadır. Hikâyede bir zengin sıcacık evinde karnı tok, sırtı pek olarak sigarasını yakmıştır. Dışarıyı keyifle izlemektedir. Yağmakta olan karın oluşturduğu güzel manzaraya bakmaktadır. Öte yandan kışlık odununu alamamış dul bir kadın zor anlar yaşamaktadır. Evin çatısını da kapatamamışlardır. Tüm malı iki keçiden ibarettir. Üç dört gündür yağan kar, yolları kapatmış, kadını ve çocuğu çok zor duruma düşürmüştür.

Gündelik hayatı anlatan hikâyeler içerisinde ele alınan konulardan biri şehir hayatıdır. Söz konusu hikâyeler, konu açısından çok fazla çeşitlilik göstermektedir. Tüketicilerin ürünlerden çektikleri sıkıntı, geceleri sokakların görüntüsü, hizmetçilerin ev sahipleriyle ilişkileri, trafik kazası, zengin olmak için İstanbul'a taşınma isteği, çapkınlık bu hikâyelerde işlenen konuların bazılarıdır.

Söz konusu şehir hikâyelerini Atilla, Ercüment Uçarı, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, İlhan Oymak, Leman, Mustafa Niyazi ve Nevzat Türkkkan gibi yazarlar yazmıştır.

İmzasız olarak yayımlanan *Hizmetçi Belâsı*³²⁹ isimli hikâyede bir hizmetçinin ev sahibine çektirdikleri konu edilmiştir. Bu hikâyede anlatıcının Fatma adında bir hizmetçisi vardır. Fatma, başına buyruk bir gençtir ve ev sahibinin dediklerini yapmaz. Yapsa da kasıtlı olarak yanlış yapar. Bu durum karşısında ev sahibi kimi zaman misafirlerine rezil olur, kimi zaman sofrada ekmeksiz kalır. Fatma'yı uyaran anlatıcı, Fatma'nın kendisini dinlememesi üzerine sonunda onu işten çıkarır.

Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun *Otomobil Kazası*³³⁰ adlı hikâyesinde otomobil kazası nedeniyle koltuk değneğine mahkûm olmuş bir asker anlatılır. Hikâyede bir başçavuş trene biner. Başçavuş koltuk değnekleriyle zorlukla yürümektedir. Anlatıcı

³²⁸ Akay, İ. H. (1946). Saadet ve Sefalet, *Kaynak*, S.166-167, Kasım- Aralık 1946, s.15-16.

³²⁹ Hizmetçi Belâsı, *Kaynak*, S.33, Ekim 1935, s.781-782.

³³⁰ Dağlıoğlu, H. T. (1937). Otomobil Kazası, *Kaynak*, S.57, 29 Ekim 1937, s.250-251.

onu görünce ne olduğunu sorar. Başçavuş bisikletle asfaltta giderken bir arabanın ona çarptığını ve bir süre hastanede kaldığını anlatır. Başçavuşa çarpan kişi de oldukça nüfuzlu biridir ve vicdanen aldığı bir kararla Başçavuş'u kolları, onu maddi anlamda desteklemeye başlar. Başçavuş bu olaya kaza değil, piyango gözüyle bakmaktadır.

İlhan Oymak'ın *Kadın Vitrini Yedi*³³¹ başlıklı hikâyesinde ise askerden yeni terhis olan bir gencin caddelerde yaptığı gözlemlere yer verilmektedir. Bu gözlemler aynı zamanda yazıldığı dönemin kendi modernitesine, sosyal ve ekonomik durumuna dair tespitler de içermektedir. Hikâyede anlatıcı savaştan sonra tezkeresini almış, Ankara caddelerinde dolaşmaktadır. Serbestlikten mutlu, kabına sığmaz bir halde yürür ve parasını dükkânlarda rahatça harcamaktadır. Bir vitrinin önünde vitrini inceleyen bir kadın anlatıcının dikkatini çeker. Kadın vitrinin karşısında dünyayı unutmuş gibidir.

Atilla'nın *Kırılmayan Bardaklar*³³² adlı hikâyesinde ise bir adam evde sürekli bardakların kırılmasından rahatsızdır. Kırılabilir hiçbir eşyaya bir şey olmazken sadece bardaklar kırılmaktadır. Bir sabah yine evdeki bardaklar kırılınca adamın siniri bozulur ve kahvaltı etmek için pastaneye gider. Pastanede garson bardak düşürür ancak bardak kırılmaz. Adam hayretle bunun nedenini sorar ve garsondan o bardakların kırılmayan bardak olduğu bilgisini alır. Hemen bir mağazaya gidip yüklü miktarda bu bardaklardan alır. Akrobalarını eve çağırır. Bardağı ilk yere atışında bardak yine kırılır. Bu hikâyede tüketicinin aldığı üründen duyduğu memnuniyetsizliğin altı çizilmiş olup adamın bu konuda yaşadığı gerilime mizahi anlam yüklenmiştir.

Balıkesir dergilerinde gündelik hayata dair yoksulluk ve işçiliğe dair hikâyelere yer verilmiştir. Bu hikâyelerde yazarlar işçilerini suistimal eden patronlar, zor durumdaki işçiler, zor şartlarda çalışan işçilerin hayatlarını kaybedişleri ve yoksulluktan bıkip şehre çalışmaya giden gençler konu edilmiştir. Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Leman Çiçekdağ ve Selim Şengil bu hikâyeleri yazan yazarlardır.

Esat Adil'in *Sılacılar*³³³ adlı hikâyesinde yoksul köylülerin refah uğruna şehre gitmesi anlatılmaktadır. Hikâyede bir yaz öğlesinde yedi genç sevdikleriyle vedalaşırlar. Geride ailelerini ve nişanlılarını bırakan gençler, mutlu olmak için refah şehrine çalışmaya giderler. Bu uğurda yoksul ancak şen köylerini terk etmektedirler.

³³¹ Oymak, İ. (1948). Kadın Vitrini Yedi, *Kaynak*, S.2, Haziran 1948, s.8-9.

³³² Atilla (1937). Kırılmayan Bardaklar, *Alkım*, S.6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, s.70-71.

³³³ Müstecaplıoğlu, E. A. (1926). Sılacılar, *Çağlayan*, S.15, 15 Mayıs 1926, s.16.

Bu şekilde köylerden çıkan pek çok genç vardır. Yıllar geçmiş, gençlerden biri hariç hepsi dönmüştür. Gençlerin aileleri ve nişanlıları çok mutluydu. Ancak Ahmet'in ninesi ve nişanlısı Ahmet'i beklemeye devam etmektedir.

Leman Çiçekdağ'ın *Emzik*³³⁴ adlı hikâyesi diğer hikâyelere nazaran daha acıklıdır. Bu hikâyede ailesini geçindirmek için canından olan bir işçinin hayatı anlatılır. Bazı köylüler topladığı malları satmak için Kırşehir pazarına giderlerdi. Bazı köylüler de bu ticaretten emin olmadıkları için Kırşehir- Bozlapa yolunun yapımında çalışırlardı. Kasım ayının soğuk günlerinden birinde herkes üşüyor ancak Emin, karısının verdiği yapağı sayesinde terlemekteydi. Emin terlediği için yapağıyı çıkarınca derhal hasta olur. Çok şiddetli bir hastalığa tutulan Emin, şehre gidecek olan köylüsü Hasan'dan karısına vermesi için emzik almasını ve hastalığını karısına söylememesini ister ancak Hasan şehirden dönünceye kadar Emin ölmüştür.

Selim Şengil'in *Toprağa Dönüş*³³⁵ adlı hikâyesinde ise kötü patron ve kötü çalışma şartlarının altında işçilerin istismar edilmesi ve dolandırılması da gözler önüne serilmektedir. Adam, madende çalışmaya başlayalı 1 ay olmuştur. Maaşlar bir türlü verilmez, herkes maaşlarını beklemektedir. Adamın köyünde kuraklık vardır. Köye gelen biri hayvanları olan kişileri Kara Gedik'e maden taşımaya çağırmıştır. Pek çok kişi de ister istemez madene gider. Adam da burada çalışmaya başlamıştır ancak yanında getirdiği para biter. Para işlerine bakan Bekir Çavuş'tan avans ister. Ancak Bekir Çavuş o an adama para veremeyeceğini, yine de göstereceği bakkaldan ihtiyaçlarını temin edebileceğini söyler. Adamın içi rahatlasa da böyle bir alışverişi doğru bulmaz. Çalışırken hayvanlarının biri de ölmüş dolayısıyla kazancı azalır. Bakkal, adamın yaptığı çok az alışverişe rağmen maaş gününde adamı borçlu çıkarınca adam son hayvanını da satıp dolandırıldığını anlayarak köyüne döner.

Balıkesir dergilerinde gündelik hayata dair hikâyeler içerisinde hayvanların gündelik hayatlarına dair hikâyeler bulmak mümkündür. Bu hikâyelerde hayvanlar ve hayvanların fiilleri hikâyenin merkezindedir.

A. Süreyya (Örgeevren)'in *Minnoş*³³⁶ isimli hikâyesinde ev kedisi Minnoş ve rüyası anlatılır. Bu rüyada Minnoş kendini helvadan, çikolatadan, çörekten ve şekerden görmüş, evin faresinin kendisini tırtıkladığını görerek uyanınca rahatlamıştır.

³³⁴ Çiçekdağ, L. (1939). *Emzik*, *Kaynak*, S.72, 19 Ocak 1939, s.578-581.

³³⁵ Şengil, S. (1939). *Toprağa Dönüş*, *Kaynak*, S.77, 19 Haziran 1939, s.103-107.

³³⁶ Örgeevren, A. S. (1929). *Minnoş*, *Gençleryolu*, S.16, 15 Ekim 1929, s.9-10.

Eminittin (Çeliköz)'ün *Sarïasma*³³⁷ adlı hikâyesinde ise sarïasma kuşlarının her yıl güvendiği aile evini ziyaret edişî hikâye edilmiştir.

Özetle, Balıkesir dergilerinde yayımlanan hikâyeleri konularına göre aşk, aile, millî savaş, inkılâp, yalnızlık, töre, efelik ve gündelik hayat hikâyeleri olmak üzere 8 başlık altında incelemek mümkündür.

Hikâyelerin 67'si aşk konusunda yazılmıştır. Bu hikâyelerde köy veya şehirde geçen mutlu aşk hikâyeleri, masalsı aşklar, aşk uğruna arayışa düşmek, aşktan görülen zararlar, aşkın zorlayıcı yönünden kaçış, aşktan şikâyet, ayrılığın yıkıcılığı işlenmiştir.

İncelenen dergilerde 32 adet aile hikâyesine yer verilmiştir. Bu hikâyelerde aile üyelerinin vefatının yarattığı boşluk, aile kurma isteği, anne ve babanın çocuklarını hayata hazırlayışı, kumar veya ithal mal kullanmanın sonucunda ailelerin ekonomilerinin çökerek ailenin dağılması gibi konulara yer verilmiştir. Söz konusu hikâyelerde çoğunlukla eğitici bir dil ve üslup kullanılmıştır.

Konusunu Balkan Savaşları'ndan başlayarak Kurtuluş Savaşı'na kadar uzanan savaşları kapsayan 44 millî savaş hikâyesi bulunmaktadır. Bu hikâyelerin büyük kısmı Mütareke Dönemi ile Kurtuluş Savaşı arasındaki Millî Mücadele dönemine dairdir. Bu hikâyelerde Çanakkale Savaşları'nda görülen insanlık dramları, Yunanlıların işgalde uyguladıkları işkence ve zulümler, Türk çocuklarının cesareti, Balıkesir'in işgali, eşkıyaların ve Yunan işbirlikçilerinin memlekete verdiği zararlar konu edilmiştir.

Dergilerde inkılâp konusu 4 hikâyede ele alınır. Bu hikâyelerde ülkünün önemi, bir çocuğun inkılâpları anlatmak için öğretmen olmak isteği, taassupla mücadele ve Cumhuriyet'in sağladığı kazanımlar ele alınmaktadır. Yalnızlık konulu 3 hikâyede insanın kendini hayaletle konuşacak kadar yalnız görmesi, insanlardan uzaklaşıp doğaya sığınması ve gurbete çıkıyor olmanın verdiği yalnızlık hissi işlenmiştir. Öte yandan yayımlanan 2 töre hikâyesinde ise insanın kendi eliyle ürettiği hurafenin eleştirisi ve sünnet geleneğine dair konular ele alınmıştır.

Efelik hikâyelerinde efeler idealize edilmiş tipler olarak görülmektedir. Efeler, hikâyelerde cesur, vatansever; mağlubiyeti ve haksızlığı kabul etmeyen kişiler olarak tasvir edilmiştir. Ayrıca duygusal kişilerden oluşan efeler, eşlerine ve nişanlılarına büyük bağlılık göstermekle birlikte vatan ve memlekete onlardan bile fazla değer

³³⁷Çeliköz, E. (1929). *Sarïasma*, *Gençleryolu*, S.19, 30 Kasım 1929, s.8.

vermişlerdir. Ancak bu hikâyelerde kullanılan öykü zamanının Millî Mücadele yılları olmasından dolayı bütün efeler çeşitli dramatik ve trajik olaylar yaşamışlardır.

Gündelik hayat hikâyeleri ise Balıkesir dergilerinde en fazla yer verilen hikâyelerdir. Çıkan 216 gündelik hayat hikâyesinde gündelik hayata dair eğitim, arkadaşlık, suç, çocukların yaşantıları, köy hayatı, şehir hayatı, işçilik ve yoksulluk gibi konulara yer verilmiştir. Aşk, aile ve gündelik hayat hikâyelerinin bir kısmı dışında hikâyelerde öğreticilik ön plana çıkmış, sanat kaygısı arka plana itilmiştir. Söz konusu hikâyelerde siyasi bir yön veya toplumsal eleştiri bulunmamaktadır. Hatta köy hayatı, şehir hayatı, işçilik ve yoksulluğun işlendiği hikâyelerde dönemin popülist hikâye anlayışının içerdiği eleştirel bakış, Balıkesir dergilerinde görülmemekte; bunun yerine kötü karakterlere ve talihsizliğe yapılan göndermelerle toplumsal eleştiri ihtimalinin önü kapanmıştır.

4.2.2.2. Kişiler

Yukarıda da belirtildiği gibi Balıkesir dergilerinde çeşitli konular üzerine 368 hikâye çıkmıştır. Kişiler açısından bakıldığında bunlarda toplumun değişik kesimlerini temsil eden geniş bir karakter yelpazesi göze çarpmaktadır. Bu kişiler, toplumun dinamiklerini oluşturan kişiler olarak dönemin yaşantısını temsil etmektedirler. Hikâyelerdeki kişiler, devir ruhunun hikâyelerdeki izdüşümü niteliğindedir.

Hikâye kişilerini çeşitli yönlerden değerlendirmek mümkündür. Aşk hikâyeleri, aile hikâyeleri ve millî savaş hikâyelerinde görüldüğü üzere belli konular belirli cinsiyet ve yaş grupları üzerinden ele alınabileceği için hikâye kişileri ilk olarak yaş grupları ve cinsiyete göre değerlendirilmiştir. İkinci olarak, kişiler mensup oldukları etnik gruplara göre ayrılmıştır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nden kalma kozmopolit ve mozaik yapısıyla içerisinde azınlıkların da yaşadığı bir ülkedir. Devrin ruhunu ve sosyal yapısını farklı sosyal tabaka ve statüler aracılığıyla temsil etmeleri açısından hikâye kişileri üçüncü bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Hikâyelerde geçen kişilere yaş grupları açısından baktığımızda çocuklar, gençler, orta yaşlılar ve yaşlılar karşımıza çıkar. Bir diğer deyişle hikâyelerde hemen her yaştan ve cinsiyetten karakter görülmektedir. Bu da Balıkesir dergilerinde çıkan hikâyelerde şahıs kadrosunun genişliğinin bir göstergesidir.

Dergilerde çocuk karakterler üzerinde durulması gereken bir nokta teşkil eder. Cumhuriyet Türkiye'sinin odak noktalarından birinin çocuklar olduğu göz önünde tutularak, hikâyelere yansıyan çocuk karakterlerin de büyük oranda cesur ve zeki olduğunu söylemek mümkündür. *Fedakâr Çocuk* hikâyesinde Kaya, *Kahraman Ali* hikâyesinde ise Ali, Millî Mücadele'de cesaretleriyle ön plana çıkarlar³³⁸. Bunlara ilâveten *Çoban*'da geçen Ali, Türk çocuğuna imkân verildiğinde ne kadar başarılı olacağını göstergesidir³³⁹. Öte yandan *Hayalden Hakikate*'de geçen torun, *Ayıtlıdede Hayır İstiyor*'da geçen çocuk, *Su*'da geçen Demirtaş karakterleri çocukların zekâsı ve akıllılığıyla; *Birbirini Takip Eden Merhametler*'de geçen Leyla ve sokak çocuğu merhametiyle, *Namuslu Olunuz*'da Sevim karakterleri dürüstlüğüyle öne çıkmaktadır³⁴⁰. Çocuk karakterler içerisinde eğitim almayı reddetmesi yönüyle *Okuma Öğrenmeyen Bir Oğlan Çocuğunun Başına Gelenler*'de yer alan Ören karakteri cahil ancak bu cehaletinden daha sonra pişman olan bir çocuğun tasviridir. Bu noktada işaret etmemiz gereken iki nokta vardır. Bunların ilki, çocuk karakterlerin öne çıktığı hikâyeler büyük oranda Atatürk döneminde görülmesidir. İkincisi ise bazı hikâyelerde çocuk karakterlere herhangi bir adın verilmemesi de dikkat çeken diğer unsurdur.

Hikâye kişilerinin çok büyük bir bölümünü genç karakterler oluşturmaktadır. Özellikle aşk hikâyeleri, millî savaş hikâyeleri ve gündelik hayat hikâyeleri ile aile hikâyelerinin önemli bir kısmı genç karakterler çevresinde oluşturulmuş hikâyelerdir. Aşk hikâyelerinde arayan, kavuşan, ayrılan, aşktan mustarip olan gençler anlatılırken; millî savaş hikâyelerinde vatani uğruna kendilerini feda eden, cepheye gitmek için düğününden feragat eden vatansever gençlere yer verilmiştir. Vehbi Evinç'in *Ayşe'nin Rüyası*, Gönül Yuvası'nın *Ayrılık* ve *Oyun*, Elif Kef'in *Yara*, Münevver Kaymakçı'nın *Deli Kartal*, Sabahattin Ali'nin *O Arkadaşım*, M. Emin Ölmezgil'in *Söğütlü Çeşme* hikâyelerinde gençlerin aşk maceraları anlatılmıştır. Mükerrrem Kâmil Su'nun *İzmir'i Alınca*, Laçın Akgün'ün *Türk'ün Kanı*, Üçüncüoğlu'nun *Efenin Düğünü* gibi hikâyeler ise vatansever Türk gençlerinin kahramanları olduğu hikâyelerdir. Buna ilâveten Türk gençleri içerisinde korkusundan cinnet geçiren tek Türk genci Arif Eroğlu'nun *Nöbetçi*

³³⁸Bu hikâye ve incelenecek diğer çoğu hikâye konu bölümünde değinildiğinden ve künyeleri verildiğinden burada hikâyelerin künyeleri yeniden verilmeyecektir. Ancak konu bölümünde değinilmemiş hikâyelerin künyeleri bu kısımda yer alacaktır.

³³⁹ Dağlıoğlu, H. T. (1930). *Çoban*, *Gençleryolu*, S.34, 15 Temmuz 1930, s.17.

³⁴⁰ Gürbüz, M. (1937). *Hayalden Hakikate*, *Alkım*, S.6-10, 15 Mayıs 1937, s.50; Orhan (1932). *Ayıtlıdede Hayır İstiyor*, *Gençleryolu*, S.68, 15.03.1932, s.12; Etem Ruhi (1931). *Su*, *Gençleryolu*, S.48-49, 31 Mart 1931, s.14-16; *Birbirini Takip Eden Merhametler* (1930). *Gençleryolu*, S.22, 15 Ocak 1930, s.14-15.

adlı hikâyesinde görülür. Bu karakterlerin dışında dergilerde yayımlanan hikâyelerdeki gençler çoğunlukla ülkülerine bağlı ve cesur olarak tasvir edilmiştir.

İncelenen hikâyelerde toplumun farklı düzeylerinden kadın karakterlere rastlanmaktadır. Mükerrerem Kâmil Su'nun *Gece Biterken* adlı hikâyesindeki kadın karakteri, aklını kullanarak yuvasının dağılmasını engeller. Münevver Kaymakçı'nın *Deli Kartal* hikâyesinde kadın bir öğretmen köye dadanan ve kendisine göz koyan bir eşkiya ile kendi hayatını ortaya koyarak mücadele eder. Cihat Bilgehan'ın *Esire* hikâyesinde genç bir kadın, istemediği biriyle evlendirileceği için intihar eder. Hikmet Turhan (Dağlıoğlu)'nun *Kırkıdan Sonra* hikâyesinde kadın karakter kocasına sürekli psikolojik baskı uygulamaktadır.

Hikâyelerin bir kısmında orta yaşlı insanlara yer verilmiştir. Hikâyelerde yer alan orta yaşlı kişiler çoğunlukla meslek erbabı, memur, çiftçi ve neredeyse tamamında bir baba olarak görülür. Hikâyelerdeki az sayıda düşman işbirlikçisi karakterlerin tamamı orta yaşlılardan oluşmaktadır. Mahmut Ekrem (Çavuldur)'un *İbiş Oğlu* adlı hikâyesindeki Kara Hacı karakteri bunun bir örneğidir. Bunun yanı sıra hikâyelerde aşk veya millî savaş gibi durum ve dönemler karşısında orta yaşlı karakterler çoğunlukla edilgen bir durumdadır. Bir diğer deyişle, aşk hikâyelerindeki orta yaşlı karakterler, aşkın bir tarafı olmadıkları gibi destekleyici veya engelleyici bir tavır da göstermezler. Millî Savaş hikâyelerinde asker olmayan orta yaşlı insanların ister köylü ister şehirli olsun, Millî Mücadele'ye dair belirgin bir duruşları yoktur.

Bazı hikâyelerde görülen ihtiyar karakterler ise hikâyelerdeki vakalara olumlu etki eden karakterlerdir. Pek az hikâyede başkahraman olarak yaşlılar görülmektedir. Naki Tezel'in *Yıkılan Köprü* adlı hikâyesi bu durumun sayılı örneklerindedir. Ancak çoğunlukla hikâyelerde yan rollere sahip yaşlı karakterler, genelde başkahramanları destekler pozisyonda bulunmaktadır.

Hikâye kişilerine etnik açıdan bakıldığında Abdurrahman'ın *Kara Kaplı Defterden*, Mahmut Ekrem (Çavuldur)'un *Şehit Fahri*, Ha Be'nin *Uğurlar Olsun!* Şevket'in *Uyuyan Yavruya*, Mahmut Ekrem (Çavuldur)'un *İbiş Oğlu* hikâyelerindeki Yunan karakterlerin dışında kalan bütün karakterler Türklerden oluşmaktadır. Hikâyelerde yer alan Yunan karakterlerin hiçbiri olumlu bir portre çizmemektedir. Bu karakterler ya işgalci bir Yunan zabiti, ya ailenin sonunu getiren zalim bir kâhya ya da Balıkesir ve Ayvalık'ın işgalinden memnun alaycı ve katil kişilerden oluşmaktadır.

Hikâyelerde Türk karakterlere ağırlık verilmesini, Türkiye Cumhuriyeti'nin Türkçü politikası çerçevesinde açıklamak mümkündür. Ayrıca Nüfus Mübadelesi ile şehri terk eden Rumların sosyal hayattan çekilmiş olmaları bu durumu net bir şekilde etkilemiştir. Kısacası hikâye kişilerinin çok yüksek oranda Türk karakterlerden oluşması ülkedeki Türkçü ülküden ve azınlıkların sosyal hayat içerisinde bulunmayışlarından kaynaklanmaktadır.

Hikâye kişileri sosyal tabaka açısından incelendiğinde neredeyse tüm sosyal tabakalardan insanların hikâye kişisi olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra belirli dönemlerde belirli karakterlerin yoğunlaştığı sosyal tabakalara rastlanmamaktadır. Özellikle 1933-1950 arasında Türk edebiyatında görülen popülist öykünün getirdiği köye dair ilgi ve dikkat, Balıkesir dergilerinde zayıf bir biçimde görülmektedir. Bu bağlamda hikâyelerde köylüler (muhtarlar ve çiftçiler), şehirliler (memur, işçi, esnaf vb.) birbirlerine yakın oranlarda hikâyelerde yer almışlardır.

4.2.2.3. Zaman ve Mekân

4.2.2.3.1. Zaman

Balıkesir dergilerinde çıkan hikâyelerin zamanlarını üç katman halinde incelemek mümkündür. Bunların ilki öykü zamanıdır. Hikâyelerde öykü zamanı, vakanın gerçekleştiği dönemi veya anı ifade etmektedir (Dumantepe, 2013, s.190). Dergilerde çıkan hikâyeler bu bağlamda incelendiği zaman millî savaş konulu hikâyeler dışında zaman kavramı ancak hikâyedeki çeşitli ifadeler -sıcak bir Temmuz öğlesi, soğuk bir Aralık gecesi gibi- yoluyla veya Ay ile Güneş'ten bahsedilirken anlaşılmaktadır.

Millî savaş hikâyelerinde görülen öykü zamanı, aynı zamanda hikâyelerin konusunu oluşturmaktadır. Bir diğer deyişle bazı hikâyelerde öykü zamanının savaş dönemlerine işaret edişi o hikâyelerin de konusunun savaş olmasını sağlamıştır. O. Nazif'in *Dört Bulgara Bir Türk* hikâyesi Balkan Savaşları'nı, Arif Eroğlu'nun *Nöbetçi* hikâyesi Çanakkale Savaşları'nı; Ekrem Çavuldur'un *Şehit Fahri*, Şevket'in *Uyuyan Yavruya*, Üçüncüoğlu'nun *Efenin Düğünü*, Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun *Fedakâr Çocuk*, Ha Be'nin *Uğurlar Olsun!* hikâyeleri Mütareke ve Millî Mücadele dönemlerini içermektedir.

Hikâyelerin öykü zamanları çoğunlukla kısa zaman dilimlerinden oluşmaktadır. Daha sonra yer verileceği üzere anlatı zamanının kısa olması, öykü zamanının da daralmasına neden olmuştur. Bu yüzden dergilerdeki hikâyeler içerisinde en uzun öykü zamanına sahip hikâyeler genellikle Millî Mücadele'yi konu alan hikâyelerdir.

Öte yandan *Birbirini Takip Eden Merhametler*, Ethem Ruhi'nin *Beş Duyumun Hasbihali*, Eminittin (Çeliköz)'ün *İhtiyarları Sayınız*, N. Zeki'nin *Asri Rüya*³⁴¹ ve C. Atakent'in *Feragât* hikâyeleri gibi hikâyelerde öykü zamanına dair hiçbir bilgi veya ipucu bulunmamaktadır. Herhangi bir tarihi işaret etmemelerinin yanı sıra günün hangi zamanlarına ait olduğu söz konusu hikâyelerde belirtilmemiştir.

İncelenen hikâyelerden birinde ise öykü zamanı ile öykünün yayımlandığı zaman birbiriyle örtüşmektedir. Yani öykü zamanı, aktüel zaman hâlini almıştır. Sadrettin'in *Bir Kurban* başlıklı hikâyesi 1930'da yazılmış olup bu yıl dünya çapında yaşanan ekonomik krizin en fazla hissedildiği dönemdir. Hikâye de yaşanan bu ekonomik krizi tasarruf etmek ve yerli malı kullanmak ile aşmayı anlatmaktadır. Bu tercihleri yapmayan ailede gittikçe borçlanan baba, çözümü intihar etmekte bulur.

Hikâyelerde ikinci zaman katmanı ise öyküleme zamanıdır. Öyküleme zamanı kavramı anlatıcının anlattığı olaylar karşısındaki zamansal konumunu işaret etmektedir (Dumantepe, 2013, s.191). Balıkesir dergilerinde yayımlanan hikâyelerin tamamı istisna olmaksızın sonradan öyküleme tekniği ile yazılmıştır. Sonradan öyküleme, anlatıcının anlattığı hikâyenin anlatıcının anlatım anından önce olup bittiğini belirtmektedir.

Üçüncü ve son zaman katmanı ise anlatı zamanıdır. Anlatı zamanı, hikâyelerdeki iletim boyunu, hikâyenin başı ile sonu arasında geçen zaman dilimini işaret etmektedir (Dumantepe,2013, s.192). Bir diğer deyişle okurun okuma faaliyeti süresidir. Bu kavram her ne kadar okurun performansına bağlı olsa da bu kavramla daha ziyade metnin uzunluğu kastedilmektedir.

İncelenen dergiler, genellikle özel sayılar veya birleşik sayılar haricinde 16-32 sayfa aralığında çıkmaktadır. Dolayısıyla dergilerin hacmi uzun yazılar -özellikle

³⁴¹ Ethem Ruhi (1931). *Beş Duyumun Hasbihali*, *Gençleryolu*, S.47, 15 Mart 1931, s.5-6; Çeliköz, E. (1930). *İhtiyarları Sayınız*, *Gençleryolu*, S.39, 15 Kasım 1930, s.15; Tunaboşlu, N. Z. (1930). *Asri Rüya*, *Gençleryolu*, S.39, 15 Kasım 1930, s.4-5.

hikâyeler- yazmaya çok da elverişli değildir. Bu yüzden yayımlanan hikâyeler de genel itibarıyla kısa hikâyelerden oluşmaktadır.

4.2.2.3.2. Mekân

Hikâyenin yapısı itibarıyla kısa hacimli bir anlatı türü olması ve Balıkesir dergilerinin 16-32 sayfa arasında değişen sayfa sayısı içinde uzun ve detaylı mekân tasvirlerinin görülmemesine yol açmaktadır.

İncelenen dergilerde olay ve kişiler ön planda tutulurken mekân, tıpkı zaman gibi arka plana itilmiş, ihmal edilmiş bir unsur olarak görülmektedir. Bu yüzden hikâyelerde mekân, çok yüksek oranda sadece kişiler arasında olayın geçtiği sahne olarak hikâyede yer almaktadır.

Balıkesir dergilerinde çıkmış 368 hikâye için mekân tasnifi yapmak ve mekânın vakaya etkisi üzerine çıkarımlar yapmak, eldeki örnekler göz önünde tutulduğunda çok da doğru değildir. Zira açık veya kapalı mekânların hikâyeye etkisinin çok düşük olması veya neredeyse olmamasının yanı sıra belirli konularda yazılan hikâyelere dair belirli mekânların tercih edilmesi gibi bir duruma rastlanmaz. Örneğin aile konulu 32 hikâyenin 14'ünde açık mekân, 16'sında kapalı mekân kullanılmıştır. Abdurrahman'ın *Kara Kaplı Defterden* adlı hikâyesinde vaka açık mekânda başlayıp kapalı mekânda bitmektedir. Buna ilâveten Nail Tahir'in *Yuva Saadeti*³⁴² adlı hikâyesinde ise mekâna dair hiçbir bilgi veya ipucu verilmemiş sadece anlatıcının bir aile kurmak isteyişine dair arzusu anlatılmıştır. Buna benzer şekilde başka hikâyelerde de mekânların çeşitliliği ve saptanması zor şekilde görülmesi mekân istatistiği oluşturmayı güçleştirmektedir.

Yukarıda verdiğimiz aile hikâyelerindeki oranlar aşk, millî savaş, inkılâp, yalnızlık, töre ve gündelik hayat hikâyeleri için de benzer bir şekilde geçerlidir. Bu bilgidен hareketle Balıkesir dergilerinde çıkan hikâyelerde, mekânın kurguya veya olayların seyrine dair bir etkisinin olmadığı, onun yerine vakanın daha iyi bir şekilde anlatılması için bir dekor olarak kullanıldığını söylemek mümkündür.

³⁴² Tahir, N. (1949b). Yuva Saadeti, *Kaynak*, S.16-17, Ağustos- Eylül 1949, s.8.

Mekân kullanımına dair çeşitli istisnalar da mevcuttur. Örneğin millî savaş hikâyelerinin bazılarında savaşın veya çatışmanın geçtiği yerlerin anılması mekân kavramını somutlaştırmaktadır. Bu hikâyelerde Ayvalık, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, İvrindi, İzmir, Madra Dağı, Muratlar Köyü, Susurluk gibi yerlerin adları geçmektedir. Bunlara ek olarak gündelik hayatı hikâyelerinden Zeki Gönen'in *Eski Dost*'unda İzmir Paraşüt Kulesi, Kordonboyu ve Atatürk Heykeli; Muammer'in *Hayattan Bir Sahife*'sinde Balıkesir'e bağlı Ömerköy, Celal Sıtkı'nın *Babam İçti* hikâyesinde Söğüt, İlhan Oymak'ın *Kadın Vitrini Yedi* ve Selim Şengil'in *Toprağa Dönüş* hikâyelerinde Ankara, Leman Çiçekdağ'ın *Emzik* adlı hikâyesinde Kırşehir-Bozlapa mekân olarak görülmektedir.

Yukarıda saydığımız istisnaların dışında, hikâyelerde mekân olarak köy, ova, orman, kır, dağlar, göl kenarı, deniz, kumsal, çeşme başı, mezarlık, şehir sokakları, evler, hastaneler ve okullar görülmektedir. Aktaş'ın da işaret ettiği üzere anlatma esasına bağlı edebî eserlerde mekânın panorama, peyzaj, dekor oluşu yine hem bakış açısı hem de nakledilen vaka zincirinin mahiyeti ile ilgili bir problemdir (Aktaş, 1991, s.147). Bir diğer deyişle yukarıda belirtilen hikâyelerde belirsiz, hayali ve sadece olayların geliştiği bir zemin olarak yer almaları yazarın tercihindendir kaynaklanmaktadır.

Söz konusu hikâyeler içerisinde mekâna dair en farklı kullanım Ethem Ruhi'nin *Beş Duyumun Hasbihali* hikâyesinde görülür. Çünkü beden bir mekân olarak kullanıldığı tek hikâye bu hikâyedir.

Belirtildiği üzere Balıkesir dergilerinde neşredilen hikâyelerde mekân kullanımına dair çıkarımlar yapmak oldukça zordur. Bunun dört nedeni bulunmaktadır:

- 1) Hikâyenin kısa hacmi içerisinde mekân tasvirine ihtiyaç görülmemesi.
- 2) Hikâyenin kısa hacmi yüzünden olay ve kişilere öncelik verilip zaman ve mekânın arka plana atılması.
- 3) Hikâyelerde mekân kullanımının açık ve kapalı mekân tercihlerinin nicelik olarak birbirlerine yakın olması, bu yakınlığın hikâyelerin konularında da görülmesi.
- 4) Hikâyelerde görülen mekânların somut bir özellik taşıyamamaları ve bu yüzden dergide dekor işlevinden öteye geçmemeleri.

Özetle, incelenen dergilerde çıkan hikâyelerde zaman ve mekân kavramı somutluktan ziyade belirsizlik kavramı üzerine kuruludur. Gerek yazarların anlatım öncelikleri, gerek hikâye tekniğine uzaklıkları ve gerekse benimsedikleri anlatım teknikleri yazarları bu şekilde tercihlerde bulunmaya yönlendirmiştir.

Hikâyelerde zaman kavramı üç aşamada incelenmiştir: öykü zamanı, öyküleme zamanı ve anlatı zamanı. Öykü zamanı olayların geçtiği anları işaret etmektedir. Millî savaş hikâyelerinin bir kısmında öykü zamanı ve geçtiği süreleri tespit etmek daha kolayken diğer hikâyelerde öykü zamanı öğle, akşam, yaz, kış gibi genel bir şekilde verilmiş, hikâye içine sindirilmiş herhangi bir olay veya durum bulunmadığından zamana dair spesifik tespitler yapma imkânı yoktur. Hikâyelerde görülen zamana dair incelemenin ikinci aşaması öyküleme zamanıdır. Balıkesir dergilerinde yayımlanan bütün hikâyeler sonradan öyküleme tekniği ile yazılmıştır. Yani anlatıcı, kurgusal açıdan olup bitmiş bir vakayı anlatmaktadır. Üçüncü aşama olan anlatı zamanında ise okur-metin arasındaki ilişkinin kurulduğu zaman dilimi kastedilmektedir. Metnin hacminin kısa olması anlatı zamanının da kısalmasına neden olmuştur. Anlatı zamanının kısalığı metinlerde olay ve kişileri ön plana çıkarırken zaman ve mekânı arka plana itmiştir.

Hikâyelerde mekân kavramına dair tespit yapmak oldukça zordur. Zira hikâyelerde olayların geçtiği yer ve dekor oluşları, kurguya dair çok düşük etkiye sahip olmaları bu konuda fikir yürütmeyi engellemektedir.

Ayrıca hikâyelerde kullanılan mekânlar az sayıda istisnalar dışında genel yerler (köy, ova, orman, kır, dağlar, göl kenarı, deniz, kumsal, çeşme başı, mezarlık, şehir sokakları, evler, hastaneler ve okullar) olup tasvirleri oldukça yüzeyseldir. Bu yolla söz konusu mekânların tasvirleri okurların hayal gücüne terk edilmiştir. Mekân tasvirlerinin yüzeysel olması ise mekânın işlevsel olarak kullanılmasını engellemiş, mekânları birer dekor haline dönüştürmüştür.

4.2.3. Roman

Balıkesir dergilerinde roman türüne ait üç eser yayımlanmıştır. Bu romanlar *Gençleryolu*'nda yayımlanan *Şapkada Bir Sır* ve *Saadet Çağı* romanları ile *Kaynak* dergisindeki *Kocatepe'nin Beş Atlısı* adlı romandır. Söz konusu romanlardan sadece *Kocatepe'nin Beş Atlısı* adlı roman telif olup *Şapkada Bir Sır* ve *Saadet Çağı* tercüme

romanlardır. Bu üç roman da hacim olarak bir roman hacminin altındadır. Dolayısıyla bu romanların ortak özelliği olarak romanları uzun hikâye veya kısa roman olarak addetmek mümkündür. Ancak *Gençleryolu* ve *Kaynak* dergilerinde bu metinler için roman başlığı kullanıldığı için bu eserler roman olarak kabul edilmiştir.

4.2.3.1. Şapkada Bir Sır

Şapkada Bir Sır adlı romanın yazarı bilinmemektedir. Ancak *Gençleryolu*'nda yayımlanan bu roman A. Süreyya tarafından tercüme edilmiştir. İlk tefrikası 31 Mayıs 1929 tarihli 7. sayıda, son sayısı ise 30 Nisan 1930 tarihli 29. sayıda olmak üzere toplam 19 tefrikada çıkmıştır. Polisiye roman türünde yazılmış olan *Şapkada Bir Sır*, bütün tefrikalarıyla birlikte yaklaşık 33 sayfaya karşılık gelmektedir.

Romanın konusunu kısaca özetleyelim: Jan Volber, banker babasının ölümünün ardından mirasyedi ve savurgan bir hayat sürmüş, böylece kısa sürede iflas etme noktasına gelmiştir. Lüks yaşamdan vazgeçmek istemeyen Jan Volber intihar etmeye karar vermiş ve hangi ölümün kendisi için daha şık olacağını düşünmeye başlamıştır. İntihar için Alp Dağları'nı seçen Jan Volber, Alp Dağları'na çıkmadan önce gittiği bir lokantadan çıkarken vestiyerden şapkasını alır. Ancak bunun kendi şapkası olmadığını ve kendi şapkasının da orada olmadığını fark eder. Şapkadaki işaretlerin ne olduğunu anlayamaz. Dönemin kurnaz polis müfettişi Karavella'ya başvurur. Karavella, dedektiflikteki başarısını kanıtları çabucak değerlendirerek gösterir ve şapkanın Sinyor Peretti'ye ait olduğunu bulur. Şapkadan çıkan şifreli kâğıt üzerine şüphelenerek Jan Volber'den olası bir suç durumuna karşı yardım ister ve büyük bir kaçakçılığı ortaya çıkarır.

Polisiye bir roman olan *Şapkada Bir Sır*, lükslerinden vazgeçmemek için intihar etmek üzere olan bir gencin doğru hedeflendirme ile neler başarabileceğini anlatan bir romandır. Jan Volber, romanın başlarında dirayetsiz, hayat karşısında herhangi bir ideali olmayan bir genç iken Karavella ile tanıştıktan sonra onun zekasına hayran kalmış ve onunla birlikte çalışırken her gün biraz daha gelişim göstermiştir. Romanın sonunda suçun ortaya çıkarılmasının ardından olaylar sırasında âşık olduğu Fiorella ile evlenmesi hayata yeniden tutunduğunu göstermektedir.

Şapkada Bir Sır'da herhangi bir tez işlenmemiştir. Fikri arka planı bulunmamakla birlikte polisiye romanların genel özelliği olan olaylar silsilesi sayesinde belirli bir sürükleyicilik yakalamıştır.

Romandaki ilk gerilim Jan Volber'in intihar etmek üzere Verona'ya gelmesiyle başlar. Volber'in lokantada şapkaların karıştığını fark etmesi ise olayları başlatan bir kıvılcımdır. Öte yandan Kuyumcu Dino Peretti'nin kızına çok değerli bir gerdanlığı çeyizlik olarak vermesi Madam Peretti'nin dikkatini çeker. Kaçakçılıkla elde edilen bu mücevheri üvey anne, üvey kızından çalmak istemektedir. Bu da roman karakterleri arasındaki çatışmayı oluşturmaktadır.

Romanda mekân kullanımında ağırlık açık alanlara yer verilmiştir. Olaylar devam ettikçe şehir veya ortam değişmiştir. Seçilen şehir veya kasabalar çoğunlukla Alp dağları, Verona, İtalyan Rivierası, San Remo gibi sayfiyelik yerlerdir. Vakalar da yine ağırlıklı olarak açık mekânda gerçekleşmekte, kapalı mekânlar ise daha ziyade gerilimin arttığı yerler olarak göze çarpmaktadır.

Romanın kahramanları Jan Volber, Karavella, Dino Peretti, Madam Peretti ve Fiorella'dır. Bunların yanı sıra vakaların gelişimine katkı sunmayan Peretti'nin çalışanları, Karavella'nın yardımcılarını da kişilere ekleyebiliriz. Jan Volber havai bir genç, Karavella deneyimli bir dedektif, Dino Peretti saf bir kuyumcu, Madam Peretti gözü kocasının malında olan bir kadın, aynı zamanda bir üvey anne, Fiorella Peretti ise saf temiz bir kızdır. Romanın şahıs kadrosu arasında sosyo-ekonomik bağlamda kayda değer bir fark bulunmamaktadır. Sadece Jan Volber ve Fiorella'nın saf ve temiz duygulara sahip olmaları ve geleceğe dair ideallerinin olmayışı iki karakter arasında bir çeşit denklik ve yakınlık oluşturmaktadır.

Özetlemek gerekirse *Şapkada Bir Sır*, Sherlock Holmes'e benzer şekilde kurgulanmış bir polisiye romandır. Bu romanda Karavella, Sherlock Holmes gibi dikkat çekici çıkarımlarda, isabetli tahminlerde bulunur. İntihar etmek üzere olan bir genci kendisine yardımcı yapar. Böylece onu da hayata bağlamış olur. Daha da önemlisi Karavella, Jan Volber'in yardımıyla hem kaçakçılık hem de hırsızlık olaylarını açığa çıkarır ve Sherlock Holmes hikâyelerinde olduğu gibi romanın sonunda neyi, nasıl yaptığını anlatarak akıl yürütme yöntemlerini okur ile paylaşır.

4.2.3.2. Saadet Çağı

Saadet Çağı, Sigrid Undset'in 1908'de yayımladığı bir roman olup orijinal adı *Den Iykkelige Alder*'dir. *Gençleryolu*'nda bu romanı tercüme eden N. Zeki (Tunaboyle)'dur. *Saadet Çağı*'nın ilk tefrikası *Gençleryolu*'nun 62. sayısında, son sayısı ise 77. Sayısında olmak üzere toplam 15 tefrika halinde yayımlanmıştır. Hacminin uzunluğu ya da kısalığı hakkında inceleme yapmak doğru değildir zira *Gençleryolu*'nun kapanması ile bu romanın çevirisi de yarıda kalmıştır.

Roman, temelde başkahraman olan Uni'nin hayatını merkeze almaktadır. Madam Iversen'in çocuklarıyla beraber gençliklerinin geçtiği Kristanya'ya dönüşü Madam Iversen ve çocuklarında bir mazi mutluluğu oluşturur. Uni, ücretli öğretmenlik yapar. Çocukluk arkadaşları ile kaynaşır. Kristiyan adlı bir genç ile nişanlanır. Daha sonra Uni, arkadaşı Şarlot'un yardımıyla tiyatro sanatını icra etmeye başlar. Uni'nin de bir şeyler yapmak istemesi, Kristiyan'a bağlı olmak istemeyişi Kristiyan'ın hoşuna gitmez ve Uni'nin sanatı üzerinden tartışma çıkmaya başlar. Kristiyan'ın kıskançlığı, Uni'nin kendini gerçekleştirme yolunda engeller teşkil etmektedir.

Romanda Uni üzerinden kadınlara dair tezler bulunmaktadır. Şarlot, aile kavramını reddeden, aile kurma isteği yüzünden kendini gerçekleştiremeyen, geliştiremeyen kadınlarla dalga geçer. Öte yandan Uni ve Kristiyan arasındaki tartışmalar, Uni'nin sanatını geliştirilmesiyle doğru orantılı olarak büyümektedir. Bu noktada anlatıcı, Kristiyan'ın Uni üzerinde tahakküm kurmaya çalıştığını ve onun kendini geliştirmesi yolunda bir engel olduğunu işaret eder. Bir diğer deyişle Undset, Uni üzerinden bir kadın meselesini gündeme getirmektedir.

Saadet Çağı'nda gerilim Madam Iversen'in çocuklarıyla birlikte kendi gençliğinin ve çocuklarının ilk yaşlarının geçtiği Kristanya'ya dönmesiyle başlar. Ailenin nereden Kristanya'ya döndüğüne dair bir bilgi bulunmamakla birlikte özellikle çocuklar Kristanya'ya döndüklerinde burayı bir taşra olarak addederler. Aile Kristanya'ya geldikten sonra Uni'nin hayatında çarpıcı değişiklikler olur. Uni burada nişanlanır, nişan atar, öğretmenliği bırakıp tiyatro sanatına yönelir. Kısacası Uni, daha önce fark etmediği özelliklerini burada keşfetmeye başlar.

Öte yandan romandaki çatışma unsuru Uni ile Kristiyan arasındaki tartışmalardır. Uni'nin tiyatroya yönelmesiyle birlikte Kristiyan önce Uni'yi küçümsemiştir. Onunla dalga geçerek Uni'ye ket vurmaya çalışır. Uni, vazgeçmeyip

tiyatroda daha iyi roller almaya başladıkça bu sefer de onun oynadığı karakterin kıyafetlerini, söylediği müstehcen sözleri hedef alır. Kristiyan, Uni'yi çok sevmekle birlikte Uni'yi kendine bağımlı kılmak istemektedir. Uni ise hayatının Kristiyan'dan ibaret olmaması için kendini geliştirme yoluna gider. Romadaki bir diğer çatışma, ailede iktidarı temsil eden Madam Iversen ile Uni arasında yaşanır. Madam Iversen annedir ve geleneksel tavırları ile davranış modellerini uygulamakta ve çocuklarından da bunu beklemektedir. Ancak Uni, bu davranış ve yaşam biçimine çok uygun değildir. Bu yüzden ikili arasında zaman zaman tartışmalar yaşanmaktadır.

Romanda çok sayıda mekân kullanılmıştır. Ancak genel bir tasnif yapmak gerekirse kapalı mekânlar (Madam Iversen'in evi, tiyatro, gazete, Kristiyan'ın evi) romanda gerilimin ve çatışmanın tırmandığı yerler iken açık mekânlar (sokaklar, parklar, kır) karakterlerin daha sakin davranışlarda bulunduğu, tartışmalardan sonra tarafların birbirini dinlemeye ve anlamaya daha hazır olduklarını gösterdiği yerlerdir. Bir diğer deyişle kapalı mekânlarda yükselen tansiyon, açık mekânlarda düşmektedir.

Romanın kişi kadrosu geniştir. Sadece 15 tefrikası yayımlanmış bir romanda bu kadar fazla kişinin işlenmesi dikkat çekicidir. Burada öne çıkan karakterler, anlatıcının odaklandığı Uni, Uni'nin otoriter nişanlısı Kristiyan, Uni'nin marjinal fikirlerle dolu arkadaşı Şarlot, aile içi iktidarın ve otoritenin temsilcisi Madam Iversen'dir. Bu kişilerin yanı sıra, romanda çok kısıtlı bir şekilde yer alan Uni'nin kardeşleri de vaka içerisinde kısıtlı diyaloglarla görülmekte ve kurguyu etkilememektedir.

Buraya kadar yazdıklarımızı özetleyecek olursak, bu romanda göz önünde tutulması gereken en önemli faktör, *Saadet Çağı* romanının yarım kalmış olmasıdır. Tamamlanmamış bir metnin kurgusal olarak nereye gideceği ve ne mesajlar verebileceğini kestirmek mümkün değildir. Ancak, romanın yayımlanmış kısımlarını göz önüne aldığımız zaman bu romanın bir kadın meselesi çevresinde teşekkül ettiği görülür. Hem aile hem de erkek otoritesi tarafından kişisel gelişimine ket vurulmaya çalışılan Uni, engelleri birer birer aşmaya gayret eder.

4.2.3.3. Kocatepe'nin Beş Atlısı

Kocatepe'nin Beş Atlısı romanı, Balıkesir dergilerinde yayımlanan tek telif romandır. Hüsamettin Işın tarafından yazılmış olup *Kaynak* dergisinde

yayımlanmıştır. Bu roman *Kaynak* dergisinin 63. sayısında çıkmaya başlamış, son tefrikası ise 73. sayısında neşredilmiş olup 9 tefrikadan ibarettir. Oldukça kısa bir roman olan *Kocatepe'nin Beş Atlısı*, daha ziyade uzun bir hikâye formatındadır.

Romanı kısaca özetleyecek olursak roman genel olarak Kızılca köyünde geçmektedir. Romanın başkarakterlerinden Veli, otuz beş yaşında, varlığı yerinde, yardımsever ve köyde sözü geçen ancak çirkin bir gençtir. Gülsüm'e aşiktir. Gülsüm ise Ahmet'e âşık olup babası tarafından Ali ile evlendirilmek istenmektedir. Bir gün Veli şehre doğru giderken köyün çıkışında iki gölge görür. Ali, Gülsüm'ü sıkıştırılmaktadır. Veli olaya müdahil olur ve Ali ile Veli arasında bir kavga çıkar. Ali tabancasını çeker ancak Ali kendi kurşunuyla ölür. Veli şehre gider, Gülsüm köye dönüp olan biteni Veli'yi dahil etmeden anlatır. Veli, Gülsüm'e bir kez daha saygı duyar. Bu olaylardan sonra düşman işgali memlekette yoğunlaşır ve Kuva-yı Milliye güçleri köyü organize etmesi için Veli'yi görevlendirir. Veli, köydeki tüm genç erkekleri silah altına alır. Gülsüm de kadınları toplayarak cepheye mermi taşıma işini başlatır. Son taarruzdan sonra köyün erkekleri köye dönmeye başlar. Ancak aralarında Veli yoktur. Gülsüm, Ahmet'i sıkıştırarak bunun nedenini öğrenmeye çalışır. Ahmet sonunda gerçeği itiraf eder. Komutan tarafından beş atlı seçilir ve onlara düşman cephanesini patlatma görevi verilir. Bu atlıdan ikisi Veli ile Ahmet'tir. Veli o görev esnasında şehit olur, Ahmet'in de kolu kopar. Köye döndükten sonra Ahmet ile Gülsüm evlenirler, çocukları olur. Kuva-yı Milliye güçlerinin önemli isimlerinden Miralay Cevdet Bey köye gelip Veli'nin savaşta şehit olduğunu ve vasiyetinin Gülsüm ile Ahmet'in evlendirilmesi olduğunu belirtir. Ancak iki genç zaten evlenmiş ve çocukları bile olmuştur. Cevdet Bey köyden çıkmadan köylülere madalyalarını takar, Veli'nin madalyasını ise Gülsüm'e verip köyden çıkar.

Romanda özellikle Veli ve Gülsüm karakterleri üzerinden alp tipi işlenir. Veli, yardımsever, yiğit ve görece eğitilmiş biridir. Silah altına alındıktan sonra pek çok önemli görev ifa etmiş ve yüzbaşılığa kadar yükselmiştir. Verilen görevin son derece tehlikeli bir görev olmasına aldırmaz. Büyük bir tevekkül ile görevi kabul eder. Sonunda da görevini yerine getirirken şehit düşer.

Gülsüm ise korku dolu köy kadınlarını çevresine toplayarak cesaretlendirir. Savaşta yardım etmezlerse köyün erkeklerinin de sağ salim dönemeyeceğini belirtir. Büyük bir azim ve kararlıkla cepheye cephane taşırlar. Bu romanda Gülsüm cesaretiyle alp kadın tipi olarak görülür.

Romadaki gerilim Gülsüm çevresinde şekillenen duygusal ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Öncelikle her ne kadar iyi biri olsa da çirkinliğinden dolayı içine kapanık Veli, Gülsüm'e aşiktir. Ancak hem kendi çirkinliğinden duyduğu utanç hem de Gülsüm'ün Ahmet'i sevmesi nedeniyle ona açılmaz. Gülsüm bu sevgiyi hissetmekle beraber Veli'yi kaybetmemek için onu çevresinden uzaklaştırmaz. Öte yandan Gülsüm, Ahmet'i sevmekte ve onunla bir yuva kurmak istemektedir. Ancak Gülsüm'ün babası, nedeni belirsiz bir şekilde Gülsüm'ü Ali ile evlendirmek istemektedir. Bu gerilimin neticesinde Veli, Gülsüm'ü Ali'den korumak için köyün dışında Ali'nin Gülsüm'ü sıkıştırması olayında kayıtsız kalmaz ve duruma müdahale eder. Bu müdahale sonucunda çıkan kavgada Ali kendi kurşunuyla ölür.

Veli'nin Gülsüm'e duyduğu aşka rağmen Ahmet'e karşı bir tepkisi görülmez. Çünkü Veli, durumu kabul etmiştir. Gülsüm'ü çevresinden uzaklaştırmamak için ne Gülsüm'e açılır ne de Ahmet'e olumsuz bir davranışta bulunur.

Romadaki asıl gerilim ve çatışma romanın asıl vakası olan savaştır. Düşmanın memleketi işgali ve işgale karşı yürütülen Millî Mücadele'de Veli'nin köyde ön planda olması Veli'yi parlatır. Daha önce olduğundan da saygıdeğer bir hüviyet kazanır. Gülsüm'ün kendine yar olmayacağını anlayan Veli, zor görevlerde cesurca savaşır. Vatan kurtulur ancak Veli köye geri dönemez.

Romanda geniş bir mekân kullanımı yoktur. Romanın mekânları köy, köy odası, Veli'nin evi ve son tehlikeli görevin icra edildiği kırsal alandır. Romanda kritik olarak adlandırılacak olaylar açık mekânlarda gerçekleşir. Örneğin köyün dışındaki yerde Ali, Gülsüm'ü sıkıştırır. Ya da bombalama görevi cephanenin bulunduğu açık mekânda gerçekleştirilir. Kapalı mekânlar ise karar anları esnasında kullanılmıştır. Miralay Cevdet Bey'in köyün idaresini Veli'ye vermesi, Gülsüm'ün babasının Veli'nin evine gelerek Gülsüm'ü Ali ile evlendirmek için borç para istemesi kapalı mekânlarda gerçekleşmiştir.

Romanın kişi kadrosu çok geniş değildir. Romanın başkarakterleri Veli, Gülsüm, Ahmet, Ali, Miralay Cevdet Bey ve Gülsüm'ün babasıdır. Bunların yanı sıra köylü erkekler ve kadınlar da romanda görülen yan karakterlerdir. Veli, romanın başkarakterleri ve bütün vakanın üzerine kurulduğu erkek alp tipi, Gülsüm zayıf ve çitkırıldım bir halden alp kadın tipine dönüşen ve bütün ilişkiler ağını çevresinde toplayan kadın, Ahmet biraz çekingen ve cesaret konusunda Veli'nin çok gerisinde

olmasına rağmen Gülsüm'ün aşkına sahip olmakla öne çıkan karakter, Ali Gülsüm'ü seven ve onunla evlenmek isteyen karakter, Miralay Cevdet Bey devletin cesur, güçlü ve müşfik yönünün sembolü olan karakter, Gülsüm'ün babası ise ataerkil düzenin bir yansıması olarak Gülsüm'ün kuracağı aileyi tasarlamaya çalışan karakter olarak görülmektedir.

Özetle, *Kocatepe'nin Beş Atlısı* adlı roman, temelinde aşk hikâyeleri barındıran bir Millî Mücadele romanıdır. Vakada, aşk üzerinden yükselen ve çeşitlenen karakter ilişkilerinin yerini savaş alır. Savaş esnasında karakterlerin geçirdiği değişim ve dönüşüm özellikle vurgulanmıştır. Millî Mücadele'nin, milletin azminin ve kararlılığının yanı sıra gösterdiği büyük cesaret ve özveri ile kazanıldığı düşüncesi romanın verdiği en önemli mesajdır.

4.2.4. Tiyatro

Tanzimat'a kadar dramatik edebî tür olan tiyatroyu Karagöz ve Orta Oyunu ile tanıyan Türk seyircisi, Tanzimat'tan sonra modern tiyatroyu tanımaya başlamıştır. Türk seyircisi her ne kadar geleneksel tiyatroya alışkın olsa da modern tiyatronun tamamıyla yerleşmesi için yaklaşık otuz yıllık bir zaman gerekmiştir (Akyüz, 1993: 56). Bu bağlamda modern Türk tiyatrosunu Tanzimat tiyatrosu (1839-1908), II. Meşrutiyet tiyatrosu (1908-1923) ve Cumhuriyet dönemi tiyatrosu olarak üç dönemde ele almak mümkündür (And, 2014, s.67).

Öncelikle yabancıların kurdukları İtalyan ve Fransız tiyatrolarının yanı sıra Hacı Naum, Hasköy, Şark ve Ortaköy tiyatrolarından sonra 1867'de kurulup yarı resmî olarak desteklenmiş Osmanlı Tiyatrosu, dönemin ilk tiyatro topluluklarıdır (Akyüz, 1993, s.56). Bu dönemde Hayrullah Efendi, Şinasi, Namık Kemal'in eserleri bu dönemin önemli tiyatro eserleri olmuştur.

Balıkesir'de ise modern tiyatroya dair faaliyetler XIX. yüzyılın ikinci yarısında görülmeye başlamıştır. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Balıkesir'de kültürel faaliyetler üzerine bir araştırma yapan Mustafa Özsarı'nın da belirttiğine göre bu faaliyetlerin yapılma sıklığı ile söz konusu dönemde Balıkesir'de bir tiyatro grubunun varlığı üzerine bir bilgi bulunmamaktadır (Özsarı, 2007, s.195-196). Yine de Karesi Gazetesi'nin 21 Haziran 1303/3 Temmuz 1886 tarihli 15. sayısında Âgâh Efendi Tiyatrosu'nun Balıkesir'de bir oyun sergileyeceğine dair bir haber vardır. Özsarı'nın

belirttiğine göre II. Abdülhamit döneminde Balıkesir'deki tiyatro faaliyetleri daha ziyade şehir dışından gelen gösteri ve tiyatro gruplarının eliyle yürümüştür ve Balıkesir'de kurulu yerli tiyatro topluluğu yoktur (Özsarı, 2009, s.220).

Ancak bu seyir Sabri Cemil (Yalkut)'un Balıkesir'e 13 Temmuz 1331/26 Temmuz 1915'te Maarif Müdürü olarak atanmasıyla değişmeye başlar. Sabri Cemil, şehrin maarif müdürü olarak bir yandan Balıkesir'deki okulların tiyatro grubu kurmasını teşvik etmiş, öte yandan tiyatro metin yazarlığı yapmak suretiyle bu sanatın Balıkesir'de yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır (Özsarı, 2017, s.491). Bir diğer deyişle I. Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllarda Balıkesir'de yerli tiyatro grupları kurulmasının önü açılmıştır.

Söz konusu dönemde Maarif Müdürü Sabri Cemil ve Karesi Sultanisi - günümüzdeki adıyla Balıkesir Lisesi- Müdürü Vasfi Bey'in teşvikleriyle Balıkesir'de yerli tiyatro grupları kurulmuştur. Bu tiyatro grupları Karesi Sultanisi Tiyatro Topluluğu ve Hacılbeyi Nümune Mektebi Tiyatro Grubu olup bu gruplar dışında başka herhangi bir profesyonel veya amatör bir tiyatro grubu görülmemektedir (Özsarı, 2009, s.232). Söz konusu tiyatro grupları 1919'un sonlarına kadar pek çok temsiller vererek halkın tiyatro özlemini önemli ölçüde giderirken 1919'un sonlarına doğru Karesi'deki okulların tamamı mali sebeplerle tatil edilme tehlikesiyle karşılaşmış bunun sonucunda tiyatro faaliyetlerine de ara verilmiştir (Özsarı, 2009, s.222). İşaret edilen dönemde tiyatro yazarları olarak sadece Maarif Müdürü Sabri Cemil (Yalkut) ve Salih Zeki Bey görünmektedir.

Sabri Cemil Bey'in iki adet tiyatro eseri bilinmektedir. Bunlar *Bomba Tepesi* ve *Kafkasya Yolunda*'dır (Doğan Kamalı, 2018, s.68-70). Buna ilâveten Salih Zeki Bey'in de *Ölmeyen Söz Öldürülemeyen Aşk* adlı piyesi bulunmakta olup bu üç piyesin de Osmanlı'nın içinde bulunduğu savaş dönemini halka çarpıcı biçimde anlatmaları yönünden hayli dikkat çekicidir (Özsarı 2007, s.231). Ayrıca Özsarı'nın tespitlerine göre bu eserlerin estetik kaygılardan ziyade angaje/güdümlü bir piyes olmasıyla birlikte II. Meşrutiyet Türk tiyatrosunun genel hatlarına uygun bir seyir izledikleri söylenebilir (Özsarı 2007, s.231).

Mütareke döneminde okulların tatil edilmesinden sonra tiyatro faaliyetlerine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Cumhuriyet ile birlikte Balıkesir'de tiyatro alanında önemli bir canlanma ve hareketlilik görülmektedir. Mustafa Özsarı,

Atatürk Döneminde Balıkesir’de Tiyatro başlıklı makalesinde, Balıkesir’de irili ufaklı 16 piyes yazıldığını tespit etmiştir (Özsarı, 2014, s.41). Yazar bu makalede *Türk Dili* gazetesi ve Halkevi Neşriyatı’nı incelemiş olup bu dönemde yayımlanan dergilerdeki tiyatro eserlerini hesaba katmamıştır. Ancak şurası bir gerçektir ki Balıkesir’de yazılmış olan dönem tiyatrolarının tamamı güdümlü tiyatro metinleridir ve dolayısıyla bu eserlerin edebî değerleri tartışmalıdır (Özsarı, 2014, s.42).

Bu bilgiler ışığında Balıkesir dergilerinde irili ufaklı 17 tiyatro oyunu yayımlanmıştır. Bu oyunların 1’i çeviri, kalanları ise telif eserlerdir. Ancak telif eserlerin 2’si sadece tanıtım mahiyetinde olup piyes ile ilgili bir fikir verecek kadardır.

Söz konusu piyeslerin 8’i *Gençleryolu*’nda, 6’sı *Kaynak*’ta ve 3’ü *Alkım*’da çıkmıştır. Bu piyesleri konularına göre gündelik hayatı anlatan piyesler, güdümlü piyesler ve Millî Mücadele konulu piyes olmak üzere üç kategoride incelemek mümkündür. İşaret edilen piyeslerin büyük bir kısmı çok kısa, adeta bir anekdotun canlandırılması mahiyetindedir. Çalışmada, işaret edilen kısa piyeslerden ziyade olay, zaman, mekân ve kişi unsurlarının net olarak anlaşılabilirdiği piyesler veya en az iki sayıda yer verilen piyesler tahlil edilecektir.

4.2.4.1. Millî Mücadele Konulu Piyesler

Balıkesir dergilerinde Millî Mücadele’ye dair bir adet piyes çıkmıştır. Bu piyesin adı *Zafer*’dir. Zafer, Suat Canvaner’in yazdığı bir piyestir. İlk tefrikası *Kaynak*’ın 19 Nisan 1941 tarihli 99. sayısında, son tefrikası ise 19 Haziran 1941 tarihli 101. sayısında olmak üzere toplam 3 sayıda yayımlanmış olup 2 perdeden ibarettir.

Piyesin konusunu kısaca özetleyelim: Ahmet Ağa ile Veli Dayı, Ahmet Ağa’nın evinde oturmakta ve Millî Mücadele üzerine konuşmaktadır. Ahmet Ağa, bir subay olan oğlu Kudret’ten 1,5 yıldır haber alamadığından yakınıdır. O sırada Kudret, başı sarılı bir vaziyette pencereden içeri girer. İki ihtiyar, Kudret’i tanıyamayınca ondan korkarlar ve onu tanıdıktan sonra büyük bir mutluluk yaşarlar. Baba oğul ve Veli Dayı hasret giderirler. Kudret, babasına ve Veli Dayı’ya buraya yakın zamanda yapılacak taarruz için düşman ordusunun durumunu ve yerleşimini rapor etmek için gelmiştir. Bulunduğu birlik, evine yakın olunca, bir gece kendi evinde istirahat etmek ister. Tan ağardığı zaman da gideceğini bildirir ve dinlenmek için odasına çekilir.

Kudret odasına çekildikten sonra kapı sert biçimde çalınır. İki ihtiyar korku ile kapıyı açtıklarında kaymakam davetsiz biçimde evin içine dalar. Evden yabancı bir ses geldiğini ve o sesin sahibini kendisine teslim etmelerini söyler. Bu durumu yalanlayan Ahmet Ağa ve Veli Dayı'ya eziyet ve işkence etmeye başlar. İki ihtiyarın çektiği eziyeti sineye çekemeyen Kudret odasından çıkar ve kaymakamı öldürür.

Kudret, Ahmet Ağa ve Veli Dayı, kaymakamın ölüsünü kuyuya atar. Kudret görevinin başına geçmek için gider. Kısa bir süre sonra kapı tekrar çalınır ve bu sefer eve bir Yunan zabiti ile bir asker girer. Kaymakamın bu eve geldiğini sonrasında ise kaymakamdan haber alınmadığını söyleyerek iki ihtiyarı sorguya çeker. Asker, teklifsizce girdikleri evi aramaya başlar ancak kaymakamı bulamaz. Zabıt ile asker evden çıkarken kaymakamın bastonunun evde olduğunu fark eder. Yerlerdeki kan lekelerinden yola çıkarak kaymakamın öldürüldüğünü anlar. İki ihtiyarı derhal karakola kapatır.

Yunan karakolunda Ahmet Ağa ile Veli Dayı'ya sert bir soruşturma yürütülür. Kaymakamın gelmesine sebep olan yabancı sesin sahibini, bu kişinin neden geldiğini öğrenmek için iki ihtiyara işkence üzerine işkence yaparlar. Ancak ikisi de Kudret'ten ve onun geliş maksadından bahsetmezler. İşkencenin sonunda da Veli Dayı karakolda ölür.

Subay, Ahmet Ağa'ya işkence ederken Kudret ve bir asker, Yunan karakolunu basar. Oradaki Yunanlıları teslim alırlar. Kudret, babası Ahmet Ağa'yı işkencecilerin elinden kurtarsa da babası Kudret'in kollarında can verir. Bunun üzerine Kudret, Yunanlıları yargılanmak üzere tutuklayarak karakoldan çıkarır.

Zafer adlı piyes, Millî Mücadele yıllarında düşman kuvvetlerinin, özellikle Yunanlıların ve yurtiçindeki işbirlikçilerinin halka uyguladıkları zulüm ve pervasızlığı anlatır. Gerek kaymakam gerekse Yunan zabitinin buldukları her fırsatta halkın temsilcileri olan Ahmet Ağa ve Veli Dayı'ya işkence etmeleri bunun en büyük göstergesidir. Öte yanda ise Kudret karakteri üzerinden Türk milletinin gücü ve adalete olan bağlılığı anlatılmaktadır. Zira Yunan zabitinin işkence ile babasını ve Veli Dayı'yı öldürmesine rağmen intikam hissini tatmin etmek yerine Kudret, Yunan zabitini ve karakoldaki diğer askerleri yargılanmak üzere Türk karakoluna götürür. Bir diğer deyişle Türk- Yunan askerlerinin davranışlarına dair ciddi bir mukayeseye yer verilmiştir.

Piyesteki gerilim Kudret'in baba evine gelmesiyle başlar. Yabancı bir sesin evde olduğunu fark eden kaymakam, Ahmet Ağa'nın evine gelir. Ahmet Ağa ile Veli Dayı'yı sorguya çekerken gösterdiği kötü davranış sonucunda Kudret tarafından öldürülür. Daha sonra Ahmet Ağa'nın evine giden kaymakamdan haberdar olan ve evden çıkmayan kaymakamın durumunu merak eden Yunan zabitanın eve girmesi, iki ihtiyarı tutuklaması ile olaylar genişler.

Millî Mücadele'nin sürdüğü işgal yıllarında düşman kuvvetlerinin herkesi ve her şeyi potansiyel tehlike olarak görmesi yüzünden Ahmet Ağa ile Veli Dayı derhal tutuklanır ve karakolda işkence edilir. Buradaki temel çatışma ise Türk kuvvetleri ile Yunan kuvvetleri arasında yaşanmaktadır. Türk kuvvetlerinin galibiyeti sonrasında Kudret, babasının bulunduğu karakolu basar. Babasını ve Veli Dayı'yı kurtarmasa da Yunan zabitanı tutuklayarak adaleti sağlar.

Piyesin kişileri Kudret, Ahmet Ağa, Veli Dayı, Kaymakam ve Yunan zabitanıdır. Bunların yanı sıra vakalara etki etmeyen birkaç da Yunan askeri bulunmaktadır. Kudret, vatanın kurtulması yolunda kellesini koltuğa almış cesur, akıllı ve yiğit bir gençtir. Aklını ve ihtiyatlılığını cesaretiyle birleştirmesi ile bir alp tipini temsil etmektedir. Mehmet Kaplan'ın da belirttiği üzere alp tipleri yiğitliği en üstün kıymet sayan, aktif, dışa dönük ve savaşçı kişilerdir (Kaplan, 1991: 101). Kudret de bu tip içerisinde yerini Millî Mücadele'deki rolüyle ve babasıyla Veli Dayı'ya yapılan zulme sessiz kalmayarak göstermiştir.

Ahmet Ağa ile Veli Dayı birbiriyle aynı karakter özelliklerini gösteren kişilerdir. Piyes boyunca her sahnede yan yana bulunurlar. Bu karakterler, piyes boyunca asıl kahraman olan Kudret'e destek olurlar. Kudret'in gelişini kaymakam ve Yunan askerlerinden saklarlar. Canlarının yanmasına rağmen ağızlarından bilgi kaçırmayışları gösterdikleri cesaret ve dayanıklılığın bir sembolüdür.

Kaymakam, Yunan işbirlikçilerini temsil etmektedir. Yunanlıların yanında, halkın karşısında ve Yunanlıların ettikleri zulümden fazlasını eden kişi olarak piyeste görülmektedir. Yunan zabitanı ise son derece pervasız, halka acı ve zarar vermekten çekinmeyen kötü bir karakterdir. Ayrıca canı tehlikeye girdiğinde canını kurtarmak için yalvarmaktan hiç çekinmeyen bir karakterdir.

Piyeste zaman, Millî Mücadele yılları olarak görülmektedir. Türk kuvvetlerinin Yunan kuvvetlerine galip gelmeye başladığını göz önünde tutacak olursak, vaka zamanının 1921-1922 arasında olduğu anlaşılmaktadır.

Piyeste iki mekân bulunmaktadır. Bunların ilki, Ahmet Ağa'nın evidir. Ahmet Ağa'nın evi, vakaların hazırlandığı, şiddetlendiği ve genişlediği yer olarak karşımıza çıkar. Kudret'in buraya gelmesi ile olaylar başlar ve kaymakamın öldürülmesiyle vakalar genişler.

İkinci mekân ise vakaların sonuçlandığı Yunan karakoludur. Kaymakamın öldürüldüğü ithamıyla Ahmet Ağa ve Veli Dayı buraya getirilir. Yunan zabiti iki ihtiyarı çeşitli işkencelerle sorgulasa da elde etmek istediği bilgiye ulaşamaz. Piyesin sonlarında Yunan karakolunun Türk kuvvetleri tarafından teslim alınması ise Millî Mücadele'nin Türk ordusu lehinde sonlanacağına veya sonlandığının bir sembolüdür. Kudret, karakolda babasını ve Veli Dayı'yı öldüren Yunan zabiti öldürmeyerek karakolda adaletin gerçek anlamda işlenmesini sağlar.

Zafer, kısa bir piyes olmasına rağmen içerdiği pek çok sembol sayesinde dikkat çeken bir piyestir. Piyesin başkahramanı olan Kudret, bir isim sembolizasyonu ile Türk'ün gücünü temsil eder. Düşman kuvvetler ve işbirlikçilerinin ne kadar zalim olduğu piyeste özellikle vurgulanır. Söz konusu zulme rağmen Türklerin, Kudret'in şahsında tezahür ederek, adalet gibi faziletlere ne kadar bağlı olduğu piyeste anlatılan önemli noktalardır.

4.2.4.2. Gülümlü Piyesler

İncelenen dergilerde yayımlanan en dikkat çekici piyesler, belirli bir teze ve dolayısıyla mesaja sahip piyeslerdir. Özellikle Atatürk döneminde çıkan piyeslerde Türkiye Cumhuriyeti'nin değerleri ön plana çıkarılmıştır. Ön plana çıkarılan değerler farklı alanlarla alakalıdır. Piyeslerde bir eşkıyanın şeyh kılığına girerek dini istismar etmeye çalışmasının engellenmesi, idealist bir komiserin katil olan oğlunu yakalaması, eski usul okullara ve hocalara eleştiri, dünyada giderek tırmanan kimyasal silah gerginliğinin yansımaları, Osmanlı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi ve toplumsal bağlamda karşılaştırılması, dünyanın karşılaştığı en büyük ekonomik krizlerden biri olan Büyük Buhran karşısında halkın alması gereken iktisadî tavır, köylere eğitim

götürme konusundaki kararlılık, Türkiye Cumhuriyeti'nin öncelediği önemli mefhumlar olarak görülmektedir. Bu bilgiden hareketle, söz konusu piyeslerin belirgin bir şekilde ülkeye dayandığını söylemek mümkündür.

Gençleryolu'nda 3, *Kaynak*'ta 3 ve *Alkım*'da 1 olmak üzere toplam 7 tezli piyese yer verilmiştir. Bu piyesler harf sırasıyla Ahmet Vefa Aray, Avni Güler, Cihat Genculu, M. Feyzi, Mükerrerem Kâmil (Su) ve Ziya'ya aittir.

4.2.4.2.1. Yıkılan Ocak

Yıkılan Ocak, M. Feyzi tarafından yazılmış bir piyestir. İlk tefrikası *Gençleryolu*'nun 15 Ocak 1930 tarihli 22. sayısında, son tefrikası 15 Şubat 1930 yılında olmak üzere 3 sayıda neşredilmiştir. Ayrıca bu piyes *Türk Dili* gazetesinin 17 Ocak 1930 ve 2 Şubat 1930 tarihleri arasındaki 13 sayısında herhangi bir değişiklik bulunmaksızın yayımlanmıştır. 2 perdelik bir piyes olan *Yıkılan Ocak*, birinci perdesi on iki, ikinci perdesi on altı meclisten oluşmaktadır.

Piyenin konusu kısaca şöyledir: Erhan ve Perihan'ın dört çocuğu vardır. Erhan işinde dikkatli ve hassas bir memurdur. Tasarruf etmeye ve yerli mal kullanmaya gayret eden, çocukları da bu uğurda teşvik eden bir babadır. Aile fertleri birbirine sınıksız bir şekilde bağlıdır. Ancak evin kızı İnci, dayısı Oğuz'dan yüz bularak ithal mallara ilgi göstermeye başlar. Bu yüzden de baba kız arasında gerginlikler başlar.

Erhan ile İnci yerli malı kullanmak üzere tartışmaya başlarlar. O sırada eve, İnci'nin manifaturacı dayısı Oğuz gelir ve tartışmaya hakem olur. Oğuz, Erhan'ın fikirlerini sert bir şekilde eleştirir. Oğuz'a göre yerli malı tüketiciler tarafından kaba bulunduğu için rağbet görmemekte, bu yüzden kendi sattığı ithal mallar satılmaktadır. Öte yandan Erhan da esnafların yerli iktisat mantığıyla hareket ederek ithal mal satılmamasını savunmaktadır.

Oğuz, Erhan'ı ithal mal kullanmaya ikna eder. Evde herkes ithal malların büyümesine kapılır ve geçici bir mutluluk yaşanır. Ancak bu lüksün sağlanması için Erhan borçlanmış, borçlanırken de türlü felaketler yaşanmıştır. Erhan namuslu bir memurken, rüşvetçi ve hırsız bir memura dönüşmüş, hakkında soruşturma açıldıktan

sonra işten atılmıştır. Erhan'ın işten atılmasıyla Perihan elini taşın altına koyarak evlere çamaşır yıkamaya gitmeye başlar. Bu durum da Erhan'ı bir kat daha utandırır.

Ailenin dağılma noktasına gelmesi üzerine İstanbul'da üniversite okuyan Turgut da babasının yanına gelir. Utançtan ve üzüntüden perişan vaziyette olan babasını teskin eder ve ailesine bakma sözü verir. Turgut evden çıkınca da eve Oğuz gelir. Oğuz gümrük tarifesinin artacağını düşünerek bütün parasını mallara yatırmış ancak alan olmayınca da iflas etme noktasına gelir. Bu noktada Oğuz, Erhan'ı İnci'ye karşı ikna ettiğine çok pişman olur.

Öte yandan İnci erkeklerle dolaşmakta, cebinde nereden geldiği belli olmayan paralar bulunmaktadır. Turgut bu durumu fark eder. İnci'ye olan biteni sorar. İnci, ailenin durumuna tamamen kayıtsız kalıp, kendi gençliğini ve rahatlığını önde tutar. Kendisinin para karşılığı erkeklerle birlikte olduğunu ifade edince Turgut bu duruma dayanamaz ve İnci'yi tabanca ile öldürür. Silah sesini duyan Erhan ortama çıkagelir ve çocuklarının birbirlerini öldürdüğünü görünce kahrolur. Turgut durumu kendince açıklarken Erhan'ın diğer evlatları Kaya ile Tuğrul da eve gelir. Gazetede yazıyı gösterirler. Okuldaki tüm öğrenciler Kaya ile Tuğrul'a gazeteyi göstermiş ve babalarının bir hırsız olduğunu söylemişlerdir. Erhan bunları da duyduktan sonra daha fazla dayanamaz ve Turgut'un eve getirdiği, İnci'yi öldüren tabanca ile intihar eder. Eve gelen Perihan, kızı İnci ile eşi Erhan'ı yerde ölü vaziyette görünce akıl sağlığını kaybeder. Silah seslerinden dolayı eve polisler gelir. Turgut suçunu itiraf eder. Çocukları da Himaye-i Etfal cemiyeti hemşireleri alıp götürür.

Yıkılan Ocak, yerli malının kullanılması ve özendirilmesi tezi üzerinde yükselmiş bir piyestir. Bilindiği gibi, yeni ve genç bir ülke olan Türkiye'de siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar aşılmaya çalışıldığı bir dönemde 1929 Büyük Buhranı küresel bir kriz halinde patlak vermiştir (Tokgöz, 2008, s.323). ABD'de başlayan bu kriz, küresel düzleme çok hızlı biçimde sıçrayarak devletlerin paralarının değerini düşürmek zorunda bırakmıştır. Ezgi Aydoğmuş'a göre Türkiye de Türk lirasının değerine yönelik bir kanun çıkararak parasını korumaya çalışmış gerek ithalat gerekse ihracatta korumacı bir politika uygulanmaya başlamıştır (Aydoğmuş, 2017, s.48). Aynı bakış açısıyla ithalata dayalı tüketim mallarının ülke içinde üretilmesi gerektiği düşüncesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca Türk lirasının değerini korumak üzere Merkez Bankası'nın kurulması da ekonomik buhran karşısında alınan önemli tedbirlerden biridir.

Türkiye'nin başlıca üretim kalemi olan tarım ürünlerinin yanı sıra giyim sektörünün ilerletilmesi ve yaygınlaştırılması önemli atılım hamlelerinden biridir. Söylediğimiz gibi, *Yıkılan Ocak*, dünyanın ve ülkenin ekonomik durumunun ve kaygılarının yansıdığı bir piyestir. Özellikle giyim sektöründe halkın ithal mallara rağbet etmeye devam etmesinin ve milli servet olarak görülen ülke parasının dış ticaretle erimesi mikro düzeyde aile üzerinden işlenmiştir.

Piyenin başlıca gerilim noktası ithal mala olan rağbettir. İthal mal satan manifaturacı Oğuz, ithal mal seven ve yerli malı kaba bulan İnci, Oğuz ve İnci'nin yanında gönlü ithal maldan yana olup eşi Erhan'ın yerli malı yanlısı tutumundan dolayı ses çıkarmayan Perihan piyesin bir cephesini oluşturmaktadır.

Diğer cephede ise namuslu, hassas, mutlu bir aile ortamı oluşturmak için devletçi politikayı sıkı sıkıya takip eden bir memur olan Erhan vardır. Erhan'ın yanında ise babalarına olan sevgilerinden dolayı Turgut, Tuğrul ve Kaya gelmektedir. Tuğrul ve Kaya çok küçük çocuklar olduğu için bu çatışmada bir önem teşkil etmezler.

İnci'nin ithal mal sevdası, dayısı Oğuz'un bu sevdayı körüklemesi ile had safhaya ulaşır. Bu iki karakterin anne Perihan'ı yanlarına alarak Erhan'ı bir tartışma sonucu ithal mal kullanmaya ikna etmeleri ailenin dağılması yolunda sonun başlangıcı olur.

İthal malların pahalı oluşu Erhan için büyük bir ekonomik yük haline gelir. Bu yükü namusuyla çalışarak kaldıramayacağını fark eden Erhan, borçlarından dolayı utanacak hâle gelir ve rüşvet ile yolsuzluk gibi suçlara bulaşır. Bunun neticesinde Erhan hem borçlu olmaktan hem de yaptığı kötülüklerden dolayı kendinden utanır. Ancak utancına rağmen bu durumun önüne geçmeye çalışmaz. Sonunda hakkında soruşturma açılır ve memuriyetten atılır. Bir de üstüne gazeteye haber olur. İşten atılmasının sonrasında ise ailenin her ferdinin başına ayrı ayrı facialar gelmeye başlar.

Piyenin kişileri ebeveynler Erhan ve Perihan, Perihan'ın kardeşi Oğuz, çocuklar Turgut, İnci, Tuğrul ve Kaya'dır. Ayrıca kurguya etkisi olmayan polis ve Himaye-i Etfal üyeleri de piyeste görülmektedir. Kişiler ithal mal taraftarları ve yerli mal taraftarları olarak bölünmüştür. İthal malı destekleyen Oğuz, İnci ve Perihan başını Erhan'ın çektiği yerli mal tüketmekten yana olan kişileri etkilemiş ve piyesin trajediye dönüşmesine neden olmuşlardır.

Yıkılan Ocak, yayımlandığı dönemi güncel olarak anlatan bir piyestir. 1929 Büyük Buhranı'nın etkileri ve halkın ithal mal-yerli mal arasında gidip gelişini anlatması bize vaka zamanının piyesin yayımlanma zamanına denk düştüğünü göstermektedir. Ayrıca piyeste yer alan mekânlar Erhan'ın evi ile sınırlıdır. Piyesteki bütün olaylar Erhan'ın evinde cereyan etmektedir. Ancak Erhan'ın çalıştığı devlet dairesi, Oğuz'un manifaturacı dükkânı, İnci'nin gezdiği yerler de piyeste adı geçen diğer mekânlardır.

Kısacası *Yıkılan Ocak*, yerli malı kullandırmayı özendirmek üzere yazılmış didaktik bir piyestir. Yerli malı kullanırken kendi halinde mutlu mesut bir halde yaşayan çekirdek bir ailenin ithal mala bulaştıktan sonra nasıl borç batağına saplandığı trajik bir şekilde anlatılmaktadır. Ayrıca bu piyeste düşen ve çöken sadece Erhan da olmamıştır. İthal mal satan, buna teşvik eden Oğuz da yüklü miktarda ithal mal alarak, mallarının elinde kalmasıyla iflas etmiş ve sonunda Erhan'ı ithal mal kullanmaya ikna ettiği için pişman olmuştur. Bir diğer deyişle, ithal mal kendisine dokunan ve bulaşan herkesin trajedisine neden olmuştur. Piyeste verilen bu tez, halka ciddi ekonomik mesajlar vermektedir.

4.2.4.2.2. Köye Doğru

Köye Doğru, Mükerrerrem Kamil Su tarafından yazılmış bir piyestir. İlk tefrikası *Gençleryolu*'nun 15 Mayıs 1932 tarihli 72. sayısında, son tefrikası ise 15 Haziran 1932 tarihli 74. sayısında olmak üzere 3 sayıda yayımlanmıştır. Dergide de belirtildiği üzere 4 perdelik bir temsilidir.

Piyesi kısaca özetleyelim: Anne ile Nazan, dünyadaki savaşlardan konuşmaktadır. Dünya siyasetindeki huzursuzluklardan ve kaygılardan bahsederken laf Kürtlerden ve isyandan açılır. Anne, büyük kızı Jülide ve Jülide'nin eşinin doğuda görev yapmasından dolayı endişelidir. Nazan ise sürekli ablasının ve eniştesinin güvende olduğunu telkin ederek annesini sakinleştirmeye çalışır. Birinci perdenin sonunda Jülide, eve yolladığı bir mektupla Kürt eşkıyalarının eşini öldürdüğünü haber verir.

İkinci perdede Nazan, köy öğretmenliği yapacağını annesine haber verir. Nazan idealist bir genç olarak memlekete hizmet etmek ister ve bunun için

yapabileceği en iyi şeyin halkı eğitmek olduğunu düşünmektedir. Bu yüzden annesinin kaygı dolu itirazlarına karşı çıkar.

Nazan, yeni okuluna gitmek için sabırsızlanmakta, görev aşkıyla tutuşmaktadır. Ablasına bu heyecanını anlatır. Eşini kaybetmiş olan ablası üzgün olmakla birlikte Nazan'ın heyecanını çok iyi anlar ve onun için mutlu olur. Jülide, annesi gibi Nazan'a itirazlarda bulunmak yerine Nazan'ı destekleyici ifadelerle Nazan'ı yüreklendirir.

Nazan görev yapacağı şehre gider. Müfettiş, Nazan'ı görev yapacağı köy okuluna getirdiğinde Nazan kısa süreli bir hayal kırıklığına uğrar. Çünkü hem okul, hem de sınıf perişan bir haldedir. Ancak Nazan'ın içindeki heyecana zarar gelmez. Okula geçtiğinde çocuklar gelir, çocuklarla konuşur. Doğru dürüst eğitim almamış olduklarını fark eder. Çocuklar gidince bu sefer çocukların anneleri yeni öğretmeni karşılamaya ve selamlamaya giderler. Biraz konuşup sohbet ettikten sonra çıkarlar ve Nazan da mektep odasına yerleşir. Köylü kadınları yolladıktan ve mektep odasına yerleştikten sonra Nazan hademeyi çağırarak hademeyle birlikte okulu yerleştirmeye ve onarabileceği şeyleri onarmaya başlarlar.

Aradan üç sene geçer. Okul yerli yerine gelmiş, okulun düzeni yerine oturmuştur. Üç sene önceki öğrencilere bir kez daha bakan Nazan, öğrencilerin gözler görülür biçimde güzelleştiğini ve bilgili bir hâl aldıklarını görerek mutlu olur. Ancak Nazan'ın annesi ağır hastadır. O yüzden annesinin yanına dönmek üzeredir. Köylü kadınlar Nazan'a gitmemesi için ısrar ederler. Nazan da orada çalışmaktan dolayı çok mutlu olmasına rağmen annesinden dolayı ayrılmak zorundadır.

Piyenin işlediği iki temel nokta vardır. Bunların ilki, piyesin dayandığı tarihi zemin olan Şeyh Sait İsyanı'dır. İsyanın çıkmasıyla bölgede çıkan asayiş sorunu ve bu sorunun eşkıyalarla devam etmesi, bölgenin tam anlamıyla güvenli olmadığına işaret etmektedir. Ayrıca Jülide'nin eşinin bir sağlık görevlisi olması, eşkıyaların sağlık personelini öldürecek kadar gözü kara ve medeniyet dışı olduklarını göstermektedir.

Piyenin dayandığı ikinci ve en önemli nokta, Nazan karakteri vasıtasıyla anlatılan idealizmdir. Genç Türkiye ile birlikte Anadolu'ya ve köylere yönelen siyasi anlayış, eğitimi memleketin her köşesine taşıma hedefindedir. Halk için yapılan bu eğitim hamlesi, büyük bir idealizmin simgesidir ve bu simge başta Reşat Nuri'nin

Çalığışu romanıyla başarılı bir biçimde anlatılır. *Köye Doğru* piyesi de bu yönüyle *Çalığışu* romanının izlekleriyle paralellik göstermektedir.

Piyesteki vakayı hazırlayan gerilim, Nazan'ın eğitim yolunda gösterdiği idealizmdir. Nazan, Reşat Nuri'nin *Çalığışu* romanındaki Feride gibi Anadolu'da bir eğitim neferi olmaya kararlıdır. Bu yolda ablası Jülide'nin eşinin öldürülmesi de Nazan'ı caydırmaz.

Piyesin kişileri esas olarak Nazan, Nazan'ın annesi, Jülide'den oluşmaktadır. Ayrıca bunların yanında vakalara çok da tesir etmeyen köylü kadınlar, müfettiş, Jülide'nin kocası, eşkıyalar gibi kişiler de bulunmaktadır. Piyesteki vakalar Nazan'ın çevresinde dönmektedir. Nazan'ın annesi tipik bir anne şefkati ve çocuğunun iyi olması yolunda kaygılıdır. Jülide ise eşinin öldürülmesinden dolayı içi yansa da Cumhuriyet değerlerini içine sindirmiş ve bu yüzden Nazan'ın Anadolu'ya gitme konusunda kararını destekleyen bir abladır.

Piyeste sadece kapalı mekânlar kullanılmıştır. Bunların ilki Nazan'ın yaşadığı evdir. Annesi ile Nazan bu evde konuşur, Jülide'nin verdiği kara haberi burada alırlar. Bu ev, Nazan için bir anlamda karar verme mekânı halini alır. Piyesin ikinci mekânı ise okuldur. Okulu çok kötü bir halde devralan Nazan, elinden geleni yaparak burada hayallerini gerçekleştirir. Bir diğer deyişle Nazan'ın kendi evi karar alma yeri iken okulun alınan kararların uygulandığı yer olduğunu söyleyebiliriz.

Piyesin zaman kavramına dair net bir çıkarım yapmak zordur. Ancak vaka zamanı üzerinden hareket edecek olursak, Nazan ve annesinin Kürt isyanı olarak Şeyh Sait isyanını işaret etmiştir. Hem bölgedeki güvenlik sorunları hem de isyanın tarihi olan 1925 yılı veya sonrasını işaret etmektedir. Ayrıca Nazan okula geldikten sonraki oluşturduğu düzenin oturması için 3 yılın geçtiği de piyeste vurgulanmaktadır.

Özetle, *Köye Doğru* adlı piyes çok hacimli olmayan ve karakterlerin derinlemesine işlenmediği bir piyestir. Ancak, özellikle Nazan ve kısmen de Jülide karakterleri üzerinden işlenen idealist düşünce piyeste önemli yer tutmaktadır. Söz konusu piyeste izleyicilere, üzerinde çalışılan her şeyin düzeleceği, bu yolda çaba sarf etmek gerektiği vurgulanmak kaydıyla idealizmin önemi mesajı verilmiştir.

4.2.4.2.3. Bir Kaçak Yakalandı

Bir Kaçak Yakalandı, Ahmet Vefa Aray'ın yazdığı bir piyestir. İlk tefrikası *Kaynak*'ın 19 Eylül 1940 tarihli 92. sayısında, son tefrikası ise 19 Şubat 1941 tarihli 97. sayısında olmak üzere 4 sayıda tefrika edilmiştir. Piyes tek perde ve yedi meclisten oluşmaktadır. *Bir Kaçak Yakalandı*, manzum olarak kaleme alınmıştır. Hecenin 7, 10 ve 14'lü kalıplarıyla esnek bir üslup yakalanmıştır.

Piyesin konusunu kısaca özetleyelim: Garipler köyü muhtarının misafir odasında Hoca Abdülkerim Efendi, Ali Ağa, Uşak Memiş ve çocuk vardır. Odada kişiler arasında tatlı bir sohbet devam ederken kapı çalınır. Memiş, zaptiye ve çocuğu odaya alır. Zaptiye muhtara Paşa'dan bir kâğıt getirmiştir. Odada okumayı bilen olmadığı için odadakiler okuması için kâğıdı Abdülkerim Efendi'ye verirler. Ancak hoca okumak istemez ve bahaneler üretmeye başlar. Ardından da tuvaleti geldiğini söyleyerek tuvalete gider. Zaptiye kâğıdın çok gizli olduğunu, okunacağı zaman odada konuşulanların odada kalması gerektiğini söyler. Muhtar Ali Ağa içeridekilere güvendiğini söyler. Akıllarına tuvalete giden hoca gelir. Odadaki çocuk da okumayı bilmektedir. Kâğıdı çocuğa verirler ve çocuk kâğıdı okumaya başlar. Bu kâğıtta bir eşkıyanın hoca kıyafetinde köyleri dolaştığı ve her gelene inanmamaları yazmaktadır. O sırada kapı vurulur. Bekçi içeri girer. Bir at hırsız yakaladığını söyler. Hırsız, zaptiyenin atını çalmaya çalışırken bekçiye yakalanmıştır. Bekçi hırsız tutup odaya getirir. Yakalanan hırsızın Hoca Abdülkerim Efendi olduğu ortaya çıkar. Kâğıtta yazan eşkıyanın Hoca Abdülkerim Efendi olduğu anlaşılır.

Piyesin değindiği en önemli konu, kıyafetin her zaman içerikle uyuşmamasıdır. Millî Mücadele döneminde erkek nüfusunun çoğunluğunun silah altında bulunması ve düşmanla mücadele; öte yandan üretimin azalmasından dolayı artan yoksulluk memlekette eşkıyaların sayısının artmasına neden olmuştur. Eşkıyaların da özellikle yerleşim yerleri içine girenleri kendilerini kamufle etme yoluna gitmiştir. Bu durum, söz konusu piyeste Hoca Abdülkerim Efendi karakteriyle yansımıştır. Öte yandan okuma yazma bilen çocuğun kâğıdı okuması ile paşanın uyarısı anlaşılmalı böylece eşkıyanın maskesi eğitilmiş çocuk sayesinde düşürülmüştür. Bu da piyeste yer alan dikkat çekici bir noktadır.

Piyeste gerilim ve vakayı oluşturan temel unsur Hoca'nın Garipler Köyü'ne gelmesi ile başlamaktadır. Köy odasında muhtar ile sohbet ederlerken zaptiyenin odaya gelişi ile vaka esas halini alır.

Piyestin kişileri Muhtar Ali Ağa, Hoca Abdülkerim Efendi, Zaptiye, Çocuk, Uşak Memiş ve Bekçi'dir. Muhtar Ali Ağa, hoşsohbet ve misafirperver bir muhtar olarak köye misafir gelen Hoca Abdülkerim Efendi'yi özenle ağırlamaktadır. Hoca Abdülkerim Efendi, bir hırsız ve bir eşkıya olup bu durumu saklamak için Hoca kisvesi altında saklanmaktadır. Zaptiye, memlekette asayişi sağlayan, asayişin devamı için gerekli uyarıları ileten kişi olarak dikkat çekmektedir. Çocuk, aldığı eğitim sayesinde eşkıyanın maskesini düşüren kişidir. Uşak Memiş'in kurguya çok dahili olmasa da mekânda ihtiyaçları temin eden kişi olarak göze çarpar. Bekçi ise eşkıyayı yakalayıp devlet eline teslim eden cevval kişi olarak tasvir edilmiştir.

Piyeste zaman her bir tefrikada vurgulandığı üzere Millî Mücadele yıllarıdır. Bu durumda zamanın 1918-1922 arası bir dönemde olduğu ortaya çıkmaktadır. Mekân ise geniş anlamda Orta Anadolu'da Garipler Köyü, dar ve somut anlamda ise köydeki misafir odası olarak görülmektedir. Zaman ve mekân piyeste üzerinde çok da işlenmemiş bir durumdadır.

Kısacası, bu piyes birkaç noktayı özellikle vurgulamaktadır. Bunların ilki ve en önemlisi, hoca kıyafetini giyen her kişinin hoca olamayacağını belirtmesidir. Halkın din adamlarına duyduğu saygıyı sömürmek isteyen eşkıyanın kendini hoca olarak tanıtmaya ve köyün misafirperverliğinden istifade etmeye çalışması oldukça dikkat çekicidir.

Ayrıca piyesin alt metninde ise eğitimin önemine yer verilmiştir. Okuma bilen çocuk zaptiyenin getirdiği kâğıdı okuyarak olayların açığa çıkmasını sağlamıştır. Bu duruma daha geniş bir biçimde bakacak olursak genç nesillerin eğitim sayesinde pek çok düzenbazlığa son vereceğine dair beklenti ve ümide piyeste yer verildiğini söylemek mümkündür.

4.2.4.2.4. Vazife-Polis

Vazife- Polis, Avni Güler tarafından yazılmış bir piyestir. İlk tefrikası *Kaynak*'ın 19 Ocak 1941 tarihli 96. sayısında, son tefrikası 19 Şubat 1941 tarihli 97. sayısında olmak üzere iki sayıda yayımlanmıştır. *Vazife- Polis*, iki perdeden oluşan bir oyundur.

Piyesin konusunu özetleyelim: Komiser İhsan, vatanına ve milletine sıkı sıkıya bağlı bir komiserdir. Hatta bu bağlılık zaman zaman ailesini ihmal etmesine bile neden olmaktadır. Oğlunu kısıtlı imkanlarla ve devletin bursuyla Avrupa'ya göndermiş, oğlu Nejat Avrupa'da mühendis olup yurda dönmüştür. Ancak yaklaşık bir yıldır herhangi bir işte çalışmamakta, arkadaşlarıyla zaman geçirerek vaktini harcamaktadır.

Nejat, bir gün babasının yanına gelir. Baba, Nejat'ı görünce sevinir ancak çalışmamasından duyduğu üzüntüyü anlatır. Nejat ile aralarında sert bir tartışma yaşanır. Komiser İhsan, oğlundan memlekete faydalı işler yapmasını beklemektedir. Bu beklentisini zaman zaman suçlayıcı bir biçimde dile getirir. Nejat ise konuşma boyunca kendisini babasına karşı savunmak zorunda kalır. Ancak düşüncelerinde de hiçbir değişikliğe gitmez. Konuşmasının sonunda da akşam arkadaşlarıyla dışarı çıkacağını belirterek babasının yanından ayrılır.

Oğlunun yanından ayrılmasından sonra Komiser İhsan'ın odasına karakolda göreve başlayacak iki polis daha gelir. İhsan bu polislere Nejat'a davranmadığı kadar babacan bir tavırla yaklaşır. Polisliğin millet için ne kadar önemli bir meslek olduğunu uzun uzun anlatır, kendilerinin de millete faydalı birer memur olmasını beklediğini söyler.

Gece vakti karakola bir cinayet ihbarı gelir. Komiser İhsan ve göreve başlayan iki memur olay yerine intikal ederler. İhsan olay yerine geldiğinde büyük bir şok yaşar. Çünkü olay yerinde oğlunun kol düğmelerini bulur. Polislere oğlu Mühendis Nejat'ı tutup karakola getirmelerini emreder. Savcı da karakola gelmiştir. Bu kadar kısa sürede katili nasıl yakaladığını komisere sorar. Komiser de olay yerinde bulduğu kol düğmelerini savcıya göstererek bunların oğluna ait olduğunu söyler. Savcı da komiser babanın yasalara gösterdiği bağlılığa şaşırır.

Bu konuşma esnasında Komiser İhsan'ın üzüntüsü giderek artar. Çünkü evlat sevgisi ile görev ahlakı ve kanuna bağlılığı komiserde bir iç çatışmasına neden olur. Bu iç çatışma süresince komiserin oğluna olan öfkesi artar. Onun memlekete faydalı

bir mühendis olmasını bekleyen baba, oğlunun katil oluşundan dolayı büyük bir mahcubiyet duyar.

Vazife- Polis adlı piyeste üzerinde en fazla durulan konu, yasalara bağlılık ve topluma faydalı olma fikirleridir. Bu iki fikir, Komiser İhsan'da aileye duyulan sevgi ve bağlılığın dahi önüne geçmiştir. Bunun en bariz örneği olarak göreve yeni başlayan polislere gösterdiği babacan tavır ile kendi oğluna gösterdiği sert tavır olarak verilebilir.

Piyesteki başlıca gerilim Mühendis Nejat'ın babasının karakoluna geldiğinde babasıyla yaptığı konuşmadır. Babanın sert konuşmaları karşısında kendini aynı sertlikte savunması, genç mühendisin kendini dinlendirmek üzere topluma fayda sağlamaktan kaçınması, topluma hizmet aşkı taşıyan babanın bütün öfkesini kendi üzerine çekmesine neden olmuştur.

Buna ilâve olarak oğlunun katil olduğunu anlayan babanın kendi içinde bir çatışma yaşandığı görülür. Çünkü babalık statüsü ile mesleki statü komiserin bünyesinde bir çelişkiye neden olmuştur. Ancak Komiser İhsan bu çatışma- çelişme durumunu hiç tereddüte düşmeden yasalara duyduğu saygı yönünde sonuca ulaştırır.

Piyesin başlıca kişisi Komiser İhsan'dır. Komiser, millete hizmet etme idealini sert ve katı biçimde benimsemiştir. Bu yüzden kendi oğluna karşı suçlayıcı ve sert bir tavır almaktan çekinmemektedir. Öte yandan millete hizmet edecek olan genç polislere gösterdiği babacanlık bu idealist anlayışın birer yansımasıdır. Piyesin diğer kişilerinden olan Mühendis Nejat, Avrupa'da eğitim görmüş bir gençtir. İşe başlamadan önce biraz istirahat etmek istemekte bunun sonucu olarak hemen her akşam arkadaşlarıyla dışarı çıkmakta ve ailesini ihmal etmektedir. Vatana, millete hizmet etmek gibi bir düşüncesi yoktur. Mühendis Nejat, piyeste derinlemesine işlenen bir karakter olmamakla birlikte alafranga bir tip olduğu izlenimi vermektedir. Müddeiumumi, Komiser İhsan'ın yasalara bağlılığını tasdik eden ve yasaları uygulamakta gösterdiği kararlılığı şaşkınlıkla izleyen ve komiserin tavırlarını onaylayan kişi olarak piyeste yer almaktadır. Bu karakterlerin dışında göreve yeni başlayan iki polis ise iyi bir polis okulundan çıkmış, amirlerine bağlı, sessiz ve sakin bir şekilde işini yapan iki karakter olarak karşımıza çıkmaktadır.

Piyeste iki adet mekân bulunmaktadır. Bunların ilki ve en önemlisi karakoldur. Karakol, Komiser İhsan'ın idealizmini kanıtlayan ve somutlaştıran mekândır.

Karakolda komiser, oğlunu azarlar ve yeni polisleri mesleğe başlayacak olmaları açısından takdir eder. Ayrıca müddeiumumi ile oğlu hakkında yaptığı konuşma da karakolda geçmektedir.

Piyenin ikinci mekânı, cinayetin işlendiği olay mahallidir. Olay mahallinin piyes kurgusu açısından nemi, Mühendis Nejat'ın katil olduğunun anlaşıldığı yer olması açısından önemlidir. Burada kayda değer başka bir olay olmaz. Sadece komiser, yanındaki polislere oğlunun yakalama talimatını burada verir.

Piyeste zaman kavramına dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Vakaların olay zamanı 1 gün içerisine toplanmıştır. Bugünün içinde Nejat babasını karakolda ziyarete gelir. Gece vakti de komiser, oğlunun katil olduğunu anlar. Bunun dışında zaman açısından okuyucuya herhangi bir yönlendirme ve bilgi bulunmamaktadır.

Piyeste, yukarıda belirttiğimiz gibi aslolan durum Komiser İhsan'ın toplum hayatına duyduğu saygı ve bağlılıktır. Bu bağlılık, komiserin insanları değerlendirirken toplumsal faydayı esas almasına neden olmaktadır. Oğlu topluma faydalı olmayan bir babanın, oğluna karşı gösterdiği tepkiler ancak bu şekilde anlaşılabilir.

4.2.4.2.5. Eski Mektep

Komedi türündeki bu piyes, imzasız olarak *Kaynak* dergisinde yayımlanmış bir piyestir. İlk tefrikası 27 Eylül 1942 tarihli 116. sayıda ve son tefrikası 19 Aralık 1942 tarihli 119. sayısında olmak üzere 2 tefrikadan oluşmaktadır. Tek perdelik bir komedi mahiyetindedir.

Piyes, eski mekteplerde yaşananları biraz da karikatrleştirerek eleştirme amacı taşımaktadır. Piyesi kısaca özetleyelim: Eski bir mektepte hoca, eğitim faaliyetlerini takip etmekteyken mektebe bir yaşlı gelir. şiddetli bir baş ve diş ağrısı çekmektedir. Hoca, ihtiyarın nazardan mustarip olduğunu söyler. Bir nazar duası ve muska ile yollar. Hoca, sınıfın idaresini kalfaya bırakarak sınıfın eğitimini izlemeye devam eder.

Kalfa dersi verirken, çocukların bazılarının harfleri doğru okuyamadıkları anlaşılır. Harfleri yanlış okuyanlar falakaya çekilir. Ancak falaka cezasında bir

adaletsizlik vardır. Muhtarın çocuğu en ince sopayla, sığırtmacın çocuğu ise en kalın sopayla dövülür.

Bu dayak işlemi bittikten sonra mektebe bir kadın gelir. Çocuğunu okula verir. Bir de hocaya tavuk hediye eder. Hoca da hediyeyi kabul ettikten sonra ilerleyen günler için kadından kuzu ister. Bu konuşmalardan sonra eğitime devam edilir.

Eğitim devam ederken mektebe iki adam gelir. Adamlardan biri, fitreyi eşya olarak verip vermemenin uygun olup olmadığını sorar. Hoca kitap karıştırır gibi yapar, bilmediği halde uygun olduğunu söyler. Adam da fitresini hocaya verir. Diğer adam da yolda bir miktar para bulduğunu söyler. Hoca yine kitaba bakar gibi yapıp parayı da alır. Başka bir çocuğun babası da koyun ve tereyağı getirmiştir. Onları da aldıktan sonra anne babaları bir şey getirmeyen çocuklardan da bir şeyler getirmelerini ister. Getirmezlerse Allah'ın gazabını üzerlerine çekeceklerini de özellikle vurgular. Böylece hoca din kisvesi altında kendi açgözlülüğünü doyurmanın yolunu bulmuştur.

Eski Mektep, Cumhuriyet öncesinde mahalle mekteplerine dair büyük eleştiriler içeren bir piyestir. Bu eleştiriler komedi şeklinde ele alınmasına rağmen alt metinde oldukça serttir. Hocanın nezdinde açgözlü din adamları oldukça sert ve net eleştirilere tabi tutulmuştur. Hocanın dini ve ilmi bilmeyişi, bunları bilmeyişine rağmen özellikle din ve eğitim üzerinden menfaat devşirmesi ve çocuklara atılacak dayakta bile sosyal eşitsizliğe neden olur.

Piyeste gerilim veya çatışma unsuru bulunmamaktadır. Hocanın açgözlülüğü, mektepte yürütülen dersler piyesin iletim boyunu oluşturmaktadır.

Piyesin kişilerini temelde hoca, kalfa ve mektebe gelen kişiler oluşturmaktadır. Piyeste vakalar, hocanın kişiliğinden kaynaklanmaktadır. Hocanın açgözlü ve düzenbaz oluşu vakaları hazırlayan kişi olmasını sağlar. Kalfa, hocanın vermesi gereken eğitimi veren kişidir. Vakalara olan etkisi çocuklara ders vermek ve falakaya yatırmak şeklindedir. Bunların dışında herhangi bir karakteristik özelliği bulunmamaktadır.

Mektebe gelen kişiler ihtiyar, iki adam ve çocuğunu mektebe yazdıran kadın ve çocukların birisinin babasından oluşmaktadır. Hoca, mektebe gelen kişilerle bir çıkar ilişkisi kurmaktadır. Bir diğer deyişle bu kişiler hocanın eşyaya, paraya olan hırsını ve isteğini körükleyen unsurlar olarak vakada bulunurlar.

Eski Mektep, eski dönemin eğitim anlayışına ve eski dönemin din adamlarına karşı bir eleştiri mahiyetindedir. Ancak büyük bir ihtimalle halkın tepkisini çekmemek için olan biteni doğrudan değil, karikatüristik bir şekilde oluşturulan bir hoca üzerinden ve komedi anlayışıyla yazılmış olduğunu söylemek mümkündür.

4.2.4.2.6. Çılgın

Balıkesir dergilerinde yayımlanan en hacimli piyes *Çılgın*'dır. *Çılgın*, Cihat Genculu tarafından yazılmış bir piyestir. İlk tefrikası *Alkım* dergisinin 15 Mart 1937 tarihli 4. sayısında ve son tefrikası 15 Nisan 1938 tarihli 16-17. sayılarında olmak üzere toplam 7 sayıda tefrika edilmiştir. Piyes, 3 perdelik bir dramdır.

Piyesin yazarı Genculu, ilk tefrikasının başında, İstanbul'da otobüsle yolculuk yaparken gördüğü birinden esinlendiğini belirtir³⁴³. Bu kişinin yüzü yanıklarla dolu, kulakları protezdir. Piyeste de görüldüğü üzere bu kişi, piyeste karşımıza Cemil karakteri olarak çıkar.

Piyesin konusuna değinelim: Cemil, memleketini çok seven, vatanperver olmakla övünen ve oldukça gözü kara bir insandır. Bir kimyager olarak savaşta kullanılmak üzere zehirli gaz deneyi yapmaktadır. Bu deneyler esnasında ailesini ve sosyal çevresini bile ihmal eder. Cemil ile Cemil'in arkadaşı olan Ferdi arasında sıkı tartışmalar geçmektedir. Bu tartışmaların kaynağı fert ve toplum üzerinedir. Cemil, toplumun kurtarılması için gerektiğinde fertlerin fedasının mümkün olabileceğini ifade etmekte, gerekirse bu ferdin kendisi olabileceğinde hiçbir tereddüt göstermemektedir. Ferdi ise, isminde olduğu gibi ferdiyetçi bir yapıya sahip olup toplumların fertlerden oluştuğunu savunur. Bu da iki karakter arasında ateşli bir tartışma yaratır. Çünkü Cemil savaşta ölen insanları önemsememekte, onları kaçınılmaz kayıplar olarak görmektedir. Bu yüzden evde tansiyon giderek yükselir.

Ortamın gerginleşmesi üzerine gece vakti Cemil laboratuvarına gitmeye hazırlanır. Cemil'in eşi Güzin, Cemil'in başına bir aksilik gelmesinden korkar, onu bırakmak istemez. Cemil ise Güzin'i dinlemeyip laboratuvara gider.

³⁴³ Genculu, C. (1937). *Çılgın*, *Alkım*, S.4, 15 Mart 1937, s.30.

Cemil laboratuvarında deney yaparken patlama olur ve Cemil çok ağır yaralar alır. Görevliler Cemil'i alelacele hastaneye kaldırmıştır. Cemil, aldığı yaralar sonucunda tanınmaz duruma gelir. Evde Güzin, endişeli bir biçimde Cemil'i bekler.

Güzin dışarıdayken Cemil eve gelir. Kimse onu tanımaz. Kendisini Cemil'in arkadaşı Cevdet olarak tanıtır ve kızı Nesrin'e hasret dolu bir biçimde sarılır. O sırada eve dönen Güzin onu ilk bakışta tanır. Cemil evi terk etmek istese de Güzin onu bırakmaz. Cemil, Güzin'in kendisinin bu haline dayanamayacağını düşünmektedir.

Belirli bir süre sonra aile normal yaşantısına dönmeye başlamıştır. Ancak Güzin vaktini daha sık biçimde dışarıda geçirmeye başlar. Güzin arada sırada arkadaşlarına giderken artık daha fazla gitmeye başlar. Cemil bu durumdan sıkılmaktadır. Güzin Yeniköy'deki arkadaşlarına bir haftalık gitse de orada yirmi gün kadar kalır. Cemil ile arkadaşı Selim konuşurken Cemil, Güzin'in sadakatinden şüphe duymaya başladığını anlatır. Güzin eve döndüğünde Cemil ile Güzin arasında bir tartışma çıkar. Güzin, Cemil'i artık anlayamadığını ve tanıyamadığını söyler. Cemil delirir ve evi terk eder.

Çılgın piyesi, yazıldığı yılların aktüel konularından biri olan kimyasal savaş ihtimalini konu alan bir piyestir. Hem Balıkesir basınında hem de ulusal basında özellikle İngiltere ve Fransa'nın zehirli gaz üretimi ve adı geçen ülkelerin savaşlarda bunu kullanabilecekleri düşüncesinin ve kaygısının izlerini görmek mümkündür. Yazar da yukarıda anlattığımız karakter esinlenmesi ile aktüel olayları sentezleyerek böyle bir vakayı kaleme almıştır.

Çılgın'da en fazla dikkati çeken husus, bireysellik ve toplumsallık üzerine yapılan tartışmalardır. Özellikle Cemil ile Ferdi arasında geçen bu tartışmalar, ekonomik ve sosyal düzlemde değil, bilhassa ülkelerin bekası düzleminde geçmektedir. Cemil'in bu tartışmada ülkeden yani toplumsallıktan yana oluşu ve düşüncelerini hiçbir retorik süsleme olmaksızın doğrudan ve acı bir şekilde ifade edişi, Ferdi'nin ise tam tersine bireyciliği sakın bir şekilde ele alması piyesin dikkat çekici yanlarından biridir.

Piyeste gerilim unsuru, Cemil'in Türkiye'nin katılma ihtimalinin olduğu savaşlarda kullanmak üzere, Türkiye'ye savaşlarda üstünlük sağlayabilecek bir zehirli gaz yapımına dair gösterdiği kararlılıktır. Cemil, bir ülkenin üstünlüğünü savaşlarda göstereceği başarı ile açıklamakta ve ülkesinin üstün olması için zehirli gaz yapımının

şart olduğunu düşünmektedir. Bu düşünceden hareketle, Cemil kendi hayatını da ortaya koyarak bu gazı üretmek için sürekli laboratuvarında çalışır ve ailesini dahi bu uğurda ihmal eder.

Piyetin kişileri, başkahraman Cemil, Cemil'in eşi Güzin, Cemil'in ve Güzin'in kızları Nesrin, Cemil ile Güzin'in aile dostları olan Ferdi ve Belma'dır. Piyetin bütün vakaları Cemil'in çevresinde teşekkül etmiştir. Cemil, ülkesinin savaşlarda üstünlüğünü hedefleyen, bu yolda kendini feda etmekten çekinmeyen, fikirlerinde esnek olmayan bir karakterdir.

Güzin ise Nesrin'in şefkatli annesi, Cemil'in hayata karşı bakış açısını yumuşatmaya çalışan kişidir. Piyet boyunca Cemil'in düşüncelerini etkileyen tek kişi olarak karşımıza Güzin çıkar. Ayrıca Güzin'in hareketlerinden şüphelenen Cemil, piyetin sonunda delirir.

Ferdi ve Belma, vakalarda etkili olmayan ancak piyetin başkahramanı Cemil'i tanımamızı sağlayan kişiler olarak görünür. Cemil ile girdikleri diyaloglar ve tartışmalar vasıtasıyla Cemil'in fikir dünyası açığa çıkmaktadır. Cemil'in toplumcu anlayışına karşı ferdiyetçi yaklaşım gösterirler. Ferdi ve Belma, Cemil'e nazaran anlık yaşama ve hayattan haz alma düşüncelerine sahiptir. Bu yüzden Cemil ile aralarında çatışmaya varan fikir ayrılıkları görülür.

Piyetin vaka zamanı, yazıldığı zaman ile örtüşmektedir. *Çılgın*'ın yazıldığı dönemlerde çıkan gazete haberlerinin dünyada zehirli gaz kullanımından duyulan kaygıları içerdiği dikkate alındığında yazma zamanı ile vaka zamanında bir denklik görülür.

Piyete kullanılan tek mekân Cemil'in evidir. Cemil, Güzin, Ferdi ve Belma Cemil'in evinde tartışır. Cemil evden çıkıp laboratuvarında kaza yaşar. Ancak bu esnada laboratuvar, sonrasında da Cemil'in yattığı hastane mekân olarak metinde görülmez. Tanınmaz halde olan Cemil, kendini Cevdet adıyla tanıtarak eve gelir. Güzin onu kendi evlerinde tanır. Ayrıca Güzin'in arkadaşlarına gittiği sürede Cemil'in evden çıkmaması ve Güzin'le tartışmaları sonucu aklını yitirmesi yine evde gerçekleşen olaylardır.

Çılgın, Balıkesir dergilerinde yayımlanmış en hacimli piyestir. Konusu güncel bir olaya ve kaygıya dayanır. Karakterler psikolojik derinlikleriyle değil, ideolojik yönleriyle piyeste yer almışlardır. Karakterlerin betimlenmesi, yazarın hem piyete

önünde Cemil karakterinin nasıl kendi hayal gücünde yer aldığını açıklaması, hem de sonrasında tiyatro tekniğine dair fikirlerini açıklaması yönüyle oldukça özgün bir piyes olduğunu söylemek mümkündür.

4.2.4.3. Gündelik Hayatı Anlatan Piyeler

Gündelik hayatı anlatan piyesler, konularını hayatın akışından almaktadır. Bu piyeslerde kimi zaman iki terzi çırağının müşteriyle yaşadıkları komik sohbeti, kimi zaman doktor ile uşağı arasındaki ilişkiyi, kimi zaman da bir çocuğun iki yetişkini kandırarak onlarla eğlenmesini konu almaktadır. *Gençleryolu*'nda 5 ve *Kaynak*'ta 1 olmak üzere bu konuda toplam 6 piyes bulunmaktadır. Bu piyesleri harf sırasıyla Eminittin, Karaoğlu Şakir ve M. Korhan kaleme almıştır.

Söz konusu piyeslerin 4'ü komedi özellikleri taşımaktadır. Ancak daha önce de belirtildiği üzere bu piyesler diğerlerine nazaran oldukça kısa metinler olup vaka, şahıs, zaman ve mekân unsurları fazlaca işlenmemiştir. Bu piyeslerde yazar söylemek veya göstermek istediği asıl şeye odaklanmak suretiyle diğer kısımlarda büyük oranda özensiz davranmıştır.

4.2.4.3.1. Gece Vizitası

*Gece Vizitası*³⁴⁴ Eminittin (Çeliköz) tarafından yazılmıştır. 11-12 yaşlarındaki çocuklar için tek perdelik komedi olduğu yazar tarafından bildirilmektedir.

Piyenin, bir ailede baba karakterinin gece vakti doktor çağırmak zorunda kalıp doktora verilen paranın karşılığını almak için herkesin çeşitli hastalıklarını tedavi ettirmeye çalışmasından oluşmaktadır.

Piyeste damat, kayınvalide, doktor ve hizmetçi karakterleri bulunmaktadır. Damat, eşinin midesinden rahatsız olmasından dolayı evine doktor çağırır. Ancak doktorun müdahale edebileceği ciddi bir şey yoktur. Hasta da doktor geldiğinde uyumakta olduğu için doktor onu muayene edemez. Damada doktor için verilecek 3

³⁴⁴Çeliköz, E. (1930). Gece Vizitası, *Gençleryolu*, S.35-36, 31 Temmuz 1930, s.29-32.

lira lüzumsuz gelince bu sefer kendi ve kayınvalidesinin çeşitli sıkıntılarını belirterek kendisince verdiği paranın karşılığını almaya çalışır.

Gece Vizitası 4 karakterden oluşan bir oyundur. Doktor, bilgili ve müşfik bir karakter olarak hem hasta yakınlarını sakinleştirir hem de damat ve kayınvalideye sorduğu sorularla hastanın durumunu anlamaya çalışır. Damat, doktorun sorduğu sorulara cevap vermek için sürekli kayınvalidesiyle yarışır. Hızlı cevap vermek adına kimi zaman çelişkili bilgiler verir. Kayınvalide ise evde büyük olmanın getirdiği otoriteyi damadına kabul ettirmeye çalışmakla meşguldür. Hizmetçi ise piyeste çok az görünmekte olup kurguya etkisi neredeyse yoktur.

Piyes, gece vaktinde geçmektedir. Onun dışında vakanın zamanına dair genel bir bilgi bulunmamakla birlikte herhangi bir ipucu da görülmemektedir. Mekân da ailenin yaşadığı evdir. Piyesteki bütün vaka ve diyaloglar evde geçmektedir.

4.2.4.3.2. Telkin Kuvveti

*Telkin Kuvveti*³⁴⁵ Karaoğlu Şakir tarafından yazılmış tek perdelik bir komedidir.

Piyesin vakasını Demir adlı bir çocuğun babası Çelik ve misafir Aydur Bey'i kandırarak eğlenmesi oluşturur. Bir gün Aydur Bey, Çelik Bey'in evine gelir. O sırada Demir de evde top şişirmektedir. Demir, babasıyla oyun oynamak amacıyla Aydur Bey'in Çelik Bey'le görüşmesini istemez. O yüzden babasının sağır ve hasta olduğunu söyler. Misafir maksadında ısrar edince Demir babasının yanına çıkar. Sağır bir adamın kendisini görmek istediğini söyler. Çelik Bey ile Aydur Bey bir araya geldiklerinde birbirleriyle yüksek sesle konuşmaya başlarlar. Bir süre sonra ikisi de birbirinin sağır olmadığını, Demir'in kendilerine oyun oynadığını fark ederler.

Telkin Kuvveti, 3 karakterli bir oyundur. Demir, Çelik Bey ve Aydur Bey bu piyesin karakterleridir. Demir, piyes boyunca eğlenme isteğinde bir çocuk olarak görünür. Çelik Bey ile Aydur Bey ise Demir'in kendilerine oynadığı oyunun bir parçası olurlar. Çelik Bey ile Aydur Bey'in birbirini tanımamalarına rağmen Aydur Bey'in Çelik Bey ile görüşme ısrarının nedenine dair herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

³⁴⁵ Karaoğlu Şakir (1931). *Telkin Kuvveti*, *Gençleryolu*, S.64, 31 Aralık 1931, s.10.

Piyes, gündüz vaktinde geçmektedir. Vaka zamanı gündüz olmakla birlikte bir önceki piyeste de olduğu gibi vaka zamanını işaret eden herhangi bir dönem bilgisine rastlanmamaktadır. Piyesin mekânı da bir evin önüdür. Demir, misafiri içeri almaz aynı zamanda Çelik Bey de misafirle konuşmak için kapı önüne iner. Bir diğer deyişle hem vakaların hem de diyalogların kurulduğu tek yer evin önüdür.

Özetle, Balıkesir dergilerinde 17 piyese yer verilmiştir. Bu piyeslerden biri çeviri, 2'si tanıtım olup diğer piyesler teliftir. Telif piyeslerin ise 7 tanesi bir tefrikadan fazla tefrika halinde yayımlanmış olup kalan 9 tanesi tek tefrikada çoğunlukla tek meclis olarak bakabileceğimiz çok kısa piyes parçalarıdır.

4.2.4.3.3. Bizim Terzi

*Bizim Terzi*³⁴⁶, M. Korhan tarafından yazılmış müzikli bir komedidir. Vakaların gelişimi ve yayımlanan sayıda da bildirildiğinden hareketle yarım kalmış bir piyestir. Piyesin başında görülen karakterler piyeste görülmemekte ve aynı zamanda yayımlanan sayının sonunda devamının geleceğinin bildirilmesi piyesin eksikliğinin bir kanıtıdır.

Bizim Terzi'de ağzı iyi laf yapan iki çırağın dükkânı açtıktan sonra birbirleriyle yaptığı eğlenceli konuşmalar işleri oldukça ertelenmiş bir müşterinin dükkâna girmesiyle son bulur. Müşteri verdiği siparişin üç haftadır teslim edilmeyişinden yakınmakta, çıraqlar ise bir aydır bekleyenlerin bile olduğunu söyleyerek müşteriyi sakinleştirmeye çalışmaktadır. Piyesin sonunda da terzi kalfası gelir ve dükkândakileri selamlar.

Piyeste, metinde görüldüğünden az sayıda karakter görülür. 11 farklı karakterin olması gereken oyunda sadece 4 karakter görülmektedir. Buna paralel olarak metnin bir müzikli komedi olduğuna dair herhangi bir belirti de görülmektedir. Bu açıdan bakınca piyesin giriş bölümünde bittiği düşünülebilir.

Yukarıda da işaret edildiği üzere piyeste 4 karakter görülmektedir. Bunlar iki çırağ, bir kalfa ve bir de müşteridir. Çıraqlar dükkânı açtıktan hemen sonra müşteri Memiş içeri girer ve siparişinin teslim edilmeyişinden yakınır. Çıraqlar da müşteriyi

³⁴⁶ Korhan, M. (1935). *Bizim Terzi*, *Kaynak*, S.35, Aralık 1935, s.907-908.

esnaf diliyle oyalamaya koyulurlar. Kalfa ise sadece dükkâna girdikten sonra çırakları ve müşteriye selamlar.

Oyunda zaman sabahtır. Dükkânın açılışını müteakiben müşterinin dükkâna girişi vakayı başlatmıştır. Ayrıca vakaların yaşandığı tek mekân da terzi dükkânıdır.

Görüldüğü üzere gündelik hayatı anlatan piyesler diğer piyeslere oranla çok daha düşük hacimli, vakaları basitçe işlenmiş ve şahıs, zaman, mekân unsurları metinde asgari düzeyde işlenmiştir. Gündelik hayatı anlatan 3 piyes daha olmasına karşılık söz konusu metinlerin çok daha kısa ve eksiklikler yüzünden tahlile elverişli olmamaları nedeniyle inceleme bu 3 piyes ile sınırlandırılmıştır.

Özetle, dergilerde yayımlanan piyesleri Millî Mücadele konulu piyes, güdümlü piyesler ve gündelik hayatı anlatan piyesler olarak ele almak mümkündür. Millî Mücadele konulu ve tezli piyesler, metin olarak gündelik hayatı anlatan piyeslere göre daha gelişkin ve hacimlidir. Millî Mücadele konulu ve tezli piyeslerde olay, şahıs, zaman, mekân ve diyaloglar çok daha özenli kurgulanmıştır. Ancak gündelik hayatı anlatan piyeslerde ise vaka kısa tutulmuş; şahıs, zaman, mekân gibi unsurlar fazlaca işlenmemiştir. Bu yönleriyle söz konusu piyesler tek perdelik, belki de tek meclislik hacme kadar inmişlerdir.

Millî Mücadele konulu piyes olan *Zafer*'de Yunanlıların işgalci güç olarak şiddet uygulamaktan sakınmayışları, halka eziyet etmekten duydukları zevk vurgulanmıştır. Buna karşılık piyeste yer alan Türk karakterler dayanıklılıkları, metanetleri, olgunlukları ve cesaretleriyle öne çıkmaktadır. Özellikle genç bir zabıt olan Kudret karakteri üzerinden dönemde görülebilecek bir alp/alperen tipi vurgusu yapılmıştır.

Güdümlü piyesler genç Türkiye Cumhuriyeti'nin önemsedığı ve üzerinde yükseldiği değerleri vurgulamaktadır. Eğitim sayesinde din istismarının engellenmesi, millî iktisadi tavır, mesleki idealizm bu piyeslerde işaret edilen değerlerin bazılarıdır.

Gündelik hayatı anlatan piyesler ise diğerlerine göre daha basit bir kurguyla oluşturulmuş piyeslerdir. Bu piyeslerde tiyatronun asli unsurları olan vaka, şahıs, mekân ve zaman çeşitli oranlarda ihmal edilmiş veya sadece gerekli oldukları ölçüde metinlerde yer almışlardır. Bu yönleriyle tahlile çok da mahal bırakmayan metinlerdir.

İşaret ettiğimiz üzere, Balıkesir dergilerinde yayımlanmış tiyatro metinleri ağırlıklı olarak halka bilgi vermek, açıklamalar yapmak gayretinde oyunlardan

oluşmaktadır. Bu piyesler, halka belirli düşünceleri aşılması ve açıklaması yönüyle güdümlü edebiyatın bir parçasıdır. Bunun dışında yer alan komedi eserleri de bulunmakta olup küçük hacimleriyle okurunu güldürmeyi amaçlamıştır.

4.2.5. Diğer Edebî Yazılar

İncelediğimiz Balıkesir dergilerinde şiir, hikâye, roman ve tiyatrodan başka mensur şiir, manzum hikâye, hatıra, mektup, deneme, gezi yazısı, özdeyiş, röportaj, masal ve efsane gibi edebi türlerde de yazılar yayımlanmıştır. Bunların içerisinde gezi yazısı, hatıra, deneme türündeki bazı yazıları bir türe sokmak oldukça zordur. Ancak bazı yazıların başlıklarında kullanılan çeşitli sözcükler vasıtasıyla türü tasnif etmek kolaylaşmıştır. Bu yüzden yazarların seçtiği başlıklar doğrudan yazarın işaret ettiği tür olarak incelenirken, başlıkta belirtilmeyen yazılar, hakim tür özelliği açısından tasnif edilmiştir.

4.2.5.1. Mensur Şiir

Mensur şiir, XIX. yüzyılda Fransa’da ortaya çıkmış, sanatkârane nesir olarak adlandırabileceğimiz bir türdür (Gariper, 2006, s.361). Mensur şiirlerde ölçü, uyak gibi kurallara uymadan konuşma dilinin havası bulunmaktadır (Özdemir, 1990, s.97). Bu türün isim babası olan Halit Ziya’dır.

Mensur şiirler, Türk edebiyatında Tanzimat’tan sonra Şinasi’nin Fransız edebiyatından yaptığı çevirilerin etkisiyle başlamaktadır. Huyugüzel’in tespitine göre bu edebî türün doğuşunda Recaizade’nin vezinsiz ve kafiyesiz şiir yazabileceği yolundaki görüşleri de etkili olmuştur. Mensur şiirlerin Divan edebiyatındaki süslü nesirlerden en büyük farkı ise kısa ve duygusal özelliklerin ön plana çıkmasıdır (Huyugüzel, 2010, s.107). Nitekim mensur şiir kavramı ilk çıktığı zamanlarda kabul görmese de Recaizade’nin bu eserleri övmesiyle birlikte mensur şiirler üzerine eleştiriler de azalarak sona ermiştir.

Balıkesir dergilerinde mensur şiir türünde *Çağlayan*’da 1, *Gençleryolu*’nda 1, *Kaynak*’ta ise 2 tane eser vardır. Bu eserler harf sırasıyla Alphonse Daudet, Hamdi Ali, Mükerrerem Kamil Su ve Lermontof/ Merejkowski’ye aittir. Görüldüğü üzere bu eserlerin ikisi telif, ikisi tercümedir.

Hamdi Ali'nin *Taş*³⁴⁷ isimli mensur şiirinde, mezarlığın kenarından geçen birinin mezarlığa girip kendi gençliğini ve mezarını araması konu edilmiştir. Hamdi Ali, bu mensur şiirinde gayet lirik bir üslubu yakalamayı başarmıştır.

Mükerrem Kamil Su'nun *Bayrağımıza*³⁴⁸ adlı mensur şiiri ise bayrağımızın heybetinden duyulan hayranlığı konu almaktadır. Türk ordusunun gücü ve kararlılığı ile düşman vatandan atılmıştır. Böylece bayrağımız korunmuştur. Milletimizin en önemli isteği kanımızı gerekirse bayrak uğrunda dökerek bayrağımızdan uzak yaşamamaktır.

Kaynak dergisinde yayımlanan iki mensur şiir ise tercümedir. Bunların ilki Lermontof ve Merejkowski'nin yazdığı A. Gaffar'ın tercüme ettiği *Son Söz*³⁴⁹ adlı mensur şiirdir. Aslına bakılırsa bu başlık altında iki farklı eser olup tek başlık altında neşredilmişlerdir. Bu şiirler, A. Gaffar'ın işaret ettiği üzere esasen manzum eserlerdir. Bu şiirlerin mensur oluşu, tercüme ile ilgilidir. Lermontof'un yazdığı mensur şiirde aşkın sevdiğine hitap ettiği bu eserde aşık, hisleri ve gururu arasında kaldığını anlatır. Sevgilisinin kendisini aldattıktan sonra kendisinin de kadınlara güvenemeyeceğini belirtir. Merejkowski'nin yazdığı parçada ise reddeden sevgilinin aşığa kendisinden vazgeçmesine dair tavsiyesine yer verilmiştir. *Kaynak*'ta yayımlanan ikinci eser Alphonse Daudet'e ait *Mensur Şiir*'dir³⁵⁰. Halil Sezai Paracıkoğlu'nun tercüme ettiği bu mensur şiirde Provans'a karın yağışı ve ülkenin şehzadesinin ölümcül bir hastalığa yakalanmış olması anlatılmaktadır.

Özetle, Balıkesir dergilerinde mensur şiir tamamen olmasa da genel anlamıyla ihmal edilmiş bir türdür. Yayımlanan eserlerin yarısı telif, yarısı tercümedir. Telif eserlerin ikisinde lirik bir üslup vardır. Ancak *Taş* adlı eser konu olarak tamamen ferdi bir konu olan hayalleri ve gerçekliği, *Bayrağımıza* adlı eser de toplumsal konu olan vatan sevgisini işlemiştir.

³⁴⁷ Hamdi Ali (1925). *Taş, Çağlayan*, S.2, Kasım 1925, s.16.

³⁴⁸ Su, M. K. (1932a). *Bayrağımıza, Gençleryolu*, S.71, 30 Nisan 1932, s.8.

³⁴⁹ Lermontof/ Merejkowski, (1933). *Son Söz, Kaynak*, S.4, 19 Mayıs 1933, s.133.

³⁵⁰ Daudet, A. (1937). *Mensur Şiir, Kaynak*, S.49, 19 Şubat 1937, s.27-28.

4.2.5.2. Manzum Hikâye

Manzum hikâyeler, mensur şiir gibi bir ara türdür. Manzum hikâyeler genel anlamda bir tahkiyenin cümleler yerine dize formunda yazılmasıyla oluşur. Dize formunda yazılan bütün şiirlerin birer lirik şiir olamayacağını belirten Fazıl Gökçek, manzum hikâyeyi lirik şiirden ayırmanın nisbeten kolay olduğunu vurgulayarak manzum hikâye ile lirik şiir arasındaki farkları manzum hikâyelerde bir olay örgüsünün bulunması, zaman ve mekân unsurlarının varlığı olarak göstermiştir. Buna ilâveten Gökçek, manzum hikâyelerde anlatıcının varlığı, anlatım tarzı ve teknikler hususunda da ortaklık bulunduğunu işaret etmiştir (Gökçek, 1995, s.193-194).

Şinasi'nin bazı kasidelerinde tahkiye unsurlarının bulunmasıyla birlikte anlatıcı, zaman, mekân, olay gibi unsurların daha ziyade Servet-i Fünun dönemindeki manzum hikâyelerde bulunduğunu söylemek gerekmektedir. Servet-i Fünun döneminde yaşanan toplumsal olaylar, artan fakirlik ve bu fakirlik ve sefaletle karşı duyulan merhamet manzum hikâyelerde dile getirilmiştir. Tevfik Fikret'in *Balıkçılar, Verin Zavallılara* başlıklı şiirleri sosyal temalı şiirler olarak görülmekle birlikte tahkiye unsurları da bulundurmaktadır. Aynı dönemlerde Mehmet Akif'in *Küfe, Hasır, Bayram* gibi şiirleri Mehmet Emin'in *Sürücü, On Para Ver* gibi şiirleri manzum hikâyeler dönemin önemli şiirleridir. Sonrasında bu türe ilgi artmış Hamdullah Suphi, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Enis Behiç, Orhan Seyfi gibi pek çok isim bu türde eserler vermişlerdir (Okay, 1992, s.309).

Balıkesir dergilerinde manzum hikâyelere yer verilmiştir. Balıkesir dergilerinde *Dilek*'te 1, *Irmak*'ta 4, *Gençleryolu*'nda 1, *Kaynak*'ta ise 6 tane olmak üzere toplam 12 manzum hikâye yayımlanmıştır. Bu hikâyeler, harf sırasıyla, Fazıl Behiç, Hasan Basri Çantay, İbrahim Şevki (Işıkman), İrfan Emin, Lamartine, N. Zeki (Tunaboylu), Oğuz Özdeş, Selçuk, Şinasi Gündoğdu gibi yazarlar tarafından yazılmıştır.

İrfan Emin'in yazdığı *Dokuz Köyden Kovulan*³⁵¹ bir çobanın insanlığa iyilik etmek uğruna hayatını feda edişini anlatır. Çoban kavalını çalarken insanların neden kötülükler içerisinde yaşadığını düşünür. Çoban, Allah'a insanların iyi özelliklerini hatırlatması, bunun karşılığında kendi canını alması yolunda dua eder. Bu duası kabul olur.

³⁵¹ İrfan Emin (1923). Dokuz Köyden Kovulan, *Dilek*, S.5, 15 Mayıs 1923, s.3-6.

Şinasi Gündoğdu'nun yazdığı *Hemşeri*'de³⁵², fakir çiftçinin yaşadığı hayat zorluklarına yer verilmiştir. Fazıl Behiç'in kaleme aldığı *Puvason D'avril*³⁵³ akıllı ve kurnaz bir kızın, kendisine âşık birine yaptığı 1 Nisan şakasını anlatır.

N. Zeki (Tunaboşlu), yazdığı *Çoban Memiş* adlı manzum hikâyesinde ağayı dolandıran Çoban Memiş'in oynadığı oyunu ve ağaya karşı utanmazlığını konu alır.

Kaynak dergisinde yer alan 6 manzum hikâyenin üçü İbrahim Şevki (Işıkman)'a aittir. Bunlar *Odun Pazarında*, *Kunduracı Kalfası*, *Mofrak* adlı manzum hikâyelerdir. *Oduncu Pazarında*³⁵⁴ adlı manzum hikâyede fakir bir müşteri ile gariban bir pazarcı arasında odun pazarlığının uzun sürmesi anlatılmaktadır. *Kunduracı Kalfası*³⁵⁵ adlı manzum hikâyede kunduracılığın zorlu yanları ve kunduracılıkla geçinmenin güçlüğüne yer verilmiştir. *Mofrak*³⁵⁶ ise bir müşterinin nohutçu ile nohutçuluk üzerine yaptığı sohbeti konu edinmektedir. Anlaşılacağı üzere İbrahim Şevki'nin yazdığı bu üç manzum hikâyede esnafılığı konu alan eserlerdir ve dikkatli bir gözlem ve canlılıkla kaleme alınmışlardır. Oğuz Özdeş'in *Napolyon*³⁵⁷ adlı manzum hikâyesi, bir Fransız köylüsünün Napolyon'u kandırarak ondan altın almasını anlatır. Selçuk, *Korkunç Gece*'de³⁵⁸ korkunç bir gece yürüyüşünü detaylı tabiat tasvirleriyle anlatır. Hasan Basri Çantay'ın *Serçe*'si³⁵⁹ ise bir çocuğun serçe avladığına pişman oluşu ve sonrasında onu yaşatmaya çalışmasına yer verir.

Ayrıca *Irmak* dergisinde Lamartine'e ait bir de tercüme manzum hikâyeye yer verilmiştir. Lamartine'in yazıp Ahmet Muhlis'in tercüme ettiği *İlk Keder*³⁶⁰ isimli manzum hikâyede, anlatıcının Paris'te yürürken gördüğü ölü kadının sevgilisi Graziella'ya benzediğini fark etmesi ve bu durumdan duyduğu hisler anlatılmaktadır.

Özetle, Balıkesir dergilerinde az sayıda da olsa manzum hikâyelere yer verilmiştir. Söz konusu manzum hikâyeler konu ve üslup olarak birbirinden oldukça farklıdır. Bir kısmı didaktik, bir kısmı lirik, bir kısmı da mizahi olan bu manzum

³⁵² Şinasi Gündoğdu (1928). *Hemşeri*, *Irmak*, S.3, 10 Mart 1928, s.13.

³⁵³ Fazıl Behiç (1928). "Puvason D'avril", *Irmak*, S.4, 1 Nisan.1928, s.16.

³⁵⁴ Işıkman, İ. Ş. (1934). *Odun Pazarında*", *Kaynak*, S.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, s.410-415.

³⁵⁵ Işıkman, İ. Ş. (1934b). *Kunduracı Kalfası*", *Kaynak*, S.21, Ekim 1934, s.464-466.

³⁵⁶ Işıkman, İ. Ş. (1934). "Mofrak", *Kaynak*, S.22, Kasım 1934, s.474-475.

³⁵⁷ Özdeş, O. (1936). *Napolyon*, *Kaynak*, S.44, 19 Eylül 1936, s.259.

³⁵⁸ Selçuk (1937). *Korkunç Gece*, *Kaynak*, S.50, 19. Mart 1937, s.56.

³⁵⁹ Çantay, H. B. (1945). *Serçe*, *Kaynak*, S.152-154, Eylül- Kasım 1945, s.13-14.

³⁶⁰ Lamartine, A. (1928). *İlk Keder*, *Irmak*, S.5, 15 Nisan 1928, s.14-16.

hikâyeler, çok da uzun yazılmamasıyla kolay okunur ve eğlenceli metinler olarak dergilerdeki yerlerini almıştır.

4.2.5.3. Mektup

Mektupların geniş bir kullanım alanı bulunmaktadır. Mektuplar, eskiden beri devletler arası ilişkilerden, devlet merkeziyle taşranın haberleşmesine ve kişiler arasındaki alışverişe kadar pek çok alanda kullanılmıştır (Güzel Yazılar Mektuplar, 1997, s.XVI). İnsanların kendi hayatlarını anlatmaları, düşüncelerini belirtmeleri ve karşı tarafın duygu ve düşüncelerini öğrenmeleri, kitle iletişim araçlarından yoksun olduğu dönemde sadece mektup kanalıyla mümkündü.

Bu yönüyle mektubun oldukça eski bir tür olduğunu tereddütsüz bir biçimde söylemek mümkündür. Zira Eski Anadolu'da M.Ö. 1950 yıllarından kalma Asurlu hanımların mektupları günümüze ulaşmıştır (Güzel Yazılar Mektuplar, 1997, s.XV). Öte yandan Türkler arasında mektup da oldukça eskidir. Türklerin yerleşik hayata geçmesiyle birlikte Uygurlar arasında da mektup kültürü ortaya çıkmıştır. Doğu Türkistan'da bulunmuş Uygurca metinler arasında, biri yola çıkarılan kervan aracılığıyla gönderilmiş, diğeri yaşlı bir babanın kendisinden uzakta yaşayan oğluna yazdığı özel mektuplar da bulunmaktadır (Donbay, 2011, s.87).

Ancak çalışmada ele alınan edebî mektuplarda durum farklıdır. Mektubun bir edebî tür sayılmasının daha ziyade kompozisyon ve üslup niteliğiyle ilişkili olduğu bir gerçektir (Özkırımlı, 2004, s.885).

Bu bakımdan edebî mektuplar Türk edebiyatında ilk kez Divan edebiyatında görülmektedir. Tansel'in de işaret ettiği üzere, Divan edebiyatında nesir üstatları kültür münasebetlerinin, muhitlerinin tesiriyle resmi ve iş mektubu yazmakta hüner göstermişlerdir (Tansel, 1964, s.386). Söz konusu mektupları yazan münşiler, yalnız ifadece ahenkli değil, aynı zamanda yarattıkları mevzu ve tertip bakımından yüksek sanatlı mektuplar ortaya koymuşlardır (Tansel, 1964, s.388). Divan edebiyatında görülen ilk münşeat mecmuası ise Feridun Bey'in *Münşeatü's Selatin* adlı eseridir. Bunun yanı sıra Mevlânâ'nın *Mektubât*'ı ve Fuzuli'nin *Şikâyetnâme*'si önemli mektup eserlerindedir.

Tanzimat'tan sonra Osmanlı'daki değişiklik ve yenilikler sonucunda siyasî, edebî ve ilmî olarak pek çok fikir ayrılığı görölmeye başlanmıştır. Akabinde de bu fikir ayrılıkları polemiklere dönüşmüş ve bu polemikler ile münakaşaların yürümesi için mektuplar ideal bir kanal teşkil etmiştir. Buna ilâveten önemli mütefekkirlerin firar, sürgün veya memuriyet gibi sebeplerle İstanbul'dan uzaklaştırılması sonucunda en uygun iletişim araçlarından biri yine mektuplar olmuştur. Bu bağlamda Namık Kemal, Abdülhak Hamit (Tarhan), Ali Ekrem (Bolayır), Abdullah Cevdet, Ziya Gökalp önemli birer mektup yazarı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan edebi türlerden biri de mektuptur. *Dilek*'te 1, *Çağlayan*'da 11, *Irmak*'ta 7, *Gençleryolu*'nda 13, *Kaynak*'ta 7, *Enerji*'de 2 olmak üzere toplam 41 adet mektup yayımlanmıştır. Bu mektupların yazarları M. Osman, Suad Mükerrerem, İhtiyat Mülazımı Sermet Bey, Ali Ekrem (Bolayır), Ekrem (Çavuldur), Hikmet Turhan (Dağlıoğlu), Şinasi İlhan gibi yazarlardır.

Söz konusu mektuplar içerikleri bakımından geniş bir yelpazeye sahiptir. Yine de mektuplarda en sık işlenen konular aşk, memleket sevgisi, gençlere çeşitli konularda ideolojik telkinler, Anadolu'nun çeşitli köy ve kasabalarına giden genç öğretmenlerin izlenimleri ve edebiyat eleştirisi gibi konulardır.

Bu mektuplar içerisinde oldukça dikkat çekici olanlar bulunmaktadır. *Gençleryolu* dergisinde Gazali (Saltık)'ın Vodinalı Hasan Remzi'nin hayatını yazması üzerine Hasan Remzi'nin oğlu Bahri Vedat'ın Gazali'ye eleştirisi, bu eleştiriye İskeçeli Mehmet Sıtkı Bey'in cevap vermesi ile birlikte Hatire Hikmet Hanım'ın İskeçeli Mehmet Sıtkı Bey ile polemige girmesi oldukça dikkat çekici bir mektup silsilesi meydana getirmiştir.

Aynı şekilde Hikmet Turhan (Dağlıoğlu)'nun *Aydemir'e Mektuplar* adlı mektup dizisi de önem teşkil etmektedir. İlk yazısı *Gençleryolu*'nun 15.10.1929 tarihli 16. sayısında ve son yazısı 31.05.1930 tarihli 31. sayısında olmak üzere toplam 6 mektuptan oluşan bu dizi, kim olduğu bilinmeyen Aydemir adlı kişi nezdinde gençliğe maneviyattan uzaklaşmamaları, çok çalışıp üretmeleri, bilgiye daima yakın durmaları, hak ve kuvvetin aynı şeyler olamayacağını, neşeli bir hayatın güzelleşeceğini telkin etmektedir.

Özetle, Balıkesir dergilerinde mektup türüne sıkça yer verilmiştir. Mektupların geniş bir içeriği bulunmaktadır. Bu mektuplarda aşk, kavuşma isteği veya ayrılık acısı

gibi konular bulunmakla birlikte edebiyat eleştirisi üzerine, dergilerin içeriklerinin değerlendirilmesi üzerine ve özellikle gençlere telkinler gibi görece daha didaktik konular da bulunmaktadır.

4.2.5.4. Gezi Yazısı

Gezi yazıları, yazarının gidip gördüğü yerlerde toplumun yaşayışını, gelenek ve göreneklerini türlü açılardan dikkatini çeken ve okurun dikkatini çekmesini beklediği başlıkları sergilediği yazılardır (Maden, 2008, s.148). Gezi yazıları hatıra, günlük, otobiyografi gibi türlerde de olduğu üzere bir öz yaşanmışlığa dayanmaktadır. Bu noktadaki fark, insanların kendi yakın çevreleri dışında olup bitenleri bilmek, kitaplarda okuduğu, haritada gördüğü kıta, ülke veya kentlerde yaşayan insanların gelenek ve göreneklerini merak etmesinden kaynaklanmaktadır (Kavcar, Oğuzkan, Aksoy, 2007, s.204).

Dünyada pek çok ülke edebiyatında var olan gezi yazıları, Türk edebiyatında 1550'li yıllarda Seydî Ali Reis'in *Miratü'l-Memâlik* adlı eseriyle birlikte görülmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra Türk edebiyatının en önemli gezi yazısı türündeki eseri olarak Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sidir. Piri Reis'in *Kitab-ı Bahriye*'si, Katip Çelebi'nin *Cihannüma*'sı bu türün değerli örnekleridir (Maden, 2008, s.150-151).

Balıkesir dergilerinde yayımlanan edebi türlerden biri de gezi yazılarıdır. Balıkesir dergilerinde *Dilek*'te 2, *Gençleryolu*'nda 18, *Kaynak*'ta 9, *Alkım*'da 5 yazı olmak üzere toplam 34 gezi yazısı çıkmıştır. Bu yazıları Muallim Ahmet Halid, Karaoğlu Şakir, Mahmut Ekrem (Çavuldur), Ramazan Gökalp Arkin, Nuri Dündar, Aydın Aykut, M. Batmaz gibi yazarlar yazmıştır.

Gezi yazılarının büyük bir çoğunluğu Balıkesir ve çevresini anlatmakta olup bunun yanı sıra Yalova, Zigana Geçidi gibi yerler de gezi yazısının konusu olmuştur.

Balıkesir dergilerinde en fazla dikkat çeken gezen yazıları *Gençleryolu*'nda yazan Karaoğlu Şakir'e aittir. Karaoğlu Şakir, Balıkesir'i gezerken bir yandan da iki yönüyle Balıkesir'i değerlendirir: Bunlar eğitim ve spordur. Karaoğlu Şakir'in ilk yazı dizisi, spor teftiş heyeti ile birlikte Edremit, Ayvalık, Pelitköy civarına dair gezi yazılarıdır. Yazar, heyetle spor tesislerini gezer, eksiklikleri not alırken bir yandan da gezdiği yerlerin özelliklerine yazılarında yer verir.

Karaoğlu Şakir'in dikkat çekici gezi yazısı serisinden biri de *Yaz Cevelanları* başlığı altında toplanır. İlk yazısı 31 Mart 1932 tarihli 69. sayıda ve son yazısı aynı zamanda derginin de son sayısı olan 15 Kasım 1932 tarihli 78. sayısında olmak üzere toplam 9 yazı halinde çıkar. Bu seride, yazar, Balıkesir'den başlayarak Sındırgı'ya doğru yolculuğu esnasında durduğu yerleri, köyleri ve köylerdeki okulları, köylerin hallerini ve tabiatlarını anlatır. Yazıda Paşaköy, Çağış köyleri, Adalı, Hisarköy köyleri ile Bigadiç ve Sındırgı ilçeleri pek çok yönüyle anlatılmıştır.

Karaoğlu Şakir'in yazıları Edremit Körfezi dolayları ve Balıkesir-Sındırgı hattından başka Bergama'yı da konu edinir. İlk yazısı 15 Aralık 1930 tarihli 41. Sayısı ve son yazısı 31 Ocak 1931 tarihli 44. Sayıda yayımlanan *Bergama Harabelerinde* adlı yazı dizisi 3 adet yazıdan oluşmaktadır. Eğitim teftiş heyeti ile Bergama'ya giden yazar, bölgenin tarihi ve arkeolojik yapısına hayran kaldığını belirtir. Yazar özellikle Akropol'ü dikkatle inceler ve burada Alman bir arkeolog olan Vikant'ın çalışmakta olduğunu belirterek Akropol'ün yakın zamanda tarih turizmine ne kadar katkıda bulunacağını vurgular.

Kaynak dergisinde çıkan gezi yazıları Balıkesir Halkevi'nin çeşitli kurullarının yaptığı gezi faaliyetlerinde yapılan gözlemleri içermektedir. M. Ekrem (Çavuldur)'un yazdığı *Gezişler ve Görüşler*³⁶¹, Balıkesir Halkevi Tarih Komitesi'nin Çanakkale Boğazı, şehitlik, Truva bölgelerini anlatmakta olup buralarda yapılan faaliyetleri anlatmaktadır.

Nuri Dünder'in yazdığı *Köy Gezileri*³⁶² başlıklı iki yazı da aynı doğrultuda inceleme heyetlerinin Edremit-Havran arasında bulunan Havran ilçesi, Küçükdere ve Kocadağ adlı köyleri gezmesi ve bu esnada adı geçen yerleşim yerlerine dair gözlemlerden oluşmaktadır.

Eski Manyas Harabeleri de Balıkesir Halkevi Komitelerince gezilen bir başka yerdir. Nuri Dünder'in kaleme aldığı *Eski Manyas Harabeleri*³⁶³ başlıklı yazıda harabe ve Bizans döneminden kalma eserler, bölgedeki yerleşim yeriyle beraber anlatılmaktadır.

³⁶¹ Çavuldur, M. E. (1933). Gezişler ve Görüşler, *Kaynak*, S.6-7, Haziran- Temmuz 1933, s.218-224.

³⁶² Dünder, N. (1937) Köy Gezileri, *Kaynak*, S.54, 19 Temmuz 1937, s.170-172; S.55, 19 Ağustos 1937, s.198-199.

³⁶³ Dünder, N. (1933) Eski Manyas Harabeleri, S.10-11, Aralık 1933, s.271-275.

Balıkesir Halkevi Tarih Komitesi'nin 14 Mayıs 1944'te yaptığı Pamukçu İnkaya tetkik gezisi *Pamukçu İnkaya Tetkik Gezisi*³⁶⁴ başlığıyla kaleme alınmıştır. Bu yazıda Pamukçu'nun coğrafyası, insanların sıcakkanlılıkları ve geçim kaynakları, İnkaya'da bulunan tarihi eserlerin şaşırtıcı miktarda fazlalığı dikkat çekicidir.

Kaynak dergisinde Balıkesir Halkevi Komisyonları'nın gezileri dışında başka gezi yazıları da çıkmıştır. Kasım Yanık'ın yazdığı *Evciler Köyü*³⁶⁵ başlıklı gezi yazısı, Evciler köyünü insanlarıyla burada gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri ve geçim kaynakları yönlerinden incelemektedir. Benzer bir şekilde Ramazan Gökalp Arkın da *Soğanbükü, Güngörmez, Kocaili*³⁶⁶ adlı gezi yazısında adı geçen üç köyü çeşitli yönleriyle ve tarihleriyle kaleme almıştır.

Alkım dergisinde ise gezi yazılarını yazan yazarlar, öğrencilerden oluşmaktadır. Aydın Aykut, H. Z. Söylemez, Nuri Benlioğlu ve İsmet Konuk Zigana, Gölcük (Elazığ) Kaz Dağları ve Yalova'yı anlatmışlardır. Bu yazarlardan başka M. Batmaz da Balıkesir Lisesi gezisiyle gidilen Balya Maden Ocakları'nı Balya'yı da inceleyerek kaleme almıştır.

4.2.5.5. Deneme ve Fıkra

Deneme alanı fark etmeksizin herhangi bir konuda yazarın kendi duygu ve düşüncelerini kesin sonuçlara varmaksızın ve belli kurallara uyma zorunluluğu duymadan, duygu ve düşüncelerini iddiasız bir biçimde ifade ettiği yazı türüdür (Aktaş, Gündüz, 2002, s.170). Dünya edebiyatında denemeyi diğer yazı türlerinden ayıran, denemenin müstakil bir tür olarak tanınmasını sağlayan yazar Montaigne'dir.

XVI. yüzyılda müstakil hale gelen denemeler, daha sonra pek çok yazarın ilgi gösterdiği bir tür olmuştur. Türk edebiyatının bu türdeki öncü ve önemli isimleri ise Ahmet Haşim, Nurullah Ataç, Suut Kemal Yetkin ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dır (Kavcar, Oğuzkan, Aksoy, 2007, s.142).

Öte yandan fıkra ise çoğunlukla gazetelerde yayımlanan, belgelendirme ve kanıtlama gereği duyulmadan günlük olayları veya yazarın bir konu hakkındaki görüş

³⁶⁴ Pamukçu İnkaya Tetkik Gezisi (1944). *Kaynak*, S.140, Eylül 1944, s.337-339.

³⁶⁵ Yanık, K. (1935). Evciler Köyü, *Kaynak*, S.33, 19 Ekim 1935, s.779-780.

³⁶⁶ Arkın, R. G. (1935). Soğanbükü, Güngörmez, Kocaili, *Kaynak*, S.34, 19 Kasım 1935, s.840-850.

ve düşüncelerini ifade ettiği yazılardır (Aktaş, Gündüz, 2002, s.175). Meselelerin ele alınışı açısından deneme ile fıkra benzerlik göstermektedir. Bu benzerlik yazarların kendi düşüncelerini ifade etmesi, ifade ederken herhangi bir kanıt veya bir dayanağa sahip olmak zorunda olmamasından kaynaklanmaktadır. Bir diğer deyişle deneme de fıkra da yazarın makale türünde gösterdiği ciddiyet ve bilimsel titizlik yerine kendi duygu ve düşüncelerini samimiyet çerçevesinde aktardığı bir türdür. Bu iki tür arasındaki temel farkı ise içerik belirlemektedir. Denemelerde konu sınırlaması bulunmamaktadır. Yazar, uygun gördüğü her konu üzerine yazabilirken fıkra yazarları yazılarını çoğunlukla gündemde olan siyasi veya edebî konular üzerine yazmaktadır.

Bu bağlamda Balıkesir dergilerinde en fazla yayımlanan türlerden biri deneme ve fıkradır. *Dilek*'te 1, *Çağlayan*'da 27, *Irmak*'ta 9, *Gençleryolu*'nda 42, *Kaynak*'ta 127, *Alkım*'da 66, *Enerji*'de 1 ve *Ege*'de 1 adet olmak üzere toplam 274 deneme ve fıkra yer verilmiştir.

Söz konusu deneme ve fıkralar çok geniş bir konu yelpazesine sahiptir. Ancak bu yazıları inkılâp ve siyaset, bireysel görüş ve hisler, eğitim, Atatürk sevgisi ve özel günlerin verdiği coşku, aile ve çocuk, felsefe, matbuat, bilim, Balıkesir'e dair yerel konular ve diğer konular olarak tasnif etmek mümkündür.

İnkılâpları ve siyaseti konu alan denemeler, çoğunlukla Millî Mücadele sonucunda kurulmuş genç Türkiye Cumhuriyeti'nin izleyeceği politikaları, gençlerin ülkeye faydalı olmaları için nasıl yetişmesi gerektiği, entelektüellerin sorumlulukları, vazife bilinci, Halkevinin önemi, irtica ve komünizm karşıtlığı gibi konulara yer vermektedir. Bu konu başlığı altında 70 adet deneme ve fıkra neşredilmiştir. Bu yazılar Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Eminittin (Çeliköz), Mehmet Emin, Mahmut Ekrem (Çavuldur), Dr. Nazım, Vehbi Evinç gibi yazarlar tarafından yazılmıştır.

Söz gelimi, Ziraat Mütahassısı Mehmet Esat'ın yazdığı *Fikrimize Göre Takip Edilmesi Lazım Gelen Esaslar*³⁶⁷ adlı yazısında Millî Mücadele'den zaferle çıkan Türk milletinin düşünürleri bundan sonra ne yapacağını düşünmeye başlamıştır. Yazara göre yapılması gerekenler öncelikle ziraatın ıstılahı, zirai işlerin uzmanlar tarafından planlanması, zirai bankaların çiftçilerin yükünü azaltması gibi önemli işlerdir.

Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'nun yazdığı *Mefkure*'de³⁶⁸, mefkurenin önemi ve

³⁶⁷ Mehmet Esat (1923). Fikrimize Göre Takip Edilmesi Lazım Gelen Esaslar, *Dilek*, S.1, 15 Mart 1923, s.12-13.

³⁶⁸ Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). Mefkure, *Irmak*, S.14, 1 Ekim 1928, s.1-3.

mefkurenin bir toplumun kalbi olduğu açıklanır. Yazara göre Türk milleti de Türklük mefkuresiyle bağımsızlığını kazanmıştır.

Mahmut Ekrem (Çavuldur)'un *Memleket Bilgisi Vatan Sevgisidir*³⁶⁹ başlıklı yazısında eskiden Türklerin vatanlarını yabancı seyyahların yazdığı kitaplardan öğrendiğine dikkat çekilmektedir. Yabancılar ve azınlıklar ajanları vasıtasıyla yurdun dört bir yanına sızmış ve buraları iyice öğrenmişlerdir. Bu sayede Balkan Savaşları'nda düşman çok hızlı ilerlemiştir. Yazara göre Türkler ise yurdu Umumi Harp esnasında cephelerde öğrenmiştir.

Halil Sezai Paracıkoğlu'nun yazdığı *Halkevi ve Gençlik*³⁷⁰ adlı yazıda ise Halkevlerinin sorumluluklarına ve ödevlerine yer verilmiştir. Yazarın fikrine göre gençler Türk kültürünü öğrenmek, tanımak istemektedir. Halkevleri de gençlere, Türk milletinin tarihini, kültürünü anlatmalı ve bu görevi yerine getirmeye devam etmelidir.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan bireysel görüşler ve hisler konulu 53 deneme ve fıkraya yer verilmiştir. Söz konusu yazılar, Gönül Kızı, Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Zinnur Ergin, Nermin Macir gibi yazarlar tarafından yazılmış olup konu olarak Ay'ın güzelliği, gurbetin üzücülüğü, ayrılık acısı, mevsimlerin tabiata yansımaları, tabiatın güzellikleri, yalnızlık ve ölüm korkusu gibi konular seçilmiştir.

Örnek vermek gerekirse Nermin Macir, *Mehtaba Karşı*³⁷¹ başlıklı yazısında Ay'ın davetsiz ve fütursuz bakışlarının kendisini rahatsız ettiğini belirtmektedir. Bu yüzden Ay'dan uzağa kaçmaya çalışmaktadır. Yazara göre Ay, sevgililerin arasına fitne sokar, bütün bakışları kendine çeker.

Şekür Çağatay'ın *Ne Aradım* adlı denemesinde yazar, bir kır gezisinden yola çıkarak tabiatın kendisini ne kadar iyi hissettirdiğini anlatmaktadır. Hikmet Özkardeş, *Bir Demet Çiçek*³⁷²,te vazodaki çiçeklerin güzel kokusunun kendisine enerji verdiğini ve kırlarda çiçek koklama isteğini ifade eder.

Eğitimi konu alan deneme ve fıkralar, okul-hayat ilişkisi, iyi bir öğretmende olması gereken özellikler, mezun olan öğrencilerin buruklukları, okulların öğrencilere katması gereken değerler, eğitimin önemi gibi konularda yazılmıştır. Balıkesir

³⁶⁹ Çavuldur, M. E. (1931). Memleket Bilgisi Vatan Sevgisidir, *Gençleryolu*, S.54, 30 Haziran 1931, s.5-6.

³⁷⁰ Paracıkoğlu, H. S. (1937). Halkevleri ve Gençlik, *Kaynak*, S.48, 19 Ocak .1937, s.387.

³⁷¹ Nermin Macir, Mehtaba Karşı, *Çağlayan*, S.3, 10 Kasım 1925, s.9.

³⁷² Özkardeş, H. (1935). Bir Demet Çiçek, *Kaynak*, S.29, 19 Haziran 1935, s.672.

dergilerinde bu konuda 48 deneme ve fıkra varken, Feridun Hikmet, Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Kemal Özdeş, Eminittin (Çeliköz), Sırrı Şükrü gibi yazarlar, bu deneme ve fıkraları en fazla yazan yazarlardır.

Örneğin Eminittin (Çeliköz)'ün yazdığı *Cihanı Şaşırtalım*³⁷³ başlıklı yazıda eğitilmiş insanların bu ülke için ekmek gibi ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. Millet mektepleri bu eğitilmiş insanları hazırlayacak ve yetiştirecektir. Daha önceden birbirine yabancı gibi bakan cahil, aydın, köylü ve şehirli insanlar aldıkları eğitimle bu ayrımı ortadan kaldıracaktır.

Esat Adil (Müstecaplıoğlu) *Liselerde Yunanca ve Latince Öğretilmelidir*³⁷⁴ adlı yazısında garp kültür dairesinde yerini almak isteyen Türkiye'nin Avrupa'nın bilim ve kültür altyapısını hazırlayan Yunanca ve Latince derslerini öğrencilerine vermesi teklifinde bulunur.

Sadeddin ise *Bir Muallim Nasıl Olmalıdır*'da³⁷⁵ öğretmenlerin sahip olması gereken özellikleri sıralarken öğretmenlerde alan bilgisi ve eğitim yeteneğinin gerekliliğini işaret eder. Yazara göre de bu terbiye kabiliyeti hüküm, nüfuz ve sevimlilik özelliklerinin bir araya gelmesiyle oluşur.

Deneme ve fıkra yazıları içerisinde Atatürk ve millî bayramlara dair yazılara da sıklıkla rastlanır. Bu konuda 27 deneme ve fıkra yazılmış olup bunların sadece 5 tanesi Atatürk yaşarken yayımlanmıştır. Söz konusu yazılar Atatürk'e duyulan hayranlık, Atatürk'e icraatlarından dolayı duyulan minnet, Atatürk'ün ölümünden dolayı duyulan teessür, 23 Nisan, 19 Mayıs, 29 Ekim ve 10 Kasım günleri üzerine yazılmış olup Mükerrerem Kâmil Su, Cezmi Berktin, Nazım Örensun, Hüsamettin Işın, Erdoğan Alpar bu deneme ve fıkraları yazan yazarlardan bazılarıdır.

Cezmi Tahir Berktin'in *Atatürk*³⁷⁶ başlıklı yazısında Atatürk'ün askeri ve siyasi liderliği incelenmiş ve Atatürk'ün Avrupa'nın "hasta adamı"nın nasıl ayağa kaldırıp genç ve dinamik bir devlet kurulmasını sağladığını açıklamıştır.

Mükerrerem Kâmil Su, *23 Nisan*³⁷⁷ adlı yazısında milletin bu günü coşkuyla kutladığı, saltanatın gücünün millete verilmesinin halkı ne kadar mutlu ettiği

³⁷³ Çeliköz, E. (1929b). Cihanı Şaşırtalım, *Gençleryolu*, S.18, 15 Kasım 1929, s.2-3.

³⁷⁴ Müstecaplıoğlu, E. A. (1934). Liselerde Yunanca ve Latince Öğretilmelidir, *Kaynak*, S.13-15, Şubat- Nisan 1934, s.313.

³⁷⁵ Sadeddin (1934). Bir Muallim Nasıl Olmalıdır, *Kaynak*, S.13-15, Şubat- Nisan 1934, s.321-323.

³⁷⁶ Berktin, C. T. (1938). Atatürk, *Kaynak*, S.69, 29 Ekim 1938, s.483.

³⁷⁷ Su, M. K. (1932b). 23 Nisan, *Gençleryolu*, S.71, 30 Nisan 1932, s.10.

anlatılmıştır. Bu güzel günün çocuklara armağan edilmesi, günün güzelliğini arttırmıştır.

Nazım Örensun ise *Milli Şuurun Muhtevasında Yaşayan Kudret Atatürk*³⁷⁸ başlıklı yazısında Atatürk'ün ölümünden duyulan hüznü işlenmiştir. Halk, Atatürk öldükten sonra günlerin geçmediğini hissetmektedir. Yazara göre halk, Atatürk'ün ölümünün ardından perişan olmuştur. Ancak Atatürk'ün yaptıkları ve geriye bıraktıkları unutulacak cinsten değildir. Bu yüzden Atatürk, Türk milletinin kalbinde her zaman yaşayacaktır.

Balıkesir dergilerinde aile, kadın ve çocuk konusunda yazılan 14 deneme ve fıkra bulunmaktadır. Kadınların toplum hayatına etkileri, çocukların nasıl yetiştirilmesi gerektiği, aile kavramı gibi konularda kaleme alınan bu yazılar Mustafa Yalçın, Ömer Lütfü, Eminittin (Çeliköz), Mükerrerem Kâmil Su gibi yazarlar tarafından yazılmıştır.

Mustafa Yalçın'ın *Bugünkü Aile*'sinde³⁷⁹ Türk aile yapısının gösterdiği değişim konu alınmaktadır. Bilindiği gibi erkek egemen yapıda olan Türk aileleri gerek hukuki gerek sosyal ve gerek maddi sebeplerden dolayı eşitlikçi bir yapıya doğru evrilmektedir.

Ömer Lütfü'nün yazdığı *Tasarruf ve Kadın*³⁸⁰ başlıklı yazıda Türk kadınlarının ekonomik ve hukuki haklarının giderek geliştiğini, sosyal anlamda artık erkeklerinin yanına geldiği belirtilmektedir. Ancak yazara göre bu durum Türk kadınına şaşırtmış ve bir savrulmaya neden olmuştur. Bu savrulma karşısında Türk kadınının ayaklarının sağlam basması şarttır. Türk kadını modernleşmeyi poker masasında aramamalı, Avrupalı hemcinslerinin aldığı sorumlulukları üstlenmelidir. Mevcut ekonomi anlayışları ailelerin bütçelerini uçuruma sürüklemekte olup Türk kadınının bütçeden arttırabildiğini arttırması, ekonomiye katkı yapması gerekmektedir.

Eminittin Çeliköz'ün yazdığı *Çocukları Yanşaklıktan Kurtarmalı*³⁸¹ adlı yazıda ise çocukların ahlak terbiyelerine özen gösterilmesinin gerekliliği tartışılmaktadır. Yazar, çocukların eğitim sürecinde çocuklara karşı yapılması ve yapılmaması gereken

³⁷⁸ Örensun, N. (1938). Milli Şuurun Muhtevasında Yaşayan Kudret Atatürk, *Kaynak*, nr.70, 19 Kasım 1938, s.531-537.

³⁷⁹ Yalçın, M. (1935). Bugünkü Aile, *Kaynak*, S.29, 19 Haziran 1935, s.670-672.

³⁸⁰ Ömer Lütfü (1932). Tasarruf ve Kadın", *Gençleryolu*, S.77, 15.10.1932, s.16; S.78, 15 Kasım 1932, s.3-6.

³⁸¹ Çeliköz, E. (1940). Çocukları Yanşaklıktan Kurtarmalı, *Kaynak*, S.85, 19 Şubat 1940, s.241-242.

davranışları sıralayarak bu hareketleri sebep-sonuç mantığına uygun bir şekilde incelemektedir.

Balıkesir dergilerinde felsefe konulu deneme ve fıkralara sıkça yer verilmiştir. 31 denemenin yer aldığı bu deneme ve fıkralarda Gazali (Saltık), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Eminittin (Çeliköz), Arif Hikmet Par, Hüsnü Zeki Söylemez gibi yazarların gençlik ve yaşlılık, insanların davranışları, mutluluğun nelere bağlı olduğu, münakaşanın nasıl yapılabileceği gibi konularında yazıları bulunmaktadır.

Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'nun *Serseri*³⁸² adlı yazısında insanların birbirine karşı iyi ve kötü tutumlarına yer verilmiştir. Yazara göre insanlar doğduklarında ve yaşlılıklarında çirkindir. Ancak bütün insanlar iyiyi ve güzeli hedeflerken amaçları aynı olan insanların birbirine çelme takmasını anlamak zordur.

Eminittin (Çeliköz), *Saadet Şartları*³⁸³ başlıklı yazısında insanlığın tekamülüne değinir. Ona göre değişen insanlık ile mutluluk hakkındaki görüşlerin de değişmesi gerekir. İnsanların mutlu olmaları için yalan ve riyadan uzak durması gerekir. Eskiler mutluluğu ferdi ve insanlardan farklı bir varlık gibi görmekteyken artık mutluluğun insanlar bir aradayken ortaya çıktığını anlamak gerekir.

Türker Acaroğlu, *Gençlik-İhtiyarlık*³⁸⁴ yazısında bu iki kavramın en zıt kavramlar olduğunu vurgular. Yazara göre ihtiyarlık yaşta, saçta veya buruşuklukta değil yürekte ve candadır. Genç, umutlu olandır. Gençlik ve ihtiyarlık daimi bir savaş halindedir.

Arif Hikmet Par *Münakaşa Estetiği*³⁸⁵ başlıklı yazısında bizdeki münakaşa kültürünü eleştirmektedir. Yazara göre Türk milletinde münakaşa kültürü oldukça zayıftır. Münakaşa esnasında fikri bırakıp kişiye, mantığı bırakıp demagojiye yönelme meyli vardır. Tartışmada izlenmesi gereken yol, karşı tarafa üstün gelmek değil bir gerçeği aydınlatmak olmalıdır.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan deneme ve fıkraların bir kısmı da Balıkesir'e dairdir. Balıkesir köylerinin güzellikleri, Balıkesir'deki eksiklikler, korunması gereken tarihi yerler, önemli kişilerin Balıkesir ziyaretlerini bu grupta incelemek mümkündür. 11 adet deneme bulunan bu grupta Feridun, Eminittin (Çeliköz), Arif

³⁸² Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). *Serseri*, *Irmak*, S.10, 1 Ağustos 1928, s.14-16.

³⁸³ Çeliköz, E. (1931). *Saadet Şartları*, *Gençleryolu*, S.46, 28 Şubat 1931, s.15-16.

³⁸⁴ Acaroğlu, T. (1935). *Gençlik- İhtiyarlık*, *Kaynak*, S.32, 19 Eylül 1935, s.755.

³⁸⁵ Par, A. H. (1949). *Münakaşa Estetiği*, *Kaynak*, S.9, Ocak 1949, s.3.

Hikmet Par, Behçet Kemal Çağlar gibi yazarların yazıları bulunmaktadır.

Eminittin Çeliköz, yazdığı *Paşasultanı Destekleyiniz*³⁸⁶ ve *Paşacamiimiz Aman Göçmesin!...* başlıklı yazılarda Balıkesir'in önemli kültür varlıklarından olan Paşa Sultan türbesinin ve Zağnos Paşa Camii'nin oldukça yıprandığını ve bunların bakım görmesinin gerekliliğine yer vermektedir.

Behçet Kemal Çağlar *Balıkesir'e Kuşbakışı*³⁸⁷ adlı yazısında Cumhuriyet döneminde Balıkesir'in güzelleştiği ve canlandığını belirtmektedir. Öğrencilik yıllarında Balya Madenleri'ne gelen yazar şehrin zor zamanlarını gözlemlemiştir. Balıkesir'de bulunan Necatibey Eğitim Fakültesi, Gazi Eğitim Enstitüsü'nün bir eşi olarak göze çarpar. Şehirdeki çeşmeler, sokaklar, atölyeler Balıkesir'in ne denli değiştiğini göstermektedir.

Balıkesir dergilerinde bilim ve sanata dair 4 deneme ve fıkra yer verilmiştir. Bu yazıların yazarları Mehmet Akif, Kenan Emin, Tahir Harimi ve Kemal Özdeş'tir. Söz konusu yazılar, icat ve fikir kavramı, topluma bilim ve sanat sevgisini aşılama gerekliliği, gençlerin ilimden uzaklaşması, enerjinin kullanım alanı gibi konularda yazılmıştır.

Tahir Harimi'nin *Yeni Nesil ve İlim*³⁸⁸ adlı yazısında yazarın gençlerin ilimden uzaklaştığını gözlemlemesiyle duyduğu üzüntüye yer verilmiştir. Yazara göre gençler derin eserler okumaktan uzak durmaktadır. Özellikle erkekler yüksek eğitim yapacakları yaşlarda çalışmak zorunda kalmıştır. İmkansızlıkların yanı sıra lümpenliğe dayanan bir ilgisizlik de vardır. Bu ilgisizlik milletimizin pek çok alim yetiştirmesine engel olmuştur.

Bahsettiğimiz deneme konularının dışında, herhangi bir kategoriye dahil edemediğimiz, diğer konular kapsamında ele alabileceğimiz 12 deneme ve fıkra da bulunmaktadır. Bu yazılar Mahmut Ekrem Çavuldur, Tahir Harimi Balcıoğlu, Arif Nihat gibi yazarlar tarafından yazılmıştır. Söz konusu deneme ve fıkralarda karıncaların çalışkanlığı, renklerin insanın hayatını genişletmesi, eski eserlerin

³⁸⁶ Çeliköz, E. (1943-1944). Paşasultanı Destekleyiniz, *Kaynak*, nr.131-132, Aralık 1943- Ocak 1944, s.224-226 ve "Paşacamiimiz Aman Göçmesin!...", *Kaynak*, nr.135-136, 04-05.1944, s.274-275. Bu iki yazı Türk Dili gazetesinde de neşredilmiştir. Bkz. Çeliköz, E. (1944). Paşasultanı Destekleyiniz, *Türk Dili*, S.3777, 17 Ocak 1944, s.3. ve "Paşacamiimiz Aman Göçmesin!...", *Türk Dili*, S.3820, 18 Mart 1944, s.3.

³⁸⁷ Çağlar, B. K. (1948). Balıkesir'e Kuşbakışı, *Kaynak*, S.4, Ağustos 1948, s.3 ve 14-15.

³⁸⁸ Balcıoğlu, T. H. (1931). Yeni Nesil ve İlim, *Gençleryolu*, S.51, 23 Nisan 1931, s.5-6.

korunması gerekliliği, Balıkesir dergilerinin kalitesi gibi konulara yer verilmiştir.

4.2.5.6. Röportaj

Röportaj, canlı ve belgeli; öğretici ve bilgilendirici yönüyle ayrı bir yere sahiptir. Bu edebî türün haber niteliği taşımasıyla birlikte iyi dşnlmş, iyi planlanmış hatta kurgusu özenle oluşturulmuş örneklere haberi canlandırma, bilgiyi belgeleme ve estetik yaratma özelliği de bulunmaktadır. Edebiyatımızda röportaj genç bir türdür. Ruşen Eşref naydın'ın *Diyorlar Ki* adlı eseri röportaj türünün ilk rneği olarak kabul etmektedir (Güzel Yazılar Röportajlar, 1997, s. XVII-XVIII). Daha sonra çeşitli gazete ve dergilerde bu tre sıklıkla yer verilmiştir. Balıkesir dergilerinde yer verilen türlerden biri de rportajdır. Gençleryolu'nda 1, Kaynak'ta 4, Alkım'da 4 olmak üzere toplam 9 röportaj yazısı neşredilmiştir. Siyasette Meclis Reisi Kazım Paşa; eğitimde Vicdani Ataseven (2 kere), Sabri Sözen; sinemada Vedat Urfi; klasik Türk musikisinde Akile Artun ve Burhanettin te, sporda Selman Boğuşkan ve edebiyatta ise Cahit Külebi ve Muhteşem Sunter ile görüşme yapılmıştır.

Kazım Paşa ile yapılan görüşme esnasında gündem şeker fabrikalarıdır. Kazım Paşa da şeker fabrikalarının inşası konusunda fabrikanın mahsule yakın yerlerde olacağını belirtir. Ona göre Balıkesir'de şeker üretimi yüksek değildir. Buna ilâveten Balıkesir'de görülen iktisadi sıkıntı nedeniyle fabrika hedefi Balıkesir evresindeki Karacabey, Manyas, Susığırlık (Susurluk) ovalarına kaydırımıřtır³⁸⁹.

Hüsnü Zeki Söylemez, nl tiyatroc Vedat Urfi ile yaptığı röportajda Urfi'nin hayatını ve sanat anlayışı üzerine grřmřtr³⁹⁰. Urfi, 1923'te Avrupa'ya gitmiş, sinemaları ve tiyatroları incelemiş, oraların oyunları ve seyircilerini tahlil etme imkânı bulmuştur. Urfi'ye göre Türk sinemasının üretken olamayışının nedeni sermaye sıkıntısıdır.

Cahit Albayrak'ın yaptığı Akile Artun ve Burhanettin te görüşmesinde adı geçen iki sanatçının hayatı, sanat anlayışları ve klasik Türk musikisine bakışları konuşulmuştur. Akile Artun yüksek diksiyon bilgisi, hayırseverlik ve sanat feragatiyle dönem adına ideal bir sanatçıdır. Artun, röportajda mzisyenliğinin ailesinden geldiğini, Doğu ve Batı müziklerini ayırmadığını, hepsini ilgi çekici bulduğunu ifade

³⁸⁹ şeker Fabrikası (1932). *Gençleryolu*, S.75, 31 Ağustos 1932, s.2-3.

³⁹⁰ Söylemez, H. Z. (1938). Vedat Urfi'le Bir Saat, *Alkım*, S.14, 15 Ocak 1938, s.11-13.

etmektedir. Burhanettin Ökte de uzun yıllar ihmal edilen Türk musikisinin artık ilgi görmesinden duyduğu memnuniyeti ve bunun yanında müzik eğitimine sahip çıkılması gerektiğini işaret etmektedir³⁹¹.

M. Kemal Ertan, bölge güreş ajanı Selman Boğuşkan ile bir röportaj yapmıştır³⁹². Selman Boğuşkan 1927 yılında güreş milli takım sporcusudur. Boğuşkan'a göre Türk greko-romen güreşi İsveç, Finlandiya ve Macaristan dışında diğer bütün milletlerden üstündür. Birkaç güreşçi dışındaki güreşçiler güreşte tekniği ihmal etmektedir.

Balıkesir Lisesi müdürü Vicdani Ataseven ile farklı zamanlarda Vahit İnce ve Gazanfer Kunt röportaj yapmıştır. Vahit İnce ile Ataseven'in yaptığı röportajda Ataseven hayatını, eğitimini ve hayata bakışını özetlemiştir³⁹³. Gazanfer Kunt ile Atasever'in görüşmesinde Atasever, ideal öğrencilerin özelliklerini ve öğrencilerin eğitim faaliyetlerinin kalitesinin artırılması için izlenebilecek yollara değinmiştir³⁹⁴.

Muharrem Batmaz, Balıkesir Lisesi Fransızca öğretmeni Sabri Sözen ile röportaj yapmıştır³⁹⁵. Bu görüşmede konu, Sabri Sözen'in hayatı, eğitimi ve memuriyet geçmişiştir.

Balıkesir dergilerinde şairlerle de röportaj yapılmıştır. Bu röportajların ilki Cahit Külebi ile diğeri Muhteşem Sunter iledir. M. Reşit Kıpçak'ın Cahit Külebi ile yaptığı röportajda piyasadaki şiir anlayışı ve şairlerin bir değerlendirilmesi görüşülmüştür³⁹⁶. Ayhan Yetkiner'in Muhteşem Sunter ile yaptığı röportajda ise şiir anlayışları şiirin mahiyeti gibi konulara değinilmiştir³⁹⁷.

4.2.5.7. Hatıra

Balıkesir'de çıkan dergilerde yayımlanan hatıra yazılarını incelemeyen önce hatıra türü ile ilgili bilgi vermek yerinde olacaktır. Hatıra, Arapça kökenli bir sözcük olup hutûr kökünden türemiş bir sözcüktür. Temel olarak hatırda kalan şey

³⁹¹ Albayrak, C. (1948). Sanatkar Artun ve Ökte'den Notlar, *Kaynak*, S.2, Haziran 1948, s.4 ve 11.

³⁹² Ertan, M. K. (1948). Bölge Güreş Ajanı Selman Boğuşkan İle Bir Konuşma, *Kaynak*, S.5, Eylül 1948, s.16.

³⁹³ İnce, V. (1937). Bizi Yetiştirenler, *Alkım*, S.6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, s.47-49.

³⁹⁴ Kunt, G. (1939). Bir Mülakat, *Alkım*, S.26-27, Ocak- Şubat 1939, s.15-16.

³⁹⁵ Batmaz, M. (1938). "Bizi Yetiştirenlerden: Fransızca Öğretmeni Sabri Sözen'le Bir Saat", *Alkım*, S.18-22, 15 Mayıs- Eylül 1938, s.69-71.

³⁹⁶ Kıpçak, M. R. (1949). Cahit Külebi İle Hasbihal, *Kaynak*, S.9, Ocak 1949, s.10 ve 15.

³⁹⁷ Yetkiner A. (1949). Şair Sohbetleri, *Kaynak*, S.13, Mayıs 1949, s.16.

anlamındadır. Hatıra da bireyin, bireyleşme duygusunun ön planda olduğu edebi türlerden biridir. Genel olarak hatıraların yazılması için belli başlı yedi sebep görülmektedir:

- 1) Unutulmaktan kurtulmak,
- 2) Kaybolması istenmeyen bir gerçeği ortaya koymak
- 3) Yazma alışkanlığı oluşturmak ve başlatmak
- 4) Birlikte yaşadığı, yakınında olduğu önemli tarihi kişilere duyulan hayranlık
- 5) Tarih ve kamuoyu karşısında bir çeşit vicdan muhasebesi yapmak
- 6) Gelecek kuşaklara ders vermek
- 7) Siyasi ve askeri rakiplerini kötümek veya bu durumlarda kendini temize çıkarmak

(Akar, Karakoç, 2004, s.385).

Kaynaklarda hatıra türü için çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Söz gelimi Milliyet gazetesinin hazırladığı edebiyat ansiklopedisinde hatıra türü için "*Bir kimsenin kendi hayatını, yaşadığı devrede gördüğü veya duyduğu olayları anlattığı yazılardır.*" ("Edebiyat Ansiklopedisi", 1991, s.130) ifadesi, Turan Karataş'ın Edebiyat Ansiklopedisi adlı eserinde "*Çeşitli alanlarda ün yapmış, şöhret olmuş kişilerin, bilhassa başından geçenleri ya da dönemlerinde olup biten olaylarla ilgili bilgi ve gözlemlerini anlatan yazılara, eserlere verilen isim.*" (Karataş 2001, s.175) ifadesi, TDK'nin hazırladığı Yazın Terimleri Sözlüğü'nde ise "*Bir kimsenin görüp geçirdiği olayları, durumları ve yaşantıları saptayan yazı.*" (Gencan vd. 1974, s.15) ifadesi bulunmaktadır.

Bu ve bunun gibi tanımlara bakarak hatırat için ortaya belli özellikleri koymak mümkündür. Öncelikle hatıradaki yazılanlar, yazarın duyup gözlemlendiği olay ve durumlar olmalıdır. Burada yazılanlar kurgu eseri olmamalıdır. Yazılanlar karşısında yazarın olaylara bir şekilde tanık olması gerekmektedir.

Hatıra türü, edebiyatımızda kavramsal olarak genç, içerik olarak eski bir türdür. Edebiyat tarihinde hatıra, başlı başına bir kavram olarak XX. Yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır (Okay 1997, s. 445).

Balıkesir dergilerinde, üzerinde önemli durulan türlerden biri de hatıradır. Hatıra türünde *Çağlayan*'da 1, *Irmak*'ta 1, *Gençleryolu*'nda 59, *Kaynak*'ta 63, *Alkım*'da 6 ve *Ege*'de 2 olmak üzere toplam 130 adet hatıra yazısı bulunmaktadır. Elbette bu yazıların tamamı tek nüshada ve müstakil vaziyette değildir.

Gençleryolu'nda Karaoğlu Şakir'in ve İbrahim Etem (Akıncı)'nın, *Kaynak*'ta Muammer Gözalan ve İbrahim Şevki (Işıkman)'ın hatıraları birer seri şeklinde yayımlanmıştır.

Balıkesir dergilerinde en fazla hatıra yazan yazar Karaoğlu Şakir'dir. Tamamı *Gençleryolu*'nda olmak üzere 32 yazısı bulunmaktadır. Bunların çoğu seri şeklinde, birkaçı da müstakil hatıralardır. Yazar *Talimgâhta İlk Gün*³⁹⁸ adlı yazısından başlayarak *Talimgahtan Çıkış*³⁹⁹ adlı yazısına kadar asker olduğu günleri 4 tefrika halinde yayımlamıştır. Bu yazılarda askerliğe ilk adımını acemilik ocağından çıkışına kadar anlatır. Müstakil bir hatıra olan *Nankör Bir Yılan*'da⁴⁰⁰ Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'ndaki zor durumundan faydalanan Hristiyan Osmanlı zabitlerinin Türklere düşman kesilmesi anlatılır. Yazar, hatıralardan anladığımızı göre I. Dünya Savaşı'nın ilerleyen günlerinde Hicaz Cephesi'ne sevk edilmiştir. Bu bölgede gözlemediği bedevi kabilelerini, özellikle İbnürreşit kabilesini, *Kahraman Kim?*⁴⁰¹ ve *Bes Ya Seydi*⁴⁰² adlı hatıralarında olumlu özellikleriyle ve güzel bulduğu adetleriyle anlatır. Arapların ayaklanmasıyla beraber Türk ordusu, Araplarla da mücadele etmeye başlar. Asi Araplar, Türk ordusuna ikmal kesmek için özellikle Hicaz demiryoluna saldırılarda bulunurlar. En sonunda bir gün yazarı ve yazarın bulunduğu bölüğü bir baskınla yakalarlar ve İngilizlere teslim ederler. Yazar bu dönemi de *Bin Minnet ve Şükran*⁴⁰³ ile başlayıp *Çölde Bir Sefer*⁴⁰⁴ ile biten altı tefrikalık hatıra dizisinde anlatır. İngilizler buradaki esirleri diğer esirlerle birlikte Mısır'da Elveh'te bulunan üsera kampına aktarırlar. Bu kampta Türk ve Alman askerler ve subaylar bir arada kalmaktadır. Bu iki grup arasında ciddi etkileşimler gerçekleşir. Birbirlerinin dilini bilmedikleri halde aynı acıdan mustarip olan askerler birlikte çeşitli faaliyetler yaparlar. Hatta o sırada Türkler Ramazan Bayramı'nı kutlarken Alman askerler de onlara eşlik etmişlerdir. Karaoğlu Şakir bu dönemi ilk yazısı *Esirin Bayramı*⁴⁰⁵ son yazısı *Esaret Hatıraları*⁴⁰⁶ başlıklı yazılarıyla 13 tefrikalık başka bir seride anlatmıştır. Yazar İstanbul'dan memlekete döndüğünde çok mutlu olmuştur. Bu dönemde

³⁹⁸Karaoğlu Şakir (1929). *Talimgâhta İlk Gün*, *Gençleryolu*, S.20, 15 Aralık 1929, s.6.

³⁹⁹Karaoğlu Şakir (1930). *Talimgahtan Çıkış*, *Gençleryolu*, S.30, 15 Mayıs 1930, s.13-14.

⁴⁰⁰Karaoğlu Şakir (1929). *Nankör Bir Yılan*, *Gençleryolu*, S.12, 15 Ağustos 1929, s.12-13.

⁴⁰¹Karaoğlu Şakir (1930). *Kahraman Kim?*, *Gençleryolu*, S.32, 15 Haziran 1930, s.20.

⁴⁰²Karaoğlu Şakir (1930). *Talimgahtan Çıkış*, *Gençleryolu*, S.33, 30 Haziran 1930, s.19.

⁴⁰³Karaoğlu Şakir (1929). *Bin Minnet ve Şükran*, *Gençleryolu*, S.9, 30 Haziran 1929, s.12-14.

⁴⁰⁴Karaoğlu Şakir (1930). *Çölde Bir Sefer*, *Gençleryolu*, S.31, 31 Mayıs 1930, s.13-14.

⁴⁰⁵Karaoğlu Şakir (1929). *Esirin Bayramı*, *Gençleryolu*, S.10, 15 Temmuz 1929, s.12-13.

⁴⁰⁶Karaoğlu Şakir (1931). *Esaret Hatıraları*, *Gençleryolu*, S.59, 15 Eylül 1931, s.5-6.

Anadolu'da Mustafa Kemal adında bir subaydan bahsedildiğini duyar. İstanbul basınında özellikle yabancı basında onun hakkında büyük bir karalama kampanyası olduğunu fark edince ümitlenir. Yazar, üsera kampından kurtulduktan sonra yazdığı bu hatıraları müstakil bir şekilde yazmıştır.

Gençleryolu dergisinde yayımlanan, İbrahim Ethem (Akıncı)'nın yazdığı hatıralar oldukça dikkat çekicidir. İbrahim Ethem, Anadolu'nun çeşitli il ve ilçelerinde kaymakamlık ve valilik görevlerini yapmış değerli bir devlet adamıdır. Millî Mücadele yıllarında İbrahim Ethem, Manisa'nın Gördes ve Demirci ilçelerinde kaymakamlık yapmış, bölgedeki Kuva-yı Milliye kuvvetlerini sevk ve idare etmiş, Balıkesir'i işgalden kurtaran müfrezeye komutanlık etmiştir (Özsarı, 2019, s. 26-27).

Bu bilgilerden hareketle İbrahim Ethem'in yazdığı *Balıkesir Nasıl Kurtuldu ve Bir İhanet Levhası* başlıklı hatıralar Batı Anadolu'da yürütülen ve özellikle onun görev yaptığı Demirci ile Gördes merkez olmak üzere Simav, Soma, Sındırgı, Bigadiç, Balıkesir, Susurluk ve Gönen'deki mücadelelerin bir günlüğü niteliğindedir.

İbrahim'in Ethem'in *Balıkesir Nasıl Kurtuldu* adlı hatıra yazıları ilk nüshası 15 Ağustos 1931 tarihli 59. sayıda, son nüshası 15 Ocak 1932 tarihli 65. sayıda olmak üzere toplam 9 sayıda yayımlanmıştır. İbrahim Ethem (Akıncı), Sındırgı'dan başlayarak Yunanlıların Balıkesir'den nasıl çıkarıldığını ve çıkarıldıktan sonra halkın ve askerlerin tepkisini anlatmaktadır.

İbrahim Ethem (Akıncı)'nın yazdığı diğer hatıra yazıları *Bir İhanet Levhası* başlığı altında toplanmıştır. İlk sayısı *Gençleryolu*'nun 15 Mart 1932 tarihli 68. sayısında ve son yazısı 15 Haziran 1932 tarihli 74. sayısında yayımlanan bu hatıralarda yazar, Demirci kaymakamlığına atandıktan sonra gördüklerini, yaşadıklarını anlatır. Söz konusu dönemde Çerkes Ethem Kuva-yı İnzibatiye komutanı unvanıyla her yana telgraf çekip asker istemektedir. İbrahim Ethem ise bu telgrafları ve talimatları uygulamaya koymayarak ve müfrezelerini Gördes-Akhisar arasındaki cepheye sevk ederek Kuva-yı İnzibatiye'nin püskürtülmesine destek olmuştur. Yazar iki hatırasında da sıkça belge ve telgraf da yayımlamıştır.

Kaynak'ta İbrahim Şevki (Işıkman)'ın yazdığı hatıralar Millî Mücadele dönemine ışık tutan önemli hatıralardan biridir. Bu yazı dizisi, ilk yazısı 19 Nisan 1933 tarihli 3. sayıda *Matem Sabahı* başlığıyla başlayarak 19 Mayıs 1935 tarihli 28. sayıda *Kara Günler* başlıklı hatıra ile son bulacak şekilde 16 tefrika halinde yayımlanır.

Hatıralar Mondros Mütarekesi'nden sonra Yunanlıların İzmir'i işgali ile Aydın'daki savaş arasındaki dönemi kapsamaktadır. Hatıralardan öğrendiğimize göre bir topçu subayı olan yazar, Yunanlılarla Batı Anadolu'da Çal, Denizli, Nazilli, Aydın gibi pek çok yerde savaşmıştır. Yazar bu hatıralarda halkın ve efelerin Millî Mücadele'ye olan katkısına yer vermeyi ihmal etmemiştir.

Kaynak'ta yayımlanan bir diğer önemli hatıra da Muammer Gözalan'ın yazdığı *Arslanlar Mezarı* başlıklı hatıradır. İlk tefrikası 19 Nisan 1936 tarihli 39. sayıda ve son tefrikası 29 Ekim 1936 tarihli 45. sayıda 7 tefrika halinde yayımlanır. Hatıra, yazarın 13. Alay ile Çanakkale'ye intikali ile başlar. Buradaki mücadele oldukça sert geçmektedir. Her gün yüzlerce asker şehit olmaktadır. Bu yüzden bölgeye Arslanlar Mezarı adı verilmiştir. Yazar hücumla kalkıldığı sırada yaralanır ve 3 ay hastanede kalır. Çanakkale Cephesi'nin kazanılmasından sonra askerler Doğu ve Kanal cephelerine sevk edilir. Yazar da Doğu Cephesi'ne intikal eder. Bitlis'teki mücadeleye katılır. Bu cepheye gıda ikmali zayıf olsa da bölgedeki köyler ve aşiretler ordunun yardımına koşar. Ancak buradaki mücadele kaybedilir ve yazarın da bulunduğu tabur Ermenilerce esir alınır. Bitlis'teki üsera kampına alınan askerlerin bir kısmı Ermenilerce infaz edilir. Yazar kamptan kaçmayı başarır ve yaralı bir halde İstanbul'a geri döner.

Yukarıda belirttiğimiz hatıralar dışında belirli konu ve olaylar çevresinde toplanan hatıralar da bulunmaktadır. Söz gelimi Balıkesir'in işgali Eminittin Çeliköz'ün iki hatırasına ve Osman Balkır'ın bir hatırasına konu olmuştur. Eminittin Çeliköz'ün *Güzel Balıkesir*⁴⁰⁷ adlı hatırasında İvrindi cephesinde savunma hattının dağılması üzerine düşman kuvvetlerinin Balıkesir'e girişi anlatılır. Balıkesir'de halk korku dolu bir sessizliğe bürünür. Osman Nazif de *Kara Günün Hatırası*⁴⁰⁸ başlıklı yazısında Balıkesir'in işgal edildiği zamanlarda çocuk olduğunu belirtir. Pek çok insan trene binip şehirden uzaklaşmaktadır. Yazarın kendi ailesi de evi toplayıp şehri terk etmeye hazırlanmaktadır.

Hatıralara konu olan önemli olaylardan biri de Çanakkale Savaşları'dır. İbrahim Şevki Feyzioğlu'nun yazdığı *Çanakkale Zaferi*'nde⁴⁰⁹ düşman ordusunun donanımları, gemileri anlatılır. Çanakkale Savaşları'nın ilerleyişi ve Türk askerinin

⁴⁰⁷Çeliköz, E. (1930). Güzel Balıkesir, *Gençleryolu*, S.33, 30 Haziran 1930, s.2-4.

⁴⁰⁸O. Nazif (1930b). Kara Günün Hatırası, *Gençleryolu*, S.33, 30 Haziran 1930, s.7.

⁴⁰⁹Feyzioğlu, İ. Ş. (1950). Çanakkale Zaferi, *Kaynak*, S.22-33, Şubat 1950- Ocak 1951, s.3-6 ve 13-16.

cesaretinin zaferi getirdiğine yer verilir.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan hatıraların 8'i de Mustafa Kemal ile ilgilidir. Bu hatıraların çoğu, Atatürk'ün Balıkesir'i ziyaret edişine binaen yazılmıştır. Söz konusu ziyaret döneminde çocukların ve halkın Atatürk'e gösterdiği ilgiye yer verilir.

Dergilerde yer alan en ilginç hatıra yazı dizisinden biri İsmail Hakkı Akay'a aittir. İlk tefrikası Şubat- Nisan 1934 tarihli 13-15. sayılarda ve son tefrikası 29 Ekim 1936 tarihli 45. sayıda toplam 8 tefrikada yazar, çeşitli başlıklar altında Balıkesir'de tanıdığı veya tanıştığı ilginç kişileri bu hatıralarda anlatır. Bu hatıralara Kürt Ali, Ali Gası, Hatice Teyze, Zadenin Deli İsmail, Dede Sultan gibi kişiler konu olur.

Andığımız hatıraların dışında, hayatlarının küçük kesitlerini anlatan yazarların hatıraları da bulunmaktadır. Bu hatıralarda kimi yazar bir kır gezisini, kimi yazar yaptığı ilk tren yolculuğunu anlatır.

Özetle, hatıralar tarihimize ışık tutan önemli vesikalardır. Bu yolda yukarda belirttiğimiz Karaoğlu Şakir, İbrahim Etem (Akıncı), İbrahim Şevki (Işıkman) ve Muammer Gözalan'ın yazdığı hatıralar I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele yıllarını içermesi bakımından oldukça önemlidir. Balıkesir'in işgal edilmesini anlatan hatıralar veya İsmail Hakkı Akay'ın yazdığı hatıralar şehrin kimliği ve toplumsal hatıraları konusunda önemli bilgiler içermektedir. Bu hatıralardan başka yazılan diğer hatıralar küçük olaylar karşısında münferit duygular ve izlenimler içeren duygusal yazılar olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.5.8. Özdeyişler

Özdeyişler Türk Dil Kurumu sözlüğünde bir duyguyu, bir düşünceyi veya bir ilkeyi kesin ve kısa biçimde anlatan ve genellikle kim tarafından söylendiği bilinen özlü söz, vecize, ülger, kelimakibar, aforizma, motto olarak tanımlanır (http 5).

Bu bilgiden hareketle, Balıkesir dergilerinde de özdeyişlere sıkça yer verildiği görülmektedir. *Çağlayan*'da 10, *Irmak*'ta 9, *Gençleryolu*'nda 33, *Kaynak*'ta 10 ve *Alkım*'da 4 olmak üzere toplam 66 adet özdeyiş yazısı bulunmaktadır. Şunu belirtmek gerekir ki, Balıkesir dergilerinde yer verilen özdeyişler 1-3 cümle arasında olup tamamı bir başlık altında derlenip toparlanmıştır.

Çağlayan'da çıkan özdeyişler *Hikmet Kıvrıntıları* ve *Garptan İktibaslar* başlığı

altında yayımlanmıştır. *Hikmet Kıvrımları* geniş bir konu yelpazesine sahip iken *Garptan İktibaslar* çoğunlukla aşka ve kadına dairdir. *Çağlayan*'da çıkan bu iki başlık altında toplanmış yazıların dışında çeşitli konulara dair yazılmış Meçhul Feylesof'un *Akıl Defterinden*:⁴¹⁰ ile Mim Te'nin *Miralayın Fikirleri*⁴¹¹ adında Fransızlara, aşka ve kadınlara dair sözleri de bulunmaktadır.

Irmak'ya yayımlanan özdeyişler *Hikmet Çiçekleri* başlığıyla toplanmıştır. Bu özdeyişler, herhangi bir konuyla sınırlı olmayıp konu dağılımı oldukça geniştir.

Gençleryolu'nda çıkan bütün özdeyişler, Mehmed Gazali (Saltık)'ın kaleminden çıkmaktadır. Yazar, *Mestane Sözlerim* başlığı altında topladığı özdeyişlerini herhangi bir konuyla sınırlamaz. Öte yandan *Cumhuriyet'in Manası*⁴¹², *Medeniyet*⁴¹³, *Ankara Tahassüsleri*⁴¹⁴, *Gazi'nin Hakikati*⁴¹⁵ gibi çeşitli başlıklarda çıkan özdeyiş yazıları sadece başlıkta geçen kavrama dairdir. Bu açıdan bakıldığında Mehmed Gazali'nin Balıkesir dergilerinde yazıları çıkan en önemli özdeyiş yazarı olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynak dergisinde neşredilen özdeyişler iki farklı şekilde hazırlanmıştır. Nurettin Ünen'in *Harp Hakkında Düşünceler*⁴¹⁶ ve Sabih Şendil'in *Aşk*⁴¹⁷ adlı yazılarında yazdıkları özdeyişler başlıklarındaki konu üzerine yazılmışken Atatürk'ün çeşitli konular üzerine söylediği sözlerin bir derlemesi olan *Atatürk Konuşuyor*⁴¹⁸ gibi çeşitli konuları bir arada barındıran özdeyiş yazıları da bulunmaktadır.

Alkım'da çıkan özdeyiş yazıları ise çeşitli konuların bir araya getirilmesinden ve herhangi bir konu veya başlığa bağlı olmaksızın yazılmış cümlelerden oluşmaktadır. Bu yazıların ikisi derleme mahiyetindedir. İlk yazı olan *Fikirler*⁴¹⁹ çeşitli yazarların özdeyişlerinden oluşmaktayken *En Büyük Türkün Ölmez Sözleri*⁴²⁰ başlığıyla çıkan özdeyişler Atatürk'ün çeşitli konular üzerine söylediği özlü sözlerden

⁴¹⁰ Meçhul Feylesof (1925). *Akıl Defterinden*., *Çağlayan*, S.3, 10 Kasım 1925, s.13.

⁴¹¹ Mim Te (1925). *Miralayın Fikirleri*, *Çağlayan*, S.3, 10 Kasım 1925, s.14-16.

⁴¹² Gazali (1931). *Cumhuriyet'in Manası*, *Gençleryolu*, S.50, 15 Nisan 1931, s.2; S.52, 31 Mayıs 1931, s.7.

⁴¹³ Gazali (1931), *Medeniyet*, *Gençleryolu*, S.54, 30 Haziran 1931, s.3; S.55, 15 Temmuz 1931, s.2.

⁴¹⁴ Gazali (1931), *Ankara Tahassüsleri*, *Gençleryolu*, S.58, 31 Ağustos 1931, s.5.

⁴¹⁵ Gazali (1931), *Gazi'nin Hakikati*, *Gençleryolu*, S.61, 15 Ekim 1931, s.4.

⁴¹⁶ Ünen, N. (1946). *Harp Hakkında Düşünceler*, *Kaynak*, S.157, Şubat 1946, s.11-12; S.158-159, Mart-Nisan 1946, s.3.

⁴¹⁷ Şendil, S. (1948). *Aşk*, *Kaynak*, S.6, Ekim 1948, s.13.

⁴¹⁸ Atatürk, M. K. (1948). *Atatürk Konuşuyor*, *Kaynak*, S.7, Kasım 1948, s.5.

⁴¹⁹ *Fikirler* (1937). *Alkım*, S.5, 15 Nisan 1937, s.30.

⁴²⁰ Atatürk, M. K. (1948). *En Büyük Türkün Ölmez Sözleri*, *Alkım*, S.25, 15 Aralık 1948, s.10.

oluşmaktadır. *Alkım*'da çıkan diğer iki yazı ise Hüsnü Zeki Söylemez'in yazdığı *Düşünceler*⁴²¹ başlıklı özlü sözlerdir.

Özetle, Balıkesir dergilerinde özdeyiş türünde 66 yazı yayımlanmıştır. Balıkesir dergileri yayımladıkları bu özdeyişlerle okurlarının kültür ve düşünce ufuklarını genişletmeyi hedeflemiştir. Söz konusu yazıların bir kısmı derleme, bir kısmı ise telif yazılardan oluşur. Özdeyişler başlığı altında en dikkat çekici isim Mehmed Gazali (Saltık)'tır. 34 telif yazı, geniş konu yelpazesi ile bu alanda dikkat çekici bir üretimde bulunmuştur.

4.2.5.9. Nutuk

Nutuk, bir konuşmacı tarafından açık veya kapalı alanlarda bir amaç için toplananlara bir fikri veya bir duyguyu aşlamak için söylenen coşkulu ve edebî bir dille yapılan konuşmalardır (Aktaş, Gündüz, 2002, s.298). Nutuk herhangi bir konuda dinleyici ve okurunu ikna etmek ve harekete geçirmek üzere söylenen veya yazılan bir türdür. Türk edebiyatında önemli bir yer tutan nutuk türünde oldukça değerli eserler bulunmaktadır. *Orhun Abideleri*, Sultanahmet Mitingleri'nde Halide Edip Adıvar, Mehmet Emin Yurdakul, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Süleyman Nazif'in nutukları, Atatürk'ün *Nutuk* adlı eseri ve *Onuncu Yıl Nutku* bunlardan bazılarıdır.

Balıkesir dergilerinde dört dergide nutuk yazısına rastlanmaktadır. Bunlar *Gençleryolu*, *Kaynak*, *Alkım* ve *Enerji*'dir. *Gençleryolu* dergisinde 17, *Kaynak* dergisinde 94, *Alkım* dergisinde 13 ve *Enerji* dergisinde 1 adet olmak üzere 125 nutuk yazısına rastlanmaktadır.

Gençleryolu dergisinde çıkan nutuklar ülkenin siyasi durumu, yeni eğitim-öğretim yılı öncesinde öğretmenlere sesleniş, Balıkesir-Kütahya demiryolunun açılışından duyulan mutluluk, Balıkesir'in işgalden kurtuluşu, 23 Nisan'ın önemi gibi konuları içermektedir. Bu nutuklar Mustafa Kemal Atatürk, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Eminittin Çeliköz, Mehmed Gazali, Mükerrerem Kâmil Su gibi isimler tarafından söylenmiştir.

Kaynak'ta neşredilen nutuklar ise Osmanlı-Türkiye mukayesesi, güncel siyasi gelişmeler, yeni açılan kamu kurum ve kuruluşları, ekonomik bilinçlendirme, eğitim

⁴²¹ Söylemez, H. Z. (1937). *Düşünceler*, *Alkım*, S.13, 15Aralık 1937, s.9; S.14, 15 Ocak 1938, s.15.

seferberliği; 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos gibi kurtuluşumuzun mihenk taşlarını teşkil eden önemli günler gibi genel konuların yanı sıra özellikle 10 Kasım 1938'de Atatürk'ün ölümünden sonra Atatürk'ü anlatan, onun vatana hizmetlerini anan ve Atatürk'e duyulan şükran ve minneti gösteren nutuklara da yer verilmiştir. Ayrıca Balıkesir Halkevinde Mehmet Akif, Abdülhak Hamit, Namık Kemal gibi sanatçılar için düzenlenen anma toplantılarında adı geçen sanatçıların hayatlarını, edebiyatımızdaki yerlerini vurgulayan nutuklar da söylenmiştir.

Kaynak'ta nutuklarına yer verilen çok fazla isim vardır. Bu isimlerin başında Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Alp Kazım Paşa, Esat Budakoğlu, Tevfik Öge gibi siyasetçiler gelmektedir. Çeşitli Halkevi dergilerinde de eşgüdümlü olarak yayımlanan bu yazılar *Kaynak*'ta da yayımlanmıştır. Bunların yanı sıra Balıkesir Halkevi'nin etkili isimleri olan Mükerrerem Kâmil Su, M. Cevdet Demiray, Eminittin Çeliköz, Cezmi Tahir Berklin'in de nutukları neşredilmiştir.

Alkım dergisinde yayımlanan nutukların ikisi Balıkesir Lisesi Müdürü olan Vicdani Ataseven'in mezun olan gençlere başarı dileklerini anlatan nutuklardır. Atatürk'ün ölümünün ardından *Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi*'ne yer verilmiştir. Kalan nutuklar Balıkesir Lisesi öğrencileri tarafından Atatürk'ün ölümünün ardından duyulan teessürü ve Atatürk'ün hedeflerini gerçekleştirmeyi vaad eden nutuklardan oluşmaktadır.

Enerji dergisinde neşredilen nutuğun yazarı Nazım Örensun'dur. Örensun'un bu nutuğu 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nı kutlamak üzere yazılmıştır.

4.2.5.10. Masal, Fabl ve Efsane

Birbirinden çok farklı türler olan masal, fabl ve efsane olağanüstü olay veya kişiler barındırması bakımından ortak özellik göstermektedir. Çalışmamızda bu türlerin aynı kategoride olması biraz da niceliğe bağlıdır. Yani miktar anlamında az olan türler gösterdikleri ortak özellik kapsamında aynı başlık altına alınmış ancak kendi türleri kapsamında incelenmiştir. Ayrıca bu metinlerin çoğunda herhangi bir derleyen ibaresi bulunmaması ise dikkat çekicidir.

Balıkesir dergilerinde *Çağlayan*'da 1, *Irmak*'ta 1, *Gençleryolu*'nda 32, *Kaynak*'ta 18, *Alkım*'da 2 adet olmak üzere toplam 50 adet masal, fabl ve efsane yazısına yer verilmiştir.

Masal türü, başta Halk edebiyatı ve halk bilimciler olmak üzere pek çok araştırmacının üzerinde çalıştığı bir türdür. Üzerinde kesin bir uzlaşma olmamakla birlikte Pertev Naili Boratav'ın masal üzerine yaptığı tanım şöyledir:

“Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayâl ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı diye tanımlanır.”(Boratav, 1969, s.80)

Boratav'ın bu tanımı masalların sadece olağanüstü olayları, kişileri ve durumları anlatmadığını, masalların temel olarak gerçek ile ilişkisinin bulunmadığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra masalarda yapı olarak kalıplaşmış ifadeler bulunmaktadır. Özellikle başlangıçta ve bitişte görülen tekerlemeler, bir formel oluşturur. Ancak incelenen dergilerde masalların alışlagelmiş giriş ve bitiş formelleri yoktur. Bu da masalın derlemesinin yapıldığı kaynak kişinin bu formellere önem vermediğini ve doğrudan olaylara giriş yaptığını göstermektedir.

Çağlayan dergisinde Arif Nihat'ın yazdığı *Dev Amcanın Avı*⁴²² başlıklı masalda bir tüccar kafilesine bir devin sızması anlatılır. Kafilenin sonunda genç bir kız yürümektedir. Dev konuşarak onu kafileden ayırmaya çalışır. En sonunda dev, genç kızı ikna ederek kendi kovuğuna götürür. Kız karda yürümekten halsiz kalmıştır. Yolda dev genç kızı kucaklar, üstündeki kıyafetleri çıkarır. Kız üşümesin ve hızlı pişsin diye kızı yalar. Ancak kızın tadına hayran olan dev, kızı yemekten vazgeçer. Kız da ilk halsizliğini üzerinden atınca karşısındaki kişinin dev olduğunu fark eder. Kovuğa girerken gördükleri geyiği içeri alırlar ve geyiği yerler.

Irmak dergisinde Gönül Yuvası'nın yazdığı *Ayşe'ye Mektup*⁴²³ başlıklı masalda anlatıcının annesinden duyduğu masallar ile insanların, hurilerin Gün'e âşık olduklarını belirtmektedir. Gün'ü özleyen huriler Gün'den saç ister. Gün, saçından alan hurileri kız, almayanları oğlu olarak kabul eder. Oğlanlar asırlarca Gün'ün kızlara verdiği bu örgülü saçlara âşık olmuştur.

Gençleryolu'nda bu türlerde yazılan 32 yazının 19'u masal, 12'si fabl ve 1'i de efsanedir. Nihat'ın yazdığı *Ahmak Padişahlara Budala Ferit Gibi Damat Yaraşır* adlı masal 28 Şubat 1929 tarihli 1. sayısında ve 15 Mart 1929 tarihli 2. sayısında olmak üzere iki sayıda tefrika edilmiştir. Masalda bir ailenin üç çocuğunun en safı olan Ferit, bahçelerine dadanan hayvanı yakalamak için tuzak kurar ve atı yakalar. Ancak bu at,

⁴²² Arif Nihat (1926). *Dev Amcanın Avı*, *Çağlayan*, S.14, 1 Mayıs 1926, s.10-11.

⁴²³ Gönül Yuvası (1928). *Ayşe'ye Mektup*, *Irmak*, S.3, 25 Mart 1928, s.10-11.

sihirli bir attır. Ferit de atı serbest bırakır. At da ihtiyacı olunca Ferit'e yardımcı olacağını vaat ederek uzaklaşır. O sıralarda ülkenin kralı bir şenlik düzenler. Büyük kardeşler şenliğe gider ve Ferit'i yanlarına almazlar. Ferit sihirli atı çağırır, at geldiğinde onun sağ kulağından girip sol kulağından çıkınca yakışıklı bir delikanlı hâline gelir. At ile şölene gider. Şölen alanı, sarayın önüdür. Sarayın en üst penceresinde prenses yüzük dolu elleriyle oturuyor, kimse prensese yaklaşamıyordu. Ferit atını saraya doğru sürünce at duvardan yukarı doğru koşmaya başlar ve Ferit, prensesin parmağından yüzüğü alıp kaybolur. Üç gün sonra padişah bütün halkı ziyaretine çağırır. Yüzüğü Ferit'in aldığı fark eden padişah kızı ile Ferit'i evlendirir.

Gençleryolu'nda yayımlanan en hacimli masal, *Ruhunu Şeytana Satan Balıkçı*'dır. İlk tefrikası 15 Mart 1929 tarihli 2. sayıda ve son tefrikası 15 Haziran 1929 tarihli 8. sayıda yayımlanan bu masal 7 tefrikadan oluşmaktadır. İlk 6 tefrikası isimsiz olarak yayımlanan bu masalın son tefrikasında A. Süreyya (Örgeevren) olduğunu düşündüğümüz A.S. imzası bulunmaktadır. Bu masalda vaka, Balıkçı Davut'un daha fazla balık tutmak için Şeytan'la anlaşip mukavele yapmasıyla başlamaktadır. Davut ya anlaşmayı kabul etmeyip sefaletten ölecek ya da kabul edip yedi yıl boyunca çokça balık tutacak -bu arada ondan başka hiçbir balıkçı balık tutamayacak- ve sonunda ruhu Şeytan'a ait olacaktır. Davut bu anlaşmayı istemeyerek kabul eder. Yedi yıl içinde aile çok zengin olur. Ancak yedinci yılın sonlarında Davut'a bir hüznün çökmeye başlar. Bu durumu oğlu Alp fark eder. Balıkçı durumu anlatmak zorunda kalır. Alp de çözüm olarak derviş olan amcasına danışmayı görür. Amcası ona çeşitli nasihatler verir. Bu sayede Alp, Şeytan'ı alt eder. Bu mücadeleden sonra Alp'in güzelliğini gören bir dev, Alp'i kaçıtır ve şatosuna hapseder. Alp, burada gördüğü bir kıza âşık olur. Onun nasihatlerini dinleyerek devi öldürür, şatodan kaçar ve sonradan bir prenses olduğunu öğrendiği sevgilisi ile evlenir.

Gençleryolu'nda telif ve derleme masallardan başka Tolstoy ve Grimm Kardeşlerin yazdığı, N. Zeki (Tunaboylu), Eminittin (Çeliköz), A. Süreyya (Örgeevren), Kemalettin Sami'nin çevirdiği 8 adet tercüme masala da yer verilmiştir.

Fabllar genel anlamda hayvan masallarıdır. Kökleri bilinen en eski masal kaynaklarından *Pançatantra*'ya kadar giden fabllar, bilhassa eğitim işlevi taşımaktadır. *Gençleryolu*'nda telif 7 adet fabl bulunmaktadır. Bu fabllar, Eminittin (Çeliköz), N. Zeki (Tunaboylu), Hikmet Turhan (Dağlıoğlu) ve Mustafa Doğan gibi yazarların imzasıyla çıkmıştır. Fablların tamamında yardımlaşma ve iyiliğin gücüne

dair telkinler bulunmaktadır. Telif fablların dışında Keşon'dan, Livre Rose'dan ve yazarı belirsiz ancak çevirmeni belli olan 5 tercüme fabl da bulunmaktadır. Bu fabllar, Eminittin (Çeliköz), N. Zeki (Tunaboşlu), ve Kemalettin Sami tarafından tercüme edilmiştir.

İncelenen dergilerde yer verilen türlerden biri de efsanedir. Metin Ekici efsane türünü tanımlarken şu ifadelerle yer vermiştir:

Efsaneler anonim olan herhangi bir yerde ve anlatıcı tarafından anlatılabilen, varlık, mekân, durum, olay, davranış ve isimlerin nasıl oluştuğunu olağanüstü motiflerle açıklayan; belli tarihî ve dinî kişiliklerin hayatları ve yaşadıkları olayları konu edinen, şekilde masal ve destan gibi diğer nesir türlere göre daha kısa; toplumsal dayanışmayı sağlama, aidiyet ve kimlik oluşumuna katkı sunma, mekânın sahipliğini kanıtlama, tarihî ve dinî kişiliklere saygı duyma ve onları örnek alma, belli davranışları yapmayı veya yapmamayı tavsiye etme işlevlerine sahip anlatmalardır. (Ekici, vd. ,2020, s. 307).

Bu bilgiden yola çıkarak, Balıkesir dergilerinde yayımlanan efsanelerin de tanımında yer verildiği gibi varlık, mekân, durum, olay, davranış ve isimlerin nasıl oluştuğuna dair bilgi verdiği görülmektedir.

Gençleryolu dergisinde bir adet de efsaneye yer verilmiştir. Kemal tarafından yazılan *Sarı Kız*⁴²⁴, bir aşkı anlatan bir efsanedir. Köyde çok yakışıklı Ali ile Sarı Kız birbirini çok sever. Ali'yi seven kızlar, hasetlikle Sarı Kız'a Ali'nin kasabada biriyle evleneceğini söyleyince Sarı Kız intihar eder. Kasabadan dönen Ali bu duruma çok üzülür. Sarı Kız'ın intihar ettiği uçurumdan o da atlar. O günden sonra Sarı Kız uçurumunun yanından üç ihlas bir fatiha okumadan geçilirse Sarı Kız'ın yolcuları uçurumdan attığı rivayet edilir.

Kaynak'ta yayımlanan 18 yazının 16'sı masal türündedir. Diğer yazıların 2'si ise efsanedir. Bu masalların bazılarında derleyen ibaresi olmamakla birlikte bu masalların nereden derlendiğine dair somut bir bilgi bulunmamaktadır. Dergide neşredilen masalların 5'i İsmail Hakkı (Akay), biri Niyazi, kalan 10'u da Osman Balkır imzası taşımaktadır.

Kaynak'ta yayımlanan 2 efsaneden ilkinin adı *Koç Mustafa Efsanesi*'dir. Efsanede çocuksuzluk sıkıntısı yaşayan bir ailede adam, çocuksuzluğun sebebi olarak karısını göstermektedir. Bu yüzden eve kuma getirmeye karar verir. Adam kumayı alıp eve getirirken kadın rüyasında gördüğü dervişin dediklerini yapar. Avludan alınan mermer parçası güzel bir bebeğe dönüşür. Adam da kumayı geri yollar.

Dergide yer alan diğer efsane *Şahitağaç*'tir. Bu efsanede vezir birkaç Çerkez

⁴²⁴ Kemal (1929). Sarı Kız. *Gençleryolu*, S.1, 28 Şubat 1929, s.15.

beyinin öldürülmesi üzerine valiyi kabahatli bulur. Çok üzülen valiyi teskin etmek isteyen vezir, valiye kendi işlediği cinayeti anlatır. Bunun üzerine vali veziri hemen tutuklatır. Vezir, olanları inkâr etse de cinayet mahallinde yer alan Şahitağaç sayesinde cinayet işlediği açığa çıkar. Şahitağaç'ın adaletin sağlanması için insanlara kurşun deliklerini özellikle göstermesi ise ilginç bir durum olarak görenleri şaşırır.

Kaynak'ta yayımlanan masalarda diğer masallara nazaran leitmotif kullanımı çok daha fazladır. Söz gelimi, *Avcı Mamud*⁴²⁵, *Ayı Memet*⁴²⁶, *Eşek Kafası*⁴²⁷ adlı masalarda karakterler sınanmak için ateşe/fırına, suya/denize atılırlar. Andığımız ilk iki masalda başkahraman bu sınavları yanlarındaki dev arkadaşları sayesinde geçer. Söz konusu masalarda kıskançlık ve hasetlik de bir leitmotif olarak karşımıza çıkar. Bu masallar *Elmas Salkım*⁴²⁸ ve *Çengi Dilâver*⁴²⁹'dir. İki masalda da söz konusu kıskançlık ve hasetlik üç kız kardeş arasında geçmektedir.

Alkım dergisinde yayımlanan tek yazı *Altınlaşma*⁴³⁰ adında bir efsanedir. Bu efsanede ünlü Kral Midas'ın dokunduğu eşyaları altınlaştırması anlatılmaktadır. Bu altınlaştırmadan, kızının altınlaşması sonucu pişman olan Midas, bir yabancıнын tavsiyelerini dinlemesi üzerine kızını kurtarır.

Bundan başka *Alkım*'da Sarı Kız efsanesinin çeşitli varyantları bulunduğunu Türkmenler arasında yaygın olan varyantın İran etkisi altında geliştiği ifade edilir.

Özetle, Balıkesir'de yayımlanan masal, fabl ve efsane türüne ait yazılar yayımlanmıştır. Bunların büyük bir kısmı telif olmakla beraber tercüme masal ve fabllara da yer verilmiştir. Söz konusu masalarda, derleme bilgisinin eksikliği dergiler adına ortak bir durumdur. Bir diğer deyişle masal ve fablların nerelerden ve kimlerden derlendiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak İsmail Hakkı (Akay)'ın yayımladığı masalların başlığında geçen "Köylü dilile masallar" ibaresi ve kendi isminin öncesinde derleyen sözcüğünün bulunması söz konusu masalların derleme olduğunu göstermektedir.

⁴²⁵ Balkır, A. O. (1936). Avcı Mamud. *Kaynak*, S.43, 19 Ağustos 1936, s.227-231.

⁴²⁶ Balkır, A. O. (1937). Ayı Memet. *Kaynak*, S.49, 19 Şubat 1937, s.20-22.

⁴²⁷ Balkır, A. O. (1937). Eşek Kafası. *Kaynak*, S.52, 19 Mayıs 1937, s.118-119.

⁴²⁸ Balkır, A. O. (1936). Elmas Salkım, *Kaynak*, S.41, 19 Haziran 1936, s.167-170.

⁴²⁹ Balkır, A. O. (1936). Çengi Dilâver. *Kaynak*, S.45, 29 Ekim 1936, s.298-302.

⁴³⁰ Altınlaşma (1937). *Alkım*, S.11-12, 15 Kasım 1937, s.22-23.

4.3. Balıkesir’de 1923-1950 Yılları Arasında Yayımlanmış Dergilerde Bilimsel Ürünler

Birinci bölümde belirttiğimiz üzere Balıkesir dergileri sanat içerikli yazıların yanı sıra bilimsel yazılara da yer veren dergilerdir. Bu dergilerde ikinci bölümde ele aldığımız edebî türlere ilâve olarak edebiyat, tiyatro, resim, müzik gibi güzel sanatların diğer alanlarına dair makaleler de çıkmıştır. Bu makalelerin yanı sıra tarih, coğrafya, felsefe, sosyoloji, psikoloji, iktisat, ziraat ve hayvancılık, halk sağlığı, köycülük, spor, basın-yayın vb. alanlarda da yazı bulunmaktadır. Bu yazıların bir kısmı alanında uzman kişiler tarafından yazılmış, araştırmalara dayalı yazılar olmakla birlikte bir kısmı da halkı eğitmeye yönelik basit yazılardır.

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak edebiyat teorisi, edebiyat tarihi ve eleştirileri gibi yazılar incelenecektir. Ardından edebiyat dışındaki tiyatro, resim, müzik gibi güzel sanatların edebiyat dışındaki diğer alanlarına dair yazılar değerlendirilecektir. Son olarak da tarih, coğrafya, felsefe, sosyoloji, psikoloji, iktisat, ziraat ve hayvancılık, halk sağlığı, köycülük, spor, basın-yayın vb. alanlarda yazılan yazılara kısaca değinilecektir. Böylece bir yandan Balıkesir dergilerinde gelişen edebiyat ve sanat hareketlerinin düşünce plânında nasıl bir eğilimin bulunduğu araştırılırken diğer yandan da Balıkesir dergilerinin bilim ile olan ilişkisi ortaya konmaya çalışılacaktır.

4.3.1. Edebiyat ve Dile Dair Yazılar

Balıkesir dergilerinde edebiyat ve dile dair pek çok makale neşredilmiştir. Edebiyatla ilgili makaleler sistemli olmaları açısından;

- a) Genel edebiyat/ edebiyat teorileri
- b) Edebiyat tarihi ve eleştirisi

olmak üzere iki başlık altında değerlendirilecektir. Bunlardan başka, dil bilimi ile ilgili birkaç makale de dil yazıları genel başlığı altında incelenecektir.

4.3.1.1. Genel Edebiyat/ Edebiyat Teorisi

Balıkesir dergilerinde genel edebiyat ve edebiyat teorisine dair *Dilek*'te 1, *Çağlayan*'da 8, *Irmak*'ta 3, *Gençleryolu*'nda6, *Kaynak*'ta 25, *Alkım*'da 8 ve *Enerji*'de 1 olmak üzere toplam 52 makale yayımlanmıştır.

29 farklı yazar tarafından yazılan bu yazılarda genel olarak edebiyatın mahiyeti, şiirin mahiyeti, edebiyattaki temel kavramlar üzerine düşünceler, millî edebiyat, modern edebiyat, eser tanıtımları, edebi akımlar, tenkit ve polemik gibi konular üzerinde durulmuştur. Ayrıca devrin ruhundan kaynaklanan bir biçimde inkılâp edebiyatı fikri, millî edebiyat kavramları içerisinde yazarlar tarafından tartışılmıştır.

Balıkesir dergilerinde inkılâp edebiyatı ve modern edebiyatı inceleyen 5 adet yazı çıkmıştır. Bunlar Ruhi Naci (Sağdıç), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Nefi Köker ve Kenan Emin tarafından yazılmıştır. Bu yazıların tamamının Atatürk döneminde yazıldığını da ayrıca kaydetmek gerekmektedir.

Ruhi Naci (Sağdıç), *Tesadüf*⁴³¹ adlı yazısında millî edebiyatın konuşulduğu bir ortamda İzmir Muallim Mektebi Müdürü'nün *Türkmen Kızı* adlı bir şiir okuduğuna tanık olduğunu anlatır. Şiiri dinleyenler şiire hayran kalır. Bu şiir üzerinden millî edebiyata dair çeşitli vurgular yapılır. Yazar, yazısının ilerleyen kısımlarında bu şiirin tam metnine ulaşmak için gösterdiği çabayı ve bulurkenki şansını anlatır.

Esat Adil (Müstecaplıoğlu), *İddialar, Eserler*⁴³² başlıklı yazısında Yedi Meşalecilerin mukaddimesini inceler. Mukaddimedede yer alan ifadelerin bazılarını talihsiz bularak bu mukaddimenin gelişigüzel yazıldığını iddia eder. Yazara göre bu mukaddime ve şiir anlayışı fazla bireycilik üzerine kurulmuştur.

Kenan Emin, *Irmak* dergisinde çıkan *Bir Teşekkül Münasebetiyle*⁴³³ adlı yazısında edebiyatımızda siyasi ve askeri nedenlerle çeşitli durgunluk dönemlerinin ortaya çıktığını ifade etmektedir. Ancak Millî Mücadele sırasında ulaştığımız şuur, mücadelenin sonunda inkılâpların hızla yapılmasını sağlamıştır. Yazara göre, Güzel Sanatlar Mektebi'nde edebiyat şubesinin açılışı bu anlayışın bir sonucudur. Bu olay, bir yandan Arap ve Fars; bir yandan da Batı edebiyatından uzak kalmayı sağlayacak

⁴³¹ Sağdıç, R. N. (1926b). Tesadüf. *Çağlayan*, S.12, 1 Nisan 1926, s.2-3.

⁴³² Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). İddialar, Eserler. *Irmak*, S.8, 15 Haziran 1928, s.4-7.

⁴³³ Kenan Emin (1928). Bir Teşekkül Münasebetiyle. *Irmak*, S.10, 1 Ağustos 1928, s.1.

bir önlemdir. Pek çok yazar, bu kararı acımasızca eleştirse de bu şubenin açılması, edebiyatımız için oldukça değerli bir gelişmedir.

Kaynak'ta yayımlanan bir yazı Ülkü Edebiyatı kavramını tartışmaktadır. İmzasız olarak çıkan “Ülkü Edebiyatı” İster “Aşk u Bâde” Değil⁴³⁴ başlıklı yazıda gençlerin ülküye sahip olmasının şart olduğu ve onlar için ülkünün en doğru yol olduğu vurgulanır. Gençlerdeki yurtseverlik duyguları büyütülmelidir. Yurt sevgisi, ülkü birliğiyle beslenir. “Aşk u bâde” gençlerde ancak bir esriklik, sarhoşluk oluşturur. Dillerinde Nedim'in ruhu söylenen birçok gençlerin kalemleri, bir kör değneği gibi bulamadıkları ülkü yollarından sapa düşmüş boşluklardan geri dönülmesi gerekmektedir. Söz konusu aynı düşünceye sahip bir yazı da İbrahim Şevki (Işıkman)'ın “İnkılâp Mevzuları”na *Kıran Mı Girdi?* başlıklı makalesidir. Bu makalede yazar edebî mecmualarda aşk ve tabiat temalarının artmasıyla inkılâp konularının arka plana itilmesinden şikayetçidir.

Nefî Köker, *Edebiyatta Yeni Yollar*⁴³⁵ başlıklı yazısında ülkü ve inkılâp edebiyatlarından bahseder. Yazara göre Osmanlı ve saltanat devirlerinin milleti usandıran tedbirleri artık yok olmuştur. Bugünün gençleri Atatürk'ün yolundadır. Görmek önemli bir iş iken göstermek ise bir sanatkâr işidir. Eskilerin edebî kaygıları hep bireysel meselelere odaklıydı. Yazı yazmak için bu konuların dışında pek çok konular ve temaların bulunması gerekmektedir. Nitekim edebî anlayış da değişmektedir. Ölçü ve uyaktan ziyade milli zevki inceltmek gerekir. İnkılâp konuları eserlere çok daha fazla girmelidir. Böylece edebiyatın bir kısır döngüye girmesi engellenmiş olunur.

Balıkesir dergilerinde sanat ve edebiyatın mahiyeti üzerine 6 yazı çıkmıştır. Bu yazılar Gazali (Saltık), İsmet Bozdağ, Hikmet Gürhan ve Ahmet Yolcu'ya aittir. Bu yazılarda sanatın mahiyeti ve değerlendirilmesi, sanatın bir propaganda aracı görülebilmesi, çocuk edebiyatı sahasındaki boşluk, eskilerin edebiyata bakışları, edebî zevki meydana getiren hususlar ve gençlerin edebiyatla ilişkisi gibi konular kaleme alınmıştır.

Gazali (Saltık)'ın *Sanat Bahisleri: Edebiyatta Zevk*⁴³⁶ başlıklı makalesinde tefekkürlerin iyi ve vasat sanat eserlerini ayırt etmek için ölçüt olarak zevki

⁴³⁴ “Ülkü Edebiyatı” İster “Aşk u Bâde” Değil” (1935). *Kaynak*, S.26, 19 Mart 1935, s.26.

⁴³⁵ Köker, N. (1935). *Edebiyatta Yeni Yollar*. *Kaynak*, S.30, 19 Temmuz 1935, s.633.

⁴³⁶ Gazali (1928). *Sanat Bahisleri: Edebiyatta Zevk*, *Irmak*, S.2, 1 Mart 1928, s.2-3.

kullandıklarını belirtir. Bizde ise zevkin yanı sıra heyecanlandırma ve etkileme de önemlidir. Zevk herkeste başka şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu durum kişinin eğitimi ve çevresine göre değişkenlik göstermektedir. Yazara göre insanlarda estetik haz ve heyecan kabiliyeti, gelişme özelliği bulunmasaydı sanat da olamazdı.

İsmet Bozdağ'ın *Sanat ve Propaganda*⁴³⁷ adlı yazısında ise yazar toplumda edebiyatı faydasız bir yorgunluk gibi gören insanların olduğuna dikkat çekmektedir. Oysaki toplumda bir faydası veya işlevi olmayan bir şeyin toplumda karşılık bulamayacağı ve yaşayamayacağı açıktır. Edebiyat da sadece estetik yönüyle değil, propaganda yönüyle de oldukça önemlidir. Kurtuluş Savaşı sırasında Hamdullah Suphi, Mehmet Akif, edebi güçlerini toplumu uyandırmak için kullanmışlardır.

Hikmet Gürhan ise *Çocuk Edebiyatı*⁴³⁸ başlıklı yazısında çocuk edebiyatının ihmal edilmesine dikkat çekmektedir. İngiliz ve Alman edebiyatlarında çocuk edebiyatının zenginliğine karşılık Türk edebiyatında çocuklar için çok az eser bulunmaktadır. Çocukları yetiştirmek için bu yolda eserler ortaya koymak lazımdır. Bizde ise bu iş, öğretmenlere düşmüştür.

Avni Yolcu'nun *Gençlik ve Şairlik*⁴³⁹ adlı yazısında ise 15-30 yaşları arasındaki gençlerin edebiyata yönelimine dikkat çekilir. Yazara göre gençler bu 15 yıllık dönemde duygularını şiir yoluyla dışa vurmaktadır. Bu sebeple pek çok başarılı şairin yanında başarısız şairler de ortaya çıkmaktadır. Başarılı şairlerin ön plana çıkması için bu şiirlerin dikkatle incelenmesi gerekmektedir.

Balıkesir dergilerinde şiirin mahiyeti, değişimi ve gelişimi üzerine 11 yazı çıkmıştır. Şiirin derinliği, mana ve ahengin biçim unsurlarına üstünlüğü, Türk şiirinin gelişimi, şiirin kökeni ve gelişimi ve gençlerin şiire bakışı gibi konuların işlendiği bu yazılar Gazali, Ruhi Naci, Refik Fikret Sağnak, Rıza Beşer, Nurullah Ataç, Sabri Altinel, Muzaffer Gürbüz, Mehmet Yaşar gibi isimler tarafından yazılmıştır.

Gazali'nin yazdığı *Küçük Edebi Musahabe*⁴⁴⁰ başlıklı yazıda, yazar eski edebiyatımızı değerlendirmiştir. Yazara göre eski edebiyatçılarımız yalnız fasih ve beliğ sözlere şiir, bunları söyleyenlere de şair demişlerdir. Ruhları fikir ve hayalin

⁴³⁷ Bozdağ, İ. (1944). Sanat ve Propaganda. *Kaynak*, S.133-134, Şubat- Mart 1944, s.253-254.

⁴³⁸ Hikmet Gürhan (1930). Çocuk Edebiyatı, *Gençleryolu*, S.29, 30 Nisan 1930, s.11.

⁴³⁹ Yolcu, A. (1938). Gençlik ve Şairlik. *Alkım*, S.15, 15 Şubat 1938, s.1.

⁴⁴⁰ Gazali (1931). Küçük Edebi Musahabe. *Gençleryolu*, S.53, 15 Haziran 1931, s.13.

enginlerine götüremeyen bir esere şiir denmemesi gerektiği gibi hayat ve hadiselerden hislenip ifade edemeyen kişilere de şair denmemelidir.

Refik Fikret Sağnak'ın *Şekil*⁴⁴¹ adlı yazısında ise yazar şiirde mana ve ahengin şekil özelliklerinden üstün olduğunu savunmaktadır. Yazarın fikrine göre, şiirde mana, aruz ve kafiye sığmaz. Pek çok şair, şiirin şekil özelliklerinin şiiri daralttığı ve sınırladığını dile getirmektedir. Mananın, şiirin huzuru şekil ile sağlanamaz. Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Orhan Veli'nin şiirdeki başarısı bu düşüncenin ardında saklıdır. Yeni şiir bu bağlamda şekil özelliklerinin önemini azaltarak başarıya koşmaktadır. Söz konusu yazıda, yazarın işaret ettiği yeni şiir kavramının Garip şiiri olduğunu da ayrıca vurgulamak gerekmektedir.

Mustafa Gürbüz ise *Şiir Menşei ve Tekamülü*⁴⁴² adlı iki makalesinde, Türk şiirinin kökenleri ve gelişimini açıklamaktadır. Yazara göre, şiirin kökeni destana dayanır. Tüm dünya edebiyatlarında öncelikle destanlar vardır. Eski Türkler ise şiire sagu, koşuk ve destanlarla başlamıştır. Selçuklulardan sonra edebiyatımız 13. yüzyılda Divan edebiyatı ve Halk edebiyatı olarak ikiye ayrılmıştır. 19. yüzyıl itibarıyla Divan edebiyatı etkisini yitirmiş ve yeni bir edebiyat anlayışı ortaya çıkmıştır.

Balıkesir dergilerinde çıkan 4 yazı ise edebi kavramlara incelemektedir. Bu yazılar Mehmet Akif ve Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'na aittir. Bu makalelerde inşad, intikat, plan ve serbest nazım kavramları açıklanmıştır.

Mehmet Akif'in *İnşad*⁴⁴³ adlı makalesinde, yazar öncelikle inşadın tanımını şiirin özel bir tarzda okunması şeklinde tanımlamaktadır. İnşadda, şiirin okuyan kişiye ait olup olmaması önemli değildir. Bazı yanlış kullanımlarda, şiirin okuyan kişiye ait olması ifade edilse de bu tanım doğru değildir. Yazının geri kalan kısmında inşadın iyi olmasını sağlayan ve kötü olmasına neden olan faktörler listelenmiştir.

Mehmet Akif'in *İntikâd*⁴⁴⁴ adlı makalesinde ise intikâdın tanımı ve özelliklerine yer verilmiştir. Yazara göre intikâd, edebi eseri dikkatle okuyarak iyi ve kötü yanlarını ayırmaktır. Bunu tenkit olarak kullanmak yanlıştır. Doğru bir intikâd için öncelikle sağlam bir kafa ve yürek gerekir. Edebi intikâd, diğer fenlerin aksine

⁴⁴¹ Sağnak, R. F. (1944). *Şekil*. Kaynak, S.143, Aralık 1944, s.380-381.

⁴⁴² Gürbüz, M. (1937). *Şiir Menşei ve Tekamülü*. *Alkam*, S.4, 15 Mart 1937, s.14-16; S.5, 15 Nisan 1937, s.12-16.

⁴⁴³ Mehmet Akif (1926). İnşad. *Çağlayan*, nr.11, 15.03.1926, s.6-8.

⁴⁴⁴ Mehmet Akif (1926). İntikâd. *Çağlayan*, S.14, 1 Mayıs 1926, s.2-3.

oldukça zordur. En nihayetinde bütün mesele zevke dayanmaktadır. Diğer bilimler kanıtlanabilir ve ölçülebilir kıstaslara sahip olduğu için kısmen daha kolaydır. İntikâdın doğru yapılabilmesi için eserdeki mevzu ile o mevzunun işlenişine ve sonucuna dikkatli bakmak gerekmektedir.

Yine Mehmet Akif'in *Plan*⁴⁴⁵ adlı yazısında ortaya konan eserin bir plan dahilinde yapılması gerektiğine işaret edilir. Yazarın görüşüne göre, edebiyatımızı Batı edebiyatından ayıran özelliklerin başında plan gelmektedir. Eski şair ve nasirler eserlerini bir plan dahilinde kaleme almamışlardır. Yeni şairlerimiz ise eskilere nazaran plana daha fazla önem vermektedir. Nasirlerimiz ise plan konusunda artık titiz davranmaktadır.

Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'nun *Serbest Nazım* başlıklı makalesinde ise serbest nazımın ortaya çıkışı anlatılmıştır. Yazarın bakış açısından klasik edebiyatımız şekil yönünden oldukça mutaassıp bir tavır izlemiştir. Yine de nazım şekilleri kimi zaman değişiklikler göstermiş, bazen öne çıkanlar ve arka plana düşenler olmuştur. Bu dönem nazım şekilleri klasik edebiyattan gelenler, ortaya çıkarılanlar, batıdan alınanlar zevkimize uygun olarak geliştirilenler şeklinde gruplanabilir. Serbest müstezat ise bunların arasında üçüncü gruptadır. Klasik ile yeniliğin bulunduğu bir şekildir. Serbest müstezat, şiire bir özgürlük verme girişimidir. Vezin ve kafiyenin mutlak hükümranlığına itirazdır. Bu da onu kısmen nesire doğru yaklaştırmaktadır.

Balıkesir dergilerinde teori konusunda yayımlanan yazılarda edebi akımlara da yer verilmiştir. Cihat Genculu'nun iki farklı yazısında Romantizm akımı açıklanmıştır. Yazarın iki yazısının başlığı da *Romantizm*⁴⁴⁶ adını taşımaktadır. Yazar bu yazılarda romantizmin mahiyetini incelemektedir. Yazara göre romantizm, hayal gücü ve duyguların fikir üzerindeki üstünlüğünü temsil etmektedir. Tabiat ve tabiatta yaşayan varlıklar, romantizmin ezeli ve edebi elemanlarıdır. Romantizm, coşkunun bir fikrin ürperişleri, nöbetle pençeleşen bir vücudun sayıklaması, hırpalanmış bir gönlün hikâyesidir.

Romantizm, klasik sanata tepki olarak doğmuştur. Allah, benlik ve tabiat konularını formül haline getirmiştir. Maddeyi değil, maneviyatı merkeze almıştır. Ruh,

⁴⁴⁵ Mehmet Akif (1926). *Plan*. *Çağlayan*, S.15, 15 Mayıs 1926, s.2-4.

⁴⁴⁶ Genculu, C. (1936). *Romantizm*. *Kaynak*, S.45, 29 Ekim 1936, s.285; *Alkım*, S.13, 15 Aralık 1937, s.3-4.

bedenin önündedir. Romantizmin önemli temsilcileri Byron, Schlegel, Schiller, Goethe, Pellico, Hugo, Lamartine'dir.

Balıkesir dergilerinde eser incelemeleri, tenkit ve polemik üzerine, 19 yazı bulunmaktadır. Ruhi Naci (Sağdıç), Abdülbaki Gölpınarlı, Feridun Ankara, Ferhan Oğuzkan, Cihat Genculu gibi yazarların yazdığı bu yazıların bir kısmı yeni çıkan eserleri incelemekte olduğu gibi bir kısmı da polemik ve tartışmalara yer vermektedir.

Abdülbaki Gölpınarlı'nın yazdığı *Gönüllerin Türküsü*⁴⁴⁷ başlıklı yazıda R. Gökalp'in yazdığı *İnkılâp Yolu* adlı piyes üzerine bir inceleme bulunmaktadır. Gölpınarlı'ya göre R. Gökalp'in üçüncü eseri olan bu piyes, okul sahnesinde temsile uygun bir oyundur. Eserin oldukça canlı bir kurgusu vardır. Seyirciyi sıkmayan bir olay örgüsüne sahip olup küçük hatalar bulunsa da genel anlamıyla başarılı bir oyundur.

Söz konusu yazılar içerisinde en dikkat çekici yazılardan biri Ruhi Naci (Sağdıç)'ın *İntikâd*⁴⁴⁸ başlıklı yazısıdır. Birinci bölümde de işaret edildiği üzere, Ruhi Naci'nin *Dilek* dergisinin 2. sayısında yayımlanan *Sulh Çiçekleri* adlı şiirinin altına derginin yazdığı, derginin prensibi olan halkçılık gereği açık bir Türkçe ve hece vezniyle şiir istenmesi, Ruhi Naci'de cevap verme isteği uyandırmıştır. Ruhi Naci, "açık bir Türkçe" kavramının belirsiz oluşunu sorgulamasından sonra, başka yazılara da atıf yaparak kendi şiirinin dilinde herhangi bir sorun olmadığını göstermek şeklinde kendisini savunmuş ve böyle bir talepten dolayı da dergiyi eleştirmiştir.

Feridun Ankara, *Türkçemizi Bozanlara*⁴⁴⁹ adlı yazısında Nazım Hikmet'e seslenmektedir. Nazım Hikmet'in yazdığı fütürist şiir örneklerinde Türkçe'yi bozduğunu savunan Ankara, bu tip yazar ve şairlere tahammül etmenin bir gereği olmadığını ifade etmektedir.

Etem Ütük, *Sabih Şendil'in Bir Yazısına Dair*⁴⁵⁰, adlı yazısında, Sabih Şendil'in modern şiir hakkında haksız bulduğu görüşleri eleştirmektedir. Yazara göre Sabih Şendil, şiirimizi değerlendirirken yaptığı tespitlerde haksızdır. Çünkü şiirimizin büyük ustalarının artık susmalarını ve yazmamalarını tavsiye etmiştir. Buna ilâveten

⁴⁴⁷ Gölpınarlı, A. (1935). *Gönüllerin Türküsü*. *Kaynak*, S.34, 19 Kasım 1935, s.832.

⁴⁴⁸ Sağdıç, R. N. (1923). *İntikâd*. *Dilek*, S.5, 15 Mayıs 1923, s.14-16.

⁴⁴⁹ Ankara, F. (1935). *Türkçemizi Bozanlara*. *Kaynak*, S.32, 19 Eylül 1935, s.754.

⁴⁵⁰ Ütük, E. (1949). *Sabih Şendil'in Bir Yazısına Dair*. *Kaynak*, S.12, Nisan 1949, s.10-11.

büyük dergilerin editörlerine seslenerek, dergilerinin sayfalarını bu isimlere kapatmalarını söylemiştir.

Balıkesir dergilerinde teori ve genel edebiyat alanında başka konulara değinen yazılar da bulunmaktadır. Örneğin Arif Hikmet Par, *Sanatı Teşvik*⁴⁵¹ başlıklı yazısında devlet büyüklerinin sanatçıları himaye etmeyişlerini eleştirmektedir. Yazara göre eski devirlerde şair ve sanatçılar, devlet büyükleri tarafından desteklenirdi. Saray ve konak edebiyatı bu şekilde ortaya çıkmıştır. Ancak bugün bu anlayış görülmemektedir. Yirminci yüzyılın maddiyatçı yapısı, bu bağı koparmıştır. Makalede özellikle Millî Eğitim Bakanlığı'nın genç sanatçıları teşvik etmesi için bir teşkilat kurmasının faydalı olacağı vurgulanmıştır.

Ercüment Uçarı, *Hikâyecinin İşi*⁴⁵² adlı yazısında ise hikâye yazarlarının toplum içinde yaşamasından yazarların toplum tarafından etkilendiği işaret edilmektedir. Yazarlar, etkilendikleri ve beslendikleri topluma borçludurlar. Hikâyeciler bu yüzden toplumun acı, keder ve sevinçlerini yansıtarak toplumun değerlerini eserlerinde kullanmalıdır.

Özetle, Balıkesir dergilerinde çıkan genel edebiyat ve edebiyat teorileri yazıları konuları bakımından geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu yazılar edebiyatın mahiyeti, şiirin mahiyeti, edebiyattaki temel kavramlar üzerine düşünceler, millî edebiyat, modern edebiyat, eser tanıtımları, edebi akımlar, tenkit ve polemik gibi konular çevresinde toplanıp incelenmiştir. Yazarlar, bu yazılarda mümkün olduğu kadar analiz ağırlıklı biçimde kaleme almışlardır. Özellikle *Alkım* dergisinde yazısı çıkan öğrenci yazarların heyecanlı sayılabilecek metinlerini dışarda bırakacak olursak, metinlerde olabildiğince nesnel bir dil kullanılmasına özen gösterildiğini söylemek mümkündür.

4.3.1.2. Edebiyat Tarihi ve Eleştirisi

Balıkesir dergilerinde çıkan yazıların önemli bir kısmı edebiyat tarihi ve eleştirisi üzerinedir. Dergilerde Türk edebiyatının çeşitli dönemleri, disiplinleri, öne çıkan şairlerinin yanı sıra dünya edebiyatının önde gelen isimleri üzerine incelemeler içeren yazılar bulunmaktadır. Bu yüzden söz konusu yazıları eski Türk edebiyatı, yeni Türk edebiyatı, Halk edebiyatı ve halk bilimi, dünya edebiyatı başlıkları altında

⁴⁵¹ Par, A. H. (1949). Sanatı Teşvik. *Kaynak*, S.11, Şubat 1949, s.11.

⁴⁵² Uçarı, E. (1949). Hikâyecinin İşi. *Kaynak*, S.10, Şubat 1949, s.3 ve 14.

toplamak mümkündür. Bu yazılarda yeni Türk edebiyatı ile Halk edebiyatı ve halk bilimi alanında yazılan makalelerin ve yazıların çokluğu dikkat çekicidir. Yeni Türk edebiyatı ve eski Türk edebiyatı yazılarında ise biyografik yazılar öne çıkmaktadır. Sık olmamakla birlikte bazı makaleler içerikleri yönünden hem edebiyat tarihi hem de edebiyat eleştirisi konularını ihtiva etmektedir. Bu bakımdan çalışmada bu iki alanın bir arada değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

4.3.1.2.1. Eski Türk Edebiyatı

Balıkesir dergilerinde *Dilek*'te 3, *Çağlayan*'da 1, *Irmak*'ta 21, *Gençleryolu*'nda 1, *Kaynak*'ta 15 olmak üzere toplam 41 yazı bulunmaktadır. Eski Türk edebiyatına ilişkin yazılar Mehmet Halid, Mehmed Gazali, İsmail Hakkı (Uzunçarşılı), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), K. Kani Akpınarlı, Necmiye Özer, Fettah Bakan gibi isimler tarafından yazılmıştır. Söz konusu yazılar şair biyografileri, özellikle Gazali'nin kadın şairlerini tanıttığı yazılar başta olmak üzere, çeşitli eserlerin incelenmesi ve örnek verilmesi, bir de Balıkesirli eski Türk edebiyatı şairlerinin hayatları ve eserlerinin incelenmesi konularında yazılmıştır. Adı geçen yazıların bir kısmı ciddi incelemeler olmakla birlikte bazıları yüzeysel denemeler halindedir.

Dilek dergisinde Mehmed Halid'in yazdığı *Şair Necati'ye Dair Bir Hülasa*⁴⁵³ başlıklı yazısında XV. yüzyıl şairlerinden Necati Bey'in Türk edebiyatının değerli bir şairi olduğu vurgulanmaktadır.

Sultani Mektebi Müdürü İsmail Hakkı (Uzunçarşılı)'nın yazdığı *Zati*⁴⁵⁴ adlı iki makalede XVI. yüzyılın değerli sanatçılarından biri olan Zati'nin hayatı ve sanatı incelenmiştir. İlk makalede yazar, şairin biyografisine değinirken ikinci makalesinde ise sanatını incelemektedir.

Çağlayan dergisinde çıkan tek eski Türk edebiyatı konulu makalede Gazali, *Türklerin İlk Şairleri*⁴⁵⁵ adlı makalede İslamiyet öncesi dönemde ilk Türk şairlerinin kimler olduğunu incelemiştir.

⁴⁵³ Mehmed Halid (1923). Şair Necati'ye Dair Bir Hülasa. *Dilek*, S.3, 15 Nisan 1923, s.5-6.

⁴⁵⁴ Uzunçarşılı, İ. H. (1923). Zati. *Dilek*, S.4, 1 Mayıs 1923, s.13-15; S.5, 15 Mayıs 1923, s.10-13.

⁴⁵⁵ Gazali (1926). Türklerin İlk Şairleri. *Çağlayan*, S.13, 15 Mart 1926, s.13.

Irmak dergisinde Mehmed Gazali, büyük bir makale dizisiyle karşımıza çıkmaktadır. Gazali, ilk yazısı 15 Şubat 1928 tarihli 1. sayıda, son yazısı ise 15.11.1928 tarihli 16. sayısında bulunan ve ilk yazısı *Balikesir Şairleri*, kalan diğer yazıları *Türk Kadın Şairleri* başlıklı makale dizisinde Fâtıma Kâmile Hanım, Fâtıma Nigar Hanım, Makbule Lem'ân Hanım, Ânî Hanım, Leylâ Hanım, Tûtî Hanım, Zeynep Hanım, Şeref Hanım, Mihrî Hanım, RâhileSırrî Hanım, Âdile Sultan, Zübeyde Fıtnat Hanım gibi kadın şairlerin hayatlarına, sanatlarına ve bazen de ilginç anekdotlarına yer vermiştir. Gazali bu yazıları yazarken çeşitli kaynaklardan faydalanmış ve faydalandığı eserleri yazılarında paylaşmıştır. Avcı bu yazı dizisi hakkında:

“Şairelerin eğitimleri, hayatlarındaki çeşitli değişiklikler, bağlı oldukları tarikatler, yetenekleri, ilmî yeterlilikleri, diğer şairlerle münasebetleri ve başkaca hususlar onların şairlikleri hakkında söz söylenirken dikkate alınmıştır. Gazâlî'nin bu bakımdan başarılı olduğu söylenebilir.” (Avcı, 2016, s. 40)

ifadelerini kullanmıştır. Gazali bu yazı dizisine *Gençleryolu*'nda yayımladığı *Ayşe Hubba H.*⁴⁵⁶ adlı yazısını da eklemiştir. Ancak Avcı, yazarın *Gençleryolu*'nda bu minvalde çıkan adı geçen yazıyı incelememiştir.

Irmak'ta neşredilen eski Türk edebiyatı makalelerinin bir kısmı da Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'na aittir. Yazar, ilkin *Kenzü'l Esrâr*⁴⁵⁷ adlı makalesinde hicri 1035 senesinde talik hattıyla yazılmış olan *Kenzü'l Esrâr* adlı eseri incelemektedir. Bu eser, yazara göre edebiyat ve halkiyat açısından değerli bir eser olup ilahi sevgiyi içermektedir. Eser sahibinin Mevlevî dedesi olduğu belirtilse de edebiyat tarihinin hiçbir yerinde bu şair ve eser hakkında net bir bilgiye rastlanmamaktadır. Yazar, incelemelerden sonra *Kenzü'l Esrâr* metninden örnekler vermiştir. Esat Adil'in *Irmak*'ta yayımladığı bir diğer yazı *Gülşen-i Na't-ı Nebevî* adlı makalesidir. İlk yazısı 15 Ağustos 1928 tarihli 11. sayıda, son yazısı 1 Kasım 1928 tarihli 15. sayıda bulunan ve 4 yazıdan oluşan bu yazı dizisinde yazar ilk yazıda adı geçen eserin hicri 11. asırda yazılmış kırk kadar şiir, lügat ve mesneviden oluşan bir el yazması mecmua olduğunu belirtir. Esat Adil'e göre bu mecmuada yer alan na'tları yazan şairler kuvvetli birer tarikat ehlidir. *Gülşen-i Na't-ı Nebevî*'de şiiri olup unutulmuş pek çok şair bulunmaktadır. Esat Adil *Gülşen-i Na't-ı Nebevî* makalelerinin ilkinde eserle ilgili bilgi verdikten sonra diğer üç yazıda metin örnekleri neşretmiştir.

⁴⁵⁶ Gazali (1929). *Ayşe Hubba H. Gençleryolu*, S.11, 31 Temmuz 1929, s.6.

⁴⁵⁷ Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). *Kenzü'l Esrâr. Irmak*, S.9, 1 Temmuz 1928, s.11-16.

K. Kâni Akpınarlı'nın Yusuf Fakih adlı yazı dizisi *Kaynak*'ta yayımlanmıştır. Bu yazı dizisinin ilk yazısı 19 Mayıs 1936 tarihli 40. sayıda ve son yazısı 19 Aralık 1936 tarihli 47. sayıda olmak üzere toplam 4 yazıdan oluşmaktadır. Yazar ilk yazıda Yusuf Fakih'in hayatını ve fikirlerini açıkladıktan sonra diğer üç yazıda şiirlerinden örneklere yer vermiştir.

Kaynak dergisinde Arif Hikmet Par, Balıkesirli şairleri incelediği bir makale serisi kaleme almıştır. İlk yazısı Kasım 1948 tarihli 7 numarada, son yazısı Ağustos-Eylül 1949 tarihli 16-17. sayıda yayımlanan bu makale dizisinde 6 yazı bulunmaktadır. Par, bu yazılarda Yazıcıoğlu Küçük Muharrem Hasbi, Hafız Ahmet Sadi Efendi, Abdülaziz Mecdi Efendi, Enîsî Mustafa Efendi, Senai Mehmet Efendi, Bahri Hasan Efendi gibi isimlerin hayatlarına ve şiirlerine dair incelemelerde bulunmuştur.

Bu yazıların dışında *Kaynak*'ta neşredilen Vehbi Evinç'in Bağdatlı Ruhi'yi anlattığı *Edebiyat Tarihimize Bir Münakkit Şair: Ruhi*⁴⁵⁸, Necmiye Özer'in *Balıkesirli Zati Hayatı ve Eserleri*⁴⁵⁹, Fettah Bakan'ın *Mevlana'nın Hayatı ve Ölümü*⁴⁶⁰de biyografik makaleler olarak görülmektedir. Bu biyografik makalelere ilâveten Mehmet Soydan *Münacat*⁴⁶¹adlı yazısında münacaat türünün tanımı ve örneklerini içeren bir yazısı da bulunmaktadır.

4.3.1.2.2. Yeni Türk Edebiyatı

Balıkesir dergilerinde yeni Türk edebiyatı sahasına ait 84 yazı yayımlanmıştır. Bu yazıların 1'i *Dilek*'te, 2'si *Çağlayan*'da, 3'ü *Irmak*'ta 13'ü *Gençleryolu*'nda, 51'i *Kaynak*'ta, 14'ü *Alkım*'da 1'i de *Enerji*'de çıkmıştır.

İncelenen dergilerde çıkan yeni Türk edebiyatı yazıları yazar ve şair biyografileri, eser inceleme ve eleştirileri ve genel bir konu üzerinde yapılan eleştiriler şeklinde kaleme alınmıştır. Balıkesir dergilerinde açık bir şekilde en fazla yer alan yeni Türk edebiyatı yazıları 61 adet yazı ile yazar ve şair biyografilerinden oluşmaktadır.

⁴⁵⁸ Evinç, V. (1934). Edebiyat Tarihimize Bir Münakkit Şair: Ruhi. *Kaynak*, nr.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, s.380-382.

⁴⁵⁹ Özer, N. (1945). Balıkesirli Zati Hayatı ve Eserleri. *Kaynak*, S.146-147, Mart- Nisan 1945, s.422-426.

⁴⁶⁰ Bakan, F. (1945). Mevlana'nın Hayatı ve Ölümü. *Kaynak*, S.148-149, Mayıs- Haziran 1945, s.445-448; S.150, Temmuz 1945, s.463-465.

⁴⁶¹ Soydan, M. (1944). Münacat. *Kaynak*, S.133-134, Şubat- Mart 1944, s.249-252.

Adı geçen biyografiler Nihat Kuşlu, Arif Hikmet Par, Mehmed Gazali, Ekrem Çavuldur, İbrahim Şevki Işıkman, Mükerrerem Kâmil Su, İsmail Avni Sağlıkçı gibi isimler tarafından yazılmıştır.

Biyografi yazıları içerisinde dikkat çekici bazı yazı serileri bulunmaktadır. Bunların ilki Nihat Kuşlu'nun *Yaşayan Şairlerimiz Kendi El Yazılarıyla*'dır. Anlaşıldığı kadarıyla muhatap olunan yazar ve şairlere mektup aracılığıyla ulaşan Kuşlu, yazarlara çeşitli sorular yönelterek onların cevapları ile bu yazı dizisini oluşturmuştur. *Kaynak*'ın *Yeni Seri*'sinde çıkan bu yazıların ilki Ağustos 1948 tarihli 4. sayısında ve son yazısı da Ağustos-Eylül 1949 tarihli 16-17. sayısında olmak üzere toplam 12 yazıdan oluşmaktadır. Bu makaleler yazar ve şairlerin kendilerini anlattığı birkaç paragraflık yazı ve eserlerinden küçük birer örneklerinden ibarettir. Söz konusu makalelerde kronolojik olarak Yaşar Nabi Nayır, Ümit Yaşar Oğuzcan, Salah Birsal, Munis Faik Ozansoy, Dündar Akınal, Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat Horozcu, Necati Cumalı, Mahmut Kuru, Salih Zeki Aktay, Cenap Muhittin Kozanoğlu, Ali Ulvi Elöve, İbrahim Minnetoğlu, Bekir Sıtkı Erdoğan, Nedim Harmankaya, Ayhan Hünel, Oğuz Kazım Atok, Yusuf Ziya Ortaç, Hasan Şimşek, A. Tufan Şentürk, İffet Halim Oraz, Vehbi Cem Aşkun, Şemsi Belli, Kâmuran Özbir, İsmet Kür, Pınar Kür ve Cemal Kırca gibi toplam 27 şair ve yazarın biyografilerine yer verilmiştir.

Arif Hikmet Par'ın yazdığı *Balıkesir Şairleri* de yeni Türk edebiyatı dairesindeki Balıkesir'in önemli yerel yazar ve şairlerinin biyografilerini içermektedir. *Kaynak*'ın *Yeni Seri*'sinde neşredilen bu yazıların ilki Mayıs 1948 tarihli 1. sayısında ve sonuncusu Nisan 1949 tarihli 12. sayısında çıkmış olup 6 yazıdan ibarettir. Par, bu yazılarda kronolojik olarak Mustafa Seyyit Sutüven, Hasan Cemer, M. Sabri Altinel, Halil Soyuer, Hasan Basri Çantay ve İsmail Karan'ın hayat hikâyelerine ve sanat anlayışlarına yer vermiştir.

Eski Türk edebiyatı bölümünde yer verilen, Gazali'ye ait *Türk Kadın Şairleri* yazı dizisi, *Gençleryolu*'nda devam etmiştir. Ancak Gazali, *Gençleryolu*'ndaki *Ayşe Hubba H.* başlıklı yazı haricindeki yazılarını Cumhuriyet dönemi kadın şairlerine ayırmıştır. İlk yazısı 15 Nisan 1929 tarihli 4. sayıda ve son yazısı 15 Temmuz 1929 tarihli 10. sayıda yayımlanan 4 makaleden oluşmaktadır. Gazali, 2 makalesinde İffet Halim Hanım, 1 makalesinde Şükûfe Nihal Hanım, 1 makalesinde ise Hatice İffet Hanım'ın hayatından ve sanat anlayışından bahsetmektedir.

İncelenen dergilerde yeni Türk edebiyatı alanındaki makalelerde ulusal çapta tanınmış Namık Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Abdülhak Hamit Tarhan, Mehmet Emin Yurdakul, Ahmet Haşim Müstecabizade İsmet, Halit Ziya Uşaklıgil gibi değerli şair ve yazarların biyografileri de bulunmaktadır.

Namık Kemal üzerine yazan yazarlar Abdülbaki Gölpınarlı, Hatunoğlu Hakkı Süha, Feridun Ankara, K. Kâni Akpınarlı, Yaşar Ercön, Recep Yersu'dur. Bu yazıların bir kısmı Namık Kemal'in Balıkesir Halkevi'ndeki doğum veya ölüm günlerine dair anma günleri için hazırlanmış yazılardır. Bu yüzden Recep Yersu'nun *Namık Kemal*'i⁴⁶² dışındaki yazılar kaynak kullanılmaksızın ve konuşma metni biçiminde yazılan yazılardır.

Mehmet Akif Ersoy için Balıkesir dergilerinde 5 yazı neşredilmiştir. İbrahim'in *Merhum Büyük Şair Mehmet Akif'in Hayatı ve Edebi Şahsiyeti*⁴⁶³ adlı makale vatan şairinin biyografisini ele alan bir makedir. Ekrem Çavuldur'un *Âkif!*⁴⁶⁴ adlı makalesi Mehmet Akif'in şiirlerini, şiirlerinin halk üzerindeki etkisini irdelemektedir. Mehmet Yaşar'ın *Yaşayacak Ölü*⁴⁶⁵, Korkut Bayülken'in *Akif'i Nasıl Anlamak İstediler?*⁴⁶⁶, imzasız yayımlanan *Mehmet Akif'in Ölümü*⁴⁶⁷ başlıklı yazılar Mehmet Akif'in ölümünden duyulan teessürü anlatan yazılardır. Bu yazılarla ilgili iki ortak nokta görülmektedir: Bunların ilki yazıların tamamı Mehmet Akif'in ölümünden sonra yazılmıştır. Mehmet Akif, yaşadığı süre içerisinde Balıkesir dergilerince ihmal edilmiştir. Aynı şekilde 26 Aralık 1936'da vefat eden vatan şairi için yazılan yazılar da ölümünü müteakip 2 aylık bir süre içerisinde çıkmış, sonrasında Mehmet Akif ile ilgili başka bir yazı yayımlanmamıştır. Yazıların diğer ortak noktası ise yazılarda Mehmet Akif'in şiirinin İstiklal Marşı ve Çanakkale şiirleri ile anılmış olmasıdır. Bir diğer deyişle yazılarda Safahat'e bütüncül biçimde bakılmamıştır. Bu yüzden yazılan yazılar derinlemesine incelemeyi gerektirir.

İncelenen dergilerde Abdülhak Hamit Tarhan için yazılan 4 yazı bulunmaktadır. Bu yazılar kronolojik olarak Mükerrerem Kâmil Su, Talha Sözen,

⁴⁶² Yersu, R. (1939). Namık Kemal. *Alkım*, S.26-27, Ocak-Şubat 1939, s.2-8.

⁴⁶³ İbrahim (1937). Merhum Büyük Şair Mehmet Akif'in Hayat ve Edebi Şahsiyeti. *Alkım*, S.3, 15 Şubat 1937, s.13-14.

⁴⁶⁴ Çavuldur, M. E. (1937). *Âkif!*. *Kaynak*, S.48, 19 Ocak 1937, s.394.

⁴⁶⁵ Yaşar, M. (1937). Yaşayacak Ölü. *Kaynak*, S.48, 19 Ocak 1937, s.395.

⁴⁶⁶ Bayülken, K. (1937). Akifi Nasıl Anlamak İstediler. *Kaynak*, S.49, 19 Şubat 1937, s.13-15.

⁴⁶⁷ Mehmet Akif'in Ölümü (1937). *Alkım*, S.2, 15 Ocak 1937, s.1.

Osman Meriç ve Eminittin Çeliköz'e aittir. Mükerrerem Kâmil Su'nun yazdığı *Hâmit*⁴⁶⁸ başlıklı yazı Hâmid'in ölüm yıldönümü nedeniyle Balıkesir Halkevi'nde yaptığı konuşmanın metninden oluşmaktadır. Yazar, Hamit'i edebiyat mabedinin kandili olarak görmekte, onun eserlerini gençlere okutarak Hamit'in hatırasına uygun yeni Hamitler yetiştirmek gerektiğini ifade etmektedir. Talha Sözen, *Üstat Hamid*⁴⁶⁹ adlı makalesinde şairin ölümünden duyduğu üzüntüyü anlatmaktadır. Yazara göre önce Mehmet Akif'in, sonrasında Abdülhak Hamit'in ölümü halkın kalbinde büyük bir boşluk açmıştır. İki şairin kaybı karşısındaki tek teselli ise bu sanatkarların geride bıraktığı eserlerdir. Osman Meriç *Abdülhak Hâmit İçin*⁴⁷⁰ başlıklı makalesinde, Hâmid'in sanat hayatını özetledikten sonra öldükten sonra halk tarafından çok sevildiği için çevresinde büyük bir kalabalık bulunduğuna dikkat çekmektedir. Eminittin Çeliköz ise *Dahi Şair Abdülhak Hamit*⁴⁷¹ adlı yazısında şairin hayatını, devlet görevlerini, gördüğü şehirleri ve bu şehirlerin kendisine etkisini açıklamıştır. İşaret edilen bu yazılar içerisinde Abdülhak Hâmid'in hayatını derli toplu biçimde ele alan tek yazı Eminittin Çeliköz'ün yazısıdır. Çeliköz bu yazıda, diğer yazarların aksine mümkün olduğu kadar nesnel ve açıklayıcı bir dil kullanmıştır.

Gazali'nin *Unutulmuş Şairlerimiz* başlıklı makalesinde ilk yazısı Gençleryolu'nun 31 Mayıs 1930 tarihli 31. ve son yazısı 15 Haziran 1930 tarihli 33. sayısında yer alan 3 yazılılık seride Vodinalı Hasan Remzi'nin hayatı kaleme alınmıştır⁴⁷². Bu yazı, aynı zamanda *Gençleryolu* dergisinde bir polemik başlatmıştır. Bahri Vedat (Alpman), Hasan Remzi'nin oğlu olması nedeniyle Gazali'nin bu yazısına karşılık *Vodinalı Remzi ve Karakterini İraeye Hizmet Eder Şiirlerinden Parçalar*⁴⁷³ adlı yazısı Hasan Remzi'nin hayatını ve sanatını açıklayıcı bir yazı yazmıştır. Buna cevaben İskeçeli Mehmet Sıtkı *Hakikati İzah Lazım*⁴⁷⁴ başlıklı yazısında Hasan Remzi'nin Bahri Vedat'ın işaret ettiği kadar büyük bir şair olmadığını belirten bir yazı yazmıştır. Daha sonra mektuplar bölümünde incelenen Bahri Vedat'ın, Hatire Hikmet

⁴⁶⁸ Su, M. K. (1937). *Hâmit. Kaynak*, S.51, 19 Nisan 1937, s.66.

⁴⁶⁹ Sözen, T. (1937). *Üstat Hamid, Alkım*, S.6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, s.50.

⁴⁷⁰ Meriç, O. (1938). *Abdülhak Hamit İçin. Alkım*, S.12-22, 15 Mayıs- Eylül 1938, s.59-60.

⁴⁷¹ Çeliköz, E. (1940). *Dahi Şair Abdülhak Hamit. Kaynak*, S.87, 19 Nisan 1940, s.280-282.

⁴⁷² Vodinalı Hasan Remzi'nin hayatı hakkında geniş bilgi için bkz. Ceylan, S. (2018). *Hasan Remzi'nin Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

⁴⁷³ Alpman, B. V. (1930). *Vodinalı Remzi ve Karakterini İraeye Hizmet Eder Şiirlerinden Parçalar. Gençleryolu*, S.39, 15 Kasım 1930, s.9-11.

⁴⁷⁴ İskeçeli Mehmet Sıtkı (1930). *Hakikati İzah Lazım. Gençleryolu*, S.41, 15 Aralık 1930, s.2-3.

Hanım'ın ve İskeçeli Mehmet Sıtkı'nın dergide yayımlanan mektupları ile bu polemik büyümüştür.

Balikesir dergilerinde hakkında biyografi yazılan değerli bir sanatçı da Müstecabizade İsmet'tir⁴⁷⁵. Balikesir'in yetiştirdiği değerli bir sanat ve fikir adamı olan Müstecabizade İsmet Bey hakkında ilk yazı aynı zamanda Müstecabizade İsmet Bey'in yeğeni ve Balikesir'de yayımlanan ilk derginin sahibi olan Avni İsmail (Sağlıkçı)'ya ait *Müstecabizade İsmet'e Ait Hatıralar*⁴⁷⁶'dır. Avni İsmail, bu yazısında Müstecabizade İsmet'in yaşadığı zorlukları ve sürgünleri anlatmıştır. *Kaynak* dergisi ise 102-103 numaralı sayısını Müstecabizade İsmet'e hasretmiştir. Sayıdaki tek yazı Suud Yavısı Eb-us-Suud Oğlu imzalı *Müstecabizade İsmet*⁴⁷⁷ başlıklı makaledir. Suud Yavısı bu yazıda Müstecabizade İsmet'e, ailesine, hatıralarına, mektuplarına ve sanatına değinmiştir. Müstecabizade ile ilgili son yazı ise imzasız olarak *Müstecabizade İbrahim İsmet* adıyla yayımlanmıştır⁴⁷⁸. Bu yazıda şairin hayatı ve edebi anlayışı kısaca özetlenmiştir.

İncelenen dergilerde Mehmet Emin Yurdakul ile ilgili 2 yazı bulunmaktadır. Necmiye Çelikbaş'ın *Milli Şair Mehmet Emin Yurdakul*⁴⁷⁹ ve Ahmet Mahir Çadircioğlu'nun *Ülküsü Yaşayan Şair*⁴⁸⁰ başlıklı yazıları Mehmet Emin'in hayatını kısaca anlattıktan sonra adı geçen yazarlar için ifade ettiği değeri vurgulamaktadır. Mehmet Emin'in, bu yazılarda edebiyattan ziyade Türklüğe olan hizmetleri ile öne çıktığı görülmektedir.

Kaynak ve *Alkım* dergilerinde Ahmet Haşim'e dair birer yazı bulunmaktadır. İbrahim Şevki (Işıkman)'ın yazdığı *Ahmet Haşim ve Şiir*⁴⁸¹ başlıklı yazı Ahmet Haşim'in vefatının hemen ardından yazılmış bir biyografidir. Öte yandan Muharrem

⁴⁷⁵Müstecabizade İsmet'in hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz. Özseri, M. (2007b). *Müstecabizade İsmet*. İstanbul:3F Yayınları ve Huyugüzel, Ö. F. (2000). *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

⁴⁷⁶ Sağlıkçı, A. İ. (1934). Müstecabizade İsmet'e Ait Hatıralar. *Kaynak*, S.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, s.378-379.

⁴⁷⁷Suud Yavısı Eb-us-Suud Oğlu (1941). Müstecabizade İsmet, *Kaynak*, S.102-103, 19 Temmuz 1941, s.531-570.

⁴⁷⁸ Müstecabizade İbrahim İsmet (1949). *Kaynak*, S.10, Şubat 1949, s.5.

⁴⁷⁹ Çelikbaş, N. (1944). Milli Şair Mehmet Emin Yurdakul. *Kaynak*, S.133-134, Şubat- Mart 1944, s.238-241.

⁴⁸⁰ Çadircioğlu, A. M. Ülküsü Yaşayan Şair. *Kaynak*, S.11, Şubat 1949, s.6-7.

⁴⁸¹ Işıkman, İ. Ş. (1933). Ahmet Haşim ve Şiir. *Kaynak*, S.5, 19 Haziran 1933, s.169-171.

Batmaz'ın yazdığı *Ahmet Haşim*⁴⁸² adlı makalede ise daha ziyade Haşim'in sanatı ve yazarın Haşim'in eserlerine dair düşünceleri yer almaktadır.

Dergilerde işaret ettiğimiz bu sanatçılar dışında pek çok yazar, şair ve fikir adamımız hakkında yazılar bulunmaktadır. Harf sırasıyla Adanalı Ziya, Bâkî⁴⁸³, Can Akengin, Fatma Kamile Hanım, İbrahim Şinasi, Halide Edip Adivar, Halit Ziya Uşaklıgil, Muharrem Hasbi, Necip Türkçü, Ömer Bedrettin Uşaklı, Recaizade Mahmud Ekrem, Şair Eşref gibi isimler Balıkesir dergilerinde araştırma konusu olmuşlardır.

İncelenen dergilerde roman, şiir ve hikâye kitaplarına dair tanıtma ve eleştiri yazıları yayımlanmıştır. Bu yazılar çoğunlukla öznel bir üslupla kaleme alınmış ve yazarın anlık izlenimlerinden oluşan yazılardır. En fazla *Kaynak*'ta olmak üzere *Çağlayan*, *Gençleryolu*, *Alkım* ve *Enerji* dergilerinde bu tür yazılara rastlanmaktadır. Toplam sayısı 17 olan bu yazılarda Tokadizade Şekip'in *Huzur-ı Hilkatte*, Halide Edip'in *Vurun Kahpeye*, Mükerrerem Kâmil Su'nun *Bu Kalp Duracak*, Şükrü Enis Regü'nün *Canım Dünya*, Arif Nihat Asya'nın *Kanatlar ve Gagalar* gibi eserler incelenmiştir. Fakat yapılan tenkit ve değerlendirmeler belirtildiği gibi nesnel bir üsluptan uzaktır.

Balıkesir dergilerinde tür ve sanatçı incelemesine dair 4 yazı bulunmaktadır. Bu yazılar kronolojik olarak Vecihi Bayal, Sabih Şendil ve A. Ferhan Oğuzkan'a aittir.

Vecihi Bayal, *Bizde Romancılık*⁴⁸⁴ adlı makalesini roman türünün Türk edebiyatındaki tarihini anlatmak üzere yazmıştır. Başlık itibarıyla Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Bizde Roman* adlı makalesini çağrıştırmasına rağmen içerik anlamında çok farklıdır. Bayal, makalesinde Türk romanının Tanzimat sonrasında ortaya çıktığını; Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Recaizade, Halid Ziya, Yakup Kadri ve Hüseyin Rahmi gibi önemli yazarların bulunduğunu ifade etmektedir. Yazara göre edebiyatımızda böyle değerli isimler varken Türk edebiyatında roman bulunmadığını söylemek doğru değildir.

⁴⁸² Batmaz, M. (1938). Ahmet Haşim, *Alkım*, S.15, 15 Şubat 1938, s.9.

⁴⁸³ Abdülbaki Gölpınarlı'nın 19 Mart 1935 tarihli *Kaynak* dergisinin 26. sayısında s.532-534'te yer verdiği bu yazıda Bâkî, XVI. yüzyıl şairlerinden Bâkî değil, yazarın kendi tanıdığı bir şair arkadaşıdır.

⁴⁸⁴ Bayal, V. (1937). Bizde Romancılık. *Alkım*, S.2, 15 Ocak 1937, s.23-24.

Sabih Şendil'in *Yeni Şiiri Baltalayanlar*⁴⁸⁵ adlı makalesi dönem edebiyatına dair ciddi eleştiriler içermektedir. Şendil'e göre, dönemde pek çok önemli şairin yanı sıra şiirlerini büyük oranda geçim kaygısı ile yazan ancak sanatı zayıf pek çok şair adayı da bulunmaktadır. Bu şairler, yeni şiir anlayışına zarar vermektedir. Bu duruma rağmen bazı ciddi sanat dergilerinde bu tip şiirlerin yayımlanması oldukça şaşırtıcıdır. Edebiyat dergileri, şiirin düzeyini yükseltmek adına zayıf ve vasat şiirlere sayfalarını kapatmalıdır. Şendil, bu yazısında Yeni Şiir kavramı ile Garip anlayışını işaret etmekte olup bu şiirlerin Garip anlayışının ruhuna aykırı olduğunu vurgulamaktadır.

A. Ferhan Oğuzkan'ın *Fikret Hakkında*⁴⁸⁶ isimli iki yazılı makalesi, Fikret'in sanatı ve Mehmet Kaplan'ın Fikret üzerine yazdığı kitaba değinmektedir. Yazara göre Tevfik Fikret, Türk milleti için çok değerli bir isimdir. Fikret, değerli bir şair olmasının yanı sıra güçlü bir ahlakçıdır. Bunun yanında, Fikret ile ilgili yapılan çalışmalarda estetik ve metodik hatalar bulunmaktadır. Ancak Mehmet Kaplan'ın yaptığı çalışma bu konuda edebiyat tarihçilerine örnek olabilecek bir eserdir. Yazar, makalesinin kalanında Mehmet Kaplan'ın incelemesinin içeriğine değinerek bu esere dair beğenisini belirtmiştir.

Özetle, Balıkesir dergilerinde yer alan yeni Türk edebiyatı yazıları ağırlıklı olarak yazar ve şair biyografilerinden oluşmaktadır. Bu yolla yazarlar, önemli gördükleri sanatçıları Balıkesir okurlarına tanıtmaya amaçlarını yerine getirmiştir. Ancak, bu biyografilerin büyük bir kısmında titiz ve dikkatli bir usul gözetilmemiştir. Makalelerin bir kısmı Balıkesir Halkevi'nde anma gecelerinde yapılan konuşmalardan oluşmaktadır. Öte yandan yeni Türk edebiyatı alanında yazılan bir diğer yazı grubu ise eser incelemeleri ve tenkidlerdir. Bu tenkidler, nesnel incelemelerden ve yöntemlerden uzak olup daha ziyade beğeni eksenli makalelerdir. Ancak dar olanaklarla yazılmış bu yazılar, edebiyatımızın belirli bir dönemine dair fikir vermeleri yönüyle bir değer arz etmektedir.

⁴⁸⁵ Şendil, S. (1949). Yeni Şiiri Baltalayanlar. *Kaynak*, S. 10, Şubat 1949, s.6 ve 14.

⁴⁸⁶ Oğuzkan, A. F. (1949). Fikret Hakkında. *Kaynak*, S.15, Temmuz 1949, s.6-7; S.16-17, Ağustos-Eylül 1949, s. 10 ve 14-15.

4.3.1.2.3. Halk edebiyatı ve Halk Bilimi

Balıkesir dergilerinde Halk edebiyatı ve halk bilimi alanlarında çokça yazı yayımlanmıştır. *Çağlayan*'da 2, *Irmak*'ta 4, *Gençleryolu*'nda 40, *Kaynak*'ta 126, *Alkam*'da 5, *Enerji*'de 1 olmak üzere toplam 178 yazı neşredilmiştir.

Yazıların incelemesine girmeden önce Halk edebiyatı ve halk bilimine dair yapılan çalışmalardan bahsetmek yerinde olacaktır. Her ne kadar Kaşgarlı Mahmut'un *Divanu Lügati't Türk* adlı sözlükte yer alan çeşitli folklorik malzemelerin bahsi, Tanzimat döneminde Şinasi'nin *Durub-ı Emsal-i Osmani* ve Ahmet Vefik Paşa'nın *Müntehabat-ı Durub-ı Emsal* adlı eserlerde atasözlerinin derlendiği eserler Türk halk bilimi açısından kayda değer çalışmalar olsa da sistematik bir özellikleri yoktur.

Türk halk bilimine dair ilk sistemli çalışmalar Meşrutiyet döneminde Ziya Gökalp ve Rıza Tevfik'in yaptığı çalışmaların bir teorik zemin oluşturmasıyla ortaya çıkmıştır. Ancak halk bilimine dair asıl çalışmalar Türkiye Cumhuriyeti döneminde bilhassa Mustafa Kemal Atatürk'ün bu konuya eğilmesi ve yapılan çalışmalarını desteklemesiyle gerçekleşmiştir.

İlk olarak 1924'te Fuad Köprülü'nün başında olduğu Türkiyat Enstitüsü kurulur. Türkiyat Enstitüsü, çalışmalarının büyük kısmını Halk edebiyatı ve halk bilimine ayırmıştır. 1927'de ise Ziyaeddin Fahri (Fındıkoğlu) öncülüğünde Halk Bilgisi Derneği kurulmuş ve ilk iş olarak çıkardığı *Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber* isimli kitabı yayımlamıştır. Daha sonra bu dernek önce 1928'de *Halk Bilgisi Mecmuası*, 1929'da *Halk Bilgisi Haberleri* adlı dergileri neşretmeye başlamıştır. 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulmasıyla Türkiye'de büyük bir derlemecilik faaliyeti baş göstermiştir. Bu kapsamda pek çok atasözü ve kelime derlenmiştir. Bu derleme faaliyetlerinin yanı sıra yürütülen sözlük işleri ve kelime teklifleri bu alana önemli katkılar sağlamıştır. Çok kısa bir şekilde bahsettiğimiz bu kurumlar dışında yürütülen pek çok çalışma ve bu alanda özveriyle çalışan kişiler sayesinde kısa süre içerisinde geniş bir Halk edebiyatı ve halk bilimi malzemesinin oluşmasını sağlamıştır. Bu katkıyı sunan önemli kurumlardan birinin de Halkevleri olduğunun altını çizmekte fayda vardır.

Yukarda işaret edildiği üzere Balıkesir dergilerinde Halk edebiyatı ve halk bilimi eserleri üzerinde önemle durulmuştur. Dergilerde yazıları çıkan A. Osman Balkır, İsmail Hakkı Akay, Sabur Şahin, Mustafa Salman, Gazali, Yüzbaşıoğlu Kemal,

gibi isimler Balıkesir Halk edebiyatı ve halk bilimi üzerine değerli çalışmalar ve derlemeler yapmışlardır.

İncelenen dergilerde Halk edebiyatı ve halk bilimine dair çıkan yazılar Halk edebiyatı ve halk bilimine dair teorik yazılar, aşık biyografileri ve derlemeler gibi konular çevresinde toplanmıştır.

Balıkesir dergilerinde Halk edebiyatı ve halk bilimine dair teorik mahiyette 23 yazı neşredilmiştir. Bu makaleler Halk edebiyatının mahiyeti, kültürün mahiyeti, derleme yapma metotları, folklorun mahiyeti, halk şairinin kim olduğu gibi konularda yazılmıştır.

Dergilerinde Halk edebiyatının mahiyetini tartışan ilk yazar Ruhi Naci (Sağdıç)'tır. Ruhi Naci, *Halk edebiyatı Münakaşası*⁴⁸⁷ adlı makalesinde Millî Mücadele'den sonra ülkemizde yavaş yavaş fikri gelişmeler ve tartışmaların görülmeye başladığını işaret etmiştir. Yazara göre gazeteler edebiyatla ilgili görüşlerinde kapı kulu edebiyatını bırakıp halka hitap etmelidir. Bu düşüncenin ülkede çeşitli münevverlerce terennümünden sonra ülkede bazı kalemler harekete geçip eski-yeni polemikine girişmişlerdir. Oysaki edebiyatı doğuran da yaşatan da müşterek zevk ile milletin yapacağı bir iştir. Suni yollarla, tedbirlerle edebiyat inşa edilemez.

Nureddin İbrahim de *Halk edebiyatı*⁴⁸⁸ başlıklı yazısında halk şiirlerinin halkın kültür mirası olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre halk şiirleri, halkın kültür unsurlarını taşımaktadır. Halk şiirleri daha ziyade sözlü kültüre ait olduğu için unutulma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu tehlikeye karşı halk şiirleri en hızlı biçimde derlenmeli, kaydedilmeli ve neşredilmelidir. Halk şiiri geleneğinin korunması ve devam ettirilmesi yine halkın görevidir.

İsmail Hakkı Akay, *Köy Edebiyatı*⁴⁸⁹ isimli makalesinde köylerde geçen edebiyatın derlenmesi ve kaydedilmesinin önemine işaret eder. Yazara göre türkü, mani ve destanlar halk kültürünün pek çok önemli unsurunu oluşturmaktadır. Akay'ın bu yazısına Halk edebiyatını köy edebiyatına indirmediği için A. Osman Balkır *Köy Mü? Halk Mı?*⁴⁹⁰ başlıklı makaleyi yazmıştır. Balkır, köy edebiyatı kavramını dar kapsamlı bularak köy edebiyatının olmadığını, doğru kavramın Halk edebiyatı

⁴⁸⁷ Sağdıç, R. N. (1926b). Halk edebiyatı Münakaşası. *Çağlayan*, S.10, 1 Mart 1926, s.2-3.

⁴⁸⁸ Nureddin İbrahim (1928). Halk edebiyatı, *İrmak*, S.1, 10 Şubat 1928, s.6-7.

⁴⁸⁹ Akay, İ. H. (1934). Köy Edebiyatı. *Kaynak*, S.22, Kasım 1934, s.479-481.

⁴⁹⁰ Balkır, A. O. (1934). Köy Mü? Halk Mı?, *Kaynak*, S.23, Aralık 1934, s.493-494.

olduğunu savunur. Balkır'a göre köy edebiyatı kavramı Halk edebiyatını köylülere tahsis etmek ve köy ile sınırlamaktır. Halbuki böyle bir kısıtlamanın gerekliliği ve doğruluğu bulunmamaktadır. İsmail Hakkı Akay, Balkır'ın yazısı üzerine *Kısa Bir Cevap*⁴⁹¹ adlı makaleyi yazmıştır. Akay'a göre folklor diye yazılan bu yazıdaki Halk edebiyatının esasını köy edebiyatı oluşturmaktadır. Halkçılıktan maksat köycülüktür. Bu yüzden Balkır'ın yazısının büyük bir kısmında yer alan itirazlar geçersizdir.

Nazım Örensun ise *Halk ve Kültür*⁴⁹² adlı makalesinde halk ve kültür ilişkisine değinmiştir. Örensun'a göre kültür meselesi çoğunlukla resmi makamlarca önemsenen bir meseledir. Halka bu konuda sorular sorulduğu zaman alınan yanıtlar köy ve kültür üzerine yoğunlaşmaktadır. Kültür işlerinin ve yazılarının yayımlanması yalnız büyüklerin ve devletin işi değil, bütün vatandaşların görevidir. Örensun bu yüzden şehirdeki gençlerin ve köydeki öğretmenlerin köylülerin arasına, onların ruhuna, kalbine ve aklına girmesi gerektiğini ve kültür ile uğraşan herkesin görev yerinin köyler olduğunu işaret etmektedir.

Süreyya Örgüevren ise *Halk Şiirlerini Derlerken Gözetilmesi Gereken Şartlar*⁴⁹³ adlı iki makalesinde halk şiirinin gördüğü rağbetten duyduğu memnuniyeti ifade etmektedir. Halkımız ve bilim insanları eski veya yeni, halk şiirlerinin peşine düşmüştür. Örgüevren'e göre halk şiirinin iki kaynağı halk ve cönklerdir. Bir derleyici halk şiirlerini derlemek üzere sahaya çıktığı zaman halk şiiri ile ilgili bilgiye sahip olmalı; şairin kim olduğunu, muhitini, memleket veya aşiretinin konuştuğu şiveyi, okuryazar olup olmadığını bilmelidir. Bu bilgilere sahip olmayan derleyicilerin derlemeleri aktarma sırasında hata yapma riskleri yüksektir. Yazar, yazının devamında da verdiği örneklerle yapılan hataları açıklamıştır.

Mustafa Salman, *Folklorumuz*⁴⁹⁴ adlı makalesinde folklorun Türk milleti için önemini incelemektedir. Yazara göre folklor ulusal hayatın ve tarihin kendisidir. Folklorun hangi bölümü ele alınsa Türklüğün manevi zenginliği ortaya çıkar. Folklor için en önemli şey, halka mümkün olduğu kadar yakın olmaktır. Salman'a göre bu yüzden bilhassa yetkili kurulların aracılığıyla bu işi ciddiyetle ele alarak kültürel varlık ve unsurların kayıt altına alınması çok önemlidir.

⁴⁹¹ Akay, İ. H. (1935). Kısa Bir Cevap, *Kaynak*, S.25, 19 Şubat 1935, s.528-529.

⁴⁹² Örensun, N. (1940). Halk ve Kültür. *Enerji*, S.30, Mart-Nisan 1940, s.635-640.

⁴⁹³ Örgüevren, A. S. (1943). Halk Şiirlerini Derlerken Gözetilmesi Gereken Şartlar. *Kaynak*, S.125-127, Haziran-Ağustos 1943, s.170-176 ve S.128-130, Eylül-Kasım 1943, s.196-203.

⁴⁹⁴ Salman, M. (1945). Folklorumuz. *Kaynak*, S.152-154, Eylül-Kasım 1945, s.15-17.

Zeliha Türker ise *Halk Şairi*⁴⁹⁵ başlıklı yazısında halk şairinin mahiyetini ve toplumsal işlevlerini incelemektedir. Halk şairleri, duyguları cendereye sokmadan sazının telinde inleterek sanat eserleri meydana getiren mütevazı sanatkarlardır. Memleketi etkileyen olaylar onların kaleminde kayda geçer. Halk şairlerinin yazdığı pek çok eser tarihe geçmiştir. Yazara göre halk şairleri genel manada halkın müzik ve edebiyat gibi estetik ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte halk için gazete ve roman gibi işlevler de yüklenmiştir.

İncelenen dergilerde Halk edebiyatı ve halk bilimi yazıları içerisinde bu yazılardan başka Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'nun yazdığı *Halk Bilgisi Derneği*⁴⁹⁶ adlı yazı, adı geçen derneğin kuruluşunu, R. F. S. imzasıyla yazan Refik Fikret Sağnak'ın *Halk edebiyatı*⁴⁹⁷ başlıklı makalesi Halk edebiyatının dönemleri ve alt başlıklarını, Niyazi Sezen *Masal*⁴⁹⁸ adlı makalesinde masalın toplumsal işlevlerini içeren yazılar yazmıştır.

Balıkesir dergilerinde çıkan Halk edebiyatı ve halk bilimi yazılarının bir kısmı aşık biyografisine ve eserlerine ayrılmıştır. Bu konuda neşredilmiş 13 yazı Recep Yersu, Halil Sezai Paracıkoğlu, Ali Rıza Hıncal, Gönüloğlu ve Arif Hikmet Par'a aittir. Söz konusu yazılarda başta Yunus Emre olmak üzere Aşık Ömerî, Arifî, Zülâlî, Mehmet Çakırtaş gibi aşık ve şairlerin hayatları ve eserlerine yer verilmiştir.

Balıkesir dergilerinde Halk edebiyatı ve halk bilimi yazıları içerisinde en fazla yeri derlemeler tutmaktadır. Maniler, atasözleri, bilmeceler, bulmacalar, türküler, gelenekler derlenen malzemelerin bazılarıdır. Ancak derleme sonucunda elde edilen bu yazılarda kaynak kişiler ve birkaçı hariç derlenen bölge bilgisine rastlanmamaktadır.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan ilk derleme dizisi Gazali'ye aittir. Gazali, *Balıkesir Halk Şairleri* başlıklı derleme dizisinin ilk yazısı 31 Ocak 1931 tarihli 44. sayıda ve son yazısı 31 Aralık 1931 tarihli 64. sayısı olmak üzere toplam 14 yazıdan oluşmaktadır. Gazali bu yazılarda 1 küçük halk hikâyesine, 1 dedim dedi'li halk şiiirine ve 217 maniye yer vermiştir. Gazali bu yazılarda kendi adını sıfatını toplayan olarak

⁴⁹⁵ Türker, Z. (1946). *Halk Şairi*. *Kaynak*, S.157, Şubat 1946, s.5 ve 13.

⁴⁹⁶ Müstecaplıoğlu, E. A. (1928b). *Halk Bilgisi Derneği*. *Irmak*, S.5, 15 Nisan 1928, s.1.

⁴⁹⁷ Sağnak, R. F. (1945). *Halk edebiyatı*. *Kaynak*, S.145, Şubat 1945, s.404-407.

⁴⁹⁸ Sezen, N. (1935). *Masal*. *Kaynak*, S.31, 19 Ağustos 1935, s.712-74.

göstermiş ve bununla birlikte derlediği şiirlerin kaynak kişisi ve yöresine dair herhangi bir bilgi vermemiştir.

Gazali'nin bir diğer derleme yazı dizisi *Balıkesir Ağız Edebiyatı* başlığında toplanmıştır. İlk yazısı 29 Şubat 1932 tarihli 67. sayıda ve son yazısı 15 Haziran 1932 tarihli 74. sayıda bulunan bu dört sayılık yazı dizisinde 60 adet mani bulunmaktadır. Söz konusu derleme yöntem ve usul bakımından, bir önceki yazı dizisi olan *Balıkesir Halk Şairleri* başlığındaki yazı ve derlemelerden farksızdır. Bu şekilde Gazali iki yazı serisinde toplam 2 halk şiiri ve 277 mani neşretmiştir.

A. Osman Balkır'ın, *Maniler* başlıklı derlemeleri ilki 19 Şubat 1935 tarihli 25. sayıda sonuncusu 19 Temmuz 1935 tarihli 30. sayısında olmak üzere 4 nüsha halinde yayımlamıştır. Bu derlemelerde toplam 57 mani olup manilerin derlendiği yöre ve kaynak kişi hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Mustafa Salman'ın *Kaynak* dergisinde neşrettiği *Yağcılar ve Savaştepe Manileri* esasında Balıkesir Halkevi Neşriyatı tarafından çıkarılmış 18 numaralı kitaptır⁴⁹⁹. Manilerin ilk sayısında verilen bilgiye göre Savaştepe'de öğretmenlik yapan Mustafa Salman bölgede 2000 kadar mani derlemiştir⁵⁰⁰. Mustafa Salman'ın *Kaynak*'taki *Yağcılar ve Savaştepe Manileri* başlıklı ilk yazısı 19 Temmuz 1937 tarihli 54. sayıda ve son yazısı 19 Aralık 1938 tarihli 71. sayıda olmak üzere 15 yazı halinde yayımlanmıştır. Toplam 886 adet mani neşredilmiştir. Maniler, ilk kelimelerinin baş harflerine göre dizilmiş olup "E" harfinin sonlarında mani neşrine son verilmiştir. Derleme yazısı, manilerin bulunduğu bölgeyi belirtmekle birlikte kaynak kişi hakkında bir bilgi içermemektedir.

Yukarda belirtilen mani derlemelerinin yanı sıra başka mani derlemeleri de bulunmaktadır. Ancak bu derlemeler, diğerlerine nazaran daha küçük hacimli derlemelerdir. Rifat Göktan'ın *Susurluk Bölgesinde Maniler*'i, 46 maniyi; İsmail Paylay'ın *Maniler*'i 16 maniyi; İsmail Hakkı Akay'ın *Köy Edebiyatı* derlemesi 102 maniyi içermektedir.

⁴⁹⁹ Detaylı bilgi için bkz. Salman M. (1937). *Yağcılar ve Savaştepe Manileri*. Balıkesir: Balıkesir Halkevi Neşriyatı.

⁵⁰⁰ Salman M. (1937). *Yağcılar ve Savaştepe Manileri*. *Kaynak*, S.54, 19 Temmuz 1937, s.175.

Balıkesir dergilerinde en fazla derlemesi yapılan ürünlerden biri de atasözüdür. Balıkesir dergilerinde atasözü derlemelerine yer veren dergiler *Gençleryolu* ve *Kaynak*'tır.

Gençleryolu dergisinde H. İ. imzasıyla Hasan Basri Çantay, *Savlar ve Benzerleri* adlı yazı serisinde atasözlerine yer verir. İlk yazısı 15 Mart 1929 tarihli 2. sayıda ve son yazısı 15 Aralık 1929 tarihli 20. sayıda olmak üzere 18 yazıdan oluşmaktadır. Söz konusu yazılar bir atasözü listesi şeklindedir.

Kaynak dergisinde İsmail Hakkı Akay tarafından yazılan *Ata Sözlere*, ilk yazısı 19 Mart 1938 tarihli 62. sayıda ve son yazısı 19 Mart 1939 tarihli 74. sayıda olmak üzere 10 yazıdan teşekkül etmiştir. İsmail Hakkı Akay'ın yayımladığı *Ata Sözlere*, diğer atasözü neşirlerinden farklı olarak birer cümlelik açıklama da bulundurmaktadır.

Son olarak Sabur Şahin'in yazdığı *Atalar Sözü* alfabetik olarak dizilmiş bir atasözü sözlüğü mahiyetindedir. İlk yazısı Ocak 1936 tarihli 36. sayıda ve son yazısı 19 Temmuz 1937 tarihli 54. sayıda bulunmak üzere toplam 14 yazıdan oluşmaktadır. Alfabetik sırayla dizilen bu atasözleri *Kaynak*'ın 54. Sayısındaki son yazıda "Z" harfi ile tamamlanmış ancak son yazının son kısmında "G" ve "H" harfiyle başlayan birkaç atasözünün ilâve edilmesi suretiyle alfabetik sıra bozulmuştur.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan derlemeler arasında bilmeceler de önemli yer tutar. A. Osman Balkır'ın *Bilmeceler* başlıklı ilk yazısı 19 Şubat 1943 tarihli 120-121. sayısında ve son yazısı Mart-Nisan 1946 tarihli 158-159 numaralı sayısında 9 yazı halinde neşredilmiştir. Bu yazıların ilkinde yazar bilmecelerin mahiyeti ve işlevleri ile ilgili genel bir açıklama yaptıktan sonra diğer yazılarda bilmece örnekleri vermiştir. Aynı şekilde Nafiz Tüzün'ün ilk yazısı 19 Ocak 1937 tarihli 48. sayıda ve son yazısı 19 Mart 1937 tarihli 50. sayıda yer alan 3 yazılı *Halk Bilmeceleri*, bilmece derlemesi bulduran bir başka yazı serisidir.

İncelenen dergilerde türkü derlemelerine de yer verilmiştir. Mustafa Salman'ın türkü derleme yazıları *Saatlar Vurdu*⁵⁰¹, *Naynininam*⁵⁰² ve *Halk Türküleri ve Oyun Havalarında Konular Oyun ve Türkü Havalarının Bölümleri*⁵⁰³ başlıklarını taşımaktadır. *Saatlar Vurdu* ile *Naynininam* türküleri besteleri ile birlikte

⁵⁰¹ Salman M. (1937a). Saatlar Vurdu. *Kaynak*, S.56, 19 Eylül 1937, s.220-221.

⁵⁰² Salman M. (1937b). Naynininam. *Kaynak*, S.56, 19 Eylül 1937, s.222-223.

⁵⁰³ Salman M. (1938). Halk Türküleri ve Oyun Havalarında Konular Oyun ve Türkü Havalarının Bölümleri. *Kaynak*, S.65, 19 Haziran 1938, s.414-415.

neşredilmiştir. *Halk Türküleri ve Oyun Havalarında Konular Oyun ve Türkü Havalarının Bölümleri* başlıklı makale ise hem türküler hem de oyun havaları ile ilgili teorik bilgi içermektedir.

İsmail Hakkı Akay'ın derlediği *Türkülerimiz* ilk yazısı 19 Kasım 1937 tarihli 58. sayıda ve son yazısı 19 Şubat 1938 tarihli 61. sayıda bulunan 3 adet türkü derleme yazısından oluşmaktadır. Akay, bu yazılarda Osman Köy türküsü, Süleyman Efe türküsü, Şamlı türküsü, Firdevs türküsü, Asker türküsü, Vahide türküsü, Hastahane türküsü, Kaynana türküsü, Kamile türküsü, Esmâ türküsü, Cemile türküsünü derlemiştir.

Vehbi Evinç de Aşık Mehmet Ali'den Karacaoğlan'a ait *Kız- Gelin*⁵⁰⁴ türküsünü derlemiştir.

Bu derlemelerden başka Refik Fikret Sağnak'ın *Eski Bulmacalar*⁵⁰⁵ adlı soru-cevap oyunu derlemesi ile imzasız olarak yayımlanan *Halk Tekerlemeleri*⁵⁰⁶ diğer derleme yazılarıdır.

Balıkesir dergilerinde mani, atasözü, bilmece, bulmaca ve tekerleme gibi Halk edebiyatı ürünlerinin dışında çeşitli gelenek ve göreneklerin derlendiği halk bilim ürünleri de bulunmaktadır.

A. Osman Balkır'ın ilk yazısı 19 Temmuz 1935 tarihli ve son yazısı Mart 1936 tarihli 38. sayısında neşredilen *Balıkesir'de Halk İnanmaları* başlıklı 8 yazıda Balıkesir'deki hurafeler, ateşe dair inanışlar, çocuklara ad verilmiş biçimleri, yağmur duası ritüelinin yapılaş şekli, aile ve akrabalık ilişkileri, Hıdrellez inanışları ve ritüelleri konu edilmiştir.

Yüzbaşıoğlu Kemal'in yaptığı halk bilimsel derlemeler, *Gençleryolu* dergisinde ilk yazısı 31 Temmuz 1931 tarihli 56. sayıda ve son yazısı 30 Eylül 1931 tarihli 60. sayıda 4 yazıdan oluşan bir yazı dizisinde neşredilmiştir. Yazarın bu yazıları Balıkesir'e dair olan helva sohbetleri, nişan ve düğün adetleri, sünnet düğünleri, doğum ve ölüm adetleri, bayram adetleri konularında kaleme alınmıştır. Yazarın helva sohbetlerini konu alan yazısı daha sonra *Kaynak* dergisinde de yayımlanmıştır⁵⁰⁷.

⁵⁰⁴ Evinç, V. (1939). Kız- Gelin. *Kaynak*, S.77, 19 Haziran 1939, s.111.

⁵⁰⁵ Sağnak, R. F. (1945b). Eski Bulmacalar. *Kaynak*, S.150, Temmuz 1945, s.461-462.

⁵⁰⁶ Halk Tekerlemeleri (1937). *Kaynak*, S.49, 19 Şubat 1937, s.17.

⁵⁰⁷ Yüzbaşıoğlu Kemal (1934). Helva Sohbetleri ve Arfeneler. *Kaynak*, S.12, Ocak 1934, s.310-312.

Arif Hikmet Par'ın *Balıkesir Bengisi*⁵⁰⁸ adlı makalesinde Balıkesir'in yerel oyunu Bengi hakkında bilgi verilmiştir. Bengi, Balıkesir'in Türk kültürüne kattığı değerli bir oyundur. Yazar, makalesinde Benginin anlamını, bu oyunun doğuşunu nerelerde ve nasıl oynandığını açıklamıştır.

Balıkesir dergilerinde doğum, ölüm, bayram ritüellerinin yanında en fazla evliliğe dair adetlerin derlendiği görülmektedir. Evliliğe dair âdetlere, yukarıda belirtilen yazı dizilerindeki yazıların dışında 8 makalede yer verilmiştir. Bunlar İsmail Hakkı Akay'ın *Balıkesir Köylerinde Nişan Adetleri*⁵⁰⁹ ve *Balıkesir Köylerinde Düğün Adetleri*⁵¹⁰, A. Nedim'in *Anadolu Düğünü*⁵¹¹, Nihad Sakarya'nın *Eski Aydın Düğünleri*⁵¹², İ. Hasan Ünal'ın *Gönen Düğünleri*⁵¹³, A. Kadri Balkan'ın *Köylerde Evlenme Adetleri*⁵¹⁴, imzasız olarak yayımlanan *Köy Düğünleri ve Köylerde Evlenme*⁵¹⁵, Mustafa Salman'ın *Düğün Adetleri*⁵¹⁶ adlı makalelerdir.

Özetle, Balıkesir dergilerinde Halk edebiyatı ve halk bilimi konulu pek çok makale ve yazıya yer verilmiştir. Bu makalelerin büyük bir kısmı derleme olup söz konusu derlemelerin önemli bir kısmı Atatürk dönemi içerisinde neşredilmiştir. Atatürk dönemi sonrasında derlemeler kesilmese de azalarak devam etmiştir. Bunun yanında Balıkesir dergilerinde halk bilimi ürünlerine de ilgi gösterilmiştir. Yine ağırlıklı olarak Atatürk döneminde derlenen bu gelenek ve âdetler birkaç istisna yazı dışında Balıkesir'in bir anlamda kültür envanterini çıkarmak adına kayda değer çalışmalardır.

4.3.1.2.4. Dünya Edebiyatları

İncelenen dergilerde değişik milletlerin edebiyatlarına dair *Çağlayan*'da 5, *Gençleryolu*'nda 1, *Kaynak*'ta 8, *Alkım*'da 10 ve *Enerji*'de 1 yazı olmak üzere toplam

⁵⁰⁸ Par, A. H. (1948a). Balıkesir Bengisi. *Kaynak*, S.3, Temmuz 1948 s.8-9 ve 13.

⁵⁰⁹ Akay, İ. H. (1933). Balıkesir Köylerinde Nişan Adetleri. *Kaynak*, S.4, 19 Mayıs 1933, s.109-111.

⁵¹⁰ Akay, İ. H. (1933). Balıkesir Köylerinde Düğün Adetleri. *Kaynak*, S.6-7, Temmuz- Ağustos 1933, s.202-208.

⁵¹¹ A. Nedim (1929). Anadolu Düğünü. *Gençleryolu*, S.8, 15 Haziran 1929, s.14.

⁵¹² Sakarya, N. (1937). Eski Aydın Düğünleri. *Alkım*, S.6-7, 15 Mayıs- Ekim 1937, s.60-63.

⁵¹³ Ünal, İ. H. (1937). Gönen Düğünleri. *Alkım*, S.6-7, 15 Mayıs- Ekim 1937, s.75-76.

⁵¹⁴ Balkan, A. K. (1938). Köylerde Evlenme Adetleri. *Kaynak*, S.61, 19 Şubat 1938, s.331-333.

⁵¹⁵ Köy Düğünleri ve Köylerde Evlenme (1940). *Kaynak*, S.91, 19 Ağustos 1940, s.365-368.

⁵¹⁶ Salman, M. (1945). Düğün Adetleri. *Kaynak*, S.144, Ocak 1945, s.400-403.

25 yazı yayımlanmıştır. Bu yazılar yazar ve şair biyografileri, çeşitli ülkelerin edebiyatları ve eser tanıtımı gibi konular çevresinde toplanmıştır.

Dergilerdeki 13 yazı, yazar ve şair biyografilerine dairdir. Makalelerde harf sırasıyla Aleksandr Puşkin, Charles Baudelaire, Eflatun, Ensâbi Sem'âni, Francis Bacon, Grimm Kardeşler, Percy Bysshe Shelly, Sofokles, William Faulkner ve William Shakespeare'in hayatı ve sanatçı kişiliklerine yer verilmiştir. Yazar biyografilerinin verildiği bu makaleler Arif Davras, Halit Akuşur, İsmet Konuk, Sabih Şendil, Sırrı Yırcalı, Tahir Harimi Balcıoğlu gibi yazarlara ilâve olarak imzasız yazılar ve Walter Taylor Field ile Edouard Scheur gibi yazarlardan çeviriler de görölmektedir.

Adı geöen edebiyatçılar arasında Eflatun'un adının geömesi farklı bir duruma istinaden geröekleşmiştir. Edouard Scheur'un yazdığı ve Cezmi Tahir (Berktin)'in çevirdiği *Eflatun Şiirlerini Nasıl ve Niöin Yaktı* adlı yazı dizisi *Alkım*'ın 15 Ocak 1937 tarihli 2. sayısında başlamış ve 15 Nisan 1937 tarihli 5. sayısında bitmiş 4 sayılı bir yazı dizisidir. Söz konusu makalede Eflatun'un Yunan-Sparta savaşları zamanlarında yetiştiği, başlarda şiir, trajedi ve komedilerle ilgilendiği ancak Atina'ya gelen sofist filozoflardan Sokrates ile tanışmasından sonra felsefeye yöneldiği anlatılmaktadır. Yazıya göre Eflatun, Sokrates'in düşüncelerini makul bulduktan sonra bir gece bütün manzum eserlerini ateşe atıp yakmıştır. Makale, Eflatun ile ilgili çok bilinmeyen bir konuyu içermesi, makalenin tercümanı olan Cezmi Tahir (Berktin)'in akıcı bir üslupla metni tercüme etmesi yönünden oldukça dikkat çekicidir.

Balıkesir dergilerinde çeşitli ülkelerin edebiyatlarına dair 6 adet yazı bulunmaktadır. Bu yazılar Ali Şevket, Asım İsmet, Halil Sezai Paracıkoğlu, Hilmi, Kemal Demiray ve Lionello Fiumi tarafından yazılmıştır. Söz konusu makalelerde Fransız edebiyatı, Rus edebiyatı, Amerikan edebiyatı, Grek mitolojisi-Türk mitolojisi karşılaştırması, İtalyan edebiyatından Leopardi ile Fransız edebiyatından Baudelaire'in sanat anlayışlarının karşılaştırması ve eski Yunan tiyatrosu gibi konular ele alınmıştır.

Yukarıda işaret edilen yazılar içerisinde Hilmi'nin *Amerikan Edebiyatına Kuş Bakışı*⁵¹⁷ adlı makalesinde değinmek yerinde olacaktır. Yazar, makalesinde Amerikan edebiyatının tarihini ele almaktadır. Makaleye göre tarihi vesikalar, aşk mektupları ve

⁵¹⁷ Hilmi (1934). Amerikan Edebiyatına Kuş Bakışı. *Kaynak*, S.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, s.382-386.

hatıralar gibi yazılardan doğan Amerikan edebiyatı temel olarak Müstemleke Devri Edebiyatı, İhtilal Devri Edebiyatı, Yeni Millet Edebiyatı gibi dönemlerden oluşmaktadır. Yazar bu makaleyi yazarken kullandığı kaynakları da makale içerisinde belirtmiştir.

İncelenen dergilerde dünya edebiyatlarına dair eser tanıtımı ve eleştirisine dair 6 adet yazı bulunmaktadır. Bu yazılar Asım İsmet, Cezmi Tahir Berktin, Kenan Saynur, Melih Tümer ile Gustave Flaubert ve Montesquieu'ye ait olup 3 tanesi *Çağlayan* dergisinde ve 3 tanesi de *Kaynak* dergisinde neşredilmiştir. Adı geçen yazılarda Gorki ve Rus edebiyatı ilişkisi, Donald Everett Webster'ın *Atatürk Türkiye'si*, Akel Munthe'nin *San Michele'nin Kitabı* (Çev. Nasuhi Baydur), Theodore Fontaine'in *Effi Briest*, Gustave Flaubert'in Jorj San'a yazdığı sanata dair mektubu ve Montesquieu'nun *Acem Mektuplarından* adlı eserine yapılan çeşitli değerlendirmelere yer verilmiştir.

Kısacası Balıkesir dergilerinde dünya edebiyatlarına kayıtsız kalınmamıştır. Birkaç yazı istisna olarak görülürse yazar ve şair biyografilerinde, eser tanıtım ve eleştirilerinde derinlemesine bir inceleme görülmez. Ancak bu yazıların Fransız, İngiliz, Rus, Yunan, İtalyan ve Fars edebiyatına dair bilgi içermesi kayda değer bir niteliktir.

4.3.1.2.5. Dil Yazıları

İncelenen dergilerde dile dair 75 yazı çıkmıştır. Bunların4'ü *Çağlayan*'da, 5'i *Irmak*'ta, 26'sı *Gençleryolu*'nda, 38'i *Kaynak*'ta ve 2'si *Alkım*'da yayımlanmıştır. Bu makaleler Türk dili tarihi, Türk dili grameri, Türk dil devrimi, terimler ve derleme sözler, Türkçe'nin verinti sözcükleri gibi alanlarda yoğunlaşmıştır.

Dergilerde sözlük yapısında bulunan 35 yazı bulunmaktadır. Bu yazıların bazıları mizahi olmakla beraber büyük bir çoğunluğu ilmi ve derlemedir. *Çağlayan*'da neşredilmiş *Ramazan Lugati*⁵¹⁸ve *Bayram Lugatları*⁵¹⁹başlıklı iki yazı bu mizahi sözlük denemesinin birer örneğidir. Bu yazılar Direktör Ali Bey'in *Lehçetü'l*

⁵¹⁸ Ramazan Lugati (1926). *Çağlayan*, S.12, 1 Nisan 1926, s.16

⁵¹⁹ Bayram Lugatları (1926). *Çağlayan*, S.13, 15 Nisan 1926, s.16.

Hakayık'ı andıracak bir şekilde ramazan ve bayramla ilgili terim ve kavramlara eğlenceli karşılıklar içermektedir.

Balıkesir dergilerinde en uzun soluklu sözcük derleme çalışması Mehmed Gazali'ye aittir. Gazali'nin *Balıkesir Vilayetinde Kullanılan Bazı Mühim Kelimeler ve İstilahlar* adlı çalışması *Gençleryolu* dergisinde 28 Şubat 1931 tarihli 46. sayısı ile 15 Eylül 1932 tarihli 76. sayısı arasında 20 yazı hâlinde yayımlanır. Buna ek olarak Gazali, *Kaynak*'ın ilk sayısında da aynı başlıkla farklı kelimelerin derlemesine de yer vermiştir⁵²⁰. Mehmed Gazali bu yazılarında Balıkesir ilinde ağız niteliği taşıyan sözcükleri dikkatle derlemiştir.

Kaynak dergisi 13 yazı ile *Gençleryolu* dergisinden sonra sözlük çalışmaları ile ilgili en fazla yazı yayımlayan dergidir. Bu yazılardan biri Cavide Abdi'ye ait *Balıkesir ve Balıkesir'e Bağlı Köylerden Derlenen Sözcükler*⁵²¹ adlı çalışmadır. Bu çalışma daha az hacimli olmakla birlikte Gazali'nin yazısı ile aynı yönetime sahiptir.

Kaynak dergisinde yer alan Dil Anketi başlığı altında yabancı sözcüklere Türkçe karşılıklar bulunan yazılar yayımlanmıştır. Bunlar adı geçen derginin 19.03.1933 tarihli 2. sayısı ile 19 Haziran 1933 tarihli 5. sayısı arasında imzasız olarak yayımlanmıştır.

Dr. Halit Özer, *Garp Dillerinde Türkçe, Arapça, Acemce Kelimeler*⁵²² başlıklı iki yazısında “elsine-i selase” olarak da bilinen Türkçe, Arapça ve Farsça verinti kelimelerinin listesine yer verilmiştir.

Bu yazılara ilâveten *Kaynak* dergisinde Türkçe isimlerin listesi, yazı gönderecekler için yabancı kelimelere Türkçe karşılıklar kılavuzu ve Naim Hazım'ın Türkçe'nin Arapça'ya verdiği sözcükler gibi yazılar da bulunmaktadır.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan Türk diline dair makaleleri dil devrimi, dil bayramı yazıları; Türkçenin önemi, Türkçenin gramatik yapısı ve Türk dil tarihine dair incelemeler şeklinde dört gruba ayırmak mümkündür.

⁵²⁰ Gazali (1933). Balıkesir Vilayetinde Kullanılan Kelimeler ve İstilahlar. *Kaynak*, S.1, Şubat 1933, s.24-25.

⁵²¹ Abdi, C. (1933). Balıkesir ve Balıkesir'e Bağlı Köylerden Derlenen Sözcükler. *Kaynak*, S.1, Şubat 1933, s.19-22.

⁵²² Özer, H. (1936). Garp Dillerinde Türkçe, Arapça, Acemce Kelimeler. *Kaynak*, S.36, 19 Ocak 1936, s.918-919 ve S.37, 19 Şubat 1936, s.14-15.

Bilindiği üzere 1 Kasım 1928’de Latin harflerinin kullanılmaya geçilmesiyle birlikte harf inkılâbı, dil devrimi gündeme gelmiştir. Böyle dikkat çekici bir inkılâp çokça yankı bulmuştur. Bu bağlamda, dergilerde toplam 13 yazıya yer verilmiştir.

Avram Galanti’nin *Akşam* gazetesinden alınan *Latin Harflerine Dair*⁵²³ başlıklı makalesinde Yeni Lisan hareketinin mantığı açıklanmaktadır. Yeni Lisan hareketinin merkezinde olan terkip ve kelimeler içinde özellikle Arapça ve Farsça kelimelerin çıkarılması ve terkiplerinin kullanılması düşüncesine rağmen önemli terim ve kavramlar ağırlıklı Arapça ve Farsça sözcüklerdi. Galanti, bu tip konular için olmasa da genel anlamda bir alfabe değişikliğinin faydasını makalenin devamında anlatmakta ve Türk harflerinin Latin harflerine doğru değişiminin faydalı olacağı öngörüsünü paylaşmaktadır.

Sıtkı Şükrü *Yeni Türk Harfleri Münasebetiyle*⁵²⁴, Esat Adil (Müstecaplıoğlu) *Bir Teceddüd Hamlesi Daha*⁵²⁵, Eminittin (Çeliköz) *Alfabemiz*⁵²⁶ başlıklı makalelerinde yeni Türk harflerine geçişten dolayı duydukları heyecanı anlatırlar. Adı geçen makalelerde Arap harflerinin Osmanlı bakiyesi olması ve Osmanlı’ya dair redd-i miras refleksi geliştiren halkın gözünde harf değişikliği konusu pek çok olumlu durumun müjdecisi olarak görülmüştür.

Bilindiği üzere 26 Eylül 1932’de toplanan I. Türk Dil Kurultayı toplantısı ve aldığı kararlar yönüyle dil politikasının ana hatlarını çizen çok önemli bir toplantıdır. Bu toplantıda Türkçenin sadeleştirilmesi, Türkçenin dil varlığının derlenmesi, Türkçenin güzelliklerini ortaya çıkarmak gibi önemli kararlar alınmıştır. Daha sonra bu toplantının yapıldığı 26 Eylül günü Dil Bayramı olarak kutlanmaya başlanmıştır.

İncelenen dergiler de bu önemli olay karşısında kayıtsız kalmamış, kurultayda çıkan derleme faaliyetlerine yönelik kararlar doğrultusunda sayfalarında Türkçe sözcükler için geniş yer ayırmışlardır. Dergiler, hem I. Türk Dil Kurultayı hem de Dil Bayramlarına dair pek çok yazıya sayfalarında yer vermiştir. I. Türk Dil Kurultayı kapsamında Samih Rifat ve Reşit Galip’in nutukları *Gençleryolu* dergisinin 77. sayfasında neşredilmiştir. Bu nutuklardan başka çeşitli yazarların dil devrimine ve dil bayramına dair heyecanlarını içeren makaleleri ve nutukları da dergilerde

⁵²³ Galanti, A. (1926). Latin Harflerine Dair. *Çağlayan*, S.14, 1 Mayıs 1926, s.12-13.

⁵²⁴ Sıtkı Şükrü (1928). Yeni Türk Harfleri Münasebetiyle. *Irmak*, S.11, 15 Ağustos 1928, s.1.

⁵²⁵ Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). Bir Teceddüd Hamlesi Daha. *Irmak*, S.12, 1 Eylül 1928, s.1-2.

⁵²⁶ Çeliköz, E. (1929). Alfabemiz. *Gençleryolu*, S.8, 15 Haziran 1929, s.2-3.

görülmektedir. Bu nutukların bir kısmı Balıkesir Halkevi'nde Dil Bayramı nedeniyle düzenlenen konferanslar için hazırlanmış olup bir inceleme sonucunda değil, konuşmaya ve heyecan uyandırmaya yönelik yazılardır. Söz konusu konuşmaya yönelik yazılar İlhan Akçal, Ahmet Vefa Aray, Kemal Demiray, Rifat Korkut ve Naim Miscioğlu gibi isimler tarafından kaleme alınmıştır.

Balıkesir dergilerinde Türk diline duyulan sevgiye dair çeşitli makaleler de yayımlanmıştır. Kazım Nami'nin *Türkçe Meselesi*⁵²⁷, Esat Adil'in *Dilimizin Hakimiyeti*⁵²⁸ ve *Türk Dili, Türk'e Tanrı Armağanıdır*⁵²⁹, Gazali'nin *Dilin Milliyette Kıymeti ve Dillerin Millileştirilmesi*⁵³⁰ gibi yazılar Türkçenin Türklüğün yapı taşı olduğunu, Türkçenin ne kadar güzel bir dil olduğunu, Türkçenin öz kaynaklarına ulaşmanın en önemli görevlerden biri olduğunu vurgulayan yazılardır. Bu gibi yazıların yazılması, dilin bir çeşit egemenlik simgesi olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden yazılarda dil devrimleri ile Kurtuluş Savaşı, Lozan Antlaşması ile harf inkılâbı arasında sıklıkla ilinti kurulmuştur.

Dergilerde Türkçenin grameri üzerine 10 adet yazı neşredilmiştir. Bu yazılarda Türkçedeki eklere dair çeşitli morfolojik açıklamalar yapılması ile birlikte Hasan Basri Çantay *Dil İşi Çevresinde*, Dr. Necdet *Dilimizi Nasıl Onarmalıyız*, Halid Ziya Uşşakizade'nin *Terkiplerden Kurtuluş*, K. Kâni Akpınarlı'nın *Dil ve Edebiyatımıza Dair* başlıklı yazılarında görüldüğü gibi Türkçedeki alıntı sözcükler ve terkipler üzerine görüşler de bulunmaktadır. Bu yazıların tamamında aynı fikrin izleri görülmektedir. O da Arapça ve Farsça sözcükleri mümkün olduğu kadar Türkçe'den ayırmak ve yerlerine öz Türkçe sözcükler ikâme etmek, Arapça ve Farsça tamlamaları hiçbir şekilde kullanmamak, Türkçede yabancı bir sözcüğün bulunmasını ancak Türkçede bu sözcüğün bir karşılığını bulamamak halinde kullanmaktır. Bir diğer deyişle, yazarların tamamı Arapça ve Farsça tamlamaların tamamını reddetmekle birlikte adı geçen dillerden alınacak sözcüklerin bilgi alıntısı olması gerektiği ve tüm prestij alıntılarına son verilmesi gibi noktalar üzerinde durmuşlardır.

⁵²⁷ Duru, K. N. (1926). Türkçe Meselesi. *Çağlayan*, S.6, 1 Ocak 1926, s.2-3.

⁵²⁸ Müstecaplıoğlu, E. A. (1928b). Dilin Hakimiyeti. *İrmak*, S.6, 15 Mayıs 1928, s.1-2.

⁵²⁹ Müstecaplıoğlu, E. A. (1934b). Türk Dili, Türk'e Tanrı Armağanıdır. *Kaynak*, S.19-20, Ağustos-Eylül 1934, s.424.

⁵³⁰ Gazali (1933). Dilin Milliyette Kıymeti ve Dillerin Millileştirilmesi. *Kaynak*, S.4, 19 Mayıs 1933, s.117-118.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan Türk dili yazılarındaki bir diğer konu Türkçenin tarihidir. Adnan Neşat'ın *Kaşgarlı Mahmut ve Eseri*⁵³¹ adlı yazıda Karahanlı Türkçesi'ne dair bilgi bulunmaktadır. Ayrıca bu bağlamda *Divanu Lüğati't Türk* adlı eser okurlara tanıtılmış ve bu eserde bulunan Türkçe sözcüklerin Cumhuriyet Türkiye'si için ne kadar faydalı olabilecekleri tartışılmıştır.

Bu yazının yanı sıra İsmail Hakkı Akay *Türk Takvimi*⁵³² başlıklı yazısında 12 hayvanlı Türk takvimini de değerlendirmeye almayı teklif etmiştir.

Bu yazıdan başka İmrecan'ın yazdığı *Türkçemizin İlk Çağları*⁵³³ adlı yazılarında Türk dilinin geçmişine, Hicri'nin *Orhun Kitabeleri Abidelerin Kıymeti ve Ehemmiyeti*⁵³⁴ adlı yazılarında da Türkçenin Göktürkçe dönemine ışık tutulmaktadır.

Kısacası incelenen dergilerde Türkçe hassasiyetini gösteren, Türkçeye dair önemli yazılar neşredilmiştir. Neşredilen bu yazıların önemli bir kısmını söz ve sözcük derlemeleri oluşturmaktadır. Söz konusu çalışmaların yanı sıra Türkçenin tarihi, Türkçenin dilbilimsel yapısı da konu edilmiş, bunlara ilâve olarak dönem adına en önemli olaylar olan Harf İnkılabı ile Dil Bayramı kutlamaları dergilerde geniş yer bulmuştur. Bu noktada Balıkesir dergilerinin Dil Kurultayı ve Dil Bayramı ile ilgili çalışmaları sadece bir yazı hâlinde değil, burada çıkan sözcük derleme ve Türkçenin güzelliklerini vurgulama gibi kararları titizlikle uygulamaları oldukça dikkat çekicidir.

Özetlemek gerekirse, Balıkesir dergilerinde edebiyat ve dile dair toplam 456 yazı çıkmıştır. Bu yazıların 52'sinde genel edebiyat/edebiyat teorisi, 329'unda edebiyat tarihi ve eleştirisi, 75'inde ise dil konuları ele alınmıştır. Genel edebiyatla ilgili yazılar içerik bakımından çok derinlikli yazılar değildir. Bunda yazarların gösterdiği subjektif tutum doğrudan alakalıdır. Söz konusu yazılar edebiyata dair birkaç kavramın incelendiği, gençlerin ve devletin edebiyatla ilişkisinin araştırıldığı, ülkü edebiyatı ve modern edebiyat anlayışının masaya yatırıldığı yazılardır. Söz konusu yazıların tamamı ele alındığında edebiyatın aynı zamanda bir propaganda aracı olduğu ve özellikle gençlerin telkini konusunda edebiyattan sıkı sıkıya istifade edilmesi gerektiği düşüncesi sezilmektedir.

⁵³¹ Adnan Neşat (1928). *Kaşgarlı Mahmut ve Eseri*. *Irmak*, S.15, 1 Kasım 1928, s.1-4 ve nr.16, 15 Kasım 1928, s.1-4.

⁵³² Akay, İ. H. (1934). *Türk Takvimi*. *Kaynak*, S.13-15, Şubat 1934, s.319-321.

⁵³³ İmrecan (1945). *Türkçemizin İlk Çağları*. *Kaynak*, S.150, Temmuz 1945, s.452-457.

⁵³⁴ Hicri (1937). *Orhun Kitabeleri Abidelerin Kıymeti ve Ehemmiyeti*. *Alkam*, S.6-10, Mayıs- Eylül 1937, s.44-46.

Edebiyat tarihi ve eleştirisine dair çıkan toplam 329 yazının 41'i eski Türk edebiyatı, 85'i yeni Türk edebiyatı, 178'i Türk halk bilimi ve Türk Halk edebiyatı, 25'i ise dünya edebiyatlarına dair yazılardır. Eski Türk edebiyatına dair yazılar ağırlıklı olarak biyografi şeklinde çıkmıştır. Özellikle Gazali'nin kadın şairlere dair yaptığı araştırmalar, Balıkesirli bir şair olan Zati'nin biyografileri ve Balıkesirli şairlerin tanıtıldığı yazılar eski Türk edebiyatı yazıları içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu yazılar, şairlerin hayatlarının aktarılması suretiyle okura tanıtma gayesi taşımaktadır. Ancak Yusuf Fakih'in biyografisinin yanı sıra şiirlerine yer verilmesi ve Kenzü'l Esrar gibi bir mecmuadan manzumeler alınması dışında eski Türk edebiyatına dair kayda değer bir eski Türk edebiyatı metni görülmemekte, tanıtılan şairler üzerine sadece hayatlarına dair bilgilerle kısıtlı kalmaktadır.

Yeni Türk edebiyatına dair yazılar sayı olarak eski Türk edebiyatına göre iki kat fazla yer almıştır. Bunda Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni değerlerini halka benimsetmek ve geride bırakılan Osmanlı değer ve anlayışının yerine yerleştirme düşüncesinin olduğunu söylemek mümkündür. Yeni Türk edebiyatı alanında çıkan yazılar büyük oranda biyografi şeklinde olup bu yazılar sanatçıları okura tanıtma amaçlı yazılmıştır. Yeni Türk edebiyatı yazıları içinde kendilerini anlatan şair ve yazarlar ile bu kişilerin sanatından örnek verilmesi ve bu yazı dizisine ilâveten Balıkesirli şairlerin hayatları ve sanatlarına yer verilmesi hem Cumhuriyet devri Türk edebiyatı hem de Balıkesir'in yerel edebiyatına dair ciddi bir kaynak teşkil etmektedir. Bu yazıların dışında Namık Kemal, Abdülhak Hamid Tarhan, Mehmet Akif Ersoy gibi Batı medeniyetine yönelmiş veya bağımsızlığı öncelemiş şairlere sıklıkla yer verilmesi dergilerin yazı politikalarıyla da uygun düşmektedir.

İncelenen dergilerde edebiyat tarihi ve eleştirisi üzerine yazılan yazıların yarısından fazlası Halk edebiyatı ve halk bilimine dair yazılardır. Söz konusu yazıların çok büyük bir çoğunluğu derlemelerden oluşmaktadır. Bu yazılarda Balıkesir, Balıkesir'in ilçeleri ve köylerinde bulunan Halk edebiyatı ürünleri derlenmiştir. Mani, türkü, atasözü, deyim, bilmece, tekerleme gibi Halk edebiyatı ürünlerinin yanı sıra yöredeki halkın sosyal hayatını düzenleyen gelenek, görenek ve ritüeller de derlenmiştir. Bu gelenek, görenek ve ritüeller arasında en fazla düğün ve evlenme, ölüm, doğuma ait olanlar bulunmaktadır. Bu bağlamda Balıkesir dergilerinin Balıkesir'e dair bir kültür envanteri oluşturulması konusunda değerli hizmetleri olduğunu söylemek mümkündür.

Dünya edebiyatına dair yazılar edebiyat tarihi ve eleştirisi yazıları arasında en az hacimli yazılardır. Birkaç yazar dışında dergilerdeki yazarların yabancı dil konusunda kuvvetli olmamaları, onların ansiklopedik bilgilerle yetinmesine neden olmuştur. Dergilerdeki dünya edebiyatına dair yazılar çoğunlukla dünya çapında bilinen yazar ve şairlerin hayatlarını konu almıştır. Bunun yanı sıra çeşitli milletlerin edebiyat tarihleri de yazılara konu olmuştur.

İncelenen dergilerde çıkan dile dair yazıların büyük bir çoğunluğunu sözlük çalışmaları oluşturmaktadır. Bunun nedeni Balıkesir dergilerinde yazan yazarların akademik bir disipline sahip olmamalarıdır. Buna karşılık Balıkesir'e dair ciddi bir söz ve sözcük derleme faaliyeti göze çarpmaktadır. Derleme faaliyetlerinin dışında kalan yazılar ise çoğunlukla Türkçe sevgisini aşlamayı amaçlayan, Türk dil devrimini ve Harf İnkılabı'nı okurlara benimsetme gayretindeki yazılardır.

4.3.2. Edebiyat Dışındaki Güzel Sanatlara Dair Yazılar

1923-1950 yılları arasında yapılan Türk inkılâpları, halkın hayatını çeşitli yönlerden değiştirme ve bir kültür ortamı yaratma gayesi taşımaktadır. Bu yüzden edebiyat, resim, müzik, tiyatro, sinema gibi alanlarda yoğun bir çalışma yürütülerek bir sanat anlayışı ve kültürü oluşturma yoluna gidilmiştir. Ahmet Oktay'ın *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950* adlı eserinde de belirttiği üzere 1923-1950 arasında gerçekleştirilen kültürel inkılâplar ve yapılandırmalar bütünlük taşımaktadır. Türk Dili Tetkik Cemiyeti -sonrasında da Türk Dil Kurumu-, Türk Tarih Kurumu, Halkevleri, Köy Enstitüleri gibi Cumhuriyete yönelik ideolojik işlevleri ön planda olan kurumların yanı sıra Tercüme Bürosu, Konservatuar, Devlet Tiyatrosu, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası gibi kurumlar bu işlevleri dolaylı biçimde yerine getirmiş ve Cumhuriyet'in Batılılaşma doğrultusundaki genel politikasını birbirine eklemlemiştir (Ahmet Oktay, 1993, s.26). Bu bilgidен hareketle Cumhuriyet dönemiyle birlikte sanata bakış sanatın propaganda yönüne önem verilmesi, aynı zamanda sanatın halkın tabanına yayılmak istenmesi hem gerekli hem de anlaşılabilir.

İncelenen dergilerde tiyatro, resim, müzik, mimari ve sinema gibi güzel sanatlara dair toplam 45 makale yayımlanmıştır. Bu makalelerin 3'ü *Çağlayan*'da, 9'u *Gençleryolu*'nda, 23'ü *Kaynak*'ta ve 10'u da *Alkım*'da çıkmıştır. Söz konusu

makalelerin 1'i sanat, 5'i tiyatro, 20'si resim, 5'i müzik ve 14'ü diğer güzel sanatlarla ilgilidir. Görüldüğü üzere güzel sanatlarla ilgili en fazla yazı resim alanında neşredilmiştir. Bu çokluğun en önemli sebeplerinden bazıları Balıkesir'de ve Türkiye'deki bazı sergi haberleri ve izlenimleri ile birlikte resim akımlarına dair açıklama yapma gerekliliği duyulmasıdır.

Ayrıca incelediğimiz 9 dergi içerisinde güzel sanatlara dair yazıların yukarıda verilen 4 dergide yayımlanmış olup diğerlerinde hiç bulunmaması dikkat çeken bir durumdur.

Güzel sanatların şubelerine geçmeden önce, *Alkım* dergisinde bu başlık altında ele alınabilecek değerli bir yazı bulunduğunu belirtmek gerekir. Mehmet Yaşar, *Güzel Sanatlar ve Muhit*⁵³⁵ adlı yazısında sanatın kökenini ve ortaya çıkışını ele almıştır. Yazıda şiir, resim ve müziğin gelişiminin klanlar döneminden başlayarak bugüne kadarki etkileri incelenmiştir. Benzer bir şekilde Samime de *Estetik*⁵³⁶ adlı makalesinde estetiğin hayatımızdaki yerine değinmiştir.

4.3.2.1. Tiyatro

Balıkesir dergilerinde tiyatroya dair 5 makale bulunmaktadır. Makalelerin 4'ü *Kaynak*, 1'i de *Alkım* dergisinde çıkmıştır. Söz konusu yazılar harf sırasıyla Arif Hikmet Par, İlhan Oymak, Maurice Eroiset ve Victor Hugo tarafından yazılmıştır.

Söz konusu yazıların ilki Maurice Eroiset'nin yazdığı ve Kemal Demiray'ın tercüme ettiği *Tiyatronun Babası: Aşil*⁵³⁷ adlı makaledir. Makalede Antik Yunan döneminde tiyatro konusuna yer verilmiştir. Makaleye göre trajedi, altıncı yüzyılın sonunda bir tür haline gelmiştir. Onun bu bağımsızlığı kazanmasında Aşil'in emekleri büyüktür. Aşil, Elözi'de doğmuş, maratonda askerlik de yapmıştır. Barış zamanlarında ise pek çok trajedi yarışmasına katılmış ve buralarda önemli başarılar elde etmiştir.

Kaynak dergisinde yayımlanan tiyatro yazıları derginin yeni seri döneminde yazılmış, ilk 168 sayılık döneminde tiyatro metinlerine yer verilse de tiyatroya dair makale neşredilmemiştir. Yeni Seri döneminde Arif Hikmet Par'ın sanata dair

⁵³⁵ Yaşar, M. (1937). Güzel Sanatlar ve Muhit. *Alkım*, S.11-12, 15 Kasım 1937, s.5-6.

⁵³⁶ Samime (1934). Estetik. *Kaynak*, S.13-15, Şubat- Nisan 1934, s.354.

⁵³⁷ Eroiset, M. (1938). Tiyatronun Babası: Aşil. *Alkım*, S.18-22, 15 Mayıs- Eylül 1938, s.37.

vizyonu, *Kaynak* dergisinin hem formatını hem de vizyonunu belirgin biçimde değiştirmiştir.

Arif Hikmet Par'ın *Tiyatro Dedikoduları* başlıklı makalesinde yazar, Sadi Tek'ten duyduğu tiyatro dedikodularına yer vermiştir. Adı geçen yazıda yazar, tiyatronun bir ruh sanatı olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu düşünceden hareketle Muhsin Ertuğrul'un oyunculuğunun büyüklüğü de sanatçı ruhunun gücünden kaynaklanmaktadır. Ertuğrul'un diksiyonu çok iyi olmamasına rağmen ruhunun büyüklüğü onun diksiyon zafiyetinin önüne kolayca geçmektedir. Öte yandan Muhlis Sabahaddin ise Türk tiyatrosuna yarardan çok zararı dokunmuştur. Garp taklitçiliğine soyunan Sabahaddin, melez bir anlayış doğmasına neden olmuştur. Öte yandan parlak bir diksiyonu da bulunmamaktadır. Ancak *Ayşe*, *Efenin Aşkı* gibi operetlerde oldukça başarılı bir performans sergilemiştir.

İlhan Oymak, *Telif Tiyatro Yazmak Gerek*⁵³⁸ adlı makalesinde Türk tiyatrosunun en önemli sorunlarından birini dile getirmektedir. Yazara göre tiyatromuz ancak telif eserlerle yükselebilir. Pek çok sanatçı tiyatro binası yapmakla Türk tiyatrosunun gelişemeyeceği yönünde hemfikirdir. Tiyatro sanatçılarının taklitçilik ve adaptasyondan uzak durması gerekmektedir. Ayrıca tiyatrocuların yanı sıra şairlerin de telif tiyatro konusuna eğilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Victor Hugo'nun Zeliha Özen tarafından tercüme edilen *Halk ve Tiyatro*⁵³⁹ adlı makalesinde halkı tiyatroya yaklaştırmak ve ısındırmak için gerekli faktörler ve tiyatronun halka etkilerine değinilmiştir. Hugo'ya göre halkı tiyatroya büyüklük ve hakikat çekmektedir. Eserlerinde Corneille büyüklüğü, Molière gerçeği aramaktadır. Ancak tiyatrodaki asıl deha Shakespeare'dir. Onun eserlerinde merkezi hakikatin ve büyüklüğün kesiştiği ve birleştiği noktalar oluşturmakta, eserleri halkı medenileştirmektedir.

İlhan Oymak *Devlet Tiyatrosu Temsilleri*⁵⁴⁰ başlıklı makalesinde Balıkesir'e gelen 24 kişilik tiyatro kumpanyasını anlatmaktadır. Halkın tiyatroya gösterdiği rağbet, tiyatrocuların halkta uyandırdığı ilgi makaleye konu olmuştur.

⁵³⁸ Oymak, İ. (1949). Telif Tiyatro Yazmak Gerek. *Kaynak*, S.12, Nisan 1949, s. 6 ve 14.

⁵³⁹ Hugo, V. (1949). Halk ve Tiyatro. *Kaynak*, S.13, Mayıs 1949, s.7 ve 14.

⁵⁴⁰ Oymak, İ. (1949b). Devlet Tiyatrosu Temsilleri. *Kaynak*, S.15, Temmuz 1949, s.8 ve 13.

4.3.2.2. Resim

İncelenen dergilerde resim sanatına dair 22 makale yayımlanmıştır. Bu yazıların 4'ü *Gençleryolu*'nda, 12'si *Kaynak*'ta ve 6'sı *Alkım*'da çıkmıştır. Söz konusu makaleler harf sırasıyla Doktor Cevdet, Elif Naci, Eminittin Çeliköz, Reşat Oruz, Sırrı Özbay gibi yazarlara aittir.

Gençleryolu dergisinde yayımlanan 4 yazının tamamı resim sergileri haberlerini içermektedir. Eminittin (Çeliköz)'ün yazdığı *Güzel Sanatlardan Resim Sergisi*⁵⁴¹ başlıklı makalelerin ilkinde Güzel Sanatlar Mektebi'nin resim sergisi açacağı haberine yer verilmiştir. Böylece Ankara, İstanbul, İzmir, Adana gibi şehirlerden sonra resim sergisi olan şehirlere Balıkesir de eklenmiş olacaktır. İkinci makalede Güzel Sanatlar Mektebi'nin açtığı resim sergisinin Balıkesir halkı tarafından yoğun ilgiyle karşılanması fotoğraflarla birlikte açıklanmıştır. Bu iki yazıdan anlaşıldığı kadarıyla resim sergisinin şehirlerin kültürel hayatlarında belirleyici bir faktör olduğudur. Bir diğer deyişle resim sergisi bulunduran şehirler kültürel düzey manasında bir üst düzeyde görülmektedir. Şehirler arasındaki bu kültürel rekabet, resim sanatının daha fazla ilgi görmesini sağlamıştır.

Eminittin Çeliköz'ün Güzel Sanatlar Mektebi'nin resim sergisine dair yazdığı bu makalelerden sonra *Gençleryolu*'nda söz konusu sergi üzerine imzasız olarak resimlerin ve sanatkarlarının tanıtıldığı *Sergimizde*⁵⁴² adlı makale ve Doktor Cevdet'in başlıksız olarak yazdığı izlenimlerini içeren bir makale neşredilmiştir⁵⁴³.

Kaynak dergisinde de Balıkesir'de gerçekleştirilen üç serginin haberi verilmiştir. Ferit Celâl Güven *İngiliz Çocuklarının Resim Sergisi*⁵⁴⁴ adlı yazıda İngiliz öğrencilerin Ankara'da açtığı resim sergisi hakkında bilgi verilmiştir. Arif Hikmet Par'ın yazdığı *İki Sergi*⁵⁴⁵ adlı makalede Kız Sanat Enstitüsü ile Orta Ticaret Okulu öğrencilerinin açtığı resim sergileri haber verilirken imzasız olarak yayımlanan *Bir Sergi* başlıklı yazıda Erkek Sanat Enstitüsü'nün gerçekleştirdiği yıl sonu resim sergisine yer verilmiştir.

⁵⁴¹ Çeliköz, E. (1929). Güzel Sanatlardan Resim Sergisi. *Gençleryolu*, S.5, 30 Nisan 1929, s.2-3 ve 16.

⁵⁴² Sergimizde (1929). *Gençleryolu*, S.6, 15 Mayıs 1929, s.2-5.

⁵⁴³ Doktor Cevdet (1929). [Başlıksız], S.7, 31 Mayıs 1929, s.2-5.

⁵⁴⁴ Güven, F. C. (1945). İngiliz Çocuklarının Resim Sergisi. *Kaynak*, S.152-154, Eylül- Kasım 1945, s.9-11.

⁵⁴⁵ Par, A. H. (1948b). İki Sergi. *Kaynak*, S.3, Temmuz 1948, s.3 ve 14.

Balıkesir dergilerinde sergi haberlerinin dışında resim sanatına dair bilgi verici 7 makale yayımlanmıştır. A. Sırrı Özbay, Reşat Oruz ve Mahir Gürsel tarafından yazılan bu makalelerde yazarlar özellikle modern sanat üzerine, bilhassa kübizm ve empresyonizm üzerine detaylı bilgiler vermeye çalışmışlardır.

Bu doğrultuda neşredilen ilk makale, A. Sırrı Özbay'ın *Yeni Resim Cereyanları*⁵⁴⁶ adlı makalesidir. Sırrı Özbay bu makalede ilk resim ekolü olan Primitizm'den başlayarak Klasisizm, Romantizm, Empresyonizm ve Kübizm gibi resim ekollerini incelemiştir.

Reşat Oruz'un *Modern Resim ve Gittiği Yol* adlı makalelerin ilk yazısı *Alkım*'ın 15 Aralık 1936 tarihli 1. sayısında ve 15 Şubat 1937 tarihli 3. sayısında neşrettiği 3 sayı halinde çıkmıştır. Bu makalelerde Oruz, modern resim kavramının insanlara yabancı olduğunu belirterek modern sanatı okurlara tanıtmak adına değerli bir ressam olan Daffy de Lhote'nin görüşlerine ve sanat anlayışına yer vermiştir. Açıkçası bugün dahi de Lhote üzerine fazla bilgi bulunmazken Oruz'un adı geçen ressama dair verdiği bilgiler dikkat çekicidir. Reşat Oruz'un bir diğer yazı dizisi, *Modern Sanatın Mazi İle Alakası, Doğuşu ve Sanat Eseri Unsurları*⁵⁴⁷ ortak başlığıyla iki makaleden oluşmaktadır. Yazar bu makalede ekspresyonist ve kübistlerin eserlerinde gösterdiği en önemli karakteristik özelliğin deformasyon olduğunu belirttikten sonra resim sanatı açısından deformasyon kavramını klasik resim sanatı ile modern resim sanatı arasında belirleyici bir faktör olarak işaret etmektedir. Mahir Gürsel de *Modern Resim Sanatına Umumi Bir Bakış*⁵⁴⁸ adlı makalesinde Empresyonizm ve Kübizm üzerine çeşitli ressamı da anarak bilgi vermektedir. Son olarak Sırrı Özbay, *Birkaç Söz*⁵⁴⁹ adlı makalesinde Empresyonizmin Avrupa'da ne kadar rağbet gördüğünü açıklamaktadır.

İncelenen dergilerde resim sanatına dair önemli şahsiyetlerin ve sanatçıların biyografilerine de yer verilmiştir. Kronolojik olarak Michelangelo, Albay Selahaddin, Sırrı Özbay, Osman Hamdi Bey'in bu makalelerde biyografilerine yer verilmiştir. Bu isimler içerisinde belki de en az bilinen kişi olan Albay Selahaddin'in, hazırladığı kartlarla Kurtuluş Savaşı yıllarında halkın bağımsızlık isteği ve coşkusunu ne kadar

⁵⁴⁶ Özbay, S. (1934). Yeni Resim Cereyanları, *Kaynak*, S.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, s.394-395.

⁵⁴⁷ Oruz, R. (1937). Modern Sanatın Mazi İle Alakası, Doğuşu ve Sanat Eseri Unsurları. *Kaynak*, S.52, 19 Mayıs 1937, s.110-113; S.53, 19 Haziran 1937, s.154-160.

⁵⁴⁸ Gürsel, M. (1944). Modern Resim Sanatına Umumi Bir Bakış, *Kaynak*, S.133-134, Şubat- Mart 1944, s.247-249.

⁵⁴⁹ Özbay, S. (1935). Birkaç Söz. *Kaynak*, S.29, 19 Haziran 1935, s.517-518.

arttırdığı, özellikle İzmirli gençlerin göğsünde taşıdığı kartlar çizdiği vurgulanmaktadır.

Söz konusu yazılara ilâveten dergilerde resim sanatı ile halkın ilişkisini sıkılaştırmanın yollarını arayan bir makale de görülmektedir. Elif Naci'ye ait *Resim ve Halk*⁵⁵⁰ adlı makalede halkımızın resim sanatına olan ilgisizliği konu edilmiştir. Yazara göre Kübizm ile birlikte insanların kafasında yeni sanat eski sanat şeklinde bir ayırım oluşmuştur. Ancak insanların resim sanatına ilgi duymaları için bu ayrımı ortadan kaldırmak gerekmektedir.

Kısacası Balıkesir dergilerinde resim sanatına dair yazılar sergi haberleri, resim akımlarının tanıtılması ve ressamların biyografileri gibi konularda yazılmıştır. Resim akımlarına dair teknik bilgiler Reşat Oruç ve Sırrı Özbay gibi resim öğretmenleri tarafından kaleme alınmıştır. Sergi haberlerinin paylaşıldığı yazılarda ise resme ve sergilere verilen değer vurgulanmıştır. Bir şehirde yapılan sergi faaliyetinin o şehrin kültür hayatına büyük bir katkıda bulunduğu ve resim sergisi açılan şehirlerin kültür düzeyi açısından başka bir mertebeye yükseldiği düşüncesi dikkatle ifade edilmiştir.

4.3.2.3. Müzik

Cumhuriyet kurulduktan sonra gerçekleştirilen kültür inkılâpları, müzik sanatına da yönelmiştir. III. Selim ile birlikte Osmanlı topraklarında yer almaya başlayan Klasik Batı müziği Cumhuriyet döneminde etkisini arttırmıştır. 1924'te kurulan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, aynı yıl kurulan Devlet Konservatuvarı, Avrupa'ya yollanan yetenekli öğrenciler bu inkılâbın görünen yüzü olmuştur. Buna ilâve olarak yurdun çeşitli yerlerinde düzenlenen balolar hem burada çalınan müzikler ve baloya katılmak için smokin giyilmesinin özendirilmesi ülkede pek çok açıdan değişime neden olmuştur.

Klasik Batı müziğinin yanı sıra, Halk edebiyatı ürünlerinin derlenmesi esnasında toplanan türküler kayda geçirildikten sonra pek çok şekilde icra edilerek Türk Halk müziğine gösterilmekte olan rağbeti arttırmıştır. Pek çok yazarın Türk kültürünün gerçek müziği olarak baktığı Türk halk müziği üzerine H. Bedi Yönetken de görüşlerini “Müzikteki öz Türk kaşesi, öz Türk zevki Türk halk müziğindedir. Batı

⁵⁵⁰ Naci, E. (1943). Resim ve Halk. *Kaynak*, S.120-121, 19 Şubat 1943, s.115-123.

müzik tekniği bu kaşeyi terennüm edecek, yeni Türk müziği Anadolu Türk havaları ve oyunları üzerine teessüs edecektir.” cümleleriyle belirtmiştir (Yönetken, 1938, s. 689). Yine ülkede halihazırda bulunan Klasik Türk musikisi de Osmanlı bakiyesi olmasına karşılık ilgi gören başka bir müzik ekolüdür.

Bu bilgiler ışığında, incelenen dergilerde müziğe dair 5 makale yayımlanmıştır. *Çağlayan*'da 1, *Kaynak*'ta 3 ve *Alkım*'da 1 makale harf sırasıyla İbrahim Şevki Işıkman, İsmail Konukçu, Kadri Çetin ve Zinnur Ergin tarafından yazılmıştır. Söz konusu makaleler milli müziğin mahiyeti ve gençlerin müziğe ısındırılması gibi konularda yazılmıştır.

İmzasız olarak yayımlanan *Neyzen Tevfik Bey*⁵⁵¹ adlı makalede Neyzen Tevfik'in Balıkesir ve Edremit'i ziyaret etmesi ile buralarda yaptığı dinletilere halkın yoğun bir şekilde ilgi gösterdiği haberi verilmektedir.

İbrahim Şevki Işıkman'ın yazdığı *Ulusal Musikimizin Değişimi*⁵⁵² başlıklı yazıda millî müziğimizin Batı müziği tarzında neşeli bir müziğe dönüşmesi konusu işlenmektedir. Yazara göre inkılâp hareketleri halkı doğu tutsaklığından kurtarmıştır. Her şeyde olduğu gibi müzikte de Türklük ülküleri yaşatılmaya çalışılmaktadır. Ulusal musikimizin değişimi ile halka elem veren, halkın boğazını düğümleyen müzik geride bırakılmak suretiyle halkın hayatına hareket ve neşe katılacaktır. Böylece halk, yeni hayatını, mutluluklarını ince derinliklerle ve tatlı seslerle yükseltecektir.

Kadri Çetin'in *Musiki*⁵⁵³ ve Zinnur Ergin'in *Gençlik! Musiki*⁵⁵⁴ adlı makalelerinde müziğin gençlere faydaları ele alınmıştır. Müziğin insanın ruhunu terbiye edici etkisi göz önünde tutularak gençlerin ruhunun beslenmesi için müziğe yakın olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Müzik sayesinde gençlerin ruhu incelenerek kötü davranışlardan korunması hedeflenmektedir.

İsmail Konukçu ise *Bizdeki Musiki Münakaşalarının Tarihi* adlı makalesinde müzik üzerine yapılan yönlendirmeler ve polemiklere değinmiştir. Yazara göre memleketimizde musiki üzerine tartışmalar oldukça eskidir. Musiki, Türk tarihinin her dönemde revaçta olan bir sanat dalıdır. Halk ve zümre müzikleri bunun basit bir göstergesidir. Bunlara ilâveten pek çok tarikat de musikiye büyük önem vermiştir.

⁵⁵¹ Neyzen Tevfik Bey (1925). *Çağlayan*, S.1, 20 Ekim 1925, s.16.

⁵⁵² Işıkman, İ. Ş. (1934). Ulusal Musikimizin Değişimi. *Kaynak*, S.23, Aralık 1934, s.489-490.

⁵⁵³ Çetin, K. (1935). Musiki. *Kaynak*, S.29, 19 Haziran 1935, s.613-614.

⁵⁵⁴ Ergin, Z. (1937). Gençlik! Musiki. *Kaynak*, S.48, 19 Ocak 1937, s.401.

Günümüzde ise modern musikiye gösterilen ilgi artmıştır. Yetenekli öğrenciler Avrupa'nın çeşitli yerlerinde eğitim alarak döndüklerinde gittikleri yerlerde modern Türkiye'nin her yanına dağılmışlardır. Gençlerin Anadolu'ya dağıldıktan sonra buralarda bir zemin oluşturabilmeleri açısından koro ve bando faaliyetlerine önem gösterilmesi oldukça önemlidir.

Kısacası Balıkesir dergilerinde çıkan az miktardaki makalelerde milleti millî müziğe aşina etmek, onları millî müziğe ısındırmak çabası öne çıkmaktadır. Bu yazılarda herhangi bir analiz veya belirgin bir bakış açısı görülmez. Üstelik millî müzik ile ilgili net bir tanım ve anlayış ortaya koymak yerine subjektifliğe dayalı tarif vermek ile yetinilmiştir.

4.3.2.4. Güzel Sanatlara Dair Diğer Yazılar

Dergilerde tiyatro, resim ve müzik dışında sinema ve mimariye dair 17 makale bulunmaktadır. Bu makalelerin 7'si sinema, 10'u mimariye dairdir. Söz konusu makalelerin 1'i *Çağlayan*'da, 6'sı *Gençleryolu*'nda, 8'i *Kaynak*'ta ve 2'si *Alkım*'da çıkmıştır. *Çağlayan* ve *Gençleryolu*'ndaki makaleler ve *Alkım*'daki bir yazı sinema, *Kaynak*'taki tüm yazılar ve *Alkım*'daki bir yazının dışındaki diğer makaleler ise mimari üzerine yazılmıştır.

Sinemaya dair yazılarda sinemanın bir eğitim ve propaganda aracı olarak kullanılmasıyla birlikte bir sinema seansı hakkında gözlemler ve Balıkesir'deki sinema faaliyetleri konu edilmiştir.

Mimarî ile ilgili yazılar Mimar Sinan'ın hayatı, sanatının ve eserlerinin üzerine yoğunlaşmakla beraber Balıkesirli ünlü bir mimar olan Atik Sinan'ın hayatı ile Balıkesir'deki Namazgâh Camii ile Manisa'daki Muradiye Camii mimarî ve tarihi açıdan incelenmiştir.

Balıkesir dergilerinde yayımlanan edebiyat dışındaki diğer güzel sanatlara dair yazılara genel olarak bakıldığında bazı hususlar dikkat çekmektedir. Her şeyden önce bu makaleler Cumhuriyet devrinin kültür politikalarının birer yansımasıdır. Söz konusu dergilerde güzel sanatlara verilen ağırlık, bu makalelerde kültürel faaliyetlere bakış açısı ve faaliyetlerin sunuluşu devletin güzel sanatlara bakışını göstermektedir.

Tiyatro, resim ve müzik insanların ilgi duyduğu sanatlardır. Bu yüzden devlet, söz konusu sanatları halkı eğitmek, cumhuriyet kültürünü kökleştirmek halka vatandaşlık bilincini ve farkındalığını oluşturmak için de kullanmıştır.

4.3.3. Diğer Bilimler

Balıkesir dergilerinde tarih, coğrafya, felsefe grubu, hukuk, iktisat, ziraat ve köycülük, tıp ve halk sağlığı, spor, basın-yayın gibi farklı alanlarda pek çok makale yayımlanmıştır. Bunların bir kısmı alanında uzman kişiler tarafından değerli çalışmalar iken büyük bir kısmı da ansiklopedik bilgiler içeren basit ve halkın ihtiyacını karşılamaya yönelik pratik yazılardır.

Bu bölümde yer alan yazıların büyük bir kısmı içerik yönünden kuvvetli yazılar değildir. Fakat dergilerde özellikle tarih, felsefe grubu, tıp ve halk sağlığı gibi alanlarda ciddi makalelere rastlanmaktadır.

Dergilerdeki diğer bilimlere dair yazıların analizi ve değerlendirilmesi, ayrı bir uzmanlık gerektiren konudur. Bu yüzden çalışmada farklı disiplinler üzerine çıkan makalelerin ayrıntılı bir incelemesi yerine genel bir tasnif yapmak suretiyle bu yazılara kısaca değinilerek önemli görülen bazı makalelere yer verilecektir.

4.3.1.1. Tarih

İncelenen dergilerde tarihe dair 327 makale bulunmaktadır. Bu makalelerin 4'ü *Dilek*, 1'i *Çağlayan*, 37'si *Irmak*, 23'ü *Gençleryolu*, 229'u *Kaynak*, 29'u *Alkım*, 4'ü de *Enerji* dergisinde çıkmıştır. Dergilerde şehir tarihi, Osmanlı tarihi, Osmanlı öncesi tarihi, dünya tarihi gibi konularda makale neşredilmiştir.

Balıkesir'in yerel tarihine dair makaleleri Balıkesir kent tarihi, kentin tarihine geçmiş önemli şahsiyetler, Balıkesir'in Yunanlılar tarafından işgalinden kurtuluşa kadar olan dönem ve Osmanlı öncesinde kurulmuş Karesi Beyliği dönemine dair yazılar olarak gruplamak mümkündür.

Dergilerde tarihe dair yazılar içerisinde en fazla çıkan yazılar Balıkesir kent tarihine dair yazılardır. Bu yazılardan *Gençleryolu*'nda 5, *Kaynak*'ta 81 ve *Alkım*'da 2

olmak üzere toplam 88 yazı çıkmıştır. Söz konusu yazılarda Balıkesir'deki önemli yerlerin, kurumların kısacası Balıkesir'i Balıkesir yapan unsurlarına dair yazılar yayımlanmıştır. Bunlar içinde birkaç yazıya dikkat çekmek gerekmektedir.

Balıkesir'deki yatırlar ve mezarlıklar dergiler tarafından önemsenen konulardan biridir. Yatırlara dair ilk yazıyı Hikmet Turhan Dağlıoğlu *Balıkesir Mezarları*⁵⁵⁵ başlıklı makalesiyle yayımlar. Daha sonra Muammer Yasa ve Halim Korkut'un *Kaynak* dergisinde beraber yazdıkları ilk yazısı 19 Ağustos 1935 tarihli 31. sayıda ve 19 Mayıs 1936 tarihli 40. sayıda çıkan ve 10 yazıdan oluşan *Balıkesir'de Yatırlar* başlıklı yazı dizisi şehirdeki mezarlıkları ve yatırları ayrıntılı biçimde sıralamaktadır. Bunlara ilâveten Kerim Kâni Akpınarlı'nın *Yatırlarımız*⁵⁵⁶ başlıklı yazısı da yatırlar üzerine yapılan araştırmanın şehir tarihine bulunacağı katkıyı işaret etmektedir. Yine Kerim Kâni Akpınarlı'ya ait *Zağnos Paşa Ahfadına Ait Bazı Mezar Taşları*⁵⁵⁷ başlıklı yazıda Zağnos Paşa Camii'nin yanında bulunan Zağnos Paşa Türbesi'ne, orada bulunan diğer naaşlara ve Zağnos Paşa'nın ailesine ve soy ağacına dair bilgiler verilmektedir.

İncelenen dergilerde sıkça yer verilen kent tarihine dair konulardan biri okullardır. Dergilerde okullara dair 15 yazı tespit edilmiştir. Bu yazılar harf sırasıyla Ferhan Sıtkı, Kâmil Başkurt, Kemal Kaya, Yüzbaşıoğlu Kemal, Muhip, Ziya Günöz tarafından öğretmen okulları, medreseler; okul, öğrenci ve öğretmen istatistikleri, Balıkesir ili ve ilçelerindeki okullar, Necatibey Öğretmen Okulu üzerine yazılmıştır.

Abdi Ağabeyoğlu'nun *Kaynak*'ta yazdığı *Balıkesir Hastaneler Tarihçesi*⁵⁵⁸ başlıklı yazı Balıkesir'de açılmış hastaneler üzerine genel bir bilgi vermektedir. Daha sonra bu yazı Ayvalık'ta bulunan Reşit Bey Hastanesi'ne odaklanmış ve ilk yazısı 19 Nisan 1938 tarihli 63. sayıda ve son yazısı 19 Eylül 1938 tarihli 68. sayıda bulunan 6 sayılı yazı dizisi bu hastanenin tarihinin geniş biçimde anlatılmasıyla son bulmuştur.

İncelenen dergilerde Balıkesir'e dair çok fazla bilgi bulunmaktadır. Balıkesir'in idarecileri, Balıkesir'de yaşayan aşiretler ve boylar, Balıkesir'deki önemli

⁵⁵⁵ Dağlıoğlu, H. T. (1935). Balıkesir Mezarları. *Kaynak*, S.25, 19 Şubat 1935, s.521-527.

⁵⁵⁶ Akpınarlı, K. K. (1945). Yatırlarımız. *Kaynak*, Şubat 1945, s.408-409.

⁵⁵⁷ Akpınarlı, K. K. (1939). Zağnos Paşa Ahfadına Ait Bazı Mezar Taşları. *Kaynak*, S.72, 19 Ocak 1939, s.571-573; S.73, 19 Şubat 1939, s.588-591.

⁵⁵⁸ Ağabeyoğlu, A. (1938). Balıkesir'de Hastaneler Tarihçesi. *Kaynak*, S.61, 19 Şubat 1938, s.334-337; S.62, 19 Mart 1938, s.367-370.

vakıflar, Balıkesir’deki camiler çoğunlukla şeriye sicilleri, evkaf kayıtları gibi belgeler ışığında okurlara sunulmuştur.

Balıkesir’in işgal günlerinden kurtuluş gününe kadar olan zamana dair *Dilek*’te 1, *Irmak*’ta 7, *Gençleryolu*’nda 3 ve *Kaynak*’ta 4 yazı olmak üzere toplam 15 yazı bulunmaktadır. Bu makaleler Eminittin (Çeliköz), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Hayrettin (Karan), Kâmil Su, Mehmet Cevdet gibi isimler tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazıların 11’i Atatürk döneminde, 3’ü Atatürk dönemi sonrasında yazılması dikkat çeken bir unsurdur.

Balıkesir şehir tarihinde önemli yer tutan şahsiyetler de dergilerde incelenmiş ve tanıtılmıştır. Dergilerde Balıkesir’in ünlü şahsiyetleri ile ilgili 31 yazı neşredilmiştir. Bunların 2’si *Dilek*, 10’u *Irmak*, 1’i *Gençleryolu*, 18’i *Kaynak* dergisinde çıkmıştır. Adı geçen yazılar içerisinde en fazla yazı 15 yazı ile Sultan IV. Murat döneminin önemli ve etkili vezirlerinden İlyas Paşa üzerinedir. Diğer yazılarda Balıkesirli ulemalara ve devlet adamlarına ve Kuva-yı Milliye’nin önemli isimlerine yer verilmiştir. Bu makaleler İsmail Hakkı (Uzunçarşılı), Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Kâmil Su, K. Kâni Akpınarlı gibi yazarlar tarafından yazılmıştır.

Dergilerde Balıkesir şehir tarihini anlatan yazıların sonuncu grubunu Karesi Beyliği’ne ait yazılar oluşturmaktadır. Bu başlıkta çıkan 22 makalenin tamamı *Kaynak* dergisinde neşredilmiştir. Yazılarda Karesi Beyliği’nin sahip olduğu deniz gücü, kara gücü, Osmanlı’nın Balkan topraklarına geçişindeki rolü yönlerinden incelenmekle beraber Karesi Bey ve soyağacı, önce Karesi Beyliğine daha sonra Osmanlı’ya hizmet etmiş Hacı İlbey, Evrenos Bey, Ece ve Fadıl Beyler, İne Bey biyografik olarak tanıtılmıştır. Karesi Beyliği’ne dair yazılan makaleleri en fazla Ekrem Çavuldur ve K. Kâni Akpınarlı kaleme almıştır.

Ulusal tarih yazılarını mütareke döneminden dergilerin yazılış günü arasındaki mücadeleler, zaferler ve inkılabları kapsayacak biçimde kategorileştirmek mümkündür.

Dergilerde Millî Mücadele, Millî Zafer ve Cumhuriyet dönemlerine dair toplam 50 yazı bulunmaktadır. Bu yazıların 8’i *Gençleryolu*’nda, 28’i *Kaynak*’ta ve 14’ü *Alkım*’da çıkmıştır. Çanakkale Savaşları’ndan başlayarak Hatay’ın anavatanına katılışına kadar geçen zamana dair çıkan bu yazılar çoğunlukla büyük bir ıstırap ve kıvanç içeren duygusal nitelikleri ön planda yazılardan oluşmaktadır. Buna ilâveten

Türk inkılâplarına dair 7 yazı bulunmaktadır. Bu yazılar *Kaynak*'ta yayımlanmış olup Seyfi Alpan, K.E.A., Nazım, Ekrem Çavuldur, Münip Hayri Ürgüplü tarafından kaleme alınmıştır.

Balıkesir dergilerinde Osmanlı dönemi tarihiyle ilgili 47 yazı bulunmaktadır. Bu yazıların 15'i *Irmak*'ta, 3'ü *Gençleryolu*'nda, 26'sı *Kaynak*'ta ve 3'ü *Alkım*'da çıkmıştır. Söz konusu yazılar Osmanlı tarihi, Osmanlı aydınları, çeşitli savaş ve zaferler, Osmanlı'yı yöneten Tanzimatçılar, çeşitli dönemlere ait İstanbul'da hayat izlenimleri ile çeşitli belge ve beratlar hakkında yazılmıştır. Bu makaleler çoğunlukla Ekrem Çavuldur, Nazım Halid, Kâmil Su, İsmail Hakkı Akay, Hamit Altay gibi yazarlar tarafından kaleme alınmıştır.

Dergilerde dünya tarihine ait yazılar 10 yazı neşredilmiştir. Bu yazıların 1'i *Çağlayan*'da, 5'i *Kaynak*'ta, 3'ü *Alkım*'da ve 1'i de *Enerji*'de çıkmıştır. Söz konusu yazılar Fransa tarihi, Rusya tarihi, Kıptilerin tarihi ve Orta Çağ Avrupası'nda görülen feodaliteye yer verilmiştir.

Son grup tarih yazıları ise tarih biliminin mahiyeti ve genel tarih yazılarından oluşmaktadır. Dergilerde tarihin önemi ve tarihin yazılması ile ilgili tekniğe yer veren 10 yazı bulunmaktadır. Bu yazılar Ali Rıza Seyfi, Balcızade Harimi, Cevat Ümit ve Paul Harsin'e aittir.

Genel tarih yazıları ise yukarıdaki kategorilere girmeyen yazılardan oluşmaktadır. Genel tarih kategorisinde başta Selçuklular olmak üzere Osmanlı öncesi Türk tarihi, tarih inceleme metotları, Ahilik gibi konulara yer verilmiştir. 39 yazıya yer verilen bu başlıkta *Irmak*'tan 5, *Kaynak*'tan 25, *Alkım*'dan 7, *Enerji*'den 2 yazı bulunmaktadır. Bu gruptaki makaleleri harf sırasıyla Ekrem Çavuldur, Haydar Bergüz, Kâmil Su, Şinasi İlhan, Tahir Harimi Balcıoğlu gibi isimler kaleme almışlardır.

Şinasi İlhan'ın *Irmak*'ta çıkan ilk yazısı 10 Mart 1928 tarihli 3. sayıda ve son yazısı 15 Haziran 1928 tarihli 8. sayıda çıkan *Ahiler ve Teşkilatı* başlıklı yazı dizisi ahilik üzerine ilgi çekici bir inceleme içermektedir. Söz konusu yazıda ahiliğin tarihi, teşkilatlanışı, Anadolu'da oluşturduğu düzen çeşitli analizlerle anlatılmış ve gerektiğinde diğer tarikatlarla da mukayese edilerek açıklanmıştır.

Aynı şekilde Ekrem Çavuldur'un *Kaynak* dergisinde çıkan ilk yazısı 19 Şubat 1943 tarihli 120-121. sayıda ve son yazısı Şubat 1949 tarihli 10. sayıda yer alan 13 sayılık *Vezir Katli* başlıklı yazı oldukça dikkat çekicidir. Yazar bu makalelerde Büyük

Selçuklu Devleti'nde Nizamülmülk'ün katlinden sonra vezirlere karşı yapılan entrikalara ve diğer vezir suikastlarına Anadolu Selçuklu Devleti dönemi ile devam etmiş ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi ile makalelerine son vermiştir.

Sonuç olarak, Balıkesir dergilerinde tarihe dair toplam 318 makale yayımlanmıştır. Bu yazıların büyük bir çoğunluğu yazmalara, şeriye sicillerine, mahkeme kayıtlarına, evkaf defterlerine dayanmaktadır. Bilgi ve belgenin kullanılmadığı yazılar ise ağırlıklı olarak makalelerin yazıldığı dönem açısından yakın tarih denilebilecek Millî Mücadele ve Cumhuriyet'in kurulduğu yıllara dair yazılardır. Bu konularda yazan yazarlar çoğunlukla hitabet özellikli ve bilhassa okurlarının hatıralarını tetikleyici bir üslupla makalelerini yazmışlardır. Öte yandan tarihe dair yazılarda genel olarak bilimsellik kaygısı belirgin bir şekilde görülmektedir. Yazarlar bir konuya dair bilgi verdikten sonra başka bir yazar durumun bilimsel gerçekliklere uymadığını fark ettiği durumlarda belgelere dayanarak ilk yazarın bilgilerini tekzip etme ihtiyacı duymuştur. Tekzip olayına bir örnek olarak Kâmil Su'nun belgeler içeren bir yazısını Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'nun *İlyas Paşa* başlıklı yazılarına birkaç yanlış bilgiyi düzeltmek için yayımlamasını örneklemek mümkündür. Dergilerde bunun gibi başka çeşitli örnekler de bulunmaktadır.

İncelenen dergilerde tarihe dair makalelerde konu yelpazesi geniştir. Dergilerde yerel tarih, genel Türk tarihi, Osmanlı tarihi, Cumhuriyet tarihi, dünya tarihi, tarih bilimi gibi konular makalelere girmiştir. Yazarlar bu konuda eğitilmiş ve uzman olmamakla birlikte ilgili ve titiz bir tutum ile çalışmalarını yayımlamışlardır.

4.3.3.2. Coğrafya

Balıkesir dergilerinde coğrafyaya dair yazı yazan araştırmacıların birkaçı üniversite öğretim görevlileri iken çoğunlukla tarih ve coğrafya öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Coğrafya alanında *Yeni Edremit*'te 1, *Gençleryolu*'nda 11, *Kaynak*'ta 53, *Alkım*'da 4 ve *Enerji*'de 7 yazı olmak üzere toplam 76 makale yayımlanmıştır.

Yeni Edremit'te Haydar Niyazi; *Gençleryolu*'nda Eminittin (Çeliköz), İffet Halim, Mahmut Ekrem (Çavuldur), Yüzbaşıoğlu Kemal; *Kaynak*'ta Hasan Ali Türker, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, İsmail Hakkı (Akay), Kemal Özer, Nuri Timur, Ramazan Gökalp Arkin, Seyfi Alpan, Türker Acaroğlu; *Alkım*'da Cenap Refik Orkon, Ahmet

Kamçı, Hamit Altay ve *Enerji*'de Bekir Türk ve Nazım Örensun dikkat çeken araştırmacılarıdır.

Söz konusu makaleler içerisinde coğrafya metodolojisi üzerine bir yazı bulunmamakla birlikte tabiat ve insan ilişkisinin coğrafyaya etkisi, ele alınan bir saha üzerinde fizikî ve beşerî coğrafi bilgiler zaman zaman tarihi nitelikleriyle birlikte verilmiştir.

Ormancılık, ağaçların faydaları, ormanların Türkiye'de tuttuğu yer gibi konularda Haydar Yaman, Cenap Refik Orkon ve Kemal Ertan imzalı 7 yazı bulunmaktadır.

Fizikî ve beşerî coğrafya bilgileri verilen yerleri Balıkesir ili, ilçeleri ve köyleri ile Balıkesir dışı yerler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Balıkesir ili, ilçeleri ve köyleri hakkında bilgi verilen yerler yazıların kronolojisi açısından Edremit, Balıkesir, Erdek, Kepsut, Sındırgı, Balya, Pamukçu, Dursunbey, Hisarköy, Giresun Köyü, Orta Mandıra Köyü, Yağcılar Köyü, Kirazpınar Köyü, Savaştepe Karacalar Köyü, Güre, Manyas iken Balıkesir dışı yerler ise Kayseri'nin Mumcusun kasabası, Samsun, Bergama'nın Kozak bölgesindeki Bağyüzü Köyü, Bergama ve Isparta'dır.

Söz konusu yazılar adı geçen bu yerleşimler üzerine çoğunlukla ansiklopedik bilgilerden oluşmaktadır. Ancak yazarlar özellikle Balıkesir ve civarına dair yazılarda kendi deneyim ve gözlemlerini de yazıya katmışlardır.

4.3.3.3. Felsefe Grubu

Balıkesir dergilerinde felsefe, sosyoloji, psikoloji ve eğitim bilimleri alanlarında değerlendirilebilecek toplam 116 yazı bulunmaktadır. Bu yazıların 2'si *Dilek*'te, 9'u *Çağlayan*'da, 1'i *Irmak*'ta, 39'u *Gençleryolu*'nda, 32'si *Kaynak*'ta, 11'i *Alkım*'da ve 22'si *Enerji*'de çıkmıştır.

Söz konusu makalelerin bir kısmının hangi disiplin içinde olduğu net değildir. Bazı makaleler hem felsefe hem sosyoloji disiplinleri içerisinde değerlendirilebilecekken bazıları da hem pedagoji hem de psikoloji disiplinleri içerisinde değerlendirilmeye uygundur. Makale türlerindeki belirsizlik yazarlarda da görülmektedir. Aynı yazar birden fazla alanda yazarak bu belirsizliğe zemin hazırlamıştır.

İncelenen dergilerde sosyoloji sahasına ait 17 makale tespit edilmiştir. Bu makalelerin 2'si *Dilek*'te, 2'si *Gençleryolu*'nda, 4 tanesi *Kaynak*'ta, 8'i *Alkım*'da ve 1 tanesi de *Enerji*'de yayımlanmıştır. Söz konusu yazılar İsmet Konuk, Muammer Türköz, Muazzez Demir, Nazım Örensun, Nurettin Ünen, Rifat Korkut, Sadettin ve Ş. K. tarafından yazılmıştır.

Makaleler içerisinde dikkat çekici yazılar bulunmaktadır. Bunlardan biri Ş. K.'ye ait *Mecburi İzdivaç Etrafında*⁵⁵⁹ adlı makaledir. Savaşlardan dolayı azalan erkek nüfusunun tekrar artması için Erzurum Mebusu Salih Efendi evlenmeye uygun insanları evlendirmeyi önermiştir. Ancak yazar da bu duruma evlilik ile nüfus artışının farklı şeyler olması nedeniyle itiraz etmemektedir.

Sadettin'in *Potlaç*⁵⁶⁰ adlı makalesinde ilkel kabilelerde görülen ve boyların birbiriyle uyumlu biçimde yaşamasını sağlayan potlaç kavramını incelemiştir. Yazara göre potlaç, devlet fikrinin temelini teşkil etmekte ancak totem inancındaki kabilelerde görülmektedir.

Çanakkale milletvekilliği de yapmış olan Nurettin Ünen, *Sosyete ve Ahlak*⁵⁶¹ adlı yazısında bir toplumun ahlaklı yaşaması için öncelikle üst tabaka insanların ahlaklı ve vatansever davranarak halka örnek olmaları gerektiğini belirtmektedir.

Nazım Örensun ise "Halkevleri" başlıklı makalesinde Halkevlerinin topluma sosyolojik ve psikolojik faydalarından bahsetmiştir. Yazara göre Halkevleri bireyleri bir araya getirerek amaçları ortak bir toplum oluşturmaktadır. Böylece "ben" algısını "biz"e çevirme konusunda oldukça etkili olmuştur. Ayrıca Halkevlerinde fertler millî hayat, millî mefkure, ahlaki karakterde düzen ve kültürde birlik sağlamaya yardımcılarıdır.

İncelenen dergilerde psikolojiye dair iki makale çıkmıştır. Bunların ilki Haydar Mehmet'e ait *Felsefe Alemine Bir Nazar*⁵⁶² başlıklı makaledir. Söz konusu makale başlığı nedeniyle felsefe makalesi gibi görünse de makalede August Comte ile başlayan hareketin psikoloji biliminin önünü açması konu edilmiştir.

⁵⁵⁹ Ş. K. ,(1923). Mecburi İzdivaç Etrafında. *Dilek*, S.4, 1 Mayıs 1923, s.1-3.

⁵⁶⁰ Sadettin (1934). Potlaç. *Kaynak*, S.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, s.372-375.

⁵⁶¹ Ünen, N. (1945). Sosyete ve Ahlak", *Kaynak*, S.155-156, Aralık 1945- Ocak .1946, s.6-7.

⁵⁶² Haydar Mehmet (1926). Felsefe Alemine Bir Nazar. *Çağlayan*, S.7, 15 Ocak 1926, s.12.

Diğer makale de Mustafa Şekip Tunç'a ait ve 29 Eylül 1939'da *Cumhuriyet* gazetesinde de yayımlanan *Freud'un Ölümü*⁵⁶³ başlıklı makaledir. Bu makalede Freud'un psikoloji bilimi için önemi, Hesnar, Stekel, Jones, Blen, Jung, Adler gibi öğrencilerini yetiştirmesi ve Freud'un ölümünün psikoloji camiasında yarattığı üzüntü ele alınmıştır.

İncelenen dergilerde felsefeye dair 8 makale tespit edilmiştir. Bunların 5'i *Çağlayan*, 1'i *Kaynak* ve 2'si *Alkım*'da çıkmıştır. Bu yazılar Haydar Mehmet, Kemal Alp, Bedirhan, Esat Hilmi ve F. Tüzemen'e aittir. Bu yazılarda Esat Hilmi'nin *Çağlayan*'da Jean Jacques Rousseau'nun hayatını ve felsefesini konu alan ilk yazısı 20 Ekim 1925 tarihli 1. sayısında ve son yazısı 1 Aralık 1925 tarihli 4. Sayısında yayımlanan *Jan Jak Ruso Hayatı ve Felsefesi* başlıklı makalesi oldukça dikkat çekicidir. Ayrıca Esat Hilmi ve Haydar Mehmet dışındaki yazarların, yazılarını yazdıkları dönemde birer lise öğrencisi olmaları da ayrıca kayda değer bir husustur.

Haydar Mehmet, "*Determinizm*" ve "*Hürriyet*"⁵⁶⁴ başlıklı yazısında determinizmin hürriyet ile olan ilişkisini panteizm ve Thomas Hobbs'un düşünceleri ışığında incelemektedir. Kemal Alp, *Yanlış Bir Tefsir*⁵⁶⁵ başlıklı makalesinde Immanuel Kant'ın *Saf Aklın Eleştirisi* adlı eserinde yanlış anlaşılan bölümlere açıklık getirmektedir. Bedirhan ve F. Tüzemen ise *Alkım* dergisindeki yazılarında önemli bir filozof olan Diyojen'in biyografisine yer vermişlerdir.

Dergilerde felsefe grubuna ait yazılar içerisinde en fazla yazı yayımlanan alan eğitim bilimleri ve pedagojidir. 89 yazıya yer verilen bu alanda *Çağlayan*'da 3, *İrmak*'ta 1, *Gençleryolu*'nda 37, *Kaynak*'ta 26, *Alkım*'da 1, *Enerji*'de ise 21 yazıya yer verilmiştir. Harf sırasıyla Milli Eğitim Müfettişi Agah Bey, Emin Ergon, Erdoğan Alpar, Fuat Gündüz Alp, Gazali, N. Zeki (Tunaboylu), Ziya Günöz, Zeki Ökmen gibi Türk yazarların makalelerinin yanı sıra pedagoji konferansı için İzmir'e gelen Prof. Dr. Pierre Bovet'nin konferans metinleri, Madam Maria Montessori ve Duc de Levis Mirepoix'dan tercüme metinler de bulunmaktadır.

Makaleler hakkında derslerin hazırlanışı, ölçme ve değerlendirme ile ilgili konular eğitim bilimleri kısmını, çocukların yetiştirilmesi ile terbiyeleri konusu ise işin pedagoji kısmını vurgulamaktadır.

⁵⁶³ Tunç, M. Ş. (1939). Freud'un Ölümü. *Enerji*, S.26, Ekim 1939, s.572-575.

⁵⁶⁴ Haydar Mehmet (1926). "Determinizm" ve "Hürriyet". *Çağlayan*, S.10, 1 Mart 1926, s.12-13.

⁵⁶⁵ Kemal Alp (1934). Yanlış Bir Tefsir. *Kaynak*, S.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, s.403-404.

Agah Bey, Arif Hikmet Par, Emin Ergon, Halit Güllü, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, İsmail Hikmet, Kayahan, Nazım Örensun gibi yazarlar makalelerinde öğretmenlerin alması gereken tutumları işlemişlerdir. Fuat Gündüz Alp, Gazali, N. Zeki (Tunaboşlu) ve Zeki Ökmen derslerin nasıl anlatılması gerektiğini ve ders planlarını incelemektedir. Ş. Özkul eğitim sistemini incelemekte ve beş yıllık eğitimin yeterli olup olmayacağını sorgulamaktadır. Sadettin Bayburî makalesinde ulusal eğitimin gerekliliklerine ve işlevlerine yer vermiştir. Ziya Günöz, çocukların iyi birer fert olabilmeleri için okulu önemli bir yere koyarak okulların çocukların iyi muhitlere ulaşmasını sağladığını işaret etmektedir.

Öte yandan özellikle çocuklar ve çocukların gelişimleri üzerine çok sayıda makale bulunmaktadır. Bunlardan Erdoğan Alpar'ın *Çocuğun Nema Devreleri*⁵⁶⁶ adlı makalesinde çocukların bilinçlenme ve yetişme evrelerine yer verilmiştir. Çocukların bilinçlenme döneminde ruhi ve uhrevi konularda da çocuklara dokunmak gerektiğini ifade etmektedir. Yine Erdoğan Alpar'ın *Pedagoji Üzerinde Düşünceler*⁵⁶⁷ adlı makalesinde eğitimde pedagojiden yararlanmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Dr. Rasim Adasal, *Cesaret ve Kahramanlık Ruhiyatı*⁵⁶⁸ adlı makalelerinde ilk insanların hayatta kalma güdüsü ve cesaretleri sayesinde hayatta kaldıklarını hatırlatarak çocukları da cesur bir şekilde yetiştirme gerekliliğine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra çocukların oyun dönemini, muhakemelerini, okul öncesi sosyal davranışlarını inceleyen makaleler de bulunmaktadır.

İncelenen dergilerde asıl pedagojik yazılar tercüme yazılardan gelmektedir. Dergilerde Duc De Levis Mirepoix, Maria Montessori, Ovide Decroly, Pierre Bovet gibi önemli pedagoğ ve bilim insanlarının makaleleri tercüme edilmiştir. Pierre Bovet'nin İzmir'de verdiği pedagoji konferanslarına katılan Mustafa İlhan, Bovet'nin eğitim, çocukların terbiyesi, ölçme ve değerlendirme, eğitim için çocukların yönelimlerini saptama, çocukların cinsiyet rollerini kavrama dönemleri ve müfredata dair verdiği bilgileri *Gençleryolu* dergisinde neşretmiştir.

Montessori eğitim metodunun kurucusu olan İtalyan eğitimci Maria Montessori'nin *Çocuk* başlıklı yazıları *Enerji* dergisinde Muammer Necip Tanyeli tercümesiyle neşredilmiştir. Montessori, bu makalelerde çocukların doğumundan

⁵⁶⁶ Alpar, E. (1939). *Çocuğun Nema Devreleri*. *Kaynak*, S.75, 19 Nisan 1939, s.39-40.

⁵⁶⁷ Alpar, E. (1939). *Pedagoji Üzerinde Düşünceler*. *Kaynak*, S.82, 19 Kasım 1939, s.208.

⁵⁶⁸ Adasal, R. *Cesaret ve Kahramanlık Ruhiyatı*. *Kaynak*, 19 Aralık 1942, s.101-103.

karakter edindikleri döneme kadarki davranışlarını ve eğitimleri için yapılması gerekenleri işaret etmektedir.

Belçikalı bir nöropsikanalist ve psikolog olan Ovide Decroly'nin ve onun eğitim yönteminin bulunduğu makaleler de dergilerde yayımlanmıştır. Cezmi Berktin ve M.R. Göktan'ın tercüme ettiği bu yazılarda çocukların dil edimleri, zekâ ve dil testleri üzerine yazılar çıkmıştır.

A. Zeki Ökmen'in ele aldığı *Dalton Okulu*⁵⁶⁹ da eğitime yönelik önemli ekollerden biridir. İngiltere, Hollanda, İtalya, Rusya, Çin ve Japonya'da rağbet gören bu usulde öğrencileri sınıf içerisinde eşit yapmak ve bireyselliğe engel olan kuvvetleri bertaraf etmek temel prensiptir. Ayrıca Nazım Örensun da *Pedagojide Fonksiyonel Tarz*⁵⁷⁰ başlıklı makalelerinde fonksiyonel terbiyeyi incelemiştir.

Balıkesir dergilerinde dünyanın önemli eğitimcilerinin yazılarının tercümesi ve bu usuller üzerinde tartışılması eğitim konusunda bir arayışın göstergesidir. Cumhuriyet ile birlikte çocuklara çok daha fazla önem verilmeye başlanmasıyla birlikte öncelikle çocuklar fizyolojik ve pedagojik olarak anlamaya çalışılmış ardından da çocukların en verimli ve nitelikli bir şekilde nasıl eğitilebileceği sorusuna yanıt aranmıştır.

Özetle, dergilerde sosyoloji, felsefe, psikoloji ve eğitim bilimleri ile pedagoji alanlarında çeşitli makaleler yazılmıştır. Makalelerin yazarlarının bir kısmı pedagoji ile ilgili kişilerken büyük bir kısmı ise eğitimden ve pedagoğlardan beklentilerini deneme halinde yazmışlardır. Bu başlık altında dünyaca ünlü pedagoğ ve bilim insanlarının tercüme edilen yazıları bu alandaki en ciddi makaleleri oluşturmaktadır.

4.3.3.4. Hukuk

Balıkesir dergilerinde *Irmak*'ta 3, *Kaynak*'ta 12, *Alkım*'da 1 olmak üzere toplam 16 hukuk makalesi bulunmaktadır. Harf sırasıyla Ahmet Kocabıyıkoglu, Emin Tevfik, Esat Adil (Müstecaplıoglu), Müfit Erkuymcu, Recep, Sıtkı Yırcalı ve Hamit Altay hukuk yazılarıyla öne çıkmıştır.

⁵⁶⁹ Ökmen, A. Z. (1937). Dalton Okulu, *Kaynak*, S.54, 19 Temmuz 1937, s.161-162.

⁵⁷⁰ Örensun, N. (1939). Pedagojide Fonksiyonel Tarz. *Enerji*, S.22, Nisan 1939, s.475-477.

Yazıların yazıldığı dönem göz önüne alındığında dergilerde öne çıkan iki konu vardır. Bu konular Medeni Kanun ve Toprak Kanunu'dur. Balıkesir dergilerinde bu iki kanuna dair yazılara ek olarak Orman Kanunu ve devlet-vatandaş ilişkilerinin hukuki olarak yeniden düzenlenmesi gibi konular vardır.

Medeni kanun ve dolayısıyla kadın haklarıyla ilgili dergilerde yazısı olan yazarlar Emin Tevfik, Hamit Altay ve Müfit Erkuyumcu'dur. Emin Tevfik'in *Medeni Kanununun Temin Ettikleri* başlıklı makalelerinde Medeni Kanun'un Türk kadınlara sunduğu hakları ve eski dönemlerle karşılaştırıldığında kadınların kazanımlarının büyüklüğünü işaret etmektedir. Hamit Altay, *Kadın ve Hakları* başlıklı makalesinde kadınların dünyada tarih boyunca göz ardı edildiğini ancak 1866'dan sonra kadınların haklarına dair hareketlenme olduğunu belirtir. Yazara göre Türkiye Cumhuriyeti'nde ise kabul edilen Medeni Kanun ile kadın ve erkek arasındaki fark hukuki anlamda kapatılmıştır. Müfit Erkuyumcu'nun *Boşanmalar Neden Artıyor* başlıklı ilk yazısı 19 Ağustos 1942 tarihli 115. sayıda ve son yazısı 19 Aralık 1942 tarihli 119. sayısında yer alan 4 yazılı makale dizisinde boşanmalara dair hem sosyolojik hem de hukuki bir bakış açısı geliştirilmiştir. Erkuyumcu'ya göre Medeni Kanun'da kabul edilen boşanma sebepleri somut kanıtlarla ortaya konabilir şeyler olmalıdır. Ancak toplumsal değişimler ailelerin yapısında değişiklik yaptıkça yeni ve başka sebepler de ortaya çıkabilmektedir. Yazar bu noktada boşanma davalarından birkaç örnek göstererek hem toplumsal değişimi hem de durumun hukuki boyutunu incelemektedir.

Dergilerde Toprak Kanunu'na dair 3 yazı bulunmaktadır. Bu yazılar Ahmet Kocabıyıkoglu, Sıtkı Yırcalı'ya aittir. 1945'te çıkan Toprak Kanunu'na göre çiftçiyi topraklandırma kanunu olarak bilinmektedir. Kanunun çıktığı 1945 yılında nüfusunun %79'u köyde yaşayan bir ülkede kendi toprağı olmayan çiftçinin oranı yerleşim yerlerine göre %20 ile %70 arasında değişmektedir. Bu kanun ile çiftçilerin kendi topraklarının olması amaçlanmıştır.

Sıtkı Yırcalı'nın *Toprak Bayramı*⁵⁷¹ adlı makalesinde Toprak Kanunu'na değişik bir açıdan bakılarak bu kanunun sadece topraklandırma değil, aynı zamanda çiftçilerin artık toprak sahibi olarak daha önce boş kalan tarla ve arazileri de ekebileceği ve böylece tarım verimliliğini de arttırılabileceği işaret edilmiştir.

⁵⁷¹ Yırcalı, S. (1945). Toprak Bayramı. *Kaynak*, S.148-149, Mayıs- Haziran 1945, s.436-441.

Ahmet Kocabıyıkolu'nun *Toprak Kanunu Dolayısıyla Dahili Muhacerete Lüzum Var Mıdır?*⁵⁷² başlıklı makalesinde Toprak Kanunu'nu müteakiben iskan yasasının da gerekli olduğu vurgulanmaktadır.

İncelenen dergilerde Medeni Kanun ve Toprak Kanunu'ndan başka, Orman Kanunu'na dair bir makale yayımlanmıştır. Ahmet Kocabıyık'ın *Yeni Orman Kanunu ve Düşünceler*⁵⁷³ başlıklı makalesinde kabul edilen Orman Kanunu'nun ormanları korumak adına güzel bir başlangıç olduğu ama bu kanunun ormanları korumaya yetmeyeceği belirtilmiştir. Söz konusu makalede ormanları korumak adına kömür kullanımının arttırılması tavsiye edilmektedir.

4.3.3.5. İktisat

Dergilerde iktisat alanında 55 yazı çıkmıştır. Bu makalelerin 1'i *Yeni Edremit*'te, 2'si *Dilek*'te, 1'i *Irmak*'ta, 30'u *Gençleryolu*'nda, 19'u *Kaynak*'ta, 2'si ise *Enerji*'de çıkmıştır. Avni İsmail (Sağlıkçı), Ekrem Çavuldur, Eminittin (Çeliköz), Etem Ruhi, Kurtoğlu Kâmil, Mehmet Sabri, Naim Miscioğlu, Dr. Reşat İzbrak, Rüştü Güner ve Ş.K. ekonomiye dair makaleleriyle dikkat çeken isimlerdir. İktisat yazılarında İzmir İktisat Kongresi ve bu kongrede çıkan kararlar, sabunculuk, balıkçılık, süngercilik, sanayicilik, petrol sanayi gibi meslek kolları, Büyük Buhran döneminde üretimin ve tasarrufun önemi, Türkiye'de sanayinin durumu, kooperatifçiliğin hem Balıkesir hem de ülke düzeyinde ihtiva ettiği önem, devlet bankasının kurulması, dünyada bankacılık sektörünün kurulması ve gelişmesi gibi konular ele alınmıştır.

İktisat yazıları, diğer dergilere oranla en fazla *Gençleryolu*'nda çıkmıştır. *Gençleryolu*'nun çıkış yılları Büyük Buhran'ın en etkili olduğu yıllar olması nedeniyle dergide çıkan yazıların çoğu tasarrufu savunan ve ithalat karşıtlığını telkin eden makalelerden oluşmaktadır. Özellikle Eminittin (Çeliköz), yazdığı yazıların çoğunda bu düşünceleri savunmuş hatta gençleri de ithalat karşıtlığında önemli roller oynamaya

⁵⁷² Kocabıyıkolu, A. (1945). Toprak Kanunu Dolayısıyla Dahili Muhacerete Lüzum Var Mıdır? *Kaynak*, S.150, Temmuz 1945, s.458-459.

⁵⁷³ Ahmet Kocabıyıkolu, "Yeni Orman Kanunu ve Düşünceler", *Kaynak*, nr.152-154, 09-11.1945, s.12.

davet etmiştir. Büyük Buhran karşısında Türkiye'nin ekonomi politikasına dair Korkut Boratav'ın değerlendirmeleri dikkat çekicidir:

1929'dan sonra Türkiye ithalat hacmini kotalar yoluyla sınırlama imkânı buldu. 1932-1939 döneminde ticaret bilançomuz 1938 dışındaki her yılda fazla ile kapandı. Dokuma, kâğıt, demir-çelik üretiminde modern devlet işletmeleri Türkiye'ye ileri teknoloji sokuyor, maden üretimi devletin öncülüğünde gelişmeye başlıyordu. 1932-1939 dönemi devletçiliğini, kendisini tamamlayan diğer iktisat politikası unsurlarıyla birlikte milli bir sanayileşme çabası olarak yorumlamak; devletçiliğin iktisadi bilançosunu bu dönemde olumlu olarak değerlendirmek doğru olacaktır. (Boratav, 2006, s.162).

Boratav'ın söz konusu tespitleri sanayileşme ve yerli malı kullanma tedbirlerinin hayati derecede önemli ve işe yarar olduğunu göstermektedir.

Kaynak ve *Enerji* dergisinde çıkan ekonomi yazıları ise II. Dünya Savaşı yıllarının öncesinde bozulan ekonomi karşısında devletçi ekonomi politikasının gerekliliğini, tasarrufun önemini ve tasarruftan elde edilen iktisadi gücün bankalarda tutulması ile bu iktisadın finansal sistemde tutulmasını vurgulamaktadır. Söz konusu dergilerde yastıkaltı ekonomi karşıtı tavır belirgin biçimde ortaya konmaktadır.

4.3.3.6. Ziraat, Hayvancılık ve Köycülük

Ziraat, hayvancılık ve köycülüğe dair *Dilek*'te 2, *Çağlayan*'da 2, *Gençleryolu*'nda 7, *Kaynak*'ta 31, *Alkım*'da 8, *Enerji*'de 2 ve *Ege*'de 1 yazı olmak üzere toplam 53 makale bulunmaktadır.

Millî Mücadele sonrası tarıma dair politika tavsiyeleri, çiftçilere faydalı bilgiler, ipekböcekçiliği, kurak tarımın yapılış şekilleri, ziraatın iktisada etkisi, zeytincilik, bağcılık, köylerin kalkınması için yapılabilecek icraatlar bu makalelerin konularını oluşturmaktadır.

Dilek dergisinde çıkan ziraat, hayvancılık ve köycülük alanlarındaki makaleler Mehmet Esat'a aittir. Mehmet Esat, *Fikrimize Göre Takip Edilmesi Lazım Gelen Esaslar*⁵⁷⁴ adlı makalesinde Millî Mücadele'den zaferle çıkan Türkiye'nin uygulaması gerektiği politikaları aracılığıyla aradan çıkarmak, Ziraat Bankası'nın çiftçiyi desteklemesi, tarımda makineleşmenin artırılması ve ürünlerin tüketiciye doğrudan ulaşması olarak önermektedir. Aynı yazar, *Çam Ağacı*⁵⁷⁵ adlı makalesinde ise çam

⁵⁷⁴ Mehmet Esat, "Fikrimize Göre Takip Edilmesi Lazım Gelen Esaslar", *Dilek*, S.1, 15 Mart 1923, s.12-13; S.2, 1 Nisan 1923, s.7-8.

⁵⁷⁵ Mehmet Esat (1923). *Çam Ağacı*. *Dilek*, S.5, 15 Mayıs 1923, s.7-9.

ağacının türleri, çam ağacının iktisadi faydaları ve yetiştirilme usulleri hakkında bilgi vermektedir.

Çağlayan'da çıkan iki yazıda çiftçilere tarımla ilgili faydalı bilgiler verilmektedir. Örneğin imzasız olarak çıkan *Faydalı Malumat*'ta⁵⁷⁶ hububatların sürme ve rastık hastalıklarına karşı ilaçlanma biçimleri irdelenmiştir.

Gençleryolu'nda N. Zeki (Tunaboşlu)'nun *İpekböceği ve Hayat Bilgisinden: Bağ* isimli makaleleri dikkat çekmektedir. İlk makalede yazar, tohum aşamasından ipek elde edilmesine kadar ipekböcekçiliğini safhalarıyla birlikte anlatmaktadır. Diğer makalede ise yazar, bağın nasıl kurulacağı bağ kurmak için gereken malzemelere ve yapılması gerekenlere yer vermiştir.

Gençleryolu'nda tarım adına en dikkat çekici yazıları *İktisadi Bahisler* başlığı altında Rüştü Güner yazmıştır. İlk yazısı 31 Mayıs 1931 tarihli 52. sayıda ve son yazısı 15 Temmuz 1931 tarihli 55. sayıda olmak üzere 4 yazılı makale dizisinde yazar, ziraatin tanımını, iktisada katkısını ziraatin doğru yapılabilmesi için bilimden faydalanmak gerektiğini ifade etmektedir. Buna ilâveten yazar kuru tarımın özellikleri ve nasıl yapılabileceği hakkında da geniş bilgiler vermiştir.

Kaynak dergisinde ziraata dair 16, hayvancılığa dair 5 ve köycülüğe dair 9 yazı yayımlanmıştır. Ziraat alanında en fazla yer verilen makaleler zeytincilik ve zeytinyağına dairdir. Zeytincilik ve zeytinyağına dair *Kaynak*'ta 5 yazı neşredilmiştir. Bu makaleler Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'na, Şemsi Balta'ya ve Hasan Kaya'ya aittir. Esat Adil, *Zeytincilik*⁵⁷⁷ adlı makalesinde zeytincilik yapan, zeytincilikle geçinen nüfus ve zeytincilik yapılan alanın bilgisine yer vermiştir. Şemsi Balta *Zeytin ve Yağının Tarihçesi*⁵⁷⁸ başlıklı 3 makalesinde Antik Yunan'dan makalenin yazılış tarihine kadar zeytincilik faaliyetlerini özetlemiştir. Hasan Kaya ise *Zeytin Ağacı ve Zeytinciliğimiz*⁵⁷⁹ başlıklı makalesinde zeytinin yetişme bölgeleri ve ağaç sayılarına dair teknik bilgiler paylaşmıştır.

Kaynak'ta yayımlanan diğer zirai konulardan biri bağcılıktır. Bağcılığa dair yayımlanan 3 yazıda bağcılığın nasıl yapılacağı, verimli hâle nasıl getirilebileceği ve

⁵⁷⁶ Faydalı Malumat (1925). *Çağlayan*, S.1, 20 Ekim 1925, s.16.

⁵⁷⁷ Müstecaplıoğlu, E. A. (1933). Zeytincilik. *Kaynak*, S.1, Şubat 1933, s.5-7.

⁵⁷⁸ Balta, Ş. (1945). Zeytin ve Yağının Tarihçesi. *Kaynak*, S.152-154, Eylül- Kasım 1945, s.27-29; S.155-156, Aralık 1945- Ocak 1946, s.12-13; S.157, Şubat 1946, s.14.

⁵⁷⁹ Kaya, H. (1949). Zeytin Ağacı ve Zeytinciliğimiz. *Kaynak*, S.20-21, Aralık 1949-Ocak 1950, s.12-13.

bağcılıkta hastalıklarla mücadeleye yer verilmiştir. Bu yazıların dışında *Kaynak*'ta kavunculuk, soya fasulyesi tarımı, kuraklığa dair alınması gereken tedbirler, badem tarımı, Balıkesir'deki un değirmenleri, D.D.T. ilacının kullanılışı ve dozuna dair bilgilere yer verilmiştir.

Kaynak'ta yer alan hayvancılığa dair makalelerde hayvanların süttten kesiliş zamanları, Balıkesir'deki veterinerlik faaliyetleri, arıcılık, sığırcılık, merinosçuluk ve besi hayvanlarındaki verem hastalığı üzerine yazılar bulunmaktadır.

Dergide köycülük üzerine en fazla makale yazan Nuri Dünder'dir. Nuri Dünder'in ilk yazısı 19 Mayıs 1935 tarihli 28. sayısında ve son yazısı Ekim- Kasım 1949 tarihli 18-19. sayısında bulunan 9 yazılı yazı dizisi köylerin nüfusu, yerleşimi, yönetimi, köylerin nasıl daha verimli üretim yapabileceği, eğitimi ve kültür hayatına dair bilgiler içermektedir.

Alkım dergisinde ziraat alanında 5, köycülük alanında 3 yazı çıkmıştır. Ziraat alanındaki yazılarda pamuk yetiştiriciliği, zeytincilik, ağaç ve asmalara aşı yapma yöntemleri, sebzelerin nasıl yetiştirileceği gibi konulara değinilmiştir.

Alkım'da çıkan 3 köycülük yazısının 2'si Osmanlı'daki köylerle Türkiye'deki köyleri karşılaştırmaktadır. Mustafa Ersöz ve Niyazi Aşçılı'ye ait bu makaleler Osmanlı döneminde köylerin sahipsiz kaldığını, köylerden çok vergi ve asker alınmasına karşılık buralara hiç hizmet gitmediğinden şikâyet edilmektedir. Öte yandan adı geçen yazarlar Cumhuriyet ile birlikte köylerin çok daha fazla hizmet aldığını, köylü ve çiftçiye toprak dağıtıldığını ve köylülerin eskisi kadar ağır bir vergi yüküyle ezilmediklerinden memnuniyetlerini belirtirler. Ancak yazarlar bu konuda gelişmelerin umut verici olduğunu belirtmekle birlikte sağlık ve ulaşım gibi hizmetlerin köylere daha fazla girmesi gerektiğini de işaret etmektedirler. Diğer yazı da köylerde imece usulünü açıklamaktadır.

Enerji ve *Ege* dergilerinde ziraat, hayvancılık ve köycülüğe dair az miktarda makale bulunmaktadır. *Enerji*'de yayımlanan köycülüğe dair makale, İsmail Hakkı Tonguç'un *Canlandırılacak Köy* adlı kitabına dair bir tanıtım yazısıdır. Diğer yazı ise Zeki Tunaboşlu'nun Bulgarcadan çevirdiği *Tilkinin Gıdası*⁵⁸⁰ başlıklı makedir. Bu makede tilkilerin zararlı bir hayvan olarak görülmesine rağmen zararlı hayvanları zirai alanlardan temizlemesinden dolayı tarıma dair dolaylı yoldan faydaları olduğu

⁵⁸⁰ Tunaboşlu, N. Z. (1940). Tilkinin Gıdası, *Enerji*, S.30, Nisan 1940, s.645-649.

bildirilmektedir. *Ege* dergisinde F. Erkmen imzalı *Zeytinlikte Gübreleme*⁵⁸¹ başlıklı yazıda ise gübrelerin çeşitleri özetlendikten sonra bu gübrelerin zeytinliklerde ne şekilde kullanılacağına dair bilgi bulunmaktadır.

Özetle, Balıkesir dergilerinde bulunan 52 adet ziraat, hayvancılık ve köycülük konulu makaleler kırsal kesimde yaşayan okurların pratik amaçlarına hizmet etmesi amacıyla yazılmıştır. İncelenen dergilerin ulusal anlamda dağıtımı olmaması ve Balıkesir halkının büyük kısmının köylerde yaşaması halkın adı geçen sahalarda olan bilgi ihtiyacının bu şekilde karşılanmasını gerektirmiştir.

Makalelerin içeriği ihtiyaca binaen yazılmalarından anlaşılacağı üzere yerel tarım, hayvancılık ve köycülük üzerinedir. Hemen hemen her dergide çıkmış zeytincilik ve bağcılık yazıları bu fikrin bir kanıtı niteliğindedir. Zeytinciliğin yanı sıra Balıkesir’de önemli birer faaliyet olan büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, arıcılık gibi hayvancılığa dair yazılar yine pratik amaçlara bağlı olarak yazılmıştır. Bu başlıktaki yazılara genel manada bakıldığı zaman ise özellikle köylerde yaşayan halkın kalkınması, böylece köy kalkınmalarının ülkeyi kalkındırması ve nihai olarak da ülkenin refah seviyesini yükseltmesi amaçlanmıştır.

4.3.3.7. Tıp ve Halk Sağlığı

Balıkesir dergilerinde tıp ve halk sağlığına dair 45 makale bulunmaktadır. Bu makalelerin 2’si *Dilek*’te, 6’sı *Gençleryolu*’nda, 30’u *Kaynak*’ta, 3’ü *Alkım*’da, 3’ü *Enerji*’de ve 1’i de *Ege*’de çıkmıştır. Söz konusu yazılar dergilerde çıkmış diğer yazılar içerisinde bilimsel tavra en fazla sadık kalmış yazılardır.

Dilek dergisinde Doktor Tarık Bey ve Dr. Ekrem’in Balıkesir’deki içki yasakları üzerine verdiği konferans metinleri neşredilmiştir. Adı geçen iki doktor da içki yasağını sosyal ve iktisadi olarak inceledikten sonra tıp açısından konuyu değerlendirmiştir.

Gençleryolu’nda yayımlanan tıp ve halk sağlığı yazılarından Eminittin (Çeliköz)’e ait iki yazı açılan hastanelerin haberlerini içermektedir. Bunun dışında Dr. Nefi Etem’in solunum yolu hastalıkları ve romatizmaya dair makaleleri yayımlanmıştır. Bu makalelerde solunum yolu hastalıklarının nedeni ve tedbirleri ile

⁵⁸¹ Erkmen, F. (1941). Zeytinlikte Gübreleme. *Ege*, S.1, 29 Ekim 1941, s.12-13.

romatizmanın insanlardaki etkileri derinlemesine incelenmiştir. Dergide yayımlanan bir diğer yazı Zeki'ye ait *Beden Hareketi Nedir?*⁵⁸² başlıklı makalede sağlıklı bir hayat için sporun şart olduğuna değinilmiştir. Yazar bu makalede sporu başlı başına bir faaliyet olarak değil, sağlıklı yaşamın anahtarlarından biri olarak görmüştür.

Kaynak dergisinde yayımlanan 23 tıp ve halk sağlığı makalesinden en dikkat çekicilerinden biri Dr. Kadri Yetkin'e ait *Verem* başlıklı makalelerdir. İlk yazısı 19 Mayıs 1936 tarihli 40. sayıda ve son yazısı 19 Mayıs 1937 tarihli 52. sayıda 11 yazı halinde yayımlanan bu makalelerde veremin tanımı, ölümcüllüğü, bulaşma ve tedavi yolları detaylı biçimde ele alınmıştır. Bu makalelerden başka Abdi Ağabeyoğlu, Eminittin Çeliköz, Dr. Halit Üzel, Dr. Kâmil, Dr. Nefi Ural, Dr. Nuri Refet Korur, Dr. Sait Akay ve Dr. Vasfi Yücel gibi yazarlar tarafından kulak hastalıkları, günümüzde KBRN olarak bilinen kimyasal ve biyolojik savaşlarda yapılması gerekenler, açılan yeni hastaneler, sağlık personellerinin sahip olması gereken araçlar, frengi hastalığı, lekeli tifo üzerine makaleler yazılmıştır.

Alkım'da yayımlanan tıp ve halk sağlığı makaleleri belirli hastalıklar veya durumlar karşısında yazılmamıştır. Onun yerine vitaminler ve işlevleri, genç kalmanın çareleri ve köylülerin temel besinleri olan kara ekmek, bulgur pilavı ve ayranın köylüleri zinde ve sağlıklı tutması gibi konulara yer verilmiştir.

Enerji dergisinde yayımlanan Kilisli Rifat imzalı *Gençlik ve Evlenme*⁵⁸³ başlıklı iki yazı daha ziyade bir sosyoloji veya pedagoji yazısı gibi görünmekle birlikte bu makalede insan vücudunun evliliğe hazırlanması ve gelişmesi konu edilmiştir.

Ege dergisinde tıp ve halk sağlığı alanındaki tek yazı Dr. Saim Tunca'ya ait *Sıtma (Malarya)*⁵⁸⁴ başlıklı makaledir. Bu makalede sıtmanın nasıl bir hastalık olduğu, nasıl bulaştığı ve insanda nasıl bir kuluçka dönemi geçirip insanı hasta ettiğine dair bilgilere yer verilmiştir.

İncelenen dergilerde tıp ve halk sağlığı makaleleri okurların kolayca anlayabilecekleri bir dille yazılmıştır. Yazarlar, mesleklerine rağmen bilimsel terimleri kullanmak yerine halkın anlayabileceği veya halkta karşılığı olan ifadeleri tercih etmişlerdir. Söz konusu yazılarla, halkın sağlıkla ilgili bilgi ihtiyacının karşılanması,

⁵⁸² Zeki (1931). *Beden Hareketi Nedir?*. *Gençleryolu*, S.56, 31 Temmuz 1931, s.2.

⁵⁸³ Kilisli Rifat (1939). *Gençlik ve Evlenme*. *Enerji*, S.28, Ocak 1939, s.602-611; S.29, Ocak- Şubat 1940, s.626-632.

⁵⁸⁴ Tunca, S. (1941). *Sıtma (Malarya)*. *Ege*, S.1, 29 Ekim 1941, s.10-11.

sağlık konusunda farkındalık yaratılması ve sağlıklı bir toplum oluşturmak amaçlanmıştır.

4.3.3.8. Spor

Balıkesir dergilerinde spora dair 90 yazı bulunmaktadır. Bu makalelerin 1'i *Dilek*'te, 3'ü *Çağlayan*'da, 1'i *Irmak*'ta, 63'ü *Gençleryolu*'nda, 18'i *Kaynak*'ta ve 4'ü *Alkım*'da çıkmıştır.

Spor makalelerinde sporun mahiyeti, sporun faydaları, Türklerin hayatında sporun yeri, izcilik, jimnastik ekolleri, öğrenciler için spor programı, Balıkesir'de haftanın spor faaliyetleri, spor tesisleri ve en önemlisi Balıkesir'in sporda en önemli şahsiyeti olan Kurtdereli Mehmet Pehlivan'a dair konular ele alınmıştır.

İncelenen dergilerde sporla ilgili dikkat çeken yazılar bulunmaktadır. Esat Adil (Müstecaplıoğlu)'nun *Çağlayan* dergisinde yazdığı yazılarda sporun sağlıklı bir yaşam için gerekli olduğu, gençlerin spora yönlendirilmesi gerektiği ve ayrıca sporda organizasyon, felsefe ve imkân eksikliğinin tehlikeli bir hâl aldığı üzerinde durulmuştur.

Gençleryolu dergisinde çoğu "Bir Sporcu" imzalı 31 makalede Balıkesir'de haftanın spor olaylarına yer verilmiştir. Başta Balıkesir'in İdmanyurdu, Güç ve Yurt adlı futbol takımlarının maçları olmak üzere atletizm ve tenisle ilgili bilgilere ve müsabakalara yer verilmiştir. Ayrıca Ankara futbol takımlarının, Galatasaray'ın Balıkesir'e gelmesi, Balıkesir futbol takımlarının Ayvalık'ta ve Midilli adasında rakipleriyle yaptığı uluslararası müsabakalar bu makalelere konu olmuştur.

Dergilerde Kurtdereli Mehmet Pehlivan üzerine çok sayıda yazı neşredilmiştir. Çünkü Kurtdereli Mehmet Pehlivan, Balıkesir ve hatta Türkiye spor tarihine geçmiş, dünya çapında bir güreşçidir. Kurtdereli Mehmet Pehlivan üzerine en detaylı makaleleri Eminittin (Çeliköz) yazmıştır. Eminittin (Çeliköz), *Cihan Pehlivanı* başlığıyla başlayıp *Kurtdereli* başlığıyla biten ilk yazısı 28 Şubat 1930 tarihli 25. sayıda ve son yazısı 31 Ekim 1930 tarihli 38. sayıda olmak üzere toplam 9 yazıdan oluşan geniş bir biyografi kaleme almıştır. Bu yazılarda Kurtdereli'nin hayatı ve güreş kariyerine dair önemli somut bilgilere yer verilmiştir.

Eminittin (Çeliköz)'den başka Ekrem Çavuldur'un *Yere Değirilemeyen Bir Sırt*⁵⁸⁵, K. Kâni Akpınarlı'nın *Kurt Dereli*⁵⁸⁶, Rasim Kocabaş'ın *Kurtdereli'nin Ölüm Yıldönümü*⁵⁸⁷, Dr. Ulvi Çanlı'nın *Kurtdereli*⁵⁸⁸, Nedim Göknil'in *Kurtdereli İçin*⁵⁸⁹ ve Emin Bezirganoğlu'nun *Kurtdereli*⁵⁹⁰ başlıklı yazıları bu değerli güreşçinin hayatını, güreş kariyeri ve Balıkesir sporu için ifade ettiği büyük değeri ifade eden yazılardır.

Karaoğlu Şakir'in *Gençleryolu*'ndaki makalelerinde Balıkesir ve ilçelerindeki spor tesislerine dair teftişleri içeren yazılar bulunmaktadır. Ancak bu yazılarda sadece spor tesisleri değil teftiş heyetinin gittiği bölgeler de ele alınarak yazılara kısmen bir gezi yazısı havası da katılmıştır.

Ortamektep beden terbiyesi öğretmeni Zeki Bey, *Cimnastiğin Gayesi* adıyla başlayan ilk yazısı 15 Ağustos 1931 tarihli 57. sayıda ve son yazısı 15 Nisan 1932 tarihli 70. sayıda yayımlanan 12 yazılı dizide jimnastiğin önemi ve faydasından sonra 7-12 yaş grubu için jimnastik programına yer verilmiştir.

Rifat Necip'in *Doğu İllerimiz İçin Kayağın Önemi* başlıklı yazılarında doğu illerinde kayak sporunun hem yerel halk için faydalarına hem de iklim nedeniyle uygunluğu konu edilmiştir.

Kısacası, spor alanı Balıkesir dergilerinde sık olmasa da ihmal edilmemiş bir alandır. Spora dair teorik bilgilerden ziyade sporun pratik faydalarına odaklanmış yazılar daha fazla görülmektedir. Ayrıca özellikle *Gençleryolu*'nda yayımlanan makaleler Balıkesir'de aktif bir spor yaşantısının var olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra dergilerin Kurtdereli Mehmet Pehlivan'ı titizlikle ve saygıyla anmaları şehrin de bu büyük spor figürüne verdiği değer bir kanıttır. Bu bilgiden hareketle Kurtdereli'nin Balıkesir'de saygıdeğer bir güreşçi olduğu kadar örnek bir sporcu olduğu açıktır.

4.3.3.9. Basın- Yayın

⁵⁸⁵ Çavuldur, M. E. (1939). Yere Değirilemeyen Bir Sırt. *Kaynak*, S.75, 19 Nisan 1939, s.19-24.

⁵⁸⁶ Akpınarlı, K. K. (1939). Kurt Dereli. *Kaynak*, S.76, 19 Mayıs 1939, s.67-75.

⁵⁸⁷ Kocabaş, R. (1940). Kurtdereli'nin Ölüm Yıldönümü, *Kaynak*, S.87, 19 Nisan 1940, s.283.

⁵⁸⁸ Çanlı, U. (1943). Kurtdereli. *Kaynak*, S.122-124, 19 Mart- Mayıs 1943, s.156-157.

⁵⁸⁹ Göknil, N. (1938). Kurtdereli İçin, *Alkım*, S.30-34, 1938-1939, s.66.

⁵⁹⁰ Bezirganoğlu, E. (1938). Kurtdereli. *Alkım*, S.30-34, 1938-1939, s.66-67.

İncelediğimiz dergilerde çıkan dergicilik ve dergi tanıtımına dair yazılar basın-yayın başlığı altında toplanmıştır. Dergilerde basın-yayın sahasında 39 yazı bulunmaktadır. Bu yazıların 1'i *Yeni Edremit*, 1'i *Dilek*, 1'i *Çağlayan*, 3'ü *Irmak*, 4'ü *Gençleryolu*, 24'ü *Kaynak*, 4'ü *Alkım*, 1'i *Enerji* ve 1'i de *Ege*'de çıkmıştır.

Tek yazı çıkan dergilerdeki basın-yayın makaleleri dergilerin çıkış amacını belirten makalelerdir ve bu makalelere birinci bölümde değinilmesi nedeniyle bu başlık altında bir daha ele alınmayacaktır.

Irmak'ta yayımlanan 3 makalenin 2'si *Irmak* dergisinin yayın politikasını açıklamakla birlikte üçüncü yazı olan Ziyaeddin Fahri'nin *Mecmuacılıkta Gaye*⁵⁹¹ adlı makalesi yayımcılığın halkın düşünce hayatını diri tuttuğunu vurgulamaktadır. Yazara göre dergicilik gazete ve kitap arasında bir konumdadır. Dolayısıyla dergiler geniş konularla ilgilenmekle birlikte çıktıkları yerin düşünce ve kültürünü yansıtmakta ve çıktığı mahallin düşünce hayatının devamını sağlamaktadır.

Gençleryolu'nda ve *Alkım*'da çıkan basın-yayın makaleleri derginin çıkış amacını ve derginin çıkış yıldönümlerine dair makalelerdir.

Basın-yayın alanında en fazla makale yayımlayan *Kaynak* dergisinin makalelerinin bir kısmı derginin çıkış yıldönümlerine dairdir. Bu makalelerin yanı sıra Hüsamettin Işın'ın *Matbuata Gün Doğarken*⁵⁹² başlıklı makalesinde basın birliği kanununun basına sağladığı rahatlıklara değinmektedir. Yazara göre söz konusu kanun ile mesleğini şerefiyle yapmış ve yapmakta olan basın emekçileri hak ettikleri değeri göreceklerdir. K. Kâni Akpınarlı'nın *Tarihe Yanlış Malumat Vermeyelim*⁵⁹³ başlıklı yazısında *Balıkesir Posta* gazetesindeki bir yazıda bulunan tarihsel yanlışların eleştirisi vardır.

Kaynak dergisinde basın-yayın alanında en fazla makale çeşitli dergilerin ve kitapların tanıtımı ve eleştirisi üzerine neşredilmiştir. Baha Dürder, Mustafa Nihad'ın çıkardığı *Kalem*⁵⁹⁴ dergisini, M. Agah Önen ise *Yaprak*⁵⁹⁵ dergisini inceleyen yazılar yayımlamışlardır. Dergilerle ilgili incelemeler *Dergiler'den ve Dergiler ve Kitaplar Arasında* başlıklı makalelerde görülmektedir. Farklı zamanlarda C. Sami Buldu, İlhan

⁵⁹¹ Fındıkoğlu, Z. F. (1928). Mecmuacılıkta Gaye. *Irmak*, S.7, 1 Haziran 1928, s.1-3.

⁵⁹² Işın, H. (1938). Matbuata Gün Doğarken. *Kaynak*, nr.65, 19 Haziran 1938, s.409.

⁵⁹³ Akpınarlı, K. K. (1946). Tarihe Yanlış Malumat Vermeyelim. *Kaynak*, S.166-167, Kasım- Aralık 1946, s.13-14.

⁵⁹⁴ Dürder, B. (1938). Kalem. *Kaynak*, S.67, 19 Ağustos 1938, s.443-444.

⁵⁹⁵ Önen, M. A. (1949). Yaprak'çılar Babında. *Kaynak*, S.15, Temmuz 1949, s.2 ve 14.

Oymak ve Sabih Şendil tarafından yazılan bu makalelerde *Varlık*, *Fikirler*, *Edebiyat Dünyası*, *Ülkü*, *Yaprak*, *Şadırvan*, *Damla*, *Yazı*, *Aylık Ansiklopedi* ve *Fener Bekçisi* gibi gazete ve dergilerin yanı sıra İsmail Ali Sarar'ın *Yeni Türk Şiiri Antolojisi*, Ümit Yaşar Oğuzcan'ın *Deniz Musikisi*, Varlık Yayınları'nın *Yeni Şiirler 1949*, Avni Dökmeci'nin *Barişa Dair Destan*, Mümtaz Zeki Taşkın'ın *Varyete*, Cevdet Atmaca ile Mevlüt Koca'nın *Umut veya Ahval Üzre* ve Rıza Rifat Öztoprak'ın *Gariplik Üstüne* adlı şiir kitapları incelemesi bulunmaktadır.

Özetle, incelenen dergilerde basın-yayın alanındaki makalelerin bir kısmı dergilerin çıkış amaçlarına dairdir. Bu yazıların dışındaki kısımlar basına dair çeşitli denemelerden ve dergi ile kitap incelemelerinden oluşmaktadır. Söz konusu dergilerde genel olarak matbuata ve matbuat tarihine dair bilgi bulunmayışı ise ayrıca dikkat çekici bir husustur.

4.3.3.10. Siyaset

Balıkesir dergilerinde siyasete dair 67 adet yazı yayımlanmıştır. Bunların 5'i *Dilek*, 1'i *Irmak*, 1'i *Gençleryolu*, 57'si *Kaynak*, 1'i *Enerji* ve 2'si *Ege* dergisinde çıkmıştır. Dergilerde çıkan siyaset yazıları demokrasi, totalitarizm ve monarşi gibi yönetim biçimleri, Avrupa'da gelişen siyasi krizler, Türkiye'de ve Balıkesir'de seçimler, siyasi akımlar, CHP'nin tarihi, Halkevlerinin işlevleri, Türkiye ile Osmanlı'nın karşılaştırması gibi konularda kaleme alınmıştır.

Söz konusu makalelerde harf sırasıyla Abdi Ağabeyoğlu, Avni Güler, Ekrem Çavuldur, Eminittin (Çeliköz), Esat Budakoğlu, İsmail Hakkı Akay, Nazım Örensun, ve Sadettin Bayburî gibi yazarlar ön plana çıkmıştır.

Esat Budakoğlu, hem makalelerinde hem de Balıkesir Halkevi'nde verdiği konferanslarda Cumhuriyet Halk Partisi'nin tarihini detaylarıyla anlatmıştır. Esat Budakoğlu'nun *Kaynak*'ta neşredilen 9 yazısının tamamı CHP'nin kuruluşunu, icraatlarını anlatan tarihi ile ilgilidir.

İncelenen dergilerde 16'sı Balıkesir Halkevi ve 1'i Edremit Halkevi olmak üzere Halkevlerine dair 17 yazı bulunmaktadır. Halkevleri, her ne kadar Türkiye'nin fikir ve kültür inkılâbının bir ürünü olsa da bu kurumların aynı zamanda siyasi bir merkez olduğu unutulmamalıdır. Nitekim Abdi Ağabeyoğlu da *Halkevimiz*

*Konuşuyor*⁵⁹⁶ adlı makalesinde Halkevlerini CHP'nin kültür kurumu olarak tanımlamaktadır. *Kaynak ve Ege* gibi iki Halkevi dergisinde çeşitli yazarlar tarafından Halkevleri, Halkevlerinin kuruluş amaçları, Halkevlerinin kuruluş yıldönümleri Halkevlerinin işlevleri konularına değinilmiştir.

İncelenen dergilerde yukarıda saydığımız konuların dışında İslamcılık-Türkçülük anlayışlarının analizi, Avrupa'nın 1920'li yıllarının sonlarında neden yeni bir savaşa giremeyeceği, Türkiye'deki milletvekilliği ve Balıkesir'de belediye seçimleri, Türkiye'deki siyasi cereyanlar, Cumhuriyet'e duyulan sevgi, saygı ve minnet, Türkiye Cumhuriyeti ile Osmanlı Devleti arasındaki farklar siyasi makalelerin konusu olmuştur.

4.3.3.11. Diğer Bilimler

Balıkesir dergilerinde arkeoloji, ilahiyat, şehircilik; fizik, kimya, biyoloji, matematik ve astronomi gibi pozitif bilimlerde toplam 49 makale neşredilmiştir. Bu makalelerin 2'si *Dilek*'te, 15'i *Gençleryolu*'nda, 21'i *Kaynak*'ta ve 11'i *Alkım*'da çıkmıştır.

Söz konusu makaleler içerisinde en fazla yeri pozitif bilimler tutmaktadır. 14'ü *Gençleryolu*'nda, 3'ü *Kaynak*'ta ve 11'i *Alkım*'da olmak üzere toplam 27 makale pozitif bilimler alanında neşredilmiştir. Bu makalelerde öğrenciler için deneylerin yapılış şekilleri, teleskopun tarihi, çeşitli bilimsel olguların açıklaması, optik biliminin ortaya çıkışı ile bazı bilim insanlarının biyografilerine yer verilmiştir. Biyografisi verilen bilim insanları ise fizik, kimya, matematik alanlarında ünlü olan Abel, Ali Kuşçu, Arşimed, Hyppolyte Fontaine, İshak Efendi, Nadir Bey ve Salih Zeki'dir. Söz konusu pozitif bilim yazıları ağırlıklı olarak harf sırasıyla Ahmet İhsan Kırımlı, Orta Mektep Tabiiye Muallimi Bedri, Raşit Tolun, Vedat Bahri tarafından yazılmıştır.

İncelenen dergilerde şehirciliğe dair 7 makale bulunmaktadır. 1'i *Dilek* ve 6'sı *Kaynak*'ta yayımlanan bu makaleler Millî Mücadele esnasında zarar gören illerin tekrar imarı, doğru yapılan şehircilik hamlelerinin medeniyete katkısı, Balıkesir'de yapılan yeni yollar, Balıkesir köy evlerinin yapımında kullanılan malzemeler ve Balıkesir'in şehir planına dair konularda yazılmıştır.

⁵⁹⁶ Ağabeyoğlu, A. (1944). Halkevimiz Konuşuyor. *Kaynak*, S.133-134, Şubat- Mart 1944, s.233-237.

Dergilerde ilahiyat konulu 6 yazı vardır. Bu yazıların 1'i *Dilek*'te ve 5'i *Kaynak*'ta çıkmıştır. Gazi Mustafa Kemal imzalı Balıkesir Hutbesi, dinler tarihi, 16. yüzyılın önemli alimlerinden İmam Birgivi'nin hayatı ve çeşitli konular üzerine görüşleri konu edilmiştir.

Balıkesir dergilerinde arkeoloji yazıları da çıkmıştır. 1'i *Gençleryolu*'nda ve 6'sı *Kaynak*'ta olmak üzere toplam 7 arkeoloji yazısı vardır. Bu yazılarda arkeolojinin mahiyeti ve ülkemizde arkeolojinin ihmal edilişi, Balya'nın Hisaralanı köyünde, yeni adı Savaştepe olan Giresun'da ve Yozgat Boğazköy'de bulunan antik eser ve yerleşimlere yer verilmiştir.

Özetlemek gerekirse, Balıkesir dergilerinde tarih, coğrafya, felsefe grubu, hukuk, iktisat, ziraat ve köycülük, tıp ve halk sağlığı, spor, basın-yayın, siyaset ve başka alanlarda toplam 932 yazı çıkmıştır. Söz konusu makalelerin 3'ü *Yeni Edremit*'te, 21'i *Dilek*'te, 16'sı *Çağlayan*'da, 47'si *Irmak*'ta, 199'u *Gençleryolu*'nda, 524'ü *Kaynak*'ta, 75'i *Alkım*'da, 42'si *Enerji*'de ve 5'i *Ege*'de neşredilmiştir.

Makalelerin büyük bir kısmı halkı bilgilendirmek amaçlı basit ansiklopedik yazılardır. Öte yandan özellikle tarih, coğrafya, felsefe grubu, tıp ve halk sağlığı alanlarında belgelere, araştırmalara ve deneylere dayalı analitik, derinlikli yazılar çıkmıştır. Ayrıca özellikle tıp ve halk sağlığı alanındaki yazılarda kimyasal savaş ve savaş uçaklarının yaratabileceği sıkıntılara yer verilerek yakın gelecekte olabilecek tehlikelere tedbir alma konusunda farkındalık oluşturulmuştur.

İktisat yazılarında ise Büyük Buhran'ın izleri görülmektedir. Dünyanın içine düştüğü büyük ekonomik kriz doğal olarak Türkiye'yi de etkilemiş ve Türk lirasının değerini düşürmüştür. Bu durum karşısında tedbir için yerli malı tüketiminin artırıldığı ve yerli malı tüketiminin teşvik edildiği görülmektedir.

Makalelerde çeşitli iş kollarının da anlatıldığı görülmekle birlikte kooperatifçilik, tasarruf, bankacılık sistemi ve tasarruf edilen paranın bankalarda tutulması gerekliliğine yer verilmiştir.

Ziraat, köycülük ve hayvancılık başlığında yazılan yazılar ideal köylerin portresini çizmektedir. Köylerin eksikleri, köylerin nasıl olması gerektiğine sıklıkla yer verilmektedir. Ayrıca verimli tarımın nasıl yapılabileceği, kuru tarım, zeytincilik, bağcılık gibi zirai faaliyetlerin yanı sıra ipekböcekçiliği, merinos koyuncululuğu gibi hayvancılığa dair makaleler de bulunmaktadır.

Spora dair yazılar şehrin en önemli sporcusu Kurtdereli Mehmet Pehlivan çevresinde toplanmıştır. Kurtdereli'nin hayatı ve güreş kariyeri sık sık makalelere konu olmuştur. Bunun yanı sıra sporun mahiyeti, spor ekolleri, çocukların yapabileceği jimnastik hareketleri ve Balıkesir'deki spor faaliyetleri makalelerde yer almıştır.

Basın-yayına dair makaleler çoğunlukla çıktıkları dergilerin yayın politikasını okura bildirmek amacıyla yazılmıştır. Dergiler bu yolla okurlarla tanışmış ve kendilerini okura ifade etmişlerdir. Söz konusu yazılara ilâveten özellikle *Kaynak* dergisinde başka dergilerin ve kitapların içeriklerinin tartışılması ve irdelenmesi yazılara bir derinlik katmıştır.

Siyaset alanında yazılan yazılar dünya siyaseti, ülkede olup bitenler, ülkeyi ilgilendiren özel günler konularında yazılmıştır. Bu makalelerde yazarlar çoğunlukla duygusal bir üslup kullanmışlar, analiz ve sentez yapmaya yönelmemişlerdir.

Sonuç olarak, incelenen dergilerdeki bilimsel yazıları şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

1) Dergilerdeki yazılar pratik amaçları karşılamaya yöneliktir. Ziraat, köycülük ve hayvancılık yazıları ile tıp ve halk sağlığı alanlarındaki yazılar özellikle tarımla uğraşan insanlara, bulaşıcı hastalıklardan ve potansiyel tehlikelerden korunmak isteyen insanlara hitap etmektedir.

2) Özellikle tarih, coğrafya, iktisat, spor alanındaki yazılar bir kent kimliği oluşturmaya yöneliktir. Balıkesir tarihi, Balıkesir coğrafyası (fizikî ve beşerî coğrafi özellikleri, kaplıcaları, ormanları, madenleri vb.), kentin önemli geçim kaynakları ve meslekleri, Balıkesir'in önemli spor değerleri ve spor takımlarının müsabakaları bu yazılarda tanıtılmış ve incelenmiştir.

3) Balıkesir dergilerindeki yazılar tarih, coğrafya, felsefe grubu, tıp ve halk sağlığı alanlarında yayımlanmış çoğu makaleler gibi bilimsel kaygının güdüldüğü yazılar bir yana, dergilerdeki makalelerin çoğu basit ansiklopedik yazılardan ibarettir. Bu da pratik amaçlar düşüncesinin bir sonucudur.

5. SONUÇ

Balıkesir’de dergi yayıncılığı ilk olarak mütareke döneminde başlamıştır. Nitekim bugünkü Balıkesir vilâyeti sınırları içinde yayımlanmış ilk dergi *Yeni Edremit* adlı dergidir. Adından da anlaşıldığı gibi Edremit’te yayımlanan *Yeni Edremit* tek sayı çıkabilmiştir ve o da 15 Mayıs 1918 yılına aittir. *Yeni Edremit*’in kapanışından sonra, Balıkesir’de dergi yayıncılığı faaliyeti bir süre durmuştur. Dergi yayıncılığının durmasında herhalde Yunan işgalinin önemli bir etkisi olduğu rahatlıkla düşünülebilir.

Balıkesir Vilayet sınırları içinde dergi yayıncılığı şehrin kurtuluşundan bir yıl sonra başlamıştır. Şehir merkezinde yayımlanan ilk edebî ve kültürel içerikli dergi *Dilek* mecmuasıdır. *Dilek* 1923 yılında yayımlanmıştır. *Dilek*’ten sonra kronolojik olarak *Çağlayan* (1925-1926), *Irmak* (1928), *Gençleryolu* (1929-1932), *Kaynak* (1933-1951), *Alkım* (1934-1939), *Enerji* (1937-1940) ve *Ege* (1941) dergileri neşredilmiştir. Bütün bunlar 1918-1950 yılları arasında Balıkesir vilâyeti sınırları içinde dergi yayıncılığı alanında oldukça canlı bir dönem yaşandığına işaret etmektedir.

Balıkesir’de söz konusu tarihlerde yayımlanan dergilerden en etkilisi Balıkesir Halkevi tarafından yayımlanan *Kaynak* dergisidir. Bilindiği gibi 19 Şubat 1932’de Atatürk devrimlerini halka yaymak, inkılabı derinleştirmek, halkın bilgi ve kültür seviyesini yükseltmek ve halkı Cumhuriyet Türkiye’sinin benimsediği yeni yaşam biçimine hazırlamak vb. amaçlarla Halkevleri kurulmuştu. Bizzat Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın direktifleriyle kurulan Halkevleri dokuz şubeden meydana gelmekteydi. Bu dokuz şubeden ikisi doğrudan dergi yayıncılığı ile ilgiliydi. Bunlardan birisi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, diğeri ise Kütüphane ve Neşriyat şubesiydi. 1932-1951 yılları arasında faaliyet gösteren Halkevleri Türkiye genelinde 474 tane vardı ve bu kurumlar

yukarıda sözü edilen şubeleri aracılığıyla kitap, broşür vb. yayının yanı sıra dergi de yayımlıyorlardı. Ülkü (Ankara Halkevi), Halk Bilgisi Haberleri (Eminönü Halkevi), Fikirler (İzmir Halkevi), Gediz (Manisa Halkevi), Ün (Isparta Halkevi) uzun soluklu yayın hayatını sürdüren Halkevi dergilerinden bazılarıdır. Nitekim Balıkesir Halkevi de ilk faaliyetine 1933 senesinde başladı ve nizamnamesinde belirtilen hususlar doğrultusunda ilk yayın olarak Kaynak dergisini 1933'te yayımladı.

Kaynak, bir Halkevi dergisi olmasının verdiği maddi güçle Balıkesir'de bilim, kültür ve sanat insanları için önemli bir okul vazifesini görmüştür. Ancak Temmuz-Ağustos 1941 tarihli 102-103 numaralı sayıdan sonra kâğıt temininde yaşanan zorluklardan dolayı Haziran 1942'ye kadar çıkmamıştır. Dergi bu haliyle 168 sayı çıktıktan sonra Mayıs 1948'den itibaren adının başına Yeni Seri ibaresini eklemiş ve sayı numarasını 1'den başlatarak çıkmaya devam etmiştir. Yeni Seri'de tam anlamıyla bir edebiyat dergisi hüviyeti kazanan *Kaynak*, Halkevlerinin kapatılmasıyla yayın hayatına son vermiştir.

Balıkesir'de çıkan *Yeni Edremit*, *Dilek*, *Çağlayan*, *Irmak*, dergileri Arap harfli olarak, diğer dergiler ise Latin harfleriyle yayımlanmıştır. 1918'de başlayan Balıkesir dergiciliğinin, söz konusu dergilerdeki idealist, özveriyle yazar ve şairler ile sorumlu müdürler sayesinde kısa sürede ulusal dergilerle boy ölçüşebilecek yazı ve baskı kalitesine eriştiklerini söylemek mümkündür.

Balıkesir dergiciliğinin yazar kadrosu bakımından en güçlü unsuru öğretmenlerdir. Dönemin okur-yazar insan sayısı ve nitelikleriyle de orantılı olan bu durum dergicilik sektöründe hâkim unsurlardan birinin öğretmenler olmasını sağlamıştır. Balıkesir'de çıkan dergiler, Balıkesir halkının edebiyat ve estetik gibi sanatsal ihtiyaçlarından başka yayımladığı özellikle tıp ve halk sağlığı, köycülük ve hayvancılık gibi alanlardaki makaleleriyle halkın pratik ihtiyaçlarını gidermeye çalışmıştır.

Adı geçen dergilerde şiir, hikâye, roman, tiyatro, mensur şiir, manzum hikâye, mektup, gezi yazısı, hatıra, röportaj, deneme ve fıkra, özdeyiş ve nutuk gibi edebî türlerin yanı sıra pek çok kültürel konuda makaleler yayımlanmıştır.

İncelenen dergilerde en fazla yayımlanan edebî metinler şiirlerdir. Dergilerde toplam 1348 şiir tespit edilmiştir. Bu şiirleri temalarına göre; inkılap şiirleri, kahramanlık şiirleri, tabiat şiirleri, aşk şiirleri, devlet büyüklerini öven şiirler, dini,

mistik ve felsefî şiirler, gurbet şiirleri, aile şiirleri ve gündelik hayatı anlatan şiirler olmak üzere dokuz kategoride değerlendirmek mümkündür. İnkılap şiirlerinde çoğunlukla inkılâplar karşısında hissedilen coşku duygusal bir şekilde ele alınırken, kahramanlık şiirlerinde millî edebiyat ve memleket edebiyatının prensipleri doğrultusunda Millî Mücadele’yi destansı yönleriyle anlatılmaktadır. Tabiat şiirlerinde, tabiatın güzellikleri ve zorlukları çeşitli yönlerden ele alınırken, aşk şiirleri ise genel olarak sevgiliye duyulan özlem kavuşma, ayrılma gibi temler çevresinde toplanmıştır . Devlet adamlarını öven şiirler ise klasik edebiyatımızdaki, methiye geleneğinin devamı niteliğindedir. Bu şiirlerde başta Atatürk olmak üzere, İsmet İnönü, Mustafa Necati, Ziya Gökalp gibi isimler üzerinde durulmuştur. Dini, mistik ve felsefî şiirler Allah sevgisi, Allah ile konuşma, ölüm, yaşlanma korkusu gibi temalar çevresinde yazılmıştır. Gurbet şiirleri, gurbetin verdiği acıyı, gariplik hissini ve yalnızlığı ele almıştır. Bu şiirlerde genel manasıyla karamsar bir atmosfer görülmektedir. Aile şiirleri, aile bireyleri arasındaki sevgiyi, aile bireylerinin ölümünün ardından hissedilen teessürü anlatmaktadır. Gündelik hayatı anlatan şiirler, hayatı farklı yönlerinden ele alan şiirlerdir. Bu bağlamda hayatın akışını, şehirlerde hayatın işleyişini konu edinmiştir. Eğitim şiirleri çoğunlukla çocuklar için yazılmış, çocuklara nasihat amaçlı yazılmış şiirlerden oluşmaktadır.

Dergilerde çıkan şiirlere bir bütün olarak bakıldığında, bu şiirlerde gerek kavramsal muhteva gerekse ifade ediliş tarzı bakımından Atatürk Dönemi ile İsmet İnönü dönemi arasında dikkate değer bazı farklar bulunmaktadır. Nitekim incelediğimiz şiirlerde Türkiye Cumhuriyeti’nin üzerine kurulduğu milliyetçilik düşüncesi ve onun edebiyata yansımaları olan Millî Edebiyat anlayışı özellikle Garip Şiiri’nin ulusal çapta etkin olmasına kadar devam etmiştir. Atatürk’ün vefatından sonra ise Millî Edebiyat anlayışının getirdiği biçim ve içerik unsurları zamanla terk edilmiş, şiirler gerek muhteva gerekse biçim bakımından önemli bir değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Hatta memleketçi düşüncenin ağır bastığı dönemlerde inkılâp edebiyatı teorik olarak temellendirilmeye çalışılırken daha sonrasında “yeni şiir” anlayışının yavaş yavaş güçlendiği görülür. Dolayısıyla şairler de birbirlerine eleştiri getirirken muhatabının “yeni şiir” üslubuna ihanet ettiklerini ifade ettiklerinde ihanet ile Millî Edebiyat’ın devamı olan anlayışa değil, doğrudan doğruya Garip Şiiri’nin getirdiği yenilikleri işaret etmişlerdir. Dolayısıyla Millî Edebiyat çizgisi 1940’lı yılların başına kadar dergilerde başat anlayış olmuşken 1940’lı yıllarla birlikte kısmen

Marksist ancak daha ziyade Garip Şiiri'nin getirdiği fenomenoloji tabanlı şiir anlayışı hâkim noktaya yerleşmiştir.

İncelenen dergilerde edebî bir tür olarak şiirden sonra en fazla hikâye bulunmaktadır. Dergilerde hikâyelerin sayısı 384'tür. Bu hikâyeler, konularına göre aşk, aile, millî savaş, inkılâp, yalnızlık, töre, efelik ve gündelik hayat hikâyeleri olarak 8 kategori altında incelenebilir. Aşk hikâyelerinde köy ve şehirlerde geçen mutlu aşk hikâyeleri, olağanüstü aşklar, ayrılığın zorlukları gibi konular ele alınmıştır. Bu hikâyeler romantik ve platonik aşk üzerine kuruludur. Aile hikâyelerinde aile bireylerinin bağlılıkları, alkol ve uyuşturucunun aileye verdiği zararlar, aile bireylerinin verdiği üzüntü, ithal mal kullanan ailelerin ekonomik yönden çökmesinin ardından dağılması gibi konulara yer verilmiştir. Millî Savaş hikâyeleri Balkan Savaşları ile Millî Mücadele arasındaki zaman dilimini konu almaktadır. Bu hikâyelerde savaşlarda yaşanan insanlık trajedileri, çocuk kahramanlar, Yunan mezalimi gibi konular ele alınmıştır. Söz konusu hikâyelerde yaşanan acılar dışa vurulmakla birlikte, acıyı canlı tutarak halkı işgal veya savaş gibi tehlikelere karşı uyanık tutmak amaçlanmıştır. İnkılâp, yalnızlık ve töre konulu hikâyeler dergilerde az sayıda da olsa yayımlanmıştır. İnkılâp hikâyelerinde Cumhuriyet'in sağladığı kazanımlar, eğitimin önemi, taassupla mücadele gibi konular işlenmiştir. Yalnızlık hikâyeleri kahramanların yalnızlık ve kimsesizlik gibi hislerini ele almıştır. Bu yalnızlık kimi zaman anlaşılammaktan, kimi zaman gurbete çıkmaktan kaynaklanmaktadır. Töre hikâyeleri ise halkın değer yargıları ışığında önemseydiği gelenekleri ve hatta hurafeleri konu edinmektedir. Efelik hikâyelerinde efeler ideal kişiler olarak karakterize edilmişlerdir. Bilgili, cesur ve vatansever kişiler olarak tasvir edilen efelerin merkezinde olduğu bu hikâyeler Millî Mücadele yıllarının trajik yönlerini yansıtmaktadır. Gündelik hayat hikâyeleri ise incelenen dergilerde en fazla yayımlanan hikâyelerdir. Bu hikâyelerde arkadaşlık, suç, çocukların hayatları, köy ve şehir hayatı, işçilerin yaşadıkları zorluklar gibi konulara yer verilmiştir.

Balıkesir dergilerinde 3 tane roman yayımlanmıştır. Bu romanların ikisi tercüme biri de telifdir. Tercüme romanlardan Saadet Çağrı, Nobel ödüllü yazar Sigriad Undset'e ait olup bu roman Zeki Tunaboşlu tarafından çevrilmiştir. *Gençleryolu*'nda yayımlanan bu roman, derginin kapanması nedeniyle yarım kalmıştır. Yazarı hakkında bilgi bulunmayan bir roman *Şapkada Bir Sırda Gençleryolu*'nda yayımlanan bir diğer romandır. A. Süreyya Örgüvren tarafından çevrilen bu romanda bir gencin içine

düştüğü polisiye olaylar anlatılmaktadır. Dergilerde yayımlanan tek telif roman ise *Kocatepe'nin Beş Atlısı* adlı romandır. Hüsamet'in Işın'a ait olan bu roman *Kaynak*'ta yayımlanmış olup hacim olarak kısa bir romandır.

İncelenen dergilerde tiyatro türünde 17 eser bulunmaktadır. Bu tiyatro oyunlarının 8'i *Gençleryolu*'nda, 6'sı *Kaynak*'ta, 3'ü de *Alkım*'da çıkmıştır. Bu 17 oyunu konularına göre Millî Mücadele oyunları, güdümlü oyunlar ve gündelik hayatı anlatan oyunlar olarak tasnif etmek mümkündür.

Az sayıda olmakla birlikte Balıkesir dergilerinde mensur şiir, manzum hikâye, mektup, gezi yazısı, deneme ve fıkra, röportaj, hatıra, özdeyiş, nutuk, masal, fabl ve efsane türlerinde de edebî nitelikli yazılar görülmektedir. Dergilerdeki telif mensur şiirler kahramanlık ve gençliğe özlem temalarında yazılmıştır. Manzum hikâyeler, çoğunlukla gündelik hayata dair konularda yazılmıştır. Mektuplar, aşk, memleket sevgisi, ideolojik telkinler, edebî polemikler ve Balıkesir'den Anadolu'nun çeşitli il, ilçe ve köylerine giden öğretmenlerin izlenimleri gibi konularda yazılmıştır. Gezi yazıları çoğunlukla Balıkesir ili ve ilçelerine dair olup bunun yanı sıra Yalova, Zigana Geçidi gibi Balıkesir dışı yerlerin de anlatıldı yazılardır. Karaoğlu Şakir'in spor heyeti teftiş heyeti ile Balya, Burhaniye, Ayvalık ve Edremit gibi yerlere gitmesi ve burada gördüklerini detaylı bir biçimde anlatması sayesinde buralara dair önemli gezi yazıları yazdığı görülmektedir. Dergilerdeki deneme ve fıkraların konu yelpazeleri oldukça geniştir. Ancak deneme ve fıkraların genel itibarıyla inkılâp ve siyaset, eğitim, Atatürk sevgisi ve özel günlerin verdikleri coşku, aile ve çocuk, matbuat, Balıkesir'e dair yerel konular hakkında yazıldığını söylemek mümkündür.

İncelediğimiz dergilerde çıkan en önemli hatıra yazıları Millî Mücadele kahramanlarına aittir. Balıkesir'i düşman işgalinden kurtaran müfrezinin komutanı ve Gördes, Demirci gibi ilçelerde kaymakamlık yapmış olan İbrahim Ethem (Akıncı)'nın *Balıkesir Nasıl Kurtuldu* ve *Bir İhanet Levhası* başlıklı hatıraları Millî Mücadele'yi belgelerle anlatan çok değerli hatıralardır. Bunun yanı sıra İbrahim Şevki (Işıkman) ve Karaoğlu Şakir'in de I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele dönemine dair yazdığı hatıralar söz konusu dönemlere ışık tutan değerli yazılardır. Balıkesir'de çıkan dergilerde edebî metinlerden başka genel edebiyat/ edebiyat teorisine, edebiyat tarihi ve eleştirisine dair pek çok makale bulunmaktadır. Genel edebiyatla ilgili yazılar içerik bakımından zayıftır. Yazarlar, eleştiri yaptıkları veya tanıttıkları eserler karşısında subjektif bir tutum almışlardır. Bu yazılar içerisinde diğerlerine nazaran inkılâp

edebiyatına dair yazılar dikkat çekmektedir. Millî edebiyat ve inkılâp edebiyat anlayışının az sayıda da olsa tartışıldığı bu yazılarda yazarlar objektif olmaktan uzak olup belirli fikirleri aşlamak amacıyla yazılarını kaleme almışlardır. Edebiyat teorilerine dair yazılarda ise Mehmet Akif'in inşâd, intikâd, plan gibi kavramlara açıklık getirildiği görülmektedir. Bunlardan başka Esat Adil'in serbest nazım kavramını incelemesi de dikkat çekicidir.

İncelediğimiz dergilerde edebiyat tarihi ve eleştirisine dair 329 yazı yayımlanmıştır. Türk halk bilimi ve Halk edebiyatı, yeni Türk edebiyatı, eski Türk edebiyatı alanları ile ilgilidir. Ayrıca dünya edebiyatlarına dair de dergilerde 25 yazı çıkmıştır. Eski Türk edebiyatı yazıları çoğunlukla yazar ve şair biyografilerinden oluşmuş olup eserlere ve örnek metinlere nadiren yer verilmiştir. Bu yazılarda Gazali'nin kadın şairlere dair yaptığı araştırmalar önemli bir yer tutmaktadır. Yeni Türk edebiyatı yazıları da büyük oranda biyografi içerikli olup bilhassa dönemin şair ve yazarlarını halka tanıtmaya amacı taşır. Bu yazılar içinde Nihat Kuşlu'nun *Yaşayan Şairlerimiz Kendi El Yazılarıyla* başlıklı yazıları dönemde halihazırda bilinen ve yeni tanınmaya başlayan çeşitli yazar ve şairlerin kendilerini tanıtmaları ve ifade etmeleri açısından önem arz etmektedir. Türk halk bilimi ve Halk edebiyatı alanındaki yazıların çok büyük bir kısmı derlemelerden oluşmaktadır. Söz konusu derlemelerde mani, atasözü, tekerleme ve türkü gibi Halk edebiyatı ürünleri derlenmiştir. Bunların yanı sıra düğün, nişan, ölüm, doğum zamanlarında uygulanan geleneklere dergilerde sıkça yer verilmiştir. Dönemin kültür hareketlerinin en önemli basamaklarından biri olan derlemecilik faaliyeti kapsamında derlenen malzemelerin bir kısmı Balıkesir dergileri kanalıyla neşredilmiş, böylece Balıkesir'e dair bir çeşit kültür envanteri çıkarılmasına katkıda bulunulmuştur. İncelenen dergilerde yayımlanan dünya edebiyatlarına dair yazılar çok sık görülmesine de dünyanın önemli yazar ve şairlerinin hayatlarının anlatıldığı ansiklopedik yazılar olarak dikkat çekmektedir.

Dergilerin muhtevası sadece yukarıda bahsedilen edebî ve edebiyata dair yazılardan ibaret değildir. Bu yazılardan başka güzel sanatların tiyatro, resim, müzik, mimarî, sinema alanlarının yanında tarih, coğrafya, felsefe grubu, hukuk, iktisat, ziraat ve köycülük, tıp, spor, basın- yayın, siyaset ve pozitif bilimler gibi alanlarda toplam 978 makale yayımlanmıştır. Tiyatro, resim, müzik gibi güzel sanatlara dair yazılar önemli sanatçıların ve sanat akımlarının tanıtıldığı yazılar olmakla birlikte dönemin sanat anlayışını çeşitli açılardan okurlara sunması ve bu konuda yapılan çalışmaların

halka açıklanması bakımından dikkati çekmektedir. Edebiyat ve güzel sanatlar dışındaki diğer bilimlere dair makalelerin büyük bir kısmı halkı eğitmek için yazılmış basit yazılardır. Bu yazılarda halka basit düzeyde bilgi verilmekle birlikte halkın olası sorunlarına pratik çözüm getirme amacı bulunmaktadır.

Balıkesir’de yayımlanmış dergilerin muhtevalarına bir bütün olarak bakıldığında dikkat çeken bazı özellikler görülmektedir. *Kaynak*, *Çağlayan* ve *Irmak* dergileri edebî yazıların en fazla bulunduğu dergilerdir. Bu dergilerde Ruhi Naci, Esat Adil, Orhan Şaik, Gazali, Mükerrerem Kâmil Su, Ekrem Çavuldur, Arif Hikmet Par, Eminittin Çeliköz, Celal Sıtkı gibi dergilerde çokça yazan veya dergilerin çıkmasını sağlayan kişilerden başka Mustafa Seyit Sutüven, Orhan Veli, Sabahattin Ali, Arif Nihat Asya gibi Türk edebiyatının değerli isimlerinin de eserleri bulunmaktadır. Aynı zamanda dergilerde Orhan Veli ve Sabahattin Ali’nin ilk eserlerinin çıktığı görülmektedir. Özellikle Orhan Veli’nin şiirini Ankara’dan Balıkesir’e yolladığı göz önünde tutulduğu zaman söz konusu dergilerin yerel dergi olmaktan çıkıp ulusal dergi düzeyine yaklaştığı anlaşılmaktadır.

Dergilerde 1940’lı yıllara kadar edebî ve kültürel yazılar yakın oranlarda bulunmaktayken 1940’lı yıllardan sonra dergiler edebî yazılara ağırlık vermişlerdir. *Yeni Edremit*, *Dilek* ve *Enerji* dergileri daha ziyade kültürel yazılarıyla, *Çağlayan* ve *Irmak* edebî yazılarıyla ön plana çıkmaktadır. Buna karşılık *Gençleryolu*, *Kaynak*, *Alkım* ve *Ege* dergileri hem edebî hem de kültürel yazılara yakın oranlarda yer vermiştir. Ancak edebî veya kültürel yazılarıyla ön plana çıkan dergilerin sadece edebî veya sadece kültürel yazılardan ibaret olmadıklarını da kaydetmek gerekmektedir.

Dergilerde yer alan yazılarda Cumhuriyet döneminde Türk düşünce sistemini etkileyen belli başlı felsefî ve edebî akımların izlerini görmek mümkündür. Bunların başında sekülerizm gelmektedir. Saltanat ve halifeliğin kaldırılmasından sonra kabul edilen cumhuriyetin dayandığı temel düşüncelerden biri olan sekülerizm, dünyevî hayatı öne çıkarmıştır. Bu hayat, Atatürk dönemine damgasını vurmuş ve bu etki doğal olarak günlük yaşama ve edebiyata da etki etmiştir.

Garip hareketi de dergilerde yayımlanan şiirleri çokça etkilemiştir. *Kaynak* ve *Alkım*’da bu etkiyle Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat’ı taklit eden veya onlar gibi şiir yazmaya çalışan pek çok şair bulunmaktadır. Dergilerdeki Garip etkisi

kendisini özellikle 1940'lı yılların sonlarında göstermekle birlikte bu etki altında en fazla şiiri yayımlanan şairler Ercüment Uçarı ve Muhteşem Sünter'dir.

Kısaca 1918 yılında *Yeni Edremit* ile başlayarak 1950-1951'de Halkevlerinin kapatılması nedeniyle kapanan *Kaynak* dergisi arasındaki dönem Balıkesir dergiciliğinin kurulduğu ve geliştiği yıllar olarak görülebilir. Bu süreçte Balıkesir'de dergicilik kısa sürede gelişmiş ve ulusal dergilerle yarışır hale gelmiştir. Her ne kadar *Kaynak* ve kısmen *Gençleryolu* dergileri dışında uzun süre yayımlanmasalar da muhtevaları ve amaçları bakımından Balıkesir dergileri bölgede önemli bir kültür unsuru olarak kendilerini göstermişlerdir.

6. KAYNAKÇA

6.1. Yararlanılan Kaynaklar

..... (1929). [Başlıksız]. *Türk Dili*, 1 Şubat 1929, ss.3.

Ağırhan, Ö. ve Ağırhan, M. (2002). Yerel dergilerin kültür hayatımızdaki yeri ve işlevi açısından “Ozan Ağacı” dergisinin oluşumu ve kültürel yaşama katkıları. *Kültür Hayatımızda Yerel Dergiler ve Yerel Dergi Yayımcılığı Bilgi Şöleni-Bolu*.

Akar, Ş. K. ve Karakoç, İ. (2004). Siyasî tarih kaynağı olarak hatırat ve gezi notları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2(1), 383-421.

Akpınarlı, (1936), Alkım. *Türk Dili*, 11 Aralık 1936, S. 10117, 3.

Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2002). *Yazılı ve sözlü anlatım*. (3. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Akyüz, K. (1993). *Modern Türk edebiyatının ana çizgileri*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Altuğ, T. (1989). *Kant'ın estetiği*. İstanbul: Pavel Yayınevi.

And, M. (2014). *Başlangıcından 1983'e Türk tiyatro tarihi*. (7. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Andrews, W. G. (2012). *Şiirin sesi, toplumun şarkısı*. (7. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Avcı, İ. (2016). Balıkesirli Mehmed Gazâlî'nin “Türk Kadın Şairleri” başlıklı yazı dizisi üzerine. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(36), 31-80.

Aydoğmuş, E. (2017). *Atatürk dönemi tarım politikalarının Balıkesir'deki uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bilgegil, Z. (1999). Gençler Yolu dergisi üzerine bir inceleme. *I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Yayınları, 462- 468.
- Boratav, K. (2006). *Türkiye’de devletçilik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Boratav, P. N. (1969). *100 Soruda Türk halk edebiyatı*. (1. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bostancı, K. (2007). Süreli yayınlar tarihimizde unutulmuş mahalli bir dergi: Yeni Edremid. *Kebikeç*, S. 23, 51-62.
- Bozdağ, E. (2013). Yerel bir mecmua örneği: Çağlayan mecmuası (İnceleme- Fihrist). *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literatures and History of Turkish or Turkic*, 8(1), Kış, 1071-1099.
- [Börteçene], Ahmet Oktay (1993). *Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı 1923-1950*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ceylan, S. (2018). *Hasan Remzi’nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (1932). *C.H.F. Halkevleri talimatnamesi esas maddelerinden*. Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası.
- (1933). *C.H.F. Halkevleri talimatnamesi esas maddelerinden*. Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası.
- Çağın, S. (1999). Irmak mecmuası. *I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Yayınları, 448-461.
- Çantay, H. B. (1939). *Ülkü edebiyatı*. Balıkesir: Türk Pazarı Basımevi.
- Çonoğlu, S. (2007). *Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde ölüm 1920-1950*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dilçin, C. (2016). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. (11. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Doğan Kamalı, İ. (2018). *Sabri Cemil Yalçın’un hayatı ve eserleri üzerinde bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Donbay, A. (2011). Edebiyatımızda “Mektup” türü ile ilgili başlıca çalışmalar. *Erdem*, S. 61, 83-102.
- Dumantepe, S. (2013). *Anlatsal metinlerde zaman kavramı*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duymaz, A. (2016). Sabahattin Ali’yi mayalayan şehirler: Balıkesir ve Edremit. *Akademik Kaynak Dergisi*, S. 7-8, 1-11.
- (1991). *Edebiyat Ansiklopedisi*. İstanbul: Milliyet Yay.
- Ekici, M., Yılmaz, A. M., Ölçer Özünel, E., Fedakâr, P. (2020). Anonim halk edebiyatı. Oğuz, Ö. (Editör), *Türk halk edebiyatı el kitabı* içinde (s. 287-398). (20. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Eliade, M. (1991). *Kutsal ve dindışı*. İstanbul: Gece Kitaplığı.
- (1939). Enerji. *Türk Dili*, S. 4146, 2.
- Enginün, İ. (2007). *Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı*. (8. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İ. (2016). *Yeni Türk edebiyatı Tanzimat’tan Cumhuriyet’e (1839-1923)*. (11. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ergun, P. (2004). *Türk kültüründe ağaç kültü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Fuzuli (2000). *Leylâ ve Mecnun*. (1. Baskı). İstanbul: YKY.
- Gariper, C. (2006). Türk edebiyatında mensur şiir literatürü. *TALİD*, 4(7), 2006, 361-410.
- Gencan, T. N. vd. (1974). *Yazın terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Genova, A. C. (1972). Kant’s transcendental deduction of aesthetical judgements. *The Journal of Aesthetics And Criticism*, 30(4) (Summer), Blackwell Publishing.
- Gerçel, Â. (2002). Sosyal ve kültürel bakımdan mahallî dergiler. *Kültür Hayatımızda Yerel Dergiler ve Yerel Dergi Yayıncılığı Bilgi Şöleni*, Bolu.
- Gevgilili, A. (1983). Türkiye basını. Belge M. (Ed.), *Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi*, C. I, İstanbul, 1983, 202-222.

- Gökçek, F. (1995). *Mehmet Akif Ersoy'un şiiri üzerinde bir inceleme*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güney, E. C. (1933). İnkılap edebiyatı. *Kadro*, S. 18, Haziran 1933, 67-69.
- Gürman Şahin, A. (2015). *Atatürk dönemi (1923-1938) Türk şiirinde "Gurbet" temi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- (1997). *Güzel yazılar mektuplar*. Ankara: TDK.
- (1997). *Güzel yazılar röportajlar*. Ankara: TDK.
-(1934). *Halkevleri teşkilât, idare ve mesai talimatnamesi*. Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası.
- Huyugüzel, Ö. F. (2000). *İzmir fikir ve sanat adamları (1850-1950)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Huyugüzel, Ö. F. (2010). *Halit Ziya Uşaklıgil*. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- İskender, S. (2005). *Karesi gazetesindeki edebî ve kültürel muhteva üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalpıklı, M. (1999). Divan şiirinde aşk. *Osmanlı Divan şiiri üzerine metinler*. İstanbul: YKY, 454-455.
- Kaplan, M. (1981). Önsöz. *Atatürk devri fikir hayatı-1*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XXV.
- Kaplan, M. (1991). *Türk edebiyatı üzerinde araştırmalar 3- Tip tahlilleri*. (2. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan M. (2006). *Şiir tahlilleri I*. (22. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan M. (2010). *Tevfik Fikret devir- şahsiyet- eser*. (13. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, M. (2014). Cumhuriyet devri Türk şiirine kısa bir bakış. *Türk edebiyatı üzerinde araştırmalar 2*. (9. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Perşembe Kitapları.

- Kavcar, C. (1988). *II. Meşrutiyet devrinde edebiyat ve eğitim 1908-1923*. Malatya: İnönü Üniversitesi Basımevi.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (1934). İnkılâp edebiyatı. *Kadro*. S. 25, Kanunisanı 1934, ss. 21-23.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Perşembe Yayınları.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Aksoy, Ö. (2007). *Yazılı ve sözlü anlatım*. (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- (1933). Kaynak mecmuası. *Türk Dili*, S. 2048, 22 Şubat 1933, 2.
- Kocabaşoğlu, U. ve Birinci, A. (1995). Osmanlı vilâyet gazete ve matbaaları üzerine gözlemler. *Kebikeç*, S. 2, 101-103
- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı'dan 21. yüzyıla basın tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Köprülü, F. (1926). İnkılap ve edebiyat. *Hayat*, S. 5, 2-3.
- Köprülü, F. (1991). *Türk edebiyatında ilk mutasavvıflar*. (7.Baskı). Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Maden, S. (2008). Türk edebiyatında seyahatnameler ve gezi yazıları. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 37, ss. 147-158.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Narlı, M. (2004). Sabahattin Ali'nin Çağlayan dergisindeki ilk şiirleri. *TUBAR*, XV, 127-137.
- Okay, O. (1992). XX. yüzyılın başında Cumhuriyet Türk şiiri (1900-1923). *Türk Dili*, S. 481-482 (Türk Şiiri Özel Sayısı IV- Çağdaş Türk Şiiri), 286-312.
- Okay, O. (1997). Hatırat. *İslam Ansiklopedisi*, C.16, Türkiye Diyanet Vakfı, 445-449.
- Özcan, R. (2012). *Türk romanında aşk*. İstanbul: Kitabevi Yay.
- Özdemir, E. (1990). *Edebiyat bilgileri sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özkırımlı, A. (2004). *Türk edebiyatı tarihi*, C. II, İstanbul: İnkılap Yay.
- Özsarı, M. (2002). *Ege bölgesi Halkevi dergilerindeki edebî ve kültürel muhteva üzerine bir inceleme*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özsarı, M. (2007a). 19. yüzyılın ikinci yarısında Balıkesir'in sosyal ve kültürel durumuna genel bir bakış. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, XIII (1), 01.2007, 183-197.
- Özsarı, M. (2007b). *Müstecâbîzâde İsmet*. İstanbul:3F Yayınları.
- Özsarı, M. (2009). II. Meşrutiyetin ilânından işgale kadar Balıkesir'de tiyatro (1908-1920). *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.16/17, Ocak-Ağustos 2009, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 217-232.
- Özsarı, M. (2014). Atatürk döneminde Balıkesir'de tiyatro, *Akademik Kaynak Dergisi*, S. 3, Mayıs 2014, 37-64.
- Özsarı, M. (2017). Üsküp'ten Karesi'ye Meşrutiyet döneminin modernist bir muallim ve buharriri: Sabri Cemil Bey. *Geçmişten Günümüze Balkanlarda Türkçenin Süreli Yayınlarıdaki Yeri ve Önemi Sempozyumu Tebliğ Kitabı* (11-14 Mayıs 2017, Bosna Hersek/ Zenica, Sarayevo) CPU Printing Company, 486-500.
- Özsarı, M. (2019). *Balıkesir Kuva-yı Milliyecileri*. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları.
- Öztoprak, B. (2016). *Türk romanında efelik ve efeler üzerinde bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pala, İ. (1995), Ah mine'l aşk. *Cogito*, S. 4, 81-102.
- Pala, İ. (2007). *Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü*. (15. Baskı). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Polat, N. H. (1999). Balıkesir basınından bir sayfa: "Çağlayan" mecmuası, *I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Yayınları, 469-475.
- Recaizade Mahmud Ekrem (1301/1885). *Zemzeme III*. İstanbul.
- Sağdıç, O. (2005). *Yirminci yüzyıl denen o mazi/ I birinci savaştan ikincisine*. İstanbul: Dünya Kitapları.
- Salman M. (1937). *Yağcılar ve Savaştepe manileri*. Balıkesir: Balıkesir Halkevi Neşriyatı.
- Siyavuşgil, S. E. (1993). Türk halk şiirinde tabiat. *Türk Edebiyatında Tabiat*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 7-20.

- Şakiroğlu, M. H. (1996). Halkevi dergileri ve neşriyatı. *Kebîkeç*, S. 3, 131-142.
- Tansel, F. A. (1964). Türk edebiyatında mektup. *Tercüme*, XVI (77-80), 386-413.
- Tarlan, A. N. (2005). *Fuzuli divanı şerhi*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Tokgöz E. (2008), Cumhuriyet döneminde ekonomik gelişmeler. *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Ankara: ATAM, 319-368.
- (1936). Türk basını. *Yeni Adam*, S. 156, 11.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1925). *Karesi vilâyeti tarihçesi*. Balıkesir: Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları.
- Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Varlık, B. (1985). Yerel basının öncüsü: vilâyet gazeteleri. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul: İletişim Yayınları, 99-102
- Yapar, A. (2012). Türk dergiciliğinin sorunları. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (10), 65-69
- Yapar Gönenç, A. (2007). Türkiye'de dergiciliğin tarihsel gelişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (29), 63-78.
- Yapar Gönenç, A. (2012). Dergicilik ve gazetecilik arasındaki ayırım. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (22), 25-28.
- Yönetken, H. B. (1938). Milli müzik davasında alaturka musikisinin vaziyeti. *Varlık*, S.116, 689-690.
- Yurdakök, A. (1992). *Balıkesir Basın Tarihi*. Balıkesir: İnce Ofset.
- http 1: <https://sozluk.gov.tr/> , erişim tarihi: 18.05.2020
- http 2: www.u-paris2.fr/recherch/r_enlign/r_enl04.html, erişim tarihi: 19.05.2020.
- http 3: <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/%C5%9Euar%C3%A2-suresi/3156/224-227-ayet-tefsiri> , erişim tarihi: 30.11.2020.
- http 4: <http://www.orhanveli.net/anneme.html>, erişim tarihi: 07.12.2020.
- http 5: TDK Sözlük, <https://sozluk.gov.tr>, erişim tarihi: 16.01.2021.

6.2. İncelenen Kaynaklar

- (1928). [Başlıksız]. *Irmak*, S. 16, 15 Teşrinisani 1928,16.
- A. Nedim (1929). Anadolu düğünü. *Gençleryolu*, S. 8, 15 Haziran 1929, 14.
- Abdi, C. (1933). Balıkesir ve Balıkesir'e bağlı köylerden derlenen sözler. *Kaynak*, S. 1, Şubat 1933, 19-22.
- Abdullah (1931). Kara günlerin belası. *Gençleryolu*, S. 64, 31 Aralık 1931,15.
- Aca, F. (1941). Akçayda mehtap. *Ege*, S. 1, 29 Ekim 1941, 14.
- Adak, M. (1935). Ziya Gökalp için. *Kaynak*, S. 34, 19 Kasım 1935, 836.
- Adasal, R. (1942). Cesaret ve kahramanlık ruhiyatı. *Kaynak*, 19 Aralık 1942, 101-103.
- Adnan Neşat (1928). Kaşgarlı Mahmut ve eseri. *Irmak*, S. 15, 1 Kasım 1928, s. 1-4 ve S.16, 15 Kasım 1928, 1-4.
- Ağabeyoğlu, A. (1938). Balıkesir'de hastaneler tarihçesi. *Kaynak*, S. 61, 19 Şubat 1938, 334-337.
- Ağabeyoğlu, A. (1938). Balıkesir'de hastaneler tarihçesi. *Kaynak*, S. 62, 19 Mart 1938, 367-370.
- Ağabeyoğlu, A. (1944). Halkevimiz konuşuyor. *Kaynak*, S. 133-134, Şubat- Mart 1944, 233-237.
- Ahmet Asım (1928). İzmir için... zavallı yurt, *Irmak*, S. 6, 15 Mayıs 1928, 16.
- Akay, İ. H. (1930). Mersiye. *Gençleryolu*, S. 38, 31 Ekim 1930, 14.
- Akay, İ. H. (1933). Balıkesir köylerinde nişan adetleri. *Kaynak*, S. 4, 19 Mayıs 1933, 109-111.
- Akay, İ. H. (1933). Balıkesir köylerinde düğün adetleri. *Kaynak*, S. 6-7, Temmuz-Ağustos 1933, 202-208.
- Akay, İ. H. (1934). Türk takvimi. *Kaynak*, S. 13-15, Şubat 1934, 319-321.
- Akay, İ. H. (1934). Köy edebiyatı. *Kaynak*, S. 22, Kasım 1934, 479-481.
- Akay, İ. H. (1935). Kısa bir cevap. *Kaynak*, S. 25, 19 Şubat 1935, 528-529.
- Akay, İ. H. (1946). Saadet ve sefalet. *Kaynak*, S. 166-167, Kasım- Aralık 1946, 15-16.
- Akay, İ. H. (1941). Öz vatanım için. *Kaynak*, S. 97, 19 Şubat 1941, 453.

- Akay, M. N. (1935). Özlemine çekerken. *Kaynak*, S. 34, 19 Kasım 1935, 859.
- Akgün, L. (1938). Türk'ün kanı. *Alkım*, S. 23-24, 29 Ekim 1938, 27-29.
- Akpınarlı, K. K. (1939). Zağnos Paşa ahfadına ait bazı mezar taşları. *Kaynak*, S. 72, 19 Ocak 1939, 571-573.
- Akpınarlı, K. K. (1939). Zağnos Paşa ahfadına ait bazı mezar taşları. *Kaynak*, S. 73, 19 Şubat 1939, 588-591.
- Akpınarlı, K. K. (1939). Kurt Dereli. *Kaynak*, S. 76, 19 Mayıs 1939, 67-75.
- Akpınarlı, K. K. (1945). Yatırlarımız. *Kaynak*, Şubat 1945, 408-409.
- Akpınarlı, K. K. (1946). Tarihe yanlış malumat vermeyelim. *Kaynak*, S. 166-167, Kasım- Aralık 1946, 13-14.
- Albayrak, C. (1937). Ülkümün mabedi. *Alkım*, S. 4, 15 Mart 1937, 27.
- Albayrak, C. (1948). Sanatkâr Artun ve Ökte'den notlar. *Kaynak*, S. 2, Haziran 1948, 4 ve 11.
- Ali Hadi (1926). Hedef Akdeniz üstü. *Çağlayan*, S. 11, 15 Mart 1926, 9.
- Ali Haydar (1930). Zavallı peder. *Gençleryolu*, S. 29, 30 Nisan 1930, 12.
- Ali Ragıp (1938). Saki. *Irmak*, S. 5, 15 Nisan 1928, 7.
- Alpar, E. (1939). Çocuğun nema devreleri. *Kaynak*, S. 75, 19 Nisan 1939, 39-40.
- Alpar, E. (1939). Pedagoji üzerinde düşünceler. *Kaynak*, S. 82, 19 Kasım 1939, 208.
- Alpman, B. V. (1930). Fenne. *Gençleryolu*, S. 32, 15 Haziran 1930, 6.
- Alpman, B. V. (1930). Fenne hitabım. *Gençleryolu*, S. 35-36, 31 Temmuz 1930, 16.
- Alpman, B. V. (1930). Vodinalı Remzi ve karakterini iraeve hizmet eder şiirlerinden parçalar. *Gençleryolu*, S. 39, 15 Kasım 1930, 9-11.
- Alptekin, C. (1938). Taassup. *Alkım*, S. 15, 15 Şubat 1938, 13-15.
- Altınlaşma (1937). *Alkım*, S. 11-12, 15 Kasım 1937, 22-23.
- Ankara, F. (1935). Türkçemizi bozanlara. *Kaynak*, S. 32, 19 Eylül 1935, 754.
- Arabacıoğlu, H. (1940). Kara baht. *Kaynak*, S. 88, 19 Mayıs 1940, 295.
- Arabacıoğlu, H. (1940). Kapçık. *Kaynak*, S. 89, 19 Haziran 1940, 318-321.

- Aray, A. V. (1941). İnanmak. *Kaynak*, S. 96, 19 Ocak 1941, 440.
- Arın, M. (1938). Cumhuriyet. *Alkım*, S. 23-24, 29 Ekim 1938, 25.
- Arif Eroğlu (1928). Nöbetçi. *İrmak*, S. 9, 1 Temmuz 1928, 13.
- Arif Nihat (1926). Dev amcanın avı. *Çağlayan*, S. 14, 1 Mayıs 1926, 10-11.
- Arkın, R. G. (1933). 10 yıl yahut tarih içinde. *Kaynak*, S. 8-9, Eylül- Ekim 1933, 238.
- Arkın, R. G. (1935). Bunu çocuğum seçti!. *Kaynak*, S. 29, 19 Haziran 1935, 668-669.
- Arkın, R. G. (1935). Soğanbükü, Güngörmez, Kocaili. *Kaynak*, S. 34, 19 Kasım 1935, 840-850.
- Asya, A. N. (1925). Kıta. *Çağlayan*, S. 4, 01 Aralık 1925, 9.
- Asya, A. N. (1926). Cinayet gecesi. *Çağlayan*, S. 11, 15 Mart 1926, 1.
- Atakent, C. (1940). Ferâgat. *Kaynak*, S. 86, 19 Mart 1940, 271-272.
- Atakent, C. (1940). 23 Nisan. *Kaynak*, S. 88, 19 Mayıs 1940, 292.
- Ataseven, V. (1936). Niçin çıkıyoruz?. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs-Eylül, 1936, 1
- Atatürk, M. K. (1923). Balıkesir hutbesi. *Dilek*. S. 1, 15 Mart 1923, 3-4.
- Atatürk, M. K. (1948). Atatürk konuşuyor. *Kaynak*, S. 7, Kasım 1948, 5.
- Atatürk, M. K. (1948). En büyük Türkün ölmez sözleri. *Alkım*, S. 25, 15 Aralık 1948, 10.
- Atilla (1937). Kırılmayan bardaklar. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, 70-71.
- Avcıoğlu, Ü.(1937). 23 Nisan. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, 79.
- (1923). Avrupa'yı bir harpten çekindiren sebepler. *Dilek*, S. 1, 15 Mart 1923, 4-6
- Aykut, A. (1937). Her şey yerini bulur. *Alkım*, S. 5, 15 Nisan 1937, 27.
- Ayn N. (1923). Umran. *Dilek*, S. 4, 1 Mayıs 1923, 7-10.
- Balcıoğlu, T. H. (1931). Yeni nesil ve ilim. *Gençleryolu*, S. 51, 23 Nisan 1931, 5-6.
- Balkan, A. K. (1938). Köylerde evlenme adetleri. *Kaynak*, S. 61, 19 Şubat 1938, 331-333.
- Balkır, A. O. (1934). Köy mü? Halk mı?, *Kaynak*, S. 23, Aralık 1934, 493-494.

- Balkır, A.O. (1935). Ben kimim?. *Kaynak*, S. 24, Ocak 1935, 508.
- Balkır, A. O. (1936). Elmas salkım, *Kaynak*, S. 41, 19 Haziran 1936, 167-170.
- Balkır, A. O. (1936). Avcı Mamud. *Kaynak*, S. 43, 19 Ağustos 1936, 227-231.
- Balkır, A. O. (1936). Çengi Dilâver. *Kaynak*, S. 45, 29 Ekim 1936, 298-302.
- Balkır, A. O. (1936a). Gece ve Ay. *Kaynak*, S. 47, 19 Aralık 1936, 360.
- Balkır, A. O. (1936b). Kızıl sular diyarı!.. *Kaynak*, S. 47, 19 Aralık 1936, 361.
- Balkır, A. O. (1937). Ayı Memet. *Kaynak*, S. 49, 19 Şubat 1937, 20-22.
- Balkır, A. O. (1937). Eşek kafası. *Kaynak*, S. 52, 19 Mayıs 1937, 118-119.
- Balta, Ş. (1945). Zeytin ve yağının tarihçesi. *Kaynak*, S. 152-154, Eylül- Kasım 1945, 27-29.
- Balta, Ş. (1945). Zeytin ve Yağının Tarihçesi. *Kaynak*, S.155-156, Aralık 1945- Ocak 1946, 12-13.
- Balta, Ş. (1945). Zeytin ve yağının tarihçesi. *Kaynak*, S. 157, Şubat 1946, 14.
- Bakan, F. (1945). Mevlana'nın hayatı ve ölümü. *Kaynak*, S. 148-149, Mayıs- Haziran 1945, 445-448.
- Bakan, F. (1945). Mevlana'nın hayatı ve ölümü. *Kaynak*, S. 150, Temmuz 1945, 463-465.
- Başaran, V. (1935). Vatan fedailerine. *Kaynak*, S. 30, 19 Temmuz 1935, 641.
- Başaran, V. (1937). Neşemi boğazladım. *Alkım*, S. 3, 15 Şubat 1937, 14.
- Başaran, V. (1937). Onu tekrar göreyim. *Alkım*, S. 4, 15 Mart 1937, 6.
- Başaran, V. (1937). Ömrümün yası. *Alkım*, S. 5, 15 Nisan 1937, 17.
- Batmaz, M. (1938). Ahmet Haşim. *Alkım*, S. 15, 15 Şubat 1938, 9.
- Batmaz, M. (1938). Bizi yetiştirenlerden: Fransızca öğretmeni Sabri Sözen'le bir saat. *Alkım*, S. 18-22, 15 Mayıs- Eylül 1938, 69-71.
- Bayal, V. (1937). Bizde romancılık. *Alkım*, S. 2, 15 Ocak 1937, 23-24.
- Bayaziter, K. (1940). Yayla kızı destanı. *Kaynak*, S. 85, 19 Şubat 1940, 246.
- (1926). Bayram lugatları. *Çağlayan*, S. 13, 15 Nisan 1926, 16.

- Bayülken, K. (1937). Yaseminim. *Kaynak*, S. 48, 19 Ocak 1937, 412.
- Bayülken, K. (1937). Akifi nasıl anlamak istediler. *Kaynak*, S. 49, 19 Şubat 1937, 13-15.
- Belkıs Süreyya (1929). Sevgi demeti. *Gençleryolu*, S. 5, 30 Nisan 1929, 11.
- Berktin, C. T. (1938). Atatürk. *Kaynak*, S. 69, 29 Ekim 1938, 483.
- Bezircanoğlu, E. (1938). Kurtdereli. *Alkım*, S. 30-34, 1938-1939, 66-67.
- Bıçak, H. (1939). Çoban. *Kaynak*, S. 78, 19 Temmuz 1939, 136.
- Bilgehan, C. (1938). Çoban-kaval. *Alkım*, S. 15, 15 Şubat 1938, 4.
- Bilgehan, C. (1938). Esire. *Alkım*, S. 18-22, 15 Mayıs- Eylül 1938, ss. 92.
- Bilgehan, C. (1939). Saadet. *Alkım*, S. 28, 15 Mart 1939, 6-7.
- (1930). Birbirini takip eden merhametler. *Gençleryolu*, S. 22, 15 Ocak 1930, 14-15.
- Bolak, N. (1937). Giden kardeşime!. *Alkım*, S. 2, 15 Ocak 1937, 25.
- Bora, S. V. (1936). Kezban!. *Kaynak*, S. 45, 29 Ekim 1936, 295.
- Bora, S. V. (1937). Gözlerin aydın olsun!. *Kaynak*, S. 48, 19 Ocak 1937, 407.
- Bora, S. V. (1937). Ayrılık. *Kaynak*, S. 50, 19 Mart 1937, 58.
- Bora, S. V. (1941). Yurtta bahar. *Kaynak*, S. 98, 19 Mart 1941, 480.
- Bozdağ, İ. (1944). Sanat ve propaganda. *Kaynak*, S. 133-134, Şubat- Mart 1944, 253-254.
- Bozkurt, M. (1938). 26 Mart. *Alkım*, S. 16-17, 15 Nisan 1938, 19.
- Bölükbaşı, R. T. (1918a). Akşam garipliği. *Yeni Edremit*, S. 1, 15 Mayıs 1918, 5
- Bölükbaşı, R. T. (1918b). Sorma hocam. *Yeni Edremit*, S. 1, 15 Mayıs 1918, 5.
- Bölükbaşı, R. T. (1918c). Fikret'in mezarında. *Yeni Edremit*, S. 1, 15 Mayıs 1918, 6.
- Celal Sıtkı (1928). Ah... O iğde dalları. *Irmak*, S. 1, 10 Şubat 1928, 5.
- Celal Sıtkı (1928a). Kayalar. *Irmak*, S. 3, 10 Mart 1928, 8.
- Celal Sıtkı (1928b). Postun kerameti. *Irmak*, S. 3, 10 Mart 1928, 14-15.
- Celal Sıtkı (1932). Mehmetçikler. *Gençleryolu*, S. 70, 15 Nisan 1932, 3.

- Celal Sıtkı (1933). Babam içti. *Kaynak*, S. 3, 19 Nisan 1933, 89.
- Cihadiye (1937). Ölen kardeşime. *Alkım*, S. 4, 15 Mart 1937, 25.
- Courson, A. (1935). Engel. *Kaynak*, S. 24, Ocak 1935, 513-514.
- Çadırcıoğlu, A. M. (1949). Ülküsü yaşayan şair. *Kaynak*, S. 11, Şubat 1949, 6-7.
- Çağlar, B. K. (1948). Balıkesir'e kuşbakışı. *Kaynak*, S. 4, Ağustos 1948, 3 ve 14-15.
- Çağlar, B. K. (1948). İleri. *Kaynak*, S. 7, Kasım 1948, 6.
- Çağlayan niçin çıkıyor? (1925). *Çağlayan*, S. 1, 20 Teşrinievvel 1925, 1.
- Çamlıbel, F. N. (1942). Sen öldün ölüm güzel demektir. *Kaynak*, S. 118, 19 Kasım 1942, 91.
- Çanlı, U. (1943). Kurtdereli. *Kaynak*, S. 122-124, 19 Mart- Mayıs 1943, 156-157.
- Çantay, H. B. (1945). Serçe. *Kaynak*, S. 152-154, Eylül- Kasım 1945, 13-14.
- Çavuldur, M. E. (1930). Şehit Fahri. *Gençleryolu*, S. 34, 15 Temmuz .1930, 7-8.
- Çavuldur, M. E. (1930). İbiş oğlu. *Gençleryolu*, S. 35-36, 31 Temmuz 1930, 12
- Çavuldur, M. E. (1930). İbiş oğlu. *Gençleryolu*, S. 37, 15 Ekim 1930, 11.
- Çavuldur, M. E. (1930). Kahbe arkadaşlar. *Gençleryolu*, S. 38, 31 Ekim 1930, 13-14.
- Çavuldur, M. E. (1931). Memleket bilgisi vatan sevgisidir. *Gençleryolu*, S. 54, 30 Haziran 1931, 5-6.
- Çavuldur, M. E. (1933). Gezişler ve görüşler. *Kaynak*, S. 6-7, Haziran- Temmuz 1933, 218-224.
- Çavuldur, M. E. (1937). Âkif!. *Kaynak*, S.48, 19 Ocak 1937, 394.
- Çavuldur, M. E. (1939). Yere Değirilemeyen Bir Sırt. *Kaynak*, S.75, 19 Nisan 1939, 19-24.
- Çelikbaş, N. (1944). Milli Şair Mehmet Emin Yurdakul. *Kaynak*, S.133-134, Şubat- Mart 1944, 238-241.
- Çeliköz, E. (1929). Niçin Çıkıyoruz?. *Gençleryolu*, S.1, 28 Şubat 1929, 2-3.
- Çeliköz, E. (1929). Güzel Sanatlardan Resim Sergisi. *Gençleryolu*, S.5, 30 Nisan 1929, 2-3 ve 16.
- Çeliköz, E. (1929). Alfabemiz. *Gençleryolu*, S.8, 15 Haziran 1929, 2-3.

- Çeliköz, E. (1929a). Okuma öğrenmeyen bir oğlan çocuğunun başına gelenler. *Gençleryolu*, S. 18, 15 Kasım 1929, 9-10.
- Çeliköz, E. (1929b). Cihanı şaşkırtalım. *Gençleryolu*, S. 18, 15 Kasım 1929, 2-3.
- Çeliköz, E. (1929). Sarıasma. *Gençleryolu*, S. 19, 30 Kasım 1929, 8.
- Çeliköz, E. (1929). Namuslu olunuz. *Gençleryolu*, S. 21, 31 Aralık 1929, 14.
- Çeliköz, E. (1930). Güzel Balıkesir. *Gençleryolu*, S. 33, 30 Haziran 1930, 2-4.
- Çeliköz, E. (1930). Gece vizitası. *Gençleryolu*, S. 35-36, 31 Temmuz 1930, 29-32.
- Çeliköz, E. (1930). İhtiyarları sayınız. *Gençleryolu*, S. 39, 15 Kasım 1930, 15.
- Çeliköz, E. (1940). Dahi şair Abdülhak Hamit. *Kaynak*, S. 87, 19 Nisan 1940, 280-282.
- Çeliköz, E. (1940). Çocukları yaşaklıktan kurtarmalı. *Kaynak*, S. 85, 19 Şubat 1940, 241-242.
- Çeliköz, E. (1943-1944). Paşasultanı destekleyiniz. *Kaynak*, S. 131-132, Aralık 1943-Ocak 1944, 224-226
- Çeliköz, E. (1944). Paşasultanı destekleyiniz. *Türk Dili*, S. 3777, 17 Ocak 1944, 3.
- Çeliköz, E. (1944). Paşacamiimiz aman göçmesin!... *Kaynak*, S. 135-136, Nisan-Mayıs 1944, 274-275.
- Çeliköz, E. (1944). Paşacamiimiz aman göçmesin!... *Türk Dili*, S. 3820, 18 Mart 1944, 3.
- Çetin, K. (1935). Musiki. *Kaynak*, S. 29, 19 Haziran 1935, 613-614.
- Çiçekdağ, L. (1939). Emzik. *Kaynak*, S. 72, 19 Ocak 1939, 578-581.
- Çoruh, S. (1936). Aynalarda çizgiler. *Alkım*, S. 1, 15 Aralık 1936, 2.
- Çoruh, S. (1937). Baharın fecri. *Alkım*, S. 4, 15. Mart 1937, 28.
- Çoruh, S. (1937a). Mektep bahçelerinde. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, 64-66.
- Çoruh, S. (1937b). Meriç. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs- Ekim 1938, 68.
- Çubukçuzade Sıtkı (1928). Güz.. *Irmak*, S. 8, 15 Haziran 1928, 3.
- Dağlıoğlu, H. T. (1929). Saz şairi. *Gençleryolu*, S. 13, 30 Ağustos 1929, 5-6.
- Dağlıoğlu, H. T. (1930). Ali Ağa'nın atı. *Gençleryolu*, S. 26, 15 Mart 1930, 11.

- Dağlıoğlu, H. T. (1930). oban. *Gençleryolu*, S. 34, 15 Temmuz 1930, 17.
- Dağlıoğlu, H. T. (1930). Allah'tan intikam. *Gençleryolu*, S. 35-36, 31 Temmuz 1930, 20.
- Dağlıoğlu, H. T. (1931). Fedakâr çocuk. *Gençleryolu*, S. 48-49, 31 Mart 1931, 25-26.
- Dağlıoğlu, H. T. (1932). Büyüklerimiz. *Gençleryolu*, S. 76, 15 Eylül 1932, 10.
- Dağlıoğlu, H. T. (1935). Balıkesir mezarları. *Kaynak*, S. 25, 19 Şubat 1935, 521-527.
- Dağlıoğlu, H. T. (1937). Otomobil kazası. *Kaynak*, S. 57, 29 Ekim 1937, 250-251.
- Dağlıoğlu, H. T. (1938). Küçük hafız. *Kaynak*, S. 60, 19 Ocak 1938, 321-323.
- Dağlıoğlu, H. T. (1938) Kırkından sonra. *Kaynak*, S. 67, 19 Ağustos 1938, 447-448.
- Dağlıoğlu, H. T. (1938) Kırkından sonra. *Kaynak*, S. 68, 19 Eylül 1938, 467-468.
- Daudet, A. (1932). "Yıldızlar- Provance"li bir çoban hikâyesi. (Çev. Cevat Utkan), *Alkım*, S. 4, 15 Mart 1937, 19-22.
- Daudet, A. (1933). Provensli bir çobanın hikâyesi. (Çev. Kurtoğlu Kamil), *Kaynak*, S. 6-7, Temmuz- Ağustos 1933, 194-196.
- Daudet, A. (1935). "Arl"lı kız. (Çev: Naci Erçevik), *Kaynak*, S. 27, 19 Nisan 1935, 562-564.
- Daudet, A. (1937). Arlesiénne. (Çev: Cevat Utkan), *Alkım*, S. 2, 15 Ocak 1937, 28-30.
- Daudet, A. (1937). Mensur şiir. *Kaynak*, S. 49, 19 Şubat 1937, 27-28.
- Değer, A. (1938). Dün ve bugün. *Alkım*, S. 23-24, 29 Ekim 1938, 31-32.
- Derviş, H. (1935). Bakınca. *Kaynak*, S. 26, 19 Mart 1935, 537.
- Doktor Cevdet (1929). [Başlıksız], *Gençleryolu*, S. 7, 31 Mayıs 1929, 2-5.
- Duran, N. (1935). Nehir. *Kaynak*, S. 35, Aralık 1935, 899.
- Duru, K. N. (1926). Türkçe meselesi. *Çağlayan*, S. 6, 1 Ocak 1926, 2-3.
- Duru, K. N. (1926). İzciliğe dair. *Çağlayan*, S. 9, 15 Şubat 1926, 2-3.
- Dündar, N. (1933) Eski Manyas harabeleri. S. 10-11, Aralık 1933, 271-275.
- Dündar, N. (1937) Köy gezileri. *Kaynak*, S. 54, 19 Temmuz 1937, 170-172; S. 55, 19 Ağustos 1937, 198-199.

- Dürder, B. (1938). Kalem. *Kaynak*, S. 67, 19 Ağustos 1938, 443-444.
- Edib (1926). Ziraat mektebi notlarından. *Çağlayan*, S. 6, 1 Ocak 1926, 16.
- Efe, N. R. (1944). İnsan. *Kaynak*, S. 137-138, Haziran- Temmuz 1944, 287.
- Elif Kef (1923). Yara. *Dilek*, S. 1, 15 Mart 1923, 14-15.
- Elif T. (1923). Türkçülük- İslamcılık. *Dilek*, S. 1, 15 Mart 1923, 5-7.
- Ergin, Z. (1937). Gençlik! Musiki. *Kaynak*, S. 48, 19 Ocak 1937, 401.
- Erkmen, F. (1941). Zeytinlikte gübreleme. *Ege*, S. 1, 29 Ekim 1941, 12-13.
- Eroiset, M. (1938). Tiyatronun babası: Aşil. *Alkım*, S. 18-22, 15 Mayıs- Eylül 1938, 37.
- Ertan, M. K. (1946). Akşam. *Kaynak*, S. 155-156, Aralık 1945- Ocak 1946, 5.
- Ertan, M. K. (1947). Postacı. *Kaynak*, S. 168, Ocak 1947, 12.
- Ertan, M. K. (1948). Bölge güreş ajanı Selman Boğuşkan ile bir konuşma. *Kaynak*, S. 5, Eylül 1948, 16.
- Esat Hilmi (1925). Jan Jak Ruso ve felsefesi. *Çağlayan*, S. 2, 1 Kasım 1925, 6-8; S. 3, 15 Kasım 1925, 6-9; S. 4, 1 Aralık 1925, 6-8.
- Esat Hilmi (1926). Verâset ve terbiye. *Çağlayan*, S. 6, 1 Ocak 1926, 4-5.
- Ethem Ruhi (1926). Gurbet diyarında. *Çağlayan*, S. 15, 15 Mayıs 1926, 14.
- Ethem Ruhi (1931). Beş duyumun hasbihali. *Gençleryolu*, S. 47, 15 Mart 1931, 5-6.
- Ethem Ruhi (1931). Su. *Gençleryolu*, S. 48-49, 31 Mart 1931, 14-16.
- Evinç, V. (1931). Ayşe'nin Rüyası. *Gençleryolu*, S.63, 15 Aralık 1931, ss.16.
- Evinç, V. (1934). Edebiyat tarihimizde bir münakkit şair: Ruhi. *Kaynak*, S. 16-18, Mayıs- Temmuz 1934, 380-382.
- Faydalı Malumat (1925). *Çağlayan*, S. 1, 20 Ekim 1925, 16.
- Fahri Fahir (1930). İçimden sesler. *Gençleryolu*, S. 27, 31 Mart 1930, 12.
- Fahri Fahir (1930). Sefiller. *Gençleryolu*, S. 35-36, 31 Temmuz 1930, 27.
- Fahri Fahir (1931). Bir gezintiden. *Gençleryolu*, S. 59, 15 Eylül 1931, 15.
- Fazıl Behiç (1928). Başkasının sevdiği. *Irmak*, S. 3, 10 Mart 1928, 9.

- Fazıl Behiç (1928). Puvason D'avril. *Irmak*, S. 4, 1 Nisan.1928, 16.
- Fazıl Behiç (1929). Bizim aşkımız. *Gençleryolu*, S. 15, 30 Eylül 1929, 4.
- Fazıl Behiç (1930). Baş başa. *Gençleryolu*, S. 32, 15 Haziran 1930, 8.
- Fazıl Behiç (1930). Tarihten bir sahife. *Gençleryolu*, S. 29, 30 Nisan 1930, 2.
- Fazıl Behiç (1932). Tarihten bir sahife. *Gençleryolu*, S.70, 15 Nisan 1932, 3.
- Fazıl Reşit (1923). Orduma hitap. *Dilek*, S. 6, 1 Haziran 1923, 5.
- Feridun (1934). Ülküm. *Kaynak*, S.16-18, Mayıs- Temmuz 1934, 405.
- Ferruh Niyazi (1926). Efeler. *Çağlayan*, S. 10, 1 Mart 1926, 14.
- Ferruh Niyazi (1926), Vaad akşamı. *Çağlayan*, S. 11, 15 Mart 1926, 9.
- Ferruh Niyazi (1926). Sevgiliye, *Çağlayan*, S. 15, 15 Mayıs 1926, 11.
- Feyzioğlu, İ. Ş. (1950). Çanakkale zaferi. *Kaynak*, S. 22-33, Şubat 1950- Ocak 1951, 3-6 ve 13-16.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1928). Mecmuacılıkta gaye. *Irmak*, S. 7, 1 Haziran 1928, 1-3.
- Fikirler (1937). *Alkım*, S. 5, 15 Nisan 1937, 30.
- Fuat (1926). Bir zeybek. *Çağlayan*, S. 15, 15 Mayıs 1926, 15.
- Fuat Hüsni (1928). Nasihat. *Irmak*, S. 4, 1 Nisan 1928, 9.
- Fuat Ömer (1928). Teneke damlarda: Mehtap- yağmur. *Irmak*, S. 6, 15 Mayıs 1928, 9.
- Galanti, A. (1926). Latin harflerine dair. *Çağlayan*, S. 14, 1 Mayıs 1926, 12-13.
- Gazali (1926). Türklerin ilk şairleri *Çağlayan*, S. 13, 15 Mart 1926, 13.
- Gazali (1928). Sanat bahisleri: Edebiyatta zevk. *Irmak*, S. 2, 1 Mart 1928, 2-3.
- Gazali (1929). Samimi hürmet. *Gençleryolu*, S. 8, 15 Haziran 1929, 4.
- Gazali (1929). Ayşe Hubba H. *Gençleryolu*, S. 11, 31 Temmuz 1929, 6.
- Gazali (1930). Varlığımın miracı. *Gençleryolu*, S. 27, 31 Mart 1930, 11.
- Gazali (1931). Cumhuriyet'in manası. *Gençleryolu*, S. 50, 15 Nisan 1931, 2.
- Gazali (1931). Cumhuriyet'in manası. *Gençleryolu*, S. 52, 31 Mayıs 1931, 7.
- Gazali (1931). Küçük edebi musahabe. *Gençleryolu*, S. 53, 15 Haziran 1931, 13.

- Gazali (1931), Medeniyet. *Gençleryolu*, S. 54, 30 Haziran 1931, 3.
- Gazali (1931), Medeniyet. *Gençleryolu*, S.55, 15 Temmuz 1931, 2.
- Gazali (1931), Ankara tahassüsleri. *Gençleryolu*, S. 58, 31 Ağustos 1931, 5.
- Gazali (1931), Gazi'nin hakikati. *Gençleryolu*, S. 61, 15 Ekim 1931, 4.
- Gazali (1932). Allah ile hasbihal. *Gençleryolu*, S. 67, 29 Şubat 1932, 2.
- Gazali (1932). 23 Nisan. *Gençleryolu*, S. 71, 30 Nisan 1932, 6.
- Gazali (1933). Balıkesir vilayetinde kullanılan kelimeler ve ıstılahlar. *Kaynak*, S. 1, Şubat 1933, 24-25.
- Gazali (1933). Dilin milliyette kıymeti ve dillerin millileştirilmesi. *Kaynak*, S. 4, 19 Mayıs 1933, 117-118.
- Geçer, İ. (1949). Zonguldak üzerine. *Kaynak*, S. 16-17, Ağustos- Eylül 1949, 5.
- Genculu, C. (1936). Romantizm. *Kaynak*, S. 45, 29 Ekim 1936, 285
- Genculu, C. (1937). Hüzün. *Alkım*, S. 3, 15 Şubat 1937, 19.
- Genculu, C. (1937). Çılgın. *Alkım*, S. 4, 15 Mart 1937, 30.
- Genculu, C. (1937). Romantizm. *Alkım*, S. 13, 15 Aralık 1937, 3-4.
- Göknül, N. (1938). Kurtdereli için. *Alkım*, S. 30-34, 1938-1939, 66.
- Göknül, N. (1939). Ayrıldığım zaman. *Alkım*, S. 30-34, 1938-1939, 55.
- Gökuf, Y.Y. (1938). On beş yılın senfonisi. S. 23-24, 29 Ekim 1938, 21-23.
- Gökyay, O. Ş. (1928). Gelinime hediye. *Irmak*, S. 1, 10 Şubat 1928, 5.
- Gökyay, O. Ş. (1926). Duydum ki:. *Çağlayan*, S. 7, 15 Ocak 1926, 7.
- Gönen, Z. (1939). Eski dost. *Alkım*, S. 30-34, 1938-1939, 75-76.
- Gölpınarlı, A. (1935). Gönüllerin türküsü. *Kaynak*, S. 34, 19 Kasım 1935, 832.
- Gölpınarlı, A. (1937). [Başlıksız]. *Alkım*, S. 3, 15 Şubat 1937, 12.
- Gönül Kızı (1926). Tufan gecesi. *Çağlayan*, S. 8, Şubat 1926, 8-9 ve 16.
- Gönül Yuvası (1928). Oyun. *Irmak*, S. 10, 1 Ağustos 1928, 16.
- Gönül Yuvası (1928). Ayşe'ye mektup. *Irmak*, S. 3, 25 Mart 1928, 10-11.
- Gönül Yuvası (1928). Ayrılık. *Irmak*, S. 14, 1 Ekim 1928, 7.

- Gönül Yuvası (1928). Çiçeklerim. *Irmak*, S. 15, 1 Kasım 1928, 14-16.
- Gürbüz, M. (1937). Şiir menşei ve tekamülü. *Alkım*, S. 4, 15 Mart 1937, 14-16.
- Gürbüz, M. (1937). Şiir menşei ve tekamülü. *Alkım*, S. 5, 15 Nisan 1937, 12-16.
- Gürbüz, M. (1937). Hayalden hakikate. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs 1937, 50.
- Gürsel, M. (1944). Modern resim sanatına umumi bir bakış. *Kaynak*, S. 133-134, Şubat- Mart 1944, 247-249.
- Güven, F. C. (1945). İngiliz çocuklarının resim sergisi. *Kaynak*, S. 152-154, Eylül-Kasım 1945, 9-11.
- H. Baha (1936). Cumhuriyet Bayramı!. *Kaynak*, S. 45, 29 Ekim 1936, 290.
- H. Hamdi (1932). Yerli malı. *Gençleryolu*, S. 65, 15 Ocak 1932, 12.
- Ha Ayn (1928). 6 Eylül. *Irmak*, S. 13, 15 Eylül 1928, 4.
- Ha Be (1928). Uğurlar olsun!. *Irmak*, S. 13, 15 Eylül 1928, 4.
- (1937). Halk tekerlemeleri. *Kaynak*, S. 49, 19 Şubat 1937, s. 17.
- Hamdi Ali (1925). Taş. *Çağlayan*, S. 2, Kasım 1925, 16.
- Hamdi Ali (1926). Fadimeme sitem. *Çağlayan*, S. 10, 1 Mart 1926, 13.
- Hamdi Ali (1928). Gidiyorum. *Irmak*, S. 7, 1 Haziran 1928, 16.
- Hamdi Ali (1928). Gülüm. *Irmak*, S. 11, 15 Ağustos 1928, 2.
- Hamdi Zühtü (1929). Muazzez ölüye. *Gençleryolu*, S. 2, 15 Mart 1929, 2.
- Hamid (1923). Kış. *Dilek*, S. 1, 15 Mart 1923, 2
- Hamza Azvî (1928). Anne, *Irmak*, S. 10, 1 Ağustos 1928, 9.
- (1930). Hatırşinas olunuz. *Gençleryolu*, S. 24, 15 Şubat 1930, 12-13.
- Hatip Mehmet Efendi (1933). Türkmen kızı. *Kaynak*, S. 6-7, Temmuz- Ağustos 1933, 190-192.
- Haydar Mehmet (1926). Felsefe alemine bir nazar. *Çağlayan*, S. 7, 15 Ocak 1926, 12.
- Haydar Mehmet (1926). “Determinizm” ve “Hürriyet”. *Çağlayan*, S. 10, 1 Mart 1926, 12-13

- Hicri (1937). Orhun Kitabeleri abidelerin kıymeti ve ehemmiyeti. *Alkım*, S. 6-10, Mayıs- Eylül 1937, 44-46.
- Hicri-i Nâkâmî (1926). Kıtalar. *Çağlayan*, S. 6, 1 Ocak 1926, 4.
- Hikmet Gürhan (1930). Çocuk edebiyatı, *Gençleryolu*, S. 29, 30 Nisan 1930, 11.
- Hilmi (1934). Amerikan edebiyatına kuş bakışı. *Kaynak*, S. 16-18, Mayıs- Temmuz 1934, 382-386.
- (1935). Hizmetçi belâsı. *Kaynak*, S. 33, Ekim 1935, 781-782.
- Hugo, V. (1949). Halk ve tiyatro. *Kaynak*, S. 13, Mayıs 1949, 7 ve 14.
- (1928). Irmak çıkarken. *Irmak*, S.1, 15 Şubat 1928, 1.
- Işıkman, İ. Ş. (1933) Ulu Gazi. *Kaynak*, S. 4, 19 Mayıs 1933, 104.
- Işıkman, İ. Ş. (1933). Ahmet Haşim ve şiir. *Kaynak*, S. 5, 19 Haziran 1933, 169-171.
- Işıkman, İ. Ş. (1933a). Harman. *Kaynak*, S. 8-9, Eylül- Ekim 1933, 231-233.
- Işıkman, İ. Ş. (1933b). Harmandan dönüş. *Kaynak*, S. 8-9, Eylül- Ekim 1933, 233-234.
- Işıkman, İ. Ş. (1934). Odun pazarında. *Kaynak*, S. 16-18, Mayıs- Temmuz 1934, 410-415.
- Işıkman, İ. Ş. (1934). Uçun gençler!. *Savaş*, S. 292, 25 Ekim 1934, 3.
- Işıkman, İ. Ş. (1934a). 30 Ağustos. *Kaynak*, S. 19-20, Ağustos- Eylül 1934, 426.
- Işıkman, İ. Ş. (1934). 30 Ağustos. *Savaş*, S. 247, 30 Ağustos, 1934, 1.
- Işıkman, İ. Ş. (1934b). 6 Eylül. *Kaynak*, S. 19-20, Ağustos- Eylül 1934, 429.
- Işıkman, İ. Ş. (1934). 6 Eylül. *Savaş*, S. 252, 6 Eylül 1934, 3.
- Işıkman, İ. Ş. (1934a). Uçun gençler!. *Kaynak*, S.21, Ekim 1934, ss.455.
- Işıkman, İ. Ş. (1934b). Kunduracı Kalfası. *Kaynak*, S. 21, Ekim 1934, 464-466.
- Işıkman, İ. Ş. (1934). Mofrak. *Kaynak*, S. 22, Kasım 1934, 474-475.
- Işıkman, İ. Ş. (1934). Ulusal musikimizin değişimi. *Kaynak*, S. 23, Aralık 1934, 489-490.
- Işıkman, İ. Ş. (1935). Rüya!.. *Kaynak*, S. 24, Ocak 1935, 506.
- Işın, H. (1938). Matbuata gün doğarken. *Kaynak*, S.65, 19 Haziran 1938, 409.

- İbrahim (1937). Merhum büyük şair Mehmet Akif'in hayat ve edebi şahsiyeti. *Alkım*, S. 3, 15 Şubat 1937, 13-14.
- İbrahim Hakkı (1923). "Dilek"im. *Dilek*, S. 4, 1 Mayıs 1923 4.
- İmrecan (1945). Türkçemizin ilkel çağları. *Kaynak*, S. 150, Temmuz 1945, 452-457.
- İnce, V. (1937). Bizi yetiştirenler. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, 47-49.
- İnkaya, H. (1938). İvrindi akşamları. *Alkım*, S. 16-17, 15 Nisan 1938, 18.
- İntihabat ve Namzetlerimiz (1923). *Dilek*, S. 5, 15 Mayıs 1923, 1-2.
- İper, F. (1938). Kalplerin söylediği. *Alkım*, S. 25, 15 Aralık 1938, 30-31.
- İrfan Emin (1923). Dokuz köyden kovulan. *Dilek*, S. 5, 15 Mayıs 1923, 3-6.
- İskeçeli Mehmet Sıtkı (1930). Hakikati izah lazım. *Gençleryolu*, S. 41, 15 Aralık 1930, 2-3.
- İsmail Hikmet (1928) Unutulan ad. *Irmak*, S. 16, 15 Kasım 1928, 8.
- İsmail Nami (1923). Secde. *Dilek*, S. 5, 15 Mayıs 1923, 9.
- Karan, İ. (1948). Talebe. *Kaynak*, S. 2, Haziran 1948, 10.
- Karaoğlu Şakir (1929). Kimleri besliyoruz?. *Gençleryolu*, S. 3, 31 Mart 1929, 10-11.
- Karaoğlu Şakir (1929). Bin minnet ve şükran. *Gençleryolu*, S. 9, 30 Haziran 1929, 12-14.
- Karaoğlu Şakir (1929). Esirin bayramı. *Gençleryolu*, S. 10, 15 Temmuz 1929, 12-13.
- Karaoğlu Şakir (1929). Nankör bir yılan. *Gençleryolu*, S. 12, 15 Ağustos 1929, 12-13.
- Karaoğlu Şakir (1929). Talimgâhta ilk gün. *Gençleryolu*, S. 20, 15 Aralık 1929, 6.
- Karaoğlu Şakir (1930). Talimgâhtan çıkış. *Gençleryolu*, S. 30, 15 Mayıs 1930, 13-14.
- Karaoğlu Şakir (1930). Çölde bir sefer. *Gençleryolu*, S. 31, 31 Mayıs 1930, 13-14.
- Karaoğlu Şakir (1930). Kahraman kim?. *Gençleryolu*, S. 32, 15 Haziran 1930, 20.
- Karaoğlu Şakir (1930). Talimgâhtan çıkış. *Gençleryolu*, S. 33, 30 Haziran 1930, 19.
- Karaoğlu Şakir (1931). Esaret hatıraları. *Gençleryolu*, S. 59, 15 Eylül 1931, 5-6.
- Karaoğlu Şakir (1931). Telkin kuvveti. *Gençleryolu*, S. 64, 31 Aralık 1931, 10.
- Karaoğlu, T. (1926). Su kızı. *Çağlayan*, S. 8, Şubat 1926, 2-3.

- Kaya, H. (1949). Zeytin ağacı ve zeytinciliğimiz. *Kaynak*, S. 20-21, Aralık 1949-Ocak 1950, 12-13.
- Kaymakçı, M. (1938). Deli kartal. *Kaynak*, S. 64, 19 Mayıs 1938, 401-402.
- Kaymakçı, M. (1938). Deli kartal. *Kaynak*, S. 65, 19 Haziran 1938, 421-422.
- Kef Nun (1928). Gazel. *Irmak*, 1 Haziran 1928, 7.
- Kemal (1929). Sarı kız. *Gençleryolu*, S. 1, 28 Şubat 1929, 15.
- Kemal Alp (1934). Yanlış bir tefsir. *Kaynak*, S. 16-18, Mayıs- Temmuz 1934, 403-404.
- Kemalettin Sami (1930). Efe'nin nişanlısı. *Gençleryolu*, S. 37, 15 Ekim 1930, 12.
- Kenan Emin (1928). Bir teşekkür münasebetiyle. *Irmak*, S. 10, 1 Ağustos 1928, 1.
- Kıpçak, M. R. (1949). Cahit Külebi ile hasbihal. *Kaynak*, S. 9, Ocak 1949, 10 ve 15.
- Kızıldağ, L. (1941). Edremidi tanı. *Ege*, S. 1, 29 Ekim 1941, 11.
- Kilisli Rifat (1939). Gençlik ve evlenme. *Enerji*, S. 28, Aralık 1939, 602-611.
- Kilisli Rifat (1940). Gençlik ve evlenme. *Enerji*, S. 29, Ocak-Şubat 1940, 626-632.
- Kocabaş, R. (1940). Kurtdereli'nin ölüm yıldönümü, *Kaynak*, S. 87, 19 Nisan 1940, 283.
- Kocabıykoğlu, A. (1945). Toprak Kanunu dolayısıyla dahili muhacerete lüzum var mıdır? *Kaynak*, S. 150, Temmuz 1945, 458-459.
- Korhan, M. (1935). Bizim terzi. *Kaynak*, S. 35, Aralık 1935, 907-908.
- Köker, N. (1935). Edebiyatta yeni yollar. *Kaynak*, S. 30, 19 Temmuz 1935, 633.
- (1940). Köy düğünleri ve köylerde evlenme. *Kaynak*, S. 91, 19 Ağustos 1940, 365-368.
- Kunt, G. (1939). Bir mülakat. *Alkım*, S. 26-27, Ocak- Şubat 1939, 15-16.
- Lamartine, A. (1925). Göl. *Çağlayan*, S. 1, 20 Ekim 1925, 10.
- Lamartine, A. (1928). İlk keder. *Irmak*, S. 5, 15 Nisan 1928, 14-16.
- Leblanc, M. (1923). Kırmızı anahtar. *Dilek*, S. 2, 1 Nisan 1923, 13-16.
- Leonfrapye (1929). Kedi ile arıkuşu. (Çev. N. Zeki), *Gençleryolu*, S. 19, 30 Kasım 1929, 6-7.

- Lermontof/ Merejkowski, (1933). Son Söz. *Kaynak*, S. 4, 19 Mayıs 1933, 133.
- Mahmut Remzi (1932). Teselli. *Gençleryolu*, S. 68, 15 Mart 1932, 15.
- Manisalı Mahmut İsmet (1928). İhanet. *Irmak*, S. 4, 1 Nisan 1928, 2.
- Meçhul Feylesof (1925). Akıl defterinden. *Çağlayan*, S. 3, 10 Kasım 1925, 13.
- Mehmet Akif (1925). Bir mersiye. *Çağlayan*, S. 3, 10 Kasım 1925, 1.
- Mehmet Akif (1926). İnşad. *Çağlayan*, S. 11, 15 Mart 1926, 6-8.
- Mehmet Akif (1926). İntikâd. *Çağlayan*, S. 14, 1 Mayıs 1926, 2-3.
- Mehmet Akif (1926). Plan. *Çağlayan*, S. 15, 15 Mayıs 1926, 2-4.
- Mehmet Akif'in ölümü (1937). *Alkım*, S. 2, 15 Ocak 1937, 1.
- Mehmet Cevdet (1929). Mukaddes hedef. *Gençleryolu*, S. 18, 15 Kasım 1929, 11-12.
- Mehmet Esat (1923). Fikrimize göre takip edilmesi lazım gelen esaslar. *Dilek*, S. 1, 15 Mart 1923, 12-13.
- Mehmet Esat (1923). Fikrimize göre takip edilmesi lazım gelen esaslar. *Dilek*, S. 2, 1 Nisan 1923, 7-8.
- Mehmet Esat (1923). Çam ağacı. *Dilek*, S. 5, 15 Mayıs 1923, 7-9.
- Mehmed Halid (1923). Şair Necati'ye dair bir hülâsa. *Dilek*, S. 3, 15 Nisan 1923, 5-6.
- Mehmet Hamdi (1926). Türkmen kızı. *Çağlayan*, S. 12, 1 Nisan 1926, 8-9.
- Meriç, O. (1938). Abdülhak Hamit için. *Alkım*, S. 12-22, 15 Mayıs- Eylül 1938, 59-60.
- Mim Ayn (1926). Bent. *Çağlayan*, S. 8, Şubat 1926, 7.
- Mim Te (1925). Miralayın fikirleri. *Çağlayan*, S. 3, 10 Kasım 1925, 14-16.
- Moselly, E. (1949). Büyük acı. (Çev. Naim Miscioğlu), *Kaynak*, S. 15, Temmuz 1949, 5.
- Moupassant, G. (1928). Ölü. (Çev: Eminittin Çeliköz). *Irmak*, S. 7, 1 Haziran 1928, 12 ve 14-16.
- Moupassant, G. (1928). Ölü. (Çev: Eminittin Çeliköz), *Irmak*, S.8, 15 Haziran 1928, 14-16.

- Moupassant, G. (1931). Ölü. (Çev: Eminittin Çeliköz), *Gençleryolu*, S. 61, 15 Ekim 1931, 12.
- Moupassant, G. (1931). Ölü. (Çev: Eminittin Çeliköz), *Gençleryolu*, S. 63, 15 Aralık 1931, 11-12.
- Muammer (1934). Hayattan bir sahife. *Kaynak*, S. 16-18, Mayıs- Temmuz 1934, 388-389.
- Muharrem Hasbi (1926). Bahar temennisi. *Çağlayan*, S. 14, 1 Mayıs 1926, 3.
- Mustafa Doğan. (1928). Kıta. *Irmak*, S. 7, 1 Haziran 1928, 3.
- Mustafa Doğan (1928). Eftelle zeybeği. *Irmak*, S. 13, 15 Eylül 1928, 13.
- Mustafa Doğan (1929). Yurda dönüş. *Gençleryolu*, S. 5, 30 Nisan 1929, 6.
- Mustafa Doğan (1929a). İtiraf. *Gençleryolu*, S. 5, 30 Nisan 1929, 13.
- Mustafa Doğan (1929b). Gurbette. *Gençleryolu*, S. 6, 15 Mayıs 1929, 7.
- Mustafa Doğan (1930). Bir metruke için. *Gençleryolu*, S. 23, 31 Ocak 1930, 11.
- Mustafa Doğan (1931). Kış. *Gençleryolu*, S.45, 15.02.1931, ss.9.
- Müstecabizade İbrahim İsmet (1949). *Kaynak*, S. 10, Şubat 1949, 5.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1925a). İspor tehlikeli bir hal alıyor. *Çağlayan*, S. 2,1 Kasım 1925, 12-13.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1925b). Seher. *Çağlayan*, S. 2, Kasım 1925, 3.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1925). Hasret. *Çağlayan*, S. 4, 1 Aralık 1925, 5.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1926). Çakıcı. *Çağlayan*, S. 11, 15 Mart 1926, 12.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1926). Meçhul sevgili. *Çağlayan*, S. 14, 1 Mayıs 1926, 9.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1926). Silacılar. *Çağlayan*, S. 15, 15 Mayıs 1926, 16.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). Kandil. *Irmak*, S. 1, 10 Şubat 1928, 9.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). Bir zambak açtı. *Irmak*, S. 3, 10 Mart 1928, 11.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928a). Bir sağanak gecesini. *Irmak*, S. 5, 15 Nisan 1928, 9.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928b). Halk Bilgisi Derneği. *Irmak*, S. 5, 15 Nisan 1928, 1.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928a). Feryad. *Irmak*, S. 6, 15 Mayıs 1928, 8.

- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928b). Dilin hakimiyeti. *Irmak*, S. 6, 15 Mayıs 1928, 1-2.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). İddialar, eserler. *Irmak*, S. 8, 15 Haziran 1928, 4-7.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). Kenzü’l Esrar. *Irmak*, S. 9, 1 Temmuz 1928, 11-16.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). Bir teceddüd hamlesi daha. *Irmak*, S. 12, 1 Eylül 1928, 1-2.
- Müstecaplıoğlu E. A. (1928). Anadoluya. *Irmak*, S. 13, 15 Eylül 1928, 11.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). Mefkure. *Irmak*, S. 14, 1 Ekim 1928, 1-3.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1928). Kandil. *Türk Dili*, S.413, 26 Eylül 1927, 3.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1933). Zeytincilik. *Kaynak*, S. 1, Şubat 1933, 5-7.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1933). Kandil. *Kaynak*, S. 2, 19 Mart 1933, 51.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1933). İçin için. *Kaynak*, S. 3, 19 Nisan 1933, 80.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1933). Gün doğarken. *Kaynak*, S. 6-7, Temmuz- Ağustos 1933, 201.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1934). Liselerde Yunanca ve Latince öğretilmelidir. *Kaynak*, S. 13-15, Şubat- Nisan 1934, 313.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1934a). Balıkesir. *Kaynak*, S. 19-20, Ağustos- Eylül 1934, 441.
- Müstecaplıoğlu, E. A. (1934b). Türk dili, Türk’e Tanrı armağanıdır. *Kaynak*, S. 19-20, Ağustos- Eylül 1934, 424.
- Naci, E. (1943). Resim ve halk. *Kaynak*, S. 120-121, 19 Şubat 1943, 115-123.
- Naime Halid (1923) Kadın sahifesi. *Dilek*, S. 1, 15 Mart 1923; S.4, 1 Mayıs 1923.
- Nazım (1931). Derslere dair. *Gençleryolu*, S. 48-49, 31 Mart 1931, 20.
- Nermin Macir (1925). Mehtaba karşı. *Çağlayan*, S. 3, 10 Kasım 1925, 9.
- Neyzen Tevfik Bey (1925). *Çağlayan*, S. 1, 20 Ekim 1925, 16.
- Nureddin İbrahim (1928). Halk edebiyatı, *Irmak*, S. 1, 10 Şubat 1928, 6-7.
- Nüzhet Şükrü (1928). Son söz. *Irmak*, S. 8, 15 Haziran 1928, 11.
- Nüzhet Şükrü (1928). Ana. *Irmak*, S. 11, 15 Ağustos 1928, 14.
- O. Nazif (1929). Vatan malı. *Gençleryolu*, S. 3, 31 Mart 1929, 11.

- O. Nazif (1930a). 30 Haziran. *Gençleryolu*, S. 33, 30 Haziran 1930, 6.
- O. Nazif (1930b). Kara günün hatırası. *Gençleryolu*, S. 33, 30 Haziran 1930, 7.
- O. Nazif (1930). Dört Bulgara bir Türk. *Gençleryolu*, S. 35-36, 31 Temmuz 1930, 26-27.
- O. Nazif (1931). Fırtına. *Gençleryolu*, S. 43, 15 Ocak 1931, 3.
- O. Nazif (1932). Kuş. *Gençleryolu*, S. 69, 31 Mart 1932, 14.
- O. Nazif, (1932). Bahar Türküsü. *Gençleryolu*, S. 69, 31 Mart 1932, 14.
- O. Nazif (1934). Ülkü. *Kaynak*, S. 21, Ekim 1934, 467.
- O. Nazif, (1934). Ben kimim?. *Savaş*, S. 294, 29 Ekim 1934, 3.
- Oğuzkan, F. (1948). Peyzaj. *Kaynak*, S. 3, Temmuz 1948, 8.
- Oğuzkan, A. F. (1949). Fikret hakkında. *Kaynak*, S. 15, Temmuz 1949, 6-7.
- Oğuzkan, A. F. (1949). Fikret hakkında. *Kaynak*, S. 16-17, Ağustos- Eylül 1949, 10 ve 14-15.
- (1929). Okuma Bilmeli. *Gençleryolu*, S. 17, 31 Ekim 1929, 13-15.
- Onursal, G. (1937). Yaz gelince. *Alkım*, S. 13, 15 Aralık 1937, 16.
- Orhan (1932). Ayıtlıdede Hayır İstiyor. *Gençleryolu*, S. 68, 15 Mart 1932, 12.
- Orhan Veli (1929). Anneme. *Gençleryolu*, S. 6, 15 Mayıs 1929, 13.
- Orhon, O. S. (1942). Gidiyor. *Kaynak*, S. 118, 19 Kasım 1942, 83.
- Orhun, A. (1939). Haciz. *Kaynak*, S. 79, 19 Ağustos 1939, 155-158.
- Oruz, R. (1937). Modern sanatın mazi ile alakası, doğuşu ve sanat eseri unsurları. *Kaynak*, S. 52, 19 Mayıs 1937, 110-113.
- Oruz, R. (1937). Modern sanatın mazi ile alakası, doğuşu ve sanat eseri unsurları. *Kaynak*, S. 53, 19 Haziran 1937, 154-160.
- Oymak, İ. (1948). Kadın vitrini yedi. *Kaynak*, S. 2, Haziran 1948, 8-9.
- Oymak, İ. (1949). Telif tiyatro yazmak gerek. *Kaynak*, S. 12, Nisan 1949, 6 ve 14.
- Oymak, İ. (1949a). Sevgi. *Kaynak*, S. 15, Temmuz 1949, 6.
- Oymak, İ. (1949b). Devlet tiyatrosu temsilleri. *Kaynak*, S. 15, Temmuz 1949, 8 ve 13.

- Oytaç, H. (1934). Çocuk Bayramı Marşı. *Kaynak*, S. 13-14-15, Şubat- Nisan.1934, 332.
- Ozan, K. F. (1936). Kelebekler. *Alkım*, S. 2, 15 Ocak 1936, 5.
- Ozan, K. F. (1937). Türk şairi sana. *Alkım*, S. 3, 15 Şubat 1937, 30.
- Ozansoy, F. A. (1925). Akşam. *Çağlayan*, S. 1, 20 Ekim 1925, 5.
- Ökmen, A. Z. (1937). Dalton okulu. *Kaynak*, S. 54, 19 Temmuz 1937, 161-162.
- Ömer Ali (1925). Anne. *Çağlayan*, S. 1, 20 Ekim 1925, 14.
- Ömer Lütfü (1932). Tasarruf ve kadın. *Gençleryolu*, S. 77, 15 Ekim 1932; 16; S. 78, 15 Kasım 1932, 3-6.
- Ömer Nusret (1929). Küçük Tayyareci. *Gençleryolu*, S. 5, 30 Nisan 1929, 14.
- Önen, A. (1949). İğdirli çoban. *Kaynak*, S. 13, Mayıs 1949, 5.
- Önen, M. A. (1949). Yaprak'çılar babında. *Kaynak*, S. 15, Temmuz 1949, 2 ve 14.
- Örensun, N. (1937). Enerji niçin çıkıyor?. *Enerji*, S. 1, Nisan 1937, 1.
- Örensun, N. (1938). Milli şuurun muhtevasında yaşayan kudret Atatürk. *Kaynak*, S. 70, 19 Kasım 1938, 531-537.
- Örensun, N. (1939). Enerji nasıl yürüdü ve nasıl yürüyecek?. *Enerji*, S. 21, Mart 1939, 419.
- Örensun, N. (1939). Pedagojide fonksiyonel tarz. *Enerji*, S. 22, Nisan 1939, 475-477.
- Örensun, N. (1940). Halk ve kültür. *Enerji*, S. 30, Mart-Nisan 1940, 635-640.
- Örgeevren, A. S. (1929). Yırtık elbise ve dantele. *Gençleryolu*, S. 10, 15 Temmuz 1929, 10-11.
- Örgeevren, A. S. (1929). Minnoş. *Gençleryolu*, S. 16, 15 Ekim 1929, 9-10.
- Örgeevren, A. S. (1943). Halk şiirlerini derlerken gözetilmesi gereken şartlar. *Kaynak*, S. 125-127, Haziran-Ağustos 1943, 170-176.
- Örgeevren, A. S. (1943). Halk şiirlerini derlerken gözetilmesi gereken şartlar. *Kaynak*, S. 128-130, Eylül-Kasım 1943, 196-203.
- Özbay, S. (1934). Yeni resim cereyanları, *Kaynak*, S. 16-18, Mayıs- Temmuz 1934, 394-395.

- Özbay, S. (1935). Birkaç söz. *Kaynak*, S. 29, 19 Haziran 1935, 517-518.
- Özçelik, S. (1937). Çanakkale. *Kaynak*, S. 53, 19 Haziran 1937, 142.
- Özdeş, O. (1936). Napolyon. *Kaynak*, S. 44, 19 Eylül 1936, 259.
- Özer, H. (1936). Garp dillerinde Türkçe, Arapça, Acemce kelimeler. *Kaynak*, S. 36, 19 Ocak 1936, 918-919; S. 37, 19 Şubat 1936, 14-15.
- Özer, N. (1945). Balıkesirli Zati hayatı ve eserleri. *Kaynak*, S. 146-147, Mart- Nisan 1945, 422-426.
- Özkardeş, H. (1935). Bir demet çiçek. *Kaynak*, S. 29, 19 Haziran 1935, 672.
- Özür (1942). *Kaynak*, S. 113, Haziran 1942, 1.
- Pamukçu İnkaya tetkik gezisi (1944). *Kaynak*, S. 140, Eylül 1944, 337-339.
- Par, A. H. (1948). Balıkesir Bengisi. *Kaynak*, S. 3, Temmuz 1948, 8-9 ve 13.
- Par, A. H. (1948b). İki sergi. *Kaynak*, S. 3, Temmuz 1948, 3 ve 14.
- Par, A. H. (1948). Radyo. *Kaynak*, S. 5, Eylül 1948, 6.
- Par, A. H. (1949). Sanatı teşvik. *Kaynak*, S. 11, Şubat 1949, 11.
- Paracıkoğlu, H. S. (1935). En büyük gün. *Kaynak*, S. 33, 19 Ekim 1935, 769.
- Paracıkoğlu, H. S. (1937). Halkevleri ve gençlik. *Kaynak*, S. 48, 19 Ocak 1937, 387.
- Pars, M. B. (1936). Güneş doğarken. *Kaynak*, S. 46, 19 Kasım 1936, 323-324.
- Pencap, N. (1937). Demirci kızının aşkı. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, 67.
- Provo, M. (1923). Rakibe. (Çev. Mim Te), *Dilek*, S. 6, 1 Haziran 1923, 12-15.
- (1926). Ramazan lugati. *Çağlayan*, S. 12, 1 Nisan 1926, 16.
- Rıza Pulat (1929). Karaltında kalanlar. *Gençleryolu*, S. 7, 31 Mayıs 1929, 11.
- Sabahattin Ali (1928). Hayat. *Irmak*, S. 4, 1 Nisan 1928, 9.
- Sabahattin Ali (1928). O arkadaşım. *Irmak*, S. 6, 15 Mayıs 1928, 14-15.
- Sadeddin (1934). Bir muallim nasıl olmalıdır. *Kaynak*, S. 13-15, Şubat- Nisan 1934, 321-323.
- Sadettin (1934). Potlaç. *Kaynak*, S. 16-18, Mayıs- Temmuz 1934, 372-375.
- Sadık (1933). Belkahve. *Kaynak*, S. 8-9, Eylül- Ekim 1933, 240.

- Sadrettin (1929). Bir kurban. *Gençleryolu*, S. 18, 15 Kasım 1929, 15-16.
- Sağdıç, R. N. (1923). Sulh çiçekleri. *Dilek*, S. 2, 1 Nisan 1923, 10.
- Sağdıç, R. N. (1923). İntikâd. *Dilek*, S. 5, 15 Mayıs 1923, 14-16.
- Sağdıç, R. N. (1925). Nasîbe-i takdîr. *Çağlayan*, S. 1, 20 Ekim 1925, 3.
- Sağdıç, R. N. (1925). Ay!... *Çağlayan*, S. 3, 10 Kasım 1925, 3.
- Sağdıç, R. N. (1926). Hazan. *Çağlayan*, S. 6, 1 Ocak 1926, 4.
- Sağdıç, R. N. (1926). Kısmet günü. *Çağlayan*, S. 9, 15 Şubat 1926, 5.
- Sağdıç, R. N. (1926). Son yudum. *Çağlayan*, S. 10, 1 Mart 1926, 1.
- Sağdıç, R. N. (1926b). Halk edebiyatı münakaşası. *Çağlayan*, S. 10, 1 Mart 1926, 2-3.
- Sağdıç, R. N. (1926a). Allahım. *Çağlayan*, S. 12, 1 Nisan 1926, 3.
- Sağdıç, R. N. (1926b). Tesadüf. *Çağlayan*, S. 12, 1 Nisan 1926, 2-3.
- Sağdıç, R. N. (1928). Beraber terennüm: Halil Nihad'la. *Irmak*, S. 2, 1 Mart 1928, 1.
- Sağdıç, R. N. (1928). Papanist Melek Hanıma. *Irmak*, S. 4, 1 Nisan 1928, 8.
- Sağdıç, R. N. (1941a). Milli şehitlerimizin anıdırna. *Ege*, S. 1, 29 Ekim 1941, 5
- Sağdıç, R. N. (1941b). Yüce millî şefimiz için. *Ege*, S. 1, 29 Ekim 1941, 4.
- Sağlıkçı, A. İ. (1934). Müstecabizade İsmet'e ait hatıralar. *Kaynak*, S. 16-18, Mayıs-Temmuz 1934, 378-379.
- Sağnak, R. F. (1926). Bugünkü inkılap. *Çağlayan*, S. 13, 15 Nisan 1926, 12.
- Sağnak, R. F. (1928). Gece yarılarında. *Irmak*, S. 5, 15 Nisan 1928, 8.
- Sağnak, R. F. (1944). Şekil. *Kaynak*, S. 143, Aralık 1944, 380-381.
- Sağnak, R. F. (1945). Halk edebiyatı. *Kaynak*, S. 145, Şubat 1945, 404-407.
- Sağnak, R. F. (1945a). Giresun. *Kaynak*, S. 150, Temmuz 1945, 462.
- Sağnak, R. F. (1945b). Eski bulmacalar. *Kaynak*, S. 150, Temmuz 1945, 461-462.
- Sakarya, N. (1937). Eski Aydın düğünleri. *Alkım*, S. 6-7, 15 Mayıs- Ekim 1937, 60-63.

- Salman M. (1937). Yağcılar ve Savaştepe manileri. *Kaynak*, S. 54, 19 Temmuz 1937, 175.
- Salman M. (1937a). Saatlar vurdu. *Kaynak*, S. 56, 19 Eylül 1937, 220-221.
- Salman M. (1937b). Naynininam. *Kaynak*, S. 56, 19 Eylül 1937, 222-223.
- Salman M. (1938). Halk türküleri ve oyun havalarında konular oyun ve türkü havalarının bölümleri. *Kaynak*, S. 65, 19 Haziran 1938, 414-415.
- Salman, M. (1945). Düğün adetleri. *Kaynak*, S. 144, Ocak 1945, 400-403.
- Salman, M. (1945). Folklorumuz. *Kaynak*, S. 152-154, Eylül-Kasım 1945, 15-17.
- Samime (1934). Estetik. *Kaynak*, S. 13-15, Şubat- Nisan 1934, 354.
- Sarar, İ. A. (1948). Kim dinler?. *Kaynak*, S. 5, Eylül 1948, 6.
- Savcı, S. (1939). Türklük ve Cumhuriyet. *Kaynak*, S. 81, 19 Ekim 1939, 182-183.
- Sedat Raci (1928). Akşam. *Irmak*, S. 16, 15 Kasım 1928, 8.
- Selçuk (1937). Korkunç gece. *Kaynak*, S. 50, 19. Mart 1937, 56.
- Selçuk, K. (1938). Temiz yürekli çocuk. *Alkım*, S. 23-24, 29 Ekim 1938, 24.
- Selçuk, K. (1939) Yirmi üç Nisan. *Kaynak*, S. 76, 19 Mayıs 1939, 78.
- Selçuk, K. (1941). Güzel çoban. *Kaynak*, S. 96, 19 Ocak 1941, 439.
- Sergimizde (1929). *Gençleryolu*, S. 6, 15 Mayıs 1929, 2-5.
- Sezen, N. (1935). Masal. *Kaynak*, S. 31, 19 Ağustos 1935, 712-714.
- Sındırgılı İbrahim (1926). Küçük koru. *Çağlayan*, S. 11, 15 Mart 1926, 9.
- Sıtkı Şükrü (1928). Yeni Türk harfleri münasebetiyle. *Irmak*, S. 11, 15 Ağustos 1928, 1.
- Soydan, M. (1944). Münacat. *Kaynak*, S. 133-134, Şubat- Mart 1944, 249-252.
- Soyuer, H. (1938). Çal çoban. *Alkım*, S. 14, 15 Ocak 1938, 10
- Soyuer, H. (1948). Hastanede öldüğüm gün. *Kaynak*, S. 5, Eylül 1948, 11.
- Söylemez, H. Z. (1937). Düşünceler. *Alkım*, S. 13, 15Aralık 1937, 9.
- Söylemez, H. Z. (1938). Düşünceler. *Alkım*, S. 14, 15 Ocak 1938, 15.
- Söylemez, H. Z. (1938). Vedat Urfi ile bir saat. *Alkım*, S. 14, 15 Ocak 1938, 11-13.

- Sözen, T. (1936). Gece. *Alkım*, S. 2, 15 Ocak 1936, 5.
- Sözen, T. (1937). Yüz sene sonra. *Alkım*, S. 4, 15 Mart 1937, 16.
- Sözen, T. (1937). Üstat Hamid. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, 50.
- Su, M. K. (1932). Bayrağıma. *Gençleryolu*, S. 71, 30 Nisan 1932, 8.
- Su, M. K. (1932b). 23 Nisan. *Gençleryolu*, S. 71, 30 Nisan 1932, 10.
- Su, M. K. (1933). Unutmak iste. *Kaynak*, S. 3, 19 Nisan 1933, 87-88.
- Su, M. K. (1936). Gece biterken. *Kaynak*, S. 36, Ocak 1936, 920-922.
- Su, M. K. (1936). İzmir'i alınca. *Kaynak*, S. 40, 19 Mayıs 1936, 131-134.
- Su, M. K. (1937). Hâmit. *Kaynak*, S. 51, 19 Nisan 1937, 66.
- Suphi Gündoğdu (1923). Gönlüme. *Dilek*, S. 5, 15 Mayıs 1923, 14.
- Sütüven, M. S. (1928). Mezaristan. *Irmak*, S. 3, 10 Mart 1928, 9.
- Sütüven, M. S. (1934). İki dağ. *Kaynak*, S. 23, Aralık 1934, 491.
- Sütüven, M. S. (1934). İki dağ. *Savaş*, S. 325, 6 Aralık.1934, 3.
- Sütüven, M. S. (1934). Sütüven. *Kaynak*, S. 12, Ocak 1934, 301.
- Suud Yavısı Eb-us-Suud Oğlu (1941). Müstecabizade İsmet. *Kaynak*, S. 102-103, 19 Temmuz 1941, 531-570.
- Sünter, M. (1949). Dertli. *Kaynak*, S. 13, Mayıs 1949, 5.
- Süsoy, H. (1938). Vatanım. *Alkım*, S. 23-24, 29 Ekim 1938, 10.
- Ş. K. (1923). Mecburi izdivaç etrafında. *Dilek*, S. 4, 1 Mayıs 1923, 1-3.
- Şavlı, B. (1948). Yalkuz ağaç. *Ülkü*, S. 20, Ağustos 1948, 46.
- Şavlı, B. (1948). Yalkuz ağaç. *Kaynak*, S. 5, Eylül 1948, 13.
- (1932). Şeker fabrikası. *Gençleryolu*, S. 75, 31 Ağustos 1932, 2-3.
- Şendil, S. (1949). Yeni şiiri baltalayanlar. *Kaynak*, S. 10, Şubat 1949, 6 ve 14.
- Şener, B. (1949). Toprak kederli. *Kaynak*, S. 11, Şubat 1949, 11.
- Şendil, S. (1948). Aşk. *Kaynak*, S. 6, Ekim 1948, 13.
- Şengil, S. (1939). Toprağa dönüş. *Kaynak*, S. 77, 19 Haziran 1939, 103-107.

- Şevket (1930). Uyuyan yavruya. *Gençleryolu*, S. 23, 31 Ocak 1930, 7.
- Şinasi Gündoğdu (1928). Hemşeri. *Irmak*, S. 3, 10 Mart 1928, 13.
- Şinasi Gündoğdu (1928). Taş. *Irmak*, S. 6, 15 Mayıs 1928, 16.
- Şinasi Gündoğdu (1928). Köy damları. *Irmak*, S. 8, 15 Haziran 1928, 4.
- Tahir, N. (1949a). Yuva saadeti. *Kaynak*, S. 16-17, Ağustos- Eylül 1949, 16-17.
- Tahir, N. (1949b). Yuva saadeti. *Kaynak*, S. 16-17, Ağustos- Eylül 1949, 8.
- (1948). Tekrar çıkarken. *Kaynak*, S.1, 3.
- Tezel, N. (1939). Yıkılan köprü. *Kaynak*, S. 78, 19 Temmuz 1939, 131-135.
- Tokadizade Şekip (1925). Şarkı. *Çağlayan*, S. 4, 1 Aralık 1925, 5.
- Tokadizade Şekip, (1926). Allahıma hitabım. *Türk Dili*, S. 172, 6 Aralık 1926, 3.
- Tokadizade Şekip, (1928). Allahıma hitabım. *Irmak*, S. 1, 10 Şubat 1928, 2.
- Tunaboylu, N. Z. (1929). Gölde bir akşam. *Gençleryolu*, S. 18, 15 Kasım, 7.
- Tunaboylu, N. Z. (1930). Dolu. *Gençleryolu*, S. 30, 15 Mayıs 1930, 12-13.
- Tunaboylu, N. Z. (1930). Asrî rüya. *Gençleryolu*, S. 39, 15 Kasım 1930, 4-5.
- Tunaboylu, N. Z. (1940). Tilkinin gıdası, *Enerji*, S. 30, Nisan 1940, 645-649.
- Tunca, S. (1941). Sıtma (Malarya). *Ege*, S. 1, 29 Ekim 1941, 10-11.
- Tunç, M. Ş. (1939). Freud'un ölümü. *Enerji*, S. 26, Ekim 1939, 572-575.
- Turgut (1928). Muallim. *Irmak*, S. 6, 15 Mayıs 1928, 9.
- Tutaş, C. (1935). Vatan anası. *Kaynak*, S. 28, 19 Mart 1935, ss.558.
- Türk, B. (1939). Öğüt. *Enerji*, S.21, 03.1939, ss.450.
- Türker, Z. (1946). Halk Şairi. *Kaynak*, S.157, Şubat 1946, 5 ve 13.
- Türkkan, N. (1940). Kahraman Ali. *Kaynak*, S. 89, 19 Haziran 1940, 333-336.
- Tüzemen, F. (1936). Sınav. *Alkım*, S.1, 15 Aralık 1936, 25.
- Tüzemen, F. (1938). Sarı Kırmızı. *Alkım*, S.14, 15 Ocak 1938, 10.
- Uçarı, E. (1948). Ağıt. *Kaynak*, S. 6, Ekim 1948, 8.
- Uçarı, E. (1949). Hikayecinin işi. *Kaynak*, S. 10, Şubat 1949, 3 ve 14.

- Uslu, M. T. (1949). Büyük şehir. *Kaynak*, S. 11, Şubat 1949, 11.
- Uraz, N. (1936). Alkım. *Alkım*, S. 1, 15 Aralık 1936, 1.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1923). Zati. *Dilek*, S. 4, 1 Mayıs 1923, 13-15.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1923). Zati. *Dilek*, S. 5, 15 Mayıs 1923, 10-13.
- Üçüncüoğlu (1928). Efenin düğünü. *Irmak*, S. 1, 10 Şubat 1928, 14-16.
- Üçüncüoğlu (1933). Efenin düğünü. *Kaynak*, S. 1, Şubat 1933, 29-31.
- (1935). Ülkü edebiyatı” ister “Aşk u Bade” değil. *Kaynak*, S. 26, 19 Mart 1935, 26.
- Ülkülü, O. (1936). Öz dilim. *Kaynak*, S. 45, 29 Ekim 1936, 303.
- Ülkülü, O. (1937). Eribenin ölümü. *Alkım*, S. 2, 15 Ocak 1937, 21.
- Ülkülü, O. (1937). Halkevi yıldönümü için. *Kaynak*, S. 49, 19 Şubat 1937, 25.
- Ülkülü, O. (1937). Altı Eylül. *Alkım*, S. 11-12, 15 Kasım 1937, 14.
- Ünal, İ. H. (1937). Gönen düğünleri. *Alkım*, S. 6-7, 15 Mayıs- Ekim 1937, 75-76.
- Ünen, N. (1945). Sosyete ve ahlak. *Kaynak*, S. 155-156, Aralık 1945- Ocak 1946, 6-7.
- Ünen, N. (1946). Harp hakkında düşünceler. *Kaynak*, S. 157, Şubat 1946, 11-12.
- Ünen, N. (1946). Harp hakkında düşünceler. *Kaynak*, S. 158-159, Mart- Nisan 1946, 3.
- Ütük, E. (1949). Sabih Şendil’in bir yazısına dair. *Kaynak*, S. 12, Nisan 1949, 10-11.
- Veçhi (1929). Çünkü Türküz. *Gençleryolu*, S. 4, 15 Nisan 1929, 9.
- Yalçın, M. (1935). Bugünkü aile. *Kaynak*, S. 29, 19 Haziran 1935, 670-672.
- Yanık, K. (1935). Evciler köyü. *Kaynak*, S. 33, 19 Ekim 1935, 779-780.
- Yaşar, M. (1937). Yaşayacak ölü. *Kaynak*, S. 48, 19 Ocak 1937, 395.
- Yaşar, M. (1937). Kaval sesi. *Alkım*, S. 6-10, 15 Mayıs- Ekim 1937, 59.
- Yaşar, M. (1937). Güzel sanatlar ve muhit. *Alkım*, S. 11-12, 15 Kasım 1937, 5-6.
- Yaşar, M. (1938). Cami. *Alkım*, S. 15, 15 Şubat 1938, 7.
- Yaşar, M. (1938). Bahar. *Alkım*, S. 16-17, 15 Nisan 1938, 18.

- Yaşar, M. (1939). Katafalkın önünde. *Alkım*, S. 26-27, Ocak- Şubat.1939, 14.
- Yersu, R. (1939). Namık Kemal. *Alkım*, S. 26-27, Ocak-Şubat 1939, 2-8.
- Yersu, R. (1939). 19 Mayıs. *Kaynak*, S. 65-66, 19 Mayıs 1939, 65-66.
- Yetkiner A. (1949). Şair sohbetleri. *Kaynak*, S. 13, Mayıs 1949, 16.
- Yırcalı, S. (1936). Ayrılırken... *Alkım*, S. 1, 15 Aralık 1936, 6.
- Yırcalı, S. (1945). Toprak Bayramı. *Kaynak*, S. 148-149, Mayıs- Haziran 1945, 436-441.
- Yolcu, A. (1938). Gençlik ve şairlik. *Alkım*, S. 15, 15 Şubat 1938, 1.
- Yüzbaşıoğlu Kemal (1934). Helva sohbetleri ve arfeneler. *Kaynak*, S. 12, Ocak 1934, 310-312.
- Zeki (1931). Beden hareketi nedir?. *Gençleryolu*, S. 56, 31 Temmuz 1931, 2.
- Ziya (1925). Hazanda çoban. *Çağlayan*, S. 1, 20 Ekim .1925, 14.
- Ziya Gökalp (1925). Kıta. *Çağlayan*, S. 2, Kasım 1925, 15.
- Zorlutuna, H. N. (1931). En büyük vazife. *Gençleryolu*, S. 51, 23 Nisan 1931, 3.